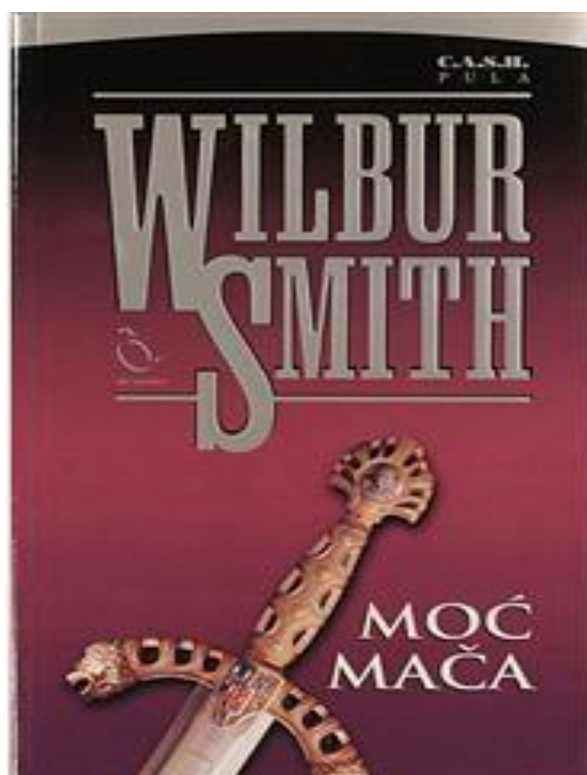

Wilbur Smith
WILBUR SMITH

MOĆ MAČA

Manfred De La Rey i Shasa Courteney sinovi su iste majke, ali oni to ne znaju, niti to slute. Obojicu će slijediti paralelne, ali različite sudbine.

Prvi će upoznati bijedu i težak život u južno-afričkim gradovima-barakama, nastalima za vrijeme Velike krize, a drugi bogatstvo i lagodan život vlasnika rudnika dijamanata.

Ujedit će ih tragičan događaj: Veliki rat, i dvije zajedničke strasti: sport i politika. No, uvijek će se nalaziti na suprotnim frontama, i više se puta boriti kao neprijatelji, ali svjesni duboke veze, jače od mržnje, koja leži duboko u njihovim srcima...

U još jednome bestseleru Wilbura Smitha, svjetski poznati romanopisac ovaj put progovara o afričkome jugu u vrijeme teških političkih previranja u praskozorje Drugoga svjetskog rata, koji nije mimoišao ni crni kontinent...

Danielle, uz svu moju ljubav

Da sam upotrijebio silu kako bih promijenio zakone podredivši ih moći mača, danas ne bih bio ovdje Engleski kralj Charles I.

govor na stratištu, 30. siječnja 1649.

Magla je pritiskivala ocean, prigušivši zvukove i boje, no, već je prvi jutarnji povjetarac na mahove naborao sivilo u lagan lelujavi vihor. Ubrzo će se izgubiti prema kopnu. Ribarica je bila udaljena tri nautičke milje od obale i držala se na granici morske struje, u tom graničnom području u kojem su se sjajne vode niskog dna miješale s tamnijim vodama bogatijim planktonom od životne važnosti koje su izvirale iz podzemlja, jasno se ističući linijom zagasitozelene boje. Lothar de La Rey nalazio se u kabini brodice, nagnut nad kormilom, gledajući pred sebe. U žilama je osjećao vrenje: bilo je to uzbuđenje zbog lova koje je već toliko puta osjetio i koje ga je uvijek podržavalo poput droge, jače od opijuma ili alkohola. Prisjeti se minulih zora. Prisjeti se kad je, naslonjen na rubu rova, čekao naredbu da postrojbe škotskog konjaništva krenu u napad, vrpce i kiltovi na vjetru, a prema njima upereni Mauzeri. Prođu ga trnci. Otad je proveo stotinjak zora čekajući, ponajviše na veliki ulov. Lav iz pustinje Kalahari, bivol krute dlake i čeličnih rogova, lukavi slon s dragocjenim kljovama od bjelokosti. Ovoga je puta plijen bio malih dimenzija, no, u tolikom broju da nije bio manje vrijedan pažnje u odnosu na beskonačnost oceana. Tijek njegovih misli prekine dječak koji se približavao teturajući palubom, bosonog, dugačkih i jakih nogu boje bronce. Bio je velik i golem poput odraslog muškarca, i morao se sagnuti da bi ušao u kabinu gdje se nalazilo kormilo, pazeći pritom da ne prevrne kavu iz šalica koje je nosio, jednu u svakoj ruci. «Hoćeš li šećera?», zapita Lothar. «Četiri žličice, tata», odvrati mu uz osmijeh. Magla se već kondenzirala u velike kapi na trepavicama, primoravši ga da trepne očima poput usnulog mačka. U njegovoj plavoj kosi mogli su se primijetiti sjajni, svjetliji pramenovi od sunca. Imao je guste i tamne obrve, a oči boje jantara koje su zbog kontrasta izgledale još svjetlije. «Danas će biti svježije ribe», reče Lothar i prekriži prste u džepovima ne bi li odagnao lošu kob koju je tako otvorena izjava mogla privući.

«Potrebna nam je», pomisli. «Da bismo preživjeli, treba nam puno ribe.» Pet godina ranije, još je jednom krenuo za lovačkim zovom rogova: prodao je poduzeće za cestovni i željeznički prijevoz koje je uz velik napor uspio osnovati i razviti, uvalivši se do grla u dugove i uloživši veliko bogatstvo u nov posao. Poznavao je beskonačna blaga koja su zelene vode bengalske struje skrivala. Već ih je uspio nazrijeti u burnim danima koji su prethodili svršetku Velikog rata, kad je posljednji put držao u ruci oružje protiv mrskih Engleza i njihovog odvratnog fanatika Lana Smitha, koji se tada nalazio na čelu vojske Južnoafričke unije. Iz tajne baze, skrivene između dviju pustinjskih pješćanih dina koje su se nalazile uz Južni Atlantik, Lothar je opskrbljivao streljivom i benzinom njemačke podmornice zadužene da uznemiravaju konvoje engleskih trgovačkih brodova. Za vrijeme dugačkih stanka provedenih u čekanju između dviju operacija u tom pustom dijelu afričkog kontinenta, vidio je kako se ocean naduo i ključao. Bio je blago koje je samo čekalo nekoga tko će pružiti ruku i otad je, mučeći se na suncu i u prašini, kopajući prolaze i galerije na planinama te otvarajući si putove u užarenoj nizini, nastavio razmišljati, štedeći novac i kujući planove koji bi mu omogućili da ga se dočepa. Brodice je pribavio u Portugalu: bile su opremljene za ulov srdela, no, bile su zahrđale i loše opremljene. Tamo je pronašao i Da Silvu, starog moreplovca, iskusnog poznavatelja svakoga morskog puta. Zajedno s njim popravio je flotu i uz malobrojnu posadu isplovio je prema krajnjem jugu Afrike. Industrijski pogon za konzerviranje pronašao je u Kaliforniji, zatim i podatke o prolasku tune, no, čiju je količinu jedno poduzeće precijenilo, podcijenivši istodobno nepredvidive troškove njenog ulova. Lothar je kupio tvornicu te je preselio morem, komad po komad, do Južne Afrike. Ovdje ju je ponovno podignuo između dina pored postaje kitolovaca u raspadanju po kojoj je pusta uvala vjerojatno dobila i ime Walvis Bay. U prve tri godine on i Da Silva ribarili su uspješno, te pokrili početni dug. Lothar je odmah naručio nove brodice koje su trebale zamijeniti portugalske ribarice, koje su već stigle do kraja svog puta, zapavši u još veće dugove. Zatim je riba nestala. Bez ikakvog vidljivog razloga, beskonačne plove srdela nestale su. Ostajala je tu i tamo pokoja mala plova. Tako su se dali u očajničku potragu, upustivši se prema otvorenom moru, na više od stotinu milja ili ploveći obalom, više nego što je to bila maksimalna isplativa udaljenost od tvornice. Mjeseci su prolazili kao i uvijek jedan za drugim i svaki je dodavao jedan red na

ukupnom iznosu kamata koje su morali platiti, dok su se stalni troškovi tvornica i ribarice sve više nakupljali. Konačno se Lothar našao u situaciji da moli za nove kredite. Puno dvije godine bez ribolova. Zatim, odjednom, kad se Lothar već gotovo predao, opazi malu promjenu u oceanskim morskim strujama, u smjeru puhanja vjetrova, i riba se ponovno vratila. Dobra, svježa riba koja se svakog jutra pojavljivala poput trave koja ponovno raste. «Samo da potraje», molio je Lothar zagledavši se u maglu. «Da bi samo potrajalo još bar dva do tri mjeseca.» Bilo bi to dovoljno vremena da plati sve dugove i da ponovno postane slobodan čovjek. «Podiže se», reče dječak, a Lothar trepne očima i trgne se iz svojih misli. Magla se otvarala poput kazališnih zastora i prizor koji se ukazivao pred njima odgovarao je kakvoj melodrami. Bio je tako živahno obojen da je izgledao neprirodno: zora se pušila i sjajila poput pirotehničkog spektakla: narančasta, zlatna i zelena boja sjajile su se na oceanu, dok su se stupovi magle bojili crvenilom, poput krvi i ruža, a voda je blještala nadzemaljskom vatrom. Tišina je uvila tu čarobnu viziju, tišina teška i gusta poput kristala, tišina koja je davala ljudima osjećaj da su gluhi, oduzetih osjetila pred tim predivnim prizorom. Zatim se sunce pojavi pronašavši si put kroz maglu; sjajna zraka svjetlosti, koja je plesala na površini zapalivši struju. Voda pored obale postane sivoplave boje oblaka, a linija razgraničenja struja bila je tako jasna poput oštrice noža. Prema otvorenom moru ocean je izgledao poput zelenog baršuna. «Daar spring hy!», uzvikne Da Silva s palube, pokazujući prema tamnoj vodi. «Evo, skakućel!» Jedna jedina riba, nešto duža od čovječje ruke, skoči iz vode, srebrena iskra na svjetlosti sunca. «Započinjemo!», uzvikne Lothar uzbuđeno. Dječak nagne glavu te prolije kavu posvuda uokolo, a zatim hitro krene ljestvama koje su vodile prema motorima brodice. Lothar u tom trenutku povuče ručku, upravo dok se dječak nagnjao na poluzi. «Hajde!», uzvikne kapetan, i on se uvije ne bi li se odupro pritisku četiriju cilindara. Još nije imao ni trinaest godina, no, bio je snažan gotovo koliko i odrastao muškarac. U naporu su mu se prsni mišići ritmički naduli. «Sad!», reče Lothar i zatvori ventile. Motor, još uvijek topao zbog putovanja iz luke, proradi kašljući. Perjanica dima oslobodi se iznad brodice, a potom se vrijednosti regulariziraju. Dječak potrči na palubu i približi se Da Silvi. Lothar je plovio uz granicu struje. Magla se rasprši a ostale brodice se pojave pred njima. I one su nepomično čekale na prve zrake sunca, a sada su pramcima sjekle mirnu površinu. Mornari su čavrljali na palubama i njihovi uzbuđeni usklici

miješali su se s ritmičkim lupanjem motora. Kroz stakla kabine s kormilom Lothar letimice pogleda palubu, dugačku petnaest metara i provjeri radnje. Dugačka mreža već je visjela na vanjskom boku. Konop s plutom već je bio pažljivo pripremljen u spiralu. Težina mreže na suhom iznosila je sedam tona. Mokra je težila puno više; bila je dugačka stotinu i pedeset metara, i u dubini je težila dvadeset i jednu tonu. Prozirni kazališni zastor što je visio na konopu s plutima. Lothar ju je platio više od petsto funta: koliko običan ribar može zaraditi u dvadeset godina ribarenja svakodnevnog rada. Ostale tri brodice bile su opremljene sličnim mrežama. Nakon pažljivog promatranja Lothar zadovoljno shvati da je sve bilo spremno za bacanje mreža i ponovno pogleda prema površini oceana. Još jedna riba poskoči, režući vodu u tamnome tragu. Kao na uobičajeni znak odjednom ocean oživi. Valovi postanu tamniji kao da je golemi oblak prekrrio sunce. Vode su ključale kao da će svakog trenutka izroniti čudovište. «Svježa riba!», uzvikne Da Silva, okrenuvši se i pogledavši Lothara iznad vlastitog ramena. Njegovo je lice bilo preplanulo od sunca i izborano. Širokim pokretom ruke starac pokaže prema dijelu mora gdje je ključalo i izgledalo je kao da želi zagrliti obzor. Plova je bila dugačka bar jednu nautičku milju, i tako široka da se suprotni kraj gubio u magli. U toliko godina lova Lothar nikada nije vidio takvu količinu živih bića, toliko jedinka iste vrste na jednom mjestu. U usporedbi su čak i skakavci koji su mogli zatamnjeti sunce u afričkom podnevu ili quelea, malene ptice koje su se sakupljale na stablima u tako velikom broju da su grane pucale, bile beznačajne porodice. Čak su i mornari s drugih brodica umuknuli, začuđeni i zastrašeni, kad je plova stigla do površine, a voda se započela pjeniti, postavši bijela poput snijega; bezbrojni milijuni malih i vitkih tjelešaca ukazali su se, sjajni na zrakama sunca, izronivši iznad površine pritiskom ostalih. Da Silva je bio prvi koji se uspio pribрати. Okrene se i potrči palubom, spretno poput mladića. Stane stigavši do kormila. «Marija, majko Božja! Nadajmo se da ćemo još uvijek imati mrežu, kad ovaj dan bude završio!» Nije to bila zabrinutost bez temelja, već upozorenje koje je trebalo uzeti u obzir. No, Da Silva odmah potrči prema krmi ribarice i spusti se u malenu barku dok su i svi ostali trčali prema svojim mjestima. «Manfred!», dovikne Lothar. Dječak koji je do tog trenutka nepomično gledao na palubi, hipnotiziran tim veličanstvenim prizorom, trgne se i potrči prema kabini. «Drži kormilo», reče mu Lothar. Bila je to golema odgovornost za tako mladog čovjeka. No, Manfred je dokazao više puta da je

dostojan te obveze, stoga Lothar nije osjećao nikakav nemir. Smjesti se na pramcu i započne diktirati smjer, niti se ne okrenuvši. Na njegovu zapovijed da izbjegnu plovu, odmah je Manfred pokrenuo kormilo i Lothar osjeti kako se paluba diže pod njegovim nogama. «Koliko ribe», prošapće kapetan, procjenjujući struju, vjetar i udaljenost plove. Da Silvino upozorenje odzvanjalo mu je u ušima među njegovim mislima. Ribarica i mreža mogle su izdržati 150 tona ribe, uz spretnost i sreću možda 200. Pred njim nalazila se plova od milijun tona srdela. Prebrzo, nepromišljeno spuštanje mreže moglo je uhvatiti dvadeset, pa čak i trideset tisuća tona. U tom bi slučaju njihova težina i snaga uništile mrežu. A možda bi prekinule i konop povukavši sve u dubine oceana. Još gore, da je konop izdržao, mogao je čak prevrnuti i samu ribaricu. I u tom bi slučaju Lothar izgubio ne samo mrežu, već i svoj život, kao i život članova posade. I svog sina Manfreda. Nesvjesno baci pogled prema kormilu. Manfred mu se osmjehne, ozaren u licu od uzbuđenja. Njegove oči boje jantara su iskrile, a sasvim bijeli zubi se sjajili na suncu. Bio je nalik na svoju majku. Lothar osjeti gorčinu i ponovno se usredotoči na posao. Zamalo ga ti trenutci nepažnje nisu skupo stajali. Ribarica je gotovo ulazila u plovu, a da se to dogodilo, ribe bi ih opazile. Istog trenutka bi cijela plova nestala u dubinu poput jednog jedinog organizma. Odmah Lothar da znak Manfredu da se raširi, i on ga odmah poslušao. Ribarica se okrene oko same sebe. Pramac gotovo dodirne plovu, a potom se okrene paralelno s njom na udaljenosti od nešto više od tri metara. Započne čekanje najboljeg trenutka za spuštanje mreže. Ponovno bacivši pogled Lothar opazi da su ga i ostale ribarice lijeno slijedile, kao da ih je veličina plove prestrašila. Swart Hendrick, golemi ćelavi div s glavom koja se u zoru sjajila poput topničke granate, pogleda ga s pramca svoje brodice. Stari prijatelj s kojim je podijelio tisuće doživljaja, očajnih pokušaja, slijedio je Lothara kad je ovaj napustio zemlju i predao se moru, a sada je bio iskusan i spretan ribar, kao što je bio iskusan i spretan lovac na životinje... i ljude. Lothar ga hitro upozori na opasnost, prošavši dlanom ruke ispod drugog. Swart Hendrick se osmjehne za sebe i odgovori mu također znakom. Dražesne poput balerina četiri velike brodice kružile su oko goleme plove, dok je i posljednja magla nestala pod naletima povjetarca. Sunce osvjetli obzor. Dine u dalekoj pustinji crvenile su se poput tek oblikovane još uvijek užarene bronce, prizor koji je odgovarao tom uzbudljivom dijelu lova. Riba je i dalje ostajala u skupini, a Lothar je započinjao očajavati. Srdele su se nalazile na

površini više od sat vremena, puno više nego uobičajeno. Svakog trenutka mogle su ponovno uroniti i nestati. Još uvijek nitko nije bacio mreže. Bili su poput prosjaka pred golemim blagom, gladni i oslijepljeni izobiljem. Lothar osjeti kako u njemu raste bijes i izazov. Dovoljno je dugo čekao. «Bacite i neka me vrug nosi», pomisli i da znak Manfredu, stisnuvši oči na blještavom suncu. Prije nego što je učinio tu ludost, začuje Da Silvu kako zviždi. Stari Portugalac stajao je u barci živahno mašući rukama. Plova je počela bujati. Kružna masa počela je mijenjati oblik. Iz nje se izdvoji glava s jako uskim vratom koja se odvajala od tog golemog tijela. Bilo je to ono na što su čekali. «Manfred!», uzvikne Lothar i započne mlatarati desnom rukom. Dječak okrene kormilo i ribarica se vrati natrag. Pramac prođe kroz veći dio plove srdela poput sjekire krvnika nad vratom osuđenika. «Motor na minimum», da znak Lothar i kobilica brodice klizne u tišini prema ribama. Voda je bila tako jasna da su se s palube mogle razabrati srdele jedna po jedna, svaka je zrcalila svjetlost, koja se prelamala na njenom tijelu. Ispod, tamna i golema poput uronjene sante leda zelenila se plova. Gotovo nježno Lothar i Manfred su kobilicom brodice ušli u tu zelenu živu masu, s propelerima na minimumu da ne bi prestrašili plijen. Konačno se manja plova sasvim odvojila. Poput psa ovčara s ovcama Lothar je pokušao sasvim izolirati plovu dajući Manfredu znakove, koji ih je pažljivo izvršavao. «Još uvijek je prevelika!», promrmlja. Iako se odvojio maleni dio od velike plove Lothar je procijenio da ih je ostalo još oko tisuću tona... a možda i više, ovisno o dubini plove, koju je mogao samo procijeniti. Bio je to rizik, prokleta veliki rizik. Krajičkom oka vidio je Da Silvu kako mu daje znakove za opasnost, i zviždio je uzbuđeno, vrpoljeći se u barci. Starac je također procijenio veličinu plove i bio je zabrinut. Lothar se nasmije, stisne oči i namjerno mu okrene leđa. Zatim da znak Manfredu da podesi motor na brzinu bacanja. Na pet čvorova zapovjedi Manfredu da okrene ribaricu, natjeravši plovu da se drži u sredini kruga koji je brodica opisala. Zatim se okrene i uzvikne: «Bacaj! Spustite mreže!» Mornar na krmi broda, crnac, odveže konop barke koja se polako udaljavala od broda i otvarala hitro mrežu za sobom. Da Silva se držao za rub i još se uvijek bunio mlatarajući rukama. Postupno kako je ribarica polako kružila oko plove, smeđa vrpca mreže se spuštala, dok se konop odmotavao poput iritirane zmije. Pluta su se poredala u polukrug, u razmacima poput krunice: pupčana vrpca koja je osiguravala okretnu barku za ribaricu. Da Silva se na posljedku predao

sudbini, začuvši da je rad motora sveden na minimum, a brodica pređe brod. Spretno rukujući kormilom Manfred je izdržao silu mreže i polako se približio maloj barci. Klopka je bila zatvorena. Da Silva ponovno pređe na brod i zareži prema Lotharu: «Izgubit ćeš mreže. Samo luđak se može nadati da će uspjeti, uz tako veliku plovu. Otići će i povući sa sobom sve. Tako mi Boga.» No, Lothar je već davao zapovijedi potrebne da ponovno podignu mreže, a ribari se bace na posao. Jedan od njih dohvati konop koji mu je Da Silva pružao, dok je drugi pomagao Lotharu da povlači drugi. Mreža je sezala do dubine od dvadeset i jedan metar, a ispod je bila otvorena. Najhitniji potez bio je da zatvori tu mogućnost izlaza prije nego što je plova otkrije. Lothar je vukao konop tako snažno da su mu se u naporu mišići napeli pod preplanulom kožom. Ubrzo uspije provući konop. Prošavši kroz čelične prstenove konop zatvori mrežu poput vreće, kao da se radi o golemoj vreći duhana. Za kormilom je Manfred pazio na pomicanje ribarice naprijed-natrag, ne bi li izbjegao da pramac probije mrežu ili da se ona oplete oko propelera. Da Silva se vratio u svoju barku i premjestio je na drugu stranu u odnosu na krug pluta, privezavši je za konop koji je plutao tako da je mogla pružiti veći otpor u tako kritičnom trenutku u kojem je plova u panici mogla probiti mrežu. Radeći bez prestanka Lothar je nastavio vući konop sve dok se krug čeličnih prstenova nije našao na boku broda, u sjajnoj petlji. Plova više nije imala mogućnost izlaza. Dok mu se znoj slijevao s vrata i natopio mu košulju, Lothar se nasloni na zaštitnu ogradu broda zadihan, ne mogavši doći do daha. Njegova kosa boje srebra bila je slijepljena na čelu i očima. Fanatično je mlatarao rukama prema Da Silvi. Konop mreže se napinjao sve dok nije učinio savršeni krug na nježnim valovima bengalske struje, privezan čvrsto za ribaricu. No, upravo dok ga je Lothar promatrao, odjednom krug promijeni oblik: odjednom postane špičast produživši se kao da ga netko vuče: plova je opazila mrežu i pokušavala ju je probiti, ponajprije s jedne, a potom s druge strane, vukući je zajedno s barkom poput krpe u moru. Bila je to titanska snaga kojoj se nitko nije mogao oduprijeti. «Pobogu, ulovili smo ih više nego što sam mislio», uzbuđeno će Lothar. Zatim se trgne, odmakne mokru kosu s očiju i potrči prema kormilu. Plova je pokušavala probiti mrežu, gotovo neprestano bacajući vodu u barku, koja je udarala u ribaricu. Na svakom udarcu Lothar je osjećao palubu kako se trese pod njegovim nogama. «Da Silva je bio u pravu. Poludjele su», prošapće i dohvati ručku sirene. Tripud pozvoni, tražeći pomoć: potom potrči na palubu

dok su se svi ostali ribarski brodovi približavali. Nitko nije imao priliku ni hrabrost da baci mreže. «Brzo, k vragu, brzo!», uzvikivao je uzalud Lothar, jer su bili predaleko da bi ga čuli. «Potrebne su nam ruke svih!» Posada se dvoumila, strahujući da dodirne mrežu. «Hajde, pokrenite se, crna kopilad!», urlikao je Lothar i odmah im pokazao vlastitim primjerom dohvativši konop. Bilo je potrebno da još više smanji krug pluta smanjivši istodobno i prostor plove te time i njenu jačinu. Mreža je bila hrapava i rezala je poput bodljikave žice, no, svi su je zajedno započeli podizati, iskoristivši ribaricu da bi je podizali centimetar po centimetar. Zatim je plova ponovno započela trzati i sve što su uspjeli podići ponovno padne u vodu. Jedan od crnaca Herero je prekasno ispustio mrežu i užaren konop mu rani prste, otkrivši crveno živo meso i bijele kosti. Uz krik čovjek približi ruke prsima pokušavši zaustaviti krv koja se slijevala. No, šiktanje krvi se nastavilo i ubrzo mu je krv zacrvenila košulju na prsima i trbuhu. Konačno su i hlače bile prepune krvi. «Manfred! Pregledaj ga!», uzvikne Lothar i ponovno usredotoči svoju pažnju na mrežu. Plova je sada pokušavala krenuti u dubinu, i jedan dio pluta se nađe ispod površine mora. Iz tog nenadanog prolaza iziđe tisuće i tisuće srdela. «Odlično», promrmlja Lothar, «tako će manje vući.» No, većina plove se nalazila u klopci: još je jednom povukla prema dubini, i ribarica se nagne opasno u stranu. Mornari su pojačali stisak, licima boje pepela. S druge strane kruga barka je započela puštati. Svaki trzaj ju je ponovno snažno zanosio prema ribarici i nije bilo mogućnosti da će još dugo izdržati. «Odvojite se!», uzvikne Lothar. «Ispustite.» Opasnost je bila prevelika. Jednom je jedan mornar pao u mrežu. Riba je odmah nahrupila na njega i povukla ga ispod površine, pobijedivši svaki pokušaj obrane i napor da im izmakne. Kad je, nakon poduzetog vremena nakon nemilog događaja bilo moguće doći do leša, opazili su da se riba uvukla u svaki otvor na njegovu tijelu. Kroz usta je ušla u želudac i pluća. Oči su bile izbačene iz duplja, a jedna je riba dostigla i mozak. Neka se uspjela uvući u probavni trakt, naduvši jasnog mornara poput lopte. Bio je to prizor koji je bilo teško zaboraviti. «Ostavite mrežu!», uzvikne Lothar i upravo u tom trenutku Da Silva padne u vodu, izvan kruga i započne plivati svim snagama dok su ga već njegove cipele vukle prema dnu. No, Swart Hendrick bio je spreman podignuti ga. Dva mornara se pobrinu za njega, a ostali privežu konop za bok broda. «Kad bi mreža bar izdržala», promrmlja Lothar. U međuvremenu, još se jedan od dva ribarska broda približio i također dohvatio konop s plutom. Četiri

brodice sada su činile krug oko plove i posada je surađivala u podizanju mreže. Centimetar po centimetar, dvanaest ljudi na svakoj ribarici istovremeno je podizalo mrežu. Čak je i Manfred sudjelovao u manevru, stojeći iza očevih leđa. Svi su se znojili, otežano disali i patili od napora. Ruke su im ostale bez kože od grubog konopa. Konačno su pobijedili golemu plovu uspjevši je podići. Riba na vrhu se trzala u agoniji, tlačeći svojom težinom ostale koje su umirale na dnu mreže. «Podignimo ih na palubu!», uzvikne Lothar i na svakoj ribarici mornari dohvate mrežu i osiguraju je na vanjskom djelu kormila. Ti golemi klinovi bili su nalik na mreže za lovljenje leptira, ili na one kojima se koriste djeca da bi ulovila rakove na obali, no, imale su ručku dugačku devet metara, a vreća je mogla primiti tonu ribe. Dno je bilo zatvoreno sistemom čeličnih prstenova kroz koje je bio provučen konop na isti način kao u glavnoj mreži. Dok su te uređaje ručno pokretali, Manfred i Lothar otvore bokaportu štive. Zatim se vrate na svoja mjesta, Lothar za vitlo, a Manfred za kormilo. Uz dugo stenjanje vitlo podigne mreže, dok su tri ribara postavljala ručku u pravilan položaj. Manfred povuče konop uz zveket prstenova. Lothar promijeni smjer kretanja motora vitla i uz još jednu škripu mreža se spusti uz masu živog srebra. Tri ribara svom snagom gurnu ručku tako da se duboko zarila u otvor mreže među srdelama u agoniji. «Gore!», uzvikne Lothar, i ponovno promijeni smjer. Podignu mrežu koja je sada visjela u zraku s tonom ribe. Manfred je držao napeti konop, svom se svojom težinom suprotstavivši mreži i podignuvši se s palube. Konačno premjeste mrežu na palubu, iznad otvora štive. «Puštaj!», uzvikne Lothar prema sinu, a Manfred ga odmah poslušao. Golema količina ribe sruči se ispod palube, dok su tanke ljuške lepršale po zraku, poput snježnih pahuljica, zrcaleći se na svjetlosti sunca. Kad se mreža ispraznila, Manfred se vrati i ponovno započne vući konop, a ribari vrate ručku na svoje mjesto, dok je Lothar ponovno pokrenuo vitlo i ponovio postupak. Na ostalim ribaricama posada je činila isto, i u prekidima od nekoliko sekunda, tona po tona ribe se prelijevala u štive. U međuvremenu je more postajalo tamnije od ljušaka koje su padale na ljude koji su radili. Bio je to naporan posao, monoton i dosadan. Polako su se ljudi umarali, i zamjenjivali su ih oni koji su ostali nadzirati glavnu mrežu. Lothar je ostajao za vitlom, pažljivo i neumorno prateći rad. «Srebreni novac», radovao se u sebi dok je riba ulazila u štive njegove četiri ribarice. «Nisu više srdele, već novac. Danas punimo štive srebrenjacima.» «Na palubu!», uzvikne prema sve užem krugu glavne

mreže, i prema Swartu Hendricku koji je također bio za vitlom, golih prsa, koja su se sjajila poput ebanovine. «Na palubu!», ponovno uzvikne, izdržavši fizički napor uobičajenom lakoćom, karakteristika kojom je uspio zadobiti poštovanje svojih ljudi. Štive su bile gotovo pune, svaka s oko petsto tona ribe. Sada je trebalo krcati na palubu. Još jedan rizik. Nakon što budu nakrcane ribom, ribarice su se mogle osloboditi tereta tek u luci, kad je riba ulazila u tvornicu. Ispuniti palubu ribom značilo je pridodati još stotinu tona iznad sigurnosnog limita. Da se vrijeme pogoršalo, da je vjetar započeo puhati iz drugog smjera, to golemo more pretvorilo bi se u čudovište i uništilo ribarice, povukavši ih prema dnu u hladni tamnozeleni ponor. «Vrijeme će izdržati», reče Lothar samome sebi te nastavi raditi za vitlom. Jahao je na dobrome valu. Nitko i ništa nije ga moglo zaustaviti. Uvukao se u golem rizik koji ga je nagradio s tisuću tona ribe i pedeset funta po svakoj toni. Pedeset tisuća funta u samo jednom lovu. Najveća sreća u njegovu životu. Mogao je izgubiti mrežu, ribaricu i život. No, umjesto toga, jedan jedini ulov je podmirio sve njegove dugove. «Za Boga svemogućega», promrmlja, te podigne ručku vitla, «ništa ne može krenuti na gore. Slobodan sam. Slobodan i jak.» Tako, s punim štivama, započnu puniti i palubu. Kad su dovršili, riba je sezala do ruba ograde. Da bi podigli mrežu i smjestili je na mjesto, mornari su si morali otvoriti put među srdelama. Iznad četiri ribarice letjelo je golemo jato ptica koje su kreštale i letjele prema ribama, uzimajući što su veću količinu mogle. Zatim su, site do iznemoglosti, nesposobne za let, ostajale na vodi i predavale se valovima struje, udaljavajući se razbarušena perja, napuhnete kao da će se raspuknuti. Na pramcu i krmu svake ribarice nalazio se čovjek naoružan harpunom kojim je probadao kitove, ponekad sasvim velike, koji su se pokušavali približiti golemom plijenu. Trokutaste peraje mogle su prerezati mrežu poput velikih oštrica noža. Dok su se ptice i kitovi hranili, ribarice su sve više tonule. A zatim, prije popodneva Lothar je trebao završiti s poslom. Nije bilo prostora ni na palubi: svaki put kada bi stigao nov teret, većina ribe bi kliznula u more hraneći kitove koji su čekali. Lothar ugasi motor vitla. Možda je bilo još stotinjak tona ribe u mreži, većim dijelom uginule i zgnječene težinom. «U more!», zapovjedi. «Ostavite je i podignite mrežu.» Četiri ribarska broda, jako niska na vodi tako da je u njih stalno ulazila voda, okrenu se prema obali ploveći poput pataka. Iza njih, mrlja od pola milje četvornih metara mrtve ribe, s trbusima u zraku, podsjećala je na šumsku vegetaciju u jesen, pokrivenu palim

lišćem. Nebom su letjeli galebovi dok su ispod površine vode kitovi nastavili slavlje. Posada se provlačila kroz drhtave plove još žive ribe stigavši do ležajeva ispod palube. Ljudi su tonuli u san još uvijek mokri i prekriveni ljuskama. Za kormilom je Lothar ispio dvije šalice kave i pogledao letimice na sat, koji je visio iznad prednjeg stakla. «Četiri sata», reče. «Upravo dovoljno vremena za našu poduku.» «O, ne, tata, ne danas!», pobuni se Manfred. «Danas je poseban dan. Moramo li i danas učiti?» Nije bilo škola u zaljevu. Najbliža je bila njemačka škola u Swakopmundu, na trideset kilometara udaljenosti. Lothar je bio i majka i otac Manfredu od dana kad mu se sin rodio. Podigao ga je mokrog i prljavog od krvi s kreveta na kojem se rodio. Njegova ga majka nije nikada ni pogledala. Bila je to klauzula njihovog neprirodnog ugovora: on je trebao podignuti sasvim sam dijete, bez ičije pomoći, osim babice za dojenje. Otac i sin postali su jedno. Lothar nije mogao podnijeti ni pomisao da ostane razdvojen od Manfreda čak ni za dan. Čak je na sebe preuzeo odgovornost i za njegovu izobrazbu. «Ni jedan dan nije tako poseban, a da bi preskočio učenje», reče. »Svakodnevno se uči. Nisu mišići ti koji jačaju čovjeka. »Dodirne glavu prstom i doda: «To je ono što čini čovjeka snažnim. Uzmi knjige!» Manfred potraži Da Silvu očima u potrazi za solidarnošću, no, neuspješno. «Dođi za kormilo», reče Lothar starcu i ode sjesti za stolić. «Danas učimo engleski, ostavi knjige iz aritmetike.» «Mrzim engleski!», pobuni se Manfred. «Mrzim engleski i mrzim Engleze.» Lothar se složi: «U redu, Englezi su naši neprijatelji. Uvijek su to bili i uvijek će to biti. Stoga se moramo naoružati istim njihovim oružjem. Zato moramo naučiti i njihov jezik. Kad bude došao dan, upotrijebit ćemo ga protiv njih.» Lothar je prvi put govorio na engleskom. Manfred mu je već htio odgovoriti na afrikansu, južnoafričkom narječju nizozemskog porijekla koji je bio priznat kao službeni jezik Južnoafričke unije od 1918. godine, dan ranije nego što se Manfred rodio. Lothar ga zaustavi dajući mu znak rukom. «Govori engleski», upozori ga, «govori samo engleski.» Sat su vremena zajedno radili, čitajući Bibliju, u verziji kralja Georgea i primjerak Cape Timesa, star dva mjeseca. Lothar mu izdiktira jednu stranicu. Manfred, osjetivši težinu napora, stalno je okretao olovku u ruci, sve dok se više nije uspio svladati. «Pričaj mi o djedu, i o zakletvi koju si dao!», predloži. Lothar se osmjehne: «Pravi si majmun. Porast ćeš i postati veliki majmun. Učinio bi sve samo da izbjegneš rad.» «Molim te, tata...» «Pa, već sam ti stotinu puta ispričao...» «Ispričaj mi ponovno. Danas je poseban dan.» Lothar pogleda iz kabine s kormilom,

prema srebrenastom teretu. Dječak je bio u pravu, bio je to poseban dan. Nakon pet godina bio je ponovno slobodan i bez dugova. «U redu», odvrati mu. «Ispričat ću ti sve na engleskom.» Manfred uzbuđeno sklopi knjigu i nasloni se na laktove nestrpljivo čekajući. Priču o velikoj pobuni, koju je čuo već toliko puta, znao je naizust i bio je u stanju ispraviti svaku netočnost ili blago odudaranje od originala, ili zaustaviti oca, kad bi preskočio koji detalj. «Dakle», započne Lothar, «bila je 1914. i zlobni George V. engleski kralj objavio je rat njemačkom Kaiseru Wilhelmu. Tvoj djed i ja znali smo što nam je dužnost. Poljubimo tvoju baku i pozdravimo ju...» «Koju je boju kose imala baka?», zapita Manfred. «Tvoja je baka bila predivna njemačka plemkinja i njena je kosa bila boje zrele pšenice na suncu.» «Kao i moja», preduhitri ga Manfred. «Baš kao i tvoja», osmjehne se Lothar te nastavi s pričom: «Tvoj djed i ja izišli smo s našim konjima da bismo se pridružili starome generalu Maritzu i njegovim šesto junacima na obali rijeke Orange spremni da se suprotstavimo slim Lanu Smithu. Slim je u afrikansu pojam za loš, zao», a Manfred potvrdi pohlepno. «Nastavi tata, nastavi.» Kad je Lothar stigao do mjesta gdje su postrojbe Lana Smitha ugušile pobunu mitraljezima i puškama, Manfredove oči se zamagle. «No, borili ste se poput vragova, zar ne, tata?» «Borili smo se poput očajnika, no, njih je bilo previše i imali su topove i mitraljeze. Zatim je tvoj djed bio ranjen u trbuh, tada sam ga natovario na konja i odveo ga izvan borbe», nastavi Lothar dok su se goleme suze slijevale niz dječakove obraze. «Kad je osjetio da je na samrti, tvoj djed uze Bibliju iz džepa sedla koje mu je služilo kao jastuk, i primora me da se zakunem držeći ruku nad njom.» «Poznajem tu zakletvu. Dopusti mi da ja kažem!» «Dakle, kako glasi?» «Djed reče: Sine moj, obećaj mi da rat protiv Engleza nikada neće završiti.» «Da», potvrdi Lothar. «To je bila svečana zakletva koju sam izrekao pred svojim umirućim ocem.» Zatim uze Manfredovu ruku i čvrsto je stisne. Stari Da Silva prekine tišinu zakašljavši se i pojavivši se na prozoru kabine s kormilom. «Trebao bi se sramiti! Puniti glavu dječaku mržnjom!» «Začepi, starče», zareži Lothar. «Ne tiče te se!» «Hvala blaženoj Djevici Mariji!», odgovori Da Silva. «Ovo su vražji poslovi.» Lothar se ponovno obrati sinu: «Odloži knjige, za danas je dosta.» Zatim se okrene i iziđe iz kabine s kormilom te krene prema pramcu broda. Tu sjedne naslonivši leđa na poklopac bokaporte i potraži cigaru u džepu košulje. Odgrize kraj i ispljune ga u more, a potom zapali i uvuče dim do pluća. Dječak ga je slijedio. Nasloni glavu na glavni jarbol i sramežljivo sačeka. Kad je vidio da ga

otac ne tjera - često je bio loše volje i htio je ostati sam - sjedne pored njega. Lothar mu položi ruku na rame. Dječaka prođu trnci osjetivši toplinu zbog tog dodira: fizički izljevi ljubavi od oca bili su prava rijetkost. Približi mu se što je više mogao, gotovo i ne dišući da ne bi pokvario taj trenutak ili prekinuo čaroliju.

Malena flota klizila je prema obali prešavši ubrzo sjeverni rt koji je ograničavao zaljev. Ptice su ih slijedile u jatu u dugačkim paralelnim redovima i spuštale se katkad do površine ledene vode zelene boje, pernatog vrata žućkaste boje koji se sjajio na suncu što je užarilo pustinju. Poput planinskog lanca brončane dine okružile su beznačajno naselje raštrkanih kuća na dnu zaljeva. «Nadam se da je Willem bio dovoljno pametan da upali kotlovnice», promrmlja Lothar. «Imamo toliko ribe da će tvornica trebati raditi cijelu noć i cijeli sutrašnji dan.» «Nikad je nećemo uspjeti svu preraditi», reče dječak. «Ne, većinom ćemo je morati upotrijebiti za riblje ulje», odvrati Lothar i pogleda prema zaljevu. Manfred osjeti da se ukočio. Na njegovu veliku žalost Lothar odmakne ruku s njegova ramena i stavi je pred oči da bi se zaštitio od sunca. «Ta glupava budala!», proklinjao je. Oštrim je pogledom opazio da se dimnjaci ne puše. «Na koju vražju igru igra?», zareži Lothar i skoči na noge držeći se u ravnoteži. «Kotlovnice su se ugasile. Trebat će nam šest ili sedam sati da ih ponovno upalimo, a naša će se riba polako započeti kvariti. Neka je proklet do vječnosti!» Zatim se spusti u kabinu s kormilom i započne trubiti kako bi označio dolazak male flote. «Novcem koji ću zaraditi ovim teretom želim si kupiti novu radiostanicu, tako da mogu razgovarati s tvornicom i s mora.» Zastane i ponovno pogleda. «Što se, do vraga, događa?», reče i dohvati dalekozor koji je visio pored ploče s instrumentima. Izoštri sliku i opazi malu gomilu sakupljenu pred ulazom u tvornicu. Bilo je i radnika u gumenim čizmama. Već su trebali biti na svojim mjestima, na poslu. «Evo Willema.» Rukovoditelj tvornice stajao je na dnu na dugačkom molu za istovar, drveni gat koji se nadvisivao nad morem i koji su pridržavali stupovi. «Koju igru igra? Ugašene kotlovnice, a radnici se šeću...» Zajedno s Willemom bila su i dva stranca. Bili su odjeveni u tamna odijela i imali su oholi izgled, koji je Lothar jako dobro poznao i kojeg se bojavao. «Poreznici ili neki drugi državni šakali», promrmlja i bijes se pretvori u nelagodu. Nijedan predstavnik nijedne države nije mu mogao donijeti dobre vijesti. «Zasigurno se radi o kakvom problemu», reče, «upravo sada kad imam tisuće tona ribe.» Zatim opazi automobile. Ostali su skriveni iza zida tvornice sve dok Da

Silva nije promijenio pravac plovidbe da bi ušao u kanal koji je vodio prema molu. Bila su to dva automobila. Jedan je bio stari Ford T u dosta lošem stanju, drugi je bio pak luksuzniji; primijetio je to usprkos tankom sloju pijeska koji ga je pokrivao. Lothar osjeti da ga je srce stegnulo. Nisu mogla postojati dva ista automobila na afričkom kontinentu. Radilo se o golemom Daimleru poput slona, obojenom u kanarinsko žutu. Posljednji put kad ga je ugledao bio je parkiran pred uredima Courteney company, u glavnoj ulici Windhoek. Lothar se nalazio tamo da bi zamolio da mu odobre kredit u toj financijskoj kompaniji i nalazio se na suprotnoj strani ulice. Vidio je i ženu koja je izašla iz tog automobila, s kojom su se nalazila i dva vjerna službenika s bijelim ovratnicima: jedan od dvojice otvorio joj je vrata. Ne obraćajući pažnju na vozača sama je sjela u automobil i odvezla se. Dogodilo se to prije otprilike godinu dana. Trgne se od sjećanja kad je Da Silva približio brodicu molu. Bili su toliko niski na vodi da su se morali podignuti da bi dobacili konope onima na zemlji. «Lothar, ova gospoda žele razgovarati s tobom», reče Willem, jako se znojeći. «Jeste li vi Lothar de La Rey?», zapita niži od dvojice, povukavši prema natrag prašnjavu kapu i otkrivši sasvim bijelo čelo. «Da», reče Lothar, šakama naslonjenim na bokove. «A tko ste vi, do vraga?» «Vlasnik ste Southwest African canning and fishing company» «Ja», odgovori Lothar na afrikansu. «Vlasnik sam. Pa što?» «Šerif sam u Windhoeku i ovdje imam nalog da zaplijenim sve vaše vlasništvo kompanije», reče čovjek mašući papirom. »Zatvorili su tvornicu«, doda Willem tugaljivim glasom i brkovima koji su mu podrhtavali. »Natjerali su me da ugasm vatru pod kotlovima.« «Ne možete učiniti takvo što. Imam tisuću tona ribe koja mora na preradu«, uzvikne Lothar svjetlucavih očiju i ponosnih poput leopardovih. «Ove ribarice su vlasništvo kompanije?», nastavi čovjek naslonivši ruku na pištolj, teški Webley. Zatim pogleda ostale brodice koje su se približavale molu s obje strane i ne sačekavši odgovor nastavi mirno: «Moj će asistent zapečatiti brodove i njihov teret. Moram vas upozoriti da ćete biti kažnjeni, pokušate li se suprotstaviti.» «Ne možete mi učiniti takvo što», ponovi Lothar popevši se na ljestve koje su vodile do palube. Njegov glas više nije bio nimalo agresivan. «Moram odmah započeti s prerađivanjem tereta. Do jutra smrdjet će poput leša.» «Ne pripada vam više», reče šerif zaniijekavši glavom. «Pripada Courteney company, sada.» Zatim se ponovno obrati asistentu i naredi mu da se požuri i htjede već otići. «I ona je tu, nije li tako?», uzvikne mu Lothar. Šerif se zaustavi i pogleda ga. «I ona je tu»,

ponovi Lothar. «To je njen automobil. Htjela je osobno doći, nije li tako?» «Da, i ona je ovdje. U uredu je», odvrati šerif slegnuvši ramenima. Lothar krene molom, dok su mu nepropusne hlače škripile. Držao je čvrsto šake kao da se namjeravao baciti u borbu. Gomila radnika ga je čekala. «Što se događa? Ne puštaju nas da radimo, što nam je činiti?» «Sačekajte», odvrati Lothar, «sredit ću stvar.» «Hoćemo li svejedno biti plaćeni? Imamo djecu...» «Bit ćete plaćeni, obećajem vam», reče Lothar. Bilo je to obećanje koje nikako nije mogao održati ako ne bi prodao ribu. No, trebao si je otvoriti prolaz do ureda, iza ugla tvornice. Daimler je bio parkiran pred vratima i jedan je dječak stajao naslonjen na haubu žute boje. Bilo mu je vidljivo dosadno. Možda je godinu dana bio stariji od Manfreda, no, bio je nekoliko centimetara niži od njega. Njegovo je tijelo bilo vitkije i elegantno. Ostao je malo na suncu i njegova bijela košulja lagano se zgužvala. Hlače od flanele bile su prašnjave i malo prevelike za njega. No, sve u svemu bio je dražestan: bio je lijep poput djevojčice, puti boje breskve i s tamnim očima boje indiga. Lothar se skameni opazivši ga i prije nego što si je zagrizao usnice uzvikne: «Shasa!» Mladić se hitro uspravi i odmakne slijepjenu kosu sa čela. «Kako znate moje ime?», zapita, no, usprkos glasu koji je nastojao zvučati nezainteresirano, proučavao je Lothara sa sigurnošću odraslog čovjeka. Bilo je barem stotinjak odgovora na to pitanje, i svi zajedno nahrupe na Lotharova usta: «Jer sam jednom, prije mnogo godina, spasio tebe i tvoju majku od smrti, u pustinji. Jer sam pomagao u tvom hranjenju i nosio te u sedlu dok si bio malen. Jer sam te volio koliko sam volio i tvoju majku. Jer si Manfredov brat. Prepoznao bih te posvuda, čak i nakon toliko godina.» No, umjesto toga, Lothar reče: «Shasa je riječ Bušmana kojom oni nazivlju dobru vodu, najvažniju tekućinu za njih.» «Istina je», odvrati Shasa Courteney. Taj ga je čovjek očaravao. Bilo je u njemu jačine, koju je jedvice suzdržavao, a njegove su oči bile čudnovato svijetle boje: zapravo, bile su žute poput mačjih očiju. «Istina je. Bušmansko je ime, no, moje je krsno ime Michel. Francusko je ime, jer je moja majka Francuskinja.» «A gdje je?», zapita Lothar. Shasa pogleda prema vratima ureda. «Ne želi da je smetaju», doda, no, Lothar de La Rey nije mario za taj odgovor, prođe pored njega tako blizu da je uspio opaziti i riblje ljuske u njegovoj kosi. «Bolje je da pokucate», reče mu Shasa spustivši glas. No, Lothar je već ušao, zalupivši vratima tako snažno da su gotovo pala. Zaustavi se na pragu i dječak je mogao vidjeti unutrašnjost. Njegova je majka ustala s fotelje koja je stajala pored

prozora i gledala je u uljeza. Bila je vitka poput djevojke, a crepede Chine žute haljine stiskalo joj je malene i dražesne grudi, s pojasom oko struka. Šešir je bio spušten na gustu i tamnu kosu. Imala je velike, gotovo crne oči. Izgledala je jako mlada, gotovo kao i njen sin. No, odjednom podigne pogled i pokaže odlučnu bradu, dok su se oči sjajile. Tada je Lotharu izgledala strašna poput muškarca. Dugo su gledali jedno u drugo, tražeći si međusobno u licima znakove prošlog vremena od njihova posljednjeg susreta. «Koliko joj je godina?», zapita se Lothar i odmah se prisjeti. «Rođena je sat nakon ponoći prvog dana 1900. godine, daklena početku dvadesetog stoljeća. Stoga su je i nazvali Centaine. Trideset i jedna joj je godina, dakle, a izgleda kao da joj je devetnaest, kao kad ju je susreo dok je umirala okrvavljena u pustinji, s dubokim ranama od lavljih pandža na njenoj bijeloj puti. «Ostario je», pomisli Centaine. «Već je sijed, a oko očiju i usta pojavile su mu se bore. Ima više od četrdeset godina, sada, i propatio je... ne dovoljno, no, propatio je. Sretna sam što ga moj pogodak nije ubio. Bilo bi previše brzo. Sada je u mojoj moći, i vidjet će...» Odjednom, sasvim protiv svoje volje, Centaine osjeti ponovno to preplanulo tijelo nad njom, golo, mekano i snažno. Imala je osjećaj kao da se topi na jakome suncu koje je dolazilo iz njene unutrašnjosti, neodoljivo poput crvenila koje je osjećala na licu. Ili poput bijesa osjetivši se nemoćnom da kontrolira tu životinjsku stranu ljubavnog života. U svemu ostalom bila je uvježbana poput sportaša, no, ti su je osjećali svladavali. Pogleda preko njegovih ramena i opazi Shasu, svog predivnog sina, koji ju je znatiželjno promatrao. Ljutnja se pretvori u bijes i sramotu: imala je osjećaj da ju je uhvatio u trenutku u kojem su njeni najniži osjećaji bili sasvim vidljivi. «Zatvori vrata», zapovjedi. Njen je glas bio ranjavajući i odlučan. «Uđi i zatvori vrata», ponovi, i približi se prozoru. Pogleda van i ponovno pronađe samokontrolu, zatim se okrene prema čovjeku kojeg je odlučila uništiti. Vrata su bila zatvorena. Shasa osjeti na trenutak razočaranje. Osjećao je da se događalo nešto od životne važnosti. Taj stranac sa žutim mačjim očima, taj čovjek koji je poznavao njegovo ime i njegovo porijeklo, dodirnuo je najdublje mjesto u njegovoj duši, nešto što je bilo opasno i uzbudljivo. Zatim, ta čudnovata reakcija njegove majke, ta iznenadna bjelina koja joj se popela s vrata na lice, i taj izraz u njenim očima koji nikada nije opazio - ta njemu sasvim nova nesigurnost (ona nije sumnjala ni u što). Bilo je toga dovoljno da u njemu pobudi nezadrživu želju da sazna što se događalo iza tih vrata. Zidovi ureda bili su od valovitog lima. «Želiš li

nešto saznati, odi i vidi», bilo je to jedan od majčinih najdražih mota. Dakle, njegov je jedini strah bio dok se laganim koracima približavao baraci da ga ona ne iznenadi na djelu. Nasloni uho na metal koji je bio užaren od sunca. Usprkos nastojanjima da čuje, čuo je samo nepovezano mrmljanje. Čak i kad je stranac podizao glas, nije uspijevaio razabrati riječi. Glas njegove majke bio je taman, nizak i nerazumljiv. «Prozor», pomisli i krene prema njemu, dok ga je pedesetak pari očiju promatralo. Rukovoditelj i radnici su ostali pred uredom i čim se pojavio iza ugla, požure se da ga pogledaju. Shasa spusti glavu i udalji se. Svi su ga i dalje promatrali dok se kretao prema molu kao da je to uvijek i bila njegova nakana. Što god se događalo u uredu, bilo je definitivno izvan njegova dometa, možda će mu majka ipak ispričati što se dogodilo, kasnije, no, nije se trebao tomu previše nadati. Odjednom primijeti četiri ribarice usidrene s obje strane mola, s teretom svjetlucavo srebrene boje, i razočaranje ga je počelo manje peći. Evo nečega što će mu pomoći da odagna dosadu tog popodneva u pustinji, pomisli dok je hodao brzo prema molu. Brodice su ga uvijek očaravale. Ove su k tome bile posebno privlačne. Nije vidio nikada toliko ribe u svom životu na jednom mjestu. Bilo je vjerojatno tone i tone ribe. Stigne do prve ribarice. Bila jer ružna i prljava, s ljudskom mokraćom koja se cijedila na bokovima, na mjestima gdje su mornari praznili svoje mjehure. Smrdjela je po nafti i prljavim ljudima u preuskom prostoru. Nisu joj čak ni dali ime: na krmi su se nalazili samo brojevi registracije. «Brod bi uvijek trebao imati ime», pomisli Shasa. «Nije dobro i lošeg je nagovještaja kad ga nema.» Njegova jahta od dvanaest metara, dar njegove majke za trinaesti rođendan, zvala se Midin dodir, ime koje je ona predložila. Shasa naprči nos i pokuša ga okrenuti u stranu, rastužen bijednim stanjem ribarica. «Ako je mama zbog toga vozila od Windhoek...», pomisli, no, nije uspio dovršiti rečenicu, jer je iza kormila provirio jedan dječak. Na sebi je imao kratke platnene hlače, s puno zakrpa, snažnih i preplanulih nogu i hodao je bosonog održavajući bez napora ravnotežu usprkos ljuljanju ribarice. Kad opaze jedan drugoga, dva dječaka se ukoče i zaustave se kao što bi to učinila dva psa. Zatim se međusobno započnu proučavati u tišini. «Dandy, gospodičić», pomisli Manfred. Vidio je dva ili tri dječaka poput njega za vrijeme njegovih rijetkih posjeta Swakopmundu, mjestu nešto više prema sjeveru, na obali: sinovi bogataša, odjeveni u smiješnu odjeću, s tim izrazom lica koji je odavao superiornost dok slijede poslušno svoje roditelje. «Pogledaj tu kosu

masnu pod briljantinom. Smrdi poput cvjetnog buketa.» «Siromašan Afrikaner», bila je pak misao kojom je Shasa smjestio dječaka. «Bywoner, stanovnik u barakama.» Majka mu je uvijek branila da se igra s tim dječacima, no, njemu je izgledalo da je s nekima vrijedilo prekršiti tu zabranu. Štoviše, možda su upravo zbog te zabrane bili još zanimljiviji. Jedan od sinova radnika koji je bio zadužen za garažu, primjerice, znao je imitirati pjev ptica do savršenstva i često je uspijevao i dozvati ih. Osim toga, naučio ga je da upali stari Ford koji mu je majka dopuštala da koristi iako nije imao dovoljno godina da dobije vozačku dozvolu. Sestra tog dječaka bila je godinu dana starija od Shase i pokazala mu je još jednu, zanimljiviju stvar. Čak mu je dozvolila da ju dodirne, za vrijeme tajnog sastanka koji je potrajao samo nekoliko trenutaka iza kućice rudnika. Bilo je to zaista važno iskustvo i namjeravao ga je što prije ponoviti. I taj je dječak izgledao zanimljiv i možda mu je mogao pokazati motore broda. Shasa pogleda prema tvornici. Njegova majka ga nije nadzirala: mogao se prijateljski odnositi prema njemu. «Bok», reče gospodskim glasom, i osmjehne se oprezno. Njegov djed Garrick Courteney - najvažniji čovjek u njegovu životu - često ga je upozoravao: «Zbog prava rođenja imaš važno mjesto. No, to ti ne daje samo privilegije već i obveze. Pravi gospodin odnosi se sa svojim podređenim, bijelcima, ili crncima, starijim ili mlađim od sebe, muškarcima ili ženama, pažljivo i uljudno.» «Zovem se Courteney», reče. «Shasa Courteney. Moj djed je Sir Garrick Courteney, a moja majka Centaine de Thiry Courteney.» Sačeka da te riječi pobude uobičajenu pažnju, no, opazi da je kasnila i nastavi: «A ti, kako se zoveš?» «Manfred», odgovori ovaj i namršti se. Njegove su oči bile tako tamne, pod tom kosom boje zlata da su izgledale kao naslikane. «Manfred de La Rey, kao moj djed, moj prastric, i moj otac koji su sredili sve Engleze koje su susreli.» Shasa ostane iznenađen zbog toga nenadanog napada i htio je već otići kad opazi starca koji je iza stakla kabine s kormilom promatrao prizor. Dva su se crnca također približavala pramčanom kaštelu. Nije se mogao povući. «Mi Englezi smo pobijedili u ratu, a 1914. smo ugušili ustanak», reče. «Mi!», ponovi Manfred te se okrene prema gledateljima. «Ovaj mladi namirisani paunaš pobijedio je u ratu!» Mornari ga uz mrmljanje podrže. «Pomirišite ga samo na trenutak, trebao bi se zvati Ciklama. Vojnik Ciklama», nastavi Manfred i okrene se. Prvi put Shasa opazi da je pet centimetara viši od njega i da su mu ruke snažne. «Tako dakle, Englez si, vojniče Ciklama. Ako je tako, vjerojatno živiš u Londonu, nije li

tako?» Shasa nije očekivao da siromašan dječak može biti i tako bistar i sarkastičan. Bio je naviknut da uvijek ima posljednju riječ. «Naravno da sam Englez», reče odrješito tražeći odgovor kojim bi definitivno dovršio to prepucavanje. «Dakle, živiš u Londonu», nije popuštao Manfred. «Živim u Cape Townu.» «Ah! Ah!», reče Manfred obrativši se gledateljima koji su postajali sve brojniji: Swart Hendrick se približio i sve posade započinjale su se sakupljati. «Zato ih zovu soutieh, izjavi. Taj vulgaran izraz prouzrokovao je smijeh. Manfred nikada ne bi izgovorio tu riječ da je pored njega bio otac. Točan prijevod riječi bio je «slani ud». Shasa pocrveni i instinktivno stisne šake. «Soutiel je onaj koji jednom nogom stoji u Cape Townu, a jednom u Londonu...», objasni Manfred, «...a štap mu se nalazi u Atlantskom oceanu.» «To ćeš morati povući!», zaprijeti mu Shasa, previše bijesan da pronade bolji odgovor. Nijedan «niži» od njega nije mu se na taj način obratio. «Povući? Kao što to činiš sa svojom kožicom kad masturbiraš?», zapita Manfred veselo osjetivši da ga ostali podržavaju. Shasa se baci na njega bez najave, a Manfred ga još nije očekivao. Mislio je da će morati izreći još nekoliko uvreda, prije nego što budu prešli na djelo. Shasa se sruči na njega s gotovo dva metra udaljenosti, ostavivši ga bez daha. Dvojica se započnu kotrljati po masi srdela. Shasa opazi uz gnušanje da mu je protivnik jak. Njegove ruke izgledale su poput drvenih greda, a prsti su bili poput mesarskih kuka koje su mu se zarile u lice. Samo iznenađenje i Manfredova prazna pluća spasila su ga od izravnog poniženja. Na vrijeme se prisjeti Jock Murphyjevih savjeta, njegovog instruktora za boks. «Nikad ne dopusti jačem čovjeku da se borite izbliza. Drži ga uvijek na udaljenosti jedne ruke.» Manfred je pokušavao dohvatiti ga oko vrata i stisnuti ga čeličnom snagom, dok su se borili među drhtavom masom srdela. Shasa uspije izvući jednu nogu i udariti ga koljenom, no, Manfred ga odmah uspije ponovno dohvatiti. U tom trenutku okrene glavu i desnom rukom odgurne protivnikov lakat uspjevši oslabiti stisak. Zatim iskrivivši prsni koš uspije se izvući kako ga je naučio Jock. Klizave ljuste kojima su bila prekrivena obojica mu olakša stvar. Oslobodi lijevu šaku i direktno udari protivnika. «Udarac koji će ti biti najkorisniji ako ga budeš mogao upotrijebiti», rekao mu je trener. Nije bio jedan od najboljih, no, pogodi Manfreda u oko dovoljnom jačinom da ga odgurne i da omogućí Shasi da se izvuče. Brodica je bila prepuna mornara crnaca s gumenim čizmama. Uzvikivali su uzbuđeno kao da gledaju borbu pijetlova. Trepnuvši pogođenim okom Manfred se ponovno baci prema

protivniku, no, mrtve ribe su mu smetale, a lijevi udarac ponovno krene bez nagovještaja: izravan, jak i neočekivan, pogodi ga u isto oko. Manfred krikne od bijesa i baci se na dječaka. Shasa izbjegne udarac nagnuvši se prema naprijed i ponovno udari, kao što ga je naučio Jock. «Nikad ne udaraj pomičući rame: pokreći samo ruku.» Ovoga puta lijevi udarac pogodi Manfreda u usta i razbije mu usnicu. Vidjevši krv na protivniku to ohrabri Shasu dok je grmljavina gomile u njemu budila stari odjek. Ponovno ga pogodi lijevim udarcem, ciljajući prema već ranjenom oku. «Kad si ga označio, udaraj uvijek na isto mjesto», rekao mu je Jock, i ta mu je rečenica odzvanjala u glavi. Ponovno ga udari, i ponovno, i ovoga puta Manfredov krik nije bio samo od bijesa već i od boli. «Djeluje», radovao se Shasa, no, upravo u tom trenutku udari leđima u kabinu. Manfred opazi da je protivnik u klopci i nasmije se pobjednički i približi spreman da ga dohvati. Shasa je bio u panici i nagne se prema naprijed odmaknuvši Manfreda od sebe, pogodivši ga glavom u trbuh. Još jednom Manfred ostane bez daha i nije se uspio snaći. Dvojica su se kotrljala nekoliko trenutaka među ribama, a potom je, djelomice četveronoške, a djelomice trčeći ili plivajući u klizavoj masi, Shasa uspio stići do ljestava i pokuša se popeti na njih. Gomila mu se smijala, dok ga je drugi bijesan slijedio, zadihan. Na pola ljestava Manfred ga uspije dohvatiti za gležanj, i objesi se za njega. Shasa pokuša svim snagama izdržati držeći se za posljednju ljestvu, licem na samo nekoliko centimetara od gledatelja. Drugom nogom udarao je i uspio pogoditi Manfreda u oko, koji vrisne i ispusti nogu. Shasa stigne do palube i ogleda se oko sebe. Njegov borbeni žar se ugasio. Drhtao je. Mogao je pobjeći palubom i bio bi to jako rado učinio. No, ljudi oko njega su se smijali te mu ponos to nije dopuštao. Ponovno se ogleda oko sebe i s užasom opazi da je Manfred već bio na vrhu ljestava. Shasa nije dobro znao kako se našao upleten u tu borbu, ili koji je razlog tom odmjeravanju snaga: jednostavno se htio izvući. No, sve njegovo obrazovanje i odgoj nisu mu to dopuštali. Pokuša prestati drhtati i pripremi se da se suoči s protivnikom. I Manfred je drhtao, no, ne od straha. Njegovo je lice bilo naduto od udaraca i crveno od bijesa, i siktao je kroz razbijenu usnicu. Oko se uopće nije više vidjelo. «Ubij ga, kleinbasie», bodrili su ga ribari. «Ubij ga, maleni boss.» Njihove pogrdne riječi ponovno probude Shasu koji udahne duboko i podigne šake čekajući na protivnika u klasičnoj poziciji boksača. «Stalno se pomiči», rekao mu je Jock. Započne skakati po palubi. «Pogledaj ga», gomila mu se rugala, «skače poput pijetla. Želi

plesati s tobom, Manfred. Nauči ga kako se pleše valcer u Walvis Bayju!» No, Manfred je bio impresioniran očajnom odlučnošću u tim očima tamnoplave boje i naučio je da se boji tih bijelih koščatih udaraca. Započne kružiti oko njega prijeteći: «Sad ću ti iščupati ruku i morat ćeš je progutati. Zatim ću ti izbiti sve zube.» Shasa trepne očima, no, i dalje je držao visoko ruke. Iako su dvojica borca bili prepuni ribljih ljusaka, ta borba nije imala nikakve veze sa svađama među dječacima. Bila je to prava borba i izgledalo je da će postati još uzbudljivija. Gledatelji utihnu, dok je Shasa kružio polako oko samoga sebe ne puštajući iz vida protivnika koji je i dalje kružio oko njega. Manfred se baci ulijevo i iz nove pozicije krene u napad. Usprkos težini i nogu i ramena, bio je jako brz. Napadao je pognute glave, s izrazom koji je izgledao još opasniji naglašen namrštenim obrvama. U usporedbi s njim Shasa je izgledao nježan poput djevojčice. Njegove ruke bile su mršave i bijele, noge predugačke, no, dobro se kretao. Izbjegne napad, i dok se povlačio ponovno udari lijevom šakom. Pogodi Manfreda u usne. Začuje se udarac šake u zube i glava poleti unatrag kao da ga je netko povukao za gležnjeve. Gomila zareži. «Vat hom, Manfred, uhvati ga!» Dječak krene u napad, udarivši snažno desnom šakom. Shasa je izbjegne, i ponovno, sagnuvši se, iskoristi lijevi udarac, s točnošću pogodivši Manfredovo oko. Manfred se dohvati za njega i reče: «Bori se pošteno, soutie.» «Ja», odjekne gomila, «samo tu stojiš, bori se kao muškarac.» Istog trena Manfred promijeni taktiku. Umjesto da udara desno i lijevo u prazno, izravno krene u napad, prema protivniku, izmjenjući užasne udarce. Shasa se brzo povlačio, braneći se i izbjegavajući udarce, i na početku ga uspije pogoditi još par puta lijevom šakom u oko i usta. No, izgledalo je kao da se Manfred navikao na te udarce: nastavljao je napadati ne usporivši automatski slijed udaraca. Njegove otvrdnute kosti na rukama od rada sve su se češće približavale protivniku i konačno jedan udarac pogodi Shasu u sljepoočnicu. Shasa izgubi svu svoju preciznost i odrješitost koju je pokazao. Noge mu postanu teške i započne se brinuti samo kako će se obraniti, prestavši s napadom. Manfred je bio neumoran i sve ga je više pritiskivao. Shasa, sve umorniji, započne očajavati. Jedan ga udarac pogodi u rebra i oduzme mu dah. Uspije samo opaziti još jedan udarac koji je bio uperen prema njegovu licu, no, nije imao dovoljno vremena da ga izbjegne. U tom se trenutku objesi za ruku i pokuša ga zaustaviti. Bilo je to upravo ono čemu se Manfred nadao: drugom rukom dohvati Shasu za vrat i promrmlja: «Nećeš mi više

pobjeći, kopile jedno.» Zatim okrene spretno Shasu i udari ga desnicom. Shasa ni ne opazi udarac, no, na neki način uspije osjetiti pravac, jer ga pogodi usred čela umjesto u lice. Udarac ga zabaci unatrag takvom jačinom da se osjećao kao da su mu smrskali vrat. Shvati da ne bi izdržao još jedan takav udarac. Iako zamagljenim pogledom, shvati da je na rubu palube i svim preostalim snagama pokuša mu se još više približiti. Manfred zasigurno nije očekivao takav potez i nađe se bez ravnoteže. Držeći se još uvijek jedan za drugoga dva borca ponovno padnu na hrpu ribe i započnu tonuti. Manfred ponovno pokuša udariti, no, zbog klizave i drhtave mase udarac nije imao nikakvu snagu. Tako je odustao i zadovoljio se da drži nepomično Shasu, pritišćući ga svojom težinom i gurajući mu glavu sve dublje. Shasa osjeti da mu ponestaje zraka. Pokuša kriknuti, no, riba mu se uvuče u grlo kroz usta. Započne se trzati i mahati rukama svom snagom, no, ne uspije se osloboditi. Gušio se. Tama zamuti njegov pogled, ispunivši mu glavu zvukom vjetra. Ubilačka vika gomile započne se gubiti. Konačno njegovi pokreti postanu slabi, kao da ga se više ne tiču. «Umirem», pomisli uz čuđenje. «Gušim se», bila je to posljednja misao pri svijesti.

«Došla si da me uništiš», reče Lothar de La Rey. «Prešla si sav taj put da gledaš kako propadam i da uživaš u tome.» «Ne precjenjuj me», odgovori mu ona. «Nisam toliko zainteresirana za tebe. Došla sam da bih zaštitila svoje uloge. Došla sam za pedeset tisuća funta uz kamate.» «Da je zaista tako, ne bi me upravo sada zaustavila. Imam tisuću tona ribe na brodovima. Do sutra navečer mogao bih je pretvoriti u pedeset tisuća funta robe.» Centaine podigne nestrpljivo ruku da bi ga ušutkala. Koža je bila tamna, u suprotnosti sa svijetlim dijamantom na prstenu koji je nosila na prstu: dragi kamen dug gotovo koliko i falanga. «Živiš u svijetu snova», reče potom. «Tvoja riba je bezvrijedna. Nitko je ne bi kupio ni za koju cijenu. Zasigurno ne za pedeset tisuća funta.» «To joj je vrijednost, riba u konzervi i ulje...» Još ga jednom žena ušutka odmahnuvši rukom. »Skladišta u cijelome svijetu puna su neprodane robe. Zar ne čitaš novine? Ne slušaš vijesti na radiju? Ne vrijedi ništa, čak ni trošak proizvodnje.» «Nije moguće», ponovi on tvrdoglavo. «Čuo sam da ima problema na tržištu, ali ljudi moraju jesti.» «Često sam mislila na tebe», reče ona ne podignuvši glas, kao da objašnjava nešto djetetu, «no, nikad nisam mislila da si glup. Shvati da se dogodilo nešto što se nikada ranije nije dogodilo. Trgovina se zaustavila, tvornice se zatvaraju, glavne ceste grada pune su

nezaposlenih.» «I ti iskorištavaš to stanje kao izliku za ono što činiš. Ti se osvećuješ», reče Lothar i približi se. «Uhodiš me zbog nekakve imaginarne krivnje, koju sam učinio tako davno...» «Krivnja je bila stvarna«, odgovori mu ona, te se povuče. «Bilo je to užasno, okrutno i neoprostivo. No, ne postoji dovoljna kazna. Ako Bog postoji, pitat će te da je naplati.» «Dijete», nastavi on. «Dijete koje smo zajedno stvorili...» «Ne imenuj tvoje kopile«, reče ona čvrsto držeći jednu ruku u drugoj da bi ugušila drhtaj. «Prisjeti se našeg dogovora.» «Naš je sin. Ne možeš to zanjekati. Drago ti je da i njega uništiš?» «Tvoj je sin», ispravi ga. «Ne tiče me se, ne utječe na moje odluke. Tvoja tvornica ne donosi zaradu, i beznadna je. Ne mogu zasigurno dobiti natrag sav novac koji sam uložila, no, nadam se da ću vratiti bar dio.» Kroz otvoreni prozor začuo se zvuk uzbuđenih glasova, krikovi ljudi koji su sličili psećem lavežu kad odlaze u lov. Nijedan nije mario za njih. Bili su previše zauzeti jedno s drugim. «Pruži mi još jednu mogućnost, Centaine», reče Lothar i odmah opazi da je njegov glas postao molećiv. Osjeti gnušanje: nikad mu se to nije dogodilo ranije, nikada u životu. No, sada nije želio pomišljati na to da će ponovno morati započeti ispočetka. Ne bi to bila nikakva novost: dogodilo mu se to nekoliko puta da je ostao bez ičega, osim hrabrosti, odlučnosti i ponosa. Kao u ratu, i uvijek protiv istog neprijatelja: Englezi i njihove težnje za vladanjem. Svakog je puta započinjao ispočetka i ponovno uspijevao izgraditi svoje bogatstvo. Sada mu je to izgledalo nemoguće. Biti uništen od žene s kojom je imao sina Manfreda, žene koju je volio i koju je unatoč svemu, protiv zdravog razuma, još uvijek volio. Imao je četrdeset i šest godina i nije više mogao računati na rezerve energije mladog čovjeka. Izgledalo mu je da u pogledu Centaine opaža malo samilosti, kao da su je njegove riječi pogodile. «Ostavi mi tjedan dana, Centaine, samo tjedan dana. Ne pitam ništa drugo.» Ona promijeni izraz lica. To što je on shvatio kao znak popuštanja ili suosjećanja bilo je zapravo zadovoljstvo. Čekala je na taj trenutak godinama. «Rekla sam ti da me ne oslovljavaš tim imenom», uzvikne. «Rekla sam ti to kad sam saznala da si ubojica dviju osoba koje sam voljela više nego ikog na svijetu. Govorim ti to i sada.» «Tjedan dana. Samo tjedan dana.» Mlada žena se okrene prema prozoru, ne mogavši više ignorirati urlike koji su dolazili izvana. «Tjedan dana ne bi služilo ničemu, osim da poveća moju pasivu», reče zanjekavši glavom. Njen je glas bio ranjavajući, dok je i dalje gledala kroz prozor. «Što se događa na molu?», zapita naslonivši se na prozor i nagnuvši se. «Shasa!», uzvikne i odjednom se zabrine. «Gdje je Shasa?»

Lothar se spretno okrene i skoči kroz otvoreni prozor te potrči prema molu, otvorivši si prolaz kroz gomilu gurajući mornare laktovima. Njegov je sin držao drugog dječaka za glavu i neprestano ga udarao. Lothar se progura do njih upravo u trenutku kad su gotovo pali iz ribarice. «Manfred! Prestani!», uzvikne i osjeti kako Manfredov udarac pogađa Shasinu lubanju. «Budale jedne!», zareži prema gledateljima. Njegov je uzvik ugušen u uzbuđenim krikovima mornara. Lothar je bio gotovo u panici: jer se pomalo iskreno brinuo za Shasu i pomalo zbog reakcije koju će imati majka. «Ostavi ga!», uzvikne još jednom, te se baci prema naprijed. No, prije nego što ih je mogao dohvatiti, dva su dječaka kliznula prema dolje. Lothar pokuša dosegnuti ljestve, no, gomila ga je pritiskivala znatizeljna, pazeći da ne izgubi ni jedan trenutak borbe. Ovoga se puta morao probiti udarcima i konačno stigne do palube prekrivene ribama. Manfred je bio na drugom dječaku, i gurao mu je glavu i ramena ispod mase srdela. Njegovo je lice bilo unakaženo bijesom i krvlju. Prijetio je nepovezano kroz nadute i krvave usnice. Shasa se više nije žestoko trzao. Glava mu je bila ispod srebrene mase, no, tijelo i noge su se trzale bez imalo snage, kao što se događa sa čovjekom kojeg je hitac pogodio u glavu. Lothar dohvati sina za ramena i pokuša ga odvući, no, bilo je kao da je pokušao odvući plijen lovačkom psu. Zatim ga podigne i baci prema kormilu takvom snagom da je Manfred izgubio svu volju za borbom. Zatim dohvati Shasu za noge i izvuce ga iz gomile srdela. Tijelo klizne, mokro i prljavo. Oči je držao otvorene, ali su zjenice bile okrenute unatrag i vidjela se bjelina rožnice. «Ubio si ga», zareži Lothar prema sinu, i krv, koja mu je pocrvenila obraze, se povuče, te dječak postane blijed i započne drhtati. «Nisam htio, tata, nisam...» Jedna se riba nalazila u Shasinim ustima, i izlazila je kroz nosnice. «Budalo. Mala budalo», reče Lothar, uguravši palac kroz usta dječaka koji je izdisao. Srdela s lakoćom iziđe. «Žao mi je, tata, nisam htio...», prošapće Manfred. «Ako si ga ubio, učinio si teški grijeh, nastavi Lothar uzevši Shasu u naručje. «Ubio bi svog...» Gotovo da je izgovorio tu sudbonosnu riječ, no, uspije ju zadržati među zubima, i krene prema ljestvama. «Nisam ga ubio. Nije mrtav», zamuckivao je Manfred. «Ubrzo će mu biti bolje nego ikad: nije li tako, tata?» «Ne», odgovori mu tmurno otac, zanijekavši glavom. «Nikad mu više neće biti bolje... nikad više.» Zatim krene ljestvama. Gomila se skloni u tišini da mu omogući prolaz. Kao i Manfred, gledatelji su bili prestrašeni osjećajući grižnju savjesti, držali su pognute glave. «Swart Hendrick», pozove ga Lothar

pogledavši prema pomoćniku. «Ti si morao znati kako će se svršiti. Trebao si ih zaustaviti.» Lothar je nastavio hodati; na pola mola Centaine ga je nepomično čekala. Lothar se zaustavi pred njom. «Mrtav je», prošapće Centaine. «Ne», odgovori Lothar. Kao da je htio potvrditi te riječi, Shasa povraća iz ugla usta. «Brzo», zapovjedi Centaine, «okreni ga na bok, inače će se ugušiti vlastitom bljuvotinom.» S dječakom smještenim u ruci poput balona bez zraka, Lothar potrči u ured. Centaine oslobodi stol. «Polegni ga ovdje», reče, no, Shasa je već pokušavao sjesti. Majka mu pomogne da se zadrži, i obriše mu usne i nosnice nježnom tkaninom rukava. «Za sve je krivo ono tvoje kopile, zar ne?», zapita ga prostrijelivši ga pogledom punim mržnje. «On je kriv da je moj sin u ovom stanju, zar ne?» Lothar joj ne odgovori, no, Centaine nije bio potreban odgovor. Shvatila je to pogledavši ga u oči. Shasa se zakašlje i ponovno povraća. Odmah mu se vrati snaga. Dah postane normalniji, a oči su ponovno započele vidjeti. «Van!», zapovjedi mu Centaine nagnuta nad sinom. «Vidjet ću vas obojicu u paklu, tebe i tvoje kopile.»

Put je vodio između velikih dina narančaste boje, slijedeći kružno dolinu i vodio je od Walvis Bayja prema Swakopmundu: udaljenost od trideset kilometara. Planine pijeska podizale su se posvuda uokolo, visoke i do 250 metara, s oštrim rubovima poput oštrica i mekanih poput baršuna koji su zrcalili topli sjaj sunca. Put nije bio drugo do li trag kotača u pijesku s naznačenim rubovima prepunim komadića stakla od razbijenih pivskih boca. Nitko nije ni sanjao započeti putovanje upravo tamo, a da se prije toga nije opskrbio pićem. Na dijelove je put bio ispresijecan dubokim rupama iskopanim automobilima koji su izišli s puta i pokušajima da ih spase od pijeska: prava klopka za one koji su ih slijedili. Centaine je vozila brzo, držeći stalno visoke okretaje motora, nastojeći da uz polet prijeđe rupe i ispravljajući naglim pokretima volanom smjer, tako da pijesak nema dovoljno vremena da se nakupi na rubu guma, zaustavivši kotače. Vozila je poput iskusnog vozača, naslonjena na kožni naslon, rukama za volanom spremnim da se suprotstave svakom i najmanjem pokretu volana. Pazila je na dugačak dio puta pred sobom, obavivši sve manevre na vrijeme, i često mijenjajući brzinu da se izvuče iz rupa kada je to bilo potrebno. Već je duže vrijeme odustala da sa sobom vodi dvojicu slugu crnaca da joj pomognu u slučaju da automobil ostane zaglavljen u pijesku. No, Shasa se nije mogao dosjetiti da je ona ikada skrenula s puta, čak ni na najgorim dijelovima koji su vodili

prema rudniku. Shasa je sjedio na prednjem sjedalu, pored nje. Na sebi je imao platnenu odjeću, oštru, ali čistu, koju je majka uzela u tvornici. Njegovo smrdljivo odijelo bilo je zatvoreno pod haubom. Otkako su krenuli, nije otvorio usta, kao da želi izbjeći da privuče pažnju na sebe. No, usprkos tome, nije uspijevao da ne gleda u majku. Centaine je skinula kolonijalni šešir i njena je raspuštena crna kosa lepršala na vjetru, sjajna poput mokrog antracita. «Tko je započeo?», zapita odjednom, ne odvajajući pogled s ceste. Shasa na trenutak razmisli, a potom joj odgovori: «Ne bih znao. Ja sam ga prvi udario, ali...» Grlo ga je još uvijek boljelo, i morao je učiniti stanku. «Da?» «Bilo je kao da je sve bilo predodređeno. Gledali smo se i bilo je jasno da ćemo se potući.» Centaine nije govorila i on nastavi: »Uvrijedio me.» «Kako?» «Ne mogu ponoviti. Jako je vulgarno.» «Pitala sam te kako», reče Centaine i Shasa u njenom glasu prepozna taj oštar ton koji nije dopuštao ponavljanje i koji je on dobro poznavao. «Rekao je da sam soutieh, reče brzo, spustivši glas. Od sramote skrene pogledom i nije mogao opaziti Centaine koja se mučila da suzdrži smijeh i bljesak zabave koji se pojavi u pogledu. «Rekao sam ti da je vulgarno.» «I tako si ga udario. Mlađeg od tebe...» Shasa nije znao da je stariji, no, nije mu bilo čudno što je njegova majka to znala. Ona je uvijek sve znala. «Bit će da je i mlađi od mene, ali je pravi bik, deset centimetara viši od mene», branio se. Centaine ga je htjela pitati kako izgleda taj dječak, je li njegova kosa plava i je li lijep kao što je to bio njegov otac i koje su boje njegove oči. No, umjesto toga samo zaključio: «I tako te masakrirao...» «Gotovo sam pobijedio», pobuni se Shasa ponosno, «i zatvorio sam mu oči i okrvavio dobro usta. Gotovo sam pobijedio.» «Gotovo nije dovoljno», prekine ga ona. «U našoj porodici pobjeđujemo i to je sve.» «Ne možeš pobijediti protiv većeg i snažnijeg od sebe», reče žena. «Ne možeš napadati i dozvoliti da ti ugura mrtvu ribu u grlo.» Shasa pocrveni od poniženja. «Bolje je sačekati pravi trenutak i boriti se na vlastitom tlu. Ne smiješ prihvatiti borbu ako nisi siguran da nećeš pobijediti.» Shasa razmisli dugo procjenjujući stvar sa svih aspekata. «Ti si to učinila s njegovim ocem, nije li tako?», zapita polako, i ona je bila tako iznenađena njegovom oštroumnošću da ga pogleda i automobil iziđe iz brazda na putu. Uz nagli pokret Centaine ga ponovno vrati na pravi put i potvrdi: «Da. Upravo tako. Mi smo Courteney. Ne smijemo se boriti rukama. Mi se borimo novcem, moći i našim utjecajem. I na tom terenu nitko nas ne može pobijediti.» Dječak ponovno utihne, kao da želi upiti svaku riječ, a potom se osmijehne.

Bio je lijep, kad se osmjevivao, još ljepši od oca. Centaine osjeti beskonačnu gotovo bolnu ljubav. «Prisjetit ću se toga sljedeći put kada ga budem sreo. Prisjetit ću se tvojih riječi.» Nitko nije sumnjao u to da će se Shasa i Manfred ponovno susresti, i zasigurno će nastaviti borbu koju su tog dana bili započeli.

Vjetar je puhao s mora. Smrad ribe koja je propadala bio je tako jak da je sušio grlo i uzrokovao gnušanje u Lotharu. Četiri ribarice još su se uvijek nalazile na sidrištu, nisu više bile srebrene. Hrpe su se smanjile, a sloj srdela na suncu osušio se i sada je bio prljavosive boje. Mušice metalnozeleno boje, goleme poput osa, zujile su posvuda uokolo. Riba u štivi se skupila pod velikom težinom, i iz otvora su stalno curili krv i ulje što su prljali vodu u uvali. Lothar je cijeli dan proveo na prozoru ureda isplaćujući radnike i ribare koji su u redu čekali jedan po jedan. Prodao je svoj stari kamion i namještaj koji mu, ne pripadajući poduzeću, nisu bili oduzeti. Trgovac iz Swakopmunda, nanjušivši očaj poput šakala, stigao je nešto nakon šerifa i sve je kupio za malo novca. «Križa je, gospodine De La Rey», rekao mu je. «Svi prodaju, a nitko ne kupuje. Vjerujte mi, ja gubim.» Pribrojivši gotovini koju je sakrio ispod podnih dasaka u kući, iznos mu je dopuštao da isplati dva šilinga za svaku funtu zakašnjele plaće koju je dugovao radnicima. Nije bio dužan isplatiti ih osobno, naravno, odgovornost je bila od poduzeća. No, nije bio tip koji će izbjegavati svoje obveze, a usto su to bili njegovi ljudi. «Žao mi je», ponavljao je svakome i predavao novac. «To je sve što imam.» I spuštao je pogled. Kad je dovršio i svi su radnici polako odlazili u skupinama, Lothar zatvori ured i preda ključeve šerifovom pomoćniku. Zatim, zajedno sa sinom, krene prema molu, sjedne na rub i pusti da mu noge vise iznad mora. Smrad ribe bio je tako mučan, kao i njihovo raspoloženje. «Ne razumijem, tata», reče Manfred kroz razbijena usta. «Ulovili smo golemu količinu ribe. Trebali bismo biti bogati. Što se dogodilo?» «Prevareni smo», odgovori mu Lothar mirno. Do tog trenutku nije osjećao ni bijes ni gorčinu: samo otupjelost. Dva puta prije tog trenutka pogodio ga je metak: jedan Enfield 303, engleska puška, kad je na cesti Omaruru pokušavao zaustaviti Smitha da zauzme njemačku Južnu Afriku, i još jednom, nakon podosta godina, jedan Luger koji je pripadao majci njegova djeteta. Prisjetivši se tog trenutka dodirne si prsa i potraži maleni ožiljak kroz lagani pamuk košulje. Imao je podjednak osjećaj: ponajprije šok i otupjelost, a potom bol i bijes. Sada je bijes postajao sve veći i veći i kuhao je u njemu podižući crne valove i nije mu se pokušao oduprijeti. Štoviše,

prepuštao mu se: pomagalo mu je da zaboravi da se ponizio pred ženom moleći, a ona ga je s prijezirom gledala. «Nikad ih nećemo zaustaviti, tata?», zapita Manfred. Nije bilo potrebno da jasnije izreče o kome je govorio. Poznavali su svoje neprijatelje. Naučili su kakvi su u tri rata: 1881. se vodio prvi boerski rat; 1899. veliki boerski rat, kad je kraljica Viktorija poslala preko oceana svoje mnogobrojne vojnike u kaki odorama da ih unište, a potom 1914... kad je engleska marioneta Lian Smith izvršavao zapovijedi svojih gospodara. Lothar zaniječe glavom. Bijes mu nije dao da progovori. «Mora postojati način», nije popuštao dječak. Zatim se prisjeti Shasina tijela koje je postajalo slabo pod njegovom stiskom i nesvjesno stisne ruke. «Ovo je naša zemlja, tata. Bog nam ju je dao. Tako piše u Bibliji.» Kao i mnogi drugi, i Afrikaneri su imali svoju interpretaciju poznatog dijela u Svetom Pismu: mislili su da su oni izraelski narod, a da je Južna Afrika Obećana zemlja gdje med i mlijeko neprestano teku. Lothar je i dalje šutio, i Manfred ga dohvati za rukav. «Bog ju je nama dao, nije li tako, tata?» «Da», potvrdi otac. «Dakle, oni su nam je preoteli: zemlju, dijamante, zlato i sve ostalo. I sada su nam ukrali i ribu i brodice. Mora postojati način da im ponovno oduzmemo sve.» «Nije jednostavno, reče Lothar i zastane: kako je mogao objasniti dječaku nešto što ni sam nije sasvim shvaćao? Postali su prosjaci u zemlji koju su njihovi predci osvojili, oduzevši je puškama od divljaka koji su tu živjeli. «Kad budeš narastao, shvatit ćeš, Manie», reče. «Kad budem velik pronaći ću načina da ih pobijedim», ponovi Manfred takvom odlučnošću, da se rana na usnici ponovno otvorila i započela krvariti. «Vidjet ćeš, uspjet ću, tata.» «Pa, možda ćeš i uspjeti. Nadajmo se», odgovori Lothar i zagrlji ga oko ramena. «Sjećaš li se zakletve koju si dao djedu? Ja ću je se uvijek sjećati. Rat protiv Engleza neće nikada završiti.» Sjedili su zajedno sve dok se sunce nije spustilo na vodu u uvali, obojivši ju brončanom bojom. Zatim se približe molu u sjenama večeri, udaljavajući se od smrada prolazeći kroz prve dine. Približe se baraci. Kamin se dimio, vatra je gorjela usred kuhinje. Swart Hendrick, nagnut nad loncem, podigne pogled prema njima. «Židov si je pokupio i stolce i stol, no, zadržao sam lonce i čaše.» Sjeli su na pod i jeli izravno iz lonaca, poruge s ribom. Nitko nije progovorio, sve dok nisu dovršili. «Nitko te nije natjerao da ostaneš», reče Lothar i Hendrick slegne ramenima. «Kupio sam kavu i duhan. Novac koji si mi dao jedvice mi je bio dovoljan.» «Nemam više ništa. Sve je svršeno.» «Dogodilo se to i nekoliko puta ranije», reče Hendrick upalivši si lulu. «Već su nam

razbili leđa» «Ovoga je puta drukčije. Nema slonova koje bismo mogli loviti...», zastane, ponovno prigušen bijesom. Hendrick mu nalije šalicu kave. «Čudno je», reče. «Kad smo ju pronašli bila je odjevena u dlakama. Sada dolazi žutim automobilom, a mi ostajemo goli i bosii.» «A ti i ja smo ju spasili u pustinji», reče Lothar. «Pronašli smo za nju dijamante i izvukli ih, za nju.» «Sada, kad je bogata, dolazi da bi nam otela ono što je naše. Nije to smjela učiniti», promrmlja Hendrick zaniječuci glavom. «Ne, nije smjela.» Polako se Lothar uspravi. Hendrick opazi promjenu i nagne se znatizeljno prema njemu. Lothar mu se prvi put osmijehne otkako su se iskricali. «Da?», zapita Hendrick. «Čega si se sjetio? Bjelokosti više nema, već odavna...» «Ma, kakva bjelokost. Dijamanti.» «Dijamanti? Kakvi dijamanti?» «Kakvi dijamanti?», zapita ga Lothar uz osmijeh u žutim očima. »Dijamanti koje smo pronašli za nju, naravno.» «Njeni dijamanti?», zapita Hendrick. «Dijamanti u rudniku Hani?» «Koliko imaš novca?», zapita Lothar, a Hendrick skrene pogledom. «Dobro te poznajem, uvijek imaš koju rezervu. Koliko?» «Ne previše», odgovori mu Hendrick, i htjede ustati, ali ga Lothar zadrži. «Dobro si zaradio prošle godine. Znam točno koliko sam ti dao.» «Pedeset funta», zareži Hendrick. «Ne, imaš puno više...» «Možda nešto više», preda se Swart. «Barem stotinu funta», procijeni Lothar. «Nije nam potrebno više. Daj mi ih i vratit će ti se dvostruko. Uvijek se to tako i događalo, i uvijek će se događati.»

Puteljak je bio strm i stjenovit, a skupina se penjala u rano jutro. Ostavili su Daimler žute boje u podnožju planine, na obalama rijeke Liesbeek i započeli se penjati dok je još uvijek bio mrak. Na čelu su se nalazila dva starca: imali su na sebi teške cipele, a kosa im je bila slijepljena od znoja. Bila su obojica jako mršavi tako da su izgledali kao da su izglednjeli, no, bili su spretni i brzi, tamne i smežurane boje kože, odavajući da često žive na otvorenom. Netko tko ih nije poznao mogao je pomisliti da se radi o paru staraca i i radnika: bilo ih je mnogo poput njih koji su šetali ulicama i križanjima u toj fazi Velike krize. No, promatrač bi se jako prevario. Viši, koji je spretno skakutao na jednoj drvenoj nozi, bio je Vitez kapetan Carskog reda, nagrađen najvišim činom i medaljom koju Ujedinjeno kraljevstvo može nekome dodijeliti, Victoria Crossom. Osim toga, bio je jedan od najvažnijih vojnih povjesničara svoga vremena, bogataš i odijeljen od zemaljskih stvari, koji se rijetko primao posla da prebroji svoj novac ili pregleda svoje imanje. «Stari Garry», pozove ga njegov prijatelj, umjesto: Sir Garrick Courteney. «Ovo je glavni problem s kojim se moramo suočiti»,

doda piskutavim glasom, gotovo ženskim, zaokruživši slova V poput Malmesburyja. «Naši ljudi ne žele više ostati na selu i bježe u gradove. Ali, tvornice se zatvaraju i nema više posla.» Iako se uspeo gotovo šesto metara prema Tafelbergu takvim ritmom da su mladi članovi ekspedicije ostali iza njih, čovjek je disao i govorio bez poteškoća. «To je recept katastrofe», složi se Sir Garrick. «Na selu su i siromašni, ali u gradovima umiru od gladi. A ljudi u takvom stanju su opasni. Povijest nas tako uči. Ou Baas.» Čovjek kojeg je Sir Garrick na afrikansu nazvao «Stari šef» bio je niži od njege, no, njegovo je držanje bilo još uspravnije. Imao je dva plava vesela oka sakrivena sjenom, i sijedu bradu koja je podrhtavala dok je govorio. Za razliku od Garryja, nije bio bogat: posjedovao je samo maleno imanje u Transvaalu i zanimao se za svoje dugove koliko i Sir Garrick za svoje bogatstvo. No, njegovo je kraljevstvo bio svijet i svijet ga je ispunio častima. Bio je prepun počasnih doktorata od petnaestak sveučilišta među kojima je najvažnije bilo Cambridge, Oxford i Columbia. Bio je počasni građanin deset gradova, među kojima i Londona, Edimburgha i ostalih. Bio je general boerske vojske, a sada general engleske, savjetnik Njegova veličanstva i član Royal Society. Njegova prsa nisu bila dovoljna za sve medalje koje je imao pravo nositi. Bio je bez dvojbe najpametniji čovjek, mudar i karizmatičan kojeg je Južna Afrika ikada imala. Izgledalo je kao da za njega granice ne postoje: bio je građanin planeta Zemlje. Upravo je to bila njegova slaba strana u oklopu koji je nosio, i neprijatelji su to iskoristili da ga udare otrovnim strjelicama. «Njegovo je srce preko mora, a ne s vama», rekli su, uspjevši konačno uništiti Južnoafričku stranku na čelu koje se on nalazio. Sada je bio vođa opozicije. No, usprkos tome, mislio je radije na samoga sebe kao na botaničara, i samo iz potrebe kao na vojnika i političara. «Možda bismo trebali sačekati i ostale», reče general Lan Smith zastavši na ravnoj stijeni prekrivenoj lišajevima i mahovinom u smjeru nizine. Zatim njih dvojica krenu nizbrdicom vrativši se na svoj put. Na oko stotinjak metara niže jedna je žena hodala, tamna u licu. Njena su koljena, pod teškom haljinom, bila golema i mišićava poput noga kobile. Imala je snažne ruke poput mornarevih. «Moja malena golubica», promrmlja Sir Garry pogledavši svoju ženu. Nakon četrnaest godina neprekidnog udvaranja, uspio ju je vezati za sebe tek prije šest mjeseci. «Požuri se, Anna», govorio joj je dječak iza nje, «inače ćemo stići večeras, a umirem od želje za doručkom.» Shasa je bio visok koliko i ona, no, upola manje širok. «Slobodno me možeš preteći, ako ti se već toliko žuri», zareži ona.

Šeširić za sunce bio je dobro nataknut nad ružičasto i okruglo lice. Njene su crte lica podsjećale na prijateljskog buldoga. «Iako ne shvaćam zašto bi netko htio stići do vrha te proklete planine», doda potihom. «Mogu li te gurnuti da ti pomognem», predloži Shasa i položi joj ruke na debelu stražnjicu. «Hajde! Uspinji se!» «Prestani, dječaće», reče Anna skočivši i popravi si haljinu. «Prestani ili ću te udariti štapom po leđima!» Prije nego što je postala Anna Courteney, Anna je jednostavno bila Anna, voljena Shasina guvernanta i najdraža kućna pomoćnica njegove majke. Njeno brzo napredovanje na socijalnoj ljestvici nije uopće promijenilo njihov odnos. Stigli su otežano dišući. «Evo, djede! Posebna pošiljka», šalio se Shasa obraćajući se Garryju Courteneyju, koji ih uljudno odvoji. Taj predivni dječak i ta žena crvenih obraza bila su dva najdragocjenija blaga koje je imao: njegova supruga i njegov jedini unuk. «Anna, ne bi trebala tako mučiti dječaka», reče uz malo oštine Sir Garrick, a žena ga udari štapom po ruci, napola šaleći se, a napola s iskonskom ogorčenošću. «Sada bih se trebala brinuti o ručku, a ne penjati se na neku planinu.» Zadržala je flamanski naglasak, no, hvala Bogu, mogla se koristiti afrikansom te zapita Smitha: «Ima li još puno do vrha, Ou Baasb «Nema, Lady Courteney, nema. Ah, evo ostalih. Već sam se počeo brinuti.» Centaine i njeni prijatelji pojave se iza zavoja puteljka. Ona je na sebi imala široku i laganu suknju, do koljena, i šeširić ukrašen trešnjama. «Umorna sam, Ou Baas. Mogu li iskoristiti vašu ruku na posljednjem dijelu puta?» Premda je bio crven od napora, ponudi joj uljudno ruku. Prvi stignu do vrha. Te šetnje na Tafelberg postale su tradicionalne kad je porodica slavila rođendan Sira Garricka i njegov stari prijatelj Smith je uvijek pronalazio načina da mu se pridruži. Na vrhu su svi sjeli na travu, kako bi se odmorili. Centaine i stari general ostali su malo odvojeni od ostalih. Ispod njih prostirala se Constantia Valley, puna vinograda u njegovom ljetnom ruhu zelene boje i nizozemski dvorci koji su se pod suncem sjajili poput bisera. Planine Muizberg i Kabonkelberg, uvijene u maglicu, tvorile su amfiteatar u kamenu prema jugu. Na sjeveru, daleke planine imenom Hottentoots Holland dijelile su Rt Dobre Nade od ostatka kontinenta. Uklještene među planinama vode False Bay pjenile su se pod naletima vjetra s jugoistoka. Prizor je bio toliko veličanstven i predivan da su svi šutke promatrali prirodu nekoliko trenutaka. General Smith prvi progovori: «Dakle, draga Centaine, što si mi htjela reći?» «Znaš čitati misli, Ou Baash, odgovori mu ona uz osmijeh. «Kako znaš da moram razgovarati s tobom?» «U mojim godinama, mogu biti

siguran da lijepa žena koja mi se približi želi sa mnom razgovarati o poslu, a ne o zabavi.» «Ti si jedan od najprivlačnijih muškaraca koje sam ikada upoznala...» »Kompliment! Mora da se radi o jako ozbiljnoj stvari.» Centaine se naglo uozbilji, potvrdivši Smithove riječi. «Radi se o Shasi», reče jednostavno, i uze dokument od samo stranice iz džepa suknje. Pruži mu ga: radilo se o školskoj svjedodžbi. Na samome vrhu nalazila se biskupska mitra, znak najekskluzivnije privatne škole u zemlji. General je na brzinu pogleda. Centaine je znala da stari časnik u jednom trenutku čita i najkompliciranije i najvažnije dokumente, dakle, nije se začudila što joj je nakon samo nekoliko trenutaka vratio papir. Zasižno je pročitao svaki redak. «Michel Shasa je ponos sebi i školi.» General se osmjehne. «Zasižno si jako ponosna na njega...», reče. «On je sav moj život.» «Znam», reče Smith, «što nije uvijek pametno. Djeca brzo odrastaju, i kad odlaze, sa sobom uzimaju i tvoj život. No, što mogu učiniti da ti pomognem?» «Odličan je, i jako inteligentan. Zna se odnositi prema ljudima, pa čak i s odraslima. Bilo bi mi drago da ima mjesto, recimo na početku, u Parlamentu.» General skine šešir i prođe prstima kroz kosu. «Ne misliš li da bi prije toga trebao završiti školu?», zapita uz osmijeh. «Upravo je to i problem. Htjela bih znati od tebe, misliš li da je bolje za njega da se upiše na sveučilište u domovini, ili da ode u Cambridge ili Oxford, ili bi ga to moglo staviti u loše svjetlo pred biračima, kasnije. Ako nastavi studirati ovdje, je li bolji Stellenbosch ili sveučilište u Cape Townu?» »Razmislit ću o tome, Centaine i reći ću ti svoje mišljenje kad bude došlo vrijeme za odluku. No, do tada, moram te upozoriti na jednu grešku, koja proizlazi iz krivog odnosa.» «Da, Ou Baas?» «Riječ domovina. To je sudbonosna riječ. Shasa se trebao odlučiti koja je njegova Domovina, je li ona ovdje, ili je s one druge strane oceana. Ako je to Engleska, ne može računati na moju pomoć.» «Kako sam blesava!», reče Centaine, i bila je zaista ljuta na samu sebe. Namršti se i usnice joj postanu tvrde. Soutiel. Jednom nogom u Londonu, a drugom u Cape Townu. Pogrdna riječ više joj se ne učini zabavnom. «Neće se više dogoditi», reče položivši mu ruku na njegovu, i iskreno nastavi: «Hoćeš li mi pomoći?» «Hoćemo li doručkovati, mama?», umiješa se Shasa. «Odnesi košaricu pored potoka!», odvrati Centaine, a potom se ponovno obrati generalu: «Mogu li računati na tebe?» «Ja sam opozicija, Centaine...» «Ne zadugo. Zemlja se prije ili poslije mora vratiti k sebi...» «U svakom slučaju moraš shvatiti da ti sada ne mogu ništa obećati», nije popuštao general, pazeći na riječi koje je upotrebljavao.

«No, s druge strane, držat ću ga na oku, još uvijek je dijete. Ako ostane, ovakav kakav jest, i bude li ispunio moja očekivanja, ponudit ću mu svu svoju pomoć. Bog sam zna koliko je potrebno vrijednih ljudi.» Žena odahne s olakšanjem, i on nastavi opuštenije: «Sean Courteney bio je odličan ministar u mojoj vladi.» Centaine se trgne. To ime je u njoj zazivalo puno sjećanja, veliku radost i nepodnošljivu bol, previše misli koje je već odavna zakopala. Stari časnik, pretvarajući se da nije ništa primijetio, nastavi: «Bio je i dobar prijatelj, čovjek od povjerenja u svakom pogledu. Bilo bi mi drago imati još kojeg Courteneyja među svojim ministrima. Iskreni prijatelj.» Lan Smith ustane i pomogne Centaine da učini isto. «Gladan sam poput Shase, a tako lijepo miriše da ne mogu izdržati.» No, kad je hrana bila poslužena, general nije puno pojeo. Ostali su navalili na tanjure uz divljački apetit, još veći zbog šetnje na otvorenom zraku. Sir Garry uzeo je nekoliko komada janjetine, svinjetine i pečenog purana, a Anna je samo rezala. Melton Mowbray je pak svoju pažnju usredotočio na jaja s pršutom, voćnu salatu i svinjetinu u ukusnoj želatini. «Jedno je sigurno», reče Cyril Slaine, jedan od Centaineinih rukovoditelja: «Pri povratku će košara biti puno lakša.» «A sada na posao!», ponuka ih general podignuvši se s obale potoka. «Započnimo s danom!» «Svi ustanite!», reče Centaine, podignuvši se uz šum suknje, vesele poput djevojčice. «Cyril, ostavi tu košaru, poslije ćemo je uzeti.» Slijedili su vrh planine, cijeli svijet otvarao se ispod njih, sve dok se general nije uspeo do stijena na lijevoj strani ušavši u grm niske vegetacije. Jato ptica poleti s grana i ubrzo se podignu prema nebu, pokazujući svoje žućkasto perje. Samo je Shasa uspijevao pratiti starog generala u korak, i prije nego što su ih ostali dostigli, dvojica zastanu na stjenovitom dijelu. «Evo nas ponovno ovdje», započne general, «a prvi koji pronađe disu, dobit će šest penija.» Shasa se odmah da u potragu i prije nego što su se ostali mogli pokrenuti, začuju ga kako više sav uzbuđen: «Pronašao sam jednu! Šest penija pripada meni!» Svi se sakupe oko njega diveći se cvijetu. General klekne kao u molitvi. «Zaista je disa, plave boje, jedan od najrjeđih cvjetova na zemlji. Pripada porodici orhideja.» Zvončići su imali oblik zmajeve glave, i bile su satkani bijelom bojom poput bjelokosti. «Rastu na Tafelbergu i nigdje drugdje.» Zatim podigne glavu prema Shasi: «Hoćeš li ti ove godine biti taj koji će počastiti svoga djeda?» Shasa se svečano približi, ubere cvijet i pruži ga Siru Garryju. Ceremonija s plavim cvijetom bila je već tradicionalna i predstavljala je vrhunac rođendanske proslave, te

svi veselo zaplješću. Prepuna ponosa Centaine se prisjeti dana kada je rođen njen sin i dana kad mu je stari Bušman dao ime Shasa Dobra voda plešući za njega u svetoj dolini u srcu pustinje Kalahari. Prisjeti se njegove pjesme koju je starac sam skladao i ispjevao u povodu tog događaja. Jezik Bušmana odjekivao je u njenim sjećanjima, jasno, poznato i voljeno: Njegove strijele letjet će visoko do zvijezda i kad ljudi budu izgovorili njegovo ime Čut će se daleko... Tako je pjevao starac: I pronalazit će dobru vodu Kamo god odlazio, pronalazit će dobru vodu... Ponovno u mislima prizove to duguljasto i špičasto lice starog Bušmana, koji je već bio mrtav, tko zna koliko dugo vremena, puno bora, no, usprkos tome, sjajno poput marelice, jantara ili tamnoga meda. Zatim promrmlja za sebe jezikom Bušmana: «Neka bude tako, djede, neka bude tako.» U Daimleru je jedva bilo dovoljno mjesta da ih sve preveze. Anna je sjedila u Garryjevom naručju. Kad je Centaine krenula vijugavim putem koji je prolazio kroz šumu, Shasa joj se približi tražeći od nje da ubrza: «Hajde, mama, jesi li podigla ručnu kočnicu?» Pored Centaine, sjedio je general i držao je pogled usredotočen na brzinomjer. «Mora da je neispravan! Izgleda kao da idemo sto i pedeset kilometara na sat.» Centaine krene putem koji je vodio prema imanju, usmjerivši automobil između dva stupa. Ime imanja pisalo je na natpisu velikim slovima Welteyreden 1790. Sasvim zadovoljan, bio je točan prijevod nizozemskog izraza. Centaine je kupila imanje čim je platila dugove u koje je ušla da bi otvorila rudnik Hani. Otad je u njega uložila novac, pažnju i ljubav. Uspori dok se nisu kretali sasvim sporo. «Ne želim zaprašiti vinograd», objasni generalu i njeno je lice bilo tako sjajno da je stari časnik zaključio kako ni jedno drugo ime tom imanju ne bi bolje pristajalo. Radnici crnci koji su vezivali lozu podignu se da bi ih pozdravili. Shasa se nagne i imenom dozove svoje najdraže slugе, koji se ponosno osmjehnu. Put koji su s obje strane obilježavali hrastovi, vodio je prema dvorcu kroz dvjesto ara vinove loze. Travnjaci su bili sasvim zeleni. General Smith je donio nekoliko čuperaka trave iz Istočne Afrike, 1917. godine, i otkrio je da se dobro primala u cijeloj zemlji. U središtu travnjaka nalazio se toranj sa zvonom, kojim su se još uvijek služili da označe početak i kraj radova, kao za vrijeme robova. Dvorac je imao goleme zidove, bijele boje i mnogostrane tornjeve koje je projektirao Anton Arteith. Posluga pohita prema žutome automobilu. «Ručak u trinaest i trideset», bilo je jedino što je Centaine poručila. Zatim se obrati generalu i reče: «Ou Baas, znam da ti Sir Courteney želi pročitati posljednje poglavlje koje

je napisao. Cyril i ja imamo cijelo jutro posla.» Odjednom se prekine, a potom se obrati Shasi: «A ti, kamo ćeš?» «Ja i Jock smo mislili igrati polo.» Konj je bio poklon za Shasin rođendan od Jocka. «Madame Claire te zasigurno čeka», prisjeti ga Centaine. «Nismo li se dogovorili da ćeš provesti malo vremena vježbajući matematiku?» «Ali, mama, danas je poseban dan...» «Svaki dan koji ti provedeš ne radeći, netko radi. Kad ga susretnoš, pobijedit će te.» «O, mama...», reče Shasa. Čuo je te riječi stotinu puta. Pogleda djeda tražeći potporu. «Moraš vježbati matematiku», razočara ga Sir Garry. «No, kako si prije govorio, danas je poseban dan i siguran sam da će te Centaine nakon poduke ostaviti nekoliko sati slobodnog.» Shasa pogleda nadobudno u majku. «Smijem li se umiješati, zapita general. Centaine je morala kapitulirati. «Imaš prvorazredne branitelje», reče Shasi, «no, u svakom slučaju ćeš morati raditi s gospođom Claire do jedanaest.» Shasa stavi ruke u džepove i pognutih ramena ode u potragu za učiteljicom. Anna nestane u kući, da obavijesti sluge, dok je Garry otišao s generalom u radnu sobu da porazgovaraju o novoj knjizi. «Dobro», reče Centaine obrativši se Cyrilu, «idemo na posao.» Muškarac ju je slijedio kroz teška vrata i hodnikom. Potpetice su odzvanjale dugo na mramoru poda. Konačno stignu do ureda, koji se nalazio u posljednjoj sobi. Ostali rukovoditelji već su ih čekali. Centaine nije podnosila stalnu prisutnost ljudi svog spola. Njeni najuži suradnici bili su muškarci i svi podosta zgodni. Ured je bio prepun cvijeća. Svakog je dana stizalo izravno iz vrtova Weltyredena. Tog dana bio je prepun plavih hortenzija i žutih ruža. Centaine sjedne za stol Luja XIV. koji je koristila kao pisaći stol. Imao je izrađene brončane noge. Na njemu je bilo nekoliko fotografija Shasinog oca, u srebrenim okvirima, koje su govorile o njegovu životu, od školskih dana do mjeseci provedenih u zrakoplovstvu Njegova veličanstva. Na posljednjoj se nalazio zajedno s ostalim pilotima svoje skupine. S rukama u džepovima, i šeširom na leđima, Michael Courteney joj se osmjehivao kao da uopće ne dvoji o svojoj besmrtnosti. Mora da nije imao dvojbe ni onoga dana kad je umro, izgorjevši živ u plamenu svoga zrakoplova. Centaine se smjesti na fotelji i poravna fotografije, pomakavši ih za samo nekoliko milimetara. Služavke nikada nisu pronalazile točnu poziciju. »Pogledala sam letimice ugovor«, reče Cyrilu, čim je ovaj sjeo na stolac ispred nje. «Samo dva članka mi ne odgovaraju. Prvi je broj dvadeset i šest.» Cyril ga potraži i radni dan započne. Rudnik je bio uvijek prva Centainina briga. Bio je izvor odakle je dolazilo i sve ostalo. Dok je radila, osjeti kako se duhom vraća u

širinu Kalaharija, među planine plave boje i te nizine koje su tisućljećima skrivale bogatstva koja je ona otkrila, golemi trbuh prije poroda, poput slobodne i divlje životinje. Pustinja je bila dio nje. «Sutra», pomisli. «Sutra ćemo se Shasa i ja vratiti.» Osjećala se ponosnom i na vinograde i travnjake Weltyredena, naravno, no, ponekad bi joj dodijali. Tada je osjećala potrebu da se vrati u pustinju, gdje joj je sunce očistilo dušu. Potpisavši i posljednji dokument pruži ga glavnom tajniku na supotpis i ode do prozora. Shasa, oslobođen obveza, učio je ponija pod budnim pogledom Jocka. Konj je bio predebeo, po novom pravilniku koji je određivao težinu za polo. No, dobro se kretao. Na dnu travnjaka Shasa ga je poticao da se kreće, i vrati se u velikom galopu. Jock mu baci loptu i dječak je udari palicom. Znao je ostati u sedlu i za svoje godine imao je čvrste ruke. Udarac uspije savršeno, i lopta poskoči prema Centaine koja je slijedila luk na svjetlosti sunca. Shasa povuče uzde i zaustavi konja da ponovi udarac, ali sa suprotne strane. Kad ponovno prođe pored Jocka, instruktor mu baci još jednu loptu, no, ovoga puta Shasa ju pogodi loše, te ona poskoči u travi. »Sramota, gospodičiću Shasa!«, reče Jock. »Ponovno si pokosio travu! Moraš popratiti udarac ramenom.« Jock Murphy je bio Centaineino otkriće. Bio je to mišićav, golem čovjek s kratkim vratom i sasvim ćelavom glavom. Okusio se u svemu: bio je u kraljevskoj mornarici, profesionalno se bavio boksom, trgovao je opijumom, bio je učitelj mačevanja indijskog maharadže, trener konja za utrke, izbacivač u kockarnici u Mayfairu. Sada je bio Shasin trener. Bio je prvak u gađanju vojnom i lovačkom puškom, i pištoljem. Znao je savršeno igrati polo, a u ringu je bio veličanstven: za vrijeme jedne borbe ubio je čovjeka; sudjelovao je na natjecanju za nacionalni trofej u konjskim utrkama i odnosio se prema Shasi kao prema vlastitom sinu. Jednom u tri mjeseca opijao bi se whiskeyjem i postajao bi pravi vrag od krvi i mesa. Tada je Centaine slala nekoga iz ureda policiji da plati štetu i kauciju. On bi dan poslije dolazio u njen ured kuneći se da se to nikada više neće ponoviti, držeći šešir čvrsto na prsima. «Molim vas, dajte mi još jednu priliku, gospođo. Ne znam što me uhvatilo...» Ta njegova slabost omogućila je Centaine da postane njen pijun i da čini s njim što god želi.

Nije bilo posla za njih u Windhoeku. Kad su stigli, nakon putovanja stojeći ili na kojoj drvenoj kutiji kamiona koji bi ih poveo sa sobom, odu odmah do tabora siromaha pored željezničke pruge, u predgrađu. Tamo se mogao utaboriti svatko tko nije imao posao. Tu se već nalazilo

stotinjak očajnika sa svojim porodicama, a policija ih je sumnjičavo promatrala. Barake su bile od kartona i lima, a pored svake su bile okupljene žene i muškarci. Samo djeca, mršava, preplanula i u krpama, davala su znakove života, loveći se posvuda uokolo. Tabor je mirisao na sagorjelo drvo i urin. Netko je postavio rukom ispisan natpis na željeznici: «Vaal Hartz? Za pakao, ne!» Tko god je pitao za pomoć ured za zapošljavanje, poslali bi ga da radi na golemom projektu za irigaciju goleme doline rijeke Vaal Hartz. Jako naporan posao za dva šilinga dnevno. Glasine o stanju radnika kružile su taborom i policija je bila primorana ugušiti nered. Najbolja mjesta u taboru već su bila zauzeta. Pridošlice su se smještale pod grmovima. Swart Hendrick već se bacio na posao paleći vatru i bacajući šake brašna u lonac s kipućom vodom. Kad se Lothar vratio iz beskorisne potrage za poslom u gradu, jedva da je i podigao glavu. Lothar zaniječe glavom i on ponovno usredotoči pažnju na kuhanje. «Gdje je Manfred?» Hendrick mu pokaže glavom. Nekoliko se ljudi počelo sakupljati oko visokog i bradatog čovjeka koji je držao govor. Imao je intenzivan izraz u očima i pogled poput fanatika. «Mal Willem», zareži Lothar, tražeći Manfredovu plavu glavu među ostalima. Kad se uvjerio da je Manfred na sigurnom, uze lulu iz džepa košulje i napuni je Magaliesbergom. Lula je smrdjela, a duhan je bio oštar i suh, no, koštao je malo. Bio bi dao sve da može imati komadić cigare. Zapali lulu. Okus je bio užasan, no, efekt duhana bio je munjevit. Pruži Hendricku torbu i nasloni se na deblo jednog stabla. «A što si ti pronašao?» Hendrick je cijelu noć i dobar dio jutra proveo u crnačkoj četvrti, s druge strane grada: želiš li saznati sve o gospodarima zapitaj sluge koji spremaju stol i krevete. «Saznao sam da na kredit ne možeš dobiti ni čašu vode... i da se djevojke Windhoek ne predaju samo iz ljubavi», odgovori uz osmijeh. Lothar ispljune duhan i ponovno pogleda sina. Brinulo ga je to što nije tražio društvo svojih vršnjaka. S druge strane, odrasli su ga prihvaćali. «I što još?», zapita. «Čovjek se zove Fourie. Radio je u rudniku deset godina. Dolazi ovamo sa četiri ili pet kamiona jednom mjesečno i vraća se natrag s teretom robe», reče Hendrick i na trenutak se vrati na pripremu jela, dodavši brašno u lonac i drva na vatru. «Nastavi», reče mu Lothar. «Prvog ponedjeljka u mjesecu, pak, dolazi s malim kamionom i četvoricom naoružanih ljudi. Odlaze ravno u Standard Bank, glavnom ulicom. Direktor i nekoliko službenika izlaze kroz sporedna vrata. Fourie i jedan od njegovih ljudi iskrcaju malenu metalnu kutiju i nose je unutra. Zatim odlaze svi u bar i piju do kraja

radnog vremena. Sljedeće jutro se vraćaju u rudnik.» «Jednom mjesečno«, ponovi Lothar. «Polažu rad cijelog mjeseca u banku.» «Kažeš da idu u bar?», zapita nakon kratke stanke i kad golemi crnac potvrdi, nastavi: «Trebam deset šilinga.» «Za što?», zapita ga Hendrick sumnjičavo. «Netko od nas mora otići popiti nešto u taj bar i budući da tamo ne služe crncima...» Lothar se zlobno osmjehne, a potom podigne glas i dozove: «Manfred!» Dječak je bio toliko očaran čavrljanjem koje je slušao da nije ni opazio kad se otac pojavio. Skoči na noge poput opruge Hendrick ispuni zdjelicu kašom i doda zaimaču maasa, gustu poput mlijeka. Zatim doda jelo Manfredu koji je u međuvremenu sjeo pored vatre. «Jesi li znao da je to sve maslo židovskih vlasnika rudnika zlata u Johannesburgu, tata?», zapita ga Manfred sjajnim očima poput čovjeka koji je upravo pronašao pravu vjeru. «Molim?», zareži Lothar. «Križa», odvrati Manfred svečano izustivši tu riječ, koju je tek naučio. «Sve je to isplanirano od Židova i Engleza da imaju na raspolaganju sve ljude koje žele za nisku cijenu i da ih tjeraju da rade u tvornicama i rudnicima.» «Zaista?», reče Lothar osmjehnuvši se dok je podizao žlicu punu kaše i mlijeka. «Dakle, oni su uzrokovali sušu?» Iako je njegova mržnja prema Englezima bila velika, nisu bili oni ti koji su isplanirali tako vražji plan da bi uništili sva imanja vlastitih ljudi, stvorili sušu koja je harala poljima i pretvarala životinje u leševе. Lothar nije bio nerazuman čovjek. «Tako je, tata», pobuni se Manfred. «Oom Willem nam je to lijepo objasnio.» Zatim izvuče iz džepa novine i pruži ih ocu. Zvale su se Die Vaderland, i bile su tiskane na afrikansu: «Domovina». Manfred pokaže dršćući od gnušanja sliku ispod naslova: «Pogledajte što s nama čine Židovi!» Na vinjeti se nalazio čovjek u fraku i cilindru, s dijamantnom kopčom na kravati i dragocjenim prstenjem na svakom prstu. Iz džepova su mu izlazile hrpe novčanica. Bio je to čest lik na naslovnici novina: imao je mesnate i naglašene usnice, velik nos u obliku kljuna i tamne koverče. Na slici je držao bič i stajao je pored vlaka koji je vozio prema dalekim tornjevima na kojima se nalazio natpis «rudnici zlata». U vlaku su se natiskivali poput životinja odrasli i djeca izmučeni i iznemogli, žene mršave poput leševa s izraženim očima. Na sebi su imali rasparanu tradicionalnu odjeću: žene s kopicama voortreker, a muškarci s golemim šeširima. No, nepoznati umjetnik napisao je ispod slike da se radilo o Afrikaner Volku, odnosno Afrikanerima. Lothar se osmjehne i vrati novine. U svom je životu upoznao nekoliko Židova, no, nitko nije bio nalik na ovog ovdje. Mnogi su marljivo radili kao i svi ostali, i vrlo je vjerojatno da su i oni

sada izgladnjeli. «Da je tako jednostavno...», reče zanijekavši glavom. «Ali, jednostavno je, tata. Sve što moramo učiniti je osloboditi se Židova. Objasnio nam je to Oom Willem.» Lothar mu je već htio odgovoriti kad opazi da je miris hrane privukao troje djece. Držali su se na udaljenosti, no, nisu ispuštali iz vida žlicu ni na trenutak, i slijedili su put od tanjura do usta. Vinjeta izgubi svako zanimanje. Među njima se nalazila djevojčica od otprilike jedanaest godina, plave kose i tanke poput trave Kalaharija zimi. Bila je tako mršava da joj je lice izgledalo kao da na njemu ima samo oči, no, imala je visoko čelo i izražene jagodice. Njene su oči bile plave poput neba u pustinji. Imala je haljinu sašivenu od vreća brašna, i bila je bosonoga. i « Uz nju su se nalazile dvije malene djevojčice, obrijane kose i klempavih ušiju. Imale su preplanule noge koje su se isticale ispod haljina kaki boje. Najmanja je sisala palac jedne ruke, a drugom je držala čvrsto haljinu veće za koju se držala. Lothar skrene pogled, no, hrana odmah izgubi svaki ukus. Sada više nije mogao jesti. Hendrick je gledao na drugu stranu, dok je Manfred sav bio udubljen u novine. «Ako im dam jelo, nahrupit će sva djeca tabora», promrmlja Lothar i odluči da više neće jesti na otvorenom. «Jedvice nam je dovoljno do večeras. Ne možemo dijeliti s ostalima», potvrdi Hendrick. Lothar podigne žlicu, no, odmah je spusti. Pogleda hranu koju je imao u tanjuru, a zatim je pruži djevojčici koja se sramežljivo približi. «Uzmi», reče Lothar nezgrapno. «Hvala, gospodine», prošapće. Prekrije tanjur haljinom sakrivši ga i ode povlačeći za sobom sestrice. Nakon sat vremena se vrati. Tanjur i žlica isprani su tako da su se sjajili. «Oom, imaš li možda košulju ili nešto drugo što možemo oprati?» Lothar otvori smotuljak i izvuče svoju i Manfredovu prljavu odjeću. Navečer je vrate s mirisom sode i pažljivo složenu. «Žao mi je, gospodine, ne mogu ti ih ispeglati.» «Kako se zoveš?», zapita je odjednom Manfred. Ona se ogleda oko sebe i naglo se zacrveni. «Sarah», prošapće gledajući u pod. Lothar je zakopčavao čistu košulju, «Izvuci tih deset šilinga», zapovjedi. «Ovdje će nam odrubiti glavu, ako posumnjaju da imamo toliko novca uza se», pobuni se Hendrick. «Hajde, nemoj da gubim vrijeme.» «To je jedino što mi ne nedostaje...»

Uključivši i barmena bilo je samo tri osobe u baru u kutu, kad je Lothar ušao. «Nema velike gužve večeras», primijeti Lothar i naruči pivo, a barmen zareži. Bio je beznačajan čovječuljak, s puno sijede kose i naočalama sa željeznim okvirom. «Plaćam ti piće», reče Lothar i čovjekov se izraz lica izmijenio. «Uzet ću gin, hvala.» Ulije ga iz posebne

boce koju je držao ispod stola, i svi su znali da je ta bezbojna tekućina bila voda i da je srebreni šiling završavao u barmenovu džepu. «U zdravlje!» Čovjek se nagne nad šankom, spreman na maksimalnu prijaznost za šiling i mogućnost za još jedan. Čavrljali su složivši se da su vremena jako teška i da je stvarima suđeno da krenu prema gore, da je kiša bila potrebna i da je za sve kriva država. «Koliko ste dugo u gradu? Prvi put vas vidim.» «Ovdje sam od jučer... i već je previše», osmjehne se Lothar. «Nisam zapamtio vaše ime.» Kad se Lothar ponovno predstavi, iskaže prvi put pravo zanimanje. «Hej!», uzvikne ostalim gostima. «Znate li tko je ovaj gospodin? To je Lothar de La Rey! Sjećate li se obavijesti i tjeralice za vrijeme rata? To je čovjek koji je slomio srce rooinekkel Riječ je značila «crveni vratovi», i bila je to pogrdna riječ za Engleze koji su tek stigli i čiji su vratovi bili crveni od sunca. «Prijatelji, ovo je čovjek koji je minirao vlak u Gemsbokfonteinu.» Gosti su bili toliko sretni da ga je jedan čak ponudio pivom. «Tražim posao», reče Lothar kad su se upoznali. Svi prasnu u smijeh. «Čuo sam da ima posla u rudniku Hani», nastavi Lothar. «Da postoji mogućnost, ja bih znao za nju», uvjeri ga barmen. «Vozači dolaze svaki tjedan iz rudnika.» «Bi li rekao nekoliko dobrih riječi za mene?», zapita ga Lothar. «Učinit ću nešto više. Ti prođi ponedjeljkom i upoznat ću te s Gerhardom Fouriem, glavnim vozačem. Veliki smo prijatelji. On zna sve što se događa u rudniku.» Kad je Lothar izišao, već je postao jedan od njih. Četiri večeri kasnije, kad se ponovno pojavio, barmen ga glasno pozdravi. «Fourie je ovdje», reče Lotharu. «Na drugom kraju bara. Upoznat ću vas kad budem završio s posluživanjem. Prostorije gostionice bile su poluprazne te večeri i Lothar je imao mogućnost proučiti svog čovjeka u miru. Bio je to čovjek srednjih godina, mlohava trbuha i podosta golem. Sakrivao je ćelavost ostatkom kose, koja mu je rasla iznad lijevog uha, uz pomoć podosta briljantina. Bio je grub i izravan, i govorio je glasno: on i njegovi prijatelji izgledali su sretno kao netko tko je tek zaključio dobar posao. Nije izgledao kao netko kojem si mogao prijetiti ili koji bi se mogao prestrašiti, no, Lothar nije još uvijek odlučio kako mu se približiti. Barmen mu da znak. «Htio bih te upoznati s dragim prijateljem.» Rukuju se. Vozač pretvori rukovanje u neku vrstu natjecanja, no, Lothar je to i donekle očekivao te ga je stoga uhvatio za prste, a ne za dlan tako da vozač nije mogao jako stisnuti. Njihovi se pogledi sretnu i zagledaju se jedan u drugoga sve dok vozač nije prvi trepnuo, pokušavši povući ruku. Lothar olabavi stisak. «Mogu li te

ponuditi pićem.» Lothar se sada osjećao opuštenije: Fourie nije bio tako tvrd kao što se predstavljao, a kad je barmen objasnio tko je Lothar, te ispričao svoju preuveličanu verziju njegovih ratnih postignuća, Fourie postane gotovo uslužan. «Slušaj, prijatelju.» Povuče Lothara u stranu i spusti glas. «Erik mi je rekao da tražiš posao u rudniku Hani. Pa, nema nikakve mogućnosti. Već godinu dana nikoga nisu uzeli.» «Da», reče Lothar i klimne glavom razočarano. «Otkako sam razgovarao s Erikom, objasnili su mi kako stoje stvari u rudniku Hani. Zasigurno neće biti lako svima vama.» Vozaču je bilo neugodno. «O čemu govoriš, prijatelju? Zašto kažeš da nam neće biti lako?» «Pa, mislio sam da znaš.» Lothar se pretvarao da je iznenađen što njegov sugovornik ništa ne zna. «U kolovozu će zatvoriti rudnik. Svima će dati otkaz.» «Kriste, ne!» Fourieove oči bile su prepune straha. «Nije istina! Kako je to moguće?» Čovjek je bio kukavica, a osim toga lakovjeran, moglo ga se lako impresionirati i bilo je lako vršiti pritisak na njega. Lothar je zlobno bio sretan zbog tog otkrića. «Žao mi je, no, bolje je da znate kako stvari stoje, zar ne?» «Tko ti je to rekao?» Fourie je bio prestravljen. Svakog tjedna je kamionom prolazio pored tabora najsiromašnijih, pored željeznice. Viđao je legije nezaposlenih. «Izlazim s jednom od žena koje rade za Abrahama Abrahamsa.» Bio je to odvjetnik koji je vodio sve poslove rudnika Hani u Windhoeku. «Vidio je pismo gospođe Courteney, iz Cape Towna. Nema sumnje, ni najmanje. Rudnik je pred zatvaranjem. Ne uspijevaju više prodati dijamante. Nema nikoga tko ih kupuje, čak ni u Londonu, ni New Yorku.» «O, mili Bože! Bože moj!», prošapće Fourie. «Što ćemo učiniti? Mojoj ženi nije dobro, a imamo šestero djece. Kriste moj, moja će djeca umrijeti od gladi!» «Ah, ne, stari moj! Netko poput tebe zasigurno ima nešto novca za crne dane. Neće ti se dogoditi ništa strašno.» No, Fourie zaniječe glavom. «Pa, ako nemaš ništa u rezervi, započni štedjeti do kolovoza, dok budeš imao posao.» «A kako? Sa ženom i šestero djece!», požalio se Fourie, beznadno. «Moram ti nešto reći.» Lothar ga dohvati za ruku, i stisne ju poput zabrinutog prijatelja. «Izađimo odovud. Uzet ću bocu brandyja. Odimo nekamo gdje možemo u miru porazgovarati.» Sunce je već izišlo kad se Lothar vratio u tabor, sljedećeg jutra. Ispraznili su bocu brandyja dok su sati prolazili jedan za drugim, a oni su razgovarali. Vozača je zanimao Lotharov prijedlog, no, dvoumio se jer ga je bilo strah. Lothar je bio primoran objasniti mu svaki detalj svoga plana i nagovoriti ga na svaki korak. Prije svega što se ticalo Fouriejeve sigurnosti u sebe. «Nitko te neće moći dohvatiti. Bit ćeš na sigurnom.

Dajem ti svoju časnu riječ. Bit ćeš na sigurnom i u slučaju da se plan izjalovi... a neće se izjaloviti, uvjeravam te.» Uspio ga je nagovoriti. Lothar je upotrijebio sve umijeće nagovaranja i sad kad se povlačio taborom bio je umoran, iscrpljen, mrtav. Smjesti se pored Hendricka. «Kave?», zapita, podrignuvši smrad brandyja. Hendrick zaniječe glavom. «Nema više.» «Gdje je Manfred?» Hendrick pokaže bradom. Manfred je sjedio ispod bodljikavog grma na drugom kraju tabora. Djevojčica Sarah bila je pored njega i njihove dvije plave glave gotovo su se dodirivale dok su pregledavali hrpu novina. Manfred je pisao na rubovima komadom karboniziranog drveta koji je uzeo iz jedne logorske vatre. «Manie je uči čitati i pisati», objasni Hendrick. Lothar promrmlja i protrlja si okrvavljene oči. Glava ga je boljela od brandyja koji je popio. «Dobro», reče. «Pronašao sam našeg čovjeka. Imamo ga u šaci.» «Ah!», nasmije se Hendrick. «Dakle, trebaju nam konji...»

Privatni vagon nekada je pripadao Cecil Rhodes, a zatim dijamantnom društvu De Beers, Centaine Courteney ga je kupila po niskoj cijeni, što ju je činilo sretnom. Bila je Francuskinja i još uvijek je poznavala vrijednost novca. Pozvala je iz Pariza mladog dizajnera koji je nanovo dekorirao vagon, i sada joj nije bilo žao ni jednog penija njegove zarade koju je platila. Oгледа se okolo, zadovoljna klasičnim namještajem, nagim nimfama koje su krasile brončane lustere, slike Aubrey Beardsley, na drvenim pregradama, i prisjeti se dizajnera: homoseksualca s kovrčavom kosom i tamnim očima punim požude, crtama lica koje su sličile predivnom paunu, ali ciničnom. Prvi dojam se pokazao sasvim kriv, kao što je otkrila, i to ne bez radosti, na okruglom krevetu koji je postavio u glavnoj sobi vagona. Prisjetivši se na to, osmjehne se, no, odmah se uozbilji, jer ju je Shasa promatrao. «Znaš, mama, katkad mislim da mogu pročitati tvoje misli gledajući te jednostavno u oči.» Imao je običaj izreći tako zbunjujuće rečenice i Centaine je bila sigurna da je posljednji tjedan narastao još nekoliko centimetara. «Duboko se nadam da nije tako.» Prođu je trnci. «Hladno je ovdje.» Dizajner je ugradio uređaj za hlađenje, uz veliki trošak. «Isključi taj uređaj, dragi, molim te.» Ustane od pisaćeg stola i iziđe na terasu vagona, kroz staklena vrata. Pustinjski topli zrak ju pogodi i zalijepi joj haljinu na tijelo, ističući njene uske djevojačke bokove. Podigne lice prema suncu i vjetar joj razbaruši kratku i kovrčavu kosu. «Koliko je sati?», zapita držeći i dalje sklopljene oči i podignuto lice, a Shasa ju je slijedio, naslonivši se na ogradu, i pogleda na ručni sat. «Za deset minuta bismo trebali biti na mostu ispod kojeg protječe

Orange, ako vlak bude točan.» «Ne osjećam se kod kuće sve dok ne prođemo Orange.» Centaine se nagne pored sina i primi ga pod ruku. Rijeka Orange je sakupljala vode zapadne obale afričkog juga. Izvirala je visoko među planinama Basutolanda i pretjecala kroz travnati veld i divlje usjekline. Rijeka je označavala granicu najjužnije regije i bivše njemačke kolonije Južne Afrike. Lokomotiva se oglasi i kočnice zaškripe, a vagon zadrhti. «Usporavamo jer se približavamo mostu.» Shasa se još više nagne i Centaine se morala suzdržati da mu ne kaže da bude oprezan. «Oprostite gospođo, ali ne možete se odnositi prema njemu kao prema djetetu», upozorio ju je jednom Jock Murphy. «Sada je već muškarac, a muškarac riskira ako želi.» Željeznica je vijugala prema rijeci i mogao se vidjeti Daimler koji je putovao na otvorenom vagonu iza lokomotive. Bio je nov, jer je Centaine svake godine mijenjala automobil. Bio je žute boje kao sve koje je prethodno imala, no, hauba je bila crna, a tako i rubovi oko vrata. Vlak ih je poštedio od teškog putovanja kroz pustinju, no, od Windhoek do rudnika nije bilo željeznice. «Evo ga!», uzvikne Shasa, «evo mosta!» Čelična struktura izgledala je lagano poput pera, poput napete mreže od osamsto metara na cementnim stupovima koji su prodirali u korito rijeke. Stalan zvuk kotača koji su kloparali po čeličnim tračnicama bio je poput orkestra. «Rijeka dijamanta», prošapće Centaine dok se naginjala zajedno sa Shasom, rame uz rame, i promatrala vodu boje kave koja je pretjecala odbijajući se od cementnih stupova. «Odakle dolaze dijamaniti?», zapita Shasa. Dobro je znao odgovor na to pitanje, no, volio je slušati o tome. «Rijeka ih sabire iz udubina koje pronalazi protjecanjem. Stotine i stotine godina sakupljala je dijamante i nosila ih prema obali.» Pogleda ga kriomice. «Znaš li mi reći zašto ih erozija ne zahvati kao ostale kamenčiće?» «Jer su najtvrdi u cijeloj prirodi. Ništa ne može uništiti dijamant», dogovori joj odlučno. «Ništa nije tvrđe od dijamanta, ništa nije ljepše od njega», složi se s njim držeći ruku pred sinom tako da ga sjaj dijamanta koji je nosila zabljesne. «Zavoljet ćeš ih. Svi koji rade s dijamantima ih vole.» «Rijeka», podsjeti je. Shasa je volio majčin glas. Njen naglasak je u njemu pobuđivao znatiželju. «Reci mi nešto o rijed», reče joj gotovo zapovjednički, slušajući pohlepno dok je ona nastavila. «Kad rijeka dolazi do mora, dijamaniti su već raspršeni po obalama. Ova je obala tako bogata dijamantima da je teritorij postao zabranjen, Spierengebied.» «Hoćeš li reći da si netko može napuniti džepove dijamantima, sakupljajući ih poput voća koje pada sa stabla?» «Ne, nije baš tako jednostavno», nasmije se ona. «Možeš dvadeset godina tražiti i

ne naći ništa, no, ako znaš gdje tražiti i imaš oruđe za rad, pa čak i najjednostavnije, i uz malo sreće...» «Zašto i mi ne bismo tražili dijamante, mama?» «Zato što su, dragi, drugi stigli prije nas. Sve pripada jednom čovjeku imenom Oppenheimer - Siru Ernestu Oppenheimeru i njegovom društvu De Beers.» «Jedno jedino društvo posjeduje sve! Nije pošteno!», pobuni se on, a Centaine je bila sretna primijetivši iskru u njegovim očima. Bez imalo pohlepe, ne bi bio u stanju ostvariti planove koje je Centaine željela za njega. Bili su to precizni planovi, i ona ga je morala naučiti da postane pohlepan za bogatstvom i moći. »Koncesije na rijeci Orange su njegove«, potvrdi ona, «a njegovi su i rudnici Kimberley, Weselton i Bultfontain i svi ostali veliki rudnici, no, i sve ovo, Oppenheimer ima pod svojom kontrolom i prodaju svakog pojedinačnog kamena, čak i onih koje mi proizvodimo, šačica nezavisnih...» «Drži nas u šaci... Posjeduje li i rudnik Hani?», zapita Shasa uz gnušanje, rumenih obraza. Centaine potvrdi. «Trebamo mu pokazati svaki dijamant koji izvučemo. On određuje cijenu.» «A mi smo primorani pristati na nju?» «Ne, pobogu! No, bilo bi ne baš pametno da odbijemo.» «Što bi nam mogao učiniti u slučaju da odbijemo?» «Pojeo bi nas žive, dragi moj, i ništa mu ne bi bilo draže. Svake godine postajemo sve bogatiji. To je jedini čovjek na kugli zemaljskoj kojeg se moramo bojati, pogotovo ako bismo se kriomice došuljali do rijeke koja pripada njemu.» I pokaže širokom gestom ruke. Rijeci su ime nadjenuli nizozemski istraživači u čast kraljevske porodice Orange, no, pijesak na obali, narančaste boje, također je odgovarao njenom imenu. «On je vlasnik rijeke?», zapita Shasa u nedoumici. «Ne legalno, no, pokušaj se približiti rijeci i otkrit ćeš da je brani njegov ljubomorni bijes.» «Ima li ovdje zaista dijamanata?» Shasa pogledom poruči pješčane dine, kao da gotovo očekuje da će ih ugledati. «Doktor Twentyman Jones i ja smo uvjereni i otkrili smo zanimljive dijelove. Tristo kilometara prema planini nalazi se vodopad koji Bušmani nazivaju Mjesto velike buke, Augbrabies. Orange prolazi kroz prolaz i pada u duboko sakriveno grlo. Grlo bi trebalo biti prepuno dijamanata. Osim toga, ima starih aluvijalnih dolina gdje je rijeka promijenila svoj tok.» Vlak napusti rijeku i tanku zelenu liniju, a lokomotiva ubrza dok su se uvlačili u pustinju. Centaine je pažljivo promatrala Shasino lice dok je nastavljala objašnjavati. Na prvi znak nepažnje mislila je prekinuti razglabanje. Nije bilo razloga da se žuri. Imala je sve vrijeme potrebno za obrazovanje sina, no, bilo je važno da se nikad ne umori, da nikada ne

iskoristi previše njegovu još nezrelu snagu ili njegovu sposobnost da se usredotoči na nešto. Entuzijazam se trebao održati u svoj svojoj cjelini, a Centaine je imala dužnost da stvari idu u tom pravcu. Ovog puta je njegovo zanimanje bilo stalno, više nego uobičajeno. Centaine odluči da je vrijeme da nastavi. «U dvorani se sigurno povisila temperatura. Uđimo.» Povede ga do pisaćeg stola. «Ovdje se nalaze neke stvarčice koje bih ti htjela pokazati.» Otvori ladicu s privatnim dokumentima, godišnjim bilancama Courteney mining and finance company, svoga poduzeća. Sada je trebao doći najteži dio. Čak su i za nju ti papiri bili smrtno dosadni i opazi da se Shasa obeshrabrio čim je ugledao redove pune brojaka. Matematika je bio jedini predmet u kojem nije bio uspješan. «Voliš li šah, nije li tako?» «Da», prizna joj on. «I ovo je igra», uvjeri ga ona. «No, tisuću je puta zabavnija, a nagrada je puno primamljivija, kad jednom shvatiš pravila igre.» Njegovo zanimanje vidljivo poraste. Igre, nagrade: Shasa ih je jako dobro shvaćao. «Nauči me pravila, zapita ju. «Ne sve odjednom. Jedno po jedno, sve dok ne budeš dovoljno znao da započneš s igrom.» Bila je već večer kad primijeti prve znakove umora u kutovima njegovih usana, no, dječak je i dalje mrštio čelo, usredotočen na njena objašnjenja. «Bit će dovoljno za danas.» Zatvori kožne korice s dokumentima. «Dakle, koja su zlatna pravila?» «Prodavati uvijek skuplje od cijene po kojoj sam kupio.» Ona potvrdi u znak ohrabrenja. «Kupovati kad svi prodaju, i prodavati kad svi kupuju.» ti i »Odlično.« Ustane. «Hajde, idemo malo na zrak prije večere.» Na terasi vagona zagrlji ga. Bio je već viši od nje. «Kad budemo u rudniku želim da radiš s doktorom Twentyman Jonesom ujutro. Imat ćeš slobodno popodne, no, jutro ćeš morati provoditi radeći. Želim da upoznaš rudnik i sve poslove. Naravno, platit ću te.» «Nije potrebno, mama.» «Još jedno zlatno pravilo, dragi moj: nikad ne odbijaj pravednu ponudu.» Cijelu noć i cijeli dan vlak je nastavio svoje putovanje prema jugu kroz velike prostore prepune sunca s planinskim lancima koji su se isticali na obzoru jer su bili tamnije plave boje od boje neba. «U Windhoek ćemo stići nešto nakon zalaska sunca», objasni Centaine. «No, uredila sam da smjeste vagon na mirnom mjestu, tako da ćemo moći prenoćiti ovdje već od sutra. Doktor Twentyman Jones i Abraham Abrahams će večerati s nama, tako da se moramo presvući i staviti nešto bolje na sebe.» I tako se Shasa našao u košulji pred ogledalom svoje sobe, boreći se s kravatom crne boje (još uvijek nije potpuno vladao umijećem da je zaveže u leptir) kad osjeti da je vagon usporavao, a lokomotiva se zagonetno oglasila. Osjeti uzbuđenost i

okrene se prema prozoru koji je bio otvoren. Prelazili su preko brežuljaka iznad Windhoek, i gradske svjetiljke se upale upravo u trenutku kad je pogledao. Grad je bio velik više-manje poput predgrađa Cape Towna i samo je gradska jezgra bila osvijetljena. Vlak uspori toliko da je sada nastavio brzinom ljudskog koraka. Shasa osjeti miris spaljenog drva. Zatim opazi neku vrstu tabora među grmljem pored željeznice. Nagne se kroz prozor da bi mogao jasnije vidjeti i zagleda se u neuredne barake, okružene plavkastim dimom logorske vatre zasjenjene zalaskom sunca. Upravo ispred tračnica nalazio se natpis i Shasa otežano pročita: «Vaal Hartz? Za pakao, ne!» Nije imalo nikakvog smisla. Namršti se i opazi dvije pojave koje su stajale pored natpisa i gledale u vlak što je prolazio. Niža je bila jedna djevojčica, bosonoga i s tankom haljinom na mršavom, krhkom tijelu. Nije uopće bila zanimljiva i Shasa usredotoči pažnju na višu pojavu, snažnu, pored nje. Odmah osjeti napetost i njegovo gnušanje postane sve veće. Čak i u to doba dana, kad je sunce već bilo na zalasku, plava kosa i crne obrve bile su lako prepoznatljive. Zagledaju se jedan u drugog bezizražajno, dječak s bijelom košuljom i crnom kravatom na osvijetljenom prozoru i dječak u prašnjavom kakiju. Trenutak kasnije vlak nestane. «Dragi...» Shasa se odvoji od prozora da bi dočeka svoju majku. Na sebi je imala plavu haljinu i safirnu ogrlicu. «Još uvijek nisi gotov! Za koji trenutak ćemo biti u postaji... i što si to učinio s kravatom! Hajde, dođi k meni, dozvoli mi da ti je popravim.» I dok je Centaine stajala pred njim i vezivala mu kravatu spretnim prstima, Shasa se borio suzdržavajući bijes i osjećaj nemoći koji su se rodili u njemu nakon što je ugledao drugog dječaka. Vlakovođa ih je poveo izvan glavnog kolosijeka do mrtvog dijela gdje nisu prolazili vlakovi, i ostavi ih pored rampe od cementa gdje je već bio parkiran Ford Abrahama Abrahamsa. Abe se odmah približio vagonu čim se ovaj sasvim zaustavio. «Centaine, ljepša si nego ikad.» Poljubi joj ruku, a potom i obraze. Bio je nizak rastom, sezao je jedva do Centaineine visine, živahna pogleda i nježnih, pozornih očiju. Njegove su uši bile načuljene, kao da sluša zvukove koje nitko drugi nije mogao čuti. Abrahamova kopča za kravatu bila je od dijamanta i oniksa, bio je golem, a njegova večernja jakna bila je ekstravagantna, no, bio je jedna od osoba koje su se Centaine sviđale. Bio joj je blizak kad je posjedovala samo deset funta u džepu. Napisao je zahtjeve za koncesiju nad rudnikom Hani i otada je vodio poslove za Centaine, pa i mnogo drugih stvari. Bio je stari i dobar prijatelj, no, nikada nije

griješio u svom poslu, u suprotnom ne bi se nalazio na tom mjestu. «Dragi Abe», uze ga za ruku i stisne je. «Kako je Rachel?» «Superlativno.» Riječ superlativno bila je česta u njegovim govorima. «Jako joj je žao, ali dijete je maleno i...» «Naravno, naravno.» Centaine ga prekine. Abraham je znao da joj je draže muško društvo i ženu je rijetko vodio sa sobom, čak i kad bi ju izričito pozvali. Centaine se okrene prema drugoj osobi, visokoj, pognutih ramena, koja je čekala. «Doktor Twentyman Jones.» Pruži mu ruku. «Gospođo Courteney», promrmlja on, poput vlasnika pogrebnog poduzeća. Centaine mu se osmijehne. Bila je to igra koja joj se jako sviđala: pokušati izvući iz Twentyman Jonesa bar tračak zadovoljstva. No, još je jednom izgubila. Njihovo poznanstvo bilo je gotovo isto tako staro kao i ono s Abrahamom. Twentyman Jones je bio savjetnik De Beersa, no, kao rudarski inženjer procijenio je rudnik Hani i pokrenuo ga je 1919. godine. Bilo je potrebno gotovo pet godina stalnog nagovaranja od Centaine da prihvati mjesto glavnog inženjera rudnika Hani. Bio je najveći stručnjak za dijamante u Južnoj Africi, a to je značilo da je gotovo i najveći na svijetu. Centaine povede obojicu u dvoranu i udalji barmena u bijeloj jakni i ona sama natoči piće svojim gostima. «Abrahame, čašu pjenušca? Doktor Twentyman Jones, malo madere?» «Nikada ne zaboravljate, gospođo Courteney», prizna on teška srca dok mu je ona pružala čašu. Obraćali su se jedno drugome još uvijek na formalan način, iako je njihovo prijateljstvo prošlo sve ispite. «U vaše zdravlje, gospođo.» Centaine podigne čašu da nazdravi, i nakon što su ispili gutljaj, baci pogled prema vratima koja su se nalazila na drugoj strani sobe. Bio je to znak za Shasu. Centaine ga je kritički promatrala dok se rukovala s dvojicom muškaraca. Odnosio se s poštovanjem prema osobama starijim od sebe, no, nije pokazivao nimalo nelagode kad ga je Abraham zagrlio malo snažnije; i pozdravi Twentyman Jonesa isto tako svečano kao što je ovaj njega pozdravio. Ona klimne zadovoljno glavom, no, diskretno i smjesti se iza pisaćeg stola. To je značilo da je došao kraj pozdravima i da se moglo preći na poslove. Dvojica se smjeste u elegantne, ali i ne baš udobne fotelje art deco i nagnu se prema njoj uz veliku pažnju. «Na kraju se dogodilo to što smo i očekivali. Srezali su nam udio», reče Centaine. Dvojica skoče u foteljama i pogledaju se brzo, a zatim se okrenu ponovno prema Centaine. «Već godinu dana to i očekujemo», primijeti Abraham. «Što ne čini stvar ugodnijom ni za jedan jedini zarez», reče Centaine. «Koliko su je srezali?», zapita Twentyman Jones. «Četrdeset posto», odgovori

mu Centaine, a on je izgledao kao da će svaki trenutak briznuti u plač dok je razmišljao o tome. Svaki nezavisni proizvođač dijamanata dobivao je od Central selling organisation svoj dio. Sporazum je bio ilegalan i neformalan, no, primjenjivao se bez iznimke. Nitko od nezavisnih nije bio toliko hrabar da se oglasi oko legalnosti sistema ili udjela na tržištu koji mu je bio dodijeljen. «Četrdeset posto!», izjavi Abraham. «Nije pravedno!» «Točno ste primijetili, dragi moj Abe, no, mislim da bar za sad ne možemo ništa učiniti», reče Centaine i pogleda prema Twentyman Jonesu. «Nikakve promjene u kategorijama?», zapita. Udjeli su se dijelili po težini i vrsti dragog kamenja, od tamnih dragulja industrijske kvalitete do prvoklasnih dijamanata, od sićušnih kristala do velikih dragulja, najcjenjenijih. «Postotci su jednaki za sve», potvrdi Centaine i njen sugovornik se još više zavalio u fotelju, izvuče notes iz unutarnjeg džepa i započne brzo računati. Centaine baci pogled iza njega gdje je Shasa stajao naslonjen na drvenu ploču. «Je li ti jasno o čemu govorimo?» «O udjelu? Da, mislim da mi je jasno, mama.» «Ako nešto ne razumiješ, pitaj», zapovjedi mu ona grubo i ponovno se obrati Twentyman Jonesu. «Možete li pitati da vam podignu udio za deset posto na najbolju kvalitetu, gospodo Courteney?», zapita Twentyman Jones. Ona zaniječe glavom. «Već sam to učinila, ali su me odbili. De Beers mi je objasnio, pretvarajući se da je ožalošćen, da je prodaja pala najviše na tom dijelu tržišta.» Glavni inženjer se vratio na svoj notes i svi se usredotoče na škripu olovke nad papirom sve dok on ne podigne glavu. «Hoćemo li se uspjeti izvući?», zapita Centaine mirno i Twentyman Jones je izgledao poput nekoga tko bi se radije dao ubiti nego odgovoriti na to pitanje. «Neće biti olako», prošapće. «Morat ćemo otpustiti radnike, smanjiti troškove i biti jako pažljivi da bismo bili u stanju pokriti mnoge troškove, i možda čak uspjeti izvući malu dobit: ovisi i o najnižim cijenama koje će De Beers odrediti. No, bojim se da će ovo smanjenje loše utjecati na posao, gospodo Courteney.» Centaine osjeti olakšanje i zadrhti. Da drugi to ne bi opazili, podigne ruke s pisaćeg stola i stavi ih u krilo, gdje su bile izvan vidokruga. Nekoliko trenutaka ne odgovori ništa, zatim razbistri glas tako da su njene riječi bile jasne i sigurne. «Novi udio se započinje primjenjivati od 1. ožujka», reče. «Što znači da možemo prodati za sada još po starom. Vi dobro znate što nam je činiti, doktore Twentyman Jones.» «Poslat ćemo slatkiše, gospodo Courteney.» «Što su slatkiši, doktore Twentyman Jones?», zapita Shasa. Bilo je to prvi put da je progovorio, i glavni inženjer se okrene prema njemu sasvim ozbiljna

izraza lica. «U nekim razdobljima proizvodimo puno dragog kamenja najbolje kvalitete i tada ostavljamo po strani ponešto da bismo ih poslali sa sljedećim draguljima, koji su osrednje kvalitete. Tu zalihu ćemo sada poslati CSO-u, dok još imamo tu mogućnost. «Shvaćam», potvrdi Shasa. «Hvala doktore Twentyman Jones.» «Sretan sam što sam vam bio na koristi, gospodičicu Shasa.» Centaine ustane sa stolca. «Možemo li sjesti za stol, sada», i sluga u bijeloj jakni otvori vrata i oni uđu u sobu za ručanje, gdje se dugački stol sjajio srebreninom i kristalom, a žute su se ruže ponosno isticale u celadon vazama.

Duž iste željezničke pruge, na kilometar i pol udaljenosti od Centaininog vagona, dva su muškarca sjedila rame uz rame oko logorske vatre koja se jako dimila. Gledali su u juhu koja se kuhala i istodobno razgovarali o konjima. Cijeli plan bio je osmišljen i temeljen na konjima. Bilo ih je potrebno bar petnaest i trebali su biti snažni, naviknuti na pustinju. «Osoba na koju mislim je dobar prijatelj», reče Lothar. «Ma i da ti je najbolji prijatelj na svijetu, ne bi ti posudio petnaest konja. Ne možemo uspjeti s manje od petnaest, a stotinu funta nije dovoljno da ih kupimo.» Lothar je sisao smrdljivu lulu od terakote oslobađajući užasan zvuk. Ispljune žućkastu tekućinu u vatru. «Dao bih stotinu funta za osrednju cigaru», tiho promrmlja. «Ne mojih stotinu, to je sigurno», reče mu Hendrick. «Ostavimo za sada konje po strani», predloži mu Lothar. «Razgovarajmo malo o ljudima koji će nam biti potrebni da nas zamijene.» «Ali, oni su jednostavnije rješiv problem!», nasmije se Hendrick. «Vrijedni ljudi danas stoje jedan ručak, a u zamjenu za slatkiš možeš dobiti i njegovu ženu. Već sam im poručio da se sakupe kod Konjskog rova.» Raspravu prekine Manfredov dolazak, i kad je Lothar uspio prepoznati izraz sinovljevog lica u tami, odloži notes u džep i brzo ustane. «Tata, moraš odmah doći», molio ga je Manfred. «Što se događa. Manie?» «Mama i Sarahine sestre, svima je loše. Rekao sam im da ćeš doći.» Lothar je bio na glasu kao iscjeljivač, govorilo se da zna liječiti sve bolesti, od ranjavanja puškom do boginja, koju god bolest može dobiti čovjek ili životinja. Sarahina porodica stanovala je gotovo u središtu tabora, pod šatorom od voštanog platna. Žena je ležala pokrivena dekom, a dvije djevojčice ležale su pored nje. Zasiurno nije imala više od trideset godina, no, brige, težak posao i loša ishrana su je prerano ostarile. Izgubila je većinu zuba u gornjoj čeljusti, tako da je izgledala još jadrnije. Sarah je klečala pored nje, pokušavajući joj vlažnom krpom isprati lice. Žena je stalno tresla glavom i mrmljala u groznici. Lothar klekne s druge strane ležaja,

pogledavši djevojku u lice. «Gdje ti je otac, Sarah? Trebam ga, sada.» «Otišao je u potragu za poslom, u rudniku», prošapće ona. «Kad?» «O, već duže vrijeme.» Zatim nastavi: «No, poslat će po nas i živjet ćemo u lijepoj kući...» «Otkad je tvojoj majci loše?» «Od prošle noći.» Sarah pokuša ponovno staviti krpu na majčino čelo, no, ona ju udalji rukom u kojoj nije bilo ni malo snage. «A djevojčice?» Lothar prouči njihova naduta lica. «Od jutros.» Lothar podigne pokrivač. Smrad njihova urina bio je snažan. «Pokušala sam ih očistiti, no, stalno se prljaju. Ne znam što više učiniti», promrmlja Sarah kao da se ispričava. Lothar podigne prljave haljine jedne od djevojčica. Njen trbuh bio je nadut od loše ishrane, a koža bijela poput krede. Lothar podigne ruke u zrak, i udalji ih. «Manfred», zapita strogo, «jesi li ih dodirivao?» «Da, tata. Pokušao sam pomoći Sarah da ih očisti.» «Odlazi do Hendricka», zapovjedi Lothar. «Reci mu da odmah odlazimo. Moramo otići odovud.» «Što se događa, tata?», dvoumio se Manfred. «Učini što ti se kaže», reče Lothar strogo i kad se Manfred udaljio u tami, ponovno se obrati djevojčici. «Niste prokuhivali vodu za piće?», zapita ju i ona zaniječe glavom. Uvijek ista priča, pomisli Lothar. Jednostavni ljudi, ljudi sa sela, koji su uvijek živjeli daleko od naselja, pijući vodu s izvora i praznili mjehur gdje su stigli. Nisu uspijevali shvatiti rizik koji su proživljavali živeći u uskom doticaju s puno drugih ljudi. «O čemu se radi, Oom, zapita Sarah potihom. «Što im je?» «Enteritis.» No, bilo je jasno da djevojčica nikad nije čula tu riječ. Lothar ponovno pokuša: «Tifus.» «Je li to teška bolest?», zapita ga neutješno, i on ju nije uspio pogledati u oči. Ponovno pregleda djevojčice. Groznica ih je iscrpila, a dijareja dehidrirala. Bilo je već prekasno. Možda je bilo malo nade za majku, no, i ona je bila jako slaba. «Da», reče Lothar. «Teška je.» Tifus će se proširiti taborom poput vatre u šumi zimi kad je sve suho. Postojala je mogućnost da je i Manfred već zaražen i na tu pomisao se hitro ustane i udalji od tog ležaja koji je smrdio tako užasno. «Što mi je činiti?», molila je Sarah. «Daj im tekućine, puno tekućine, no, uvjeri se da je voda prokuhana.» Lothar se povuče. Vidio je tifus u engleskim koncentracijskim logorima, za vrijeme rata. Pokosio je više života od samoga rata. Morao je izvući svoga sina. «Imaš li lijek za ovu bolest, Oom, zapita Sarah. «Ne želim da mi majka umre... ne želim da moja sestra... kad bi mi bar mogao dati koji lijek...» Djevojčica se borila sa suzama. Prestrašena, obraćala mu se s patetičnom vjerom u njega. Lothar je imao obveze samo prema vlastitoj krvi, no, djevojčina hrabrost ga dirne. Htio joj je reći da nema lijekova protiv bolesti njene

majke i njenih sestara, da su se nalazile u Božjim rukama. Sarah ga je slijedila i konačno dohvatila za ruku, očajnički ju povlačeći pokušavši ga ponovno vratiti u šator gdje su majka i sestrice umirale. «Pomozi mi, Oom. Pomozi mi da ozdrave. Lothar se povuče na njen dodir. Osjećao je kao da užasna bolest prelazi s njenog tijela na njegovo. Morao je otići. «Ostani ovdje», reče joj pokušavši sakriti svoje gnušanje. «Daj im da piju. Ja idem po lijek.» «Kad ćeš se vratiti?» Ona ga je gledala uz veliku vjeru, a on je smogao svu hrabrost ne bi li izrekao laž: «Vratit ću se što prije budem mogao», obeća joj i pažljivo izbjegne djevojčinu ruku. «Daj im da piju», ponovi i okrene se. «Hvala», uzvikne ona za njim. «Neka te Bog blagoslovi, tako si dobar.» Lothar joj nije uspio odgovoriti. Nije se uspio ni okrenuti i pogledati ju. Požuri se pak da prijeđe tamnim taborom. I ovoga puta, budući da je pazio, osluhne zvukove koji su dolazili iz ostalih šatora: nemiran plač dječaka u groznici, otežano disanje jedne žene s užasnim grčevima od groznice, i zabrinut šapat onih koji su ih liječili. Iz jedne od trošnih baraka od papira i katrana izviri jedna pojava i dohvati ga za ruku. Muškarac ili žena, Lothar nije uspio shvatiti sve dok ne progovori: «Jeste li vi liječnik? Moram pronaći liječnika!» Lothar odmakne tu ruku i započne trčati. Swart Hendrick ga je čekao. Imao je već torbu na leđima i već je bacao pijesak na vatru. Manfred je stajao šćućuren ispod jednog grma. «Tifus.» Lothar je izrekao tu riječ koje se tako bojao. «Već se proširio taborom.» Hendrick protrne. Lothar ga je vidio kako je hrabro stajao pred mužjakom ranjena slona u napadu, no, sada je bio prestrašen. Shvaćao je to po pokretima crne glave, i gotovo je mogao osjetiti miris, nalik na pustinjsku kobru kad je netko uznemiruje. «Hajde, Manfred. Odlazimo.» «Kamo ćemo, tata?» Manfred nije ustao. «Daleko odovud. Daleko od grada, od epidemije.» «A Sarah?» Manfred okrene glavu prema ramenu, učinivši gestu tvrdoglavosti koju je Lothar dobro poznao. «Nije nam ništa. Ne možemo ništa učiniti za nju.» «Umrijet će... kao njezina majka i djevojčice. Manfred podigne pogled prema svom ocu. «Umrijet će, nije li tako?» «Ustani», zareži Lothar. Grižnja savjesti činila ga je grubim. «Odlazimo.» Obrati se Hendricku narednički i on se nagne podignuvši Manfreda. «Hajde, Manie, slušaj svog tatu.» Lothar nastavi, vukući dječaka za ruku. Prošli su dobar dio puta i Manfred se prestane opirati. Hendrick ga ostavi i dječak ih je poslušno slijedio. U idućih sat vremena stigli su do glavne ceste. Na mjesečevoj svjetlosti izgledala je poput rijeke srebrenaste prašine, koja je tekla prolazeći pored brežuljaka. Lothar zastane. «Idemo li po konje,

sada?», zapita ga Hendrick. «Da», potvrdi Lothar. «To je sljedeći korak.» No, njegov je pogled bježao prema pravcu odakle su stigli i nitko nije govorio. Sva trojica pogledaju u istom smjeru. «Prevelik rizik. Nisam mogao dopustiti da Manfred ostane u taboru», objasni Lothar. Nitko od ostale dvojice nije mu odgovorio. «Moramo krenuti dalje s našim pripremama. Konje, moramo pronaći konje...» Njegov glas utihne. Odjednom Lothar skinje Hendrickovu torbu s leđa i baci je na pod. Pretraži je i izvuče kirurški pribor i lijekove. «Uzmi Manieja», reče Hendricku. «Sačekaj me u usjeklini rijeke Gamas, na istom mjestu gdje smo se utaborili kad smo odlazili u Usakos. Sjećaš li se?» Hendrick potvrdi. «Koliko će ti trebati vremena?» »Onoliko koliko će im biti potrebno da umru», reče Lothar. Ustane i pogleda u Manfreda: «Učini što ti kaže Hendrick», zapovjedi mu. «Mogu li poći s tobom, tata?» Lothar mu ni ne odgovori. Okrene se i velikim koracima se spusti dok su oni ostali gledajući za njim sve dok ne nestane. Zatim Hendrick padne na koljena i započne ponovno vraćati stvari u torbu. Sarah je bila stisnuta pored vatre s haljinom povučenom na košćate bokove, i promatrala je dim dok je čekala da voda zakuha. Podigne pogled i opazi Lothara na rubu svjetlosnog kruga. Zagleda se u njega, i nakon nekog vremena njeni blijedi i nježni obrisi se promjene, a suze joj poteku niz obraze, sjajeći se na svjetlosti vatre. «Mislila sam da se nećeš vratiti», prošapće. «Mislila sam da si otišao.» Lothar snažno protrese glavom, bio je toliko bijesan na svoju slabost da nije htio govoriti. Zatim sjedne s druge strane vatre i odmota kirurški pribor. Sadržaj nije odgovarao bolesti. Bio je u stanju izvaditi truli zub, i čak ponovno namjestiti slomljene kosti, no, gotovo ništa nije odgovaralo za liječenje tifusa. Uze žlicu crnoga praha, lijek Chamberlain protiv dijareje, i pomiješa je s toplom vodom. «Pomozi mi», zapovjedi Sarah i zajedno podignu najmanju djevojčicu. Bila je tako lagana, osjećali su sve košćice njena malenog tijela, nalik na ptičicu tek uzetu iz gnijezda. Nije bilo nikakve nade za nju. «Umrijet će prije jutro», pomisli, i približi joj vrč kako bi popila. Kraj je stigao prije nego je to očekivao. Točan trenutak smrti nije bio vidljiv i Lothar nije bio siguran da je otišla sve dok nije provjerio žilu kucavicu, i osjeti hladnoću. Druga djevojčica preživi do podneva, a zatim umre u tišini upravo kao i njena sestrice. Lothar ih položi obje u prljavi sivi pokrivač i ponese ih do zajedničke grobnice koju su već iskopali na rubu tabora. Sarahina majka se duže borila za svoj život. Samo Bog zna zašto joj je toliko stalo da izdrži, reče sebi Lothar. «Život joj zaista nema što pružiti.» No, ona se i dalje trzala

i vrtjela glavom, vikala, buncajući u groznici. Lothar ju je počeo mrziti zbog te tvrdoglave borbe da preživi, i koja ga je tjerala da čeka pored prljavog ležaja dijeleći s njom njenu bijedu, dodirujući kožu uništenu od groznice i vlažeći joj lice i usne. U zalazak sunca pomisli da se žena izvukla. Njena je koža izgledala svježije i bila je mirnija. Pruži ruku u potrazi za Sarahinom i pokuša progovoriti, zagledavši se u njeno lice kao da ju zaista prepoznaje, a riječi su kreštavo izlazile iz njenog grla. Taj je napor sasvim iscrpi. Žena sklopi oči izgledajući kao da spava. Sarah joj obriše usta držeći se čvrsto za njenu ruku. Sat vremena kasnije žena se podigne u sjedeći stav na ležaju i razgovjetno reče: «Sarah, dijete moje, gdje si?» Zatim ponovno legne na madrac boreći se da udahne što više zraka. Udisaj se zaustavi na pola puta. Njena koščata prsa se polako opuste. Ovog je puta Sarah hodala pored njega dok je Lothar prenosio majčino tijelo do zajedničke rake. Spusti ju na kraj reda leševa. Zatim se vrate prema šatoru. Sarah je stajala zagledavši se u Lothara koji je ponovno spremao kirurški pribor, a njeno je bijelo lice bilo očajno. Drhtala je j poput maloga psića kojeg je vlasnik odbacio, no, nije se pomicala... «U redu», uzdahne rezignirano. «Dođi sa mnom.» Ona odmah iziđe iz šatora. «Neću uopće smetati», promrmlja, gotovo drščući od i olakšanja. «Pomoći ću. Znam kuhati, šivati i prati. Neću smetati.» «Što ćemo s njom?», zapita Hendrick. Ne može ostati s nama. Nećemo uspjati nikada učiniti to što trebamo s djevojčicom te dobi.» «Tamo je nisam mogao ostaviti», branio se Lothar. «Bilo je kao osuditi ju na smrt.» «Tako bi bilo bolje za nas.» Hendrick slegne ramenima. «A sada, što ćemo?» Ostavili su tabor na dnu grla i uspeli su se do vrha stjenovite padine. Djeca su bila podosta iza njih, na pijesku obale jedine zelene bare s vodom koja je ostala u grlu. Bili su stisnuti jedno pored drugoga, i Manfred je u ruci imao udicu. Vidjeli su kako se naglo povlači i trza se. Zatim hitro podigne udicu. Sarah skoči na noge i njeni uzbuđeni krikovi stignu i do njih. Promotre Manfreda kako je upecao ribu koja se trzala, sjajeći se. «Odlučit ću nešto u vezi s njom», uvjeri ga Lothar. No, Hendrick odgovori: «U redu, ali po mogućnosti brzo. Svaki dan koji prolazi isušuje vodu na sjeveru, a nama nedostaju i konji.» Lothar pritisne duhan u lulu od terakote i razmisli. Hendrick je bio u pravu: djevojčica je sve činila kompliciranijim. Morao je se osloboditi, na bilo koji način. Odjednom podigne pogled s lule i osmehne se. «Moja sestrična», reče i Hendrick ga pogleda ne shvaćajući. «Nisam znao da imaš sestričnu.» «Većina rodbine mi je umrla u logorima, ali Trudi je preživjela.» «Gdje je ta tvoja

voljena sestrična?» «Stanuje na sjeveru, upravo usput. Nećemo izgubiti nimalo vremena da joj ostavimo djevojčicu.» «Ne želim ići», prošapće Sarah tužno. «Ne poznajem tvoju tetu. Želim ostati ovdje s tobom.» «Šuti», upozori je Manfred. «Ili ćeš probuditi tatu i Henryja.» Približi joj se i dodirne joj usne da ju ušutka. Vatra se ugasila, a mjesec se polako sklanjao: jedina svjetlost bile su zvijezde koje su se sjajile na baršunastom nebu poput svijeća. Sarahin glas bio je tako drhtav, sad, kad je jedva uspijevaao razabrati riječi, iako se nalazio tik do njenih usana. «Ti si jedini prijatelj kojeg sam ikad imala», reče mu ona. «Tko će me učiti čitati i pisati?» Njene su riječi ispunile Manfreda osjećajem dužnosti. Do tog trenutka prema djevojčici je osjećao samo prijateljstvo. Kao i ona, nikada nije imao prijatelje njegove dobi, nikada nije pohađao školu, nikada nije živio u gradu. Njegov jedini učitelj bio je otac. Sav svoj život proveo je s odraslima: ocem, Hendrickom, i muškarcima koji su radili na ribaricama. Nikada nije postojala žena koja ga je mazila raznježujući ga. Ona je bila njegova prva prijateljica. Usprkos tome, ponekad bi mu izgledala slaba i priglupa. Kad su se penjali brežuljkom, trebali su ju čekati jer je zaostajala. Kad bi ulovio koju ribu, ubivši je, ravnodušan prema njenom trzanju, ona bi briznula u plač. A da ne govorimo kad bi Manfred ulovio veliku pticu sa smeđim perjem koja bi upala u njegovu klopku. S druge strane, bila je u stanju učiniti ga sretnim i Manfredu se sviđao njen glas kad je pjevala: tanak, no, melodiozan i nježan glas. Osim toga, iako je njeno divljenje ponekad bilo preuveličano, Manfred se dobro osjećao.

— Sarah je brzo učila i u roku od dva dana koja su proveli zajedno naučila je svu abecedu i brojeve. Naravno, da je bila dječak, bilo bi bolje. Miris njene kože i njena mekoća su ga dražili. Njena je kosa bila tako tanka da je izgledala poput svile. Ponekad bi je on dodirivao, pretvarajući se da je to bilo slučajno, i ona bi se svakoga puta ukočila, tako da bi se on obeshrabrio i spuštao ruku. S vremena na vrijeme Sarah bi mu se primicala, mazeći se oko njega poput mačkice, a on je osjećao čudnovato zadovoljstvo. I kada su spavali pod istim pokrivačem, Manfred bi se katkad budio noću i slušao njeno disanje dok ga je njena kosa škakljala po licu. Put prema Okahandji bio je dug, težak i prašnjav. Hodali su već pet dana. Kretali su se samo ujutro rano i kasno navečer. Za vrijeme dana ljudi su se odmarali u sjeni, a djeca su se mogla sakriti i razgovarati, postavljati zamke ili se prepustiti učenju. Njihove igre nikada nisu bile pretvaranje poput onih ostale djece njihove dobi. Njihov je život bio previše blizak najtežoj

stvarnosti. A sada se na njih okomila nova opasnost: rastanak, koji je postajao sve bliži, nakon svakog kilometra koji je ostajao za njima. Nije bilo riječi koje bi utješile Sarah, a ako su postojale, Manfred ih nije znao. I on je, uostalom, bio tužan što će se njihovi putovi ubrzo razdvojiti. Sarah se čvrsto stiskala uz njega ispod pokrivača i toplina koju je njeno maleno tijelo zračilo, bila je iznenađujuća. On joj stavi ruku ispod ramena, nespretno, i osjeti mekoću njene kosu na obrazu. «Vratit ću se po tebe.» Uopće nije znao zašto je izrekao te riječi. Zapravo, prvi put je na to i mislio. «Obećaj mi.» Djevojčica se okrene, približivši usne njegovom uhu. «Obećaj mi da ćeš se vratiti po mene.» «Obećanjem ti. Vratit ću se po tebe», reče joj, užasnut riječima koje je izgovarao tako svečanim glasom. Nije imao nikakve kontrole nad svojom budućnošću, nije mogao biti siguran da će moći ispuniti dano obećanje. «Kada?» Ona se uhvati za to obećanje. «Moramo obaviti posao.» Manfred nije znao ništa o poduhvatu koji su njegov otac i Hendrick planirali. Znao je samo da se radilo o teškom poslu i da je u neku ruku bio opasan. «Radi se o važnoj stvari. Ne, ne mogu ti reći o čemu je riječ. No, kad sve bude svršeno, vratit ćemo se po tebe.» Njegov ju je odgovor zadovoljio. Uzdahne i Manfred osjeti kako napetost nestaje iz njena malena tijela. Cijelo se njeno tijelo opusti u snu, a njen se glas pretvori u šapat. «Ti si mi prijatelj, nije li tako, Manie?» «Da, prijatelj sam ti.» «Moj najbolji prijatelj?» «Da, tvoj najbolji prijatelj.» Sarah ponovno uzdahne i odjednom zaspe. On ju pomiluje po kosi, mekanoj poput vate pod njegovom rukom i osjeti čežnju zbog brzog rastanka. Htio je zaplakati, no, to su činile samo djevojčice, a njemu se to neće dogoditi. Sljedeće večeri dok su se vukli po prašnjavom putu, Lothar s vrha pokaže ispred sebe, bez riječi. Skupina koliba s limenim krovom koja je činila maleni pogranični gradić sjajila se na suncu koje je zalazilo poput velikog ogledala, na kojem se isticao samo jedan crkveni toranj. A taj je toranj bio nešto viši od stabala koja su okruživala zgradu. «Stići ćemo u sumrak.» Lothar premjesti torbu na drugo rame i pogleda djevojčicu. Njena mekana kosa poput svile bila je prašnjava, a znoj joj je slijepio kosu na čelo i obraze; njene neuredne pletenice, posvijetljene od sunca isticale su se poput rogova iza ušiju. Bila je toliko preplanula da ju je samo plava kosa razlikovala od crnkinje iz plemena Nama. Njena haljina je također bila jednostavna, a njena stopala bila su bosa i bijela od prašine. Lothar je uzeo u obzir, a poslije odbacio, mogućnost da joj kupi novu haljinu i cipele u jednoj od trgovina pored ceste. Trošak je mogao biti opravdan: u slučaju da

njena sestrična odbije djevojčicu... No, nije slijedio tu misao do kraja. Oprat će je pored bunara koji je opskrbljivao grad vodom. «Gospođa kod koje ćeš stanovati zove se Trudi Bierman. Jako je ljubazna i pobožna.» Lothar nije baš imao mnogo zajedničkog sa sestričnom. Nisu se vidjeli već trinaest godina. «Udala se za pastora nizozemske reformirane crkve u Okahandji. I on je dobar čovjek, jako pobožan. Imaju djecu tvojih godina. Bit će ti dobro s njima.» «Hoće li me učiti čitati i pisati kao što to čini Manie?» «Naravno!» Lothar je uostalom bio spreman na sve samo da ju uvjeri i da je se oslobodi. «Uče svoju djecu, pa tako će i tebe, jer ćeš biti dio njihove porodice. «Može li Manie također ostati sa mnom?» «Manie mora doći sa mnom.» «Molim te, bih li i ja mogla s vama?» «Ne. Ni govora. Ti ćeš ostati ovdje... i ne namjeravam se vratiti više na tu temu.» Pored bunara Sarah skinje prašinu s nogu i ruku i smoči si kosu, a potom popravi pletenice. «Spremna sam», reče konačno Lotharu, dok je on kritički promatrao djevojčicu. Bila je prljava i za njih je bila samo na teret, no, na neki način i on ju je zavolio. Nije mogao da se ne divi hrabrosti i duhu te djevojčice. I odjednom ga iznenade vlastite misli, pokušavajući pronaći načina da je možda zadrži, i trebao je smoći svu hrabrost da učini što je naumio. «Dođi, idemo.» Uze je za ruku i okrene se prema Manfredu. «Pričekaj ovdje s Hendrickom.» «Dopusti mi da i ja dođem s tobom, tata», molio ga je Manfred. «Samo do vrata. Samo da pozdravim Sarah.» Lothar se dvoumio, a zatim udovolji njegovoj želji, no, strogo reče: «U redu, ali drži jezik za zubima i uljudno se ponašaj.» Povede ih puteljkom sve dok ne stignu do vrata jedne od kuća u nizu, veće od ostalih, koja je stajala pored crkve i dovoljno jasno činila cjelinu s njom. Nije bilo zabune: radilo se o kući pastora. Iznad vrata gorjelo je svjetlo, ponosno svjetlo lanterne, a kukci su neprestano zujili oko nje udarajući u metalnu mrežicu koja je štitila ulaz u svjetiljku. Zvuk glasova koji su pjevali stigne do njih čim su otvorili vrata i približili se kuhinji. Kad su stigli do staklenih vrata opaze, u osvijetljenoj kuhinji, porodicu koja je sjedila za stolom i pjevala u zboru. Lothar pokuca i pjesma se prekine. Od stola ustane muškarac i približi se vratima. Na sebi je imao crno odijelo koje je bilo široko u koljenima i laktovima, no, napeto na širokim ramenima. Imao je gustu i dugu kosu, koja mu je padala na ramena poput grive, već pomalo sijede. «Tko je?», zapita glasom koji je navikao da grmi s govornice. Gurne staklena vrata i zaviri u mrak. Imao je široko i pametno čelo, čija je širina još više bila naglašena neznatnom ćelavošću. Imao je ponosne oči poput proroka iz

Starog zavjeta. «Ti si!» Prepoznao je Lothara, no, nije ga pokušao bolje pozdraviti. Okrene se prema kuhinji i pozove: «Meyrou, to je tvoj bezbožni bratić koji dolazi iz pustinje poput Kaina!» Plava žena ustane od stola, dajući znak djeci da ušute i da ostanu na svom mjestu. Bila je visoka gotovo koliko i njen muž, imala je oko pedeset godina i bila je dosta okrugla, crvena u licu i uredne kose, podignute u punđu. Prekriži snažne ruke na velikim prsima. «Što tražiš ovdje kod nas, Lothare de La Rey?», zapita. «Ovo je kuća porodice kršćana koji vjeruju u Boga. Ne želimo čuti ništa o tvojim prljavim poslovima ili tvom divljačkom ponašanju.» Zastane ugledavši djecu i promotri ih sa zanimanjem. «Bok, Trudi.» Lothar gurne Sarah prema njoj. «Godinama se već nismo vidjeli. Dobro izgledaš.» «Sretna sam što je Bog blagostiv prema nama», složi se Trudi. «Ali, kao što znaš, rijetko mi je bilo dobro u životu.» Njen je izraz lica odavao patnju i Lothar brzo promijeni temu razgovora. «Došao sam da ti dam mogućnost za dokazati svoje veliko kršćansko srce.» Gurne Sarah ponovno prema njoj. «Ova je djevojčica siročić, nema nikoga. Treba joj dom. Mogla bi ju uzeti k sebi, Trudi, i Bog će ti vratiti za dobro djelo.» «Je li to još jedna od tvojih...» Trudi pogleda u kuhinju, gdje su njene dvije kćeri pokušavale čuti svaku riječ, a potom spusti glas i prošapće: «Je li i ona tvoje kopile?» «Njena je porodica umrla od tifusa.» Krivi korak: opazi kako se povlači. «Prije nekoliko tjedana. Njoj nije ništa.» Trudi se opusti i Lothar nastavi: «Ne mogu se brinuti o njoj. Mi smo na putu, a njoj je potrebna majka.» «Već imamo puno usta koja...», započne Trudi, no, muž ju prekine. «Dođi, djevojčice», zagrmi njegov glas i Lothar gurne Sarah prema njemu. «Kako se zoveš?» «Sarah Bester, Oom.» «Dakle, pripadaš Volku», zapitaju, služeći se riječju afrikansa koja znači narod. Sarah potvrdi, nesigurna. «A tvoji su roditelji prije smrti pripadali nizozemskoj crkvi?» - Ona ponovno potvrdi. «A ti vjeruješ u Gospoda Boga iz Izraela?» «Da, Oom. Moja me majka naučila», prošapće Sarah. «Ne možemo ju poslati u svijet», reče muž ženi. «Neka uđe, ženo. Bog će se pobrinuti. Bog se uvijek brine za svoj izabrani narod.» Trudi Bierman uzdahne teatralno i krene prema Sarah, uzevši ju za ruku. «Mršava poput čavla i prljava poput crnog majmunčića.» «A ti, Lothare de La Rey», muškarac uperi prstom u njega. «Je li ti Gospodin Bog u svojoj samilosti pokazao tvoju veliku grešku, je li usmjerio tvoje korake k vjeri?» «Istini za volju, ne, dragi bratiću.» Lothar se povuče prema vratima, ne skrivajući olakšanje. Pažnja muškarčeva se premjesti na dječaka koji je stajao u sjeni, iza Lothara. «A, tko je ovo?» «Moj sin Manfred.» Lothar zagrlj svog

sina, zaštitnički, i pas tor se približi i nagne se proučavajući mu lice. Njegove su oči bile ponosne i žarke, ali Manfred se zagleda u njih i opazi kako se mijenjaju. Postanu toplije i sjajnije, pokazavši dobro raspoloženje i sažaljenje. «Jesam li te preplašio, mladiću?» Njegov je glas bio nježniji, i Manfred zaniječe glavom. «Ne, Oomie... ne jako.» Pastor se nasmije. «Tko te uči Bibliju, mladiću?» «Moj otac, Oom.» «Neka Bog ima milosti prema tvojoj duši, ako je tako.» Uspravi se i približi bradu prema Lotharu. «Bilo bi mi draže da ostaviš dječaka umjesto djevojčice, reče mu i Lothar još jače stisne Manfredova ramena. «Dječak je koji puno obećava, a Volku su potrebni dobri ljudi koji će služiti Bogu.» «Ne nedostaje mu ništa.» Lothar nije uspijevaio sakriti uznemirenost, no, pastor ponovno prodorno pogleda u Manfreda. «Mislim, mladiću, da nam je suđeno da se ponovno susretnemo. Kad se tvoj otac bude utopio, ili ga budu lavovi proždrlili, ili ga objese na vješalima Englezi, ili kazne na neki drugi način, vrati se k meni. Čuješ li me, mladiću? Trebam te, Volk te treba, i Bog te treba. Zovem se Tromp Bierman, ja sam sluga Gospodinov. Vrati se u ovu kuću!» Manfred potvrdi. «Vratit ću se da posjetim Sarah. Obećao sam joj.» U tom trenutku hrabrost napusti djevojčicu i ona brizne u plač pokušavši se izvući iz Trudina stiska. «Hajde, prestani, malena», reče joj Trudi Bierman. «Prestani cmizdriti!» Sarah uguši jecaje. Lothar gurne Manfreda daleko od vrata. «Djevojčica zna raditi sve, poslušna je, sestrično. Neće ti biti žao što si učinila to dobro djelo», pogleda ju i udalji se. «To ćemo još vidjeti», promrmlja Trudi sumnjičavo, dok je Lothar već krenuo svojim putem. «Sjeti se Božje riječi, Lothar de La Rey», uzvikne za njim pastor. «Ja sam Uskrsnuće i Život i tko vjeruje u mene...» Manfred se okrene i pogleda prema vratima. Visoka i mršava pojava pastora gotovo je ispunila prag kuhinje, no, na visini njegova struka Sarahino maleno lice se ogledavalo oko sebe: na svjetlosti svjetiljke bilo je blijedo poput porculana i svjetlucavo od suza.

Četiri osobe čekale su ih na dogovorenom mjestu. U očajnim godinama rata svi su trebali naučiti mjesta za sastajanje. Kad su ih postrojbe Unije razdijelile, oni bi se gubili u šumi, a zatim se ponovno sastajali nakon nekoliko dana na sigurnim mjestima. Na mjestima za sastajanje nalazila se uvijek voda, mali izvor koji je izlazio iz stijene, maleni bunar ili suho korito rijeke čija je dragocjena tekućina bila lako dostupna nakon malo kopanja. Mjesta su bila tako rasprostranjena da ih nikada nitko nije mogao iznenaditi, jer su sva imala širok pogled. Osim toga, uvijek je bilo mjesta da se konji napasu, i sakrivene rezerve hrane.

Mjesto koje je Lothar izabrao za susret s drugima imalo je još jednu prednost. Nalazilo se na brežuljcima na nekoliko kilometara udaljenosti od farme uspješnoga njemačkog stočara, dobrog prijatelja Lotharove porodice, simpatičnog čovječuljka kojemu je mogao vjerovati i koji bi tolerirao njihovu prisutnost na njegovom posjedu. Lothar kroči u brežuljkast kraj. Hodao je po otvorenom sve dok ga oni koji su ga čekali nisu mogli iz daljine primijetiti, a nedostajalo je još tri kilometra do mjesta sastanka, kad se na stijeni pred njima pojavi malena pojava, mašuci rukama u znak dobrodošlice. Ubrzo ga dostignu još trojica i svi zajedno se spuste brežuljkom hitajući Lotharu u susret. Vodio ih je Vark Jan, čiji je nadimak bio «Ivan svinja», stari ratnik khosa sa žučkastim obrisima lica i borama koje su odavale da je mješanac Nama i Bergdama. On je govorio da mu je baka bila bušmanska ropkinja koju su Boeri zarobili prije stotinu godina. No, bio je strašan lažljivac i o pitanju njegova porijekla bilo je više različitih sudova. Slijedili su ga gotovo u stopu Klein Boy, dječaćić, sin kopile Swarta Hendricka i žene Herero. Dječaćić odmah krene prema svom ocu i pozdravi ga tradicionalno udarcem dlana u dlan. Bio je također jako visok i snažan, no, imao je nježnije crte lica i bademaste oči poput majke. Poput divljeg meda, njegova je koža mijenjala boju promjenom svjetla. Vark Jan i Klein Boy radili su zajedno na ribaricama u Walvis Bayju i Hendrick ih je poslao da pronađu još ljudi koji će im služiti da ih povedu na mjesto sastanka. Lothar se okrene prema četvorici muškaraca. Nije ih vidio već dvanaest godina. Prisjećao ih se kao ponosnih ratnika: njegovi lovački psi, zvao ih je iz nježnosti i bez imalo vjere u njih. Upravo poput divljih pasa bili bi se okrenuli protiv njega uništivši ga na najmanji znak slabosti. Pozdravi ih pogledom, te stare prijatelje iz rata. «Legs», s nogama poput rode, «Bivol», koji je naginjao glavu poput te životinje. Međusobno se pozdrave na svečani način. Lothar ih je proučavao i opazi do koje ih je mjere dvanaest godina lagodnog života promijenilo. Udebljali su se i opustili. Bili su srednjih godina. No, s druge strane se utješi, zadatak koji su trebali izvršiti nije bio jako težak. «U redu!», nasmije se okrenuvši se prema njima. «Uspjeli smo, dakle, podignuti vaše opuštene trbuhe s vaših žena i s vaših vrčeva piva!» Odgovor je bio gromki smijeh. «Pohitali smo odmah nakon što su Klein Boy i Vark Jan spomenuli tvoje ime», uvjerali su ga. «O, naravno stigli ste ovdje samo zbog ljubavi koju gajite prema meni...», Lotharov sarkazam je bio jasan, «...poput kragulja ili šakala koji dolaze iz ljubavi, a ne da se bogato nahrane!» «Vark Jan je,

zapravo, spomenuo nešto u vezi sa zlatom», prizna Bivol, koji je suzdržavao smijeh. «Klein Boy je također dodao da ćemo se možda morati i potući.» «Tužno! Tužno! Čovjek u mojim godinama», žalio se Legs, «više odjedanput ili dva puta dnevno ne može zadovoljiti svoje žene. Ali, boriti se i uživati u društvu starih prijatelja, činiti razbojstva, to može činiti i dan i noć, bez prestanka... i ljubav koju ti dajemo je velika poput pustinje Kalahari!» Svi prasnu u gromki smijeh, tapšajući se međusobno po ramenima. Skupina ostavi korito rijeke i počne se penjati do starog mjesta za sastanke. Radilo se o izraženoj stijeni, podosta niskoj, ocrnjenoj od dima bezbroj logorskih vatra, dok je stijena bila oker boje poput kože Bušmana koji su se stoljećima koristili tim skrovištem prije njih. S ulaza skrovišta pružao se pogled na dolinu. Gotovo bi bilo nemoguće približiti se vrhu brežuljka a da ga se ne opazi. Prva četvorica već su otvorila skrovište. Bilo je zaklonjeno usjeklinom u stijeni nešto niže. Unutrašnjost je bila u boljem stanju nego što je Lothar očekivao. Hrana u konzervama i streljivo, naravno, bili su zapečaćeni, a puške Mauzer bile su prekrivene žutom mašću i zamotane u masni papir. Bile su u savršenom stanju. A i većina konjske opreme bila je dobro očuvana. Proslavili su to mesom iz konzerva i dvopekrom, hranom koju su nekada mrzili zbog monotonije, no, koja je sada izgledala jako ukusno. Ta hrana je budila u njima bezbroj uspomena na očajnička jela iz prošlih dana za kojima su sada osjećali čežnju. Nakon što su pojeli, pokupe konjsku opremu, čizme, odjeću, odbacivši sve što je bilo uništeno od kukaca ili glodavaca ili što se osušilo poput pergamenta, no, popravivši sve što je bilo moguće popraviti, sve dok nisu skupili dovoljno opreme za sve. Dok su radili, Lothar je razmišljao o tome da je bilo još desetak skrovišta te vrste raštrkanih po cijelom prostoru i da je na sjeveru vjerojatno bilo još takvih skrovišta gdje su njemačke podmornice čuvale rezerve. Vjerojatno je bilo robe koja je vrijedila nekoliko tisuća funta. Do tog trenutka nije mu pala na pamet pomisao da bi za sebe mogao iskoristiti te stvari: izgledalo mu je kao da su te rezerve još uvijek tu da bi služile domovini. Osjeti iskušenje: «A da iznajmim brodicu i plovim duž obale...» No, potom, nakon što ga prođu trnci, shvati da u tom slučaju više ne bi vidio Walvis Bay, niti tu zemlju. Nije bilo povratka nakon poduhvata koji su se spremali učiniti. Skoči na noge i izmjeri dugačkim koracima dio puta do ulaza u skrovište. Dok je promatrao nizinu okruženu planinama sivosmeđe boje, tu i tamo prekinute bodljikavim grmovima, osjeti da će se na njega sručiti patnja i nesreća.

«Bih li mogao biti sretan igdje drugdje?», zapita se. «Daleko od ove zemlje, tako predivne i tako grube?» Njegova odlučnost se poljulja. Zatim se okrene prema Manfredu koji ga je promatrao namršten. «Imam li pravo odlučivati za svoga sina o tako važnoj? Stvari?» Zagleda se još jednom u dječaka. «Imam li pravo primorati ga na život bjegunca?» Uz velik napor uspije odagnati sumnje, trznuvši se, poput konja koji se trza da odbaci buhe, te pozove Manfreda. Povede ga daleko od skrovišta i kad ih ostali više nisu mogli čuti, reče mu što je namjeravao učiniti, razgovarajući s njim kao s njemu ravnim. «Odnijeli su nam sve što god smo imali i za to smo radili, Manie. Odnijeli su nam sve u ime zakona, ali ne i u Božje ime i prirodne pravde. Biblija nam dopušta da se suočimo s onima koji nas varaju: oko za oko, zub za zub. Uzet ćemo si ono što su nam ukrali. I usprkos tome, Manie, po engleskom zakonu bit ćemo kriminalci. Morat ćemo bježati, skrivati se i lovit će nas kao da smo obične životinje. Samo će nam naša hrabrost i spretnost dopustiti da preživimo.» Manfred se uznemiri, kao da je nestrpljiv da uđe u akciju, pogledavši u očevo lice jasnim i velikim očima. Lotharove riječi zvučile su mu uzbudljivo i Manfred je bio ponosan što mu je otac neizmjerljivo vjerovao razgovarajući s njim kao s odraslom osobom. «Otići ćemo prema sjeveru. Tamo ima dobre zemlje u Tanganjiki, u Nyasalandu, u Keniji. Puno naših ljudi je već tamo. Naravno, bit ćemo prisiljeni promijeniti ime, i nećemo se moći vratiti, ali stvorit ćemo si nov život u novoj zemlji.» «Nećemo se više moći vratiti?» Manfredov izraz lica se promijeni. «A Sarah?» Lothar nije obraćao pažnju na pitanje koje mu je sin postavio. «Možda ćemo si kupiti lijepu plantažu kave u Nyasalandu ili na obroncima Kilimandžara. Ima još puno divljači u nizini Serengete, ići ćemo u lov i obrađivati zemlju.» Manfred je slušao, jer je morao, no, njegov izraz lica bio je namršten. Kako je mogao reći svome ocu da ne želi otići u drugu zemlju, da je htio ostati ovdje?» Ostao je budan još dugo, dok su ostali već hrkali. Logorska vatra se gotovo ugasila. Mislio je na Sarah, na njeno blijedo lice, orošeno suzama i na njeno toplo sitno tijelo koje mu je činilo društvo ispod pokrivača. «Jedina je prijateljica koju sam ikad imao.» Naglo se vrati u stvarnost začuvši čudnovat i stravičan zvuk. Dolazio je iz nizine ispod njih, no, udaljenost nije oduzimala ništa od ponosa koji se osjećao u njemu. Njegov otac polako zakašlje, ne pazeći na pokrivač koji mu je kliznuo s tijela, do pojasa. Stravičan se zvuk ponovi, još više zastrašujući, a zatim se pretvori u seriju režanja, hropac u agoniji jednog čudovišta. «Što je to tata?» Manfreda prođu

trnci. «Kažu da se i najhrabriji prestraše kad začuju prvi puta taj zvuk», reče mu smireno Lothar. «To je rika gladnog lava iz pustinje Kalahari.» Sljedeće jutro, dok su se s prvim zrakama sunca spuštali brežuljkom prema nizini, Lothar se naglo zaustavi, na čelu skupine i pozove Manfreda k sebi. «Jučer si čuo njegov glas, a sada možeš vidjeti njegove tragove.» Nagne se i dodirne trag koji je ostavio velikom šapom, utisnut u mekanu, žutu zemlju. «Stari maanhar, stari i osamljeni mužjak.» Lothar prstom prijede preko ruba traga. Manfred ga je više puta promatrao da čini isto, kao da je dodirujući njegove tragove otac htio doznati njegove tajne. »Pogledaj kako su glatki, i kako prebacuje težinu na stražnje šape prema petama. Prednjom desnom šapom jedva i dodiruje tlo, što znači da je šepav. Mora da nije lako za njega dobro se nahraniti, i to može biti razlog zbog čega se drži tako blizu ranča. Stoka je lak plijen za divlje životinje. Lothar pruži ruku i podigne nešto s jedne suhe grančice. «Drži, Manie», reče stavljajući čuperak crvenkastih dlaka u njegovu ruku. «Ostavio ti je malo ponosne grive.» Zatim ustane i prijede preko traga. Vodio ih je prema izvorima gdje je trava rasla gusta i zelena do visine koljena. I tu ugledaju prvo stado stoke, krave s grbom koje su se sjajile na jutarnjem suncu. Gospodarska kuća nalazila se na uzvišenom tlu, s druge strane izvora, usred plantaže egzotičnih palma s datuljama, uvezenih iz Egipta. Bila je to stara kolonijalna tvrđava, ostatak Herero ustanka iz 1904. kad se cijeli teritorij pobunio protiv ekscesa njemačkog kolonijalnog vladanja. Čak su se i Bondelswart i Nama ujedinili s Hererima u ratu, i trebalo je dvadeset tisuća vojnika bijelaca i trošak od šezdeset tisuća funta da uguše pobunu. K tome treba dodati 2500 časnika i njemačkih vojnika koji su pali u bitci i 70.000 Herera, muškaraca, žena i djece koji su ostali ubijeni puškama, spaljeni ili umrli od gladi. Ta brojka je predstavljala gotovo 70 posto cjelokupnog stanovništva. Kuća je, dakle, bila izvorno tvrđava na granici, sagrađena da bi držala na oku redove Herera. Vanjski zidovi bili su obijeljeni vapnom, i čak je i središnji toranj imao prozorčice. Na jednom stupu vihorila se, u znak izazova, zastava s germanskim kraljevskim orlom. Barun ih opazi da dolaze, dok su se spuštali prašnjavom cestom prema izvorima i pošalje mala kola po njih. Pripadao je generaciji starijoj od Lotharove, no, bio je visok i vitak i stajao je uspravno. Bijeli ožiljak mačevalaca mogao se opaziti na uglu usana: njegovo je obraćanje bilo dosta formalno i staromodno. Pošalje Swarta Hendricka u sobe za posluhu, a nakon toga povede Lothara i Manfreda u svježju glavnu dvoranu, u sjeni, gdje

je barunica već pripremila za njih crne boce odličnog njemačkog piva i vrčeve sa sokom od šafrana iz kućne radinosti. Njihovu odjeću odnesu sluge dok su oni uživali u kupki. Vrate im ih sat vremena kasnije, zajedno sa čizmama koje su se sjajile od čistoće. Za večeru su jeli mekano pečenje s ukusnim umakom i predivnim vinom iz rajnske oblasti. Nakon tog jela, uz Manfredovu veliku radost, servirali su im nekoliko vrsta torta, krema, dok je za Lothara najveći znak gostoljubivosti bio razgovor s domaćinima. Bilo je zaista lijepo razgovarati o knjigama i glazbi, i slušati dobar njemački domaćina. Kad je Manfred bio sit i više nije mogao jesti, počeo je zijevati tako glasno da je morao prekriti usta objema rukama, i jedna ga sluškinja Herero povede u sobu. Barun ulije rakiju Lotharu u čašu i pruži mu kutiju cigara, dok je žena baratala s vrčem s kavom. Kad je cigara bila sasvim upaljena, barun reče Lotharu: «Primio sam vaše pismo iz Windhoeka i bilo mi je žao da ste u nevolji, dragi prijatelju. Ovo su teška vremena za sve.» Obriše si monokl u rukav a zatim ga ponovno stavi na oko, i ponovno se zagleda u gosta. «Vaša majka, neka je Bog čuva, bila je zaista prava gospođa. Nema toga što ne bih učinio za njena sina.» Napravi stanku i ponovno uvuče dim, uživajući u okusu i nastavi: «No...» Lotharovo raspoloženje se promijeni. Ta riječ značila je razočaranje i odbijanje. «No, nije prošlo ni dva tjedna otkako sam prodao sve konje i stoku koja mi nije potrebna. Preostali konji mi trebaju.» Iako je Lothar vidio bar četrdeset konja koji su pasli oko ranča, samo potvrdi glavom u znak razumijevanja. «Imam nekoliko magaraca, dvije jako dobre životinje koje bih vam mogao prodati po dobroj cijeni... recimo, pedeset funta.» «Pedeset za oba?», zapita Lothar uljudno. «Pedeset svaki», reče barun odlučno. «A što se tiče one druge stvari o kojoj ste samo natuknuli u pismu, držim se pravila da nikada ne posuđujem novac prijateljima. Tako se može izbjeći gubitak prijatelja i novca.» Lothar prijeđe preko te njegove posljednje opaske i vrati se na prethodnu: «Časnik vojske koji je kupio od vas konje, znate li možda je li kupio konje i s ostalih imanja?» «Koliko znam, kupio je gotovo stotinu konja.» Barun osjeti olakšanje zbog Lotharovog gospodskog ponašanja što se nije protivio njegovom odbijanju. «Predivne životinje. Zanimali su ga samo najbolji konji, koji su navikli na pustinju i koji su imuni na konjske bolesti.» «Pretpostavljam da ih je željeznicom otpremio prema jugu, nije li tako?» «Ne, još nije», reče barun zaniječujući glavom. «Bar to nije učinio posljednji put kad sam bio u gradu. Drži ih pored željezničke postaje, s druge strane grada, tako

da se odmore i da smognu snage potrebne za put vlakom. Čuo sam da namjerava poslati ih prema jugu kad ih bude skupio stotinu i pedeset.»

Ostave tvrđavu rano ujutro, nakon što su pantagruelski doručkovali jaja, slaninu i meso, i sva trojica na sivcu koji je Lothara na kraju stajao dvadeset funta. «Kakve su bile sobe za poslugu?», zapita Lothar. «Sobe za robove, a ne za poslugu», odgovori mu Hendrick. «Netko je čak umro od gladi, a netko se morao suočiti s barunovom šibom.» Hendrick uzdahne. «Da najmlađa među služavkama nije imala tako veliko srce i bila velikodušna...» Lothar ga potapša po ramenima i pogleda prema Manfredu, tako da je Hendrick promijenio temu razgovora, praveći se da ništa nije ni rekao. «I tako odlazimo na starom sivcu», primijeti. «O, nikad nas neće uhvatiti s tom gazelom!» Udari po debeloj stražnjici životinje, a ova nastavi dalje kao da se ništa nije dogodilo, ne ubrzavši ni malo. «Upotrijebit ćemo ga za lov, ovog magarca», reče mu Lothar i nasmije se vidjevši da je Hendrick mrštio čelo u nedoumici. Kad su bili u zaklonu stijene, Lothar je brzo radio, skupljajući streljivo i hranu koje položi na ulazu u skrovište. «Dobro, dobro, dobro», primijeti Hendrick uz podsmijeh. «Teret je tu. Nedostaju samo konji.» «Morat ćemo postaviti ovdje stražu», reče Lothar ne mareći na njegove riječi. «No, bit će nam potrebni svi ljudi.» Ostavi novac Vark Janu, u kojeg je među skupinom imao najviše povjerenja. «Pet funta je dovoljno da ispiješ cijelu bačvu Cape Smokea», reče mu, «a dovoljna je čaša da slon ispruži papke. No, ne smetni s uma, Vark Jan... ako budeš previše pijan kad se budemo vratili da nećeš moći ostati u sedlu kad budemo krenuli, neću te ostaviti za nama da te policija ispita. Ostavit ću te s metkom u čelu. Dajem ti svoju riječ.» Vark Jan spremi novčanicu u džep. «Neću popiti ni suzicu!», reče tugaljivim glasom koji je trebao pridobiti Lothara. «Znate da se možete osloniti na mene što se tiče pića, žena i novca.» Okahandja se nalazila gotovo trideset kilometara i Ivan Svinja krene odmah, da bi bio tamo puno prije Lothara. Ostatak skupine, zajedno s Manfredom koji je jahao na sivcu, spusti se niz brežuljak. Vjetar već cijeli dan nije puhao i tako su lavlji tragovi još uvijek bili sasvim jasni; čak i na tom nestalnom terenu lovci, s Mauzerima i streljivom na prsima, krenu u lov na lava udaljavši se trčećim korakom. Manfred se držao iza ostalih, jer je još uvijek osjećao u ušima riku lava koju je čuo prethodne večeri, i nije mu bilo žao što se na sivcu usporeno kretao za ostalima. Lovci su bili ispred njega, nije ih mogao vidjeti, no, obilježili su put kojim su se kretali slomljenim grančicama i tragovima u grmlju, koje je on s lakoćom slijedio. Nakon

manje od sat vremena pronadju mjesto gdje je stari lav ubio jednu od barunovih koza. Ostao je ovdje sve dok ju nije sasvim požderao, ostavivši samo glavu, papke i veće kosti. No, i s njih je skinuo meso, kao dokaz da je bio jako gladan. Lothar i Hendrick opišu brzi krug oko tog dijela i ubrzo pronadju lavlje tragove. «Otišao je prije nekoliko sati», reče Lothar i odmah potrči prema čuperku trave koji je lav pregazio. «Zapravo, manje od pola sata. Možda nas je čuo kako se približavamo.» «Ne.» Hendrick dodirne tragove dugim štapom koji je nosio sa sobom. «Otišao je hodajući bez brige. Nije nas čuo. Prepun je hrane i sigurno se kreće prema najbližoj vodi.» «Kreće se prema jugu.» Lothar ponovno pregleda tragove. «Vjerojatno će otići prema rijeci, i na taj će se način približiti gradu, što nam odgovara.» Ponovno prebaci Mauzer oko ramena i da znak svojim ljudima da ostanu gdje jesu. Nastave se penjati malom padinom, i prije nego što su stigli do vrha lav skoči prema njima, ostavivši zakon makije upravo pred njima, udaljivši se od skupine prema otvorenom nizom skokova. No, svakim skokom njegov je trbuh podrhtavao pod teretom hrane koju je požderao. Mauzer odmah krene u akciju, bljujući vatru prema životinji u trku. Prašina se podigla u malene fontane oko lava. Lotharovi ljudi, svi osim Hendricka, kao strijelci nisu vrijedili ništa. Nikako ih nije mogao naučiti da snaga kojom vuku okidač nije proporcionalna sa snagom metka, nikada ih nije mogao odviknuti od loše navike da svaki put kad su pucali, ne zatvore oči. No i njegov je hitac samo podigao prašinu pod lavljim trbuhom. Krivo je procijenio razdaljinu, kao što se često događa u pustinji, gdje nedostaju točke za orijentaciju. Ponovno nacilja ne odvajajući rukohvat od ramena i podigne ciljnik sve dok nije vidio nebo iznad crvene grive koja je letjela oko životinje. Lav osjeti sljedeći metak i uspori, njišući glavom i ližući si bok, gdje je bio pogođen. Zvuk metka koji se uvlačio u meso jasno je stigao do reda lovaca. U tom trenutku lav se ponovno spusti i započne trčati, nisko držeći uši, ričući od boli i bijesa, sve dok ne nestane. «Neće otići daleko!» Hendrick da znak lovcima da krenu za njim, ostavši poredani. Lav koji trči tako brzo, nakon nekog vremena je primoran usporiti. Ako ga se nastavi slijediti, okrenut će se i napasti. Lothar, Hendrick i Klein Boy, najjači od svih u skupini, krenu prvi. «Tragovi krvi!», uzvikne Hendrick kad su stigli do mjesta gdje je lav dobio metak. «I to iz pluća!» Mrlje crvene boje bile su pokrivenne pjenom. «Pazite!», uzvikne Lothar kad su stigli do mjesta gdje je lav nestao. «Zasigurno je tu negdje i čeka nas!» Upravo dok je izgovarao te riječi lav se baci prema njima. Sakrio se iza grma legnuvši

na tlo i spustivši čak i uši. No, čim je Lothar stigao do vrha sa svojim ljudima, skoči prema njemu na udaljenosti od petnaestak metara. Lav se držao tla, držeći uši i dalje zabačene unatrag, tako da je njegovo čelo izgledalo ravno i široko poput zmijina. Njegove su oči bile žute i nemirne. Njegova crvena griva stajala je uspravno i činila ga je stravičnim. Iz otvorenih ralja pokazivao je zube, ričući tako jako da se i Lothar povukao na trenutak, a potom uperi prema njemu pušku. Dok je rukohvat Mauzera dodirivao njegovo rame, lav skoči pred njim, dok mu je iz ralja izišao oblak krvi koji pošprica Lotharovo lice. Instinkt mu je govorio da što prije zapuca prema golemoj zvijeri, koja se nadvisila iznad njega na stražnjim šapama, no, Lothar se primora da dobro nacilja. Hitac u prsa ili vrat ne bi onemogućio lavu da ga ubije: Mauzerov metak bio je lagan: bio je namijenjen protiv ljudi, a ne za veliki lov. Taj metak bi samo još više potaknuo lava da napadne. Jedino ga je hitac u mozak mogao spasiti na toj udaljenosti. Lothar ispali prema glavi, i metak se zarije između očiju zvijeri, prošavši kroz mozak boje maslaca i iziđe s druge strane lubanje; no, lav se i dalje pomicao snagom inercije. Golemo tijelo padne na Lotharova prsa koji padne na tlo udarivši ramenom i glavom. Hendrick ga podigne i obriše mu rukom usta i nosnice od pijeska, a zatim zabrinutost nestane s njegova lica i osmjehne se dok je Lothar odmicao njegove prste. «Stariš, i postaješ spor», osmjehne se Hendrick. «Podigni me na noge prije nego što me Manfred vidi!», reče Lothar, a Hendrick namjesti ruku i podigne ga. Teturao je. Nasloni se svom težinom na Hendricka držeći si glavu na mjestu gdje ju je udario, no, već je izdavao zapovijedi. «Klein Boy! Legs! Vratite se natrag i držite magarca prije nego što osjeti miris lava i baci Manieja sa sebe!» Udalji se od Hendricka i približi se ubijenom lavu teturajući. Ležao je na boku i već su se muhe sakupljale na smrskanoj glavi. «Treat će nam svi ljudi i puno sreće da ga uspijemo natovariti. Lav je bio star i slabo ishranjen, pun ožiljaka koji su se nakupili u godinama lova bodljikavim veldom, a njegova je koža bila naborana i hrapava. No, njegov je želudac bio pun hrane i vjerojatno je težio oko stotinu pedeset kilograma. Lothar podigne pušku s pijeska i pažljivo je očisti, a potom je nasloni na lava i vrati se trčecim korakom natrag, još uvijek šepajući zbog pada, masirajući si vrat i sljepoočnice. Magarac zajedno s Manfredom dolazio je prema njemu i Lothar započne trčati. «Jesi li ga uhvatio, tata?», vikne Manfred uzbuđeno. Čuo je hice. «Da.» Lothar ga spusti s magarca. «Nalazi se blizu.» Lothar provjeri magarčevu opremu. Bila je nova i čvrsta, no, još jednom

provuče konop kroz prsten i postavi dvojicu sa svake strane. Zatim, vrlo pažljivo, stavi maramu oko magarčevih očiju. «Dobro. Da vidimo kako će se ponašati.» Ljudi koji su bili pored konopa započnu vući, ali magarac nije htio pomaknuti kopita, u znak pobune zbog marame oko očiju i nije se htio pokrenuti. Lothar se premjesti na drugu stranu, pazeći da se drži daleko od njegovih kopita i povuče ga za rep. Magarac je i dalje ostajao na mjestu, ne pomičući se, poput stijene. Lothar se nagne i ugrize ga za rep, zarivši zube duboko u mekano meso, i magarac udari kopitima u visini njegove glave. Nakon još jednog ugriza magarac je kapitulirao. Započne se kretati prema vrhu... No, dok je gotovo dostigao vrh, promijeni smjer i lavlji miris ispuni njegove nozdrve. Miris lava ima sasvim čudan efekt na ostale životinje, divlje ili domaće, čak i na one koje nikada nisu mogle susresti lava. Lotharov otac je uvijek birao svoje lovačke pse tako da je ostavljao štenad da njuše navlaženu kožu tek ubijenog lava. Većina njih bi započela zavijati od straha povlačeći se što su brže mogli. Malo ih je bilo, jedan na dvadesetak, i gotovo uvijek ženke, koji bi se podigli na šape ostajući pored kože, pa barem i nakostriješeni i s tijelom koje je podrhtavalo. To su bili psi koje bi Lotharov otac zadržao. Čim je nanjušio lava, magarac pobjesni. Odvuče svu četvoricu koji su ga držali, otimajući se i povlačeći se, a i Lothar je jedvice stigao skloniti se od njegovih opasnih udaraca kopitima. Zatim životinja krene u galopu povlačeći sa sobom i četvoricu, koji su padali, vikali. Taj se trk nastavio osamsto metara među grmljem i dubokim rupama, a zatim završi u oblaku prašine. Magarac se znojio i podrhtavao od straha. Ponovno ga povedu prema brežuljku, privezavši mu maramu na oči, no, osjetivši ponovno miris lava, stvar se ponovi, iako se ovoga puta umoran, magarac zaustavio nakon stotinjak metara. Još dva puta su ga morali vraćati natrag prema mrtvom lavu, i dva puta je pobjegao, zaustavljajući se sve bliže, dršćući cijelim tijelom. Znojio se od straha i napora dok su ljudi podizali ubijenog lava i stavljali ga na njega. No, kad su pokušali staviti lavlje šape ispod prsa, ponovno ga je oblio znoj, počevši se trzati sve dok lavlje tijelo ne klizne na tlo poput vreće krumpira. Trebalo im je još sat vremena da se magarac, iznemogao i umoran, prestane otimati. Drhtao je toliko da je pobuđivao samilost, no, lav je čvrsto bio svezan na njemu. Kad ga je Lothar povukao, magarac se kretao smireno za njim slijedeći ga do meandra rijeke.

S vrha jednog od niskih brežuljaka, prepunih grmova, Lothar promotri krovove i crkvu. Mjesto se nalazilo s druge strane rijeke Swakop.

Rijeka je krivudala, a pored nje nalazile su se tri bare okružene pješčanim dinama. Rijeka je imala vodu samo kratko razdoblje nakon kiša. Napajali su konje u lokvama. Vodili su ih prema njima da utaže žed, a zatim bi ih ponovno vukli natrag i zatvarali u ograđeni prostor preko noći. Barun je bio u pravu: časnik je izabrao samo najbolje. Lothar ih je promatrao pohlepno kroz dalekozor. Bili su predivne životinje, stvorenja vezana uz pustinjski život, a njihova živahnost bila je vidljiva u igrama i borbama koje su se odvijale uz rubove lokava ili se prevrtali u pijesku. Lothar usredotoči svoju pažnju na stražare. Prebroji ih petero, svi su bili crnci, sa svojim odorama kaki boje, podosta starim, tražeći uzaludno bijelce. «Možda su u taboru», promrmlja za sebe, i premjesti dalekozor prema skupini tamnih vojničkih šatora s druge strane ograđenog prostora. Osjeti iza sebe prigušeni zvižduk i opazi Hendricka koji mu je davao znakove u podnožju brežuljka. Lothar se spusti ispod vrha i četveronoške krene prema podnožju. Magarac, sa svojim okrvavljenim teretom, bio je privezan u sjeni. Gotovo se pomirio iako ga je s vremena na vrijeme hvatao pokoji drhtaj, nervozno se njišući na kopitima. Ljudi su ležali pod bodljikavim grmovima jedući hranu iz konzerve. Ivan Svinja ustane kad se pojavi Lothar. «Kasniš», optuži ga Lothar i uze ga za ovratnik povukavši ga prema sebi da mu pomiriše dah. «Niti kap, gospodar», plačljivo mu odgovori Vark Jan. «Kunem se u djevičanstvo svoje sestre.» «Prvi koji ju je upoznao kao djevicu bio je i posljednji», odvraća mu Lothar, no, ispusti ga i baci pogled na vreću koja je stajala pored Varka Jana. «Dvanaest boca. Sve po zapovijedi.» Lothar otvori vreću i izvuče bocu Cape Smokea. Bila je začepljena voskom, a tekućina je bila tamne boje poput otrova kad je podigao bocu prema nebu i provjerio. «Jesi li čuo išta u mjestu?» «Sedam je stražara koji čuvaju konje...» «Prebrojio sam ih pet.» «Sedam ih je.» Vark Jan je govorio siguran u sebe i Lothar promrmlja: «A bijelci?» «Otišli su jučer. U Otjiwarongu, po nove konje.» «Za sat vremena spustit će se mrak.» Lothar pogleda prema suncu. «Uzmi vreću i odi do tabora.» «A što da im kažem?» «Da prodaješ rakiju. Da je jeftina. Daj im gutljaj besplatno. Kaži što te volja, i tako si pravi šampion u laganju.» «A ako ne budu htjeli piti?» Lothar se nasmije kao da je tek čuo dobar vic i uopće mu ne odgovori. «Ja ću krenuti nešto prije izlaska mjeseca. Ti i tvoja rakija imate četiri sata vremena da ih smekšate.» Vreća je zveketala kad ju je Vark Jan prebacio preko glave. «Zapamti, Jane: ili trijezan ili mrtav i ozbiljno to mislim.» «Mislite li da sam zvijer, koja ne zna popiti ni

gutljaj iz pristojnosti?, zapita ga Vark Jan uvrijeđeno, i ponosno se uspravi te krene prema taboru. Sa svog mjesta Lothar je promatrao Varka Jana kako prelazi šumu i pijesak, te se uspinje drugom obalom zajedno sa svojom vrećom. Pored ulaza stražar ga zaustavi i Lothar je promatrao kroz dalekozor kako se dogovaraju do trenutka kad je crnac prislonio pušku u stranu i zavirio u vreću koju je Vark Jan držao otvorenu. Čak i na toj udaljenosti i usprkos polusjeni Lothar je dobro vidio kako se stražar osmjehnuo a potom se okrenuo i pozvao ostale. Dvojica iziđu iz šatora u gaćama. Uslijedila je duga i srčana rasprava, popraćena gestikuliranjem, tapšanjima po ramenu i klimanja glavom, sve dok Vark Jan nije razbio pečat od voska s jedne boce i pružio ju vojnicima. Boca je hitro prelazila iz jedne ruke u drugu, i svatko ju je podignuo prema nebu poput trubača koji svira za napad. Konačno povedu Varka Jana poput počasnog gosta u tabor i vukući vreću, nestane iz Lotharova vidokruga. Sunce je zašlo, pala je noć, a Lothar je i dalje ostao na vrhu brežuljka. Poput morskog vuka bio je svjestan noćnog povjetarca sa svim njegovim promjenama. Sat vremena kasnije pala je noć i vjetar se pretvorio u dašak koji ga je milovao po glavi. «Dobro, neka samo krene sve kako treba», promrmlja Lothar i zazviždi potihom, imitirajući zvuk sove za vrijeme parenja. Hendrick se pojavi pored njega gotovo istog trenutka i Lothar pokaže prema vjetru. «Prijeđi preko rijeke, i zaobiđi tabor. Ne previše blizu. Zatim se okreni i drži se u zavjetrini.» U tom trenutku začuju slabi krik koji je dopirao s druge strane rijeke i obojica podignu pogled. Logorska vatra ispred šatora bila je visoka i gotovo je sezala do prvih grana stabala, a pod svjetlošću vatre isticali su se obrisi crnaca. «Kog vruga rade?», zapita se Lothar naglas. «Plešu li ili se tuku?» «Mislim da to ne znaju ni oni», nasmije se Hendrick. Vojnici su teturali oko vatre, međusobno se hvatajući i udarajući, zatim se odvajajući, padajući u prašinu i puzeći na koljenima. Zatim su se podizali uz golem napor, no, nakon što su ostali na nogama na trenutak, pokušavši održati ravnotežu, raširenih ruku, ponovno bi padali na tlo poput vreća. Jedan od njih bio je sasvim gol, s tijelom koje mu se sjajilo od znoja, i učini nekoliko pirueta završivši ravno u vatri. Dva njegova prijatelja pobrinula su se da ga izvuku. «Sada si ti na redu», reče Lothar Hendricku potapšavši ga po ramenima. «Uzmi sa sobom i Manieja i dozvoli mu da on drži konje.» Hendrick krene, no, zatim se zaustavi kad ga Lothar pozove sasvim tiho. «Manie je pod tvojom odgovornošću. Odgovaraš svojim životom.» Crnac mu ne odgovori, već nestane u noći. Pola sata kasnije

Lothar ih opazi kako prelaze blijedi pijesak rijeke, tamni pokret bez snage koji se izgubio u makiji koja je rasla s druge strane obale. Obzor postane svjetliji, a zvijezde na istoku problijede na sve jačoj mjesečevoj svjetlosti. U taboru s druge strane rijeke alkoholna euforija ostavila je mjesto svinjskoj inertnosti. Dalekozorom je Lothar uspijevao razabrati tijela, raštrkana posvuda poput leševa na bojištu, a jedan od njih je sličio Varku Janu, iako je bilo teško biti siguran u to, budući da je ležao licem okrenutim prema tlu i u sjeni s druge strane vatre. «Ako je to zaista on, mrtav je čovjek», zakune se Lothar samome sebi i podigne se na noge. Stigao je trenutak da se pokrenu. Mjesec je bio iznad obzora i po obliku i sjaju sličio je na konjsku potkovu, koja je tek izišla iz kovačnice. Lothar se spusti polako dok je magarac puhao kroz nozdrve, još uvijek s nesretnim teretom na leđima. «Ubrzo je svršeno», reče mu Lothar pomilovavši ga po čelu. «Bio si dobar, stari moj.» Namjesti si Mauzer na ramenu i povede magarca oko podnožja brežuljka te zatim prema rijeci. Nemoguće se približiti kriomice s tako velikom, svjetlom životinjom i tim teretom koji je poskakivao na njenim leđima. Lothar uze pušku i nabije je dok su prelazili preko korita rijeke, gledajući u red stabala na obali sa suprotne strane; no, nije očekivao nikakvu opasnost. Logorska vatra se ugasila i sve je bilo sasvim tiho sve do trenutka kad se počeo penjati obalom i Lothar začuje topot kopita i nemirno disanje jednoga konja. Vjetar je bio Lotharu iza leđa, još je uvijek puhao i odjednom se začuje stravično hrzanje. «Evo! Ispunite si pluća», prošapće Lothar i povede magarca prema ograđenom prostoru. Konji su se započeli međusobno gurati udarajući kopitima u pod. Strah koji je narastao u njima, osjetivši miris lavljeg lesa, proširi se na cijelu skupinu. Jedan konj zahrže prestravljen; odmah zatim i ostali se uznemire. I nastane panika. Lothar je vidio njihove glave iznad ograđenog prostora kako mašu na mjesečevoj svjetlosti, dok su se divljački otimali prednjim kopitima. Zaustavi se pored ograde držeći magarca a zatim odreže konop koji je držao lava na magarčevim leđima. Klizne u stranu i padne na tlo. Zrak koji je ostao u plućima iziđe kroz grlo prigušenim zvukom, na pola između režanja i podrigivanja i konji s druge strane ograđenog prostora se podignu hržući i započevši trčati u krug poput živog vrtloga konjskog mesa. Lothar se nagne i zareže lavlji trbuh, zarivši nož u dubinu tako da prereze i crijeva i posvuda uokolo se podigne teški smrad. Konji su izgledali kao da su poludjeli. Započeli su se međusobno sudarati, udarajući i u ogradu, u očajničkom pokušaju da

izbjegnu smrad. Lothar podigne pušku, nacilja na metar iznad konjskih glava i ispali. Meci su odzvanjali jedan za drugim i ograđeni prostor se osvijetli bljeskom hitaca. Konji su prestravljeno razbili ogradu i nahrupili van poput tamne bujice s grivama koje su se podizale poput pjene dok su galopirali u noć, krećući se prema zavjetrini... gdje ih je Hendrick očekivao sa svojim ljudima. Lothar na brzinu oslobodi magarca i potrči prema logorskoj vatri, ponovno nabivši pušku dok se kretao naprijed. Jedan od vojnika kojeg je konjski bijeg uspio probuditi čak iz neke vrste kome u kojoj se nalazio nakon velike pijanke, stajao je na nogama i kretao se teturajući, no, odlučno prema ograđenom prostoru. «Konji», vikao je. «Na noge, pijanice! Trebamo zaustaviti konje!» Zatim opazi Lothara. «Pomozite mi! Konji...» Lothar nasloni rukohvat Mauzera ispod njegove brade. Zubi se naglo zatvore i čovjek klekne, a potom polako padne unatrag. Lothar ga pređe skokom i potrči naprijed. «Vark Jan!», pozove. «Gdje si se sakrio?» Nije bilo odgovora. Lothar se okrene oko vatre prema pojavi koju je opazio iz skrovišta. Okrene ga stopalom i Ivan Svinja pogleda prema nebu ugaslim očima i blaženim osmijehom na izboranom žutom licu. «Ustaj!» Lothar ga svom snagom udari nogom. Vark Janov osmijeh se ne promijeni ni za dlaku. Bol ga uopće nije dirnula. «U redu. Još sam te i upozorio!» Lothar nabije Mauzer i podigne okidač. Nacilja prema Vark Janovoj glavi. Da ga policija ulovi živog, Vark Jan bi nakon dva udarca bičem započeo pjevati. Iako nije poznavao plan u svim detaljima, znao je dovoljno da sve pokvari, i da postavi Lothara na listu traženih kriminalaca za krađu konja i oštećivanje vojne imovine. Pritisne okidač do granice kad je trebao ispaliti. «Previše lijepo za njega», pomisli gorko. «Trebalo bi ga ubiti bičevanjem.» No, premjesti prst i začudi se kad je stavljao osigurač i trčao po magarca. Vark Jan je bio koščati čovječuljak, no, njegovo tijelo bilo je sasvim opušteno i trebala je sva Lotharova snaga da ga podigne na magarca. Ostane visjeti na njemu poput komada odjeće koja se suši na konopu, s rukama koje su mu visjele s jedne strane i nogama s druge. Lothar skoči iza njega i oni krenu. Nekoliko kilometara od tabora Lothar pomisli da je preduhitrio ostale i uspori upravo u trenutku kad je Hendrick skočio iz sjene pred njega. «Kako je prošlo?» Koliko ste ih uhvatili?», htio je znati Lothar zabrinut, a Hendrick prasne u smijeh. «Toliko ih ima da nam konopi nisu dovoljni.» Čim je jedan od ljudi uhvatio konja u bijegu, skočio bi na njega bez sedla, a Manfred bi mu bacio omču oko vrata. «Dvadeset i šest!», uzbuđeno je prebrojio Lothar.

«Možemo si čak dozvoliti da biramo.» Pokuša zadržati vranca. «Dobro, odlazimo odmah. Vojska će nas slijediti čim bude uspjela dovući postrojbe.» Skine omču s magarčeve glave i udari ga po stražnjici. «Hvala, stari moj», reče mu. «Sad se možeš vratiti kući.» Magarac sretno prihvati ponudu i čak prijeđe prvih stotinu metara prema kući u galopu. Svatko dohvati konja i uzjaši držeći uzde još tri ili četiri konja i Lothar krene prema skrovištu među stijenama. U zoru se na kratko zaustave dozvolivši Lotharu da pregleda svakog konja kojeg su ukrali. Dva su bila ranjena u neredu stvorenom u ograđenom prostoru i ostavi ih slobodne. Ostala dva bila su tako dobra da je bilo nemoguće izabrati jednog ili drugog, iako su ih imali više nego dovoljno. Dok je Lothar razmišljao o konju, Vark Jan se probudi i sjedne. Promrmlja nekoliko molitva za Hotentote i pretke, a odmah zatim povraća tekućinu. «Ti i ja još nismo izravnali sve račune», reče mu Lothar ne osmjehujući se, a zatim se okrene prema Hendricku: «Uzet ćemo sve konje. Neki će se zasigurno izgubiti u pustinji.» Zatim podigne desnu ruku i naredi: «Krećemo!» Stignu do skrovišta među stijenama prije podneva, no, zastanu samo da bi natovarili stvari na slobodne konje, a zatim svatko izabere sebi konja i osedla ga. Povedu konje prema rijeci i napoje ih. «Koliko nam preostaje prednosti?», zapita Hendrick. «Vojnici ne mogu učiniti ništa bez časnika bijelaca, a oni bi se mogli vratiti tek za dva do tri dana. Morat će poslati brzoglav u Windhoek da zapitaju za zapovijedi, a zatim će morati organizirati postrojbu. Rekao bih da imamo tri dana, najmanje, a vjerojatno četiri ili pet.» «Možemo preći prilično puta u tri dana», reče Hendrick zadovoljno. «Nitko ne može ići dalje», složi se Lothar. Nije se hvalio, no, bila je to činjenica: pustinja je bila njegovo kraljevstvo. Malo bijelaca ju je tako dobro poznavalo kao on, a nitko bolje. «Hoćemo li uzjahati?», zapita Hendrick. «Trebamo učiniti još posljednju stvar.» Lothar uze uzde od kože koje je imao u torbi na sedlu i zamota ih oko ruke, ostavivši da kopče padnu do tla. Zatim prijeđe korito rijeke, ravno prema mjestu gdje je sjedio Ivan Svinja, u sjeni druge obale. Vark Jan si je objema rukama skrivao lice. I nije čuo lagane Lotharove korake po pijesku, sve dok se ne stvori pred njim. «Dao sam ti obećanje», reče mu Lothar te zamahne uzdama. «Šefe, nisam mogao učiniti ništa», krikne Vark Jan i pokuša ustati. Lothar ga ponovno ošine uzdama. Udarac se spusti na Vark Janova leđa. Vark Jan vrisne: »Primorali su me! Morao sam piti...» Sljedećim ga udarcem sruši na pod. Nastavljao je vrištati, iako riječi nisu uopće bile povezane. Leđa su mu bila sva prepuna ogrebotina od kopča, koje

su parale Vark Janovu košulju poput lavljih pandža, a kapi krvi koje su padale u pijesak stvarale su malene loptice crvene boje. Konačno se prestane derati i Lothar se povuče, otežano dišući od napora te obriše krv s uzda u pokrivač na sedlu. Pogleda lica ostalih: kazna je bila izvršena više da bi pokazao ostalima, nego čovjeku koji je ležao stisnut pored njegovih nogu. Bili su poput divljih pasa i uzimali su u obzir samo snagu, poštovali su samo okrutnost. Hendrick progovori u ime svi ostalih: «Dobio je što je zaslužio. Da ga dokrajčim?» «Ne! Ostavi mu konja», reče Lothar i okrene se. «Kad dođe k sebi, može nam se pridružiti ili otići u pakao, gdje mu je i mjesto.» Uzjaši konja, izbjegavajući sinovljev pogled i podigne glas: «Dobro. Idemo!» Jahao je na boerski način, udobno se smjestivši u sedlu, Hendrick mu se približi na konju, dok je Manfred učinio isto s druge strane. Lothar se osjećao sretnim. U krvi je još uvijek tekao poput droge, adrenalin oslobođen nasiljem, a pred njim se otvarala pustinja. Uzevši si konje prešao je sve granice i ponovno se našao s druge strane zakona, slobodan od obveza koje je društvo postavljalo, i njegov je duh slobodno lebdio visoko poput orla. «Bože, gotovo sam zaboravio što znači imati u ruci pušku i među nogama dobrog konja.» «Ponovno smo muškarci», složi se Hendrick i htjede zagrliti Manfreda. «I ti. Tvoj je otac bio star kao i ti sad kad smo prvi put krenuli u rat. A i sada krećemo u rat. Ti si muškarac, kao što je i on to bio.» I Manfred zaboravi na prizor koji je vidio nekoliko trenutaka prije i uspravi se podignuvši ponosno bradu što su ga spomenuli kao dio tog društva. Lothar okrene glavu prema sjeveroistoku, prema unutrašnjosti gdje se prostirala beskonačna pustinja Kalahari. Te noći dok su bili utaboreni u dubokom grlu koje je miješalo svjetlost vatre, stražar prigušenim zviždukom da znak za uzbunu. Odbace pokrivače i dohvate puške te se raštrkaju u tami. Konji su postali nemirni, i konačno se Vark Jan pojavi iz tame. Zaustavi se pored vatre, poput očajnika, s nadutim licem punim masnica. Poput psa koji čeka da ga istjeraju. Ostali se vrate natrag i ne obraćajući pažnju na njega uvuku se ispod pokrivača. «Spavaj s druge strane vatre», reče mu grubo Lothar. «Smrdiš po rakiji.» I Vark Jan osjeti olakšanje, zahvalan da je ponovno dio grupe. U zoru su ponovno bili u sedlu jašući širokim prostranstvom osame.

Put koji je vodio prema rudniku Hani bio je vjerojatno jedan od najlošijih u jugozapadnoj Africi i svaki put kada je Centaine prolazila njime govorila bi kako treba nešto poduzeti da se popravi. To je odmah stavljalo u pokret doktora Twentyman Jonesa i njegovo računalo i

rezultat je bila procjena troškova koji su bili potrebni da se sagrade mostovi preko rijeka i da se učvrste prolazi preko brežuljaka. Nakon toga bi zdrav razum Centaine ipak prevladao. «Na kraju krajeva, riječ je samo o tri dana putovanja, i to rijetko, oko tri puta godišnje... a osim toga, prava je pustolovina. Telegrafaska linija koja je povezivala rudnik s Windhoekom bila je već dovoljno skupa. Početna procjena troškova bila je oko pedeset tisuća funta po milji, odnosno trideset i četiri po kilometru, no, trebalo je stotinu i svakoga puta kad je gledala u beskonačan red stupova među kojima je stajala napeta bakrena žica osjećala je žaljenje. Osim troška, telegrafaska linija narušavala je krajolik, oduzimajući mu nešto od divljine koja joj je bila tako draga kad bi prolazila Kalaharijem. Prisjeti se čežnjivo kako je bilo na početku kad su spavali na tlu i nosili sa sobom vodu. Sada su svakodnevno odlazili na određeno mjesto, gdje se nalazilo odmorište: vodu su dobivali iz bunara zahvaljujući rotorima koje je pokretao vjetar. Na svakom odmorištu bile su sluge koji su stanovali stalno u pustinji i pripremali su im jelo, kupke i palili kamine za hladne zimske noći u Kalahariju. Bilo je čak i frižidera koji su davali malo leda za večernji whiskey ljeti. Putem je bilo podosta prometa: redovito je prolazio Gerhard Fourie koji je prevozio gorivo i hranu obilježivši gumama put. A budući da su goleme gume njegovog Forda bile puno šire od Daimlera, Centaine je bila primorana voziti jednom gumom u jednom udubljenju, a drugom je vozila središtem puta. Osim toga bilo je nesnošljivo sparno, jer je ljeto bilo u punom jeku. Lim vozila se toliko zagrijao da je s vremena na vrijeme voda zakuhavala u radijatoru, podignuvši u zrak paru i trebali su se zaustaviti. Čak je i nebo izgledalo užareno plavkastim plamenom, a beskonačni obzori pustinje bili su prepuni fatamorgana. «Kad bi bar mogli napraviti uređaj dovoljno malen da ohladi zrak u Daimleru», maštala je Centaine, «kao onaj što imamo u vagonu!» Zatim prasne u smijeh: «Vidi se da starim!» Prisjeti se kad je prešla teški kraj dina u Namibu, zajedno s dva stara Bušmana koji su ju spasili: morali su prekriti tijelo smjesom pijeska i urina, vlastitog urina, ne bi li preživjeli na užasnoj toplini pustinjskog podneva. «Zašto se smiješ, mama?», zapita je Shasa. «Palo mi je na pamet nešto što se dogodilo prije mnogo vremena, prije nego što si se ti rodio.» «Ispričaj mi, hajde, ispričaj mi», Shasa je izgledao da mu toplina i prašina uopće ne smetaju. Pa, zašto bi mu uopće i smetali? Osmjehne mu se. Rođen je na ovom tlu; bio je biće pustinje. Shasa je protumačio taj osmijeh kao znak pristanka.

«Hajde, mama. Ispričaj mi sve.» «Zašto ne.» Tako mu ispriča sve, promatrajući njegov začuđeni izraz lica. «Svojim urinom?» Bio je zaprepašten. «Jesi li iznenađen?» Započne ga zadirkivati. «Dopusti mi da ti ispričam što smo učinili kad je voda u našim čaturama nestala. Stari Owa, bušmanski lovac, ubio je mužjaka gemsboka otrovnom strijelom, a mi smo mu otvorili prvi želudac, iscijedili tekućinu iz njega i ispili je. Što nas je održalo na životu dovoljno dugo da stignemo do bunara.» «Mama!» «Upravo tako, dragi, kad mogu, pijem pjenušac, no, kad je to potrebno, pijem što god me može održati na životu.» Centaine utihne dok je on razmišljao o njenim riječima, zatim baci pogled na njegovo lice i opazi da je gnušanje ostavilo mjesto poštovanju. «A ti, što bi ti bio učinio, dragi, bi li popio ili bi radije umro?», zapita ga da bi bila sigurna da je zaista shvatio pouku. «Popio bih», odgovori joj Shasa bez imalo dvojbe. A potom ponosno reče: «Znaš, mama, zaista si prvoklasna!» Bio je to njegov najveći kompliment. «Pogledaj!» Pokaže ispred sebe, gdje je nizina boje lavljeg plašta izgledala prekrivena živahnim velom boje cimeta. Centaine zaustavi Daimler izvan puta i oboje se zagledaju bolje prema tom mjestu. «Springbok. Prvi su koje vidimo ovdje.» Predivne gazele kretale su se jednolično ravninom, trčeći sve u istom smjeru. «Mora da ih je desetak tisuća.» Gazele su bile životinje malene i elegantne, s dugačkim i snježnim nogama i rogovima u obliku citre. «Sele se prema sjeveru», reče mu Centaine. «Mora da je bilo puno kiša na sjeveru, te se sele prema vodi.» Odjednom se najbliže gazele preplaše dva nepoznata bića koja su ih promatrala te se uzbune, što Boeri nazivaju pronking. Saviju tijelo i dugačak vrat dodirujući njuškom kopita te počnu skakati visoko i lagano u zrak. Pronking je bio prijelazan i ubrzo na tisuće gazela je skakutalo poput ptica. Centaine skoči s haube na koju su se popeli i započne ih imitirati, držeći dva prsta iznad čela, otvorena u slovo V, simulirajući njihove rogove, a ostale prste na leđima. Učini to toliko spretno da je Shasa prasnuo u smijeh i zapljesnuo rukama. «Strašna si, mama!» Skoči i on s haube i pridruži joj se, skakućući u krug poput dječaćića sve dok nisu bili mrtvi umorni od umora i smijeha. Zatim se naslone na Daimler i uhvate se jedno za drugo da bi se pridržali. «Pokazao mi je Owa», zadihano će Centaine. «Bio je u stanju imitirati svaku životinju velda.» Kad su došli k sebi, ponovno krenu, i Centaine ostavi Shasu da vozi, budući da su trebali preći jedan od najlakših dijelova puta, a osim toga bio je dobar vozač. Centaine legne u sjedalu. Nakon nekog vremena Shasa prekine tišinu: «Kad smo sami, drukčija si.» Pokuša

pronaći riječi koje bi bile najpogodnije. «Tako si simpatična i zabavna! Htio bih da nam uvijek bude ovako.» «Što god se čini predugo, postaje dosadno», reče mu ona nježno. «Tajna je da se čini od svega pomalo, a ne samo jedno te isto. Sada nam je bilo zabavno, sutra ćemo u rudniku imati drugih poslova, a kasnije ćemo se ponovno posvetiti nečemu drugomu. Iskušat ćemo sve i iscijediti sve do zadnje kapi.» Twentyman Jones je već bio u rudniku, dok je Centaine ostala još tri dana u Windhoeku uredivši neke dokumente za Abrahama Abrahamsa, i tako su sve sluge duž puta znali za njen dolazak. Kad su stigli do posljednjeg odmorišta, te večeri, voda kupke bila je tako topla da ju je čak i Centaine, koja se voljela prati na temperaturi dovoljno toploj da na njoj ispeku jastoge, morala dodati hladne vode prije nego što se uvukla u kadu. Šampanjac je bio odličan Krug iz 1928. jasan i hladan kao što je ona to voljela, no, ne previše. Centaine nije tolerirala barbarstvo da se šampanjac postavi u posudu s ledom, iako ga je bilo dovoljno. «Hladna stopala, topla glava: loša kombinacija, koliko za muškarce toliko i za boce», naučio ju je njen otac. Kao i uvijek ispije jednu čašu, a potom započne jesti hladna predjela koja je Twentyman Jones, koji je dobro poznao njene navike, priredio za nju. Bilo je jastoga iz Bengale, s bijelim mesom i purpurnim repovima, te povrća koje je dolazilo s brežuljaka pored Windhoeka, hrskava salata, crvene rajčice poput makova i svježi luk. I konačno, divlji tartufi koje su u pustinji pronašli Bušmani što su pazili na stoku. Pojede ih sirove, jer je taj okus bio okus pustinje Kalahari. Ponovno krenu na put prije zore, u tami, a kad se sunce pojavilo, zaustave se i skuhanju kavu na vatri grančica camelthorna: crvenog drveta koje je gorjelo plavim plamenom, dajući kavi poseban i odličan okus. Doručkovali su iz vrećice koju im je predao sluga prije nego što su krenuli na put. Zatim ponovno krenu, vozeći se po suncu koje je obasjavalo cijeli krajolik. «Zaustavi se!», zapovjedi odjednom Centaine i kad su se popeli na haubu Daimlera i pogledali cestu pred sobom, Shasa zastane u nedoumici. «Što je, mama?» ,, «Ne vidiš li, dragi? Pogledaj tamo, iznad obzora!» Lebdjela je na nebu, poput sna. «Na nebu je!», izjavi Shasa, koji je konačno vidio. «Planina koja lebdi na nebu», promrmlja Centaine. Svaki je put, kad ju je vidjela na taj način, osjećala čuđenje, kao i prvi put. «Mjesto cijelog života.» i Bilo je to njeno ime na bušmanskome jeziku. Postupno kako su napredovali, oblik visoravni postao je sve određeniji sve dok se nije pretvorio i stijenu, u podnožju koje se prostirala šuma mopana. Tu i tamo mogle su se vidjeti

usjekline. Na nekim mjestima stijena je bila kompaktna, i prekrivena lišajevima svijetle boje sumpora, zelene i narančaste. Rudnik Hani bio je ugniježden ispod jedne od tih padina i na takvom mjestu zgrade su izgledale beznačajno i nezgrapno. Centaine je naložila Twentymanu Jonesu da zgrade budu što diskretnije, naravno, pazeći da se proizvodnja ne smanji zbog toga, no, postojala je granica koja se odnosila na mogućnost da se slijede ti nalozi. Ograđeni prostori gdje su radili crnci bili su jako veliki. Najveći grabljivac bila je kotlovnica na paru, koja je pretvorila dobar dio šume u podnožju planine u obično drvo za ogrjev prije nego što ju je industrija proždrla poput Baala. Gdje su se nekada nalazila stabla sive kore, sada je rasla makija bez ikakva značaja. Twentyman Jones ih je čekao pred uredom, prekrivenim slamnatim krovom i tu se oni spuste iz Daimlera prepunog prašine. «Jeste li dobro putovali, gospođo Courteney?», zapita uz zadovoljstvo. «Želite li se odmoriti i osvježiti, pretpostavljam.» «Ne govorite ozbiljno, doktore Twentyman Jones. Krenimo na posao.» Centaine krene prije njega terasom do svog ureda. «Sjedni pored mene», zapovjedi Shasi smjestivši se za masivnim pisaćim stolom. Započnu s izvješćem o porezima, a potom se usredotoče na troškove; i dok se Shasa borio da slijedi u glavi sve brojeve izvješća, zapita se kako se njegova majka može promijeniti na taj način, i tako brzo. Dan ranije izgledala je poput djevojčice koja je skakutala imitirajući gazelu. «Shasa, što smo rekli, koliko će stajati karat ako imamo dvadeset i tri karata po svakom teretu?» Zapita to uzgred, i kad on ne pogodi, namršti se. «Nije vrijeme da sanjariš otvorenim očima.» Nakon te rečenice, okrene mu leđa ne bi li naglasila ljutnju. «Odlično, doktor Twentyman Jones, bilo je dovoljno za danas o tome. Pređimo na pitanje udjela, koliko moramo proizvoditi da rudnik Hani ostane profitabilan?»

Sumrak se već bio spustio, kad je Centaine završila i ustala se. «Nastavit ćemo sutra.» Protegne se poput mačke, a potom ih povede na široku terasu. «Shasa će raditi za vas, onako kako smo se dogovorili. Mislim da bi se moglo započeti od bunara.» «Upravo sam to htio i predložiti.» «Kad započinjemo?», zapita Shasa. «Smjena započinje s poslom u pet, no, pretpostavljam da će gospodičić Shasa htjeti započeti kasnije», reče Twentyman Jones, pogledavši prema Centaine kriomice. Bio je to izazov i test i ona ostane u tišini, sačekavši da Shasa sam odluči. Bio je u dobi kad je san poput droge, a ustajati se ujutro predstavlja golemu kaznu. «Bit ću na raskrižju prema glavnom bunaru u četiri i trideset, gospodine», i Centaine se opusti i uze ga za ruku.

«Bolje je da krenemo rano spavati.» Poveze se Daimlerom u ulicu glavnih šefova smjene, bijelaca, obrtnika i njihovih porodica, malenih kuća s limenim krovovima. U rudniku Hani je socijalna hijerarhija bila jako rigidna. Bio je to svijet u malom mlade nacije. Crnci su stanovali u ograđenim prostorima, koje su nadzirali čuvari, s nastambama okrećenim u bijelo koje su izgledale poput štala. Za nadređene crnce bio je podignut poseban smještaj, ljepši, a porodice su imale dozvolu da žive zajedno s njima. Obrtnici bijelci i glavni šefovi straže stanovali su u ulicama koje su se prostirale u podnožju brežuljaka, dok su rukovoditelji stanovali na padinama, u kućama koje su bile sve veće, okružene sve prostranijim tratinama što se više uspinjalo padinom i socijalnom ljestvicom. Kad su skrenuli konačno na kraju ulice, na stubama posljednje kućice nalazila se djevojka, koja isplazi Shasi jezik dok je Daimler prolazio. Prošla je gotovo godina dana otkada ju je posljednji put vidio i priroda je, u međuvremenu, učinila čuda. Imala je još uvijek gole noge, i prljave do gležnjeva, a njene su kovrče bile prepune svjetlijih pramenova, no, pamuk njene košulje bio je tako napet da su njene grudi izgledale kao da nemaju dovoljno mjesta. Stoga su izlazile iz otvora tvoreći dobro vidljivu brazdu. Shasa se iskrivi na sjedalu kad shvati da su dva znaka u obliku novčića i crvenkastosmeđe boje, koji su izgledali kao da su utisnuti na majci, zapravo gurali laganu tkaninu. Djevojčine noge postale su duže, a koljena nisu više bila koščata. Boja puti bila je različita i varirala je od kave na koljenima, do boje mlijeka u unutrašnjosti bedara. Sjedila je na rubu terase, raširenih nogu, a haljinu je sakupila i ostavila da visi između koljena. Kad se Shasin pogled zaustavio na njoj, djevojka još malo raširi noge. Imala je prćast nos, pun sunčanih pjega. Osmjehne mu se vragolasto, i među bijelim zubima se mogao opaziti crvenkast jezik. Shasa skrene pogledom, osjetivši grižnju savjesti i zagleda se pred sebe u vjetrobran. Sjećao se dobro svih zabranjenih trenutaka iza kućice s pumpom, i on pocrveni. Nije mogao da ne pogleda svoju majku. Gledala je cestu i nije ništa primijetila. Osjeti olakšanje. No, samo dok ona nije rekla: «Kurvica je, i smiješi se svakom pripadniku suprotnog spola kojeg opazi. Njen se otac nalazi na popisu onih koji će biti otpušteni. Oslobodit ćemo je se, jer je takva osoba koja posvuda uokolo smeta sebi i ostalima.» Shasa je znao da taj kratak pogled neće moći proći neprimijećen. Njegova je majka sve vidjela, pomisli, i tek tada osjeti bol. Otjerat će ju! Prvi se začudio što je osjetio bol zbog skorog rastanka. Bila je to fizička bol, osjećao ju je u želucu. «Što će im

se dogoditi, mama?», zapita potihom. «Mislim na ljude koje ćeš otpustiti. Slušao je majku i Twentyman Jonesa kako raspravljaju o otpuštanjima, no, izgledale su mu to obične brojke. Sada, kad je vidio djevojku, odjednom se pretvore u krv i meso. Prisjeti se plavog dječaka s kojim se potukao, i djevojčicu koju je vidio s prozora vagona, kako stoje na rubu tabora, i zamisli Annalisu Botha umjesto te neznanke. «Ne znam što će im se dogoditi», reče mu majka stisnutih usana, «no, ne mislim da se to nas tiče. Svijet je težak, i svatko se mora suočiti sa stvarnošću na svoj način. Mislim, pak, na posljedice koje bismo imali da ih ne otpustimo.» «Izgubili bismo novca.» «Točno, a izgubimo li ga, trebali bismo zatvoriti rudnik, i time bi izgubili radna mjesta i ostali, a ne samo onaj manji broj koji ćemo sada otpustiti. Da ne djelujemo na taj način, izgubili bismo sve i postali bismo kao i svi ostali. Bi li ti to bilo draže?» Odjednom se Shasa prisjeti još nečega. Umjesto lijepog plavog dječaka, u taboru nalazio se on, bosonog u krpama boje kakija. Gotovo osjeti hladnoću kroz tanku tkaninu i krik gladi u želucu. «Ne!», uzvikne, a potom spusti glas. «Ne bi mi se svidjelo.» Prođu ga trnci na te slike koje su majčine riječi pobudile, i koje nikako da nestanu iz njegove glave. «Hoće li se to dogoditi, mama? Može li se to dogoditi i nama, da postanemo siromašni?» «Moglo bi se dogoditi, cheri. Dovoljno je nekoliko trenutaka neopreznosti. Imovinu je teško steći, ali s lakoćom je možeš izgubiti.» «Hoće li nam se to dogoditi?», nije popuštao, misleći na svoju jahtu, na konje za polo, na svoje prijatelje iz privatne škole, na vinograde Welteyredena... i osjeti strah. «Ništa nije sigurno.» Dodirne mu ruku. «To i jest uzbudljivo u velikoj igri koju nazivamo život, dragi. Da postoji sigurnost, ne bi se isplatilo igrati.» «Ne bih želio biti siromašan.» «Nikad!», uzvikne ona, istom odlučnošću kojom je to prije nje učinio i njen sin. «Neće se to nikad dogoditi, ako nastavimo lukavo i hrabro.» «Kada si govorila o svjetskom tržištu i ljudima koji si više ne mogu priuštiti kupnju dijamanta...» Prije su to za njega bile samo puke riječi, no, sada su otkrivale stravičnu mogućnost. «Jednoga dana će stvari krenuti na bolje. To će se dogoditi. Moramo vjerovati u to, i stoga moramo slijediti zlatna pravila. Sjećaš li ih se?» Centaine se sve više penjala vijugavom cestom oko brežuljka, sve dok kuće nisu nestale iz vidokruga, iza stijene. «Kako glasi prvo zlatno pravilo, Shasa?», zapita ga. «Prodaj kad svi ostali kupuju, a kupuj kad ostali prodaju», ponovi on. «Točno. A sada što se događa?» «Svi pokušavaju prodati.» Shvatio je i pobjednički se osmjehne. «Prelijep je, pametan i instinktivan, pomisli ona, dok je čekala da završi

s razmišljanjem. Shasin izraz lica se promijeni kad konačno promisli i pogleda ju razočarano. «Ali, mama, kako ćemo kupiti ako nemamo novca?» Ona skrene u stranu i ugasi motor. Zatim se okrene prema njemu i uze ga za obje ruke. «Od sada želim razgovarati s tobom kao s muškarcem», reče mu. «Ovo što ću ti sada reći mora ostati naša tajna, naša osobna stvar, nešto što ne možemo podijeliti ni s kim. Ni s djedom, ni s Annom, a niti s Abrahamsom ili Twentvman Jonesom. Bit će to samo moja i tvoja tajna.» On potvrdi i Centaine duboko udahne. «Imam predosjećaj. Ova katastrofa koja se sručila na svijet je naša sreća, prilika koja se nudi malobrojnima. Posljednjih sam se godina spremala na to. Znaš li kako, dragi?» On zaniječe glavom, začaran, i zagleda se u nju. «Sve sam pretvorila u novac, sve osim rudnika i Weltyredena. I na njima imam hipoteku, veliku hipoteku, da bih imala novca.» «Evo zašto si tražila natrag sav novac koji si posudila. To je bio razlog što smo otišli u Walvis u tvornicu ribe i po ribarice. Htjela si novac.» «Da, upravo tako, dragi», ohrabri ga ona, stišćući mu ruke, a da to nije ni primijetila. Njegovo se lice ponovno ozari. «Počet ćeš s kupnjom!», izjavi Shasa. «Već sam započela», reče Centaine. «Kupila sam zemlju i koncesije za rudnike, za ribolov, za nekretnine. Čak sam kupila kazalište Alhambra u Cape Townu i Coliseum u Johannesburgu. No, najviše sam kupila zemlje, i opcije za daljnju kupnju, desetine, stotine tisuća ara, dragi.» Shasa zapravo nije sasvim shvaćao, no, osjeti veličinu stvari i ona to pročita u njegovim očima. «Sada znaš našu tajnu», nasmije mu se Centaine. «Ako sam pogodila, bit ćemo tri,četiri puta bogatiji nego što jesmo.» «A ako se stvari ne budu mijenjale. Ako...», pokuša pronaći prave riječi, «ako se stanje sve više počne pogoršavati, što bi se u tom slučaju dogodilo, mama?» Ona se namršti i ostavi njegove ruke. «U tom slučaju, dragi, neće biti jako važno što jesmo, a što nismo učinili.» Pokrene automobil i prijeđu posljednji dio puta do kuće koja je bila sagrađena na osami usred engleske tratine, upaljenih svjetala koja su prodirala kroz prozore, a sluge su stajale poredane na terasi čekajući da joj požele dobrodošlicu, u svojim livrejama. Ona parkira automobil ispred stuba, ugasi motor i ponovno se okrene prema sinu. «Ne, dragi, nećemo postati siromašni. Bit ćemo bogati, bogatiji nego što smo ikad bili. A kasnije, zahvaljujući tebi, dragi moj, imat ćemo i moć koja odgovara našem bogatstvu. Veliko imanje i veliku moć. Sve je već isplanirano, i to u najsitnije detalje.» Majčine riječi ispune Shasine misli, koje su se započele rojiti, i tako nije uspio zaspiti. «Veliko imanje i velika moć.» Riječi su mu

odzvanjale u glavi i mučile ga. Pokuša shvatiti njihovo značenje i zamisli samoga sebe kao cirkusanta, odjevenog u leopardovu kožu, i s kožnim narukvicama, rukama na bokovima i nadutim bicepsima, na piramidi zlatnika, dok je gomila u bijelim tunikama klečala pred njim, ukazujući mu poštovanje. Više puta promotri tu sliku u svojoj mašti, i svakoga puta promijeni pokoji detalj, i svi su ga zabavljali, no, ne uspije dobiti savršenu sliku, sve dok jednoj obožavateljici ne namijeni krunu plavih buntovnih kovrča, razbarušenih na vjetru. Postavi ju u prvi red: ona podigne čelo sa zemlje i isplazi jezik. Njegova je erekcija bila tako brza i odlučna da zastenje, i prije nego što je bio svjestan svojih radnji, Shasina ruka klizne ispod pokrivača i izvuče ga iz pidžame. Jock Murphy ga je upozorio. «Pokvarit ćete si pogled, gospodičiću Shasa! Vidio sam toliko muškaraca koji su bili uništeni zbog bejzbolske palice među nogama.» No, u njegovim maštanjima Annalisa je sjedila, dugih raširenih nogu i polako je podizala bijelu haljinu. Koža njenih nogu bila je glatka poput maslaca i Shasa potiho zamrmlja. Ona je gledala u njegov leopardov kostim, s jezikom koji se polako pomicao među usnama koje se zatvore, a haljina se sve više podizala. Shasa započne pomicati rukom gore-dolje, ne mogavši više promijeniti stvari. Haljina se sve više penjala, nikad ne dosežući mjesto gdje su se noge spajale, te su noge izgledale duge poput pruge u pustinji, i poput pruge nikada se nisu spajale. Shasa uzdahne i sjedne na ležaj te započne brže pomicati ruku, i uz promjenu osjeti i bol poput bajunete koja mu para crijeva. Uzvikne i padne unatrag na jastuke. Annalisin osmijeh i njene draži nestanu iz njegovih misli, a prednji dio pidžame postane hladan na mjestu gdje je bila vlažna, no, Shasa nije imao snage da je skine sa sebe. Kad ga sluga probudi donijevši mu pladanj s kavom i kruhom, Shasa se osjećao mamurno i bez imalo energije. Vani je još uvijek bilo mračno i on se okrene na drugu stranu prekrivši si glavu jastucima. «Vaša gospođa majka kaže da vas moram sačekati sve dok ne ustanete», reče sluga, tmurnim tonom i Shasa se dovuče do kupaonice, zaklanjajući mrlju koju je imao na pidžami. Jedan od konjušara je već pripremio ponija i doveo ga ispred ulaza. Shasa si priušti nekoliko trenutaka šale s konjušarom, pomilovavši ponija, pušući mu nježno u nozdrve. «Postaješ sve deblji, Prester John», reče Shasa, dok ga je poni promatrao. «Morat ćemo te natjerati da smršaviš kojim udarcem palice za polo.» Uzjaši na ponija i krene prečicom, slijedeći puteljak na brežuljku. Vodovod je prenosio vodu s izvora koji se nalazio s druge strane brežuljka do rudnika i uređaja za

pranje. Jahao je do kućice s pumpama i osjeti grižnju savjesti podsjetivši se sinoćnje radnje, no, potom zora osvjetli nizinu i Shasa zaboravi na sve osjetivši zadovoljstvo promatrajući veld kako se polako budi i vraća u život dajući dobrodošlicu suncu. Na toj strani brežuljka, po Centaineinoj zapovijedi, šuma još nije bila dotaknuta, i mopani su rasli visoki i predivni. Jato ptica pozdravljalo je zoru svojim cvrkutom, a jedan duiker sive boje, vraćajući se s izvora, prođe puteljkom skakućući upravo pred nosom ponija. Shasa se osmjehne opazivši da se poni zaustavio naglo, gotovo teatralno. «Prestani, stari komedijašu!» Iza stijene razlika u prizoru bila je golema. Šuma je bila iskrčena, zgrade od željeza, četvrtaste i bez imalo ljepote, skelet uređaja za pranje, sve je bilo ružno. Shasa podbode ponija i krene u galopu posljednju milju do čistine gdje se donosila ruda, upravo u trenutku kada se stari Ford Twentymán Jonesa pojavio, još uvijek upaljenih svjetala, na puteljku koji se penjao iz smjera naselja. Twentymán Jones provjeri sat i silazeći iz automobila izgledao je tužan kad je ugledao Shasu koji je uranio tri minute. «Jeste li ikada vidjeli kako se utovaruje, gospodičiću Shasa?» «Ne, gospodine.» Htio je dodati: «Moja majka mi to nije dopustila», no, znao je da je objašnjenje suvišno, i prvi put osjeti da ga je zasmetalo što je majka sveprisutna u njegovu životu. Twentymán Jones ga povede na ulaz u bunar i predstavi ga šefu smjene. «Gospodičić Shasa će raditi s vama», objasni. «Odnosite se dobro prema njemu, kao što biste učinili s bilo kojim mladićem kojemu je suđeno da postane vaš glavni direktor.» Nikada se nije moglo shvatiti po izrazu lica Twentymán Jonesa kad se šali, tako da se nitko ne nasmije. «Pribavite mu šljem», zapovjedi Twentymán Jones i dok je Shasa stavljao šljem na glavu, povede ga prema podnožju stijene. Tunel je bio prokopan na rubu strmine, s prugom koja je nestajala u mraku na kosini od četrdeset i pet stupnjeva. Red malih vagona nalazio se na početku pruge, i Twentymán Jones ga povede do prvog i zapovjedi mu da se smjesti u njega zajedno s njim. Radnici smjene smjeste se u ostale: nekoliko glavnih majstora bijelaca i stotinu i pedeset rudara crnaca u svojim prašnjavim i poderanim radnim odijelima, sa šljemovima od svijetlog metala, smijući se i međusobno se šaleći. Stroj na paru koji je vukao male vagone, uvuče ih sve u tunel i vagoni nestanu u mraku. Shasa se uznemiri, osjetivši nelagodu, dok ga je nerazuman strah mučio zbog nagloga mraka koji ih je obavio. No, usprkos tami, rudari Ovambo su pjevali: njihovi duboki i lijepi glasovi odjekivali su u mračnim granicama galerije, predivan zbor koji je

pjevao veličajući rad. Shasa se opusti i nagne se prema Twentymann Jonesu sljedeći njegova objašnjenja. «Nagib je četrdeset i pet stupnjeva, a sposobnost uređaja za vuču jest stotinu tona, odnosno šezdeset tovara rude. Naš cilj je da napravimo šesto tovara po svakoj smjeni.» Shasa se pokušavao usredotočiti na brojeve; znao je da će ga majka navečer ispitivati, no, tama i pjesma, te buka vagona su ga ometali. Pred njim se nalazio mali trag svjetlosti, koja je sve više rasla, sve dok se odjednom nisu našli na drugoj strani tunela i Shasa uzdahne od čuđenja. Proučio je majčine crteže rudnika i, naravno, na pisaćem stolu majke, u Weltyredenu, bilo je slika, no, sve ga to nije pripremio na veličinu prizora koji se sada otvara pred njegovim očima. Bila je to rupa gotovo savršeno okrugla usred planine. Otvarala se prema nebu, a stijenke su bile vodoravne, nalik na arenu. Ušli su kroz tunel koji je vodio prema uređajima što su bili najudaljeniji od brežuljka, a malena pruga po kojoj su se vozili, nastavljala se do dna kratera, šezdeset metara dublje. Ponor s obje strane oduzimao je dah. Veliki otvor s kamenim stijenkama bio je širok nekoliko kilometara, a njegove su stijenke bile visoke stotinu i dvadeset metara od vrha do dna. Twentymann Jones još uvijek nije dovršio s podučavanjem. «Ovo je bio vulkanski krater. Magma je izlazila na površinu, u davna vremena. Pod tom temperaturom i pod tim pritiskom stvarali su se dijamanti i zajedno s užarenom lavom stizali su na površinu.» Shasa je promatrao oko sebe, a Twentymann Jones nastavi: «U jednom trenutku je magma pronašla putove i taj sadržaj se ohladio i otvrdnuo. Gornji sloj je oksidirao, djelovanjem zraka i sunca, oksidirao je i stvorio klasičan žuti teren karakterističan za dijamantne formacije. Jedanaest smo godina kopali kroza njega, i samo smo u posljednje vrijeme stigli do plave stijene.» Podigne ruku pokazujući na plavu stijenu. «To je najdublje skupljalište otvrdnute magme i prepuno je dijamanata koliko i kolač groždica.» Stignu do mjesta gdje se kopalo i siđu iz vagona. «Rudnik jednostavno funkcionira», nastavi Twentymann Jones. «Sljedeća smjena započinje s radom za prve svjetlosti dana i to tamo gdje je večer ranije zabljesnula eksplozija. Ruda se tovari u vagone, a zatim je vučemo kroz tunel. Kad je to gotovo, uzimaju se mjere terena, kopaju se rupe za mine i one se postavljaju. U sumrak radnici odlaze, a šef smjene upali fitilj. Nakon eksplozije ostavljamo da prođe noć tako da se rasprsnut kamen slegne, a dim se raščisti, i sljedećeg jutra sve počinje ispočetka. Pogledaj«, reče i pokaže kažiprstom prema raspršenoj plavoj stijeni. Tu ćemo mi danas započeti.» Shasa nije

očekivao da će ga taj prostor toliko očarati, no, zanimanje postane sve jače kako je dan prolazio. Čak ni toplina, ni prašina, nisu ga smetale. Toplina je postajala sve jača od podneva na dalje, kad je sunce bilo jače. Prašina je bila nalik brašnu i podizala se s rude koju su kamenolomci usitnjavali maljevima od pet kilograma. Pored vagona prašina je stvarala maglu, a rudari koji su tovarili rudu izgledali su poput duhova što se ona više sakupljala oko njihovih tijela. «Poneki imaju problema s plućima i disanjem», prizna Twentyman Jones. «Prašina se uvlači u pluća i pretvara se u kamen. Trebali bismo moćiti kamen i stalno ga održavati vlažnim da prašine ne bude, no, nedostaje nam vode. Imamo jedva dovoljno za uređaj za pranje, a kamoli da je posvuda okolo trošimo. Tako ljudi umiru ili ostaju invalidi. No, dajemo im dobru penziju, ili ju dajemo njihovim udovicama, a inspektor nas ostavlja da radimo, i stoga što mu znamo iskazati našu zahvalnost.» U podne Twentyman Jones pozove Shasu: «Vaša majka je rekla da trebate raditi samo pola smjene. Ja se sada vraćam natrag. Hoćete li doći sa mnom?» «Radije ne bih, gospodine», odgovori mu Shasa malo posramljeno. «Rado bih želio vidjeti kako smještaju eksploziv u rupe.» Twentyman Jones zaniče glavom, tugaljivo: «Isti otac!», i udalji se ne prestavši mrmljati. Šef smjene dopusti Shasi da upali fitilj, pod njegovim budnim pogledom. Shasa se osjeti važnim i moćnim dodirujući fitilj i gledajući kako plamen nagriza konope, pretvarajući ih u crne ostatke, uz dim i iskrenje. Zajedno sa šefom smjene uspne se natrag vagonom, nakon uzvika «fitilj gori!», i Shasa zastane na ulazu u tunel sve dok ne začuje prasak, koji je prodrmao teren pod njegovim nogama. Zatim osedla Prester Johna, i sav prašnjav, znojan i mrtav umoran, ali sretan kao što je rijetko bio u svom životu, vrati se natrag puteljkom vodovoda. Nije mislio na nju ni kad je stigao do pumpa, a ipak je bila ondje, stisnuta pored kućice. Šok je bio tako jak da je, kad se Prester John naglo zaustavio, gotovo pao sa sedla i Shasa se morao jače dohvatiti za uzde. Annalisa je napravila vijenac s divljim cvijećem i stavila ga na glavu, otkopčavši si košulju. U jednoj od knjiga u biblioteci u Welteyredenu nalazila se ilustracija koja je prikazivala nimfe koje su plesale šumom. Knjiga se nalazila u zabranjenom dijelu, čije je ključeve majka ljubomorno čuvala, ne znajući da je dio argent depoche koje je Shasa posjedovao imao i duplikate tih istih ključeva. Nimfe pokriveno samo tankim velom bile su najdraže Shasine slike u cijeloj erotskoj literaturi. Annalisa je bila jedna od njih, nimfa iz šume, samo djelomice ljudska, i promatrala ga je zavodnički pokazujući mu

predivan osmijeh i bijele zube. «Dobar dan, Annalisa.» Glas ga izda prije nego što je do kraja izgovorio pozdrav, a srce mu je lupalo tako snažno da je strahovao kako će mu skočiti u grlo i ugušiti ga. Ona se smijala, no, dobro je pazila da mu ne odgovori. Umjesto toga pomiluje ruku, tako polako, da je Shasa osjetio kako mu raste uzbuđenje. Ona se nagne prema naprijed i stavi prst na donju usnicu, nastavivši ga i dalje promatrati zavodnički, a oblik njenih grudi se promijeni, njena se košulja otvori i Shasa kroz otvor opazi tako bijelu kožu na kojoj su se opažale plavkaste vene. Shasa oslobodi stopala iz stremena i skoči s ponija na tlo, no, djevojka je već podigla haljinu i potrčala prema šumi nastavši iz njegova vidokruga. Shasa potrči za njom, no, morao se boriti protiv pregustog grmlja u šumi koje ga je šibalo po licu i nogama. Začuje njen smijeh jednom, ne previše daleko, no, padne na jedan kamen pod nogama kao vreća krumpira. Za vrijeme koje mu je bilo potrebno da ustane i nastavi s trčanjem, ona je nestala. Nastavi još malo tumarati šumom, dok se njegov žar sve više gasio i kad se uspio provući kroz grmlje bio je već toliko bijesan na sebe i na djevojku. Prester John je u međuvremenu iskoristio priliku i otišao. Vratiti se do kuće pješke bilo je dugo. Shasa nije shvatio koliko je bio umoran. Kad je stigao, pao je već mrak. Poni bez konjanika već je pobudio strahovanja svih, a Centaineina zabrinutost se pretvori u mješavinu bijesa i olakšanja čim ga je ugledala. Tjedan dana u toplini i prašini bunara i monotonija posla postale su dosadni, i tako je Twentyman Jones preselio Shasu na rad u dvorani s dizalom. Radnik je bio tugaljiv tip i dosta tih, jako ljubomoran na svoj posao. Nikada nije Shasi dozvoljavao da dodirne glavne sklopke uređaja. «Moj sindikat mi to ne dozvoljava.» Nije se pomaknuo ni milimetar iz tog položaja i nakon dva dana Twentyman Jones pošalje Shasu na teren za rastezanje. Tu se materijal dovodio i ostavljao, te su ga radnici crnci Ovambo rastezali po terenu, goli iznad pojasa, pjevajući u zboru dok su radili marljivo, potaknuti na rad i bijelim čuvarem i glavnim crncima. Na tom terenu ležale su zalihe rudnika Hani, tisuće i tisuće tona rude na golemoj površini poput četiri terena za polo. Kad je plavkasta ruda izlazila iz bunara, bila je tvrda poput cementa, samo su je eksploziv i maljevi od pet kilograma mogli raspuknuti. No, nakon šest mjeseci na suncu započinjala bi se raspadati i mrviti dok ne bi postajala mekana poput krede. U tom trenutku se mogla ponovno utovariti u vagone i odvesti do uređaja za preradu i pranje. Shasu pridruže skupini od četrdeset ljudi i ubrzo sklopi prijateljstvo s glavnim Ovambo. Kao svi crnci koji

su dolazili iz plemena, imao je dva imena, plemensko koje nije odavao svojim šefovima bijelcima i ime koje je koristio dok je radio. To je ime bilo Moses. Imao je petnaestak godina manje od ostalih glavnih crnaca i bio je postavljen na to mjesto zbog toga što je bio inteligentan i spretan u svom poslu. Dobro je govorio engleski, ali i afrikans, a poštovanje koje su ostali sebi zarađivali sijedom kosom, on je iznuđivao udarcima čizmom ili štapom ili gorkim sarkazmom. «Da sam bijelac», reče Shasi, «jednog bih dana imao mjesto Doctele.» Doctela je bio Twentyman Jones, za Ovambo. I Moses nastavi: «A moguće je da jednoga dana, usprkos tome, dobijem to mjesto. Ili će to možda biti moj sin.» Shasu zainteresira i pogodi ta zamisao, tako nesvakidašnja. Nikada nije susreo crnca koji nije znao koje mu je mjesto na društvenoj ljestvici. Taj visoki Ovambo bio je zanimljiv, bio je nalik na portrete egipatskih faraona koji su se nalazili u zabranjenom dijelu biblioteke u Welteyredenu, no, to je još više poticalo Shasinu radoznalost. Većinom su stanku za ručak provodili zajedno i Shasa je pomagao Mosesu da nauči čitati i pisati. Ovambo je imao prljavu ploču i smatrao ju je svojim najdragocjenijim dobrom. Da bi mu se odužio, učio je Shasu najjednostavnijim frazama na svom jeziku, pogotovo prostote i značenje nekih pjesama koje su pjevali uz rad, od kojih je većina bila prosta. «Je li užitak ili muka biti s jednom ženom?», bilo je pitanje kojim je započinjala pjesma koja se Shasi najviše sviđala i on im se pridružio u zboru koji je davao odgovor na njega: «Ne može se raditi o mucu, inače bi bijelci ostavljali samo nama da to činimo.» Shasa je tek napunio četrnaest godina. Neki od onih koji su dirigirali bili su tri puta stariji od njega, no, nikome nije bilo čudno što je on zapovijedao. Na njegov sarkazam i nespretnu uporabu njihova jezika pristojno su odgovarali. Njegovi su ljudi ubrzo razvaljali pet tereta, umjesto četiri kao što su to ostale skupine radile, a na kraju drugog tjedna bili su najbolja skupina od svih. Shasa je bio previše udubljen u posao i novog prijatelja da bi primijetio namršteno lice bijelca koji je nadgledavao radove i čak kad je ovaj rekao opasku u vezi s kajferboeties, odnosno s «prijateljima crnaca» nije pomislio na to da se opaska odnosi na njega osobno. Treće subote, nakon što su ljudi preuzeli plaću u podne, jašući na konju prema barakama crnaca na Mosesov poziv, ostane sat vremena sjediti na suncu, na stubama ureda, pijući jogurt iz dinje koju mu je pružala Mosesova žena, mlada, dražesna i sramežljiva. U međuvremenu je pomagao Mosesa da čita naglas primjerak Povijesti Engleske, koju je Macaulay napisao i koju je

ukrao u kući te ju sakrio u džep sedla. Knjiga je bila jedan od njegovih školskih tekstova, tako da je Shasa sebe smatrao autoritetom, i kad Moses konačno sklopi knjigu, Shasa je do kraja uživao u svojoj neobičnoj ulozi učitelja i mentora. «Težak je to posao, Dobra Vodo», reče Moses, prevevši Shasino ime izravno na jezik Ovambo, «teži od razvaljivanja rude ljeti. Kasnije ću raditi na tome», a zatim uđe na trenutak u baraku s jednom jedinom prostorijom i stavi knjigu pod ključ te se vrati s hrpom novina. «Pokušajmo s ovime.» Pruži Shasi jedne novine, te ih otvori u krilu. Papir je bio loše kvalitete, boja se lijepila za prste. Naslov je glasio Umlomo Va Bantu, i Shasa ga bez poteškoća prevede: «Usta crnaca». Članci su većinom bili na engleskom, no, nije nedostajalo onih na afrikansu. Moses pokaže na novine i zajedno ih započnu listati. «Što je to Afrički nacionalni kongres?» Shasa je bio zbunjen. «A tko je ovaj Jabavu?» Ovambo mu započne objašnjavati i Shasino zanimanje se pretvaralo u nelagodu što je više nastavlja. «Jabavu je otac Bantu crnaca, svih plemena, svih ljudi crne kože. Afrički nacionalni kongres je pastir koji nadgleda našu stoku.» «Ne shvaćam.» Shasa zaniječe glavom. Nije mu se sviđalo kako se razgovor započeo odvijati i započne se uznemirivati dok je Moses citirao: Vaša je stoka otišla, ljudi moji, Vratite se po nju! Otiđite! Ostavite po strani lopatu, Obratite se pismu! Uzmite papir, i tintu: Bit će to vaš štiti. Ne poštuju vaša prava Uzmite u ruke pisaljku, Ispunite je tintom Bit će to vaše oružje za borbu. «Ovo je politika», prekine ga Shasa. i «crnci nisu političari, to je stvar za bijelce», nastavi, izloživši središnju tezu života u afričkom svijetu. Moseov izraz lica se ugasi. Ovambo ponovno uze novine iz Shasina krila i ustane. «Vratit ću ti knjigu kad je budem pročitao.» Izbjegne Shasin pogled i uđe u baraku. U ponedjeljak Twentyman Jones zaustavi Shasu na glavnom ulazu koji je vodio na teren za razvlačenje. «Mislím da ste naučili sve što ste trebali naučiti o ovom poslu, gospodičiću Shasa. Vrijeme je da krenete na glavno postrojenje i na pranje.» I dok su slijedili tračnice do glavnog postrojenja, Twentyman Jones primijeti: «Bolje je da se ne družite previše s crncima, gospodičiću Shasa, inače će to iskoristiti.» Shasa je bio zbunjen na trenutak, a zatim prasne u smijeh. «Shvatio sam, govorite o Mosesu. On nije običan radnik, jedan je od glavnih i sposoban je, gospodine Twentyman Jones.» «Previše sposoban. U tome i jest problem», složi se gorko Twentyman Jones. «Sposobni su ti koji ne daju mira. Meni se više sviđaju normalni crnci, odnosno glupi. Vaš prijatelj Moses pokušava organizirati sindikat među crncima.» Shasa je

znao po majci i djedu da su boljševici i sindikalci bili ološ, čudovišta koja su htjela uništiti osnove društva. Bio je užasnut saznanjem da je Moses bio jedan od njih, no, Twentyman Jones još nije dovršio: «Sumnjamo čak da je u središtu operacije IPD-a.» I time je Twentyman Jones spomenuo još jedno čudovište koje je prijetilo da će uništiti društvo. IPD, ilegalna prodaja dijamantata. Shasa je osjetio gnušanje saznajući da je njegov prijatelj mogao biti sindikalac koliko i preprodavač ukradenih dijamantata. I sljedeće su ga riječi jako rastužile: «Žao mi je reći vam da se gospodin Moses nalazi na vrhu popisa za otpuštanje s radnog mjesta krajem mjeseca. Opasan je to čovjek. I moramo ga se riješiti, i točka.» «Daju mu otpuštenje samo stoga što smo prijatelji», pomisli Shasa i znao je da je bez obzira na riječi to bio glavni razlog. «Ja sam kriv.» I osjeti jaku grižnju savjesti, te nakon toga osjeti bijes. Riječi su mu se brzo penjale prema grlu. Htio je uzviknuti: «Nije pravedno!» No, prije nego što je progovorio pogleda Twentyman Jonessa i shvati da bi njegova obrana samo pogoršala stvari. Tako slegne ramenima: «Vi se razumijete u to, gospodine, i znat ćete dobro što vam je činiti», složi se i odmah primijeti da se starac pomalo opustio. «Razgovarat ću s mamom», pomisli i odmah zatim uz jak osjećaj nemoći reče samom sebi: «Kad bih barem ja mogao utjecati, rekao bih što im je činiti!» Zatim shvati da je upravo to majka htjela reći kad je govorila o moći. Mogućnost utjecanja na svijet koji nas okružuje. «Moć», promrmlja za sebe. i «Jednog ću dana posjedovati moć, veliku moć.» Rad na glavnom postrojenju bio je teži i zanimljiviji. Usitnjena ruda se još više usitnjavala, kako bi je se moglo prati. Postrojenje je bilo golemo i impozantno. Uz zaglušujuću buku ruda je prolazila pod valjcima koji su se okretali jednolikom brzinom. Sto i pedeset tona na sat: ruda je ulazila pod valjak u komadima golemim poput zrelih lubenica, izlazeći na drugu stranu poput sitnih zrnaca prašine. Annalisin brat, Stoffel, koji je za vrijeme prethodnog posjeta Shase rudniku Hani provjerio motor na starom Fordu (i koji je jako dobro znao imitirati ptičji pjev), sada je radio kao naučnik na postrojenju. Bio je zadužen da pokaže Shasi sve poslove i činio je to sa zadovoljstvom. «Treba uvijek paziti da blato ne ostane slijepljeno na valjcima, inače ti izmrve dijamante poput govna.» Stoffel je isticao svoju muškost i autoritet novim položajem grubim rječnikom i pokojom prostom riječju. «Dođi, Shasa, pokazat ću ti na kojim mjestima treba namazati stroj. Sva ta mjesta treba namazati prije početka rada svake smjene.» Klizne pod valjcima, vičući kako bi ga Shasa mogao čuti u

velikoj buci. «Prošli mjesec jedan od naučnika je izgubio ruku. Valjci su mu je otrgnuli poput krila ptice. Jebo te, trebao si vidjeti koliko je krvi bilo posvuda naokolo.» Pokaže na mrlje koje su se još mogle vidjeti na podu i zidovima. «Krv mu se slijevala kao voda u fontani.» Stoffel se uspne na željezne potpornje, spretno poputmajmuna, i zajedno se zagledaju prema valjcima. «Jedan od tih crnih stražnjica od Ovambo pao je upravo ovdje, i kad je izišao s druge strane nije bilo kosti veće od tvog malog prsta. Da, kažem ti ja, to je prokleta opasan posao!», reče ponosno. «Moraš cijelo vrijeme jako paziti!» Kad se sirena oglasila označavajući vrijeme za ručak, Stoffel povede Shasu izvan zgrade, smjestivši se u hlad na krov barake za ventilaciju. Budući da su radili zajedno, nisu se morali držati hladno jedan prema drugome i Shasa se osjećao odrastao i važan u svom radnom odijelu dok je otvarao košaricu s ručkom koju mu je šef poslao od kuće. «Sendvič s piletinom i kolač», promrmlja pregledavajući sadržaj. «Hoćeš li malo, Stoffel?» «Ne, prijatelju. Evo, dolazi moja sestra s ručkom.» I Shasa izgubi svako zanimanje za jelo. Annalisa se vozila biciklom Rudge crne boje, i s torbom koja se njihalala na upravljaču. Bio je to prvi put da ju vidi nakon susreta pored kućice s pumpama, iako ju je svakodnevno tražio nakon toga. Skupila je haljinu oko nogu kako se ne bi zaplela u lanac. Vjetar joj je pripijao haljinu uz tijelo i bila je to jako lagana haljina. Njene su grudi bile velike u odnosu na njeno vitko tijelo. Shasa ju je zadivljeno promatrao. Annalisa ga konačno primijeti, kako sjedi pored njena brata, i odmah promijeni stav. Uspravi se na sjedalu bicikla i podigne ruku kojom popravi kosu, razbarušenu na vjetru. Zatim zakoči, spusti se s bicikla i prisloni ga na baraku. «Što ima za ručak, Lisa?», zapita Stoffel Botha otresito. «Kobasice s pire krumpirom.» Pruži bratu torbu. «Kao i uvijek.» Rukavi njene haljine bili su podignuti i kad podigne ruke da bi pružila Stoffelu torbu, Shasa opazi šumicu dlaka ispod njenih pazuha, vlažnih od znoja i žurno prekriži noge. «Sranje, Lisa!» Stoffel joj s gnušanjem reče: «Uvijek, uvijek, uvijek ta kobasica s pireom.» «Sljedeći ću put zamoliti mamu da ti pripremi meso s gljivama.» Spusti ruke i Shasa shvati da ju je gledao jako napadno, no, nije se mogao svladati. Ona zatvori košulju i Shasa opazi malo crvenila na njenom grlu, no, ona ga nije pogledala izravno. Stoffel ju je htio poslati kući. «Hvala, iako ne znam zašto», reče s visine. «Mogu podijeliti s tobom svoj ručak», ponudi ga Shasa. «Mijenjajmo se», predloži velikodušno Stoffel i Shasa baci pogled u torbu i opazi krumpir preliven gustim i masnim umakom. i. «Nisam gladan.» I prvi put se

obradi djevojci. «Mogu li te ponuditi sendvičem, Annalisa?» Ona poravnala haljinu na bokovima a zatim ga pogleda u lice. Njene se oči napola zatvore poput onih divlje mačke i uz podsmijeh reče: «Kad budem željela nešto od tebe, Shasa Courteney, zazviždit ću ti. Ovako», reče i naprči usne kao da misli dati poljubac, te započne zvižditi melodiju koja je podsjećala na svirača sa zmijama dok je istodobno podizala srednji prst jako sporo u prostu gestu. «Jebo te, zaista joj se sviđaš!» Dok je Shasa postajao crven kao rak umuknuvši istog trena od srama, Annalisa se okrene i uzme bicikl. Udalji se vijugajući tako da se njena stražnjica njihala zajedno s biciklom. Te večeri dok je jahao na Prester Johnu prema vodovodu, Shasa osjeti kako mu je srce započelo jače kucati od nestrpljenja. Što se više približavao kućici s pumpama pokušavao je usporiti konja strahujući da će se razočarati. Nakon svih tih misli nije bio spreman kad ju opazi iza ugla kućice koju je u strahu prošao. Bila je naslonjena na jedan stup vodovoda i dok je Shasa u tišini stajao zagrlila ponija objema rukama oko vrata niti ne pogledavši konjanika. Annalisa uze u ruke uzde i započne šaptati konju u uho: «Dobar, dobar i lijep. Koje mekane nozdrve!» Pomiluje ga po njušci. «Bi li htio jedan lijepi poljubac?» Naprči usne, crvene i mekane i pogleda u Shasu prije nego što se sagnula prema njušci ponija. Bio je to poljubac koji je dugo trajao, a zatim Annalisa približi svoj obraz ponijevom. Započne se ljuljati, mrmljati neku melodiju i njihati nježno bokovima, i u tom trenutku podigne pogled prema Shasi, poluzatvorenim i vragolastim očima. On se borio, pokušavajući pronaći riječi, zbunjen jakim osjećajima, a ona se pokrene sasvim polako prema ramenu ponija i pomiluje ga po boku. «Kako si jak.» Njena ruka jedva i dotakne Shasino bedro, gotovo neosjetljivo, a zatim se vrati natrag namjerno. Sad ga Annalisa više nije promatrala. Nije bilo zaklona, Shasa nije mogao sakriti svoju snažnu reakciju na taj dodir i ona se naglo povuče, prasnuvši u gromki smijeh. «Skrivaš se u makiji, Shasa Courteney?», optuži ga i on se zagleda u nju posramljeno i začuđeno. Zaniječe odlučno glavom. «Zašto onda dižeš šator?», igrala se s njim, buljeći bez srama u njegove hlače. Shasa se nagne nespretno u sedlu. Čudnovatom promjenom raspoloženja Annalisa je gotovo osjećala sažaljenje prema i njemu i ponovno uze ponija za uzde te ga povede puteljkom dajući Shasi mogućnost da se malo sabere. «Što ti je moj brat ispričao o meni?», zapita ga ne okrenuvši glavu. «Ništa», uvjeri ju Shasa. i «Nemoj vjerovati svemu što ti govori.» Nije bila uvjerena. «Uvijek loše govori o meni. Je li ti rekao o Fourie-u, vozaču?» U rudniku

nije bilo osobe koja nije znala za taj događaj: žena Gerharda Fouriea ih je uhvatila oboje u vozačevoj kabini nakon božićne proslave. Fourieova žena je imala nekoliko godina više od Annalisine majke, no, izudarala je djevojku na mrtvo ime i pokidala joj jedinu dobru haljinu koju je imala. «Nije mi ništa rekao», ponovi Shasa odlučno, a potom doda sa zanimanjem: «Zašto, što se dogodilo?» «Ništa», ponovi ona hitro. «Same laži.» Ponovno promijeni raspoloženje. «Što kažeš da ti pokažem nešto?» «Da, hvala», odgovori Shasa. Već je pretpostavljao o čemu se radi. «Pomogni mi.» Približi se stremenima, a on se nagne i dohvati ju ispod pazuha. Podigne ju: bila je snažna i lagana. Annalisa se smjesti iza njega i zagrlji ga oko struka rukama. «Kreni lijevim puteljkom.» Jahali su u tišini desetak minuta. «Koliko imaš godina?», zapita ga konačno. «Gotovo petnaest. Malo je iskrivio stvarnost i odmah mu ona reče: «Ja ću za nekoliko mjeseci imati šesnaest.» Ako je i bilo sumnje o tome tko je među njima bio glavni, ova izjava sve odluči. Shasa u sebi prizna da je inferioran i ona to opazi i po njegovu držanju. Tada jače pritisne grudi na njegova leđa, kao da želi naglasiti svoju nadmoć i njene bradavice bile su velike i tvrde i izgledale su kao da gore kroz laganu košulju. «Kamo me vodiš?», zapita on nakon nekog vremena. Krenuli su puteljkom koji je zaobilazio Shasinu kuću. «Začepi, reći ću ti kad budemo stigli.» Puteljak je postajao sve uži. Shasa je sumnjao da je netko posljednjih mjeseci prošao tim putem, osim divljih životinja koje su još uvijek živjele pored rudnika. Konačno puteljak sasvim nestane kad se pred njima pojavi golema stijena i Annalisa klizne s konja. «Ostavi ovdje ponija.» Shasa priveže uzde i ogleda se oko sebe sa zanimanjem. Nikada nije otišao tako daleko. Kuća se morala nalaziti na oko pet kilometara udaljenosti. Ispod njih je stijena bila sasvim strma, s usjeklinama i otvorima koji su izvirivali iza bodljikavih grmova. «Hajde, nemamo puno vremena», zapovjedi Annalisa. «Ubrzo će pasti mrak.» Provuče se pod jednu granu i započne se spuštati. «Hej!», upozori je Shasa. «Ne možeš se tek tako spustiti, ozlijedit ćeš se.» «Strah te», izrugivala mu se. «Koga, mene?» Podsmijeh u Annalinim riječima ga potakne da se i on započne spuštati. Djevojka se zaustavi jednom kako bi ubrala nekoliko žutih cvjetova s bodljikavog grma, a zatim nastave, pomažući jedno drugo na teškim mjestima, saginjući se kako bi prošli ispod grana. Shasa se okrene i pogleda stijenu koja ih je nadvisivala, nalik na zid tvrđave, no, Annalisa ga povuče za ruku, tražeći njegovu pažnju. «Ovo je tajna. Moraš mi se zakleti svečano da nećeš nikome ništa reći, pogotovo ne

mom bratu.» «U redu, kunem ti se.» «Ne, moraš se zakleti kako treba. Podigni desnu ruku i stavi lijevu na srce.» Annalisa ga nije puštala iz vida dok se zaklinjao po svim mogućim pravilima, a zatim ga uze za ruku i povede ga prema piramidi kamenja prekrivenim lišajevima. «Klekni.» Shasa je poslušna i ona pažljivo pomakne granu prepunu lišća koja je pokrivala otvor među kamenjem. Shasa zastenje i povuče se gotovo ustavši. Otvor koji je bio pred njim imao je oblik kapelice. Na tlu ispred njega nalazio se red staklenih vaza, no, cvijeće koje je bilo u njima već se odavna osušilo. Iza tih cvjetnih darova nalazila se hrpa ljudskih kostiju, a na njihovom vrhu nalazila se lubanja sa žutim zubima i rupama na mjestu očiju. «Tko je to?», prošapće Shasa razrogačenih očiju, osjetivši strahopoštovanje koje je ulijevalo i samo mjesto. «Vještica planina.» Annalisa ga dohvati za ruku. «Pronašla sam njene kosti i napravila ovo malo svetište.» «Kako znaš da se radi o vještici?» Shasa je bio uzbuđen i prolazili su ga trnci, a njegov je šapat podrhtavao. «Ona mi je to rekla.» Slike koje su ove riječi prizvale u njegovu svijest bile su tako užasavajuće da Shasa nije uspio postaviti još koje pitanje: kosturi su već sami po sebi bili zastrašujući, a kamoli još i glasovi s drugog svijeta. Naježi se. Zagleda se u djevojku koja je zamjenjivala uvelo cvijeće s grančicom akacije, sve dok mu se ona ponovno ne približi i dohvati ga za ruku. «Vještica će ispuniti tvoju želju», promrmlja i Shasa razmisli nekoliko trenutaka. Ona mu stisne ruku. «Što želiš?» «Mogu li zaželjeti bilo što?» «Da, bilo što», potvrdi djevojka zagledavši se u njegovo lice. Gledajući neprestano u lubanju Shasin strah se rasprši i sada je osjećao nešto sasvim novo. Osjećaj koji je dolazio izdaleka, i koji ga je sasvim preplavio, nešto što je upoznao samo u prvih nekoliko mjeseci života, kad ga je majka približavala svojim grudima. Lubanja je još tu i tamo bila prekrivena dijelovima kože, nalik na pergament, i na njoj se nalazila kosa, koja je Shasu podsjetila na Bušmana koji je pazio na krave uz cestu za Windhoek. «Bilo što?», ponovi. «Zaista mogu pitati bilo što?» «Sve, što god želiš.» Annalisa je bila naslonjena uz njegov bok, mekana i topla, a njeno je tijelo mirisalo na mladost i svjež znoj. Shasa se nagne prema naprijed i dodirne lubanju vještice i osjećaj topline postane jači. Osjećao je dobroćudnu prisutnost, koja ga je voljela... da, voljela je bila prava riječ, nije bila prejaka: bilo je to kao da je netko, tko ga je jako volio, pazio na njega. «Želim», reče potihom, «veliku moć.» Osjeti ili je mislio da osjeća svrbež na vršcima prstiju, na mjestu gdje je dodirivao lubanju, nešto poput statičnog elektriciteta i zatrese rukom, kao da ga

se želi osloboditi. U istom trenutku Annalisa se odvoji od njega, osjetivši nezadovoljstvo i reče: «Koja glupa želja!» Bila je ljutita, a Shasa nije shvaćao zašto. i «I ti si budala, i vidjet ćeš da ti vještica neće ispuniti želju!» Skoči na noge i pokrije ponovno otvor u stijeni granom. «Kasno je, moramo krenuti kući.» « Shasa se još uvijek dvoumio, jer nije htio ostaviti to mjesto. Annalisa ga pozove s izlaza. «Hajde, požuri se, za sat vremena će se spustiti mrak.» Kad je i on stigao na puteljak odakle su krenuli, Annalisa je sjedila uz stijenu. «Povrijedila sam se», reče optužujućim glasom. Oboje su otežano disali, crveni od napora. «Žao mi je», reče joj. «Kako se to dogodilo? Ona podigne haljinu do polovice bedara. Jedan trn koji su zvali wait a hit ju je ogrebao, ostavivši crveni trag na glatkoj koži. Koža je bila samo malo ogrebena, no, na crvenom tragu nalazilo se i nekoliko kapi krvi koje su se sjajile poput ogrlice s rubinima. Shasa se zagleda u nju kao hipnotiziran i ona zabaci glavu te raširi noge držeći haljinu između nogu. «Stavi na ranu malo pljuvačke», zapovjedi mu djevojka. Shasa se nagne poslušno i pljune u dlan. «Imaš prljave prste», reče mu. «Što da onda radim?», zapita Shasa namrgođeno. »Upotrijebi jezik, on je čist.» On se nagne i dodirne ranu vrškom jezika. Krv koju je liznuo imala je čudnovat metalni i slankast okus. «Djevojka mu stavi ruku na glavu i pomiluje mu tamne i guste kovrče. «Da, tako, poliži je», promrmlja Annalisa i u međuvremenu je zarila prste među Shasinu kosu i pritiskivala njegovo lice na svoja bedra. Zatim, odlučno usmjeri Shasinu glavu prema gore, podignuvši haljinu slobodnom rukom, postupno kako su se njegove usne sve više penjale prema gore. A ispod, između jedne i druge noge, nalazio se bijeli komadić tkanine s motivom ruža: osjetivši sram Shasa shvati da je u nekoliko trenutaka u kojima je ostala sama, dok je on izlazio na puteljak, Annalisa skinula gaćice i stavivši ih na kamen, sjela na njih. Haljina koja se sve više podizala, bilo je sve što je imala na sebi.

Shasa se probudi trgnuvši se, ne znajući gdje se nalazi. Osjećao je tvrdo tlo ispod leđa, stijena mu je bola rame, i na njemu se nalazio nekakav teret, koji mu nije dao da diše. Bilo mu je hladno i bilo je mračno. Prester John se uznemirio, i njegovi obrisi su bili jasni na podlozi neba osvjetljenog zvijezdama. Odjednom se prisjeti svega. Annalisine noge bile su isprepletene s njegovim, a njeno lice pritiskivalo mu je vrat. Djevojka je ležala iznad njega. Shasa ju odgurne tako naglo da se ona probudi uz krik. «Mrak je!», reče Shasa glupavo. «Zasigurno nas traže!» Pokuša ustati, no, njegove su hlače bile

spuštene do pola. Prisjeti se kako mu ih je ona spretno otkopčila i spustila. Podigne ih i zakopči. «Moramo se vratiti natrag. Moja majka...!» Annalisa je već bila na nogama pored njega i skakutala je na jednoj pokušavši si navući gaćice. Shasa je promatrao zvijezde i prisutnost Oriona mu je ukazivala da je prošlo devet sati. «Trebao si ostati budan», stenjala je djevojka, dok se naslanjala jednom rukom na njegovo rame zadržavajući se tako u ravnoteži. Moj će me otac istući. Rekao mi je da će me ubiti ako budem ponovno pokušala.» Shasa spusti njenu ruku. Htio je pobjeći od nje, no, znao je da je to nemoguće. «Ti si kriv, za sve si ti kriv.» Annalisa se nagne i podigne gaćice, a potom popravi haljinu. «Reći ću tati da si ti kriv. Bičevat će me sjatnbokom. Ovog će mi puta oderati kožu!» Shasa oslobodi konja. Njegove su ruke podrhtavale. Još uvijek nije uspijevaao jasno razmišljati, bio je još uvijek mamuran od sna. «Neću mu dopustiti.» Njegova odlučnost bila je nesigurna i ne baš uvjerljiva. «Neću mu to dopustiti.» Ona pobjesni. «A što ti uopće možeš učiniti? Još si dijete!» Riječ u njoj pobudi niz neugodnih asocijacija. «A, ako si mi napravio dijete? Bit će kopile. Nisi mislio o tome kad si mi ga gurao unutra?», zapita ga ona. Shasu pogodi njena nepoštena optužba. «Ti si mi pokazala kako se to radi!» «To će nam puno biti na pomoći!» Sada je plakala. «Kad bih bar mogla pobjeći!» Pomisao je uistinu bila puna čari, i samo teška srca Shasa ju odbaci. «Hajde, uzjaši», reče joj i podigne ju na Prester Johna, a zatim i on uzjaši. Opaze svjetiljke skupina koje su ih tražile u dolini, čim su ostavili planinu za sobom. I cesta je bila osvjetljena i polako su se pomicala, bilo je očito da su ih tražili, mogli su se čuti i povici, prigušeni u daljini, onih koji su ih tražili u šumi. «Moj će me otac ovoga puta ubiti. Shvatit će odmah što smo učinili», zastenje djevojka, a Shasa osjeti ljutnju zbog njena stenjanja. Već je duže vrijeme odustao od pokušaja da je utješiti. «A kako će saznati?» Nije bio s nama da vidi!», pokuša joj reći. «Ne misliš li valjda da si bio prvi», reče mu ona da bi mu se narugala. «Bilo ih je mnogo, i moj tata me dva puta uhvatio na djelu. Sve će razumjeti.» Na pomisao da se Annalisa igrala tako čudnovatim i predivnim igrama i s drugima Shasa osjeti ljubomoru, koja se samo postupno započela hladiti nakon što je dobro razmislio. «Pa», reče, «ako zna za sve ostale, neće ti puno pomoći da optužiš mene.» Sama se ulovila u klopku. Ponovno zastenje i plakala je teatralno kad su susreli skupinu koja ih je tražila pješice slijedeći vodovod.

Shasa i Annalisa su sjedili na suprotnim stranama radne sobe u njegovoj kući, i držali su se instinktivno što dalje jedno od drugog. Kad su začuli Daimler, vidjevši svjetla i škripu kočnica, Annalisa započne ponovno plakati i šmrcati, istodobno si trljajući oči ne bi li izišla još koja suza. Začuju Centaineine brze i lagane korake na terasi, a potom i odlučnije Tventyman Jonsove. Shasa ustane, s izrazom pokajnika na licu kad se Centaine pojavi na vratima i zaustavi se na pragu. Na sebi je imala jahaći komplet i žutu maramu oko vrata. Bila je crvena od bijesa, a njeno olakšanje nije ublažavalo njen bijes anđela osvete. Annalisa opazi njeno lice i krikne od zabrinutosti. «Drži jezik za zubima, djevojko», reče joj Centaine mirno. «Inače ću ti zaista ja dati ozbiljan razlog za plač.» Zatim se obrati Shasi. «Jeste li se ozlijedili? «Ne, mama», odgovori joj on pognute glave. «A Prester John?» «Odlično mu je.» «Sve je u redu, dakle.» Nije bilo potrebno upuštati se u detalje. «Doktore Twentyman Jones, molim vas, odvedite gospodičnu ocu? Zasiurno će znati što mu je činiti.» Centaine je razgovarala s ocem, podosta kratko, prije sat vremena: golem i debeo čovječuljak, bez kose, no, s vidljivim tetovažama na mišićavim rukama koji joj je objasnio uz oblake alkoholnih para i jasnim gestama dlakavih ruku koje su mu namjere kad se dočepa svoje jedine kćeri. Twentyman Jones uze djevojku za ruku i natjera ju da ustane te je povede uplakanu prema vratima. Kad je prolazila pored Centaine, ženin izraz lica se razniježi i ona mu dodirne ruku. «Što bih učinila bez vas, doktore Twentyman Jones?», reče mu. «Mislim da biste se odlično snašli, gospođo Courteney, no, drago mi je što vam mogu biti na pomoći.» Gurne Annalisu iz sobe i ubrzo zatim začuje se Daimlerov motor. Centainein izraz lica postane još tvrdi dok se okretala prema Shasi. On se nervozno trgne, osjetivši njen inkvizitorski pogled na sebi. «Bio si neposlušan», reče mu. «Upozorila sam te da ostaviš tu gusku.» «Istina je, mama.» «Bila je s polovicom rudara. Morat ću te povesti k liječniku kad se vratimo u Windhoek.» Shasu prođu trnci i baci pogled na vlastito tijelo, kao da je mogao opaziti nevidljive, odvratne mikrobe kako puze po njegovim intimnim dijelovima. «Neposluh je težak, no, znaš li što je neoprostivo?» Ne naprežući previše mozak, Shasa je mogao spomenuti nekoliko stvari. «Bio si glup», reče Centaine. «Pustio si da te otkrijemo. A to je najgore od svega. Svi će ti se smijati u rudniku. Kako ćeš zapovijedati, ako se ponižavaš na taj način?» «Nisam mislio, mama. Nisam previše razmišljao. To što se dogodilo, dogodilo se.» «Razmisli sada o tome», reče mu. «Sad se okupaj s pola litre Lysola

u kadi i razmisli o tome. Laku noć.» «Laku noć, mama.» Približi joj se i nakon nekoliko trenutaka dvoumljenja Centaine mu pruži obraz da ju poljubi. «Žao mi je, mama. Žao mi je da se sramiš mene.» Centaine ga je htjela zagrliti i stisnuti ga snažno, htjela ga je pomilovati po kosi i reći mu da se nikada neće sramiti njega: umjesto toga ostane stajati i hladno mu odgovori: «Laku noć, Shasa.» Nije se pokrenula sve dok nije začula njegove korake kako odzvanjaju hodnikom, a potom se opusti. «Dijete moje», uzdahne. Odjednom, prvi put nakon toliko godina, osjeti potrebu za nekim jakim pićem. Uze jednu od ukrašenih boca konjaka iz ormarića i natoči si piće, ispivši veliki gutljaj, koji joj opeče jezik i od kojeg joj se pojave suze u očima. Ispije ga na brzinu do kraja i stavi piće na stranu. «Neće mi baš pomoći», reče samoj sebi i ode prema pisaćem stolu. Sjedne u kožnu fotelju i osjeti se malena, krhka i ranjiva. Čudnovat osjećaj za Centaine, koji je prestraši. «Dogodilo se», promrmlja. «Postaje muškarac.» I odjednom osjeti da mrzi djevojku. «Ta kurvica. Još nije bio pravi trenutak. Previše je brzo da u njemu probudi demona, da krv de Thiryja započne ključati.» Bio je to demon kojeg je ona dobro poznavala, budući da ju je mučio cijeli život. Divlja i strastvena krv de Thiryjevih. «Ljubavi moja», zazove ga Centaine, shvativši da će izgubiti dio njega... zapravo, već ga je izgubila. Osamljenost koja je godinama i vrebala sada ju zapljusne. Samo dvojica muškaraca mogla su joj pružiti olakšanje. Shasin otac umro je u krhkom zrakoplovu od platna i drva, dok ga je ona bespomoćno gledala kako gori. Drugi muškarac se postavio izvan svake moguće veze jednim jedinim brutalnim i besmislenim činom. Michael Courteney i Lothar de La Rey, i jedan i drugi, mrtvi, za nju. Od tih dana bilo je mnogo muškaraca koje je njeno tijelo trebalo kao lijek da umiri vruga u sebi. Otišli su kao što su i došli, bez i i da im je bilo dozvoljeno dosegnuti najintimnije kutke njene duše, i one koje je osamljenost sada mučila. «Da bar imam nekoga», stenjala je, želju koju je izrazila još samo jednom, kad je ležala u pustinji i trebala roditi plavo kopile Lothara de La Reyja. «Da bar imam nekoga koga bih mogla voljeti i koji bi me volio.» Nasloni se u kožnoj fotelji i približi sliku u srebrenom okviru, onu koju je uvijek nosila sa sobom, na svako putovanje, i prouči lice mladića u sredini skupine pilota. Prvi put primijeti da je slika izbljedjela, toliko da su crte lica Michaela Courteneyja, Shasina oca, bile gotovo neprimjetne. Zagleda se u to mlado i prelijepo lice i pokuša očajna dati jasnoću slici koju je nekada imala, barem u mislima. No, samo je još više bježala od nje i udaljavala

se. «Michael», promrmlja. «Prošlo je toliko vremena. Oprosti mi. Molim te, oprosti mi. Pokušala sam biti jaka i odlučna, za tvoju ljubav i ljubav tvoga sina, ali...» Ponovno vrati sliku na njeno mjesto i ode do prozora. Zagleda se u mrak. «Ubrzo ću izgubiti svoje dijete», pomisli. «A jednoga dana bit ću stara i sama i ružna... strah me.» Započne drhtati držeći si ruke, no, u tom trenutku odluči: «Nema vremena za slabosti i plakanje nad samom sobom, to je put koji si sama sebi odabrala.» Ukoči se, malena, ali uspravna, sama u mračnoj kući. «Treba gledati u budućnost. Ne može se vratiti natrag, ne smije se strahovati, treba ići dalje do kraja.»

«Gdje je Stoffel Botha?», htio je znati Shasa, kad se sirena oglasila za ručak. «Kako to da ga nema?» «A tko bi ga znao?» Nadglednik radova slegne ramenima. «Ured za personal mi je poslao obavijest u kojoj je stajalo da neće doći. Nisu objasnili razlog. Možda su ga otpustili. Ne znam i nije me uopće briga. Bio je obični hvalisavac.» I ostatak smjene Shasa je pokušavao svladati osjećaj krivnje usredotočivši se na rudu ispod valjaka. Kad se oglasi sirena za kraj rada smjene i skupina crnaca uzvikne: «Shahik, zazvonilo je!», Shasa uzjaši Prester Johna i krene cestom u kojoj je živjela Annalisina porodica. Znao je da je time izazivao majčin bijes, no, podržavao ga je viteški osjećaj. Morao je otkriti koliko je štete i nesreće prouzročio. Ne uspije. Na glavnim vratima Moses mu se približi i dohvati Prester Johna. «Vidim te, Dobra Vodo», pozdravi ga dubokim glasom. «Moses!», osmehne se Shasa iskreno se radujući, zaboravivši na trenutak svoje brige. «Htio sam upravo k tebi.» «Donio sam ti knjigu.» Moses mu pruži debelu knjigu Povijesti Engleske. «Nije moguće da si ju već pročitao», pobuni se Shasa. «Meni je bilo potrebno nekoliko mjeseci. Ovo je prebrzo. «Nikad je neću pročitati, Dobra Vodo. Moram ostaviti rudnik Hani. Polazim kamionom sutra ujutro za Windhoek.» «O, ne!» Shasa skoči u sedlu i dohvati ga za ruku. «Zašto odlaziš, Moses?» Shasa se pretvarao da ne zna razlog, osjećajući grižnju savjesti. «Nije pitanje htjeti ili ne htjeti.» Moses slegne ramenima. «Mnogi odlaze sutra kamionom. Doktor je tako odlučio i tvoja gospođa majka je objasnila razloge i dala nam mjesec dana plaćenog. Oni poput mene ne postavljaju pitanja.» Osmehne se gorkim osmijehom. «Evo ti knjiga.» «Zadrži je.» Shasa ne htjede uzeti knjigu. . «Neka to bude moj dar za rastanak.» «U redu, Dobra Vodo. Zadržat ću je kao sjećanje na tebe. Neka je mir s tobom.» okrene se. «Moses...», pozove ga Shasa i odmah shvati da mu nema što reći. Pruži mu ruku, instinktivno i Ovambo se povuče. Crnci i bijelci se

nisu smjeli rukovati. «Idi u miru», nije popuštao Shasa i Moses se ogleda oko sebe, gotovo kriomice, a potom prihvati pozdrav. Njegova je koža bila svježna. Shasa se zapita imaju li svi crnci takvu kožu.

»Prijatelji smo«, reče Shasa produživši rukovanje. «Prijatelji smo, nije li tako?» «Ne znam.» «Što želiš reći?» «Ne znam ako je za nas moguće imati prijatelje.» Polako oslobodi ruku i krene udaljivši se. Nije se okrenuo ni jednom prema Shasi dok se uputio prema naselju rudara.

Konvoj kamiona vozio je prema dolini i između kamiona ostavljen je dovoljan razmak kako bi se izbjegla prašina prethodnog vozila. Prašina je lelujala, sitna poput pudera, visoko u zraku još uvijek toplom poput dima požara u šumi. Gerhard Fourie, na čelu konvoja, čvrsto se držao za volanom. Njegov golemi trbuh otkopčao je dugmad na košulji otkrivajući tako dlakav pupak. Svakih nekoliko trenutaka podizao bi pogled s ceste i pogledao u retrovizor. Kamion je bio prepun stvari i namještaja otpuštenih porodica, bijelaca i crnaca. Njihovi vlasnici sjedili su na hrpi svoje imovine. Žene su stavile marame kako bi se zaštitile od prašine; čvrsto su držale najmlađu djecu koja su mogla ispasti iz vozila. Starija djeca su se snašla pronašavši si mjesto među stvarima. Fourie smjesti ogledalo tako da je mogao gledati djevojku koja se nalazila iza. Nalazila se između starog ormara i prljavog kovčega. Skupila je pokrivač i upotrijebila ga kao jastuk i sada je drijemala, dok joj je glava poskakivala. Imala je podignuto koljeno i u snu je haljina kliznula unatrag otkrivajući duge gaće sa slikom ruže. Fourie ih uspije opaziti upravo prije nego što se djevojka probudila, poravnala haljinu i okrenula se na bok. Fourie se znojio i ne samo zbog topline. Biserne kapi znoja sjajile su se na njegovoj neobrijanoj bradi. Uze opušak iz usta i zagleda se u njega proučivši ga. Papir je bio žut od pljuvačke i duhana. Prstima koji su mu podrhtavali Fourie ga baci kroz prozor i uze drugu cigaretu vozeći samo jednom rukom i gledajući s vremena na vrijeme u retrovizor ne bi li primijetio i najmanji pokret djevojke. Uživao je u tom mladom i svježem mesu i znao je koliko je vatrena i slobodna; sada je osjećao potrebu da još uživa i ta ga je potreba mučila. Bio je spreman na bilo koji rizik da ponovno proživi one trenutke koje je imao s Annalisom. Ispred njega šuma bodljikavih grmova izroni iz zraka koji je podrhtavao od topline. Prošao je ovuda toliko puta da je cestu ispunio simboličnim kamenjem i ritualima. Provjeri džepni sat i zareži. Dvadeset minuta kašnjenja. No, bilo je to razumljivo. Kamioni su bili krcati bivših rudara s njihovim stvarima. Ostavi cestu i zaustavi kamion pored šume i uzvikne: «Stanka! Kome je

potrebno može obaviti nuždu, žene lijevo, muškarci desno. Ako ne obavite sve u deset minuta, ostavit ćemo vas ovdje!» A što se njega tiče, on je učinio sve u manje od deset minuta i bio je prvi koji se vratio na kamion. Zatim se pretvarao da nešto radi na motoru. Čekao je djevojku. Ona se pojavi, popravljajući si haljinu, na kojoj je bilo podosta prašine nalik na brašno. Kad opazi Fouriea koji ju je promatrao, podigne glavu i zanjiše bokovima, ne mareći za njega.«Annalisa», prošapće on u trenutku kad se djevojka htjela uspeti na kamion. «Kurva tvoje bake, Gerhard Fourie!», prosikće ona kao odgovor. «Ostavi me na miru ili ću reći mome ocu.» U nekom drugom trenutku bila bi s njim puno ljubaznija, no, bokovi i stražnjica su je još uvijek boljele od biča koji je otac upotrijebio. Njeno zanimanje za suprotni spol bilo je trenutačno manje od nule. «Želim razgovarati s tobom», nije popuštao Fourie. »Razgovarati, zaista?! Kao da ne znam što želiš!» «Nađimo se izvan tabora noćas», molio ju je. «Odsjeci si ga!» Annalisa skoči u kamion i pogled na te noge još više ošamuti Gerharda. «Annalisa, dat ću ti novca.» Bio je očajan, požuda ga je uništavala. Annalisa se zaustavi i razmisli o ponudi. Za nju je bila neka vrsta otkrića, otvaralo joj je pogled na sasvim novi svijet, pun mogućnosti. Do tada joj nije nikada palo na pamet da bi joj mogli ponuditi novac za nešto što je njoj bilo tako zabavno i što je toliko voljela više od spavanja i jela. «Koliko novca?», zapita sa zanimanjem. «Funtu», ponudi on. Bilo je to podosta novca, više od onog što je ikada imala u ruci, no, njen trgovački instinkt se probudi i Annalisa je htjela okušati granice svoje nove mogućnosti. Tako okrene naglo glavu i učini gestu gnušanja, kriomice gledajući krajičkom oka. «Dvije funte», prošapće Fourie brzo i djevojčino se raspoloženje odmah poboljša. Dvije funte! Osjeti se snažna, lijepa, sretne ruke. Crveni tragovi na leđima i na nogama su polako nestajali. Sklopi oči, namjestivši vragolasti izraz lica koji se njemu tako sviđao i opazi da se brada vozača orosila znojem, a da mu je donja usna podrhtavala. Osjeti se još sigurnijom i izazovno, nakon što je nekoliko trenutaka zadržala dah, reče: «Pet funta!», i odmah vrškom jezika prođe preko usana, začuđena vlastitom hrabrošću što je spomenula takav golem iznos. Bilo je to nešto manje od očeve tjedne plaće. Fourie problijedi dvoumeći se. «Tri», reče, no, ona je već shvatila da je posao gotovo sklopljen i povuče se. »Smrdljivi starče.» Ispuni glas podsmijehom i okrene se. «U redu! U redu!», pristane Fourie. «Pet funta.» Ona mu se pobjednički osmijehne. Novi svijet prepun bogatstva i zabave bez kraja otvori se

pred njom, a ona je već ušla u njega. Stavi u usta vršak prsta. «A budeš li htio i ovo, trebat ćeš platiti još funtu.» Nije više bilo granica njenoj smionosti.

Mjesec je bio gotovo pun i preplavio je pustinju reflektirajući sjene na brežuljke. Zvukovi tabora bili su prigušeni u tom prostoru: netko je sjekao drva, ženski glasovi koji su spremali jelo bili su nalik ptičjem pjevu u daljini. Nešto bliže par šakala čekao je priliku da se dočepa hrane, uzbuđen mirisima koji su se oslobađali iz lonaca i njihov zbor bio je divljačko stenjanje koje je podsjećalo na agoniju. Fourie se stisne uz stijenu brežuljka i upali cigaretu promatrajući u pravcu odakle je trebala stići djevojka. Šibica osvjetli crte loše obrijanog lica. Fourie je bio toliko zaokupljen svojim mislima da nije primijetio grabljivicu koja ga je promatrala iz sjene. Bio je sasvim usredotočen na brzi dolazak djevojke i već je ubrzano disao uz mala stenjanja koja su otkrivala njegovo nestrpljenje. Annalisa se pojavi poput duha, srebrenasti eter u obliku djevojke i on ustane i zgnječi opušak. «Annalisa!», pozove tihim glasom, drhtavim od požude. Ona se zaustavi izvan njegova dosega i kad joj se on približi da bi ju dohvatio, lagano se odmakne i osmijehne se, tako lagano i vragolasto. «Pet funta, gospodine», podsjeti ga i približi mu se kad je on uzeo novčanice iz stražnjeg džepa. Ona ih uzme i podigne prema svjetlu provjerivši ih. Zatim, zadovoljno ih smjesti u haljinu i približi mu se. On je dohvati oko struka i poljubi djevojku svojim vlažnim usnama. Konačno se ona naglo odvoji od njega, smijući se bez daha i držeći ga oko struka dok je on podizao njenu haljinu. «Želiš li i ono za funtu?» «Previše je», reče joj. «Nemam toliko novca.» «Deset šilinga», ponudi ona i dodirne prednji dio njegova tijela tankom i lukavom rukom. «Pola krune», odvrati Fourie. «Nemam ništa više.» Ona se zagleda u njega, nastavivši ga dodirivati i shvati da nije mogla dobiti ništa više. «U redu, daj mi pola krune», popusti konačno. Prije nego što je kleknula pred njim, pažljivo sakrije novčić. On položi obje ruke na njene kovrče, nagne glavu na njenu i sklopi oči. Osjeti nešto tvrdo među rebrima tako naglo i jako da su mu pluća ostala bez zraka i glas krikne u njegovo uho: «Reci kurvici da nestane.» Glas je bio nizak i prijeteći i zvučio je jako poznato. Djevojka ustane, obrisavši si usta dlanom ruke. Zagleda se na trenutak iznad Fourieovih ramena, razrogačenih očiju i punih straha, zatim potrči brzinom vjetra prema taboru. Fourie je nespretno podizao hlače i okrene se prema čovjeku koji je stajao iza njega s Mauzerom uperenim prema njegovom trbuhu. «De La Rey!», uzvikne. «Jesi li možda čekao nekog drugog?» «Ne! Ne!»,

reče Fourie, zaniječujući glavom. «Samo što... tako je brzo.» Od posljednjeg puta što su se susreli Fourie je imao dovoljno vremena za pokajanje što je prihvatio njegovu ponudu. Kukavičluk je pobijedio dugačku borbu s pohlepom i Fourie je, željama zamijenivši stvarnost, samog sebe uvjerio da je plan Lothara de La Reyja kao mnogi drugi koje je i on prije toga iskovao, san koji se nikada neće ostvariti za one koji su se rodili u siromaštvu i koji su radili dan i noć. Očekivao je da više neće čuti ništa o Lotharu de La Reyju. Tome se nadao: no, sada je stajao ispred njega, visok i prijeteći, s glavom koja se sjajila poput svjetionika na mjesечеvoj svjetlosti, a oči su mu se caklile poput leopardovih. «Brzo?», reče Lothar. «Brzo? Prošlo je nekoliko tjedana, dragi moj prijatelju. Trebalo je više vremena nego što sam mislio da sredim sve.» Zatim Lotharov glas otvrdne: «Jesi li već prevezio dijamante u Windhoek?» «Ne, još nisam...» Fourie se prekine, bijesan na samoga sebe. Bilo bi to njegovo spasenje! Trebao je jednostavno reći: «Da! Ja sam ih osobno vozio prošli tjedan.» No, nije mogao vratiti svoje riječi, i tako pogne glavu, te se usredotoči na posljednje dugme hlača. Riječi koje je izgovorio mogle su ga stajati doživotnog zatvora i umirao je od straha. «Kad će poslati dijamante?» Lothar ga jače pritisne Mauzerom i Fourie podigne glavu prema mjesecu, kako bi se mogli gledati oči u oči. Lothar mu nije vjerovao. «Odgodili su polazak. Ne znam do kada. Čuo sam da trebaju poslati veliku količinu.» «Zašto?» «Rekli su samo da se radi o velikoj količini.» «Rekao sam ti, žele zatvoriti rudnik.» Lothar je pažljivo promatrao vozačevo lice. Osjećao je njegovo dvoumljenje i morao ga je ohrabriti. «Ovo je posljednja prilika, a dan kasnije ćeš se naći na cesti upravo kao i ti jadnici koje sad prevoziš.» Fourie potvrdi tugaljivo. «Istina je, dali su im otkaz.» «A sljedeći kog će otpustiti, prijatelju moj, bit ćeš ti. A tvoja porodica? Rekao si mi da si jako vezan za svoju ženu i djecu, zar ne?» «Da.» «Nećeš više imati novca ni da prehraniš svoju djecu, ni da ih odjeneš, a nećeš imati ni tih nekoliko funta kojima ćeš platiti djevojčurama da te zadovolje.» «Ne govori tako.» «Učini što sam ti rekao i imat ćeš djevojaka koliko ih god budeš htio.» «Ne govori tako. To je svinjarija.» «Znaš dobro što smo se dogovorili. Znaš što ti je činiti čim te budu obavijestili o danu polaska.» Fourie potvrdi, no, Lothar nastavi: «Reci mi, ponovi mi sve.» Ostao je strpljivo slušati dok je vozač recitirao sve što mu je poručio, ispravivši ga jednom na jednoj sitnici. Konačno se zadovoljno osmjehne. «Nemoj nas iznevjeriti, prijatelju moj. Ne volim kad me ostave na cjedilu.» Nagne se i zagleda se u Fourieove oči izbliza, a zatim

se naglo okrene i nestane. Fouriea prođu trnci i započne se penjati brežuljkom spotičući se poput pijanca. Tek na samom kraju uspinjanja shvati da je djevojka uzela novac, no, nije obavila do kraja svoj posao. Započne maštati kako će govoriti s njom i pokušati ju nagovoriti da dovrši što je započela jednom drugom prilikom, no, shvati da ima malo nade. Uostalom, nije više bilo tako hitno: led koji je Lothar de La Rey ubrizgao u njegovu krv sledio mu je i strast.

Jahali su šumom koja se prostirala ispod stjenovite planine, a njihovo je raspoloženje bilo dobro misleći na dane koji su ih čekali. Shasa je jahao na Prester Johnu s preciznom puškom Mannlicher od sedam milimetara u kožnoj futroli ispod lijevog koljena. Bilo je to predivno oružje s rukohvatom od prvoklasne orahovine, a ime Shasa bilo je urezano na dragocjeni metal. Pušku mu je poklonio djed za njegov četrnaesti rođendan. Centaine je jahala na sivom vrancu, predivnoj životinji. Njegov je plašt imao crne mrlje koje su tvorile neku vrstu čipke na ramenima i iznad repa. Griva, njuška i glava iznad očiju bili su boje crnog antracita, u izraženoj suprotnosti s kožom koja se nalazila oko njih i koja je bila mekana. Zvala ga je Nuage, oblak, poput vranca kojeg joj je otac poklonio kad je bila djevojčica. Centaine je na sebi imala šešir sa širokim naborima poput onih koje su nosili stočari u Australiji i korzet od kože kudua iznad košulje. Maramu od žute svile privezala je oko vrata, a oči su joj se sjajile. «O, Shasa, izgledam samoj sebi poput učenice koja bježi s nastave. Dva dana samo za nas!» «Hoćemo li se utrkiivati do izvora?», izazove ju, no, Prester John nije bio na visini Nuage i kad je Shasa stigao do izvora, Centaine je već sjahala s konja i pridržavala je vrančevu glavu kako bi mu onemogućila da previše pohlepno pije vodu. Ponovno uzjašu i krenu dublje prema stepskom području pustinje Kalahari. Što su se više udaljavali od rudnika, to je bilo manje ljudskih tragova, a divlje su životinje postajale sve brojnije i manje sumnjičave. Centaine je navikla na život u divljini, imala je najbolje učitelje koji se uopće mogu zamisliti, Bušmane San, i nije izgubila ni jednu sposobnost. Pokaže Shasi par elegantnih malih lisica oštih ušiju koje on zasigurno ne bi bio opazio. Lisice su odlazile u lov na skakavce po rijetkoj srebrenastoj travi, pognuvši lukavo uši, a zatim bi skočile na svoj plijen. Dok su konji prolazili, lisice su držale načuljene uši legavši na tlo. Jednom, u pola popodneva, opaze predivne gemsboke koji su skakutali jedan za drugim. Držali su visoko glave s ravnim i tankim rogovima, pa su u daljini izgledali poput jednoroga. Topli ih zrak pretvori u bizarna

čudovišta s nogama poput teleskopa, a potom nestanu. Kad je sunce na zalasku obojilo pustinju sjenama i svježim bojama, Centaine opazi još jednu malenu hordu springboka i pokaže Shasi mladog i debeljuškastog mužjaka. »Nedostaje samo kilometar do mjesta gdje smo se utaborili. Vrijeme je da mislimo na večeru.« Shasa odmah izvuče Mannlicher uz futrole. «Obavi to čisto!», upozori ga ona. Uznemirivalo ju je pomalo što je njen sin toliko uživao u lovu. Zadrži se iza njega gledajući ga kako je sjahao s konja. Iskoristivši Prester Johna da se sakrije od krda, Shasa krene prema njima. Prester John shvati što je namjeravao njegov gospodar i osjeti koja je njegova uloga u svemu, te se zadrži između Shase i divljači i čak se zaustavi kad su springboki pokazali prve znakove uznemirenja, a ponovno se započne približavati nakon što su se ponovno umirili. Na dvjesto koraka udaljenosti Shasa se stisne s laktovima na koljenima i Centaine osjeti olakšanje vidjevši da je springbok pao odmah prvim hitcem. Vidjela je jednom ostatke jedne od tih predivnih gazela smrskane hitcem Lothara de La Reyja i sjećanje na njega ju je još uvijek mučilo. Krene jašući prema životinji i opazi da je Shasa ciljao ravno u srce. Promatrala ga je kritički dok je on skidao kožu i unutarne organe divljači kao što ga je naučio Sir Garry. «Nemoj baciti iznutrice», reče mu. «Sluge su lude za tripom.» I on ju poslušao, položivši ih u kožu, a zatim prebaci plijen na Prester Johna, zavezavši ga za sedlo. Tabor se nalazio u podnožju brežuljka, upravo ispod izvora koji je davao malo vode. Dan ranije Centaine je poslala tri sluge s kovčezima i tabor je bio dobro opremljen i siguran. Večerali su jetricu i srce springboka. Zatim su ostali sjediti do kasno u noć oko vatre, pijući kavu koja je imala okus po dimu, razgovarajući mirno i gledajući u mjesec koji se pojavljivao na nebu. U zoru ponovno uzjašu na konje, ogrnuvši se krznanim jaknama da se zaštite od zime. Prije nego što su prešli nekoliko kilometara Centaine podigne glavu Nuage i nagne se prema zemlji sa sedla ispitujući tlo. «Što je, mama?» Shasa, uvijek osjetljiv na i najmanje promjene raspoloženja svoje majke, osjećao je njenu uzbuđenost. «Dođi brzo, cheri!» Pokaže mu tragove na mekanom tlu. «Što mi možeš reći o ovima?» Shasa skoči na tlo i nagne se nad tragove. «Ljudi?» Postane radoznao. «Ali, maleni, djeca?» Podigne pogled kako bi ju promotrio, i njen široki osmijeh ga ohrabri. «Bušmani!», izjavi. «Skupina Bušmana!» «Upravo tako», nasmije se ona. «Par lovaca. Slijede žirafu. Pogledaj! Njihovi se tragovi poklapaju s plijenom.» «Možemo li ih slijediti, mama? Možemo li?» Shasa je bio uzbuđen koliko i ona. Centaine se složi. «Trag

je star jedan dan. Možemo ih još uvijek doći ako se požurimo, reče mu. Centaine je jahala prva, a Shasa za njom, na sasvim malo razdaljini, pazeći da ne preklopi tragove. Nikad ju nije vidio tako usredotočenu na nešto, ne ispuštajući iz vida tragove ni na najtežim dijelovima staze, gdje i Shasa, svojim dobrim vidom, nije mogao ništa primijetiti. «Pogledaj, bušmanska četkica za zube.» Pokaže mu svježu grančicu, s izgrizenim krajem koji je služio kao četkica, i koja je ležala sa strane staze. «Evo gdje su prvi put ugledali žirafu.» «Kako znaš?» «Jer su napeli lukove. Evo traga strijele.» Kako bi nategnuli konop, lovci su naslonili kraj luka na tlo. «Pogledaj, Shasa, ovdje su se započeli približavati žirafi kriomice.» Za njega nije bilo promjene u tragovima i reče joj to. «Koraci su kraći i oprezniji. Težina je premještena na prste», objasni mu ona, a zatim, nakon nekoliko koraka, reče: «Ovdje su legli na tlo, puzili su da bi započeli s lovom. Ovdje su ustali na koljena i odapeli strijele, a ovdje su skočili na noge da vide jesu li pogodili.» Nakon dvadeset koraka uzvikne: «Pogledaj kako su bili blizu plijena. Ovdje je žirafa bila pogođena i započela je trčati. I pogledaj kako su lovci slijedili njen trk, čekajući da otrov strijela započne djelovati.» Jahali su stazom sve dok se Centaine ne ustane u stremenima i pokaže prema naprijed. «Kragulji!» Šest ili sedam kilometara ispred njih na plavetnilu neba nalazio se tanki oblak crnih mrlja. Oblak se lagano pomicao, visoko iznad zemlje. «Polako, sada, cheri», upozori ga Centaine. «Ako ih prestrašimo, može postati opasno.» Uspore i polako se započnu uspinjati do mjesta gdje se nalazila žirafa. Ostaci kostura bili su golemi. Ležala je na jednom boku, samo djelomično oderana i rastrgana. Na bodljikavim grmovima koji su okruživali skelet bila su podignuta skloništa od slame i grmovi su bili ukrašeni komadima mesa i dugačkim dijelovima iznutrice koji su se sušili na suncu. Grane su se izdužile pod teretom. Cijeli kraj bio je pregažen od desetak malih stopala. «Doveli su žene i djecu kako bi im pomogli da odrežu i odnesu meso», reče Centaine. «Kakav smrad!», reče Shasa naprcivši nos. «A oni, gdje su sada?» «Sakrili su se» reče Centaine. »Vjerojatno su nas opazili da dolazimo već na sedam kilometara udaljenosti.« Podigne se u stremenima i skine šešir s glave da bi bolje otkrila lice, a zatim dozove na nepoznatom jeziku, okrenuvši se polako i ponovivši poruku nekoliko puta. «Prolaze me trnci», reče Shasa i zadrhti na toplom zraku. Pustinja ih je okruživala sa svih strana, tiha i topla. «Jesi li sigurna da su još uvijek tu negdje?» «Promatraju nas. Ne žuri im se.» Zatim se jedan muškarac ustane, tako

blizu da vranac poskoči i zatrese nervozno glavom. Na sebi je imao samo gaće od životinjske kože. Bio je malen, no, jako dobro građen, elegantnih udova. Kretao se poput trkača. Prsa su mu bila mišićava, a na trbuhu je imao također jasno izražene mišiće. Držao je glavu uspravno i ponosno i iako je bio sasvim obrijan bilo je jasno da se nalazio u najboljim godinama. Njegove oči imale su oblik mongolskih u uglovima, a njegova se put sjajila poput jantara, a na suncu se još više isticala. Podigne desnu ruku u znak pozdrava i mira i reče visokim glasom nalik na glas ptice: «Vidim te, Nam» Tako je glasilo Centaineinino bušmansko ime, koja zaplače od sreće. «I ja tebe vidim, Kwi!» «Tko je dječak?», zapita ju Bušman. «Moj sin, Dobra Voda. Kao što sam ti rekla prvi put kad smo se sreli, rođen je na svetom mjestu tvojih ljudi: Owa je bio njegov usvojeni djed, a Hani njegova baka.» Kwi se okrene i dozove glasno u praznu pustinju. «Istina je, pleme San. Ova žena je Nam, naša prijateljica, a dječak je onaj iz legende. Pozdravite ih!» I odjednom se započnu podizati mali ljudi Sani. Zajedno s Kwijem bilo ih je ukupno dvanaest: dva muškarca, Kwi i njegov brat Kwi Debeli, njihove žene i djeca, sasvim goli. Sakrili su se spretnošću divljih životinja, ali sada su se približavali pjevušeći i smijući se, a Centaine ih pozdravi, sjašući sa sedla da bi ih zagrlila i pozdravila svakog poimence, i konačno podigla i dva novorođenca držeći ih u naručju. «Kako ih tako dobro poznaješ, mama?», htio je znati Shasa. «Kwi i njegov brat su rođaci Owa, tvog bušmanskog djeda. Prvi put kad sam ih susrela, ti si bio jako malen i još smo razvijali rudnik Hani. To je njihov teritorij za lov.» Prošli su ostatak dana s plemenom, i kad je došlo vrijeme odlaska, Centaine pokloni svakoj ženi nekoliko metaka od sedam milimetara i one vrisnu od sreće zaplesavši u znak zahvalnosti. Meci su se trebali pretvoriti u ukrase, lančice na kojima bi im druge žene zavidjele. Shasa pokloni svoj lovački nož Kwiju, i čovjek prijede palcem preko oštrice te se začudi kad opazi da se porezao. S ponosom pokaže okrvavljeni prst svakoj ženi. «Kakvo oružje!» Kwi Debeli dobio je Centainein pojas, i kad su otišli, još je uvijek proučavao refleks svog lika u kopči. «Ako nas budeš ponovno željela posjetiti», uzvikne Kwi za njima, «bit ćemo među stablima mongongo pored rova Ochee dok ne stignu kiše.» «Tako im je malo dovoljno da budu sretni», reče Shasa, okrenuvši se i pogledavši u malene pojave koje su plesale od sreće. «To su najjednostavniji ljudi na svijetu», prizna Centaine. «No, pitam se koliko će vremena izdržati na taj način.» «Jesi li zaista živjela na taj način, mama?», zapita ju Shasa. «Kao Bušmani? Jesi li zaista

jela korijenje i odijevala se samo u komad kože?» «Ne samo ja, već i ti, Shasa. Ili, bolje rečeno, ti nisi nosio ni taj komadić kože, bio si gol kao ti mali vragolani koje si malo prije vidio.» Shasa se namršti pokušavši se prisjetiti. «U snu mi se ponekad događa da vidim tamno mjesto, poput pećine, s vodom koja se dimi.» «Bio je to termalni izvor u kojem smo se kupali, u kojem sam pronašla prvi dijamant rudnika Hani.» «Rado bih ga posjetio, mama.» «Nemoguće.» Njeno se raspoloženje promijeni. «Izvor se nalazio u središtu starog kratera, a sada se na tom mjestu nalazi glavni bunar rudnika. Kopajući smo uništili izvor.» Nastavili su jahati u tišini neko vrijeme, a zatim Centaine nastavi: «Bilo je to sveto mjesto Sana... No, vidiš, kako je to čudno, nije izgledalo da im je žao kad smo ga mi», malo zastane, no, potom ponovno nastavi, «kad smo ga uništili.» «Da, zaista je čudno. Zamisli da nekakav stranac pretvori Westminster u rudnik dijamantata!» «Prije mnogo vremena razgovarala sam o tome s Kwijem. I on mi je rekao da to tajno mjesto nije pripadalo njima, već duhovima, i da oni nikada ne bi dozvolili da se to dogodi, da im se stvar nije svidjela. Rekao je da su duhovi stanovali na tom mjestu tako dugo, da su se možda dosađivali i htjeli su se preseliti na neko drugo mjesto, kao što to čine i Sani.» «No, svejedno ne mogu si zamisliti tebe kako živiš poput njih, mama. Upravo tebe! Nemoguće!» «Bilo je teško», reče nježno. «Tako teško da je gotovo nemoguće objasniti koliko. I čak je nemoguće i predočiti si takvo što. No, bez tog razdoblja u mom životu, koje me otvrdnulo i oblikovalo, ne bih bila ono što jesam. Vidiš, Shasa, ovdje u pustinji, kad sam došla do izmaka snaga, izrekla sam zakletvu. Zaklela sam se da ja, i ti, moj sin, nikada više nećemo morati živjeti na taj način. Zaklela sam se samoj sebi da nikada više nećemo živjeti tako ekstremno.» «No, ja tada nisam bio s tobom.» «Bio si», reče Centaine, potvrdivši i glavom svoje riječi. «Da, bio si. Nosila sam te u sebi, u toplini pješćanih dina, i ti si također bio dio te zakletve dok sam je izgovarala. Mi smo bića pustinje, preživjet ćemo i razvijat ćemo se gdje bi ostali posustali i umrli. Sjeti se toga. Sjeti se dobro ovih riječi, Shasa, ljubavi moja.» Sljedeći dan ostave sluge u rano jutro i krenu konjima nevoljko natrag prema rudniku Hani. Sluge su se pobrinule da rasklope tabor, pokupe sve stvari i prenesu ih natrag. Centaine i Shasa se u podne zaustave i odmore se u hladu bodljikavog stabla, upotrijebivši sedla kao jastuke, promatrajući lijeno ptice koji su iznad njih radile gnijezdo, koje je bilo već dosta veliko. Kad je sunce postalo manje toplo, ponovno uzjašu na konje i upute se prema podnožju

brežuljaka. Odjednom se Shasa podigne u sedlu i promotri brežuljak. «Što je, dragi?» Shasa je prepoznao usjeklinu kamo ga je povela Annalisa. «Nešto te muči», nije popuštala Centaine i Shasa osjeti odjednom potrebu da povede majku u usjeklinu i pokaže joj vješticu planina. Već je htio progovoriti kad se prisjeti zakletve i zaustavi se, ne znajući što mu je činiti. «Ne želiš mi reći?» Centaine je opažala tragove unutarnje borbe na licu svoga sina. «Mama nije uključena u zakletvu. Ona je dio mene. Nije kao da to ispričovijedam nekom neznancu», pokuša pronaći opravdanje i započne brzo govoriti: «Dolje, u tom grlu, nalazi se skelet jednog Bušmana, mama. Želiš li da ti ga pokažem?» Centaine problijedi i zagleda se u njega. «Bušmana?», prošapće. «A kako znaš da se radi o Bušmanu?» «Ima još čuperaka kose na lubanji, i jako su kovrčavi, poput Kwijeve kose i kose njegovih ljudi.» «Kako si ga pronašao? «Anna...», odgovori joj, pocrvenjevši od srama. «Ona ti ga je pokazala?», pomogne mu Centaine. «Da», potvrdi Shasa i odmah spusti pogled. «Jesi li u stanju ponovno ga pronaći?» Boja joj se vratila u obraze i Centaine je izgledala nestrpljiva i uzbuđena naginjući se da bi ga povukla za rukav. «Da, mislim da jesam, uspio bih se orijentirati po nekim znakovima.» Pokaže prema stijeni. «Ta usjeklina u obliku slova V u stijeni i ova pukotina u obliku oka.» «Povedi me do skeleta, Shasa», zapovjedi mu ona. «Moramo ostaviti konje i nastaviti se uspinjati pješice.» Uspinjanje je bilo teško. Vrelina ih je gušila, a trnje ih je bolo poput igala. «Mora da je tu negdje.» Shasa se uspne na jednu od stijena da bi se ponovno orijentirao. «Možda nešto više prema lijevo. Pogledaj vidiš li hrpu kamenja ispod mimoze. Jedna grana skriva nišu. Proučimo malo ovo područje.» Uspnu se grlom jako pažljivo, ostavši malo jedan drugom na razdaljini kako bi pregledali što veću površinu, i da bi se držali u kontaktu, zviždili su i dozivali se svakoga puta kada bi ih grmlje ili stijene razdijelile. «Mama, gdje si?» «Ovdje sam!» Njen je glas bio prigušen, pun boli ili nekog drugog osjećaja i Shasa skoči s jedne stijene na drugu da bi brzo stigao do nje. Centaine je stajala na suncu, držeći u rukama šešir na visini bokova, malena i osamljena. Obrazi su joj se sjajili od kapi znoja, pomislio je Shasa, a zatim shvati da su to bile suze. Tekle su poput nježne rijeke njenim obrazima. «Mama?» Približi joj se i opazi da je pronašla svetište. Odmaknula je granu koja je zaklanjala ulaz. Staklene vaze još su uvijek bile na istom mjestu, s cvijećem koje je već požutjelo i uvenulo. «Annalisa mi je ispričala da je to bila vještica», uzbuđeno će Shasa, uz strahopoštovanje i zagleda se u hrpu kostiju i u malenu lubanju koja

je stajala iznad svega. Centaine zaniječe glavom, nemoćna da izgovori riječ. «Rekla mi je da vještica štiti planinu i da će ispuniti jednu moju želju.» «Hani...» Centaine izgovori ime sasvim tiho. «Moja draga i stara baka.» «Mama!» Shasa ju dohvati za ramena i pridrži ju dok se zanjihala. «Kako znaš da je to ona?» Centaine se prisloni na njegova prsa i ne odgovori mu. «Moglo bi biti na stotine skeleta poput ovog u usjeklinama i grlima», nastavi on nespretno, no, Centaine zaniječe glavom. «Kako možeš biti tako sigurna?» «To je ona.» Njen je glas bio pun boli. «Hani. Pogledaj joj zube, ima jedan razbijeni sjekutić. Pogledaj perlice.» Shasa nije opazio osušenu kožu ukrašenu perlicama, koje su stajale ispod kostiju, prekrivene prašinom. «Osim toga, meni nisu potrebni dokazi, znam da je to ona.» «Sjedni, mama», i posjedne ju na jednu od stijena prepunu lišajeva. «Dobro sam, sada, sve je u redu. Bio je to težak pogodak. Tražila sam je tako dugo sve ove godine. Znala sam otprilike gdje se nalazi.» Ogleda se oko sebe. «I tijelo Owa bi trebalo biti tu negdje.» Pogleda posvuda uokolo. «Nalazili su se tamo gore i pokušavali su pobjeći kad ih je on pogodio puškom. Mora da su pali jedno pored drugog.» «Tko ih je ubio, mama?» Ona duboko udahne, no, svejedno zadržati izgovarajući ime: «Lothar. Lothar de La Rey!» Još su sat vremena tražili drugi skelet među stijenama i usjeklinama. «Nema smisla», preda se konačno Centaine. «Nikad ga nećemo pronaći. Ostavimo ga u miru, Shasa, kao što je to bio sve ove godine.» Vrate se do malog svetišta u stijeni i silazeći uberu nekoliko divljeg cvijeća koje su pronašli na stazi. «Moj prvi instinkt bio je da skupim ostatke i da ih pokopam», promrmlja Centaine kleknuvši pred nišu, «samo što Hani nije bila kršćanka! Ovi su brežuljci bili za nju svetinja. Ovdje će počivati u miru.» Položi cvijeće u vaze, a potom se uspravi. »Pobrinut ću se da te nitko ne smeta, nikada, draga moja bako, i doći ću ti u posjet.» Ustane i uze Shasu za ruku. «Bila je to najbolja osoba koju sam ikada upoznala», reče potišno, «a ja sam ju tako voljela.» Držeći se i dalje za ruke, spuste se do mjesta gdje su privezali konje. Nisu više govorili za vrijeme povratka do kuće, i kad su stigli, sunce je već bilo zašlo i sluge su se već bile zabrinule. Sljedeće jutro, za vrijeme doručka, Centaine je bila živahna, iako je imala podočnjake i njeni su kapci bili nateknuti od plača. «To je posljednji tjedan ovdje, a zatim se vraćamo u Cape Town.» «Htio bih da ostanemo zauvijek ovdje.» «Zauvijek! Moraš se vratiti u školu, a ja svojim poslovima i obvezama. No, vratit ćemo se, znaš.» On potvrdi i Centaine

nastavi: »Pobrinula sam se da ovaj posljednji tjedan provedeš radeći na pranju i na selekciji. Svidjet će ti se, sigurna sam.»

Bila je u pravu, kao i uvijek. Postrojenje za pranje bilo je ugodno mjesto. Voda je tekla iznad podloga za pranje i osvježavala je zrak, a nakon neprestane buke postrojenja za usitnjavanje, tišina pranja bila je pravi odmor za dušu. Atmosfera u dugačkoj prostoriji sa zidovima od opeke bila je nalik na onu u katedrali. Shasa je zadivljeno promatrao usitnjenu rudu koja je dolazila iz postrojenja za usitnjavanje i koja je išla na dosta sporu traku. Veći komadi su se ponovno vraćali u postrojenje za usitnjavanje, i ponovno bi se usitnjavali ispod valjaka. Ostajali su samo maleni komadići; s trake su padali u spremnike, a zatim bi prelazili na podloge za pranje. Lakše smjese su se prale i slale do spremišta. Teži šljunak, koji je sadržavao dijamante, nastavljao je svoj put kroz cijeli niz uređaja koji su dijelili kamenje različite vrste. Samo jedan dio šljunka, tisućiti dio ukupne količine, stizao je do kraja. Taj je šljunak ulazio u cilindre, koji su se lagano vrtjeli, premazani debelom žutom masti. Mokro kamenje s lakoćom klizi ispod valjaka, no, dijamanti su suhi. I jednom kad bi suha površina dragog kamenja dodirnula cilindre, ostajala bi zalijepljena na njima poput insekta na podlozi koja hvata muhe. Valjci su bili smješteni iza teških rešetaka i pored svakog od njih sjedio je nadglednik bijelac koji je pazio na posao. Shasa proškilji kroz rešetke prvi put i opazi čudo na nekoliko centimetara od svog nosa. Neobrađeni dijamant ostao je uhvaćen u klopci. Promatrao ga je kako klizi do kade zajedno sa sitnim ostacima vlažnog šljunka, opazi kad je dodirnuo valjak, i kako je odmah skrenuo i odvojio se od ostataka šljunka. Shasa osjeti želju da pruži ruku i spasi dijamant prije nego što će pasti i ostati zauvijek izgubljen, no, željezne rešetke su bile preblizu jedna drugoj i ruka mu nije uspjela proći. Zatim se dijamant uhvati čvrsto za valjak, suprotstavivši se laganom toku šljunka, ponosno se držeći, suh i proziran poput mjehura na žutoj koži golemog reptila. Zatim skrene pogled uz osjećaj čuđenja, isti osjećaj čuđenja koji je Shasa osjetio kad je njegova kobila oždrijebila ždrijebe pred njegovim očima. Prođe cijelo jutro dok je on promatrao velike cilindre premazane žutom mašću i dijamante kako su se sve više hvatali na podlogu. U podne se direktor dvorane za pranje spusti sa svoja četiri pomagača bijelca, više nego što ih je trebalo, osim da se međusobno provjeravaju i onemoguće krađu. Širokom špatulom skinu dijamante s cilindara, a potom premažu pažljivo cilindre novim slojem masti. U sobi za skidanje masti koja se nalazila pod ključem, i

koja se nalazila na drugom kraju ureda, direktor položi kotao s dijamantima na peć ostavivši ih sve dok ne ostanu samo dijamanti. A doktor Twentyman Jones izvaže svaki dijamant pojedinačno i ispiše težine u knjižicu proizvodnje, dragocjenu knjigu s kožnim koricama. «Vi ste zasigurno primijetili, gospodičiću Shasa, da ni jedna od ovih ljepotica ne teži manje od pola karata.» «Da, gospodine», no, Shasa nije na to mislio. «A što je s manjima?» «Valjci namazani mašću nisu nepogrješivi. Zapravo, trebaju imati minimalnu težinu da se uhvate za valjak. Ostalo kamenje, čak i druge vrste dragog kamenja koje su također vrijedne, ne ulaze u proces.» Povede Shasu ponovno u dvoranu za pranje i pokaže mu ostatke tamnoga šljunka koji je prošao kroz valjke. «Tu ponovno sakupljamo vodu koju smo upotrijebili i ponovno ju upotrebljavamo. Voda je veliko blago, kao što i sami znate. Zatim ručno pregledavamo sve kamenčiće.» Dok je govorio, dva muškarca se pojave na vratima u dnu sobe i dohvate kablič šljunka iz kade. Shasa i Twentyman Jones su ih slijedili u drugu sobu kamo su otišli, dugačku i usku, dobro osvijetljenu s visokim prozorima. Dugački stol, prekriven sjajnim limom, zauzimao je cijelu sobu. Na obje strane stola sjedili su redovi žena. Na ulazu neki su ljudi podigli pogled i Shasa prepozna žene i djecu mnogih bijelaca koji su radili u rudniku, pa čak i glavnih crnaca. Žene bijelkinje sjedile su u skupini pored ulaza, odvojene na odgovarajućoj udaljenosti od crnkinja koje su se nalazile u dnu sobe. Nosači isprazne kabličice pune šljunka i žene pogledaju u hrpe. Svaka je u jednoj ruci imala pincetu i drvenu špatulu u drugoj. Povuku pred sebe dio šljunka i započnu brzo traganje. «To je rad u kojem se žene ističu svojom sposobnošću, objasni Twentyman Jones približivši se stolu i pogledavši iznad ramena žena. «Imaju odličan vid, strpljenje i spretnost koje muškarci ne posjeduju.» Shasa opazi da su birale mutno kamenje, neko tako maleno poput zrnaca šećera, neke dimenzija graška iz ostataka debljeg šljunka. «To je naš kruh i naš maslac, to maleno kamenje», reče Twentyman Jones. «Rabe se u industriji. Dijamante koje si vidio na valjcima su šlag i marmelada od jagoda.» Kad se oglasila sirena, Shasa se zajedno s Twentyman Jonesom spusti automobilom prema uredima. Nosio je na krilu olovni sef u kojem se nalazila proizvodnja toga radnog dana. Centaine ih susretne na terasi zgrade s uredima i primi ih u ured. «Dakle, je li bilo zanimljivo?, zapita ga, a potom se osmjehne dobivši uzbuđeni odgovor. »Očaravajuće, mama, pronašli smo pravo čudo... Dijamant od trideset i šest karata, pravo čudo!» Položi sef na majčin pisaći stol i kad

ga Twentyman Jones otključa, pokaže joj dijamante s toliko ponosa da je izgledalo kao da je sam odlomio stijenu vlastitim rukama. «Golem je, istina je», prizna Centaine, «no boja upućuje na to da nije jako dragocjen. Evo, stavi ga naspram svjetlosti. Boje je whiskeyja i sode, i čak golim okom se vide nesvaršenstva, vidiš li ove crne točkice u kamenu, i ovu udubinu u sredini.» Shasa se razočarao u kamenu, i Centaine se nasmije te se obrati Twentyman Jonesu: «Pokažimo mu nekoliko zaista lijepih dijamantata. Molim vas, otvorite veliki sef, doktore Twentyman Jones.» Twentyman Jones izvuče svežanj ključeva iz džepa prsluka i povede Shasu hodnikom koji je vodio prema olovnim rešetkama. Otključa ih i ponovno zaključa čim su ušli, a zatim nastavi. Spuste se stubama do podzemnog luka. Dok je postavljao kombinaciju, zakloni je čak i pred Shasom, a potom upotrijebi i drugi ključ, prije nego što se teška vrata otvore i dozvole im da uđu u sobu s blagom. «Kamenje koje se prodaje industriji skladišti se u ovim limenim kutijama.» Dodirne ih u prolazu. «No, dragocjenu robu držimo posebno.» Otvori malena olovna vrata na dnu sobe s blagom i izabere četiri numerirana paketića, s jedne police prepune paketića. «Ovo su naši najbolji dijamanti.» Pruži ih Shasi u znak povjerenja, a potom se vrata natrag, otključavajući i zaključavajući sva vrata. Centaine ih je čekala u svom uredu, i kad je Shasa postavio pred nju paketiće, otvori prvi i isprazni sadržaj na stol. «Svi vrazi!», usklikne Shasa pred nizom golemih dragulja koji su se sjajili. «Golemi su!» «Poslušajmo što nam Twentyman Jones može reći o njima», predloži Centaine i, sakrivši zadovoljstvo iza mirnoće i ozbiljnosti, veliki stručnjak uze dragulj između palca i kažiprsta. «No, dobro, gospodičiću Shasa, evo ovdje dijamanta u prirodnom kristalnom obliku, oktaedar. Hoćete li prebrojiti... I evo još jedan kompleksnijeg oblika, dodekaedar, dok su ovi ostali golemi, ali nisu kristalizirani. Pogledajte kako su okrugli i amorfni. Dijamantata ima u mnogo oblika.» Položi ih na Shasin dlan, i čak ni njegov monoton govor nije mogao umanjiti očaranost sjajnim blagom. «Dijamant ima savršenu raščlambu koju nazivljemo grana, i može se podijeliti na četiri pravca paralelno s licima kristaliziranog oktaedra. «Na taj način rezači rade na njima», umiješa se Centaine. «Za vrijeme sljedećih praznika ću te povesti u Amsterdam da vidiš kako to čine.» «Ova mutnoća će nestati kad dragulj bude izrezan«, nastavio je Twentyman Jones s objašnjenjem, pomalo ozlojeđen što su ga prekinuli. «Tada će se vidjeti sav njihov žar, jer reflektiraju savršeno svjetlost u svim bojama spektra.» «Koliko je ovaj težak?» «Četrdeset i

osam karata», reče Centaine pogledavši u registar. «No, zapamti da kad ga jednom izrežu i ispoliraju postaje upola manji.» «I koliko će tada vrijediti?» Centaine pogleda u Twentyman Jonesa. «Brdo novca, gospodičiću Shasa», odgovori mu neprecizno stručnjak. Poput svih koji su voljeli i cijenili dragulje ili slike, skulpture ili rasne konje, nije mu bilo drago da izrazi novčanu vrijednost i tako odmah promijeni temu razgovora. «Molim vas sada da usporedite boju ovog kamenja...» Vani se polako počeo spuštati mrak. Centaine upali svjetlo i ostanu još sat vremena u sobi proučavajući drago kamenje, dok je Shasa postavljao niz svakojakih pitanja, a Twentyman Jones mu je mirno i zanimljivo odgovarao, a zatim vrati dijamante u paketić i ustane. «Bio si u edenu, Božjem vrtu», citirao je neočekivano, «prekriven svakim dragim kamenjem: rubinima, opalima, e... Bio si na svetoj planini Božjoj: usred vatrenog kamenja si stajao.» Zastane, bolno. «Oprosti. Ne znam što mi je.» «To je Ezehel?», zapita Centaine, osmjehnuvši se. «Dvadeset i osam, stihovi trinaest i četrnaest», složi se pokušavši da ne pokaže koliko je ostao impresioniran poznavanjem Centaine. «Sada ću ih ponovno vratiti na njihovo mjesto.» «Doktore Twentyman Jones», zaustavi ga Shasa. «Niste odgovorili na moje pitanje. Koliko vrijede ovi dijamanti?» «Mislite li na cijeli paketić?», izgledao je zbunjeno. «Zajedno s industrijskim dijamantima?» «Da, koliko, gospodine?» «Pa, ako ih De Beers plati kao i posljednju isporuku, vrijedit će više od milijun funta», odgovori iznemoglo. »Milijun funta«, ponovi Shasa, no, Centaine shvati po njegovom izrazu lica da mu je taj iznos izgledao nestvaran, poput neke astronomske udaljenosti izražene u svjetlosnim godinama. «Naučit će», pomisli, «ja ću ga naučiti.» «Sjeti se da to nije neto profit, Shasa. Iz tog iznosa treba oduzeti sav trošak za rudnik u posljednjih nekoliko mjeseci. Tek kad si to učinio, znat ćeš koliko iznosi dobitak. A osim toga treba platiti i poreze i time zadovoljiti poreznu upravu.» Ustane, podignuvši ruku kako bi onemogućila Twentyman Jonesu da ode, jer joj je upravo palo nešto na pamet. «Kao što znate, Shasa i ja se u petak vraćamo u Windhoek. Krajem sljedećeg tjedna Shasa se vraća u školu. Ponijet ću ja dijamante u banku, Daimlerom...» «Gospođo Courteney!» Twentyman Jones bio je zaprepašten. «Ne mogu vam to dopustiti. Vrijednost od milijun funta, dobri Bože! Bilo bi to neodgovorno s moje strane...» Zastane, jer je vidio da se njen izraz počeo mijenjati: oči joj zasjaje, i lice joj se izduži u grimasu. Poznavao ju je kao da mu je bila rođena kći, i volio ju je: opazi da je učinio užasnu grešku izazivajući ju tako što joj je nešto zabranjivao. Dobro je

poznavao automatsku reakciju i pokuša ispraviti svoju grešku. «Mislio sam samo na vaše dobro, gospođo Courteney. Milijun funta u dijamantima će svakoga privući, kradljivce i razbojnike u krugu od deset tisuća kilometara.» «Ne namjeravam vijest proširiti po cijelom svijetu», reče hladno. «Osiguranje», konačno mu padne na pamet ideja, »osiguranje ne pokriva mogući gubitak ako nema naoružane pratnje. Mislite li da zaista možete riskirati na taj način? Gubitak milijun funta, samo da zaradite na nekoliko dana?» Uspio je pronaći jedini razlog koji ju je mogao zadržati. Opazi da je pažljivo razmišljala: mogućnost da izgubi milijun funta, naspram povlačenja. Uzdahne od olakšanja kad opazi da je slegnula ramenima. «No, dobro, doktore Twentyman Jones, učinit ćemo kako vi kažete.»

Lothar je, moglo bi se reći svojim rukama, utro put koji je kroz pustinju vodio prema rudniku Hani, namočivši ga znojem sa čela. No, to se dogodilo dvanaest godina ranije, i sad se više nije dobro sjećao. No, usprkos tome, sjećao se još nekoliko mjesta koja su mogla doći u obzir. Iz tabora gdje su stupili u kontakt s Gerhardom Fourieom krenu prema jugoistoku, prema Windhoeku, stazom, putujući noću da ih ne otkrije koje neočekivano vozilo. Sljedeće jutro, upravo dok je sunce izlazilo, Lothar stigne do mjesta koje je procijenio idealnim. Tu je put bio paralelan s dubokim i stjenovitim koritom rijeke, koja je presušila. Sjaši s konja i prouči mjesto jako pažljivo. Kamion s dijamantima mogao je uklještit između dviju obala rijeke, zapriječivši mu put golemim stijenama koje je trebalo odroniti s visine. Ispod presušenog korita ostao je zasigurno koji izvor da napoje konje dok budu čekali kamion: trebalo ih je održati svježe i u snazi kako bi mogli uspješno krenuti na dugačak put koji je stajao pred njima. Korito rijeke će ih zakloniti. Osim toga, bilo je to jedno od najboljih mjesta za iznenadni napad, jer je to bio najgori dio puta i trebat će im nekoliko dana da uzbune policiju koja neće moći započeti s traženjem odmah već tek nakon nekoliko dana. To će mu osigurati veliku prednost u slučaju da odluče slijediti ga u negostoljubivu pustinju gdje se namjeravao povući. «Tu ćemo napasti», reče obraćajući se Swart Hendricku. Utabor se ispod obale rijeke, na mjestu gdje je telegrafska linija prelazila cestu. Bakrena žica prelazila je preko korita rijeke polazeći od stupa nevidljivog s ceste. Lothar se uspne na stup i premjesti telegrafsku vezu, ostavivši žicu zabijenu čavlom na drvu, kako bi bilo teže shvatiti gdje je veza prekinuta, a potom ju povuče do mjesta u rovu koji je Swart Hendrick iskopao ispod obale. Čekanje je bilo

monotono i Lothar je proklinjao težak zadatak, stojeći pored mjesta za osluškivanje, no, nije mogao riskirati da izgubi najvažniju poruku koju je rudnik slao kamionima. Tako je, na žarkom suncu, satima i satima prisluškivao uobičajene brzojave koji su se odnosili na svakodnevnicu rada u rudniku. Spretnost osobe zadužene za slanje telegrafa bila je takva da je teško interpretirao brze signale koji su mu odzvanjali u ušima. Bilježio ih je na džepnom notesu, a potom čitao slova jedvice pogađajući riječi. Svom srećom što se radilo o privatnoj liniji. Tijekom dana ostao je sam u rovu. Swart Hendrick je poveo Manfreda i konje u duboku pustinju «na lov», no, zapravo da bi spremio dječaka i životinje na težak put koji ih je čekao i da bi ih učinio sasvim nevidljivima s ceste. Za Lothara su ti dani bili dugi i dosadni i prolazili su u sumnjama i planovima. Bilo je mnogo toga što je moglo krenuti u krivom smjeru, toliko detalja koje je trebalo savršeno uklopiti da bi postigao uspjeh. Bilo je slabih karika u lancu, a najslabija je bio Gerhard Fourie. Sav je plan ovisio o njemu, jednom jedinom čovjeku kojeg je bilo lako obeshrabriti i odgovoriti. »Trenuci čekanja uvijek su najgori«, pomisli Lothar prisjetivši se straha koji ga je hvatao prije drugih borba ili očajnih pokušaja. »Kad bih bar odmah mogao djelovati i privesti kraju što namjeravam, a ne čekati sve ove duge dane.« I osjeti šum. Brzo uze olovku i notes. Operator u rudniku Hani započne emitirati, a Lotharova je olovka poskakivala na papiru dok su signali prolazili žicom. Na kraju poruke, iz postaje u Windhoeku, telegrafist odgovori s dva udaraca da bi potvrdio primitak poruke, a Lothar započne dešifrirati brzojav: »Spremiti za Zamršenog privatni vagon Junone i povezati s brzim za Cape Town nedjelju navečer - stop - Junona dolazi k vama u podne nedjelja - kraj - Vingt.« Zamršeni je bio Abraham Abrahams. Centaine mu je vjerojatno nadjenula taj nadimak kad se jednom naljutila na njega. Dok se Vingt, dvadeset, odnosilo na prezime Twentymen Jonesa. Prijevod na francuskom skrivao je ponovno Centaineine prste, no, Lothar se zapitao tko je izabrao pseudonim Junona za Centaine, nasmiješivši se jer je mislio da je pogođen. Dakle, Centaine se spremala za Cape Town vlakom. Na neki način osjeti da ga je grižnja savjesti počela manje mučiti: kad se trebalo dogoditi, nje neće biti. Možda će joj udaljenost ublažiti šok. Da bi udobno stigla u nedjelju u podne, Centaine je vjerojatno trebala krenuti iz rudnika u petak u rano jutro. Prošla bi tim dijelom u subotu popodne. Zatim oduzme nekoliko sati prvoj procjeni, prisjetivši se da je vozila Daimler kao mahnita. Ostone sjediti u toplom i neudobnom

rovu, i odjednom osjeti želju da je ponovno vidi, da je bar letimice pogleda dok je prolazila. «Mogli bismo ju upotrijebiti kao generalnu probu napada na kamion», pokuša se opravdati pred samim sobom.

Daimler se pojavi u daljini poput fatamorgane koju rađa pustinja. Lothar opazi oblak prašine na više od dvadeset kilometara i da znak Manfredu i Swartu Hendricku, da se smjeste na vrhu brežuljka. Iskopali su jednostavne rovove na glavnim mjestima, posuvši iskopanu zemlju da se osuši na suncu i vjetru i tako se pomiješa s ostalom. Zatim su maskirali rovove sve dok Lothar nije bio sasvim siguran da se ni na nekoliko koraka udaljenosti ne vide. Masivne stijene kojima su namjeravali blokirati oba izlaza iz mjesta klopke marljivo su premještene iz korita rijeke na rub obale. Lothar ih je pažljivo smjestio tako da izgledaju kao da ih je priroda tako postavila; no, bio je dovoljan jedan rez nožem po konopu i one bi se sve otkotrljale na usku cestu na dnu kanala. To je bila proba, pa nitko nije bio maskiran. Lothar pogleda pažljivo cijeli prizor, a zatim se vrati na svoje mjesto i zagleda se u oblak prašine koji se sve više približavao. Bio je već dovoljno blizu svog položaja da može razabrati obrise vozila i da začuje buku motora. «Ne bi smjela voziti tako brzo», pomisli iritirano. «Riskira previše.» Trgne se. «K vragu, ponašam se poput zabrinutog mužića», shvati. «Neka si slomi vrat, ako je to ono što želi.» No, pomisao da bi mogla umrijeti ga zaboli, i prekriži prste kako bi odagnao tu mogućnost. Zatim se stisne u rovu i nastavi ju promatrati kroz grane kojima je prekrio jpv. Lijepo vozilo poskakivalo je na neravnoj stazi. Buka motora je postajala sve jača kad je Centaine ubacila u manju brzinu, a zatim dodala gas kako bi se izvukla iz zavoja, služeći se jačinom motora da bi kontrolirala zanošenje i podignuvši oblake brašnaste prašine prednjim kotačima. Lijep zalet, morao je priznati stilu kojim je prošla zavoj, dok je Centaine ponovno mijenjala brzinu. «Dobri Bože, ne misli valjda svom brzinom krenuti nizbrdicom?», no, u posljednji trenutak Centaine zakoči, promijeni više puta brzinu i zaustavi se u oblaku dima. Kad otvori vrata i iziđe iz automobila, oko nje još je uvijek bio oblak prašine, bila je na dvadesetak koraka udaljenosti od njega i Lothar osjeti kako mu srce snažno kuca. «Može li još uvijek imati takav utjecaj na mene?», začudi se. «Trebao bih ju mrziti: prevarila me i ponizila, odbacila moga sina, zanijekala mu ljubav majke, no, usprkos tome...» Nije samome sebi dopustio da dovrši misao i pokuša namjerno natjerati samoga sebe da započne misliti negativno o njoj. «Nije lijepa», reče samome sebi promotrivši joj lice; no, bila je prelijepa. Bila je puna

života i obavijala ju je posebna aura. «Junona», prisjeti se njenog nadimka, «božica». Moćna i opasna, razdražljiva i nepredvidiva, no, beskonačno šarmantna i uvijek požudna.» Na trenutak pogleda u njegovu pravcu i Lothar osjeti da svaka odluka nestaje pod tim pogledom crnih očiju. No, ona ga ne opazi i odmah se okrene. «Otići ćemo dolje pješice, dragi», reče dječaku koji je sišao s druge strane Daimlera, «da pregledamo je li prolaz siguran.» Shasa je izgledao veći nego zadnji put kad ga je Lothar vidio. Ostave automobil i krenu rame uz rame cestom. Manfred se nalazio u svom rovu na kraju nizbrdice. Žena za njega nije značila ništa. Bila mu je majka, no, on to nije znao i nije osjećao ništa prema njoj. Nije ga dojila, nikada ga nije uzela u naručje. Bila je stranac, a on je pogleda bez imalo osjećaja, a potom skrene pozornost na dječaka koji je koračao uz nju. Shasina ljepota ga je vrijeđala. «Ljepuškast je poput djevojčice», pomisli s gnušanjem, no, zatim pogleda novu širinu njegovih ramena i mišića na rukama ispod podignutih rukava košulje. «Rado bih se ponovno okušao u odmjeravanju naših snaga, prijatelju.» Bocne ga gotovo zaboravljeno sjećanje na poniženje koje mu je Shasina ljevica donijela i dodirne si lice vrškom prstiju, izgarajući na tu pomisao. «Sljedeći put neću ti dopustiti da plešeš taj balet.» Prisjeti se kako mu je bilo teško dostignuti to lijepo lice, kako mu se otimalo i bježalo, i ponovno osjeti tadašnju frustraciju. Par stigne do zavoja pored kojeg je bio zaklonjen Manfred i zastanu razgovarajući na trenutak, a potom se Shasa spusti u korito rijeke. Staza koja je vodila preko pijeska bila je očvrsnuta granama akacije, no, kotači kamiona su ih raspršili. Shasa ih ponovno namjesti. Dok je dječak radio, Centaine se vrati natrag prema automobilu. Na vrhu rezervne gume nalazila se čutura i ona je otvori, približi usnama i ispije gutljaj. Zatim skine bijelu jaknu koja ju je štitila od prašine na putu i otkopča si košulju. Smoči žutu maramicu i osvježi si vrat i prsa uživajući u tom valu svježine. Lothar je htio skrenuti pogled, no, ne uspije; ostao je promatrati ju. Ispod košulje nije nosila ništa. Koža na grudima bila je netaknuta od sunca, blijeda, glatka i biserne boje poput kineskog porculana. Grudi su bile male, oble i savršene, s izraženim bradavicama, poput mlade djevojke, a ne majke dvoje djece. Dok je prolazila vlažnom maramicom elastično su se pokretale, a ona ih je promatrala, brišući sjaj kapi znoja. Lothar zastenje od potrebe za njom koja se odjednom rodila u njemu, tako jaka u dubini njegova bića. «Sve je učinjeno, mama», uzvikne Shasa krenuvši uzbrdicom. Odmah Centaine zakopča košulju. «Izgubili smo

već dosta vremena», reče, i vrati se za volan Daimlera. Čim Shasa zatvori vrata, pokrene motor i iskoristi nizbrdicu, a potom krene pjeskovitim koritom rijeke podignuvši prašinu. Već se uspinjala obalom. Zatim nestane uz posljednju buku motora, a potom pustinjom ponovno zavlada tišina. Lothar primijeti da je drhta. Nitko se ne pokrene nekoliko minuta. Swart Hendrick prvi ustane. Otvori usta kako bi progovorio, a potom opazi Lothara i ostane tiho. Siđe i krene prema taboru. Lothar također krene nizbrdicom prema mjestu gdje se prethodno zaustavio Daimler. Ostane promatrati mjesto na kojem se zaustavila Centaine i ispljunula vodu. Njeni tragovi još su bili sasvim jasni u prašini i osjeti veliku želju da se sagne i dodirne ih, no, odjednom se Manfred pojavi i progovori: «Pravi je boksač», reče i Lothar ne shvati odmah da je govorio o Shasi. «Izgleda poput gospodičića, no, zna se tući. Ne možeš ga uhvatiti.» Podigne šake i započne boksati u prazno, skakućući i imitirajući Shasu. «Vratimo se u tabor», reče Lothar i Manfred prestane sa skakutanjem i stavi ruke u džepove. Nitko od obojice ne progovori sve dok nisu stigli u pećinu. «Tata, ti znaš boksati?», zapita ga Manfred. «Možeš li me naučiti?» Lothar se osmijehne i zaniječe glavom. «Uvijek sam mislio da je bolji udarac u jaja», nasmije se podrugljivo, «no dobra je i boca u glavu ili udarac rukohvatom puške.» «Rado bih naučio boksati», reče Manfred. «Jednog ću dana naučiti.» Možda se u njemu već odavno pomisao na to započela oblikovati, no, odjednom se pretvorila u čvrstu odluku. Njegov mu se otac osmijehne i potapša ga po ramenu. «Uzmi vreću brašna», reče mu, «da te naučim kako se peku uštipci.»

«O, Abe, dobro znaš koliko mrzim te soirees», izjavi iritirano Centaine. «Prepune dvorane pune dima, banalni razgovori među neznancima...» «Ovaj čovjek nam može biti jako koristan, Centaine, i savjetujem ti da ga upoznaš. Mogao bi se pokazati čak dragocjen, najdragocjeniji prijatelj kojeg imamo u ovoj regiji.» Centaine se namršti, no, znala je da je Abe bio u pravu. Upravitelj je zapravo bio i guverner provincije sa širokim ovlastima. Bio je izaslanik vlade Južnoafričke unije, s mandatom koji mu je povjeren Versajskim ugovorom. «Bit će zasigurno još jedan od dosadnih staraca kao i svi ostali.» «Ne poznajem ga ni ja», prizna Abe. «Tek je stigao iz Windhoek i izreći će zakletvu prvog u mjesecu, no, naši zahtjevi za koncesiju u predjelu Tsumb već su na njegovom stolu i čekaju na potpis.» Opazi iskricu u njenim očima te nastavi s temom: «Više od tri tisuće četvornih kilometara za naša ekskluzivna prava... valjda vrijede nekoliko sati dosade.» No, ona nije

namjeravala popustiti tako brzo i ponovno krene u napad. «Moramo krenuti vlakom večeras. Shasa mora u srijedu ujutro biti u školi.» Centaine ustane i započne hodati naprijed-natrag u vagonu, zastajući pred vazom s cvijećem i namjestivši ruže da ga ne bi morala gledati u lice. «Sljedeći brzi vlak polazi u utorak navečer. Već sam se dogovorio da priključe i vaš vagon. Gospodičić Shasa može krenuti i večeras. Rezervirao sam mu vagon s ležajem. Sir Garry i gospoda su još u Welteyredenu, mogu otići oni po njega na postaju Cape Towna. Dovoljno je da pošaljemo brzojav i sve uredimo.» Abraham se osmjehne Shasi. «Mladić je zasigurno u stanju putovati bez ikoga tko će ga držati za ruku.» Abe je bio lukav, morala je priznati Centaine, dok je Shasa odmah prihvaćao izazov. «Naravno da mogu i sam putovati, mama. Ti slobodno ostani ovdje. Važno je za tebe upoznati novog guvernera. Ja se mogu vratiti i sam kući. Anna će mi pomoći da spremim kovčeg za školu.» Centaine uzdahne i podigne ruke. «Ako umrem od dosade, Abe, imat ćeš me na savjesti dokle god budeš živio.» Na početku pomisli da stavi komplet s dijamantima, no, potom se predomisli. «Na kraju krajeva, radi se o malenoj proslavi s debelim suprugama zemljoposjednika i službenicima. A osim toga, ne želim ih poniziti, jadnici.» Odluči se za večernju haljinu od žute svile Coco Chanel. Već ju je odjenula, no, u Cape Townu, tako da je bilo gotovo nemoguće da ju je već netko vidio u njoj. «Koliko me stajala, mogu je odjenuti dva puta», utješi samu sebe. «I previše je lijepa za njih.» Odluči staviti naušnice s dijamantom, no, stavi lančić s golemim dijamantom boje šampanjca. Privlačilo je pažnju na malene i savršene grudi i sviđao joj se taj dojam. Kao i uvijek, kosa je bila velika briga. Bila je puna elektriciteta nakon brze vožnje i suhog zraka pustinje. Nedostajala joj je Anna koja je jedina znala ukrotiti buntovničku kosu i namjestiti ju. Očajna, podigne kosu na čelu baršunastom širokom vrpcom. «Sada je dosta, ne mogu više.» Nije je uopće bilo volja otići na primanje. Shasa je otišao sam kao što je predložio Abe, i već joj je jako nedostajao. Osim toga, tako se željela vratiti odmah u Welteyreden, i ljutila se na tu odgodu. Abe je stigao sat nakon vremena koje je bilo naznačeno na pozivnici s pečatom uprave. Za vrijeme vožnje u automobilu, Rachel, Abeova supruga ispričala im sve o zadnjim pobjedama i tragedijama u kućanstvu, uz najsitnije detalje o probavnim smetnjama najmlađeg sina. Sjedište vlade bio je Ink Palače, u kojem se nekada nalazila i njemačka uprava, zgrada u gotičkom stilu. Bio je dovoljan pogled na dvoranu da Centaine zaključi kako društvo nije bilo nimalo

bolje od onog što je i mislila. Bili su prisutni gotovo svi najznačajniji ljudi u regiji sa suprugama, časnici i zemljoposjednici koji su živjeli dovoljno blizu Windhoeka da se odazovu pozivu. Među uzvanicima nalazili su se i neki Centaineini djelatnici, svi najveći rukovoditelji u Courteney kompaniji. Abe joj je predao popis, tako da je Centaine bila u stanju izreći svakome kompliment kad su se jedan po jedan sramežljivo približavali sa suprugama. Abe je pazio da je nitko ne zadrži previše dugo i nakon nekog vremena, uz izliku, krenuli bi dalje. «Mislim da je vrijeme da se upoznamo s novim upraviteljem, gospođo Courteney.» Pruži joj ruku i povede ju. «Uspio sam saznati nešto o njemu. Pukovnik Blaine Malcomess, već je bio kapetan postrojbe Strijelaca natalaskog konjaništva. Dobro se ponio u ratu te je bio odlikovan. U privatnom životu je odvjetnik...» Policijski orkestar upravo je svirao dražesnu verziju Straussovog valcera, a dvorana je bila prepuna plesača. Stigavši do kraja dvorane Centaine opazi sa zadovoljstvom da će biti posljednja koju će predstaviti upravitelju. Centaine nije previše pažnje poklanjala gostu na kraju dvorane, dok se približavala s Abeom, slušajući Rachel koja joj je s druge strane govorila kako se sprema kokošja juha. Namjeravala se osloboditi toga čim prije i pitala se kada bi mogla otići a da ne izazove skandal. Odjednom opazi da je stigla do kraja dvorane. Bili su zaista posljednji i već su izricali njihovo ime gostu. «Gospodin i gospođa Abrahams i gospođa Centaine de Thiry Courteney.» Ona podigne pogled i usmjeri ga na muškarca koji je stajao pred njom i instinktivno gurne Abrahama da je ovaj gotovo poskočio. No, ona to ni ne primijeti, budući da je bila usredotočena na promatranje pukovnika Blainea Malcomessa. Bio je visok i vitak, viši od metar i osamdeset i pet. Njegovo držanje bilo je opušteno, bez imalo krutosti koja je tipična za časnike, no, izgledao je spreman i spretan. «Gospođa Courteney», reče pružajući joj ruku, «drago mi je što ste došli. Bili ste jedina osoba koju sam zaista htio upoznati.» Imao je jasan glas poput tenora, s laganim galskim naglaskom. Glas obrazovanog čovjeka i dobro odgojenog, bilo je ugodno slušati ga. Prihvati njegov pozdrav. Imao je suhu i toplu kožu, i osjećala je snagu u prstima koji su je nježno stiskali. «Mogao bi mi smrskati prste poput ljuške jajeta», pomisli, i prođu je trnci na tu pomisao. Usredotoči se na njegovo lice. Crte lica bile su široke, a kosti na sljepoočnicama, čeljusti i čela izgledale su tvrde i kao uklesane u kamenu. Golemi nos izgledao je pomalo rimski, a obrve su bile pravilne, usta široka i izražajna. Podsjećala su je na Abrahama

Lincolna, samo mlađeg i ljepšeg. Još nema četrdeset godina, procijeni, jako mlad za službu koju obnaša. Zatim opazi trgnuvši se da su se još uvijek rukovali, i da nije odgovorila na pozdrav. Bio je nagnut prema njoj i otvoreno i pažljivo ju je proučavao kao što je to i ona činila. Abe i Rachel, zabavljeni, gledali su se osmjehujući. Centaine malo pokrene ruku da bi je oslobodila od njegove i s užasom shvati da je malo tople krvi stizalo do vrata i obraza. «Nije valjda da crvenim», pomisli. Nije joj se događalo godinama. «Već sam imao zadovoljstvo upoznati vašu porodicu», reče Blaine Malcomess. I zubi su bili veliki i nepravilni, i sasvim bijeli. Usta su bila velika, i kad se smijao postajala su još veća. Pomalo dirnuta Centaine mu odgovori na osmijeh. «Zaista?» Shvaćala je da se ne radi o sjajnom odgovoru, no, izgledalo je da ju je mašta sasvim napustila. Stajala je pred njim poput učenice, crveneći se, nezgrapna i sramežljiva. Imao je oči začuđujuće zelene boje. Evo što ju je zbunjivalo. «Borio sam se u Francuskoj pod zapovjedništvom generala Seana Courteneyja», reče joj i dalje se osmjehujući. Imao je loše ošišanu kosu, previše kratko na sljepoočnicama. Goleme uši previše su mu se isticale. Centaine se razljuti: no, te klempave uši su ju istodobno privlačile i raznježivale. «Bio je savršen gospodin», nastavio je Blaine Malcomess. «Zasigurno», odgovori mu ona, pokušavajući pronaći pametne riječi, ili će pomisliti da si guska!, reče samoj sebi. Bio je u svečanoj odori, tamnoplavoj i zlatnoj, s dva reda medalja i vrpca. Dok je još bila djevojka odora ju je uvijek privlačila. Centaine duboko uzdahne i konačno uspije zavladata samom sobom. «Koji su to bili dani, kad se cijeli svijet rušio oko nas», reče tihim i hrapavim glasom naglašavajući pomalo francuski naglasak i pomisli: «Što je ovo? Što ti se događa, Centaine? Ne bi tako trebalo ići. Prisjeti se Michaela i Shase. Daj ovom čovjeku prijateljski znak i kreni dalje.» «Izgleda da sam do sada obavio svoju dužnost», reče Blaine Malcomess tražeći potporu u Centaine i ponovno joj se obrati: «Mogu li vas zamoliti za ovaj ples, gospođo Courteney?» Pruži joj ruku i bez trenutka oklijevanja ona ju prihvati. Ostali plesači odmaknu se, ostavivši im središte dvorane. Zatim se ona okrene prema Blaineu i uđe u krug njegova zagrljaja. Nije se ni morao pokrenuti da Centaine shvati kako je bio savršen plesač. Odjednom se osjeti laganom, nježnom i spretnom; savije leđa naslonivši se na njegovu ruku dok je donji dio njihova tijela izgledao kao da se ujedinjuje u zajedničkom ritmu. Povede ju u krug dvoranom i opazi da je spremna slijediti ga okrećući se lagano, započne niz teških figura i okreta koje ona izvede bez imalo

napora, lagano dodirujući pod, no, ostavši pod njegovom kontrolom spremna ga u svakom trenutku slijediti. Kad je konačno glazba prestala, zavale se znojni i zadihani na stolce. Centaine osjeti ljutnju prema orkestru što nije duže svirao. Blaine Malcomess ju je držao u naručju nasred dvorane i smijali su se, začuđeni samima sobom, dok su oko njih ostali parovi plesača pljeskali. «Nažalost, za sada je dosta, bar se tako čini», reče ne ostavljajući ju da ode. No, te je riječi pogode. Nije bilo više nikakve izlike za fizički dodir i iako nevoljko, povuče se korak natrag i zahvali na pljesku malim naklonom. «Mislim da smo si zaradili čašu šampanjca.» Blaine pozove jednoga od konobara u bijeloj jakni koji su stajali na rubovima plesnog podija; polako su ispijali vino gledajući se pohlepno u oči dok su čavrljali. Od plesa se malo oznojio i čelo mu je bilo orošeno sitnim kapljicama, a ona je osjećala miris i na njenom tijelu. Bili su sami usred prepune dvorane. Lagano nagnuvši glavu Centaine udalji one koji su im se pokušali približiti, i nakon tih jasnih znakova nitko nije više pokušao približiti im se. Orkestar, koji se odmorio, započne ponovno svirati i ovoga puta krene s foxtrotom. Blaine Malcomess nije trebao pitati. Centaine položi čašu šampanjca gotovo punu na srebreni pladanj koji je konobar pružio i podigne ruke prema Blaineu. Laganim ritam foxtrota dozvolio im je da nastave razgovarati, i bilo je puno toga što su si željeli reći. On je dobro upoznao Seana Courteneyja i osjećao je prema njemu veliko poštovanje. A što se tiče Centaine, voljela ga je gotovo koliko i svog oca. Razgovarali su o tragičnim okolnostima pod kojima su Sean Courteney i njegova supruga bili ubijeni, i zajednička tužna sjećanja ih još više zbliže. Blaine je poznao krajeve na sjeveru Arrasa u Francuskoj gdje se Centaine rodila, a njegova je postrojba bila utaborena u blizini Mort Homme, njenom naselju. Prisjeti se ruševina svog dvorca. «Koristili smo ga za promatranje topništva», reče joj. «Puno sam sati proveo stisnut na vrhu sjevernog krila.» Njegove ju riječi natjeraju na ugodnu nostalgiju, tugu koja joj izoštri osjećaje. On je volio konje, poput nje, i bio je izvrstan igrač pola. «Dvanaest bodova!», usklikne. «Moj će sin biti impresioniran. On uspije učiniti četiri.» «Koliko ima godina vaš sin?» «Četrnaest.» «To je odlično za njegovu dob. Rado bih ga vidio kako igra.» «Bilo bi zabavno», složi se i odjednom zaželi da mu govori o Shasi, da mu ispriča sve o njemu, no, ponovno je glazba prestala svirati, i ovoga se puta i on namršti. »Sviraju jako kratke pjesme, nije li tako?» Zatim osjeti kako ju je ispustio iz naručja. Iako je ona i dalje držala svoju ruku na njegovoj nadlaktici, primijeti da se nešto među njima

promijenilo, no, nije dobro znala o čemu se radilo. «Ah», reče on tužno. «Evo je, vraća se. Bilo joj je loše večeras, no, ne manjka joj hrabrosti.» «O kome govorite?», zapita Centaine. Njegov glas je odavao težinu, i trebala je shvatiti sama, no, kad joj on odgovori, ona se trgne od šoka. «O svojoj supruzi.» Centaine osjeti da joj se zavrtjelo u glavi i jedva je uspjela stajati na nogama kad spusti ruku s njegove nadlaktice. «Htio bih vas upoznati s njom», reče Malcomess. «Smijem li vam ju predstaviti?» Ona klimne glavom u znak pristanka, i kad joj on ponovno pruži ruku, ona se dvoumila, a potom je prihvatila, ovoga puta sasvim lagano. On ju povede kroz dvoranu prema skupini koja se okupila u podnožju stubišta i dok su se približavali, Centaine je promatrala lica žena, pokušavši pogoditi koja je od njih mogla biti njegova supruga. Samo dvije su bile mlade i ni jedna nije bila lijepa, ni jedna joj nije mogla konkurirati ni izgledom, ni držanjem, ni bogatstvom. Osjeti povjerenje i nestrpljivost koji su izjednačili trenutak zbunjenosti i obeshrabrenja koje je osjetila prije. Ne misleći uopće, znala je da ulazi u očajničku borbu, i bila je puna žara i uzbuđena zbog visine uloga u igri. Bila je nestrpljiva da vidi i procijeni protivnicu i kad su stigli pored skupine, podigne bradu i uspravi se. Redovi muškaraca i žena se otvore i, evo je, kako podiže pogled prema Centaine lijepim, tragičnim očima. Bila je mlađa od Centaine i posjedovala je rijetku ljepotu. Nosila se sa svojom nježnom prirodom i dobrotom kao plastom koji je pokazivala pred svima, no, osmijeh kojim dočeka Centaine, kad ju je Blaine Malcomess predstavio, bio je tužan. «Gospođo Courteney, smijem li vam predstaviti svoju suprugu Isabellu?» «Vi predivno plesate, gospođo Courteney, promatrala sam vas dok ste plesali s Blaineom, i to s velikim zadovoljstvom, reče. «On tako voli plesati!» «Hvala, gospođo Malcomess», prošapće hrapavim glasom Centaine, dok je u sebi bila bijesna. «Kurvo jedna, ne boriš se istim oružjem. Kako mogu sada pobijediti? O, Bože, kako te mrzim.» Isabella Malcomess nalazila se u invalidskim kolicima, s medicinskom sestrom iza nje. Gležnjevi koji su se nazirali ispod haljine bili su od paraliziranih nogu. Stopala u cipelama za ples izgledala su koščata. «Nikad te neće ostaviti», pomisli Centaine bolno. «Muškarac poput njega ne ostavlja nepokretnu ženu!»

Centaine se probudi sat prije zore i na trenutak se zapita za razlog čudnovatog dobrog osjećaja. Zatim se prisjeti i oslobodi se pokrivača, uzbuđena da započne s radnim danom. Bosonoga se zaustavi i pogleda instinktivno na uramljenu sliku Michaela Courteneyja koju je držala

na noćnom ormariću. «Michael, žao mi je», prošapće prema njemu. «Volim te, još uvijek te volim, uvijek ću te voljeti, no, ne mogu izbjeći ovo. Nisam to htjela; nisam ni tražila takvo što. Molim te, oprosti mi, ljubavi moja. Prošlo je toliko dugo vremena, i toliko sam osamljena. Želim to, Michael. Želim se vjenčati s njim i imati ga za sebe.» Podigne sliku i na trenutak je pritisne na grudi. Zatim otvori ladicu, spusti sliku iznad čipkastog donjeg rublja i ponovno je zatvori. Ustane i stavi na sebe kućnu haljinu od kineske svile, žute boje, s rajskom pticom izvezenom na leđima. Priveže je i krene prema radnom stolu kako bi sastavila brzojav za Sira Garryja s njihovim osobnim znakovima, jer je poruku trebala poslati preko zajedničke mreže. «Pošalji hitno sve vijesti o pukovniku Blaineu Malcomessu, novom guverneru Jugoistočne Afrike - stop - odgovori šifrirano - s ljubavlju Junona.» Zazvoni tajniku i sačeka ga s nestrpljenjem. Stigao je s flannelskom kućnom haljinom na sebi, dugačke brade i očima punim sna. ; «Pošaljite je odmah», reče pružajući mu poruku. «Zatim mi pozovite telefonom Abrahama Abrahamsa.» «Centaine, tek je šest sati ujutro», pobuni se Abraham, «a otišli smo spavati u tri.» «Tri sata sna je više nego dovoljno, za dobrog odvjetnika, Abe. Želim da pozoveš pukovnika Malcomessa i gospođu na večeru kod mene, u privatnom vagonu, večeras.» Uslijedila je duga tišina. «Naravno, pozvani ste i ti i Rachel», doda tako da ispuni prazninu. ,» «Ne znam hoće li moći doći», primijeti Abraham pokušavši ublažiti riječi. «Guverner ima puno obveza. Neće doći.» «Pošalji poziv njemu osobno», nastavi Centaine ne mareći za njegove riječi. «Pošalji kurira do ureda i uvjeri se da je poziv uručen njemu osobno. Ne smije ga dobiti njegova žena.» «Neće doći», ponovi tvrdoglavo Abe. «Bar se nadam.» «Koga vruga govoriš?», ponovi Centaine ljutito. «Šališ se s vatrom, Centaine. I to ne šibicom, već pravim požarom u šumi.» Centaine se ugrize za usnice. «Misli na svoja posla, a ja ću na svoja...», započne, i on ju prekine, završivši njenu misao: «...i poljubi svoju ljubav, a ja ću svoju.» Centaine se nasmije. Bio je to prvi put da je odvjetnik čuo kako se smije; začudi se. «Zaista pogođeno, dragi Abe.» Ponovno se nasmije, a njegov je glas zaista zvučio uzburvano kad joj reče: «Slušaj me, plaćaš me jako dobro da se brinem o tvojim poslovima, Centaine, već jučer navečer si pokrenula tisuću jezika i zlobnika... Kladam se da se u jutro samo o tome razgovara u gradu. Označena si žena, svi te promatraju. Nikako ne smiješ još više potpaljivati glasine.» «Abe, ja i ti znamo da mogu raditi što želim. Učini mi tu uslugu, pošalji poziv.» Tog popodneva se odmori. Otišla je spavati

kasno, a navečer je htjela lijepo izgledati. Tajnik ju probudi nešto nakon četiri sata. Abe je dobio odgovor na poziv. Guverner i njegova supruga sa zadovoljstvom će večerati kod nje te večeri. Pobjednički se osmjehne i okrene se da bi dešifrirala brzojav Sira Garryja koji je također stigao dok je spavala. «Za Junonu - stop - ime je Blaine Malcomess rođen u Johannesburgu 28. srpnja 1893.» «Dakle, nema ni četrdeset godina. Lav je, zvijer koja riče!» Vrti se pohlepno na brzojav. «Drugorođeni sin Jamesa Marsdena Malcomessa, odvjetnika i poslovnog čovjeka, predsjednika Consolidated Goldfielda i direktor nekoliko društava sestara, umro 1922. Subjekt polazio St. Johns College u Johannesburgu i Oriel College u Orfordu, dobio stipendije i diplomirao uspješno. Pobijedio na mnogim natjecanjima iz kriketa, atletike i pola. Pripada redu odvjetnika od 1913. Imenovan potpukovnikom u natalskom konjaništvu 1914. Sudjelovao u radu u jugozapadnoj Africi. Dva odličja. Postao kapetan 1915. U Francuskoj s britanskim snagama iste godine. U kolovozu križ za vojničke zasluge. Postao major u šestoj diviziji. Sudjelovao u mirovnim pregovorima u glavnom stožeru generala Smitha. Ortak u odvjetničkom uredu Stirling & Malcomess od 1919. Član parlamenta od 1924. Imenovan upraviteljem u Jugoistočnoj Africi 11. svibnja 1932. Oženjen s Isabellom Tarom, rođenom Harrison od 1918. Dvije kćeri: Tara Isabella i Mathilda Janine.» Ovo je za Centaine bio još jedan pogodak. Nije mislila da je mogao imati djece. «Ako ništa drugo, nije mu dala muško dijete.» Ta je misao bila toliko zlobna da osjeti grižnju savjesti računajući godine kćeri. «Bit će da su poput majke. Odvratni anđeli koje treba paziti od jutra do večeri», odlučio gorko i pročitao nekoliko komentara kojima je Sir Garry završavao brzojav. «Nakon nekoliko pitanja koje sam postavio Ou Baasu, saznao sam da ga smatraju pravim čudom u odvjetničkim i političkim redovima. Jako je vjerojatno da će postati ministar kad Južnoafrička stranka pobijedi ponovno na izborima.» Centaine se osmjehne s puno ljubavi pročitavši ime generala Lana Smitha (Starog šefa), a potom nastavi sa čitanjem: «Supruga pala s konja 1927. Teško ozlijeđena kralježnica. Loše zdravlje. Otac James Marsden ostavio imetak oko 655.000 funta dvojici sinova. Sadašnje ekonomsko stanje nepoznato, no, procjenjuje se da je jako bogat. U polu je igrač s dvanaest pogodaka. Bio je kapetan državnog tima protiv Argentine 1929. Nadam se da tvoj zahtjev ima poslovni karakter. Ako nije tako savjetujem maksimalnu rezerviranost i opreznost jer posljedice mogu biti teške. Shasa je u školi. Anna šalje srdačne

pozdrave i ja također stop - Ovidije.» Ona je izabrala njegov nadimak, iz ljubavi i poštovanja prema njegovom radu, no, sada baci brzojav na radni stol. «Kako to da svi tako dobro znaju što je za mene u redu, svi, osim mene?», zapita se naglas.» Zašto Anna nije ovdje da mi pomogne s tom kosom? Izgledam poput strašila.» Pogleda se u ogledalo kako bi dobila potvrdu da je govorila istinu. Zatim rukama odmakne kosu s lica i započne proučavati kožu tražeći bore i ostale tragove starenja. Pronađe samo lagane bore oko očiju i razljuti se. «I zašto su svi najprivlačniji muškarci već oženjeni? I zašto, zašto ta glupa i nespretna svetica nije ostala u sedlu, umjesto da je pala na stražnjicu?» Centaine se obvezala da će primiti Isabellu Malcomess s najvećim počastima. Četiri konobara i tajnik otišli su po nju i premjestili ju iz invalidskih kolica u vagon. No, Blaine Malcomess ih je sve potjerao gotovo ljutito i osobno se nagnuo nad suprugom. Ona obavije ruke oko njegova vrata i on ju podigne kao da nije bila teža od djevojčice. Licima koja su im se dodirivala osmjehne joj se nježno, a potom se uspne stubama kao da mu uopće nije teško. Isabelline noge visjele su patetično ispod haljine. Bile su bez života i Centaine nije mogla da ne osjeti neočekivanu simpatiju prema toj ženi. «Ne mislim ju sažalijevati», pomisli slijedeći ih u vagon. Blaine ju položi, ne pitajući za dopuštenje, na stolac koji je dominirao u sobi i, naravno, bio je u središtu pažnje: stolac koji je uvijek bio rezerviran samo za Centaine. Klekne pred suprugom i uljudno joj smjesti noge, paralelno na svileni tepih. Zatim joj namjesti haljinu na koljenima. Bilo je očito da je to činio stotinu puta. Isabella mu dodirne lagano obraze jagodicama prstiju, i osmjehne mu se uz veliko obožavanje i povjerenje da se Centaine osjeti nepotrebnom. Očaj ju je gotovo sasvim preplavio. Nije se mogla umiješati među njih dvoje. Sir Garry i Abe su bili sasvim u pravu. Morala ga je ostaviti bez borbe i osjeti se gotovo svetom. Zatim Isabella podigne pogled prema Centaine, iznad muževljeve glave koji je još uvijek klečao pred njom. Protiv modnih struja imala je dugačku i ravnu kosu. Bila je tako ozbiljna i tanka i sjajila se poput mokrog satena, koji joj je padao na gola ramena. Bila je crvenokosa, i izgledalo je kao da u njoj iskri tisuću zvjezdica svaki put kada bi pokrenula glavu. Njeno okruglo lice bilo je poput neke srednjovjekovne madone i osvjetljeno mirnoćom. Njene su oči bile smeđe i istočkane zlatnim iskricama koje su se otvarale lepezasto iz crnih zjenica. Isabella pogleda Centaine i osmjehne se... sporim osmijehom, posesivnim, zagleda se ravno u Centaineine oči i izazove ju. To je Centaine sasvim jasno primijetila. »Glupačo... to nisi

smjela učiniti!» Sve plemenite odluke koje je Centaine donijela sruše se pred tim pogledom. «Bila sam spremna ostaviti ti ga, zaista; no, želiš li se boriti za njega... upozoravam te da ću se i ja također boriti!» Ne skrene pogled i u tišini pristane na izazov. Večera je zaista bila odlična. Centaine je pažljivo sastavila jelovnik, no, nije se oslonila na kuhara kad je trebao napraviti prilog uz jastoga. Osobno se pobrinula za to. Uz jastoga su pili šampanjac, a s teletinom predivan Richeburg. Abe i Blaine bili su zadovoljni što su Centaine i Isabella uljudne jedna prema drugoj i obje vrlo privlačne. Izgledalo je kao da će ubrzo postati najbolje prijateljice. Centaine joj se obraćala gotovo nakon svake rečenice i neprestano se brinula o njenoj udobnosti, pobrinuvši se da joj smjeste jastuke ispod stopala i iza leđa. Priče koje je Centaine pričala bile su autoironične i zabavne i odnosile su se na teško preživljavanje u pustinji kad je ostala udovica i trudnica, i kad su joj samo dvoje Bušmana bili prijatelji. «Kakva želja za životom!» Isabella Malcomess naglasi da je shvatila najbitniji dio priče. «Sigurna sam da bi malo koja žena pokazala toliko energije!» «Pukovniče Malcomess, molim vas da vi izrežete pečenje. Ponekad biti sama ima i svojih nedostataka. Ima stvari koje samo muškarac može dobro učiniti, nije li tako, gospođo Malcomess?» Rachel Abrahams je sjedila u tišini, zabrinuta. Bila je jedina, osim dviju suparnica, koja je shvaćala što se događalo; a njene simpatije su sve bile na strani Isabelle Malcomess, jer bi je bilo strah i za vlastito gnijezdo da je nad njim letjela takva ptica grabljivica. «Imate dvije kćeri, nije li tako, gospođo Malcomess?», zapita nježno Centaine. «Tara i Mathilda Janine, kakva lijepa imena!» Htjela je suparnici pokazati da se dobro raspitala. «Tko zna kako pazite na njih! Zna se da su djevojke teške, teže od muške djece.» Rachel Abrahams je na dnu stola zaklopila oči. Jednom jedinom opaskom Centaine je naglasila ne samo Isabellinu nepokretnost već i njen neuspjeh da mužu da muško dijete. «Imam puno vremena koje mogu posvetiti domaćinstvu», uvjeri ju Isabella, «budući da nisam, poput vas, zauzeta trgovanjem. A djevojčice su jako dobre, pravi anđeli, koje obožavaju majku, a pogotovo oca.» Isabella se znala boriti. Riječ trgovanje izazvala je iza namještenog osmijeha pravi bijes u Centaine, kao što je bio vrhunski potez naglasiti kako pogotovo obožavaju oca. Centaine je primijetila i osjećaj ljubavi i nježnosti na Blaineovom licu kad je čuo da se spominju njegove kćeri. Obrati se njemu, promijenivši temu razgovora, i započne govoriti o politici: «Nedavno je general Smith bio gost u mojoj kući u Welteyredenu. Jako je zabrinut zbog rasta

tajnih društava među nižim slojevima. Najviše ga brine takozvana Osewa Brandwag i Afrikaner Broederband, koje u prijevodu znače Straža noćnog vlaka i Bratstvo Afrikanera. I ja mislim da su jako opasne i protiv glavnih interesa nacije. Slažete li se sa mnom, pukovniče Malcomess?» »Proučavao sam, gospođo Courteney, te pojave. No, ne mislim da ste u pravu kad kažete da se ta tajna društva odnose na niže slojeve društva, štoviše, zapravo je suprotno. Upisati se mogu samo oni koji su zaista čistokrvni Afrikaneri i koji imaju istaknuto mjesto u društvu. No, slažem se s vašim zaključcima. Opasni su, više nego što to i misli većina ljudi, jer je njihov posljednji cilj da kontroliraju sve segmente društva, našega života, mentalitet mladih, pravdu i vladu. Moglo bi se reći da taj pokret u mnogo čemu odgovara novom valu Hitlerovog nacionalsocijalizma u Njemačkoj.« Centaine se nagne prema njemu uživajući u svakoj njegovoj riječi, hrabreći ga pokojim pitanjem ili opaskom da nastavi. Takvim glasom, mislila je Centaine, mogao je hipnotizirati tisuće birača, osim mene. Odjednom opazi da su se ponašali kao da su sami i odmah se obrati Isabelli. «Vi se slažete s vašim suprugom, gospođo Malcomess?» No, Blaine osmjehujući se, odgovori umjesto nje: «Strahujem da moja supruga misli da je politika jako dosadna. Nije li tako, draga? I bojim se da je u pravu.» Pogleda na zlatni sat koji je držao u džepu. «Ponoć je prošla. Jako sam se zabavio da smo vjerojatno previše iskoristili vašu gostoljubivost.» «U pravu si, dragi.» Isabella je bila nestrpljiva da završi večer. «Osim toga, Taru je večeras bolio trbuh.» «Tara je malena vještica koju uvijek boli trbuh kad izlazimo«, nasmije se on, no, ustane sa svima ostalima. «Ne mogu vam dopustiti da odete bez da ste uživali u malo brandyja i cigari», htjela je dobiti na vremenu Centaine. «Iako se ne slažem da muškarci sami uživaju u tome, a mi se žene trebamo zadovoljiti razgovorima o djeci. Dakle, pređimo svi zajedno u drugu prostoriju.» No, dok je vodila goste u drugi vagon, tajnik joj da nervozan znak. «Da, što je?», reče razdraženo, sve dok ne opazi brzojav kojim je mahao kao da se radi o smrtnoj osudi. «Twentyman Jones šalje vam vijesti i hitno je.» Centaine uze brzojav no, ne otvori ga sve dok nije bila sigurna da su svi gosti dobili kavu i konjak i da su Blaine i Abe imali cigaru. Zatim se oprost i uvuče se u svoju sobu. «Za Junonu - stop - Gerhard Fuorie na čelu štrajkaša - stop svi radnici bijelci ne rade - stop - rudnik i uređaji zatvoreni - stop poslati robu je nemoguće - stop - ponavljam slanje je nemoguće - stop - štrajkaši traže da se ponovno zaposle otpušteni radnici bijelci i garanciju za sve - stop

- molim odgovor - kraj - Vingt.» Centaine sjedne na krevet. Brzjav joj je drhtao u ruci. Nikada nije bila toliko ljutita u svom životu. Bila je to izdaja, golema i neoprostiva izdaja. Rudnik je bio njen! Dijamanti također! Ona je plaćala radnike i imala je pravo na zapošljavanje i otpuštanje radnika. Pošiljka robe koju je Twentyman Jones spominjao bio je paketić dijamanta za De Beers o kojem je ovisilo cijelo bogatstvo. Zahtjevi, ako bi ih i ispunila, ne bi povećali dobit rudnika Hani. No, tko je bio taj Gerhard Fourie, zapita se: zatim se prisjeti da je bio glavni vozač. Ode do vrata. Tajnik ju je čekao u hodniku. »Recite gospodinu Abrahamsu da dođe k meni.» Kad se Abe pojavio, pruži mu brzjav kako bi ga pročitao. »Nemaju nikakva prava da se tako odnose prema meni!«, nervozno je čekala da odvjetnik dovrši sa čitanjem. Abe podigne pogled s lista papira. »Na veliku žalost, imaju pravo, Centaine. Nakon zakona od 24. Industrial Conciliation Art...» »Nemoj mi, molim te, spominjati zakone, Abe«, prekine ga. »Radi se o skupini boljševika koji grizu ruku iz koje jedu.« »Centaine, sada ne budi brzopleta, molim te. Ako bismo morali...» »Abe! Odmah naredi da mi pripreme Daimler i pošalji brzjav Twentyman Jonesu. Reci mu da dolazim i da ne obećava ništa i da im ne popušta.« »Namjeravaš li krenuti sutra u jutro?« »Ma kakvi! Polazim za pola sata«, reče mu. »Čim gosti budu otišli i čim mi automobil bude spreman.« »Ali, sad je jedan sat nakon ponoći...«, započne on, a potom opazi njen izraz lica i odustane od svake nakane da ju odgovori. »Poslat ću brzjav da se pripreme za tvoj dolazak.« »Samo ću natočiti benzin, neću se zadržavati. Idem ravno do rudnika.« I ode prema vratima. Zaustavi se na trenutak kako bi se sabrala, već se osmjehujući, i vrati se u sobu s gostima. »Nešto nije u redu, gospođo Courteney?« Osmijeh nije mogao prevariti Blainea Malcomessa, koji ustane. »Mogu li vam pomoći na bilo koji način?« »O, radi se samo o malenom problemčiću. U rudniku. Moram odmah krenuti.« »Naravno, ne već noćas...« »Da, noćas...« »Sama?« Bio je zabrinut i to ju dirne. »Dugačak je to i težak put.« »Radije putujem sama«, reče, dodavši značajno: »Ili jako dobro biram svoje suputnike.« Zastane na trenutak, a potom nastavi: »Nekoliko radnika je u štrajku. Nemaju nikakva razloga za to. Sigurna sam da ću brzo riješiti sve nesuglasice. No, takve stvari mogu se otići kontroli. Moglo bi biti vandalskih činova, nasilja.« Odmah ju Blaine podrži: »Uvjeravam vas da ću vas podržati u vladi. Poslat ću policiju ako zatreba da održi red, i ako to vi želite.« »Hvala, cijenim vaše zanimanje. Olakšavajuće je znati da mogu računati na vas.« »Odmah ću se pobrinuti za to sutra ujutro

čim dođem u ured», reče. «No, naravno, trebat će mi nekoliko dana.» Još jednom su se ponašali kao da su sami: razgovarali su potihom, osjećajući bliskost. «Dragi, sada je bolje da krenemo i ostavimo gospođu Courteney koja se mora spremirati za put», prekine ih Isabella iz kolica i on se trgne kao da je zaboravio na prisutnost supruge. «Da, naravno. Odmah.» Centaine ih je otpratila do mjesta gdje je bio parkiran Blaineov Chevrolet, pod jedinom svjetiljkom koja se nalazila u okolici. Hodala je uz Isabellina invalidska kolica «Jako mi je drago da sam vas ponovno vidjela, gospođo Malcomess; bilo bi mi drago kad bih mogla upoznati i vaše kćeri. Zašto ih ne dovedete u Welteyreden sljedeći put kad posjetite Cape Town?» «Tko zna kad ćemo se moći vratiti u grad, nažalost», izjavi uljudno Isabella. «Moj muž ima puno obveza otkako je u novoj službi.» Stigli su do automobila čekajući i dok je vozač držao otvorena stražnja vrata Blaine podigne Isabellu s kolica i položi ju na sjedalo. Zatim zatvori vrata i obrati se Centaine. Imao je okrenuta leđa prema supruzi, a vozač je smještao invalidska kolica u prtljažnik. Nekoliko trenutaka ostali su sami. «Predivna ste žena, Centaine. Nadasve hrabra», reče čvrsto joj stišćući ruku. «Volim vas i nikad vas neću ostaviti; no, htio bih...» Zastane. Gotovo je bolno stiskao Centaine za ruku. «Da», odgovori Centaine govoreći također tiho. «I ja bih htjela...», te osjeti snažnu bol od stiska ruke, koji završi prebrzo. Blaine također sjedne u automobil dok se Centaine naginjala da bi govorila s mlađom ženom. «Molim vas, ne zaboravite moj poziv», započne, no, Isabella se približi i njene lijepe maske nestane otkrivši mržnju i užas. «Moj je», reče. «Nikad ga nećeš imati.» Zatim se vrati i nasloni se na rukohvat dok je Blaine sjeo pored nje, uzevši ju za ruku. Chevrolet krene, s vladinim zastavicama koje su se viorile na vjetru i Centaine ostane stajati ispod svjetiljke promatrajući kako se udaljava.

Lothar de La Rey je spavao sa slušalicama telegrafa na ušima, tako da se na prvi znak probudio, pogledavši u Swart Hendricka: «Upali svijeću: šalju poruku. U ovo doba noći mora da je važna.» No, usprkos tome nije bio spreman za sadržaj poruke. Dešifrira ga s notesa: «Skupina na čelu s Gerhardom Fourieom... štrajk.» Pročita nekoliko puta poruku Twentyman Jonesa. «Gerhard Fourie. Na koju igru igra, to bijedno kopile!», zapita se naglas, zatim skoči iz rova i počne nervozno hodati gore-dolje po pijesku, razmišljajući. «Štrajk... zašto je pokrenuo štrajk upravo sada? Nemoguća pošiljka. Naravno da je riječ o dijamantima: štrajkaši blokiraju slanje dragog kamenja De Beersu.» Udari šakom u drugi dlan. «Pa, naravno! Iskoristio je štrajk kako bi

naš dogovor pao u vodu. Nema hrabrosti da mi to osobno kaže, jer zna da bih ga ubio svojim rukama, i stoga je digao štrajk. Ne želi više biti u igri. Pljačka je nemoguća.» Zastane u mračnom osušenom koritu rijeke, dok je u njemu rastao sve veći bijes. «Svi rizici u koje sam se upustio, sve ovo vrijeme, rad, odricanja, krađa konja... sve uzalud, sve nepotrebno zbog te bijedne kukavice...» Da je Fourie bio tamo, ubio bi ga bez imalo dvojbe. «Baas», pozove ga Hendrick. «Trči, stiže brzojav!» Lothar skoči u rov, dohvati slušalice i započne prepisivati poruku koja je ovoga puta, prepoznata po stilu, stizala iz Windhoek. «Za Vingta — stop — vraćam se svom brzinom — stop — ne ustupajte ništa i ne obećajte ništa - stop - uvjerite se da lojalni radnici budu zaštićeni i da budu naoružani protiv svakog nagovaranja - stop osigurajte im i konkretnu zahvalnost - stop - zatvorite odmah trgovinu i ne prodajte više ni hranu i ostalo štrajkašima i porodicama — stop — uskratite i vodu i struju njihovim kućama - stop - obavijestite štrajkaše da stižu postrojbe policije - stop - Junona.» Usprkos bijesu na samoga sebe i Fouriea, Lothar zabaci glavu i gromko se nasmije, zabavljen i pun divljenja. «Fourie i njegovi štrajkaši ne znaju s kim imaju posla», nasmije se. «Pobogu, radije bih zagolicao zmiju štapom nego prepriječio put Centaine Courteney u ovom trenutku.» Prestane se smijati i započne razmišljati na trenutak, zatim se mirno obrati Hendricku i Manfredu. «Imam osjećaj da će ti dijamanti krenuti za Windhoek, štrajk ili ne. No, ne mislim da će ih Fourie voziti. Mislim da je kao vozač završio svoju karijeru. Dakle, nećemo ispred nas imati pratnju koja će nam pružiti paketić s dijamentima kao što smo mislili. No, dijamanti će proći ovim putem, i mi zasigurno nećemo otići.» Daimler žute boje prošao je u jedanaest sati sljedeće večeri. Lothar je promatrao svjetla kako se približavaju, kako su ga zabljesnula i kako su se ponovno udaljila, prolazeći suhim koritom rijeke, prema beskonačnoj dolini: začuo je rad motora i mijenjanje brzina dok se udaljavao u pravcu rudnika Hani. Lothar upali šibicu i pogleda na sat. «Recimo da je krenula sat kasnije nakon što je poslala brzojav. Znači da je stigla do nas vozeći neprekidno dvadeset i dva sata, i to noću.» Zazviždi. «Ako ovako nastavi, bit će u rudniku Hani sutra u podne.

Gotovo nevjerojatno. Plave visoravni podizale su se poput fatamorgane ispred Centaine, no, ovoga puta je njihova čar nije uspjela dirnuti. Bila je trideset i dva sata za volanom, s kratkim stankama dok je točila benzin, i jednom kad se zaustavila spavajući dva sata na rubu staze. Bila je umorna. Stisnutu na kožnom sjedalu Daimlera, boljele su ju

kosti, peklo oči kao da su ih poprskali kiselinom, a ramena su joj bila obješena kao da je na sebi imala oklop. No, bijes ju je tjerao da nastavi i kad opazi limene krovove ureda rudnika koji su se svjetlucali na suncu, sav ju umor napusti. Zaustavi Daimler i spusti se na ulicu da bi protegnula noge, koje su utrnule nakon toliko sati vožnje. Zatim se pogleda u vanjski retrovizor. Oči su joj bile okrvavljene i pune krmelja u uglovima. Bila je blijeda poput mrtvaca, bez imalo rumenila. Umor ju je gotovo dotukao. Umoči komadić tkanine u vodu čaturice i obriše si pijesak s kože. Zatim uze kapi za oči iz torbe i kapne ih u oči, koje ponovno postanu bistre i sjajne. Zatim prstima započne masirati lice tako da joj se ponovno vrati krv u obraze. Odveže maramu koja joj je skrivala kosu i skine bijeli ogrtač koji joj je sezao do gležnjeva. Evo je ponovno elegantne i sasvim imune na prašnjavo putovanje, više no ikad spremne na svađu. Na rubovima ceste okupljale su se skupine žena i djece. Promatrali su je namršteno i zabrinuto dok je vozila prema uredima. Sjedila je kruto za volanom gledajući ravno pred sebe. Približivši se uredima opazi dva muškarca na straži ispod stabala pored ulaznih vrata. Stražu je činilo dvadesetak osoba, gotovo svi su bili bijelci iz rudnika. Činili su lanac gledajući ju ravno u lice prijeteci. «Ne može se proći! Ne može se proći!», počeli su vikati, dok je ona usporavala. Opazi da su gotovo svi bili naoružani palicama. Centaine zatrubi i stavi nogu na gas i krene. Oni koji su stajali u središtu opaze njen izraz lica i shvate da bi ih zasigurno pregazila te se na vrijeme uspiju skloniti. Jedan uzvikne: «Hoćemo naš posao!», i palicom udari po stražnjem prozoru Daimlera koji se razbije u tisuće komadića na kožno sjedalo; no, Centaine je prošla. Zaustavi se pred terasom ureda dok je Twentyman Jones izlazio popravljajući si jaknu i kravatu. «Nismo vas očekivali tako brzo!» «Ali, prijatelji su me zasigurno čekali», reče Centaine pokazujući na razbijen prozor. Twentyman Jones primijeti s gnušanjem: «Napali su vas! Neoprostivo je!» «Slažem se», reče. «I zasigurno im neću oprostiti.» Twentyman Jones je nosio veliki vojnički pištolj u koricama koje su mu udarale u kuk. Iza njega se pojavi gospodin Brantingham, čovječuljak koji je vodio računovodstvo, ćelav poput nojeva jaja i goleme glave u odnosu na okrugla ramena. Vidjelo se da je gotovo briznuo u plač, no, u mlohavim rukama držao je čvrsto nabijenu dvocijevku. «Vi ste hrabar muškarac», reče mu Centaine. «Neću zaboraviti vašu vjernost.» Povede Twentyman Jonesa u svoj ured i sjedne razmišljajući za radni stol. «Koliko je ljudi još na našoj strani?» «Samo osam službenika. Tehničari i rudari su se svi

pridružili štrajku, iako neki, po mom mišljenju, dosta nevoljko.» «I Rodgers i Maclear?» Bili su najstariji radnici u rudniku. «Jesu li i oni vani?» «Bojim se da jesu. Obojica su dio štrajkaškog odbora.» «S Fourieom?» «Oni su glavni vođe.» «Pobrinut ću se da više nikada ne rade», reče ogorčeno Centaine dok je Twentyman Jones spustio pogled i pobunio se: «Morat ćemo paziti da ne kršimo zakon. Njihovo je pravo štrajkati i pregovarati...» «Ne, u trenutku kad pokušavam spasiti rudnik od propasti. Ne, kad se trudim da održim otvorena radna mjesta i sigurnu budućnost barem jednom dijelu radnika. I ne, nakon svega što sam učinila za njih.» «Nažalost, mislim da imaju pravo štrajkati usprkos svemu», nije popuštao. «Može li se znati na kojoj ste strani, doktore Twentyman Jones?» On je izgledao uvrijeđeno. «Ne biste mi smjeli postavljati takva pitanja», reče. «Bio sam na vašoj strani od samog početka. Znaete dobro. Samo sam vam objašnjavao vaš položaj pred zakonom.» Odmah osjetivši griznju savjesti Centaine ustane i položi mu ruku na njegovu da bi ga utješila. «Oprostite mi. Umorna sam i nervozna.» Naglo je ustala i sada joj je krv istjecala iz mozga. Probljedi i zatetura. Twentyman Jones ju pridrži da ne padne. »Koliko vremena ne spavate? Vozili ste bez prekida od Windhoek!« Povede ju do kožnog kauča i nježno ju natjera da sjedne. «Sad morate spavati bar osam sati. Naredit ću da vam donesu čistu odjeću iz vaše kuće.» «Moram razgovarati s glavnim vođama.» «Ne.» Twentyman Jones zaniječe glavom i povuče zastore. «Prije toga se morate odmoriti i vratiti snage. Inače biste mogli učiniti kakvu grešku u procjenjivanju.» Centaine legne, masirajući si oči jagodicama prstiju. U pravu ste, kao i uvijek, doktore Twentyman Jones.» «Probudit ću vas večeras u šest, i obavijestiti odbor da ćete ih primiti u osam. To će nam dati dva sata da odlučimo o našoj strategiji.»

Tri člana štrajkaškog odbora ušla su u Centainein ured, i ona se zagleda u njih gotovo tri minute, a potom progovori. Namjerno je dala iznijeti sve stolce, osim onoga na kojem je sjedio Twentyman Jones i ona. Štrajkaši su tako bili primorani stajati pred njom poput školaraca. «Trenutačno u ovoj zemlji ima više od stotinu tisuća nezaposlenih», započne značajnim glasom. «Svatko od njih rado bi se zamijenio s vama.» «Ostavite te gluposti, s nama to ne pali», reče Maclear. Bio je dosta nezamjetljiv, srednje visine, dobi koja se nije dala procijeniti. Centaine je, međutim, znala da je bio pametan, ozbiljan i pun snage. Bilo bi joj draže da se priklonio njoj, a ne protiv nje. «Namjeravate li se tako vulgarno obraćati meni, gospodine Maclear,

možete odmah izići iz ureda.» «Ni to ne pali, gospođo Courteney», reče uz smiješak diveći se svom borbenom duhu. «Vi poznajete naša prava, a poznajemo ih i mi.» Centaine pogleda Rodgersa: «Kako je vašoj supruzi, gospodine Rodgers?» Godinu dana ranije platila joj je put do Johannesburga, da bi je kirurg na glasu operirao. Rodgers ju je pratio, isplaćeni su mu bili svi troškovi. «Dobro joj je, gospođo Courteney», reče sramežljivo rudar. «I što kaže na ovu vašu ludost?» Čovjek spusti pogled. «Pametna je to žena», nastavi Centaine. «Mislim da se zasigurno brine, i s pravom, o budućnosti vaše djece.» «Znajte, sasvim se slažemo međusobno», umiješa se Fourie. «Svi smo suglasni, i žene su na našoj strani. Možete li prekinuti s tim budala...» «Molim vas, ne prekidajte me dok ja govorim, gospodine Fourie.» «Znate, neće vam previše pomoći da pred nama glumite damu», reče Fourie. «Držimo u šaci vas, rudnik i dijamante. Vi ste ta koja treba slušati nas kad govorimo, i to je to.» Nasmije se, pogledavši u prijatelje kako bi se ohrabrio. No, njegov je osmijeh krio brige. S jedne strane nalazila se opasnost Lothara de La Reyja. Ako ne bude pronašao dobru izliku da ne sudjeluje u pljački, znao je da će biti mrtav čovjek. Morao je oduljiti štrajk sve dok se ne bude našao netko tko će ponijeti dijamante umjesto njega. «Nećete moći poslati nijedan jedini dragi kamen iz ovog rudnika sve dok mi ne budemo drukčije odlučili, gospodo. Držimo ih kao taoce. Dobro znamo da se u sefu nalaze dragocjeni dijamanti i ostat će tamo sve dok vam zdrav razum ne naloži da nas saslušate.» Bio je dovoljno dobar poznavatelj ljudskih karaktera da je mogao znati kako će Centaine Courteney reagirati na takvu prijetnju. Centaine proučio pažljivo njegovo lice. Bilo je u njemu nečeg dvoličnog, iskrivljenog. Provocirao ju je previše agresivno i namjerno. «U redu», popusti. «Saslušat ću vas. Recite mi što hoćete.» Ostane mirno sjediti dok je Fourie čitao popis zahtjeva. Centaineino lice je bilo sasvim bezizražajno: jedini tragovi njena bijesa, koje je Twentyman Jones poznavao sasvim dobro, bilo je blago crvenilo na vratu i ritmičko udaranje stopala u pod. Fourie dovrši, te uslijedi dugačka tišina. Zatim joj pruži dokument. «Evo vam kopija.» «Položite je na radni stol», reče mu ona, ne želeći ga ni dotaknuti. «Osobe koje sam otpustila prošli mjesec dobile su tri mjeseca isplaćeni dohodak umjesto otkaznog roka», reče. «Tri puta više od iznosa na koji su imali pravo. Dobili su i naše popratno pismo, a to dobro znate.» «Oni su nam prijatelji», reče tvrdoglavo Fourie. «Neki su nam čak i rođaci.» «U redu», složi se. «Razjasnili ste vaše stavove. Sada možete i otići.» Ustane, a trojica se

zbunjeno pogledaju. «Nećete nam odgovoriti?, zapita Maclear. «Hoću», potvrdi ona. «Kada?» «Kad budem spremna, nikako ne ranije.» Krenu prema vratima, no, prije nego što je stigao do njih, Maclear se okrene i pogleda ju. «Zatvorili su trgovinu i oduzeli nam struju i vodu u kućama», reče joj britko. «Po mojoj zapovijedi», potvrdi ona. «Ne možete to učiniti.» «Ne vidim razloga zašto ne bih. Trgovina, pumpa za vodu su moje, kao i vaše kuće.» »Imamo žene i djecu koje treba prehraniti.« «Trebali ste razmišljati o tome prije nego što ste započeli sa štrajkom.» «Znate, mogli bismo si uzeti sve, ako bismo to željeli. Uključivši i dijamante. Vi nas ne možete zaustaviti.» " «Izvolite», pozove ih. «Učinite to. Uđite silom u trgovinu i uzmite sve. Dinamitom uđite u sobu s dijamantima. Napadnite one koji su mi vjerni. Ništa me ne bi više obradovalo nego vidjeti vas na vješalima ili na doživotnoj robiji.» Čim su ostali sami, obrati se Twentyman Jonesu: «U pravu su. Prva i jedina briga su dijamanti. Moram ih pod svaku cijenu izvući odovud i staviti ih na sigurno u sef banke u Windhoeku.» «Možemo ih poslati pod policijskom pratnjom«, složi se on, ali Centaine zaniječe glavom. «Treat će nam više od pet dana, da policija stigne do nas. Poznajem birokraciju. Ne, želim da dijamanti budu daleko od ovdje prije sutrašnjeg dana. Vi znate da osiguranje ne plaća gubitke koji su nastali za vrijeme štrajka ili prevrata. Ako se dogodi nešto tim dijamantima, propala sam, doktore Twentyman Jones. Oni su moja krv i moj život. Ne mogu riskirati da završe u rukama takvih sirovina.» «Recite mi što namjeravate.» «Premjestite Daimler u garažu iza ureda. Naredite da dobro provjere je li automobil u dobrom stanju i da ima spremnik pun benzina. Staviti ćemo dijamante kroz stražnja vrata.» Pokaže na zid u uredu gdje su se nalazila tajna vrata, koja je katkad koristila da bi izbjegla da ju vide kako ulazi i izlazi. «U ponoć, kad straža bude spavala, vi ćete izrezati bodljikavu žicu upravo pred glavnim vratima garaže.» «U redu.» Shvatio je njene namjere. «Na taj način ćemo stići na sporedni puteljak. Straža se nalazi s druge strane ureda, pored glavnog ulaza. Iza nisu ostavili nikog na straži. Od puteljka neće biti teško izići na glavnu cestu prema Windhoeku. Bit ćemo vani u roku od nekoliko trenutaka.» «Ne, mi, doktore Twentyman Jones», ispravi ga Centaine, dok se on zagledao u nju. «Ne mislite li valjda otići sami?» «Sama sam i stigla, brzo i bez imalo poteškoća. Ne vidim nikakav problem i vratiti se sama. Vi ste mi potrebni ovdje. Dobro znate da se rudnik ne može ostaviti u rukama Brantinghama ili nekog drugog službenika. Vi morate ostati ovdje i suprotstaviti se

štrajkašima. Bez vas, mogli bi postaviti dinamit u rudnik ili uništiti strojeve. Dovoljno im je malo dinamita.« Twentyman Jones prođe dlanom ruke od čela do brade, neodlučan, u mukama zbog dvije različite obveze: rudnik koji je podigao ni iz čega i koji je bio njegov ponos, i žena koju je nježno volio poput kćeri ili supruge koju nikada nije imao. Bila je u pravu: trebalo je postupiti tako. «Uzmite onda sa sobom nekog drugog», molio ju je. «Koga, Brantinghama, neka ga Bog blagoslovi«, zapita podignuvši trepavice. Čak je i Twentyman Jones morao priznati da je zamisao bila smiješna. Idem premjestiti Daimler u garažu», reče. «Zatim ću poslati brzojav Abeu u Windhoek, da vam pošalje ususret naoružanu pratnju na pola puta: ako štrajkaši već nisu prekinuli telegrafsku liniju.» Ne šalžite ga sve dok ne budem otišla», reče Centaine. «Štrajkaši su se možda dosjetili da prisluškuju poruke i možda je još upravo zbog toga nisu prekinuli.» Twentyman Jones potvrdi. «U redu. Kad mislite krenuti?» «Noćas u tri», odgovori odlučno. Bio je to sat kad su sve životne funkcije svedene na minimum: vjerojatno će se straža iznenaditi zbog tog protuudarca. «U redu, gospođo Courteney. Naredit ću kuharu da vam spremi laganu večeru, a potom vam preporučujem da odete na spavanje. Pobrinit ću se da vam spremne sve i da vas probude u dva sata i pol.»

Probudi se čim joj Twentyman Jones dodirne rame i sjedne. «Dva i pol», reče joj. «Daimler je spreman i dijamanti također. Bodljikava žica je presječena. Pripremio sam vam kadu s toplom vodom da se okupate u uredu i čistu odjeću koju sam uzeo u vašoj kući.» «Bit ću spremna za petnaest minuta», reče mu. U mračnoj garaži čavrljali su pored Daimlera. Dvostruka vrata bila su otvorena i polumjesec je lagano osvjetljavao dvorište. «Označio sam otvor u ogradi. Vidite li bijele vrpce na bodljikavoj žici?» Centaine ih opazi bez poteškoće na pedeset koraka. »Industrijski dijamanti su u prtljažniku, no, najbolje kamenje je u sigurnosnom sefu na sjedalu pored vašeg.« Imao je dimenzije malog kovčega, no, bio je od lakiranog čelika. «Dobro.» Centaine zakopča jaknu i navuče rukavice od mekanog antilopa. «Dvocijevka je nabijena mecima od deset milimetara, za vrapce, tako da možete slobodno pucati u svakoga tko vas pokuša zaustaviti, a bez da se brinete da ćete nekoga ubiti. Samo će ga ošamutiti. No, u slučaju da se treba ozbiljno boriti, imate prave metke ovdje, sa strane«, reče i pokaže na pretinac gdje je držala rukavice. Centaine klizne na mjesto vozača i polako zatvori vrata, da ju ne čuju u tišini noći. Položi dvocijevku iznad sefa s dijamantima, nakon što je skinula osigurač. «U prtljažniku se

nalazi košara puna sendviča i termos s kavom.» Pogleda ga kroz prozor, ozbiljna, i reče mu: «Ti si moj toranj!» «Ne riskirajte bez potrebe», odgovori joj. »Dijamanti nisu bitni, uvijek se mogu izvući drugi. Vi ste jedinstveni, ne postoji još jedna poput vas.» Naglo izvuče pištolj i smjesti ga u džep iza sjedala vozača. «To je jedino osiguranje koje vam mogu ponuditi. Sjetite se da već imate metak u cijevi», reče. «Nadajmo se da vam neće biti potreban.» Povuče se korak unatrag i pozdravi ju. «A sada krenite svom brzinom.» Centaine upali motor Dailera. Spusti ručnu kočnicu, upali svjetla i krene Daimlerom prema dvostrukim vratima i dvorištem, mijenjajući brzine jednu za drugom, spretnošću vozača na utrkama. Nacilja prema prolazu naznačenom bijelim vrpčama i prođe svom brzinom, sa sedamdeset kilometara na sat, ne mareći za bodljikavu žicu koja joj je oštetila karoseriju. Zatim nagazi na kočnicu i okrene volanom, postavivši prednje kotače u duboke tragove na stazi, i čim primijeti da su legli u udubine, da gas i Daimler krene svom brzinom. Iznad buke motora, mogla se čuti prigušena vika. Centaine primijeti tamne i neodređene obrise štrajkaša, kako trče prema glavnom ulazu pokušavajući ju dostignuti. Uze u ruku pušku i nasloni cijev na prozor. Sada su automobilska svjetla osvijetljavala ljude koji su trčali, s grimasama na licima od ljutnje, zajedno s crncem razrogačenih očiju, vičući psovke. Dva najbrža dostigoše raskrižje upravo kad je Daimler stizao do njega. Prvi baci motku kojom se naoružao prema automobilu. Ona se okrene u zraku, osvijetljena svjetlom, i odbije se zvučno o haubu Dailera. Centaine spusti dvocijevku, ciljajući prema nogama i ispali oba metka. Dva snažna praska, dva dugačka plamena jezika: meci pogode štrajkaše koji jauknu od boli i iznenađenosti te nestanu, dok je Centaine nastavljala put prema pustinji.

«Hitno – stop Junona krenula sama s robom točno u tri ujutro - stop - pošalji odmah ususret naoružanu pratnju - kraj - Vingt» Lothar de La Rey zagleda se u poruku koju je tek dešifrirao na bloku na svjetlosti svijeće. «Sama», prošapće. «Junona sama. S robom. Gospode svemogući, dolazi sama, s dijamantima.» Započne brzo računati. «Krenula je iz rudnika u tri sata. Proći će ovuda oko podne ili jedan najkasnije. Iziđe iz skloništa i uspne se prema rubu, gdje sjedne i zapali cigaru. Pogleda prema nebu. Polumjesec je lagano obasjavao pustinju. Kad je zora izmijenila obzor na istoku pretvorivši ga u paunov rep s tisuću boja, spusti se u tabor i ponovno upali vatru od žara. Swart Hendrick iziđe iz rova i ode zvučno urinirati u pijesak.

Približi se vatri podignuvši hlače, krivo ih zavezavši i namirisavši kavu koja je već kuhala. «Plan se mijenja», izjavi Lothar i Hendrick se trgne slušajući. «Zašto?» «Dijamante nosi žena, sama. Neće popustiti tako lako, no, ne želim ju ozlijediti.» «Neću ju ubiti.» «Poznajem te, kad si uzbuđen, uvijek pucaš», kratko mu odgovori Lothar. «No, to nije jedini razlog.» Nabroji druge pomažući se prstima. «Prvo: za samu ženu dovoljan je jedan muškarac. Imamo dovoljno vremena da smjestimo konope tako da kamenje padne na cestu gdje ću se ja smjestiti. Drugo: ta te žena pozna, bolje je da te ne može tužiti. Treće...», i tu se prekine jer pravi razlog je bio da je htio ostati nasamo s Centaine. Bit će zasigurno posljednji, budući da će nakon toga vjerojatno morati mijenjati mjesto boravka. «Učinit ćemo tako, jer sam ja tako rekao. Ti ćeš ostati ovdje s Manfredom i konjima, spreman da bježiš čim ja budem stigao.» Hendrick slegne ramenima. «Pomoći ću ti da staviš konope», promrmlja.

Centaine zaustavi Daimler na vrhu brežuljka ostavivši upaljeni motor i popne se na haubu da bi pogledala krajolik. Tragovi njena dolaska bili su jasni u pijesku boje limuna. Na cesti nije bilo nikoga. Otvori čaturicu i ispije tri gutljaja, zatim ponovno začepi i vrati je na mjesto. Ponovno se smjesti u automobil, zatvori vrata i spusti ručnu kočnicu. Pusti Daimler da sam krene nizbrdicom među stijenama, dobivajući na brzini, kad odjednom začuje prasak i podigne se oblak prašine. Zakoči. Velika stijena joj je upravo prepriječila put. «Sranje!», uzvikne. Tko zna koliko će joj vremena trebati da pronađe drugi prolaz ili da oslobodi put. Krene unatrag i pripremi se za povratak do vrha uzbrdice. U tom trenutku osjeti prvi put opasnost. Stijena se odronila i iza Daimlera i bila je u klopci. Izvuče glavu kroz prozor i pogleda uokolo u strahu, kašljući zbog prašine koja je još uvijek lebdjela oko automobila. Kad se prašina spustila, Centaine opazi da je put bio prepriječen, ali samo djelomično. Ostajao je maleni prolaz, koji bi joj omogućio prolazak, nakon što ga bude proširila lopatom i pijukom. Pomisao da će nekoliko sati morati teško raditi na suncu koje je peklo nije je baš razveseljavala, no, nije je ni obeshrabrivala. Dohvati kvaku na vratima i ponovno osjeti opasnost. Zastane i baci pogled na suprotnu stranu, prema rubu ceste. Jedan ju je muškarac promatrao. Njegove čizme, u visini njenih očiju, bile su prašnjave. Na plavoj košulji nazirale su se znojne mrlje. Bio je visok, izgledao je spretno i snažno poput lovca ili vojnika. No, najviše ju je plašila puška koju je podigao prema njoj i maska koju je nosio. Bila je to obična vrećica od brašna na kojoj se

moglo pročitati samo natpis: Molini Premier. Porodična namirnica, no, rupe koje je izrezao otkrivale su oči prijeteća pogleda. Maska i puška jasno su govorile. Niz misli joj se rojilo u glavi poput vatrometa dok je sjedila nepomično za volanom, zagledavši se u njega. Dijamanti nisu osigurani. Bila je to njena prva pomisao. Sljedeća postaja se nalazi nakon šezdeset kilometara, sljedeća pomisao. Dvocijevka je prazna, bila je to njena treća misao, jer je više nije ponovno nabila. Muškarac iznad nje progovori jasnim i izmijenjenim glasom. «Ugasi motor!» Naglasi zapovijed pokretom puške. «Iziđi iz automobila!» Ona ga poslušala i ogleda se očajnički oko sebe, misleći što bi mogla učiniti. Pogleda prema uskom prolazu koji je namjeravala proširiti da bi prošla. «Možda bih mogla proći», pomisli. Pokušat ću. Naglo skoči u automobil. «Stoj!», uzvikne muškarac koji je stajao nad njom, no, Centaine je već ubacila u prvu brzinu. Stražnji kotači podignu dvije fontane prašine žućkaste boje. Daimler krene klizajući na pijesku, no, ubrzo izgubi na brzini dok je Centaine ciljala prema malenom prolazu. Začuje muškarca kako je još uzvikivao za njom, a potom hitac upozorenja koji je prošao visoko iznad automobila. Nije marila za njega, usredotočivši pažnju na prolaz i oslobađanje iz klopke. Postavi kotače na rub i Daimler se gotovo prevrne, no, Centaine ponovno doda gas. Držeći se čvrsto za volan, jedva je ostajala sjediti, dok se veliki automobil sve više naginjao. No, prolaz je bio previše uzak. Kotači su udarili u stijene, podosta velike, i automobil se podigne poput mehaničkog konja koji ne može skočiti preko prepreke. Centaine poleti prema staklu i jedvice uspije prekriti lice rukom, dok se drugom pokušala zadržati za volanom. Automobil se naglo zaustavi i Centaine ponovno osjeti nagli trzaj. Osjeti tvrdu stijenu na Daimleru, kao golemu težinu, dok su stražnji kotač klizili u prazno podižući kišu sitnih kamenčića. No, zatim se Daimler ponovno izvuče i krene prema naprijed. Prođe kroz prepreku i padne s druge strane. Centaine osjeti da se nešto lomi, nešto kao volan koji joj odmah zatim ostane u ruci, dok je ona pokušavala dohvatiti ključeve i ugaziti motor, no, nije uspjela. Ugao kutije s dijamantima zarije se u njena rebra, a zatim ponovno padne na drugu stranu. Vrata pored nje se otvore i čim se Daimler pojavi kroz prolaz u stijeni na riječnom koritu Centaine padne na tlo. Instinktivno se stisne poput osobe koja pada s konja i okrene se na mekanom pijesku zaustavivši se na koljenima. Daimler je i dalje nastavlja svoju trku koritom rijeke, s motorom koji je stvarao buku i jednim od prednjih kotača koji je bio oštećen. Daimler se zaustavi

zabivši se prednjim dijelom u pijesak, dok su se kotači i dalje vrtjeli. Ulje poprska pijesak oko sebe. Centaine ustane na noge i započne trčati poput vjetrova, no, pijesak ju dohvati oko gležnjeva poput okova. Bilo je kao da trči u kadi s melasom: osim toga strah joj je izoštrio osjetila, tako da se svaki trenutak pretvarao u vječnost. Izgledalo joj je kao da je pala u jednu od užasnih noćnih mora u kojoj se kreće usporeno. Bojala se pogledati unatrag. Zasigurno joj je strašna maskirana osoba bila za petama. Stisne se očekujući ruku koja će ju dohvatiti svakog trenutka ili hitac kojim će ju pogoditi u leđa, no, uspije stići do Daimlera i kleknuti pored razbijenih stakala. Na mjestu vozača više nije bilo ni vrata i uvuče se u automobil. Uze dvocijevku i otvori uzbuđeno pretinac s rukavicama, dohvativši kutijicu od crvenog kartona na kojoj je pisalo: Eley Kynoch, cal. 12, 25 metaka. Otvori kutijicu nestrpljivim prstima i crveni se meci prospu u pijesak među njena koljena. Palcem otvori pušku. Prazni meci padnu iz puške... i dvocijevka joj bude oduzeta iz ruke. Maskirani čovjek ju je dostigao. Mora da je bio neka vrsta leoparda da bi joj se približio tako tihi i tako brzo. Odbaci pušku daleko od sebe koja padne u pijesak na pedesetak koraka; no, od jačine bacanja izgubi ravnotežu i Centaine se baci na njega, podignuvši se brzo i pogodivši ga ramenom u prsa ispod podignute ruke kojom je odbacio pušku od sebe. Iznenadila ga je, dok je pokušao držati ravnotežu na samo jednoj nozi. Otkotrljaju se zajedno u pijesak. Na trenutak Centaine se našla iznad njega, a zatim se ponovno ustane potrčavši prema Daimleru. Motor je i dalje tutnjio, oslobađajući plavkasti dim, jer je zgubio gotovo sve ulje i ubrzo će se raspasti. Pištolj! Centaine dohvati ručku na stražnjim vratima. Opazila je pištolj Twentyman Jonesa u džepu sjedala: ali vrata su bila blokirana i nije bilo načina da ih otvori. Vratila se na mjesto vozača i pokuša ga dohvatiti s te strane, no, olovni prstiju dohvate za rame i povuku iz automobila. U tom se trenutku okrene i njeno lice se nađe blizu maskiranog lica lopova. Vrećica od brašna prekrivala mu je cijelo lice, tako da je izgledao poput pripadnika Ku-Klux-Klana. Rupe za oči bile su crne poput lubanje leša, no, u dubini se osjećalo iskrenje ljudskih očiju, koje je odmah pokušala noktima oslijepiti. On povuče naglo glavu, no, nokti uspiju dohvatiti masku i rastrgati je do brade. On je dohvati za ruke. Umjesto da se pokuša osloboditi njegova stiska, Centaine ga udari u slabine. No, on se uspije odmaknuti i pogodi ga u nožni mišić. Ona opazi da ga je zaboljelo, ali on ne popusti stisak: bilo je kao da ju stišću okovi. Spusti glavu i zagriže mu ruku istodobno ga

udarajući nogama i koljenima ispod pojasa, uvijek udarajući u tvrdu kost i mišić. Muškarac je režio pokušavši ju ukrotiti. Naravno, nije očekivao tako divljačku obranu, a i ruka ga je boljela. I nju su boljele čeljusti od snage kojom ju je pritiskivao. Osjećala je meso kako se para ispod njenih zuba i krv koja joj je šiknula u usnu šupljinu osjetivši slankast okus. Slobodnom je rukom maskirani čovjek dohvati za kosu i pokuša joj povući glavu prema natrag. Ona je disala na nos, dašćući poput buldoga i držeći ga snažno zubima sve dok nije došla do kosti. Muškarac ju je i dalje vukao za kosu i istodobno stenjao i režio očajnički. Ona sklopi oči očekujući svakog trena udarac u sljepoočnicu koji bi ju natjerao da popusti, mrtva ili bez svijesti, no, muškarčeve reakcije bile su čudnovato odmjerene i nježne: nije joj pokušao nauditi, već se samo izvući iz njenog ugriza. Osjeti u ustima nešto poput praska. Stigla je do arterije i presjekla je. Krv je šištalala topla osjećajući je i gotovo je gušeći. Isprazni je zakrenuvši glavom no, ne popuštajući ugriz. Njegova bol bila je već tolika da se morao odlučiti na protunapad. Ugura joj palac i kažiprst u čeljust i čvrsto stisne. Njegovi su prsti izgledali poput olovnih pandža. Ona osjeti neizdrživu bol i popusti. Još ga jednom iznenadi i baci se prema Daimleru. Ovoga puta uspije uvući ruku i dosegnuti pištolj. Oružje klizne odmah iz futrole i dok je drhtavom rukom pokušavala dobro naciljati, maskirani čovjek ju dohvati za kosu i izvuče divljačkim trzajem iz automobila. Ponovno izgubi pištolj i padne na krov prevrnutog automobila. Ponovno krene u napad, pokušavši ga ugristi za obraze, zubima koji su već bili crveni od krvi. Rastrgana maska padne mu s lica, dok se bacio na tlo držeći ju u zagrljaju. Ona je grebla i udarala, no, muškarac ju je uspio priklještit ramenima na tlu i pritisnuti ju svom snagom i težinom raširenih ruku poput raspela: i odjednom ona se prestane boriti i zagleda se u njega. Kroz ostatke maske opazi njegove oči, te čudnovate, svijetle oči boje topaza dugačkih i tamnih trepavica. Ona jaukne. «Lothar!» On se trgne začuvši svoje ime i stajali su zagrljeni poput ljubavnika: prekrivenih nogu, stražnjica slijepljenih, dašćući, krvavi, gledajući se bez riječi. Odjednom on je ostavi i podigne se na noge. Otrgne sa sebe masku i zlatne kovrče padnu mu slobodno na uši i čelo, dok je vrećicu iskoristio da si zavije ruku. Shvati da je rana bila teška. Vidjela se čak i kost, a meso je bilo smrvljeno. Crvena krv iz arterije odmah natopi bijelo platno i započne se cijediti kap po kap na tlo. Centaine se uspravi u sjedeći položaj i pogleda ga. Daimlerov motor se konačno ugasio i posvuda uokolo vladala je tišina izuzev njihovog disanja.

«Zašto to činiš?», zapita ga šapatom. «Dobro znaš zašto.» On zubima priveže platno. U tom trenutku Centaine se ponovno baci prema Daimleru, pokušavši tvrdoglavo domognuti se pištolja. Uspije ga dohvatiti prije nego što ju je on dostignuo, i povukao natrag na tlo. On dohvati pištolj. Zatim si priveže pojas pištolja oko ruke uspjevši konačno zaustaviti krvarenje. «Gdje su?», reče pogledavši ženu u oči. «O čemu govoriš?» Nagne se u Daimler i izvuče odmah iz metalne kutije dijamante. «Ključeve», reče. Ona ga je samo nastavila promatrati u znak izazova. Tada on mirno položi kutiju na pijesak, napravi korak unatrag te ispali hitac iz pištolja. Hitac odjekne u tišini pustinje, a Centaine osjeti šum odjeka u ušima. Metak otvori osiguranje kutije s dijamantima. Lothar položi pištolj u džep i otvori poklopac. Ugleda puno malih paketića uredno poredanih. Drago kamenje je bilo zamotano u smeđi, grubi papir zapečaćen voskom. Lothar uze jedan zdravom rukom i pročita naglas natpis koji je ispisao Twentyman Jones krasopisom. 156 komada, ukupno 382 karata. Otkine papir zubima i pretrese ga tako da je drago kamenje palo na dlan njegove ranjene ruke. Na jakoj svjetlosti dana sjajili su se tipičnim sapunastim sjajem neobrađenih dijamanta. «Lijepi su», primijeti stavivši ih u džep. Ponovno vrati polupraznu vrećicu u kutiju s ostatkom dragulja i zatvori je. «Da si ubojica, znala sam, ali danas vidim da si i lopov.» «Ti si meni ukrala brodice i poduzeće. Ne govori mi o lopovlucima.» Stavi kutiju pod mišku i ustane. Napravi krug oko automobila i iako je bio prevrnut uspije otvoriti haubu. «Bravo, vidim da si bila dovoljno razumna ponijevši sa sobom dovoljno vode. Dvadeset bačvica bilo bi dovoljno za tjedan dana, no, doći će po tebe puno prije. Abrahams ti šalje ususret pratnju. Dešifrirao sam telegrafske naputke Twentyman Jonesa.» «Svinjo», prosikće ona. «Prije nego što odem, prekinut ću telegrafske žice tako da će shvatiti da se nešto dogodilo. Ne brini, izvući ćeš se.» «Bože, kako te mrzim!» «Ostani pored automobila. To je prvo pravilo želiš li preživjeti u pustinji. Nemoj započeti lutati uokolo. Za dva dana će te pronaći, prednost koja mi je sasvim dovoljna.» «Mislila sam da te već mrzim, ali tek sada shvaćam pravu smisao te riječi.» «Zaista? Mogao sam te ja poučiti tome», reče on mirno podignuvši dvocijevku s pijeska. «Znaš, dobro sam je upoznao za vrijeme ovih godina, odgajajući tvog sina dok je bio malen i bez majke. A i kasnije kad si se vratila u moj život da bi uništila sve ono što sam ja uz veliki napor stvorio i o čemu sam sanjao.» Stavi Mauzer na rame, a kutiju s dijamantima pod zdravu mišku. Drugu ruku gurne ispod

košulje. Bilo je očito da ga je boljela: ispod preplanulosti bio je blijed i glas mu je podrhtavao. «Pokušao sam ne ozlijediti te. Da se ti nisi tako borila...», zastane. «Nikad se više nećemo sresti. Zbogom Centaine.» «Srest ćemo se ponovno», proturječi mu ona. «Ti me dobro poznaješ i znaš da neću imati mira sve dok ne budeš platio za ovo.» Lothar potvrdi. «Pokušat ćeš, znam.» Zatim joj okrene leđa. «Lothar!», pozove ga Centaine zapovjednički, a potom, kad se on okrenuo, nastavi nježnije: «Učinimo zamjenu: ja ću tebi vratiti tvoje brodice i poduzeće, slobodno od svih dugova, a ti ćeš meni vratiti dijamante.» «Loš posao», osmijehne se on tužno. «Moja roba više ne vrijedi ništa, ali tvoji dijamanti...» «Uz pedeset tisuća funta i moju riječ da te neću prijaviti.» Pokuša sakriti očaj koji joj je mijenjao boju glasa. «Prošli put sam ja tebe molio, sjećaš li se? Ne, Centaine, i da hoću, sada se više ne mogu vratiti natrag. Prekinuo sam sve veze.» Pomisli na ukradene konje, no, nije joj to mogao reći. «Neće biti nikakve zamjene. Sada moram otići.» «Polovicu dijamantata... ostavi mi bar polovicu, Lothar.» «A zašto bih?» «U ime ljubavi koja nas je nekada vezivala.» On se gotovo nasmije. «Bolje je da pronadeš neki bolji razlog od ovog.» «U redu. Ako mi ih oduzmeš, uništit ćeš me, Lothar. Ne mogu prebroditi takav gubitak. Već se nalazim u teškoćama, nikada se više neću moći oporaviti.» «I ja sam bio u istom stanju kad si mi oduzela brodice.» Okrene joj leđa i krene prema koritu rijeke, dok se ona podizala na noge. «Lothar de La Rey!», dovikne mu. «Odbio si moju ponudu, a sada poslušaj moju zakletvu: kunem se pred Bogom i pozivam sve svetce da mi budu svjedoci da neću imati mira sve dok te ne budem vidjela na vješalima!» Nije se okrenuo, no, ona opazi da je malo pognuo ramena začuvši njenu prijetnju. Zaštitivši ranjenu ruku i pognut pod težinom puške i kutije s dijamantima, malo kasnije nestao je iz njena vidokruga. Ponovno se baci na pijesak. Primijeti da je snažno i nekontrolirano drhtala. Čuđenje i očaj izmjenjivali su se poput velikih oceanskih valova koji udaraju na plažu za oluje, povlačeći se i vraćajući se još većom jačinom. Plakala je, a suze su ispirale prašinu i krv s njezina licu. Suze su u njoj izazivale gnušanje kao i okus krvi koji je osjećala u grlu. Gnušanje pojača u njoj odlučnost i da joj energiju da prebrodi šok, ustane i ode do automobila. Začudo je čaturica bila još uvijek na svom mjestu. Ispere si suze i usta, ispljunuvši ružičastu tekućinu u pijesak pustinje. Već pomisli da krene za Lotharom. No, on joj je oduzeo pištolj i uništio dvocijevku. «Ne još...», zareži. «No, ubrzo. Kunem ti se, Lothar de La Rey.» Obiđe oko prevrnutog Daimlera i uz

malo napora uspije otvoriti haubu. Izvuče dvije bačve s vodom i kutije s industrijskim dijamantima; odnese ih u hlad obale i zakopa ih u pijesak kako bi ih sakrila i održala vodu svježom. Zatim se vrati prema Daimleru i provjeri nestrpljivo što je imala sa sobom da bi preživjela. Odjednom se zabrine da nije ponijela sve što je trebala da bi se povezala na telegrafsku žicu. No, nije zaboravila ništa, u kutiji s alatom bilo je sve. Sa smotuljkom žice i odašiljačem slijedila je tragove koje je Lothar ostavio za sobom te pronade mjesto gdje je ostavio konja. «Rekao je da će odrezati telegrafsku žicu...» Zaklonivši si rukom oči od sunca pogleda prema koritu rijeke. «Trebao je pretpostaviti da sa sobom imam odašiljač i oduzeti mi ga... Na taj način neće više imati svoja dva dana prednosti.» Opazi telegrafske stupove koji su se redali jedan za drugim, dok je cesta krivudala, udaljavajući se. Tragovi Lotharova konja vodili su duž obale: počela ih je slijediti. Na stotinu metara udaljenosti opazi prekinutu liniju. Odrezane žice visjele su narušavajući ravnomjernost beskonačnog telegrafskog lanca. Produži korak. Kad je stigla do mjesta gdje je linija prolazila preko rijeke, pogleda prema dolje i prepozna odmah ostatke Lotharova tabora. Na ostatke žeravice bio je na brzinu bačen pijesak, no, bio je još uvijek topao. Položi na tlo žicu i odašiljač te se spusti. Otkrije rov i shvati da je u njemu više od jedne osobe ostalo u zaklonu više od par dana. Bilo je tri ležaja od suhe trave. «Tri», razmisli. I odmah shvati: «Sa sobom vodi i svoje kopile.» Još uvijek nije mogla razmišljati o Manfredu kao o vlastitom sinu. «A drugi će biti zasigurno Swart Hendrick. On i Lothar su uvijek bili nerazdvojni. Iziđe iz rova dvoumeći se na trenutak. Trebalo je vremena dok bude spojila odašiljač s prekinutom žicom, a bilo je važno otkriti na koju je stranu pobjegao Lothar ako je namjeravala organizirati potjeru uz nadu da će biti djelotvorna i uspješna. Donese odluku: «Povezat ću se kad budem znala u kojem pravcu ih poslati.» Bilo je malo vjerojatno da je krenuo na istok, prema Kalahariju. Dolje nije bilo ničega. «Otići će u Windhoek», i krene u tom pravcu. Prostor oko tabora bio je prepun tragova konja i ljudi. Ostali su na tom mjestu otprilike dva tjedna, procijeni. Znanje koje je stekla s Bušmanima omogućilo joj je da pročita taj labirint tragova. «Nisu krenuli tim putem», konačno reče. »Vjerojatno idu prema jugu, prema Gobabisu i rijeci Orange.» Ponovno krene u izvidnicu i kad nije pronašla ni najmanji svježi trag zaustavi se i pogleda prema sjeveru. «Nije moguće.» Bila je zbunjena. «S te strane nema ničega sve do rijeke Okavango i portugalskog teritorija. Konji nikada ne bi uspjeli proći taj

teritorij Bušmana.» No, usprkos tome, krene u izvidnicu i s te strane i gotovo odmah primijeti jedan svježi trag, jasno utisnut u tlo. «Tri konjanika s po jednim rezervnim konjem za svakoga, prošli prije manje od sat vremena. Lothar ide prema sjeveru: ako nije lud, nešto je organizirao.» Započne slijediti svježe tragove nekoliko kilometara kako bi se uvjerila da je to zaista pravi put kojim se kreće, a ne varka. No, tragovi su vodili ravno prema fatamorganama i suhim sjevernim osamama i prođu ju trnci prisjetivši se što je sve doživjela dolje u pustinji. «Lud je», prošapće. «Ali ja znam da nije! Kreće se prema angolskoj granici, njegovoj staroj bazi kad se bavio lovom na slonove. Ako stigne do rijeke, nećemo ga više uspjeti uloviti. Ima bezbroj prijatelja tamo dolje, portugalski trgovci koji su od njega kupovali bjelokost. Ovoga puta Lothar u džepu ima dijamante vrijedne milijun funta i cijeli svijet na raspolaganju da izabere sebi sklonište. Moram ga uhvatiti prije nego što stigne do rijeke. Osjeti se slabom pred velikim zadatkom i započne očajavati. «Dobro sam proučila plan... sve je na njegovoj strani. Nećemo ga nikada uhvatiti.» Odagna te misli očajanja snagom volje. «Uхватit ćemo ga. Moramo ga uhvatiti. Moram biti lukavija i prevariti ga, samo da bih preživjela.» Okrene se i potrči prema ostavljenom taboru. Telegrafske žice pale su na tlo. Uze krajeve i spoji ih žicom koju je ponijela sa sobom, povukavši ih tako da više nisu dodirivale tlo. Postavi odašiljač. Baterije su promijenili kad je krenula u Windhoek, mora da su bile ispravne. Na jedan užasan trenutak sjećanje ju napusti i nije se mogla prisjetiti Morseove abecede: zatim se naglo prisjeti i započne slati poruku. «Junona za Vingt - odgovoriti molim.» Nekoliko dugačkih trenutaka začuje samo tišinu s druge strane, a potom odjednom odgovor: «Vingt za Junonu - poslati molim» Pokušavši izreći sve u što manje riječi, izvijesti Twentyma Jonesa o razbojstvu i njenom položaju, a potom nastavi: «Sklopiti mir sa štrajkašima iz zajedničkog interesa pronaći robu - stop poslati kamion prema sjeveru i Ochee te lokalizirati bušmanski tabor u šumi Mongongo - stop - poglavica se zove Kwi - stop - reći Kwiju djevojka nam kaleya ponavljam djevojka nam kaleya...», tu zahvali nebu da riječ nije bilo potrebno napisati na kompliciraniji način s Morseovim znakovima: kaleya je značio poziv u pomoć, poziv koji nitko nije mogao ignorirati, «...i dođite s Kwijem.» Zatim nastavi s ostatkom uputa i kad završi, Twentyma Jones odmah odgovori: «Pitanje je, Vingt», dobivši odgovor: «U redu, Junona.» Obriše si znoj sa čela svilenim rupcem žute boje. Sjedila je na suncu bez zaštite. Odmah

zatim ponovno se dohvati telegrafa i pozove operatera u Windhoeku u urede Courteney mining and finance Co. «Poslati prethodnu poruku guverneru Blaineu Malcomessu zajedno sa sljedeća dva zahtjeva intervencija policije za hvatanje lopova i pronalazak ukradene robe - stop - zahtjev za informacijama o krađi konja ili kupnji u posljednja tri mjeseca od Lothara de La Reyja odgovoriti odmah Junona.» Daleki službenik joj ovako odgovori: «Zamršeni za Junonu...», mora da je u tom trenutku stigao u urede kompanije, «...zabrinuti za tvoju sigurnost - stop - ostani gdje jesi - stop.» Centaine se razljuti, nisu shvaćali da je poznavala to tlo bolje od njih, no, nastavila je bilježiti poruku: «Naoružana pratnja krenula iz Windhoeka u pet popodne trebala bi stići ujutro rano - stop - ostani i čekaj moj odgovor od Malcomessa - stop.» Na sreću je žica bila dovoljno dugačka da stigne u hlad obale, gdje se smjestila iskoristivši stanku i razmišljajući pažljivo o sljedećim koracima koje je trebala učiniti. Neke su stvari bile jasne i prva je bila ta da normalna postrojba nikada neće uhvatiti Lothara de La Reyja na tom terenu. Dobro ga je poznavala. Bolje ga je poznavala od bilo kojeg bijelca, ali ne bolje od malog Kwija. «Morat ćemo mu presjeći put i za to će nam biti potrebni konji. Ovdje nam kamioni ne trebaju. Lothar to dobro zna i računa na to. Zasigurno je odabrao najteži put.» Zatvori oči i zamisli si teren na sjeveru koji se prostirao pred njom, to beskonačno i pusto prostranstvo koje se na karti zvalo Zemlja Bušmana. Koliko je znala o njoj, bilo je vode na površini u samo dva mjesta, bunaru koji je ona zvala Slonovim, i izvoru u podnožju brežuljka. Bila su to bušmanska tajna mjesta koja joj je pokazao djed Owa prije petnaest godina. Zapita se je li u stanju pronaći ih ponovno i posumnja u tu mogućnost, sigurna pak da ih je Lothar dobro poznao i bio je u stanju krenuti ravno prema njima. A možda je poznao i druge izvore. Telegrafski zvuk je trgne iz razmišljanja i potrči kako bi zabilježila poruku. «Malocmess za Junonu: policija obavještava o krađi dvadeset i šest konja vojske u Okahandja - stop - samo dva konja pronađena stop - izraziti daljnje zahtjeve.» «Dakle, bila sam u pravu! Lothar si je nabavio konje da bi prešao pustinju do Angole», usklikne, i vrati se, sklopivši oči, na proučavanje terena na sjeveru, procjenjujući vrijeme i udaljenosti. Konačno, ponovno otvori oči i odgovori na prethodni brzoglav. «Provjerila bijeg kradljivaca prema rijeci Okavango - stop sastaviti postrojbu vojnika naviklih na pustinju s rezervnim konjima stop - sastanak u Kalkrandu što prije - stop - uz bušmanske vode.»

Twentyman Jones je stigao prije pratnje iz Windhoek. Nije bio daleko od Ochee. Kamion kompanije se pojavi krećući se prema Centaine koja mu potrči ususret mašući rukama iznad glave i smijući se od olakšanja. Navukla je na sebe čizme i hlače koje je pronašla u prtljažniku automobila. Twentyman Jones skoči s kamiona i potrči joj u susret spretnošću atletičara. Čvrsto ju zagrlji. «Hvala Bogu», reče srčano, «hvala dragome Bogu, nije ti ništa.» Bio je to prvi put da ju je zagrljio i odmah se posrami. Ostavi ju i povuče se korak unatrag, pokušavši bar da ne pocrveni. «Jeste li pronašli Kwija?», zapita ga ona. «U kamionu je.» Centaine odmah potrči prema njemu. Kwi i Debeli Kwi sjedili su na kamionu, vidljivo užasnuti. Izgledali su poput divljih životinjica u kavezu razrogačenih i kolutavih očiju. »Djevojka Nam!«, usklikne Kwi i obojica skoče s kamiona kako bi ih utješila, pjevjušeći od sreće i olakšanja. Ona ih zagrlji poput prestrašene djece, mrmljajući nježnosti. «Sad ću ja biti uz vas, ne morate se bojati. Ovo su dobri ljudi, a ja ću uvijek biti uz vas. Pomislite na priče koje ćete moći ispričati kad se vratite kući. Postat ćete najpoznatiji Sani koji su ikada postojali, govorit će se o vama po cijelom Kalahariju.» Dvojica se započnu smijati sretni poput djece, zaboravivši na svoj strah. «Postat ću poznatiji od Debelog Kwija», reče Kwi, «jer sam stariji, iskusniji i pametniji od njega.» Debeli Kwi se namršti ozlojeđen i skeptičan. «Postat ćete slavni obojica», reče brzo Centaine i time prekine svađu. «Moramo stići zločeste ljude koji su mi naudili. Vi ćete pronaći tragove i povest ćete me k njima, a nakon toga ja ću vam darovati predivne poklone koje si niti ne sanjate i svi će reći da nikada među Sanima nije bilo lovaca poput braće Kwi. No, sada se moramo požuriti, inače će nam zločesti pobjeći.» Potrči prema Twentyman Jonesu s dvojicom Sana za petama poput vjernih pasa. «De La Rey je ostavio industrijske dijamante, zakopala sam ih ispod korita.» Zastane u čudu, prepoznajući dvojicu s Twentyman Jonesom. Vozač je bio Gerhard Fourie, a drugi je bio Maclear, odnosno dvojica od trojice članova štrajkaškog odbora. Oboje su izgledali mirno dok je Maclear govorio: «Drago nam je što vas vidim živu i zdravu, gospođo Courteney. U rudniku smo svi bili zabrinuti za vas.» «Hvala gospodine Maclear.» «Spremni smo učiniti sve što je u našoj moći. Ova nas se stvar tiče, gospođo Courteney.» «Istina je, gospodine Maclear: bez dijamanata nema plaća. Vi se pobrinite za industrijske dijamante koje su kradljivci ostavili, a nakon toga krenut ćemo prema Kalkrandu. Imate li dovoljno goriva da stignete do tamo,

gospodine Fourie?» «Stići ćemo sutra u jutro, gospođo Courteney», obeća joj vozač.

Kalkrand je bila najdalja postaja do koje se moglo stići kamionom. Tamo je put prestajao. Put koji je Fourie izabrao da stigne do Kalkranda opisivao je širok krug izbjegavajući loš teren Bušmana. Kretao se prema sjeveru, a zatim zapadu i konačno istoku, stigavši do Kalkranda koji se nalazio na 250 kilometara sjevernije i sedamdeset zapadnije od mjesta gdje je Lothar sačekao Centaine da je opljačka. Uspjet će skratiti put za stotinjak kilometara naspram bjegunca, a možda i više, bude li on izabrao zapadniji put prema rijeci Okavango. Naravno, bilo je moguće da se Centaine prevarila i da Lothar bježi u nekom drugom smjeru. No, nije željela ni pomisliti na takvu mogućnost. «Bilo je još kamiona koji su prošli ovim putem u posljednjih nekoliko sati», reče Twentyman Jonesu gledajući kroz prozor kamiona. «Čini mi se dva. Mislite li da se radi o policijskim postrojbama koje šalje kapetan Malcomess?» «Ako je tako, taj je čovjek brži od munje. Bio je jako brz.» «Jasno je da su krenuli državnom cestom Okahandja, a zatim ovim pravcem.» Centaine se žarko nadala da je to točno, ali Twentyman Jones zaniječe glavom «Vjerojatnije da se radi o namirnicama za naselje. Kladam se da ćemo mi stići prije njih, a vjerojatno ćemo morati još dosta vremena čekati policiju.» Pred njima, u jutarnjoj sumaglici, izvire krovovi od lima naselja. Bilo je to pusto mjesto u podnožju malenog brežuljka odabrano zbog izvora vode. Dvije vjetrenjače koje su aktivirale pumpe da bi se došlo do vode, uzdizale su se poput stražara pored bunara. »Njemački dominikanci«, reče Twentyman Jones obrativši se prema Centaine. «Služe nomadska plemena Ovahimba iz ovog područja.» Fourie zaustavi kamion pored onih boje pijeska koji su pripadali policiji, dok je Centaine skočila s kamiona i zapitala vojnika gdje je kapetan. No, odmah se prekine, jer je opazila snažnu pojavu na balkonu kamene zgrade pored crkve. Na sebi je imao konjaničke hlače kaki boje i smeđe čizme koje su se sjajile, i upravo je odjenuo jaknu iznad košulje i tregera. Spretno se spusti stubama balkona i potrči joj ususret. «Kapetane Malcomess... nisam očekivala da ću vas naći ovdje osobno!» «Vi ste me zamolili za punu suradnju, gospođo Courteney», reče pružajući joj ruku. Između vrška prstiju zaiskri plavkasta iskrica. Bili su prepuni elektriciteta. Centaine povuče ruku nasmijavši se, a zatim mu je ponovno pruži. Njegov stisak bio je suh i snažan, umirujući. «Nećete li valjda s nama u pustinju, sa svim obvezama koje imate u državi?» «Ako ne idem ja, ne

idete ni vi», reče osmjehujući se. «Dobio sam napatke od prvog ministra, generala Hertzoga, i generala Smitha, da vas zaštitim osobno. Izgleda da ste nagli, katkad neoprezni. Dva stara gospodina jako su zabrinuta.» «Ja moram ići», prekine ga. «Nitko drugi ne bi mogao pregovarati s bušmanskim vođama. Bez njih kradljivci bi sasvim nestali.» On klimne. «Siguran sam da je namjera dvaju cijenjenih generala da nitko od oboje ne ide, no, odabrat ću slobodnu interpretaciju njihovih želja i otići zajedno s vama.» Odjednom se započne smijati poput dječaka koji je napravio kakvu vragoliju. «Bojim se da vam je sudbina ostati uz mene.» Pomisli na putovanje kroz pustinju s njime, daleko od njegove žene. Na trenutak zaboravi na Lothara de La Reyja i dijamante i odjednom shvati da su si još uvijek stiskali ruke i da su ih svi promatrali. Povuču ruku i živahno ga zapita: «Kad možemo krenuti?» Kao odgovor na njeno pitanje on se okrene i uzvikne: «U sedla! U sedla! Krećemo odmah!» Dok su vojnici trčali prema konjima, ponovno joj se obrati ozbiljno i kompetentno: «A sada, gospođo Courteney, budite tako ljubazni i recite nam koje su vaše namjere, i kamo, do vraga, idemo?» Ona prasne u smijeh. «Imate li kartu?» «Ovuda.» Povede ju u naselje i predstavi ju dvojici njemačkih dominikanaca koji su ga vodili, a potom se nagne nad golemu kartu koju je već pripremio na stolu. «Pokažite mi vaše namjere», pozove je, i ona mu se približi, ne dodirujući ga. «Krađa se dogodila ovdje», reče pokazujući točno mjesto prstom. «Slijedila sam tragove kradljivaca u ovom pravcu. De La Rey se kreće prema Angoli, sasvim sam sigurna. No, trebamo preći pedeset kilometara da bismo stigli do nje.» «Tako ste mislili da je bolje da ga zaobiđete i da ga preduhitrite», potvrdi on, «i sada namjeravate krenuti prema istoku, u pustinju, tako da biste mu prepriječili put na konju. Ali, radi se o beskonačnom teritoriju. Ne mislite li da je to kao tražiti iglu u plastu sijena?» «Tajna je u vodi», odgovori mu. «Vjerojatno je ostavio rezervne konje pored vode. Ja ne sumnjam u to uopće.» «Konje koje je ukrao vojsci? Da, shvaćam, no, stvar je u tome da dolje uopće i nema vode.» «Nije točno», reče mu. «Nije naznačena na karti, ali on zna gdje će je pronaći. I moji Bušmani to dobro znaju. Sačekat ćemo ga na izvoru ili ćemo mu ući u trag ako je pred nama.» On se uspravi i složi kartu. «Mislite li da je to moguće?» «Da se nalazi ispred nas?», zapita Centaine. «Morate imati na umu da se radi o energičnom i žarkom muškarcu, koji dobro poznaje ovu pustinju kao i svoje džepove. Nemojte ga nikada omalovažavati, kapetane, bila bi to kardinalna greška.» «Proučio sam njegov dosje»,

reče uvukavši geografsku kartu u futrolu i stavivši na glavu kapu, koja mu je pokrivala klempave uši i činila ga još višim i snažnijim. «Opasan je čovjek, jednom je za njim bila raspisana tjeratica od deset tisuća funta. Ne, ne mislim uopće da se radi o laganoj stvari.» Policijski časnik se pojavi na vratima. «Svi smo spremni, gospodine kapetane.» «Jesti li osedlali konja za gospođu Courteney?» «Da gospodine!» Bio je mršav, preplanuo od sunca i mišićav, gustih brkova koji su bili uvijeni prema dolje. Blaine Malcomess primijeti da ga je ona promatrala. «Časnik Hansmever. Stari smo prijatelji još od vremena kampanje za Smitha.» «Drago mi je što vas mogu upoznati, gospođu Courteney. Naravno da već sve znam o vama», pozdravi ju časnik. «Drago mi je da ste s nama, časniče.» Na brzinu se pozdrave s dominikancima i iziđu iz naselja. Centaine se približi konju kojeg joj je Blaine dao pripremiti, velikog pastuha, i popravi stremene. «U sedla!», zapovjedi Blaine Malcomess i dok je časnik sa svojom četvoricom ljudi uzjahao na konje, Centaine se obrati Twentyman Jonesu da ga pozdravi. «Rado bih pošao s vama, gospođu Courteney», reče joj. «Prije dvadeset godina nitko me ne bi mogao zaustaviti.» Ona se osmjehne. «Molim vas, navijajte za nas. Ne budemo li uspješni ponovno vratiti dijamante, bit ćete primorani ponovno se vratiti u De Beers, a ja ću se naći u društvu siromašnih.» «Nadam se da ćete uhvatiti svinju koja vam je učinila tu šalu», reče inženjer. «Dovedite ga natrag u okovima.» Centaine uzjaši i opazi da je konj miran i krotak. Krene prema Blaineovom konju. «Možete pustiti vaše vodiče da započnu potragu, gospođu Courteney», reče joj osmjehnuvši se. «Povedi nas k vodi, Kwi», uzvikne ona i dva mala Bušmana, s lukovima i strijelama na ramenu, okrenu se prema istoku. S glavama prepunim kovrča, tvrdih i okruglih stražnjica s malim gaćama i živahnim nogama, dvojica potrče. Rođeni su za trčanje, a konji su morali ubrzati tempo da ih ne bi izgubili iz vidokruga. Centaine i Blaine su jahali na čelu, jedan uz drugoga. Časnik i četvorica vojnika slijedili su ih, i svatko je držao u rukama uzde rezervnog konja koji je nosio vodu u velikim okruglim čaturama. Bila je to rezerva dovoljna za tri dana ljudima i životinjama, ako bi se ravnomjerno koristila, a bila je dovoljna jer su svi dobro poznavali pustinju. Centaine i Blaine su jahali u tišini, iako su s vremena na vrijeme gledali jedno u drugo krajičkom oka. Blaineov konj je bio gotovo kraljevski. A Blaine je izgledao poput centaure, konjanik koji je jedinstven s konjem, i sada je shvaćala zašto je bio tako poznat kao igrač pola. Gledajući ga, započne korigirati neke malene loše navike u

jahanju koje je stekla godinama, i nakon čega je napokon izgledala besprijeckorno poput njega. Osjećala je da bi mogla jahati vječno ovom pustinjom koju je toliko voljela s tim čovjekom uza se. Kad su prošli brežuljak Blaine prvi put progovori: «Bili ste u pravu, ne bismo nikad prošli ovuda kamionom. Morali smo upotrijebiti konje.» «Zatim slijedi vapnenac, a potom pijesak. Tko zna koliko bismo puta ostali zaglavljani u pijesku», složi se ona. Kilometri su se nizali za njima. Bušmani su nastavljali trčati pred njima, ne posustavši ni trenutak ili dvoumeći se, uvijek sigurni i ravnomjerni kao da vide daleku metu. Svaki sat Blaine je zaustavljao kolonu i ostavio konje da se odmore, dok je on sjahao i mirno razgovarao sa svojim ljudima, upoznavajući ih, provjeravajući teret i konjsku opremu, pazeci na svaki detalj. Zatim, nakon petominutne stanke, ponovno bi naredio da krenu za Bušmanima. Kretali su se sve do mraka, a potom bi se zaustavljali. Blaine je dijelio vodu i uvjerio se da su i konji napojeni i rasterećeni, a potom bi krenuo prema vatri i sjeo s Centaine. I ona bi riješila sve svoje obveze, uvjerivši se da su Bušmani jeli i napili se i da su udobno smješteni za noć, te je sada spremala jelo za Blainea i za sebe. Kad je sjeo pred nju, pruži mu pun lonac. «Žao mi je što fazan i kavijar nisu ušli u moj meni, gospodine, no, preporučam vam da okusite teleći gulaš.» «Čudno je koliko prija na ovaj način.» Jeo je uz dobar tek: konačno očisti sav lonac pijeskom i pruži ga Centaine. Zapali cigaru žarom iz vatre. «I kako je dobra cigara zapaljena pravom vatrom.» Centaine ponovno spremi sve kako bi sutra ujutro mogli odmah krenuti, a zatim se vrati pored vatre, ne znajući bi li se ponovno sjela nasuprot njega. Blaine se tada odmakne na platnu i napravi joj mjesto, te ona sjedne pored njega. «Predivno je», promrmlja Centaine zagledavši se u noćno nebo. «Zvijezde su tako blizu. Izgleda kao da ih možemo dohvatiti rukom i staviti ih oko vrata poput vijenca od poljskog cvijeća.» «Jadne zvijezde», reče on. «Kako bi izbljedjele.» Centaine spusti pogled i osmjehne mu se. Podijele zajednički na trenutak u tišini zadovoljstvo komplimenta. Zatim ona ponovno pogleda u nebo. «Ono je moja osobna zvijezda», reče pokazavši na Acrux, u Južnom križu. Michael joj je dodijelio tu zvijezdu. Michael... osjeti bol i grižnju savjesti prisjetivši ga se, no, nije više bila tako snažna. «A koja je tvoja zvijezda?, zapita ga. «Bih li trebao imati jednu?» «Naravno», potvrdi ona. «To je prijeko potrebno.» Zastane, a zatim sramežljivo nastavi: «Bi li dopustio meni da ti je ja izaberem?» «Bio bih počašćen.» Nije se šalio, bio je ozbiljan koliko i ona. «Tamo», reče

okrenuvši se prema sjeveru, gdje se nazirao niz zvijezda. «Regul, u sazviježđu Lava, tvog natalnog znaka. Ja je izabirem i dajem ti je, Blaine.» Ne primijetivši, prešli su na ti. «A ja je prihvaćam uz veliku zahvalnost. Od sada na dalje, svakog puta kad je budem pogledao pomislit ću na tebe, Centaine.» Bila je to ljubavna obveza, dana i prihvaćena: oboje su to shvaćali i zašute u tom značajnom trenutku. Nakon nekog vremena on je zapita: «Kako znaš da pripadam znaku lava?» »Mislila sam da je bolje ako se raspitam», odgovori mu bez imalo srama. «Rođen si 28. srpnja 1893.» «A ti», odgovori on, «rođena si prvog dana stoljeća. Zato se i zoveš Centaine. Otkrio sam. I meni je bilo važno znati.» Sljedećeg jutra krenuli su prije zore, uvijek za bušmanskim vođama. Sunce se pojavi i započne širiti svoju toplinu, osušivši znoj s bokova konja i ostavivši bijele slane kristale. Vojnici su jahali pognuti kao da na leđima nose težak teret. Sunce je stiglo u zenit i započelo se spuštati prema zapadu. Sjene su se produljile ispred njih i boje su ponovno postale pustinjske: oker, ružičasta i žarkocrvena. Pred njima, Kwi se naglo zaustavi i započne njušiti suhi i sirovi zrak golemim nosnicama tipičnim za stanovnike toplih krajeva. Debeli Kwi učini isto i par je izgledao nalik na dva lovačka psa koji su nanjušili fazana. «Što to rade?», zapita Blaine zastavivši konja. Prije nego što mu je Centaine mogla odgovoriti, Kwi glasno uzvikne i ponovno potrči, dok ga je Debeli Kwi slijedio. «Voda», reče Centaine podignuvši se u stremenima. «Nanjušili su vodu.» «Zaista?», zapita je Blaine u nevjerici. «I ja nisam prvi put mogla vjerovati», nasmije se ona. «Ova je bio u stanju osjetiti vodu na udaljenosti od osam kilometara. Dođi, dokazat ću ti.» Podbode pastuha u galop. Pred njima u prašnjavom vrtlogu pojavi se niska oštrina na tlu. Radilo se o malenom brežuljku crvene gline, bez imalo vegetacije osim čudnovatog stabla, kokerboom s korom poput kože reptila. Centaine zapljusnu sjećanja i nostalgija. Prepoznavala je mjesto: već je bila na tom tlu, s dva starca Sani koje je voljela i Shasom u truhu. Prije nego što je stigao do brežuljka Kwi i njegov brat su prestali trčati i zaustave se rame uz rame proučivši tlo. Kad je Centaine stigla do njih, međusobno su živahno govorili. Prevede za Blainea, jezikom koji joj se zaplita od uzbuđenja. «Pronašli smo tragove. Radi se o De La Reyju, nema ni najmanje sumnje. Tri konjanika koja se ne brinu o novim životinjama, koje su također umorne. De La Rey je organizirao sve u najsitnije detalje.» Centaine se jedva uspijevala suzdržati, koliko je bila sretna. Pogodila je, Lothar se zaista kretao prema portugalskoj granici. On i

dijamanti nisu više bili tako daleko. «Kada, Kwi?», zapita ga nagnuvši se da bi osobno pogledala tragove. «Jutros, Djevojko Nam», reče joj maleni Bušman, pokazavši prema nebu visinu sunca u trenutku njihova prolaska. «U zoru, dakle. Imaju oko osam sati prednosti pred nama», reče Blaineu. «To je mnogo», reče on ozbiljno. «Od sada na dalje svaki trenutak je dragocjen. Postrojbo, naprijed!», zapovjedi. Kad su bili na kilometar udaljenosti od brežuljka s kokerboomom, Centaine reče Blaineu: «Ovdje se nalazilo još mnogo konja koji su pasli nekoliko tjedana. Vide se tragovi posvuda. Bila sam u pravu. De La Rey je ovdje držao čovjeka koji je pazio na rezervne životinje. Vidjet ćeš da ćemo na izvoru pronaći još jasnije tragove.» Zastane i pogleda prema naprijed. U podnožju brežuljka nalazile su se tamne i amorfnе sjene. «Što je to?», zapita Blaine u nedoumici. Tek kad su se približili, shvate o čemu se radi. «Mrtvi konji!», izjavi Centaine. «De La Rey je ubio preumorne konje.» «Ne», proturječi joj Blaine, koji je sjahao s konja i pregledao ostatke. «Nema tragova metaka.» Centaine se ogleda oko sebe. Opazi primitivan ograđeni prostor u kojem su držali svježe konje i kolibu koja je ugostila jednog čovjeka. «Kwi», uzvikne Bušmanu, «pronađi tragove onih koji su otišli odovud. Debeli Kwi, pregledaj tabor. Traži ono što bi nam moglo pomoći da saznamo nešto o lošim ljudima koje slijedimo.» Zatim jašući krene prema izvoru. Nalazio se ispod brežuljka. Voda je pretjecala kroz dva sloja gline. U tisućama godina glineno tlo je utabano nogama tisuća i tisuća životinja i stopalima generacija i generacija Sana. Voda je pretjecala i završavala u nekoj vrsti strme udubine. Prema brežuljku sloj gline činio je rub koji je branio izvor od izravnih zraka sunca, usporivši isparavanje. Radilo se o malenoj, svijetloj lokvi, nešto većoj od kade, u koju su neprekidno utjecale podzemne vode. Centaine je znala iz iskustva da je imala loš okus zbog minerala koji su bili otopljeni u njoj, te urina i izmeta od životinje nakon što su se napojile. Pogleda izvor na trenutak i privuče ruku na usta, ne skrivajući užas. Na rubu lokve opazila je grub natpis. Velika grana camelthoma bila je smještena među piramidom kamenja. Na vrhu je stajala limenka. Ispod nje nalazio se natpis ugljenom: Zatrovan izvor. Limenka je bila crvena i na njoj je crnom bojom bio naslikan klasičan kostur s prekrštenim kostima za one koji nisu znali čitati natpis na kojemu je stajalo: Arsen. Blaine joj se približi i oboje ostanu u tišini, tako da su mogli čuti protjecanje vode. Blaine konačno progovori: «Evo kako objasniti mrtve konje. Pravo je kopile.» Njegov je glas drhtao od bijesa. Okrene konja i krene u galopu ususret

vojnici. Centaine začuje kako uzvikuje: «Časniče, provjerite rezerve vode. Izvor je otrovan.» Časnik zatim zapita: «Dakle, potjera je završena. Bit ćemo sretnici ako se budemo mogli vratiti u Kalkrand.» Centaine opazi da je drhtala od ljutnje i frustriranosti. «Izvući će se. Prevario nas je prvom smicalicom.» Kastrat je nanjušio vodu i pokuša se spustiti do nje. Centaine mu to zabrani igrom koljena i ošinuvši ga lagano bičem po vratu. Povede ga iza svih ostalih konja i umiri ga pšeničnom krupicom. Blaine joj se približi. «Žao mi je Centaine», reče mirno. «Morat ćemo se vratiti natrag. Nastaviti bez vode bilo bi pravo samoubojstvo.» «Znam.» «To je ružna šala», reče zanijekavši glavom. «Otrovati izvor koji daje pustinji život! Sve će pomrijeti u pustinji. Jednom u ratu vidio sam posljedice takve vrste. Kretali smo se iz smjera Walvisa, 1915. godine...» Zastane jer se maleni Kwi približio govoreći jako uzbuđeno. «Što je rekao?», zapita Blaine. «Jedan od ljudi koje slijedimo je ranjen», odgovori mu na brzinu Centaine. «Kwi je pronašao ovaj zavoj.» Kwi je među rukama držao smotuljak prljavih krpa prepunih krvi. Pruži ga Centaine. «Spusti, Kwi», zapovjedi suho. Smotuljak je nesnošljivo smrdio. Poslušno ga Kwi položi pred nju i Blaine bajunetom rastvori krpu na pijesku. «To je maska!», uzvikne Centaine, prepoznavši vrećicu od brašna koju je Lothar stavio na glavu. Bila je otvrdnula od krvi i žute tekućine, kao i ostale krpe koje su bile izrađene od košulje kaki boje. «Ranjenik se polegao ovdje, dok su ostali promijenili konje, i stavili sedla, a zatim su mu pomogli da uzjaši.» Sve to je Kwi pročitao u tragovima. «Ja sam ga ugrizla», reče polako Centaine. «Dok smo se borili, zarila sam mu zube u meso, do kosti. Radi se o jako dubokoj rani, toj što sam mu zadala.» «Ljudski ugriz gotovo je isto tako opasan poput zmijskog ugriza», potvrdi Blaine. «Ako ga ne liječi, može uzrokovati otrovanje krvi. De La Rey je bolestan čovjek, a njegova ruka mora da je u lošem stanju, sudeći po zavojima...», dodirne ih vrškom čizme. «Sigurno bismo ga bili uhvatili. U njegovom stanju zasigurno bismo stigli do rijeke Okavango prije njih. Kad bismo bar imali vode da nastavimo!» Okrene se ne želeći gledati njenu tugu i suho reče Hansmeveru: «Polu doze vode od sada na dalje, časniče. U sumrak ćemo ponovno krenuti prema naselju. Putovat ćemo svježinom noći.» Centaine se nije uspijevala umiriti. Dršćući od ljutnje vrati se do izvora promatrajući piramidu kamenja. «Kako si mi samo to mogao učiniti, Lothar?», prošapće. «Tvrđ i očajan, ali takvo što...» Spusti se prema udubini i stisne se upravo pored ruba izvora. Uroni kažiprst. Voda je bila hladna poput smrti, pomisli, i

pažljivo si obriše prst te nastavi promatrati vodu. Padne joj na pamet Blaineova opaska: «Vidio sam to jednom u ratu. Kretali smo se iz smjera Walvisa, 1915. godine...» I odjednom se sjeti razgovora koji je vodila prije toliko godina. Sjeti se lica Lothara de La Reyja pred vatrom, s očima koje su odavale grižnju savjesti, dok joj se povjeravao. «Bili smo primorani to učiniti, ili bar smo to tada mislili. Bili su nam za petama. Da sam bar mogao zamisliti posljedice...» Prekinuo se, zagledavši se u vatru. Tada ju je volio... Bila je njegova žena. I, premda to još nije znala, nosila je njegova sina u sebi, i uzela ga je za ruku da bi ga utješila. «Nije važno», prošaptala mu je, no, Lothar ju je pogledao tragična lica. «Ne, važno je, Centaine», rekao joj je. «To je bilo najlošije što sam ikada učinio u svom životu. Vratio sam se k tome izvoru mjesec dana kasnije, kao ubojica. Osjećao se smrad na kilometre udaljenosti. Bilo je mrtvih životinja posvuda, zebra, šakala, pustinjских ptica, pa čak i kragulja koji su se hranili ostatcima. Puno, puno smrti... sjećat ću se tog prizora dokle god budem živio, jedina stvar koje se sramim u svom životu, i za koju ću morati odgovarati.» Centaine se uspravi polako. Osjeti kako je ljutnja i očaj napuštaju i ponovno započne osjećati uzbuđenost. Dodirne još jednom vodu i zagleda se u koncentrične krugove koji su se širili na jasnoj površini. «Zaista je to mislio», reče odlučno. «Zaista se sramio. Nikada to ne bi bio ponovno učinio.» Zadrhti od straha donijevši odluku, i ohrabrivši samu sebe, reče glasno, glasom koji joj je lagano podrhtavao. «To je varka. Natpis je obična varka. Mora biti...», a zatim se prekine, prisjetivši se tri mrtva konja. «Bili su gotovi, i on ih je dokrajčio otrovom, ali u loncu. Nije otrovao izvor.» Polako skine šešir i odgurne obodom plutajući otpad. Zatim zamahne šeširom i ispuni ga jasnom vodom te se zagleda u nju nekoliko trenutaka, pokušavši smoći hrabrosti da to učini. Duboko uzdahne i dodirne vodu usnama. «Centaine!», uzvikne Blaine, ljutit i užasnut, potrčavši dolje i odgurnuvši joj šešir iz ruke. Voda se prolije po hlačama. Uze je za ruku i divljački ju protrese očima koje su plamtjele od bijesa i crvena i naduta lica. «Jesi li postala luda, ženo?» Divljački ju je tresao zarivši prste u njene bicepse. «Blaine, boli me.» «Boli te? Ja bih te ugušio, luđakinjo...» «Blaine, to je samo varka, sigurna sam.» Sada ju je plašio. Njegov je bijes bio užasan. «Blaine, molim te, molim te. Saslušaj me!» Opazi promjenu u njegovim očima, dok je ponovno preuzimao kontrolu nad sobom. «Bože», reče, «mislio sam...» «Boli me», ponovi ona čvrsto i on ju pusti. «Oprosti», reče uzdišući kao nakon maratona. «Nemoj mi

činiti više takvo što, ženo, jer inače ne znam što ću učiniti.» «Blaine! Poslušaj me! To je samo varka. Nije istina da je izvor otrovan. Mogu se kladiti životom.» «Na trenutke si to i učinila», zareži joj, ali slušao ju je. «Kako si došla do tog zaključka?» Približi joj se, sa zanimanjem i spreman da ga nagovori. «Znaš, nekoć sam poznavala dobro Lothara de La Reyja. Moraš znati da je on bio taj koji je otrovao izvor 1915. Priznavao je to, no, kleo se da to nikada više ne bi mogao učiniti. Ispričao mi je o pomoru životinja oko izvora i o zakletvi koju je tada dao.» «A što je s mrtvim konjima u podnožju brežuljka?», zapita Blaine. «Kako bi to objasnila?» «Naravno, njih je otrovao. I tako ih je trebao ubiti. Bili su već iznemogli: nije ih mogao ostaviti žive lavovima.» «A ti si htjela tako riskirati...» Zastane zadržavši, a potom okrene leđa izvoru i uzvikne zapovijed. «Časniče Hansmever!» «Gospodine», odgovori mu časnik. «Privedite mi šepavu kobilu.» Trenutak kasnije časnik se vratio sa životinjom. Ozlijedila je prednju desnu nogu i trebali su je svejedno ostaviti. «Pustite je da pije!», zapovjedi Blaine. «Gospodine?», Hansmever je bio u nedoumici. «Izvor je otrovan!» «To ćemo tek vidjeti», reče mu suho Blaine. «Pustite je da pije.» Pohlepna, crna kobila se spusti obalom i nagne dugački vrat prema vodi. Pila je u velikim gutljajima. Mogla se čuti voda kako krklja u njenu trbuhu koji se napuhnuo pred njihovim očima. «Nisam uopće pomislila na konja», reče Centaine. «Bilo bi užasno ako se varam.» Hansmever ostavi kobilu da se napoji do mile volje, a potom Blaine zapovjedi da je povedu do ostalih. Pogleda na sat. «Sačekat ćemo sat vremena», odluči i uze Centaine za ruku. Povede ju u hlad uz rub i tamo sjednu jedno pored drugog. «Rekla si da si ga poznavala?», zapita je konačno. «Jesi li ga dobro poznavala?» «Prije mnogo godina radio je za mene. Njegovo je poduzeće napravilo prve radove u rudniku. Znaš, bio je civilni inženjer.» «Da, znam, piše u papirima.» Ostane u tišini neko vrijeme. «Mora da si ga dobro poznavala kad ti je povjerio takvo što. Krivnje muškarca su najintimnije stvari.» Centaine mu ne odgovori. «Što da mu kažem?», pomisli. «Da sam bila njegova ljubavnica? Da s njim imam sina?» Odjednom se Blaine započne smijati. «Kako je užasna ljubomora, ha? Povlačim pitanje. Bilo je previše osobno, oprosti.» Ona mu položi ruku na njegovu i osmjehne mu se, zahvalna. «No, to ne znači da ti opraštam za strah koji sam propatio», nastavi on šaljivo i ozbiljno istodobno. «Zapravo, rado bih te još uvijek istukao.» Na tu pomisao Centaine zadržti od uzbuđenja. Njegov ga je bijes prestrašio, ali i uzbudio. Otkako su krenuli u potjeru nije se obrijao: tako da je

sada njegova brada bila gusta i tamna poput kože foke. «Što gledaš?», zapita ju. «Pitam se bi li brada grebla... ako bi se odlučio na poljubac umjesto na udarce.» Opazi kako se bori sa svojim kušnjama. Zamisli strahove, sumnje i požudu koja je ključala iza tih zelenih očiju i sačeka, licem podignutim prema njegovom, ne povukavši se, niti se približivši, čekajući da on prihvati neminovno. Kad je ipak približio svoje usne njenima, bio je grub, gotovo bijesan što se nije mogao suzdržati, povučen u vrtlog nevjere. Isisa gotovo svu Centaineinu energiju tako da se ona gotovo onesvijestila u njegovom zagrljaju. Konačno se odvoji od nje i ustane. Zagleda se u nju. «Neka Bog bude milostiv s nama», prošapće i ponovno se vrati konjima, ostavivši ju samu u njenoj sreći i nemiru, s grižnjom savjesti i plamenom koji je zapalio u njenoj utrobi. Časnik Hansmever dođe po nju nakon nekog vremena, zaustavi se na rubu koji je vodio prema izvoru. «Kapetan Malcomess je pitao za vas, gospođo.» Centaine ga je slijedila do osedlanih konja, osjetivši se odvojena od stvarnosti. Izgledalo joj je kao da ne dodiruje zemlju i sve je bilo kao u snu i tako daleko. Blaine je stajao pored šepave kobile, držao joj je glavu i milovao je po vratu. Kobila mu je grickala košulju. Blaine pogleda prema Centaine koja se tek približila iznad glave kobile. Zagledaju se jedno u drugo. «Ne vraćamo se natrag», reče tiho i ona shvati dvosmislenost njegovih riječi. «Idemo dalje zajedno.» «Da, Blaine», mirno se složi. «I k vragu i posljedice», reče on grubo. Još se na trenutak pogledaju u oči, a potom Blaine podigne glas: «Časniče, napojite sve konje i napunite čuture. Imamo devet sati koje moramo vratiti.» Nastavili su se kretati cijelu noć. Mali Bušmani nisu ostavljali tragove ni na svjetlosti zvijezda ni uz sasvim mali dio mjeseca, a kad sunce izviri osvjetli ih još jasnije nego ikad. Sada su bjegunci bili u četvero, jer im se pridružio onaj koji je pazio na konje. Svaki je imao rezervnog konja. Sat vremena nakon zore otkriju mjesto gdje su se bjegunci utaborili preko noći. Lothar je ostavio dva konja koji nisu izdržali takav tempo. Zastanu pored ostataka logorske vatre koju je Lothar prekrpio pijeskom. Kwi ih šutne i klekne te započne puhati u nju. Mali plamičak se podigne uvis i Bušman se započne smijati poput patuljka. «Dok su spavali uspjeli smo smanjiti razdaljinu», promrmlja Blaine pogledavši u Centaine. Ona se odmah trgne, no, nije mogla sakriti umor. Glava joj je padala u stranu i bila je jako blijeda. «Dobro se ponaša prema konjima», reče ona i oboje pogledaju prema životinjama koje je Lothar ostavio. Bile su to dvije smeđe kobile, jedna s bijelom zvijezdom na čelu, a druga s

nekoliko šara na nogama. Obje su se kretale bolno i otežano i imale su crn i nadut jezik koji je visio s jedne strane usta. «Nije trošio vodu na njih», reče Blaine. «Jadnice.» «Morat ćemo ih ubiti», reče Centaine. «Upravo ih je zbog toga i ostavio, Centaine», objasni joj nježno. «Ne razumijem.» «Čeka kada će čuti hice.» «O, Blaine, što možemo učiniti? Ne možemo ih ostaviti...» «Spremi doručak i kavu. Umorni smo i mi i životinje. Moramo se odmoriti nekoliko sati, a potom ćemo nastaviti.» Sjaši i uze smotuljak pokrivača. «U međuvremenu ću se ja pobrinuti za kobile.» Odmota ovčju kožu koja mu je služila kao ležaj i približi se prvoj kobili. Izvuče pištolj, oko njega zamota kožu i ispali. Začuo se prigušeni hitac i kobila izdahne. Centaine skrene pogled i pobrine se za kavu dok se Blaine teškim koracima približio drugoj životinji.

Začuju šum zraka, no, i Swart Hendrick i Lothar de La Rey naćule uši i zaustave konje. Lothar podigne ruku da bi ušutkao ostale i sačekaju zadržavši dah. Ponovi se. Radilo se o prigušenom hicu iz vatrenog oružja i Lothar i Hendrick se pogledaju. «Varka s arsenom nije upalila», promrmlja veliki Ovambo. «Trebao si ga zaista otrovati, taj izvor, a ne samo pretvarati se da si to učinio.» Lothar zaniječe utučeno glavom. «Mora da je jahala poput vještice. Nalaze se na četiri sata od nas, a možda i manje ako budu tjerali konje. Nikada nisam mislio da će mi tako brzo biti za petama.» «Ne možete biti sigurni da se radi o njoj», reče mu Hendrick. «Ona je», Lothar nije imao ni malo sumnji. «Obećala mi je da će me slijediti.» Njegov je glas bio hrapav, usne suhe i ispućane. Oči su mu bile okrvavljene, a bore su ih još više isticale. Na bradi su se nalazile bijele i zlatne mrlje. Ruku je zamotao do lakta. Visjela mu je oko vrata, privezana pojasom za metke, a naslanjao ju je na kutiju s dijamantima koja je bila osigurana na sedlu. Okrene se i pogleda u nizinu gdje su rasli čuperci žućkaste trave. Pokret je bio dovoljan da mu se zavrti u glavi i morao se zadržati za konja svom snagom da ne bi pao. «Tata!», uzvikne Manfred potrčavši mu da bi mu pomogao, licem na kojem se iščitavao očaj i zabrinutost. «Tata! Je li sve u redu?» Lothar sklopi oči na trenutak, a potom odgovori: «Sve je u redu», zakriješti. No, osjećao je da se infekcija širi njegovim dlanom i podlakticom. Koža je bila tanka i napeta poput žice, izgledala je kao da će se svakog trena raspuknuti poput prezrele šljive, a otrov se širio njegovim tijelom protjecanjem krvi. Osjećao ga je bolno po cijelom tijelu, navodeći ga na znojenje, pekući mu lice i osjećajući ga u sljepoočnicama, u mozgu poput fatamorgane u pustinji. «Naprijed, naprijed, hajde», šaptao je. «Moramo nastaviti.» Hendrick ponovno

dohvati uzde Lotharova konja. «Čekajte!», reče ovaj. «Koliko ima do sljedećeg izvora vode?» «Stići ćemo sutra prije podneva.» Lothar se pokušavao usredotočiti, ali groznica mu je ispunjavala glavu toplom parom. «Čavli sa četiri glavice. Vrijeme je da ih raspršimo», reče. Hendrick se složi. Donijeli su ih iz skrovišta na brežuljcima. Težili su trideset kilograma, težak teret za konje. Stigao je trenutak da se oslobode dijela tog tereta. «Priredit ćemo joj klopku u koju će upasti sa svima ostalima.»

Kratka stanka, brzo jelo i topla kava, jaka i slatka, još su više pojačali Centainein umor. «Ne smijem to pokazati, reče samoj sebi odlučno. «Neću posustati sve dok ne posustanu i oni.» No, osjećala je suhu kožu koja je bila napeta kao da će se raspuknuti svakog trenutka, a oči su je strašno boljale na zasljepljujućem svjetlu, ispunivši joj lubanju bolom. Pogleda kriomice Blainea. Sjedio je uspravno u sedlu, nepobjediv i neumoran, no, okrene glavu i pogledavši ju raznježi se. «Za deset minuta ćemo stati i nešto popiti», reče joj tiho. «Dobro mi je», pobuni se ona. «Svi smo umorni», ponovi Blaine. «Nema ničeg lošeg u tome da priznamo takvo što.» Prekine i namršti se. «Što je?», zapita ga Centaine. «Nisam siguran», reče uzevši dalekozor koji je imao oko vrata i pogledavši prema crnoj mrlji, u daljini, koja je zarobila njegovu Pažnju. «Još uvijek ne shvaćam o čemu se radi?» Doda joj dalekozor. «Blaine!», uzvikne. «To su dijamanti! Kutija s dijamantima. Oslobodili su je se.» Sav umor nestane iz njena tijela poput šala koji joj više nije bio potreban i prije nego što ju je on mogao zaustaviti, ona podbode konja i krene u galopu prema mrlji, prešavši Bušmane. Dva rezervna konja bila su primorana slijediti je, dok su se čuturo luđački tresle. «Centaine!», uzvikne Blaine i podbode svoga konja da bi ju slijedio pokušavši ju dostignuti. Časnik Hansmever drijemao je u sedlu, ali čim opazi da su Blaine i Centaine galopirali, odmah se probudi. «Naprijed!», uzvikne i cijela kolona započne galopirati. Odjednom Centainein pastuh zahrže od boli i gotovo padne, ali Centaine se svojom spretnošću uspije zadržati u sedlu, dok su i rezervni konji hrzali i trzali se, otimajući se. «Stoj!», uzvikne Blaine, pokušavši očajnički zaustaviti nalet časnika Hansmevera i njegovih ljudi, mašući rukama. «Stoj!» Časnik je reagirao brzo, zaustavivši se pred ostalim konjanicima koji su uspjeli učiniti isto, podignuvši veliku prašinu. Centaine skoči sa sedla i provjeri kopita pastuha. Bila su u redu. Podigne stražnje kopito i pogleda s nevjericom. Komad zahrđalog željeza bio je uklješten u konjsko kopito i iz rane se cijedila krv

tamnocrvene boje koja se miješala s pijeskom i činila smjesu. Centaine ga pokuša izvući iz kopita, ali bio je ukliješten duboko i pastuh je bio uznemiren od boli. Morala ga je saviti pazeći na oštre vrhove i konačno joj se ta užasna stvar nađe u rukama, prljava od konjske krvi. Uspravi se i pokaže je Blaineu. I on je u ruci imao dva čavla koja je izvukao iz svog konja. «Čavli sa četiri vrha», reče joj Blaine. »Posljednji put sam ih vidio u ratu.» Zvali su ih vražje bodlje, četiri vrha prekrížena tako da su uvijek bila okrenuta prema gore. Sedam centimetara izoštrjenog željeza u stanju da uništi ljude i životinje ili da probuši gume prijevoznih sredstava. Centaine se ogleda oko sebe i opazi da je tlo prepuno opasnih zvijezda. Bile su pažljivo pomiješane s tlom, no, to nije smanjilo njihovu efikasnost. Na brzinu se vrati i nagne se nad ostale životinje pokušavši ih osloboditi. Pastuh je imao dva čavla zabijena u kopita, a rezervni konji su imali jedan tri, a drugi dvije zvijezde u kopitu. Izvuče paklene čavle iz konjskih kopita i pažljivo ih povede izvan opasnog dijela. Časnik Hansmever je sjahao sa svojim ljudima i približio se da bi im pomogao, pažljivo se krećući jer je znao da su se ti čavli mogli s lakoćom zabiti u potplate čizama. Očiste dio puta kroz koji su prolazili i kojim su povelj životinje, no, morali su priznati da je svih šest konja bilo u teškom stanju. Kretali su se polako i bolno, teško se oslanjajući na kopita. «Šest konja», prošapće gorko Blaine. «Kad ga se budem dočepao, platit će mi za ovo, to kopile.» Izvuče pušku iz futrole na sedlu i zapovjedi Hansmeveru: «Smjestite naša dva sedla na dva vaša rezervna konja. Napunite čuture s vodom šepavih konja i zadužite dva vojnika da pronađu ili označe slobodan put bez čavala da bismo izišli iz ovog opasnog kraja. I požurite se, ne možemo izgubiti ni minutu.» Centaine se udalji od njih i krene dalje, pazeći da ne stane na čavle. Stigne do kutije koja ju je zbunila i podigne je. Poklopac se odmah otvori, jer je Lothar raznio kračun. Preokrene je. Bila je prazna. Baci je na pod i pogleda unatrag. Blaineovi ljudi radili su brzo. Sedla su već premjestili na zdrave konje. Za nju su izabrali novog pastuha, crnoga, i časnik Hansmever joj ga je već vodio. Kretali su se jedan iz drugoga promatrajući teren ne bi li opazili još koju klopku. Centaine shvati da se od sada na dalje nisu mogli opustiti ni trenutak, jer je znala da Lothar nije iskoristio sve čavle koje je posjedovao. Još će ih sresti. Hansmever joj se približi. «Spremni smo ponovno krenuti, gospođo.» Pruži joj uzde svježeg konja i ona uzjaši, a zatim svi pogledaju iza sebe. Blaine je držao pušku LeeEnfeld, ostavši im okrenut leđima, ispred šestero šepavih konja. Izgledalo je kao da se

moli, ili je možda samo skupljao hrabrosti, no, držao je pognutu glavu. Polako, podigne pušku i nacilja i u brzom nizu, nalik grmljavini, zapuca na sve konje koji padnu trzajući se jedan za drugim i ubrzo zatim uginu. Zatim se okrene i na trenutak, čak i s te udaljenosti, Centaine opazi njegov izraz lica. Odmah zatim shvati da je plakala: suze su joj tekle niz obraze i nije se mogla zaustaviti. Blaine ju dostigne. Pogleda ju i kad opazi da je plakala, skrene pogledom ostavivši ju samu s njenom žalošću. «Izgubili smo već sat vremena», reče. «Naprijed!» Prije večeri Bušmani su se još dva puta zaustavljali na vrijeme i morali su čistiti tlo od čavala. Svakog puta potrošili su podosta dragocjenog vremena. «Počinjemo zaostajati», procijeni Blaine. «Čuli su hice iz puške i znaju gdje smo. Znajuju da imaju svježe konje, skrivene tko zna gdje, i ne štete svoje. Kreću se brzo, puno brže od onog što to možemo učiniti mi.» Krajolik se teatralnom brzinom promijeni i oni iziđu iz puste zemlje Bušmana i uđu u zemlju Kavago, pošumljen i manje težak predio.

Između pješćanih sprudova rasle su velike biljke, combretum, predivan grm, i mladi mopani. Ne baš duboke nizine bile su prekrivene mirisnim travama pustinje s raznobojnim cvjetovima. Tu podzemne vode nisu bile baš duboko i sva je priroda izgledala da odgovara na njeno postojanje. Prvi put nakon što su ostavili naselje Kalkranda ponovno opaze zebre i ostale velike životinje i shvate da je izvor prema kojem su se kretali bio dosta blizu, budući da te životinje piju svakodnevno. Bilo je i vrijeme, jer su svi konji bili iznemogli i iscrpljeni i vukli su se pod teretom konjanika. U čaturama je bilo malo vode, bile su gotovo prazne i svaki maleni gutljaj nije im značio ništa naspram velike žeđi. Lothar de La Rey nije više uspijevaao ostati u sedlu. Swart Hendrick ga je morao pridržavati jašući pored njega, a s druge strane držao ga je njegov sin Klein Boy, Dječak. Kad bi ga započinjala tresti groznica, počevši se smijati i nepovezano govoriti, da nije bilo njih, pao bi s konja. Manfred ih je slijedio, gledajući svog oca u strahu, no, bio je previše umoran. Ponovno se počnu uspinjati beskonačnim okamenjenim pješćanim dinama. Swart Hendrick ustane u stremenima i pogleda pred sebe, nadajući se duboko da je pogodio put u tom tako jednoličnom krajoliku. Sve što su posjedovali da bi se orijentirali bilo je sunce i njihov instinkt pustinjskih bića. No, poveseli se opazivši u sljedećoj nizini četiri akacije i visoke mopani sive boje koji su svojim korijenjem crpili vodu iz izvora. Izgledali su onako kako ih se i sjećao. Među tim deblima Hendrick opazi zrcaljenje vode. Konji se

spuste skakućući prema izvoru. Voda je bila boje bijele kave, lokva široka otprilike deset koraka, a duboka do koljena. Oko nje mogli su primijetiti niz tragova različitih životinja: od malenih tragova u obliku slova V do velikih slonovih stopa. Crna glina kuhala se na suncu i postala tvrda poput cementa. Hendrick i Klein Boy povedu konje do središta bare i potom se bace u tu mlaku i blatnjavu vodu, divljački se smijući od sreće. Manfred pomogne svome ocu da sjaši s konja i da sjedne na rub bare, kleknuvši na koljena. Ispuni šešir vodom i pruži mu ga. Lothar započne piti, kašljući i pljujući kad se zagrcnuo. Bio je nadut i crven u licu, a oči su mu se sjajile od groznice i otrovane krvi koja ga je pekla. Swart Hendrick stigne do njega, pogleda prema bari, i dalje se smijući sve dok mu odjednom ne padne jedna misao na pamet i naglo se prestane smijati. «Ovdje nema nikoga», zareži. «Buffalo i Legs... gdje su?» Započne trčati, podižući perjanice vode na svakom koraku dok je trčao prema primitivnoj kolibi sagrađenoj u sjeni najbliže akacije u obliku suncobrana. Bila je prazna i napuštena. Pepeo vatre bio je posut posvuda uokolo: tragovi posljednje govorili su da nitko nije palio vatru već nekoliko dana, zapravo tjedana. Izvidi ljutito dio šume i konačno se vrati Lotharu. Manfred i Klein Boy su ga u međuvremenu prenijeli u hlad akacije, naslonivši ga na deblo. «Ostavili su nas na cjedilu!», reče Lothar preduhitivši Hendrickov raport. «Morao sam to i očekivati. Deset konja, vrijednih pedeset funta svaki. Bila je to prevelika kušnja.» Voda i odmor izgleda da su mu pomogli da malo dođe k sebi i sada je bio sasvim lucidan. «Mora da su pobjegli odmah», reče Hendrick smjestivši se pored njega. «Prodali su konje Portugalcima s druge strane rijeke i vratili se ženama.» «Obećaj mi da ćeš ih ubiti kad ih budeš ponovno sreo, Hendrick, i to polako, jako polako.» «Znam već što ću učiniti», prošapće on. «Odrezat ću im ga tupim nožem i natjerat ću ih da ga pojedu.» Ostali su u tišini obojica, promatrajući četiri iznemogla konja koja su im preostajala. Imali su naduti trbuh od vode, a glava im je visjela. «Imamo još stotinjak kilometara pred nama do rijeke», prekine Lothar tišinu, započevši odmotavati prljave krpe oko podlaktice. Ruka je bila jako naduta. Dlan je imao oblik zrele dinje. Prsti su mu bili sasvim tvrdi i plavi. Nadutost mu je sezala do lakta, utrostručivši promjer ruke: koža je napukla i iz pukotina je izlazila bezbojna tekućina. Znakovi ugriza bili su duboki, i crni sa žućkastim rubovima. Iznad lakta nadutost nije bila tako jaka, no, ispod kože do pazuha mogle su se opaziti crvenkaste brazdice kojima se otrov širio. Prstima pritisne lagano žlijezde: bile su nadute i

tvrde poput metaka. «Gangrena», reče samome sebi, i sada shvati da je kisela otopina kojom je pokušao očistiti ranu još više otežala stanje. «Bila je prejaka», promrmlja, «previše koncentrirana.» Uništila je kapilare oko rane, pripremivši put sljedećoj gangreni. «Izgubit ću ruku.» Konačno se morao suočiti sa stvarnošću svoga stanja. Na trenutak je sam htio započeti s amputacijom: zamisli se kako uranja nož u udubinu između lakta i reže... «Ne bih bio u stanju», prizna. «Ne mogu ni pomisliti na to. Moram nastaviti dokle god mi to gangrena dozvoli, za Maniejevo dobro.» Podigne pogled prema dječaku. «Trebaju mi nove krpe.» Pokuša to izreći čvrstim glasom, no, zakriješti poput gavrana i dječak se trgne i skrene pogled s masakrirane ruke. Lothar položi na ranu kristale kiseline - jedinu stvar koju je imao - i previje podlakticu krpama koje je napravio iz pokrivača. Već je upotrijebio svu rezervnu odjeću za zavoje. «Koliko smo još prednosti pred njom, Henry?», zapita vezujući zavoje. «Nešto prednosti smo sigurno stekli», procjeni Hendrick. «Sad će morati štedjeti konje. Ali, pogledaj naše.» Jedan je sjeo uz vodu, znak da je kapitulirao. «Pet ili šest sati prednosti ćemo zasigurno imati.» A nedostajalo je još stotinu kilometara do rijeke, koja nije davala nikakvu garanciju da će se na tom mjestu lov i svršiti. Oni su mogli i ignorirati granice i svi su to znali. «Manfred», prošapće. «Donesi dijamante.» Dječak položi platnenu vreću pred Lothara koji ju pažljivo otvori. U njoj se nalazilo dvadeset i osam paketića zapečaćenih voskom. Lothar napravi četiri hrpice od po sedam paketića. «Jednaki dio za svakoga», reče. «Ne možemo znati vrijednost svakog paketića, tako ostavljamo mladima izbor prvih paketića.» Pogleda u Hendricka. «Slážeš li se?» Swart Hendrick shvati podjelu koja je značila da neće svi stići do rijeke. Spusti pogled da ne bi morao gledati u Lothara. On i taj plavi vrag bijele puti bili su zajedno od daleke mladosti. Nikad nije mislio na to što ih drži zajedno: prema bijelcima, osim prema ovome, osjećao je nevjericu i antagonizam. Zajedno su toliko toga pokušali, toliko toga vidjeli, podijelili puno. Nije mislio na to kao na ljubav i prijateljstvo, no, pomisao na skori rastanak ga je ispunjavala destruktivnim očajem kao da ga očekuje neka vrsta smrti. «U redu», reče dubokim glasom koji je zazvučio poput zvona i pogleda dječaka i bijelca. Čovjek i dječak bili su jedno u mislima Swarta Hendricka. Što je osjećao prema ocu, osjećao je i prema sinu. «Biraj, Manie», zapovjedi. «Ne bih znao», reče Manfred sakrivši ruke iza leđa da ne mora dirati paketiće. «Hajde, učini to», zapovjedi otac. Poslušno Manfred krene rukom i dodirne najbližu hrpu.

«Uzmi ih», zapovjedi Lothar, a potom pogleda dječaka crnca. «Biraj, Klein Boy.» Ostale su samo dvije hrpe i Lothar se naceri raširivši raspuknute usne. «Koliko imaš godina, Henry?» «Star sam poput planine, a mlad poput cvijeta u proljeće», reče Ovambo i obojica se nasmiju. «Da imam dijamant za svaki put kad smo se smijali zajedno», pomisli Hendrick, «bio bih najbogatiji čovjek na svijetu.» I trebao je uložiti veliki napor da se nastavi smijati. «Mora da si mlađi od mene», reče čvrsto, «jer sam ti uvijek bio babica. Biraj!» Lothar gurne prema Manfredu hrpu koju je izabrao. «Stavi je u džepove», reče mu i Manfred poslušna, dok su dva crnca uvukla u džepove košulje svoje paketiće. «A sada napunite čuture. Nedostaje stotinu kilometara do rijeke», reče Lothar. Kad su bili spremni na polazak, Hendrick se nagne i pomogne Lotharu da ustane, ali on odbije ruku, iritirano, i ustane sam, naslonivši se na deblo akacije. Jedan od konja nije se uspio podići i ostave ga pored vode. Još jedan posustane nakon prvog kilometra, ali ostala dva konja nastavila su put, iako sporo. Nisu više bili u stanju nositi čovjeka u sedlu, ali jedan je nosio vodu, a na drugoga se Lothar naslanjao. Teturao je držeći se za njegov vrat zdravom rukom. Ostala trojica su vodila naizmjenice konje i tako su nastavljali putovanje prema sjeveru. S vremena na vrijeme Lothar bi prasnuo u smijeh bez ikakva razloga, ili bio započeo pjevati glasno i jasno držeći ritam pjesme tako da bi Manfred osjetio olakšanje. Ali bi zatim glas postajao hrapav i prekidao se. Govorio je, svađao se, molio duhove groznice koji su ga mučili i skupljali se oko njega. Manfred je trčao prema njemu kako bi ga pridržao i malo se umirio. «Dobar si dječak, Manie», prošapće mu. «Uvijek si bio dobar dječak. Od sada na dalje će naš život biti prelijep. Ići ćeš u školu, postat ćeš pravi gospodin. Otići ćemo zajedno u Berlin, u operu...» «O, tata, ne govori. Štedi snage, tata!» I Lothar bi ponovno utihnuo, nastavivši pokretati noge jednu pred drugom gotovo po inerciji, ne otkotrljavši se u pustinjski pijesak Kalaharija samo zato što ga je konj pridržavao s jedne strane, a sin s druge.

Daleko, ispred njih, pojavi se, bijeleći se među šumom, prvi kopje od granita. Bio je okrugao poput bisera i gladak, i zračio je na suncu sivkastosrebrenom svjetlošću. Centaine zaustavi konja na vrhu i pogleda prema dolje. Bila je to kružna udubina. Prepoznala visoka stabla, jer je prije mnogo godina, s vrha jednog od njih, prvi put vidjela slona. Malo dječjeg čuđenja uvijek je ostalo u njoj. Zatim opazi vodu i sve ostalo ponovno padne u zaborav. Nije bilo jednostavno zadržati

kontrolu konja kad su je jednom nanjušili. Čula je o mrtvim ljudima, koji su prelazili pustinju jer su ostavili konje ili životinje da krenu prema vodi, a životinje su je pretvorile u nepitku, blatnjavu tekućinu. Ali Blaine i njegov časnik bili su iskusni ljudi i zadržavali su ih. Čim su se konji napojili i skinuta su im sedla, Blaine se skinuo i samo u hlačama se baci u lokvu smočivši si glavu. Centaine ga je kriomice promatrala. Bio je to prvi put da ga je vidjela bez košulje. Bio je dlakav, a kapi vode sjajile su se na njegovom torzu. Ispod desne bradavice imao je mali, crni madež, no, ostatak tijela bio je bez najmanje mrlje: koža mu je bila sjajna poput mramora, poput Michelangelovog Davida, a njegovi mišići su bili glatki i izgledali su čvrsto. Sunce je osunčalo vidljivo slovo V ispod vrata, a i ruke su bile tamnije do kratkih rukava košulje. Koža je bila boje bjelokosti koja joj je bila toliko privlačna da je morala skrenuti pogledom. Kad mu se približi, on ponovno odjene košulju koju je voda označila velikim tamnim mrljama. Njegova sramežljivost ju nasmije. " «De La Rey nije pronašao rezervne konje ovdje», reče mu i on pokaže zbunjenost. «Jesi li sigurna?» «Kwi kaže da su tu bila dvojica s mnogo konja, ali su otišli prije nekoliko dana. Ne zna brojiti više od pet koliko ima prstiju na jednoj ruci, ali bilo ih je više od pet. Da, sigurna sam da De La Rey nije pronašao svježe konje ovdje.» Blaine prođe mokrom rukom po kosi. «Dakle, nešto je krenulo krivim putem. Nikada ne bi izmučio konje kao što je to učinio da nije imao namjeru promijeniti ih ovdje.» «Kwi kaže da su nastavili pješice. Jasno je da konji više nisu u stanju nositi ljude.» Zastane odmah čim je Kwi uzviknuo i ona i Blaine potrče prema njemu. «Očajni su», reče Blaine vidjevši hrpu materijala ostavljenog pored akacije. «Sedla, hrana u konzervi, pokrivači i čak streljivo«, reče pretražujući ostavljenu robu, «i čak te proklete čavle sa četiri vrška.» Nalazili su se u drvenoj kutiji koja je bila poluprazna. «Da, laganiji su i pokušavaju stići do rijeke posljednjim naporom.» «Rana se pogoršala«, promrmlja Centaine, no, čudnovato nije bilo zadovoljstva u njenu glasu, ni pobjedničkih iskrica u njenim očima. »Mislím da umire, Blaine.« On ju je htio utješiti. «Kad bismo ga bar uspjeli povesti liječniku...« Zastane osjećajući se smiješnim. Slijedili su opasnog kriminalca koji bi ga prvom prilikom upucao. «Časniče Hansmever», grakne. «Neka ljudi jedu i napoje konje, jer ćemo za sat vremena krenuti dalje.» Ponovno se obrati Centaine i opazi s olakšanjem da joj je bilo bolje. «Sat vremena je malo. Pokušajmo iskoristiti svaku minutu.» Sjednu zajedno u hlad. Nitko nije puno jeo: toplina i napor oduzimali su im tek. Blaine uze cigaru iz

kutije i predomisli se: vrati je u kutiju koju stavi u džep. «Kad sam te upoznao, pomislio sam da si lijepa, sjajna i tvrda poput jednog od tvojih dijamanata», reče joj. «A sada?», zapita ga. «Vidio sam te plakati za konjima i osjećati sažaljenje nad čovjekom koji te opljačkao», odgovori joj. «Kad smo ostavili Kalkrand, bio sam zaljubljen u tebe. Mislim da sam to od prvog trenutka kad sam te upoznao. Nisam to mogao spriječiti, ali sada znam da mi se sviđaš i da te poštujem.» «To je drukčije od ljubavi.» «Drukčije je od zaljubljenosti», požuri se on i oni ostanu u tišini neko vrijeme prije nego što je zatražila objašnjenje. «Blaine, uvijek sam bila sama, s malenim djetetom kojeg sam morala zaštititi i usmjeriti u svijet. Kad sam stigla ovamo, kao djevojka, prošla sam praksu u ovoj pustinji. Naučila sam da se ne mogu osloniti ni na koga, osim na sebe samu, i da možeš preživjeti samo vlastitim snagama i odlučnošću. Ništa se nije promijenilo: i sada nemam nikoga na koga mogu računati osim na sebe samu. Nije li možda tako, Blaine?» «Htio bih da nije taklo.» Ne pokuša izbjeći njen pogled, već ju pogleda. «Htio bih...» Zastane i Centaine dovrši rečenicu umjesto njega. «Ali, ti imaš Isabellu i djevojke.» On potvrdi. «Da, i ne mogu se snaći same.» «A ja da... nije li tako, Blaine?» «Ne budi tako gorka sa mnom, molim te. Nisam ja to tražio, i nikad ti nisam ništa obećao.» «Oprosti.» Već se pokajala što mu je rekla takve riječi. «Ti si u pravu, nikad mi ništa nisi obećao.» Pogleda na sat. «Vrijeme je isteklo», reče i ustane spretnim i laganim pokretom. «Dovoljno je da nastavim tako i da i dalje budem jaka i tvrda», reče. «No, nemoj se više žaliti na tu moju stranu, Blaine, molim te, nikad više.» Na izvoru vode bili su primorani ostaviti pet konja i Blaine je pokušao štedjeti ostale hodajući s vremena na vrijeme. Nakon pola sata sjašu s konja i nastave pješice sljedećih pola sata. Samo Bušmani nisu osjećali žed, vrućinu i napor, već su samo postajali nestrpljivi. «Jedina utjeha jest da se Lothar de La Rey kreće još sporije od nas.» Pročitali su to po tragovima: bjegunci koji su imali samo jednog konja sporo su napredovali. Svi su pokušavali zadržati u ustima pljuvačku, koja je bila sve gušća, no, to je samo više pojačavalo njihovu žed. Centaine je zaboravila što se osjećalo kad si zaista žedan, a pljuskanje vode u gotovo praznim čaturama postalo je za nju prava muka. Nije uspijevala misliti ni na što drugo do li na sljedeću stanku kad bi ponovno popili gutljaj vode. Stalno je gledala na sat, misleći da se zaustavio, da je možda zaboravila naviti ga, i da će sigurno Blaine svakog trenutka zaustaviti kolonu da bi utažili žed. Nitko nije trošio dah na razgovor. I zapovijedi su bile kratke jer je svaka riječ stajala

velikog napora. «Neću biti ja prva koja će se predati», odluči Centaine čvrsto. «Nitko se ne smije predati. Trebamo ih dohvatiti prije rijeke, a to će se ubrzo i dogoditi.» Usredotočila se na tlo na koje je trebala položiti stopalo, što je bio prvi znak iznemoglosti, iako lagan. Dakle, natjera se da ponovno podigne pogled. Blaine je nastavljao svojim putem. Već je zaostajala! Smogne snage i povukavši konja za uzde ponovno mu se približi. Odmah osjeti da joj se snaga vratila, ponovno je izvojevala pobjedu nad svojim krhkim tijelom. Blaine joj se osmjehne, no, opazi da je to i njega stajao velikog napora. «Ovi brežuljci nisu označeni na karti», reče. Nije ih ni primijetila, no, sada podigne pogled i pored njih, na nekoliko kilometara udaljenosti, opazi iznad šume okrugle vrhove od granita. Nikad nije otišla toliko na sjever; bio je to nepoznat kraj za nju. «Mislim da nikad nismo bili u ovom kraju», prošapće mu, a potom razbistri glas i nastavi glasnije: »Označili su samo rijeku.» «Zaustavit ćemo se kad budemo stigli do sljedećeg brežuljka«, obeća joj. «Što je to, mrkva za magarca?» On se nasmije. «Misli na rijeku, to je cijeli vrt mrkava.» Ponovno utihnu. Bušmani su ih povelili ravno prema brežuljcima. U podnožju brežuljaka pronađu i posljednjeg konja Lothara de La Reyja. Ležao je na boku, ali kad su stigli do njega, podigne glavu. Blaineova kobila zahrže i životinja joj pokuša odgovoriti, ali ne uspije. Glava joj padne na tlo. Bušmani krenu prema životinji i uzbuđeno započnu čavrljati. Kwi potrči prema padini brežuljka i pogleda prema gore. Svi učine isto i zagledaju se prema vrhu okrugloga granitnog brežuljka. Bio je visok stotinjak metara. Padine nisu bile sasvim glatke kao što je izgledalo iz daleka. Bilo je dubokih usjeklina, neke su bile vodoravne, a neke okomite, a granit se dijelio u listovima. To je omogućavalo lakše penjanje po stijeni, iako je ona bila strma i potencijalno opasna. Na vrhu, niz velikog kamenja poput kuća, gotovo savršeno okruglog, činio je krunu: bili su prirodna tvorevina, ali izgledali su kao da ih je ljudska ruka oblikovala. Centaine se prisjeti dolmena koje je vidjela kao dijete u Francuskoj ili starih hramova Maya u džunglama Južne Amerike koje je vidjela na slikama. Blaine se udaljio od nje. Poveo je konja za uzde i postavio se ispod padine kopjen. I ovoga puta nešto na vrhu brežuljka privuče Centaineinu pažnju. Pomak sjene iza kamenja koje je činilo krunu. Uzvikne u znak upozorenja prema Blaineu: «Pazi! Na vrhu...» Blaine se nalazio na konju, gledao je prema gore s uzdama na ramenima. Prije nego što je mogao reagirati na upozorenje, začuje se zvuk poput vreće brašna koja pada na asfalt. Centaine ga ne prepozna

sve dok Blaineov konj ne zatetura i ne padne na prednje noge, odbacivši i konjanika. Centaine ostane bez riječi, sve dok ne začuje hitac s vrha kopjea: u tom trenutku shvati da je metak stigao prije detonacije. Posvuda oko nje vojnici su vikali pokušavši umiriti konje koji su se prestrašili. Centaine se trgne okrenuvši se u sedlu ne dodirnuvši stremene, odmah okrenuvši glavu. «Blaine, dolazim!», uzvikne mu. Uspio se podignuti pored leša svoga konja i ona krene u galopu prema njemu. «Podigni se na stremen!», uzvikne dok su Mauzeri na vrhu brežuljka bljuvali metke. Opazi da je konj časnika Hansmevera pogođen i da leži na tlu. Blaine joj potrči u susret i dohvati u letu stremen. Ona okrene konja i ponovno ga podbode u galop, zamahnuvši uzdama i započne jahati prema stablima mopani na stotinjak metara udaljenosti. Blaine se ljuljao i stopala su mu gotovo dodirivala tlo. «Je li sve u redu?», uzvikne ona. «Idi, idi!», zapovjedi joj glasom u kojem se mogao čuti napor. Ona se okrene spustivši pogled prema njemu. Meci su i dalje padali na sve strane. Jedan vojnik se približio časniku da bi mu pomogao, ali, kad ga je dostigao, jedan metak je pogodio njegova konja i on se također našao na tlu. «Ciljaju konjel!», uzvikne Centaine, opazivši da je samo njen ostao netaknut. Svi ostali su već ležali na tlu, ubijeni jednim jedinim hicem u glavu. Bili su izvanredni strijelci, jer su ljudi na vrhu brežuljka ciljali prema dolje na udaljenosti od stotinu i pedeset koraka i više. Pred sobom Centaine opazi malenu usjeklinu koja joj je prije izbjegla. Ispred se nalazila hrpa palih grančica koje su činile prirodni zid i krene prema njima, tjerajući svoga konja u zaklon i odmah skoči iz sedla da bi ga dohvatila za glavu i umirila. Blaine je u međuvremenu ostavio stremen i otkotrljao se prema usjeklini nadajući se da neće sresti zmije otrovnice. Podigne se neozlijeđen i uzvikne: «Pao sam u klopku kao početnik.» Bio je ljutit na samoga sebe. «Bio sam previše umoran za razmišljanje.» Izvuče pušku iz futrole sa sedla Centaine i pogleda iz usjekline. Pred njim su mrtvi konji ležali ispod strmih padina brežuljka od granita. Časnik Hansmever i vojnici su trčali prema zaklonu u usjeklini. Odjekne hitac iz Mauzera koji podigne prašinu pod njihovim nogama, zviznuvši pored njihovih ušiju. Ti maleni patuljci Bušmani nestali su nakon prvog hica kao neka čarolija. Centaine je znala da ih više neće vidjeti. Već su se vraćali natrag prema plemenu koje ih je čekalo pored suhog jezera Ochesee. Blaine podigne pušku i nacilja prema vrhu brežuljka gdje se perjanica plavog dima podizala i otkrivala skrivenog strijelca. Ispali brzo i opazi kako komadići granita lete u zrak. Zatim ponovno nabije

pušku i ponovno ispali još brže prema vrhu kopjea. Jedan po jedan Hansmever i vojnici uspiju se skloniti u usjeklinu, svi znojni i zadihani. Uz lagano zadovoljstvo Blaine opazi da nitko nije ostavio pušku i svi su imali i remen sa 75 metaka svaki. «Ubili su konje ali ne pogodivši nas», reče Hansmever zadihano. «Nikad nisu pucali blizu mene», reče Centaine. Lothar je vjerojatno pazio da ne bude u opasnosti. Shvati koliko je bjeguncima bilo jednostavno i lako ubiti ih dok su trčali. Blaine je ponovno nabijao LeeEnfeld, ali podigne pogled bez imalo radosti. «Naš prijatelj nije glup. Ne želi pridodati ubojstvo popisu zlodjela.» Pogleda Hansmevera. «Koliko ljudi ima na vrhu brežuljka? «Ne znam», odgovori Hansmever, «ali zasigurno više od jednog. Paljba je bila dosta jaka i čuo sam hice koji su se poklapali.» «No, dobro, da vidimo, koliko ih može biti.» Blaine pozove Hansmevera i Centaine i objasni. Centaine dohvati dalekozor i u zaklonu usjekline se pomakne u stranu, iza gustog čuperka trave koji je rastao na rubu. Sakrivena, podigne pogled prema vrhu brežuljka. Izoštri fokus dalekozora i uzvikne: «Spremna!» Blaine očisti pušku i nasloni je na rub usjekline. U međuvremenu je Hansmever ispalio dva hitca da bi privukao pažnju strijelaca na vrhu kopjea. Gotovo odmah odgovore istom mjerom podignuvši prašinu s desne i lijeve strane. Neki hici su se zaista poklapali. «Dvojica ili trojica», uzvikne Hansmever. «Trojica», potvrdi Centaine, spustivši dalekozor i vrativši se u zaklon. «Vidjela sam tri glave.» «Dobro», potvrdi Blaine. «Naši su. Sad je to samo pitanje vremena.» «Blaine», reče Centaine podignuvši čuturu koja je bila na sedlu i zatrese njome: bila je puna samo četvrtinu. «To je sva voda koju imamo. «Svi pogledaju u čuturu i nesvjesno Blaine obriše usta. «Čim padne noć, moći ćemo se vratiti i po ostale», prošapće i nastavi odlučno: «Časniče, uzmite dva vojnika i premjestite se na drugi kraj kopjea da bi se uvjerili da neće pobjeći s druge strane.»

Lothar de La Rey je sjedio naslonjen na okrugloj stijeni, na vrhu brežuljka. Sjedio je u hladu, s Mauzerom na koljenima. Bio je otkrivene glave i dugačka plava kosa padala mu je mekano na čelo. Gledao je prema jugu i prema šumici mopani, u pravcu odakle su trebali stići oni koji su krenuli u potjeru za njima. Penjanje strmom padinom ga je sasvim iznemoglo i još se uvijek nije uspio oporaviti. «Ostavite mi čuturu», zapovjedi Hendricku i ovaj mu je smjesti pored njega. «Napunio sam je vodom koja je bila ostala u preostalima», reče pokazujući na one prazne s druge strane. «I mi imamo jednu punu, koja nam je dovoljna do rijeke.» «Dobro», odvrati Lothar i pogleda

prema ostatku materijala koji su ostavili pored njega na granitnom tlu. Imao je pored sebe četiri ručne bombe starog tipa s drvenom ručkom koje su ostale skrivene u pećini sa streljivom, čavlima i ostalim oružjem. Tko zna ako su još bile pouzdane. Klein Boy je ostavio svoj Mauzer i svoj remen s mecima. Budući da je Lothar imao dvije puške i stotinu i pedeset hitaca, više nego dovoljno, ako su granate još uvijek bile upotrebljive. Ako nije bilo tako, također je bilo dobro. «U redu», reče mirno Lothar. «Imam sve što mi je potrebno. Možete ići.» Hendrick okrene glavu prema jugu. Bili su na tako lijepom mjestu, visoko iznad svijeta i mogli su vidjeti tridesetak kilometara udaljenosti i više; no, nije bilo ni traga njihovim progoniteljima. Hendrick ustane i zaustavi se na pola. Sklopi oči. «Prašina!», reče. Bio je to maleni oblak koji je prljao nebo iznad stabala, na osam kilometara udaljenosti. «Da.» Lothar ga je već primijetio prije nekoliko minuta. «Mogla bi biti horda zebra ili fatamorgana, no, mislim da ipak nije tako, kladim se u svoj dio plijena. Dakle, odlazite odmah.» Hendrick ga ne poslušao odmah. Pogleda u oči bijelca. Hendrick se nije nikad pobunio ili raspravljao kad bi mu Lothar objasnio što im je činiti. Bilo je pravedno, logično. Uvijek je ostavljao ranjenike, ponekad samo s pištoljem na dohvat ruke, kad bi bol ili hijene prebrzo stigle. No, ovoga puta je Hendrick osjećao potrebu da nešto kaže, iako je bilo očito da nije bilo riječi koje bi izrazile težinu tog trenutka. Znao je da na toj stijeni koju je sunce obasjavalo ostavlja dio svog života. «Pazit ću ja na dječaka», reče jednostavno i Lothar klimne glavom. «Hoću razgovarati s Maniejem.» Polži se usne i na trenutak ga prođu trnci zbog groznice koju je otrov rane širio po tijelu. «Sačekajte ga dolje. Bit će mi dovoljna minuta.» «Dođi», zapovjedi Hendrick i Klein Boy ustane i oni zajedno nestanu. Hendrick se zaustavi i pogleda unatrag. Podigne desnu ruku. «Budi u miru», jednostavno reče. «A ti idi u miru, stari prijatelju», promrmlja Lothar. Nikada ga ranije nije nazvao prijateljem i Hendrick se trgne začuvši tu riječ. Zatim okrene glavu da ne bi morao pokazati oči Lotharu i trenutak kasnije nestane. Lothar pogleda u njegovu smjeru nekoliko trenutaka, potom se trgne, odagnavši samosažaljenje i loše misli i maglu koja je prijetila da će ga sasvim obaviti. «Manfred», reče i dječak se trgne. Sjedio je što je bliže mogao svome ocu, gledajući ga ravno u lice, pazeći na svaki njegov pokret. «Tata», prošapće, «ne želim ići. Želim ostati s tobom.» Lothar nestrpljivo odmahne, otvrdnuvši izraz kako bi sakrio nježnost. «Ti ćeš učiniti što ti kažem.» «Tata...» «Do sada me nikada nisi razočarao, Manie. Uvijek sam bio ponosan na tebe.

Nemoj upravo sada sve pokvariti. Nemoj da mislim da mi je sin kukavica...» «Nisam kukavica!» «Onda učini što moraš učiniti», reče oštro i prije nego što se Manfred stigao pobuniti ponovno, zapovjedi mu da mu donese torbu. Stavi je između nogu i odveže je. Uze jedan paketić i otvori ga zubima. Istrese dijamante na kamen pored sebe, a potom ih raširi. Izabere deset najvećih i najljepših. «Skini si jaknu», zapovjedi i kad mu je Manfred pruži, Lothar napravi malu rupicu u podstavi vrškom noža. «Ovo drago kamenje vrijedi tisuće i tisuće funta. Dovoljno da stigneš do diplome», reče, uvukavši ih jedan po jedan u podstavu jakne. «Ali ovi drugi... ostali su preteški, previše mjesta da bi ih mogli sakriti. Opasni su da ih nosiš sa sobom, to je poput osude na smrt.» Ustane otežano. «Dođi!» Povede Manfreda među velike stijene, naslonivši se na njih da ne bi pao, dok je dječak pridržavao oca s druge strane. «Ovdje!», promrmlja spustivši se na koljena, dok se Manfred stisnuo pored njega. Ispred njih je granitna kapa brežuljka otkrivala usjeklinu koja je izgledala kao odrezana skalpelom. Na površini je bila široka oko dva centimetara, ali bila je duboka, nije se mogao vidjeti svršetak iako se pogledom moglo dosegnuti desetak metara. Usjeklina se sve više sužavala, a njena dubina bila je mračna. Lothar uze krušnu torbu i ostavi je da visi iznad usjekline. «Dobro zapamti ovo mjesto», prošapće mu. «Pogledaj iza sebe kad se budeš kretao prema sjeveru tako da se sjetiš uvijek ovog brežuljka. Kamenje će te jednog dana čekati ovdje kad ti bude bilo potrebno.» Lothar otvori prste i torbica padne u usjeklinu. Začuju kako pada i gotovo se odmah zaustavivši u dubini. Rame uz rame pogledaju unutra i na otprilike tri metra dubine opaze svjetlo i oblik koji nije bio kamen: no, svatko bi se prevario da ne zna točno gdje i što tražiti. «To je tvoje nasljedstvo, Manie», prošapće mu Lothar, i klizne daleko od otvora. «Dobro. Hendrick te čeka. Vrijeme je da kreneš. Idi sada, odmah.» Htio je zagrliti sina posljednji put, poljubiti mu oči i usta, no, znao je da bi to sve pokvarilo. Da su se zagrlili sada, ne bi se nikada više razdvojili. «Idi!», zapovjedi mu i Manfred započne jecati, bacivši se u njegov zagrljaj. «Želim ostati s tobom!», plakao je. i Lothar ga dohvati za ruke i zadrži ga daleko. «Želiš li da se sramim tebe?», uzvikne. «Tako želiš da te se sjećam, kako cmizdriš poput djevojčice?» «Tata, nemoj me tjerati od sebe, molim te. Dozvoli mi da ostanem s tobom.» Lothar se povuče, ostavi sinovljeve ruke i pljusne ga dlanom ruke. Manfred završi na tlu, blijedih obraza punih crvenih masnica i krvi koja mu je curila iz jedne nosnice prema gornjoj usnici. Gledao je u Lothara s nevjericom i očajno. «Odlazi

odovud», vikne mu Lothar, pokušavši smoći svu hrabrost da mu glas zazvuči pun gnušanja i namjestivši užasan izraz lica. «Ne treba mi djevojčica koja stenje upravo u ovakvom trenutku. Odlazi odovud prije nego te započnem tući.» Manfred ponovno ustane i povuče se, i dalje gledajući u oca u nevjerici. «Odlazi! Odlazi!» Lotharov izraz lica nije se promijenio i njegov je glas još uvijek bio tvrd. «Odlazi odovud!» «Odlazi, prokletstvo!» Dječak se započne spuštati, nespretno i nesigurno, sudeći po zvukovima koji su sezali do očevih ušiju. Tek tada Lothar da oduška svojim osjećajima. Spusti ruke, zastenje glasno jedan jedini put a potom započne plakati u tišini, tresući se cijelim tijelom. «To je groznica», reče samome sebi. «Groznica me jako oslabila. «No, sinovljev lik, lijep, pozlaćen i prepun boli, i dalje mu je ispunjavao misli i osjećao je bol u grudima, nepodnošljivu tjelesnu bol. «Oprosti mi, sine moj», prošapće kroz suze. «Nije bilo drugog načina da te spasim. Oprosti mi, molim te.» Mora da je pao u nesvijest, jer se Lothar probudio uz trzaj i nije uspijevaao sjetiti se gdje se nalazio i kako je stigao. Smrad ranjene ruke prisjetio ga je gdje se nalazio. Klizne do ruba brežuljka i pogleda prema jugu. U tom trenutku opazi prvi put svoje progonitelje, a čak na udaljenosti od dvatri kilometara prepozna fatalne likove koji su plesali na čelu kolone konjanika. «Bušmani», prošapće. Sada je shvaćao zašto su bili tako blizu. «Upotrijebila je svoje Bušmane.» Shvati u tom trenutku da nije imao nikakvu mogućnost da im izbjegne: sve vrijeme koje je potrošio na pokrivanje tragova bilo je uludo potrošeno. Bušmani nisu mogli pogriješiti ni trenutak. Zatim pogleda broj naoružanih ljudi koji su se kretali iza Bušmana. «Sedam», prošapće. Pokuša opaziti ženski lik između njih, manju; no, u tom trenutku sjašu i nastave pješice, ali grane stabla mopani mu to onemogućće. Zatim se pobrine za vlastite pripreme. Sada je njegova jedina briga bila da što više zadrži potjeru i uvjeri progonitelje da je sva banda bila još na vrhu brežuljka. Svaki sat koji je uspio pridobiti za sebe davao je Hendricku i Manieju mogućnost da se izvuku. Raditi jednom rukom bilo je teško, ali Lothar se zagleda u pušku Klein Boyja koju stavi u nišu na stijeni, cijevi okrenute prema nizini. Zaveže okidač za čuturu pojasom i drugi dio povuče prema svom mjestu, u sjeni velike granitne stijene. Morao se zaustaviti na trenutak zbog boli koja ga je mučila u koljenima. Baci pogled prema dolje i opazi konjanike puno bliže, kako su se približili šumici. Sada prepozna Centaine, vitka i nalik na dječaka u hlačama, i čak uspije raspoznati žutu boju marame koju je nosila oko vrata. Usprkos groznici i očajnom stanju, osjeti prema njoj

slatkasto gorko divljenje. «Pobogu, nikada se ne predaje», promrmlja. «Bila bi u stanju slijediti me do pakla.» Klizne do čutura i postavi ih u tri reda uz rub vrha, zavezavši zajedno kožne pojaseve tako da ih je mogao pokretati jednim jedinim pokretom kraja koji je držao u rukama. «Drugo ne mogu učiniti», prošapće, «samo vući dobro.» No, u glavi mu je odzvanjalo, a pogled mu se mutio od groznice. Žed ga je mučila, a njegovo je tijelo gorjelo. Odčepi čuturu i povuče gutljaj, pokušavši se kontrolirati što je više moguće i držeći dugo vodu u ustima, prije nego što ju je progutao. Odmah se osjeti bolje i vid mu se poboljša. Začepi ponovno čuturu i položi je pored sebe, s rezervnim streljivom. Zatim skupi jaknu i upotrijebi je kao jastuk na koji nasloni Mauzer. «Konji», prisjeti samoga sebe. «Ne mogu slijediti Manieja bez konja...» Duboko udahne, zadrži dah i ispali metak prema kobili na čelu koja je pripadala Blaineu Malcomessu. Dok je hitac još odjekivao među stijenama brežuljka, Lothar ponovno nabije Mauzer i ispali istodobno i iz druge puške povezane pojaskom. Dva hica se začuju zajedno. Sada je i iskusan vojnik mogao zaključiti da na vrhu brežuljka ima više od jednog čovjeka. Čudnovato, jer mu je upravo u tom teškom trenutku groznica popustila. Lotharov vid je bio jasan, a Mauzer je pogađao sve konje. Sada su svi već ležali na tlu osim jednoga, Centaineina konja. Automatski zdrava ruka nacilja. Ona je u galopu nastojala stići do zaklona ispod stabala mopani, nagnuta na životinji, stišćući konja poput iskusna konjanika: na stremenu je visio muškarac. Lothar odmakne prst s okidača. Bio je to instinktivan čin: nije se mogao natjerati da zapuca u blizini Centaine. Odmakne cijev prema ljudima koji su nespretno trčali prema stablima. Njihovi krikovi panike stizali su do njega. Mogao ih je s lakoćom pogoditi, no, zabavi se da ih samo prestraši bliskim hicima. Skakutali su, saginjali se i trčali: bilo je zaista smiješno. Nabivši ponovno pušku Lothar se smijao i opazi da je njegov smijeh bio histeričan i izgledao je kao da odjekuje u glavi. Odmah prestane. «Ne smijem izgubiti glavu», pomisli. «Moram ostati bistar do kraja.» Posljednji bjegunac se skloni i Lothar ponovno započne drhtati, sav znojan od reakcije. «Moram biti spreman, ohrabri se. «Moram se dobro usredotočiti. Ne smijem popustiti.» Ponovno nabije obje puške i vrati se na svoje mjesto u sjeni velikih stijena. «Sada će me pokušati otkriti», pretpostavi. «Ispalit će koji metak da vide gdje sam.» Opazi šljemić koji ga je mamio da zapuca i nasmije se. Trik je bio star. Nakon prve godine boerskog rata nitko više nije padao na njega. Bilo je gotovo uvredljivo da su mu ga nudili upravo sada. «U

redu!», nasmije se. «Da vidimo tko će koga prevariti!» Zapuca istovremeno iz obje puške i trenutak kasnije pokrene red praznih čutura. Na toj udaljenosti, okrugle čuture mogle su izgledati poput glava sakrivenih strijelaca. «Sad će poslati nekoga da opkoli brežuljak», pokušava pogoditi i potraži pokret među stablima, spreman s Mauzerom, trepnuvši nekoliko puta kapcima da bi razbistrio vid. «Nedostaje pet sati do mraka», reče samome sebi. «Hendrick i Manie stići će do rijeke sutra u zoru. Moram ih zadržati barem do tada.» Opazi bljesak pokreta na desnom boku: nagnuti ljudi koji su trčali prema naprijed. Nacilja prema deblima iznad njihovih glava. Mauzer se oglasi i otkine dio kore stabla. «Dolje glave, gospodo!» Lothar se ponovno započne smijati, histerično, u deliriju. Natjera se da prestane i odmah mu se pokaže Manfredov lik, s očima boje topaza, prepunih suza i krvi na gornjim usnicama. «Sine moj», zazove ga. «Kako ću živjeti bez tebe!» Još uvijek nije htio priznati samome sebi da umire, no, tama mu zamrači um, a glava mu padne prema naprijed na prljavi zavoj. Smrad njegova vlastita mesa ušao je u njegove noćne more koje su ga mučile neprestano čak i u nesvjestici. Vratu se postupno u stvarnost i shvati da je sunce bilo na zalasku jer je bilo slabije nego prije. Lagani i ugodni povjetarac osvježavao je brežuljak i on osjeti olakšanje. Zatim ga započne mučiti žed i drhtavom rukom dohvati čuturu. Otežano je i odčepi i ispije gutljaj. Zatim mu čutura ispadne iz ruke i otkotrlja se smočivši mu košulju i izgubivši bar decilitar dragocjene tekućine na stijeni, gdje odmah ispari, prije nego što ju je Lothar uspio dosegnuti. Gubitak u njemu izazove želju da zaplače. Ponovno je začepi, a potom podigne glavu i započne oslušivati. Na brežuljku je bio netko. Začuje zveket čizme na stijeni. Dohvati ručnu bombu. S Mauzerom na ramenu udalji se s ruba i nasloni se na kamen te ustane. Nije uspijevao držati se na nogama i morao je kružiti oko stijene naslonjen leđima. Pogleda na drugu stranu. Na vrhu brežuljka nije bilo nikoga. Dakle, još su se uvijek penjali uz padinu. Zadrži dah i načuli uho. Ponovno začuje zvukove, jako blizu. Dah upravo ispod ruba. «Penju se s druge strane», reče samome sebi, kao da objašnjava djetetu. Svaka misao iziskivala je od njega veliki napor. «Bomba prasne nakon sedam sekunda. Previše. Već su previše blizu.» Pogleda nespretno i staro oružje koje je držao u ruci. Podigne ga i pokušava maknuti osigurač. Bio je zahrđao i nije se mogao izvući. Ponovno pokušava uz nadljudski napor. Uspije. Začuje otkucavanje i započne brojiti. «Tisuću i jedan, tisuću i dva...» Na pet sekunda nagne se i otkotrlja je niz rub. Izvan

vidokruga, ali vrlo blizu netko uzvikne upozorenje. «Kriste! To je bomba!» I Lothar prasne u glasan smijeh. «Pojedite je, engleski šakali!» Začuje kako su započeli bježati i pripremi se na prasak, no, začuje samo kotrljanje bombe koja je pala s ruba. «Nije eksplodirala!» Prestane se smijati. «K vragu!» Zatim odjednom, ali u zakašnjenju, bomba prasne, u podnožju brežuljka. Nakon praska začuju se komadići kamena kako lete zrakom i jedan muškarac uzvikne. Na koljenima, Lothar pogleda s ruba brežuljka prema dolje. Tri muškarca u odori kaki boje spuštala su se skačući i klizeći. Nasloni Mauzer na kamen i nekoliko puta ispali. Meci se zariju u granit pored prestravljenih vojnika. Skoče i započnu trčati prema stablima. Jedan je bio ranjen komadićima kamenja. Prijatelji su ga pridržavali vukući ga za sobom. Gotovo sat vremena Lothar je ležao iznemogao od napora prije nego što se vratio na svoje mjesto prema južnom dijelu. Pogleda dolje prema mrtvim konjima koji su ležali na suncu. Već su imali nadut trbuh, ali čuture su još uvijek visjele na sedlu. «Voda je odlučujuća», prošapće. «Sada će već biti dosta žedni. Sljedeći potez je pokušati je vratiti.» Na početku je mislio da se mrak ponovno spustio samo u njegovoj glavi, ali kad je okrenuo glavu prema zapadu i opazio posljednje crvenilo sumraka shvati da je pala večer. Pred njim nestane narančast sjaj i afrička se noć spusti. Ostao je ležati osluškujući da bi čuo kad budu pokušali vratiti izgublenu vodu i začudi se zvukovima afričke noći: orkestar kukaca i ptica, krikovi šišmiša, koji su letjeli oko stijena i beskonačnom nizinom, jauk šakala. Lothar je morao filtrirati sve te zvukove da bi raspoznao samo ljudske. Uzbuni ga zvuk stremena. Nagne se nad rub i baci i drugu bombu koja prasne i na kratkom plamenu opazi dvije pojave oko mrtva konja. Kako nije mogao biti siguran ima li ih još, baci još jednu bombu. Na kratkom bljesku ponovno ih opazi: trčali su tako brzo prema stablima da zasigurno nisu sa sobom imali teret s vodom. «Neka vam sva voda ispari iz tijela», prokune ih, ali sada mu je preostajala samo jedna bomba. Stiskao ju je na prsima poput rijetkog blaga. «Moram biti spreman kad se budu vratili. Ne mogu im dozvoliti da uzmu vodu.» Govorio je naglas i znao je da je to znak buncanja. Svaki put kad je osjećao da će mu se zavrtjeti u glavi, podigao bi glavu pokušavši se usredotočiti na zvijezde. «Moram ustrajati», reče samome sebi s velikom ozbiljnošću. «Moram ih zadržati bar do sutra popodne.» Pokuša procijeniti vrijeme i udaljenosti, ali to je bilo previše za njega. «Prošlo je otprilike osam sati otkako su Hendrick i Manie otišli. Nastavit će cijelu noć. Ja ih više ne kočim. Stići će do

rijeke prije zore. Kad bih bar uspio zadržati ih još osam sati. Zsigurno bi bilo dovoljno...«, no, slabost i groznica su ga nadvladali i on položi čelo na udubinu lakta. «Lothar!» Radilo se o mašti, znao je, ali tada ponovno začuje svoje ime. «Lothar!» Podigne pogled i zadrhti zbog hladnoće noći i sjećanja na taj glas. Otvori usta, a potom ih ponovno zatvori. Nije namjeravao odgovoriti, morao se štedjeti što je više moguće. No, sačeka pohlepno da ga Centaine Courteney ponovno pozove. «Lothare, imamo ranjenika» Procijeni da se nalazi na granici šume. Mogao ju je zamisliti, hrabru i odlučnu, s tim tamnim očima i izraženom bradom. «Zašto te još uvijek volim?», zapita se potihom. «Trebam vodu za njega.» Čudnovato kako je njen glas bio jasan. Čuo se čak i lagani francuski naglasak i tko zna zašto osjećao je zabrinutost u tom glasu. Navru mu suze na oči. «Lothar! Dolazim van i uzet ću vodu!» Njen je glas bio snažniji, bliži. Očito da je izišla iz zaklona. «Sama sam, Lothar.» Mora da se nalazila nasred čistine. «Vrati se natrag!» Pokuša uzviknuti te riječi, ali samo promrmlja. «Upozorio sam te. Moram to učiniti.» Dohvati bombu. «Ne mogu ti dozvoliti da uzmeš vodu... za Manfredovo dobro. Moram to učiniti.» Uvuče prst u prsten osigurača. «Stigla sam do prvog konja», uzvikne. «Uzet ću čuturu, Lothar.» Bila je na njegovu milost i nemilost. Nalazila se u podnožju brežuljka. Nije bio potreban dug luk: bilo je dovoljno da otkotrlja bombu preko ruba i pala bi ravno dolje. Zamisli si bljesak eksplozije, to nježno meso koje je zibalo njegovo, i rodilo njegova sina, uništeno, izmrcvareno bombom. Pomisli koliko ju je mrzio... i shvati da ju je istom mjerom i volio. Suze su ga oslijepile. «Sada se vraćam natrag, Lothar. Imam čuturu», uzvikne. U njenu glasu on osjeti zahvalnost i izravnu potvrdu da je veza koja je postojala među njima bila jaka i nije se mogla prekinuti nikakvom igrom sudbine ni prolaskom vremena. Ponovno progovori, tihim glasom, koji stigne do njega poput šapata: «Neka ti Bog oprost, Lothar de La Rey.» A potom ništa. Te riječi ga pogode, kao i sve ostale koje je izrekla. Bile su toliko krajnje da ih nije mogao prihvatiti i Lothar nasloni glavu na ruku da bi prigušio krik očaja koji mu se uspinjao grlom. Tama je prekrila njegove misli poput kraguljeva crna krila i osjeti kako pada, pada, pada...

«Ovaj je mrtav», reče mirno Blaine Malcomess, stojeći pored ranjenika. U tami su se uspjeli planinom s dvije strane, a potom su u zoru napali zajedno vrh, koji nitko nije branio. «Gdje su ostali?» Časnik Hansmever se pojavi iza hrpe stijena na vrhu brežuljka. «Ovdje nema nikoga, gospodine. Mora da su uspjeli pobjeći.» «Blaine!», uzvikne Centaine

ispod njih, gdje su je natjerali da ostane za vrijeme napada. «Gdje si? Što se događa?» Nekoliko trenutaka kasnije pojavi se i ona na vrhu brežuljka. «Ovdje smo», krikne Blaine. A potom, dok je trčala prema njima: «Nisi poslušala moju zapovijed.» Nije marila za opasku. «Gdje su?» Kad opazi tijelo, zastane. «O, Bože, Lothar.» Klekne pored njega. «Dakle, to je Lothar de La Rey. Bojim se da je mrtav», reče joj Blaine. «Gdje su ostali?» Centaine ga pogleda puna očekivanja. Uvijek se bojala, ali istodobno i nadala, da susretne Lotharovo kopile; još se uvijek trudila da ne izgovori dječakovo ime, čak ni u sebi. «Nema ih više», reče Blaine zanijekavši glavom. »Pobjegli su nam. De La Rey nas je prevario i uspio nas je zadržati u pozadini. Ostali su otišli. Sada su već vjerojatno prešli rijeku.» Manfred. Centaine se preda i pomisli ga imenom. Manfred, moj sin. Njeno razočaranje i osjećaj izgubljenosti bili su toliko veliki i jaki da zadrhti. Toliko je željela pronaći ga ovdje, konačno ga vidjeti. Pogleda sklupčanog oca i drugi je osjećaji zapljusnu, osjećaji koji su godinama bili zaboravljeni. Lothar je ležao licem prema tlu u udubini lakta. Druga ruka, povijena krpama koje je izradio od pokrivača, isticala se na tlu. Dodirne mu vrat iza uha, tražeći žilu kucavicu i osjetivši groznicu odmah uzvikne: «Još uvijek je živ!» «Jesi li sigurna?» Blaine se nagne nad nju. Zajedno okrenu Lothara na leđa, opazivši bombu koju je imao ispod sebe. «Bila si u pravu», reče Blaine potihom. «Zaista je imao još jednu bombu. Mogao te jučer ubiti.» Centaine prođu trnci vidjevši Lotharovo lice. Nije više bio onaj lijepi i hrabri muškarac kojeg je nekada poznavala. Groznica ga je uništila, njegove crte lica bile su poput leša i bilo je sive boje. «Jako je dehidriran», reče Centaine. «Ima li još vode u čuturi?» Dok je Blaine ulijevao vodu u njegova usta, Centaine mu odmota zavoj. «Gangrena i infekcija krvi.» Prepozna plave masnice ispod kože i smrad mesa koje propada. «Morat ćemo mu amputirati ruku.» Iako joj je glas zvučio odlučno i neosobno, nije mogla vjerovati što mu je učinila. Izgledalo joj je nevjerovatno da je jedan ugriz napravio takvu neizlječivu ranu. Zubi su bili njen ponos, uvijek ih je održavala i čistila. No, ta ruka je izgledala uništena životinjom koja ždere leševe, poput hijene. «Na rijeci, u Cunagaru, nalazi se portugalska katolička misija», reče Blaine. «No, bit će sretan ako preživi. Sa svim mrtvim konjima, osim jednog, trebat će nam sreće da i mi stignemo dotle.» Ustane. «Časniče, pošaljite jednog čovjeka po kutiju s prvom pomoći i zaposlite ostale: ovdje nedostaju dijamanti vrijedni milijun funta.» Hansmever otrči na posao, krešteći zapovijedi svojoj skupini. Blaine sjedne pored Centaine. «Dok

sačekamo da nam donesu kutiju prve pomoći, bit će bolje da ga pregledamo. Bit će previše nadati se, ali možda je zadržao za sebe dio dijamanata koje je ukrao.» «Zaista je previše nadati se», složi se Centaine gorko i rezignirano. «Dijamanti su zasigurno sa sinom i onim njegovim debelim slugom crncem. A bez Bušmana koji nas vode...» Slegne ramenima. Blaine položi na stijenu zaprljanu i prašnjavu Lotharovu jaknu i započne pretraživati džepove i šavove, dok je Centaine prala ranjenu ruku, a potom ju povila čistim zavojima iz kutije. «Ništa, gospodine, priopći mu Hansmever. «Pregledali smo svaki centimetar stijene. Dijamanata ovdje nema.» «Vrlo dobro, časniče. Sada bismo trebali prenijeti ovog prljavca bez da mu slomimo vrat.» «To bi zavrijedio.» Blaine se nasmije. «Naravno, ali nećemo valjda mi krasti posao krvniku. U roku od sat vremena bili su spremni za pokret. Lothar de La Rey je plegnut na nosila napravljena od grana stabala mopani i privezana na posljednjeg konja, na kojem je jahao ranjeni vojnik, s komadima bombe još u leđima i ramenu. Centaine se zadržila na brežuljku dok je kolona započela svoje putovanje prema sjeveru i rijeci. Blaine se vrati natrag i postavi se pored nje. Uze ju za ruku i ona uzdahne naslonivši se polako na njegovo rame. «O, Blaine, za mene je puno toga završeno ovdje, u ovoj pustinji, zaboravljenoj i od Boga, na ovom komadu stijene na suncu.» «Mislim da mogu shvatiti što znači gubitak svih tih dijamanata.» «Misliš? Mislim da nisi u stanju shvatiti. Mislim da ni ja ne shvaćam sasvim. Sve se promijenilo... i moja mržnja prema Lotharu...» «Ima još nade da pronađemo dijamante.» «Ne, Blaine. Ti i ja znamo da nema nikakve mogućnosti. Dijamanti su izgubljeni.» Nije pokušao proturječiti joj, ponudivši joj utjehu. «Izgubila sam sve, sve za što sam radila tako mnogo, za sebe i svoga sina. Neće ostati ništa.» «Nisam slutio da...» Zastane i pogleda ju tužno i zabrinuto. «Jasno je da se radi o teškom gubitku, ali definitivnom... jesmo li baš do te mjere?» «Da, Blaine», reče jednostavno. «Sve će propasti. Ne odmah, ne sve odjednom, ali od sada na dalje zgrada će započeti s urušavanjem, a ja ću se uzalud truditi da je spasim. Zadužit ću se, moliti, pokušati dobiti na vremenu, ali temelji su već otišli pod mojim nogama. Milijun funta, Blaine, to je veliki iznos. Uspjet ću izbjeći odmah neizbježno, možda nekoliko mjeseci, godinu dana, ali rušenje će se sve brže odvijati, kao što se događa s kulama od karata i konačno će se sve srušiti na mene.» «Centaine, ja nisam siromašan», započne. «Mogao bih ti pomoći...» Ona ustane na vršcima prstiju i stavi mu kažiprst na usne. «Samo jedno bih te mogla zatražiti«, prošapće mu.

«Ne novac, već utjehu. U budućnosti će mi samo jedna stvar biti potrebna. Ne uvijek, samo kad stvari budu jako sive.» «Bit ću uz tebe kad god to bude potrebno, i kad god me budeš trebala, Centaine. Obećajem ti. Moraš me samo pozvati.» «O, Blaine.» Okrene se i pogleda ga u lice. «Da bar!» «Da, Centaine... da bar.» I uze ju u naručje. Nije bilo grižnje savjesti, ni straha, a čak ni užasna mogućnost gubitka koja joj je prijetila izgledala je nepostojeća kad je bila u njegovu naručju. «Ne bi me smetalo ni ponovno postati siromašnom, da te imam uvijek pored sebe», promrmlja mu, a on nije znao što bi joj rekao. Očajan, nagne se i ušutka ju poljupcem.

Među misionarima u Cunagaru nalazio se i liječnik. On je amputirao ruku Lothara de La Reyja pet centimetara ispod lakta. Učinio je to pod jakom svjetlošću svjetiljke Petromax, zajedno s Centaine koja mu je pomagala znojeći se pod kirurškom maskom, odgovarajući na francuskom na njegova pitanja, pokušavši ne onesvijestiti se u trenutku kad je liječnik pilio kost, usred smrada gangrene i kloroforma, u kolibi od blata i trske s limenim krovom koja je služila kao operacijska dvorana. Kad je liječnik završio, Centaine se uvuče u kupaonicu i povrati svu bol i gnušanje. Sama u kolibi misije koja joj je bila dodijeljena, pod velikom mrežom protiv komaraca, ponovno je osjećala taj smrad i gnušanje u grlu. Izgledalo je kao da se uvukao u kosu i kožu. Molila je da nikada više ne mora smrdjeti na taj način i da nikada ne doživi ništa slično kao amputaciju ruke, pretvaranje u invalida čovjeka kojeg je nekada jako voljela. Uzaludna molitva, jer je u podne sljedećeg dana liječnik promrmljao: «jai manque linfection, U faut couper encore unefois.» Infekcija se nastavljala širiti i trebalo je odrezati još jedan dio ruke. Po drugi put, znajući već što je mogla očekivati, za Centaine je bilo još gore nego prvi put. Morala je zariti nokte u dlan da bi se suzdržala da se ne onesvijesti i kad je liječnik dohvatio pilu i odrezao dio Lotharove ruke nešto ispod ramena. U tri dana koja su uslijedila, Lothar je ostao u komi, kao da je prešao granicu između života i smrti. «Ne mogu vam reći ništa», slegne liječnik ramenima na pitanja koja mu je Centaine postavljala. «Sada se nalazi u Božjim rukama.» Navečer trećeg dana, kad je ušla u kolibu gdje je ležao Lothar, oči boje safira se pomaknu u njenom pravcu i opazi bljesak života, no, onda se kapci ponovno sklope. Moralo je proći još dva dana prije nego što je liječnik-svećenik dozvolio Blaineu Malcomessu da ode do ranjenika i kaže mu da je uhićen. «Moj časnik će se brinuti za vas, dok otac Paul ne bude dao dozvolu da odete na

put. Isplovit ćete brodom duž rijeke do graničnog mjesta Runtu, pod pratnjom, a od tamo cestom do Windhoeksa gdje ćete imati proces.» Lothar ga je slušao blijed i mršav. Batrljak, pokriven zavojem od zamrljane gaze umočene u jodovu tinkturu, izgledao je poput pingvinova krila. Gledao je u Blainea bezizražajno. «Sada, De La Rey, nije vam potrebno da vam objasnim u kojem se stanju nalazite, bit ćete sretni ako budete izmakli vješalima. Sačeka nekoliko trenutaka, pokušavši se ne razbjesniti zbog hladnoće Lotharova pogleda. «Shvaćate li što vam hoću reći, De La Rey?», nastavi da bi razbio tišinu. Lothar se okrene na drugu stranu i pogleda van, kroz prozor, koji je gledao na rijeku. «Mislím da znate da sam guverner ovog kraja. Dakle, imam moć da utječem na presudu, no moja riječ mogla bi izgledati drukčije. Ne budite blesavi, ostavite dijamante. Neće vam služiti mnogo tamo gdje idete, a ja vam za uzvrat garantiram život.» Lothar sklopi oči. «Vrlo dobro, De La Rey. Dakle, razumjeli smo se. Ne očekujte nikakvu milost s moje strane.» Pozove časnika Hansmevera. «Časniče, zatvorenik nema nikakvih privilegija. Morate ga držati pod stalnim nadzorom, dan i noć, dvadeset i četiri sata na dan sve do dana predaje vlastima u Windhoeku. Smatram vas izravno odgovornim, jasno?» «Da, gospodine», Hansmever je otpozdravljao Blaineu. «Ne dozvolite mu da pobjegne, Hansmever. Stalo mi je do ovoga ovdje. Jako mi je stalo.» Blaine iziđe iz kolibe i krene prema Centaine koja je sjedila na obali rijeke. Sjedne na stolac pored nje i upali cigaru. Uvuče dim, zadrži ga neko vrijeme, a potom ispuhne jako i ljutito. «Jako je tvrdoglav, reče. «Ponudio sam mu svoju osobnu zaštitu i riječ da ću ga poštediti vratiti dijamante, ali nije se udostojio ni odgovoriti mi. Nema mogućnosti ponuditi mu potpunu amnestiju, ali da je to u mojoj moći, vjeruj mi, ne bih se dvoumio. Ali, ovako kako stvari stoje, ne može se puno promijeniti.» Uvuče ponovno dim i podigne pogled prema velikoj zelenoj rijeci. «Kunem se da će platiti za ovo što ti je učinio... platit će do kraja.» «Blaine.» Položi mu ruku na mišićavu nadlakticu. «Mržnja je previše nizak osjećaj za čovjeka tvoje veličine.» Pogleda ju i usprkos ljutnji nasmije se. «Nemojte me precijeniti, gospođo. Sve sam, samo svetac nisam.» Kad se smijao na taj način izgledao je poput mladića. Iako su se zelene oči manje šalile, klempave uši su raznježile njegove crte lica. «Gospodine, jednoga dana će biti zanimljivo vidjeti koje su vaše granice svetosti...» Prasne u smijeh, raznježeno. »Zanimljiva ponuda!» Zatim ponovno postane ozbiljan. «Centaine, ti znaš da si ne mogu priuštiti ovu potjeru. Moje obveze već previše leže zapostavljene i

moji će pretpostavljeni u Pretoriji biti ljuti na mene. Moram se vratiti što prije. Složio sam se s ocem Paulom da nam posudi nekoliko brodica i veslače koji će nas prevesti do nizine i graničnog mjesta koje se zove Runtu. Dolje se nadam da će mi u susret stići policijski kamion. Hansmever i vojnici ostat će s njim dok De La Rey ne bude mogao krenuti na put.» Centaine se složi. «Da, i ja se moram vratiti i izgladiti svoje poslove.» «Mogli bismo krenuti sutra u zoru.» «Blaine, prije polaska htjela bih razgovarati s Lotharom... hoću reći De La Reyjem.» Kad opazi da se dvoumi, nastavi nagovarajući ga: «Samo nekoliko minuta, molim te Blaine, jako je važno za mene.»

Centaine se zaustavi na pragu kolibe da bi privikla pogled na tamniji prostor. Lothar je sjedio na krevetu golih prsa s pokrivačem na nogama. Njegovo je tijelo bilo mršavo i blijedo: infekcija ga je uništila i mogla su se prebrojiti rebra. «Časniče Hansmever, možete li nas na trenutak ostaviti same?», zapita Centaine i malo se odmakne kako bi on mogao izići. Prošavši, Hansmever ju uvjeri da će ostati u blizini. U tišini koja je uslijedila Centaine i Lothar se pogledaju u oči i ona prva posustane i progovori. «Ako si me htio uništiti, uspio si», reče mu i on odgovori zamahnuvši batrljkom, patetičnom i užasnom gestom. «Tko je koga uništio, Centaine?», zapita ju i ona spusti pogled. «Ne želiš mi vratiti bar dio onog što si mi ukrao?», zapita ga ona. «U ime ljubavi koju smo preživjeli zajedno.» On joj ne odgovori, ali podigne ruku i dodirne stari ožiljak koji je imao na prsima. Centaine se trgne jer mu je ona to učinila, ispalivši metak Lugerom osjetivši razočaranje. «Dječak ima dijamante, nije li tako?», zapita ga. «Tvoj...», htjela je kao i uvijek reći «tvoje kopile», ali se zaustavi i na vrijeme reče: «Tvoj sin.» Lothar je i dalje šutio i ona nastavi: «Manfred, naš sin.» «Nisam nikada mislio da ću čuti od tebe te riječi», reče joj, ne sakrivši radost koju je osjećao. «Hoćeš li se sjetiti da je to naš sin, rođen iz ljubavi, i kad ga budeš pokušala uništiti?» «Kako možeš misliti da bih učinila takvo što?» «Jer te poznajem, Centaine.» «Ne», zaniječe snažno glavom. «Ti me ne poznaješ. «Ako ti bude prepriječio put, uništit ćeš ga», reče mirno Lothar. «Zaista misliš tako?» Gledala je u njega. «Misliš li da sam tako beskrupulozna, tako osvetoljubiva da bih se osvetila nad vlastitim sinom?» «Nikada ga nisi priznala kao takvog.» «Sada jesam. U posljednjih nekoliko trenutaka čuo si to od mene više puta.» «Obećaješ mi da mu nećeš nauditi?» «Ne moram ti ništa obećati, Lothar de La Rey. Samo kažem: neću nauditi Manfredu.» «I naravno za uzvrat od mene očekuješ nešto», uzdahne, povukavši se još više prema gore.

Disao je otežano, znojeći se od napora i boreći se s fizičkom slabošću. Njegov znoj, u malenoj i mračnoj kolibi, imao je kiselkast miris. «Bi li mi nešto ponudio za uzvrat?», zapita ga smireno Centaine. «Ne», odgovori joj. «Ništa!» I ponovno se nasloni, izmoren, ali još uvijek spreman na izazov. «A sada, da čujemo kako povlačiš svoje obećanje.» «Nisam dala nikakvo obećanje», reče mirno. «Ali, ponavljam ti: Manfred, naš sin, ne mora se bojati mene. Neću učiniti ništa namjerno što bi mu moglo nauditi. Ali, to vjerojatno tebi ništa ne znači.» Okrene se i reče glasno: «Hvala, časniče, završili smo.» «Centaine...», uzvikne slabo Lothar kad je bila na pragu. Htio joj je reći: «Tvoji dijamanti su u usjeklini na vrhu brežuljka, ali kad se ona okrene, zagriže jezik i reče jednostavno: «Zbogom, Centaine. Gotovo je, konačno je gotovo.»

Rijeka Okavango je jedna od najljepših u Africi. Izvire u angolskim visoravnima na tisuću i tristo metara nadmorske visine i teče prema jugoistoku takvom snagom obimom zelene vode da izgleda kao da joj je sudbina dosegnuti ocean. Umjesto toga umire naglo. No, prije toga oblikuje močvare, veliki kraj jasnih laguna okruženih papirusima i malenim otocima na kojima rastu palme i divlje smokve: zatim ponovno izvire, ali kao sjena same sebe, a potom nestaje u vječnom pijesku osamljenog Kalaharija. Dio rijeke koji su Centaine i Blaine morali prijeći bio je posljednji prije dijela močvara, odnosno gdje je divota Okavango najveća. Njihova brodica bila je jedna od onih koje su domoroci nazivali mukom: mala brodica sačinjena u udubljenom drvetu, duga nešto više od šest metara, okruglog dna, no, ne sasvim glatkog. «Sova i mačkica plove lijepom brodicom u obliku banane», reče Blaine i Centaine se započne smijati pomalo nervozna, sve dok se ne uvjeri vlastitim očima u spretnost veslača domorodaca. Bili su dva simpatična diva, crni poput ugljena. Posjedovali su spretnost i ravnotežu dva atleta i njihovo je tijelo bilo vitko i čvrsto poput grčkih kipova. Jedan je stajao na pramcu, a drugi na krmu pjevušeći radnu pjesmu i spretno rukujući malenom brodicom. Na pola brodice Blaine i Centaine su se ljuljali sjedeći na kožnim jastucima, ispunjenim papirusima. Uska brodica ih je primorala da sjede jedno za drugim, Blaine ispred s puškom u ruci, da bi obeshrabrio nilske konje koji su ih promatrali iz rijeke. «To je najopasnija životinja u Africi», obrati se Centaine. «A što je s lavovima, slonovima, zmijama otrovnicama?», odgovori mu ona. «Stari nilski ih ubije dva naspram svih ostalih vrsta zajedno.» Centaine je to bio prvi susret s tim krajolikom. Budući da je bila biće pustinje, nije nikada upoznala rijeke i jezera, i promatrala je

sve u nevjerici. Blaine je, pak, odlično poznao ovu rijeku. Već je plovio njome, i nalazio se ovdje 1915. s generalom Smithom, a i kasnije je često dolazio, u lov ili da bi proučavao životinje tog kraja. Izgledalo je kao da poznaje svaku životinju, svaku pticu, svaku biljku, a poznao je stotinu priča, istinitih i izmišljenih, koje joj je kazivao, što ju je jako zabavljalo. Rijeka se stalno mijenjala: sada se sužavala, sa stjenovitim i visokom obalom. Veslači su vodili brodicu među užasne čeljusti stijene koja je izvirivala iz rijeke, a posvuda oko njih podizale su se perjanice vode. I ponovno su ulazili u novi tjesnac, gdje je snaga vode jasne poput muranskog stakla nosila brodicu. Centaine je poskakivala kao u automobilu. Konačno stignu do širokog dijela gdje je rijeka bila prepuna malenih otoka, pješćanih sprudova i niske obale na kojoj su se mogle zamijetiti krda bivola, golemih životinja i na prvi pogled jako lijeh, crnih poput pakla, s osušenim blatom na tijelima. Veliki rogovi savijali su se iznad ušiju u obliku trube. Bivoli, u vodi do pola trbuha, okrenuli su se i zagledali se u njih znatizeljno podignuvši crnu njušku gotovo sa smiješnim izrazom. «O, Blaine! Koje su to životinje? Prvi ih put vidim.» «Bivoli. Južnije ih nema.» Bilo je i puno antilopa, s crvenim plaštem, glavom koja im je sezala do ljudskih prsa i dugačkim i savijenim rogovima. Ženke su bile bez rogova ali na tijelu su imale mekane dlake poput plišanih životinjica. Bilo ih je toliko da su pljuštale u vodi poput parnoga broda. Na gotovo svim stablima koja su bila visoka na obali rijeke mogli su se primijetiti parovi orlova bijele glave koja se sjajila na suncu. Na tihom prolazu brodice te ptice su ispuštale svoje glasove od kojih su prolazili trnci. Na bijelom pijesku mogli su se uočiti obrisi krokodila, velikih i zlobnih. Podizali su se nespretnim nogama i otežano se vukli prema vodi, gdje su uranjali i nestajali poput podmornice, ostavljajući samo dio očiju iznad površine vode. U niskoj vodi bile su male nakupine istočkane ružičastom bojom. Centaine ih nije opazila sve dok joj Blaine ne reče: «Pogledaj!», i veslači hitro skrenu. Opazi golemu životinju koja je izvukla veliku glavu poput bačve piva s dva crvena oka i golemim raljama ružičaste boje, istočkanim žutim zubima, dočekavši ih smijehom nalik na smijeh luđaka. Blaine lagano podigne pušku. «Ne daj se prevariti njegovim dobrim raspoloženjem. Ne zabavlja se», reče obraćajući se Centaine nabivši pušku. Upravo u tom trenutku nilski konj mužjak krene u napad u niskoj vodi, podignuvši golemu perjanicu i raširivši ralje. Otvarao je i zatvarao neprestano usta, pokazujući žute goleme zube od bjelokosti koji su mogli uništiti i najjače trske, ali i brodicu, a da ne

govorimo o kakvom neopreznom plivaču: u tren oka bi ga prepолоvio. Brodica je brzo plovila rijekom, ali nilski konj je također brzo napredovao. Blaine skoči na noge, pokušavši ostati u ravnoteži, iako se brodica tresla. Podigne pušku i ispali nekoliko puta. Centaine osjeti i kretanje zraka i okrene se očekujući da će vidjeti golemu životinju u vodi raskomadano mecima. Ali Blaine je ciljao iznad glave. Uši životinje se zatresu i ona prestane s lovom te se ponovno umiri i nastavi gledati svojim golemim očima. Brodica se mogla udaljiti bez poteškoća, dok je nilski konj mužjak uranjao u zelenu vodu i nestajao gotovo posramljen vlastitim neuspjehom. «Je li sve u redu, Centaine?» Blaine spusti pušku. «Da, ali moram priznati da sam se prestrašila», reče ona, no, pokuša to ne pokazati bar bojom glasa. «O, nije bio tako zločest, koliko je izgledao. Više je glumio, nego što nas je zaista htio ubiti.» Osmjehne joj se. «Drago mi je što ga nisi ubio.» «Nije bilo razloga da pretvorim starca u komadiće od četiri tone, ni da ostavim udovicama njegovih trideset debelih žena.» «Je li te i stoga napao, da bi zaštitio svoje debele žene?» «Vjerojatno, no, nikad se ne može biti siguran s divljim životinjama. Možda jedna od njih očekuje mladunče, ili ima loše sjećanje na ljude, ili je jednostavno danas bio loše volje.» Njegova smirenost u teškim trenucima ju je zadivljivala gotovo koliko i njegova humanost koja je poštedjela opasnu životinju. «Samo učenice obožavaju svoje junake», podsjeti se dok je brodica nastavljala svoj put i uhvati se da promatra širinu Blaineovih ramena i njegov način pomicanja glavom. Njegova tamna kosa bila je kratko ošišana, a vrat je bio jak, gladak i proporcionalan: samo su uši bile prevelike i klempave. Kroz ružičaste vrhove prolazila je svjetlost. Osjeti gotovo neizdrživ poriv da se nagne i poljubi mekanu kožu iza uha, ali se uspije sabrati i nasmije se. On se okrene i zapita ju uz osmijeh: «Što je toliko zabavno?» «Djevojka se uvijek osjeća slaba kad je princ na bijelom konju spasi od opasnog zmaja.» «Mitska stvorenja, zmajevi.» «Ne rugaj mi se», reče mu. «Ovdje je sve moguće, čak i prinčevi i zmajevi. To je zemlja gdje te iza svakog ugla čekaju vile i Sveti Nikola.» «Znaš li da si pomalo luda?» «Naravno da znam», prizna ona. «I moja je dužnost da te upozorim da je moja bolest zarazna.» «Tvoje upozorenje dolazi prekasno.» Zaniječe tužno glavom. «Mislim da sam se već zarazio.» «Dobro», reče ona i popustivši želji poljubi ga iza uha. On se pretvarao da su ga prošli trnci. «Pogledaj što si mi učinila!» Okrene se da joj pokaže naježene dlake na podlaktici «Obećaj mi da to više nikada nećeš učiniti. Jako je opasno.» «Kao i ti, nikada ne dajem obećanje», reče

Centaine, opazivši bljesak u njegovim očima i odmah se pokaje što je izrekla te riječi. Prolazili su ispred još jedne obale od crvene gline, ali tako svijetlocrvene boje da je gotovo izgledala narančasta, s bezbroj rupa savršeno okruglih i živim i pokretljivim oblakom ptica predivnih boja, koje su ulazile i izlazile iz rupa gdje su imale svoja gnijezda. «Crveni muhojedi», reče joj Blaine, podijelivši s njom čuđenje promatrajući tu paletu žarkih boja, repove i vrhove dugačkih krila. «Izgledaju tako izvanzemaljske ptice da ti gotovo započnem vjerovati: prošli smo kroz ogledalo.» Nakon toga su razgovarali malo, no, začudo ih je i tišina približavala. Dodirnu se samo još jednom, kad ga je Centaine pomilovala po vratu i na trenutak joj on prekrije ruku svojom; kratki i prolazni trenutak nježnosti. Zatim Blaine nakratko povede razgovor s glavnim veslačem. «Što je, Blaine?», zapita ga ona. «Rekao sam mu da izabere dobro mjesto da se noćas utaborimo.» «Nije li još rano?», zapita ga Centaine gledajući u sunce. «Da», prizna joj i okrene se i pogleda ju. «Ali, pokušavam oboriti rekord u putovanju Cuangar Runtu.» «Kakav rekord?» »Najdužeg putovanja.« Blaine izabere jedan od najvećih otoka, na kojem je pijesak oblikovao tajnu usjeklinu, jasnu i zelenu lagunu zaštićenu visokim papirusima koji su se njihali na povjetarcu. Dok su dvojica veslača sabirala suhe grane za vatru i rezali papiruse da bi si izradili sklonište za noć, Blaine uze pušku. «Kamo ćeš?», zapita ga Centaine. «Možda nađem antilopu za večeru.» «O, Blaine, molim te, nemoj to učiniti! Nemoj ubiti ništa danas, jer se radi o posebnom danu.» «Nije li ti dodijalo meso u konzervi?» «Molim te», nije popuštala i Blaine vrati pušku. Zatim zaniječe glavom i smijući se u sebi, ode provjeriti kolibe od papirusa i jesu li ležajevi zaštićeni mrežom protiv komaraca. Zadovoljan, Blaine otpusti veslače koji se vrate prema brodici. «Kamo će?», zapita ga Centaine vidjevši da se spuštaju prema rijeci. «Poslao sam ih da se utabore na obali», odvrati joj Blaine. Oboje umuknu, ne pogledavši se više, naglo se posramivši i snažno osjećajući da su sami nakon putovanja s kanuom. Konačno Centaine se trgne i vrati se u tabor. Klekne pored torba sa sedla koje su predstavljale njenu jedinu prtljagu i ne pogledavši Blainea reče: «Ne perem se već dva dana. Otići ću do lagune i malo zaplivati,» U ruci je imala žuti sapun. «Jesi li ostavila testament?», zapita ju. «Što time misliš reći?» «Ovo je rijeka Okavango, Centaine. Krokodili papaju djevojke kao predjelo.» «Mogao bi paziti na mene puškom...» «Drago mi je da ti mogu poslužiti... i zatvorenih očiju, naravno.» «Onda je beskorisno, ne misliš li i ti?» Blaine pregleda obalu lagune i pronade

ispod jedne stijene lokvu niske vode, gdje bi krokodil koji bi zalutao bio jasno vidljiv na bijelom pijesku. Popne se na stijenu i udobno se smjesti sa svojim LeeEnfeldom u krilu. «Sada mi daj svoju časnu riječ da nećeš gledati...», uzvikne mu ona od dolje. Blaine se usredotoči na skupinu gusaka koje su letjele prema suncu na zalasku, no, ni šum njihovih teških krila nije mogao pokriti šuštanje Centaineine odjeće koja je padala na tlo. Začuje prskanje vode koja ju je dočekala, njen uzdah olakšanja, a potom: «Dobro, sada možeš paziti na krokodile.» Sjedila je na pjeskovitom dnu, i samo joj je glava izvirivala iz vode. Okretala mu je leđa i podigla je kosu da ju ne smoči. «Ah, kako je svjež! Zaista je kao u rajju.» Okrene se i osmjehne mu se, i on opazi bljesak njene bijele kože ispod vode i pomisli da neće uspjeti ukrotiti svoju požudu. Znao je da ga je namjerno provocirala, no, nije joj se mogao oduprijeti, niti pretvarati se da ne postoji.

Isabella Malcomess pala je s konja prije pet godina, i od tada se nisu više upoznawali kao muškarac i žena. Jednom je pokušao, no, oboje se dobro sjećalo bolnog poniženja doživljenog tom prilikom. On je bio muškarac zdrava tijela i s velikom željom za životom. Trebalo mu je puno energije i odlučnosti da se navikne na neprirodan život koji je vodio. No, konačno je uspio, tako da je sada bio sasvim nespreman na divljačke porive koje je osjećao. «Zatvori ponovno oči!», uzvikne mu radosno. «Sad ću se ustati i malo se nasapunati.» Nije joj uspio ni dati odgovor. Jedva je zadržao i jauk u grlu ostavši sjediti i zuriti u pušku u ruci. Centaine prestravljeno uzvikne: «Blaine!» On skoči na noge. Centaine je stajala uspravno na vodi koja joj je milovala stražnjicu. Njeno savršeno oblikovano tijelo koje se sužavalo u struku, bilo je nepomično od straha. Krokodil je dolazio iz dubljih voda pomičući repom. Njuškom je dijelio vodu u obliku slova V. Bio je dugačak kao i brodica, odnosno šest metara od vrha nosa do repa. «Bježi, Centaine, bježi!», zareži Blaine i ona se okrene i započne trčati prema njemu. Ali krokodil je brzo napredovao poput konja u galopu, ostavljajući za sobom trag, a Centaine je trčala između njega i Blainea tako da on nije mogao zapucati. On skoči sa stijene i uđe u vodu do koljena, trčeći joj ususret s puškom iznad glave da je ne bi smočio. «Dolje!», uzvikne. «Baci se na tlo!» Centaine ga odmah poslušala, bacivši se prema obali, dok je on zapucao prema krokodilu. Metak se zabije u glavu čudovišta. Krokodil se savije, poprskavši Blainea i Centaine. Zatim podigne golemi rep, udarajući prednjim nogama po vodi i pokazujući žućkasti trbuh prekriven simetričnim šarama, a potom se uz zvuk između rezanja i

mrmljanja okrene u vodi. Blaine podigne Centaine i zagrlji ju oko struka jednom rukom, i započne se povlačiti prema obali, i dalje pazeći na zvijer, držeći uperenu pušku. Krokodil se trzao u užasnim grčevima prostrijeljena mozga. Okretao se oko sebe ne mogavši kontrolirati mišiće, škljocajući žutim zubima poput željezne ograde koja se trese na vjetru. Blaine odgurne Centaine iza sebe i ponovno dohvati objema rukama pušku. Meci se sruče na trup, raskomadavši kožu i kosti dok se krokodil sve slabije trzao i slabije mahao repom. Uroni, stigne do duboke vode i nestane iz vidokruga nakon još jednog pojavljivanja. Centaine je drhtala od straha, cvokoćući zubima tako da nije uspijevala govoriti. «Užasno, o, odvratno čudovište!» Privije se uz Blainea, tako da je njeno mucanje bilo još nerazgovjetnije. «Sada je sve u redu.» Blaine ju pokuša utješiti. «Umiri se, opasnost je prošla. Otišao je.» Nasloni pušku na stijenu i stisne ju u naručju. Milovao ju je da bi ju utješio, na početku bez strasti, kao što bi učinio sa svojim kćerima koje su se tek probudile od noćne more. No, ubrzo postane svjestan mekoće njene gole i mokre kože. Osjećao je svaku udubinu u njenim leđima, nježne obline njena tijela i on se ne uspije suzdržati već rukom dodirne kralješke njene kraljeznice. Izgledala je poput ogrlice s biserima ispod kože. Slijedio ih je sve dok su nestajale u udubini male okrugle stražnjice. Sada se malo umirila, iako je još drhtala od straha. Na Blaineovo milovanje odgovori savivši leđa kao što to čine mačke, nagnuvši stražnjicu prema njemu, a on ju dohvati za nju i povuče ju odlučno k sebi. Ona se uopće nije otimala, već mu krene ususret svojim tijelom. «Blaine.» Izreče njegovo ime i podigne pogled. Blaine je divljački poljubi, uz bijes časna čovjeka koji otkriva da nije sposoban održati riječ i slijepe se, udišući jedan dah drugog, zaplevši jezike, pijujući i istražujući se u dubini, pazeći da se ne uguše svojim žarom. Centaine se povuče. «Sad», promrmlja, «mora se dogoditi sada.» On je uze u zagrljaj poput djevojčice i potrči brzo poput vjetra na pijesku prema kolibi od papirusa. Padne na koljena pored ležaja ispunjenog lišćem i položi ju nježno na pokrivač koji ih je prekrivao. «Dozvoli mi da te pogledam», promrmlja Blaine, i htjede se ponovno ustati, ali ona ga, uvinuvši se, uspije zadržati. «Drugi put... ne mogu više čekati... molim te, Blaine. O, Bože, učini to odmah!» Dok je izražavala tu molbu već mu je otkopčavala košulju, ne baš spretno zbog brzine, očajna od strepnje. Blaine skine košulju i baci je u stranu, a ona ga je ponovno ljubila, začepivši mu usta, dok su oboje pokušavali izvući pojas njegovih hlača, smetajući si međusobno, smijući se i uzbuđeno dišući,

grizući si usne zubima. «O, Bože, požuri se, požuri se, Blaine!» Odvoji se od nje i pokuša se osloboditi hlača skakućući na jednoj nozi. Gotovo padne s nogama u zraku na bijelome pijesku, a ona prasne u smijeh. Bio je tako smiješan i lijep i ona je toliko žudjela za njim da bi vjerojatno bila prsnula da je potrajalo još samo trenutak duže. «O, hajde, Blaine, dođi, požuri se.» I konačno je bio gol: dok se spuštao prema njoj, ona ga dohvati za rame i savije se, povukavši ga k sebi, raširivši koljena i podignuvši ih, dok ga je drugom rukom tražila, pronalazila i vodila ga u sebe. «O, Blaine, tako si... o, da, da, tako, ne želim vikati...» «Viči!», ohrabri ju on u punom zanosu. «Ovdje te nitko ne može čuti. Viči za nas oboje!» I ona otvori usta i da oduška svojoj osamljenosti, i svoj svojoj žudnji, i svojoj sreći, postavši sve glasnija, i konačno joj se i on pridruži, vičući luđački zajedno s njom u najpotpunijem trenutku njihove požude. Nakon toga, ona započne plakati u tišini, na njegovim golim prsima, dok ju je Blaine promatrao u nedoumici, zabrinut i raznježen istodobno. «Bio sam pregrub... oprosti mi! Nisam htio biti takav.» Ali ona zaniječe glavom i proguta suze. «Ne, ne, nisi bio grub, bilo je tako lijepo...» «Zašto onda plačeš?» «Jer sve ono što izgleda dobro u životu tako je krhko... što je ljepše, prije i prolazi, dok loše izgleda da ne prolazi nikada.» «Ne misli na to, malena moja.» «Ne znam kako ću živjeti bez tebe. Prije je bilo užasno, ali sada će biti još tisuću puta gore.» «Ni ja ne znam kako ću pronaći snagu da se odvojim od tebe», prošapće. «Bit će to najteža stvar u mom životu.» «Koliko nam vremena ostaje?» «Jedan jedini dan. Zatim ćemo biti u Rundu.» «Kad sam bila djevojčica, otac mi je poklonio komad jantara u kojem je bio kukac. Željela bih na isti način sačuvati ovaj trenutak, uhvatiti ga zauvijek u dragocjen jantar naše ljubavi.» Njihov rastanak bio je postupan, nije se radilo o milosrdnom potezu giljotine. Sljedećih dana trebali su razgovarati i s ostalim nepoznatim ljudima; bolna agonija i bezizlazna, koju su do kraja propatili kao da su pili iz gorkog vrča. Od jutra kad su stigli do graničnog mjesta Rundu i razgovarali s policijskim činovnikom koji je bio zaposlen na granici, izgledalo im je kao da neprestano moraju razgovarati sa strancima; i svaki tajni osmijeh koji su uspijevali izmijeniti, ili nježnu riječ, ili ukradenu nježnost, još su ih više podsjećali na neminovni rastanak. Tek kad se prašnjavi kamion policije pojavio i krenuo prema Windhoeku, njihovo putovanje se bližilo kraju. Svijet ih je čekao: Isabella, patetična i tragična u svojim kolicima, i živahne djevojčice,

nasmiješene i radosne poput malenih vila, koje su se međusobno natjecale za očev zagrljaj.

Glavni šef policije i niz novinara i fotografa; Twentyman Jones i Abe Abrahams, Sir Garry i Lady Courteney, koji su brzo krenuli u Windhoek, čim su primili vijest o krađi i hrpe brzjava u kojima su ljudi izražavali žaljenje i solidarnost. Bilo ih je na stotine, među kojima su se isticali oni prvog ministra Ou Baasa, generala Smitha, te niza prijatelja, poznanika i poslovnih partnera. No, Centaine se osjećala daleko od svega. Sudjelovala je u događajima koje je filtrirala kroz veo koji je izobličavao oblike i glasove, gotovo veo sna, s druge strane vela još je uvijek nastavljala živjeti pored rijeke i voditi ljubav u mlačnoj i slatkoj noći s komarcima koji su zujili s druge strane mreže, šecući zajedno s muškarcem kojeg je voljela, i držeći se za ruke, visokim, snažnim i nježnim muškarcem, blagog pogleda, čiji su prsti bili poput prstiju pijanista, i smiješnih klempavih ušiju. Iz privatnog vagona nazove Shasu i pokuša mu čestitati što je postao kapetan ekipe za kriket i na dovoljnoj ocjeni koju je konačno uspio postići u matematici. «Ne znam kad ću se moći vratiti u Welteyreden, dragi. Imam toliko posla na koji moram misliti. Nismo uspjeli pronaći dijamante. Morat ću se nagovarati s bankom i potpisati nove ugovore. Ne, naravno da ne, maleni luđače! Nismo postali siromašni, još ne, no, milijun funta je povelik iznos, koji smo sada izgubili, a osim toga održat će se i proces. Da, pravi je nitkov, Shasa, no, ne znam hoće li ga objesiti. Dobro, Bože, ne! Ne bi nam dozvolili da prisustvujemo...» Dva puta u tom prvom danu rastanka nazove rezidenciju nadajući se da će Blaine odgovoriti; no, bila je to puka iluzija: dva puta joj odgovori neka žena, tajnica ili Isabella i dva puta spusti slušalicu ne rekavši ništa. Sreli su se ponovno u sjedištu vlade, odnosno u njegovu uredu, sljedeći dan. Blaine je sazvao konferenciju za tisak i u predsoblju su se počeli skupljati bezbrojni novinari i fotografi. Još je jednom bila prisutna i Isabella u svojim invalidskim kolicima, s Blaineom koji se brinuo o njoj i neodoljivo lijepim iza njenih leđa. Centaine je morala smoći svu glumačku sposobnost da ga pozdravi prijateljski, a potom da se započne šaliti s predstavnicima tiska, pozirajući i zajedno s Blaineom za fotografe, nemajući ni trenutka na raspolaganju da uživa nasamo u njemu. No, na posljetku, vraćajući se vozilom u urede Courteney mining and finance company morala je skrenuti u sporednu ulicu i malo se smiriti. Nije imala mogućnost izmijeniti ni riječi s Blaineom nasamo. Abe ju je čekao na ulazu u poduzeće i poveo do gore.

«Centaine, kasniš. Čekaju te više od pola sata u glavnoj dvorani i ne pokazuju mi baš da imaju strpljenja. «Neka čekaju!», reče mu odglumljenom sigurnošću. «Bolje je da se od sada na dalje naviknu na to.» Bili su to predstavnici banke, odnosno glavni kreditori. «Ova krađa ih je dobro oznojila, Centaine.» Savjetnici banke su tražili da se susretu s njom od prvog trenutka čim se pojavila u Windhoeku. «Gdje je Twentyman Jones?» «S njima je; pokušava ih zadržati!» Abe joj otvori veliki registar. «Evo rokova za naplatu zajedno s kamatama.» Centaine baci pogled, no, sve je znala napamet. Mogla je naizust izgovoriti sve datume, iznose i kamate. Već je u detalje razradila svoj plan, no, sve je bilo nestvarno i gotovo kao u snu, poput dječje igre. «Trebam li još što znati, prije nego što uđem u lavlju jazbinu?», zapita ga. «Dugačko izvješće Lloydsa iz Londona. Osiguranje neće platiti, jer nije bilo naoružane pratnje.» «To smo i očekivali», potvrdi Centaine. «Što kažeš, možemo li ih tužiti?» «Nije baš odgovor koji dolikuje odvjetniku, no, mislim da bi to bilo samo uzaludno gubljenje vremena i novca.» «Ima li još što?» «Sa strane Dee Beers», reče Abe. «Poruka Sira Ernesta Oppenheimera osobno.» «Već je nanjušio dobar posao, ha?» Uzdahne, pokušavši se natjerati da sasluša, no, umjesto toga mislila je na Blainea. Zamišljala ga je nagnutog nad invalidskim kolicima supruge. Odagna jedvice tu sliku iz misli i usredotoči se na Abeov govor. «Sir Ernest je stigao iz Kimberleyja. Bit će u Windhoeku u četvrtak.» «Koja slučajnost!», osmjehne se cinički. «Moli za sastanak što prije.» «Nanjušio je poput hijene i očiju dragulja», reče Centaine. «Osjeća miris krvi i razlikuje umiruću životinju na stotinu.» «Hoće rudnik Hani, Centaine. Već trinaest godina umire za njim.» «Svi žele rudnik Hani, Abe. Banka, Sir Ernest i svi ti grabežljiva. No, morat će se suočiti sa mnom.» Ustanu se istodobno i Abe zapita: «Jesi li spremna?» Centaine se pogleda u ogledalo, popravi si kosu, obriše usne vrškom jezika i odjednom joj sve postane jasno. Odlazila je u borbu bistra uma, i s novom sigurnošću koju je pokazivala širokim osmijehom punim nade i zaštitničkim prema sebi. Bila je ponovno spremna. «Idemo!», reče i uđe držeći visoko glavu, s izrazom sigurnosti na licu, u veliku dvoranu s dugačkim stolom od masivna drva i predivnim pustinjским pejzažima na freskama Pierneefa na zidovima. »Oprostite mi, gospodo», reče glasno i zvonko, krenuvši odmah u napad i upotrijebivši sav svoj šarm. Opazi da su slušatelji ostali bez daha i nastavi: «No, uvjeravam, vas da vam od sada na dalje stojim na raspolaganju za sve vrijeme koje vam bude potrebno.» U dubini duše još je uvijek osjećala prazninu koju je

Blaine ispunio na nekoliko lijepih trenutaka, no, sada je ponovno bila sama sa sobom. «Rudnik Hani je moj i nitko mi ga neće oduzeti.»

Manfred de La Rey se kretao u mraku istom sigurnošću ostale dvojice koji su ga vodili na sjever. Bol i poniženje da ga je otac tako protjerao davali su mu sada čeličnu čvrstoću i viši žar. Nazvao ga je «djevojčicom», njegov otac? «Ali već sam muškarac», reče samome sebi i produži korak da ne zaostane za Swart Hendrickom. «Nikada više neću plakati. Muškarac sam i dokazat ću to svakodnevno dokle god budem živio. Dokazat ću ti to, tata. Ako me još uvijek promatraš, nikada se više nećeš morati posramiti mene.» Pomisli na svoga oca samog i umirućeg na vrhu brežuljka i osjeti neizdrživu bol. Usprkos odlučnosti, suze mu započnu kliziti niz obraze i on ih usprkos svoj svojoj volji ne uspije zadržati. «». «Sada sam muškarac», i ponovno se usredotoči na to, i zapravo i jest bio visok poput muškarca, gotovo podjednako kao i Hendrick, a dugačke noge tjerale su ga neumorno naprijed. «Bit ćeš ponosan na mene, tata. Kunem ti se. Kunem ti se pred Bogom.» Cijelu dugu noć nije usporio hod niti se žalio. Kad su stigli do rijeke, sunce je prešlo vrh stabala. Čim su ispili nekoliko gutljaja vode, Hendrick ponovno krene prema sjeveru. Slijedili su čudan puteljak: tijekom dana udaljavali su se od rijeke, skrivajući se u rijetke šume mopani, a noću su se vraćali utaživši žed i nastavljali duž obale. Nakon nekoliko takvih noći provedenih u hodu Hendrick procijeni da se više nisu morali bojati potjere. «Kad ćemo preći rijeku, Hennie?», zapita ga Manfred. «Nećemo je preći», odvrati mu Swart Hendrick. «Ali, očev plan bio je da pređemo na portugalsko tlo, i da odemo do Alves De Santosa, trgovca bjelokosti, a potom da nastavimo do Luande.» «Da, to je bi očev plan», prizna Hendrick. «Ali, tvoj otac nije više s nama. Gore na sjeveru nema mjesta za crnca koji je uz to malo čudnovat. Portugalci su još gori od Nijemaca, Engleza ili Boera. Pokrali bi nas, uzeli bi nam dijamante, istukli nas poput pasa i poslali bi nas da radimo kao robovi. Ne, Manie, vraćamo se natrag u zemlju Ovambo i braći mog plemena, gdje su svi prijatelji i možemo živjeti kao ljudi, a ne kao životinje.» «Policija će nas uhvatiti», pobuni se Manfred. «Nitko nas nije vidio. Tvoj otac je dobro pazio.» «Ali, znaju da si mu bio prijatelj i počet će te tražiti.» Hendrick se nasmije. «Među Ovambo se ne zovem Hendrick, i tisuću svjedoka će se zakleti da sam uvijek ostao sa stokom i da ne poznajem nikakvog kradljivca bijele kože. Za bijelce iz policije svi crnci su jednaki, a osim toga imam brata, jako sposobnog brata, koji će zasigurno znati kako i gdje prodati dijamante za nas. S

tim draguljima moći ću si kupiti dvjesto grla lijepe stoke i deset lijepih i debelih žena. Ne, Manie, vraćamo se kući.« «A što će biti sa mnom, Hendrick? Ja ne mogu ići s vama i živjeti među Ovambo.« , «Za tebe imam poseban plan i mjesto.» Hendrick položi ruku oko dječakovih ramena očinski. «Tvoj te otac povjerio meni, ne moraš se ničega bojati. Prije nego što te budem ostavio, bit ćeš na sigurnom mjestu.» «Kad ti budeš otišao, ja ću ostati sam, Hendrick. Neću imati nikoga.» Crnac nije znao što bi mu odgovorio. Odmakne ruku s njegovih ramena i otresito reče: »Vrijeme je za pokret. Imamo još puno puta pred nama.» Te noći ostave rijeku i vrata se prema jugoistoku, izbjegavajući stalno naseljena mjesta i susrete sve dok nisu, dvadeset dana nakon što su ostavili Lothara de La Reyja na vrhu brežuljka, u zoru opazili s visine raštrkano naselje Ovambo. Kolibe sa slamnatim krovovima bile su u skupinama od po četiri ili pet, svaka zatvorena ograđenim prostorom. Usred naselja nalazio se ograđen prostor za stoku, okružen stupovima. Miris izgorjelog drva stizao je do njih na nitima plavkastog dima, miješajući se sa smradom stoke i mirisom kukuruznog kruha koji se pekao na vatri. Smijeh djece i ženski glasovi bili su poput cvrkuta ptica. No, usprkos tome, ne približe se naselju. Držali su se skriveni, i promatrali ne bi li možda opazili koje nepoznate osobe ili bilo koji znak koji bi odavao njihovu prisutnost. Hendrick i Klein Boy su raspravljali o tome što su vidjeli interpretirajući svaki zvuk koji je stizao iz naselja, sve dok Manfred izgubi strpljenje. «Što čekamo, Hennie?» «Samo mlade antilope su tako glupe da skoče u klopku«, hvalisao se Hendrick. «Spustit ćemo se kad budemo sigurni.« Na pola popodneva jedan mali pastir povede stado koza brežuljkom. Bio je sav gol i samo je oko vrata nosio pračku. Hendrick prigušeno zazviždi. Dječak se trgne i započne promatrati prestrašeno prema njihovu skrovištu. Zatim, kad Hendrick ponovno zazviždi, oprezno se približi. Odjednom se njegovo lice ozari u osmijeh i potrči prema Hendricku. Ovaj ga, smijući se, zagrlj, podignuvši ga s tla, dok je dječak sav uzbuđen, i dalje pozdravljao Hendricka uz veliku radost. «To mi je sin», reče Hendrick Maniju, a potom započne ispitivati dječaka i slušati odgovore vrlo pažljivo. «Nema stranaca u naselju«, promrmlja. «Policija je bila ovdje i pitala za mene, ali sada su otišli.» Još uvijek držeći dječaka u naručju povede ih dolje prema najvećoj skupini koliba i uđe u ograđeni prostor. Dvorište je bilo golo i krug koliba imao je ulaze okrenute prema unutrašnjosti. Četiri žene radile su u skupini, sve odjevene samo u haljinici od šarenog materijala, nalik na one koje se nose u svakom kutku Afrike: pjevale

su u zboru čisteći kukuruz i drobeći ga u drvenoj posudi, nagih grudi koje su se tresle pri svakom udarcu. Jedna žena usklikne kad opazi Hendricka i potrči mu u susret. Bila je stara, puna bora i krezuba, pokrivena glavom. Padne na koljena i zagrlila velika i snažna Hendrickova bedra, cvrkućući od radosti. «Moja majka», reče Hendrick, podignuvši ju. Zatim ih okruži skupina radosnih i brbljavih žena, koje je nakon nekoliko trenutaka Hendrick umirio i pozdravio. «Sretnik si, Manie», zarezala uz bljesak u očima, «tebi će biti dozvoljena samo jedna žena.» Na pragu najudaljenije kolibe tog kraala sjedio je jedini muškarac na niskom stolcu. Držao se podalje od tog uzbuđenja, i sada Hendrick krene prema njemu. Bio je puno mlađi od Hendricka i imao je svjetliju put, gotovo boje meda. Usprkos tome njegovi mišići bili su razvijeni od fizičkog rada i oko njega se jasno mogla razabrati aura čovjeka sigurnog u sebe koji se borio i uspio je. Imao je i određenu dražest i inteligentne i fine crte lica koje su mu davale izgled mladog faraona. U krilu je držao već istrošenu Macaulayjevu knjigu, Povijest Engleske. Pozdravi Hendricka mirno i rezervirano, ali obostrana ljubav bila je vidljiva i Manieju koji ih je promatrao. «Ovo je moj mlađi brat: isti otac, različite majke. Jako je pametan. Govori afrikans i engleski puno bolje od mene, i zna i čitati. Njegovo englesko ime je Moses.» «Vidim te, Moses.» Manie se osjećao malo nelagodno znajući da ga te prodorne oči procjenjuju. «Vidim te, dječake.» «Ne zovi me dječake», reče Manie uzrujano. «Nisam dječak.» Dva muškarca se pogledaju i prasnu u smijeh. «Moses radi u rudniku Hani», objasni mu Hendrick, no, drugi Ovambo zaniječe glavom i odgovori u dijalektu: «Ne više, stariji brate. Otpušten sam prije mjesec dana. I tako sjedim ovdje na suncu i pijem pivo, čitam i razmišljam, radim što muškarac mora činiti.» Ponovno prasnu u smijeh i Moses pljesne rukama i pogleda zapovjednički prema ženama. «Donesite pivo. Ne vidite li da mi je brat žedan?» Hendricku je bilo drago što je mogao svući europsku odjeću sa sebe i ponovno na sebe staviti tradicionalne gaće te se vratiti u život naselja. Bilo je lijepo piti ponovno pivo, gusto i svježije u glinenim posudama, razgovarajući mirno o divljači i stoci, o poznanicima, prijateljima i rođacima, o mrtvima, rođenima i ljubavima. Tako je prošlo podosta vremena, a potom krenu na ozbiljnije razgovore. «Da», potvrdi Moses. «Policija je bila ovdje. Dva bijela psa iz Windhoeka koji bi se trebali sramiti da su iznevjerili vlastito pleme. Nisu bili u odori, no, još su uvijek na sebi imali policijski smrad. Ostali su ovdje nekoliko dana, raspitivali se o čovjeku imenom Swart Hendrick: na početku su se

prijateljski smješkali, a potom su se sve više započeli ljutiti i prijetiti. Prebili su nekoliko žena, i tvoju majku...» Opazi kako se Hendrickov izraz lica promijenio, te brzo nastavi: «...koja je stara, ali tvrda. Navikla je na udarce: naš je otac bio strog čovjek. Usprkos udarcima, nije poznavala Swart Hendricka, nitko nije poznavao Swart Hendricka i konačno su ti policijski psi otišli.» «Vratit će se», reče Hendrick i njegov polubrat se složi. «Da, bijelci nikada ne zaboravljaju. Pet godina. Deset godina. U Pretoriji su objesili jednoga koji je ubio nekog čovjeka prije dvadeset i pet godina. Vratit će se.» Ispiju gutljaj piva iz posude, srčuci i pružajući jedan drugome posudu. «I tako su govorili o velikoj krađi dijamanta iz rudnika Hani i govorili su o jednome bijelcu s kojim si jahao i borio se, i s kojim si odlazio u ribolov. Rekli su da si i ti ukrao dijamante i da će te objesiti čim te budu pronašli. Hendrick se nasmije i potom nastavi: «I ja sam čuo čudnovate priče o tom čovjeku koji mi nije ni poznat ni nepoznat. Čuo sam da bi on znao prodati ukradene dijamante jer kroz njegove ruke prolaze ilegalno dijamanti iz rudnika Hani.» «Tko zna tko ti je govorio o tim ludostima«, nasmije se posramljeno Moses i Hendrick da znak Klein Boyju. Dječak ode do torbe koju je sakrio i položi je pred oca. Hendrick je otvori i jedan po jedan izvuče paketiće poredavši ih na tlo. Bilo ih je četrnaest. Njegov brat uze prvi paketić, izvuče nož iz korica i izreže pečat od voska. «To je oznaka rudnika Hani», primijeti, izvukavši pažljivo dijamante. Njegov izraz lica se ni najmanje ne promijeni dok je proučavao sadržaj. Odloži paketić u stranu i krene na sljedeći. Nije progovorio sve dok nije otvorio i pregledao sve paketiće. Zatim tiho reče: «Smrt. Ovdje se nalazi smrt. Stotinu, tisuću smrti.» «Jesi li u stanju prodati ih?», zapita Hendrick i Moses zaniječe glavom. «Nikada nisam vidio toliko velike dijamante i tako lijepe. Pokušati ih prodati sve zajedno značilo bi smrt i uništenje. Moram razmisliti: no, u međuvremenu nije dobro držati to drago kamenje u našem kraalu.» Sutra u jutro trojac, Hendrick, Klein Boy i Moses, ostave naselje i uspnu se na vrh planinskog lanca gdje pronađu stablo koje je Hendrick poznavao od djetinjstva dok je još bio pastir. U deblu se nalazila udubina, na deset metara visine, gdje je nekoć par sova imao gnijezdo. Dok su ostali pazili, Klein Boy se uspne na stablo s kožnom torbom. Prošlo je još mnogo dana prije nego što je Moses izrekao svoje mišljenje. «Brate, ovo mjesto i ovaj život nisu više za nas. Vidio sam u tebi kako se rađa nemir, vidio sam te kako promatraš obzor uz želju da ponovno odeš. Ovaj život, na početku tako sladak, brzo izbljedi. Okus piva više ti nije dovoljan, a razmišljamo o

poduhvatima diljem svijeta i na još slavnije koji se još nisu zbili.» Hendrick se osmjehne: «Sposoban si, brate, znaš čak čitati najskrivnije misli drugih.» «Ne možemo više ostati ovdje. Kamenje smrti je previše opasno da ga zadržimo, i previše opasno da ga prodamo.» Hendrick potvrdi. «Slušam te», reče. «Ima stvari koje osjećam da moram učiniti. Stvari za koje mislim da su dio moje sudbine, o kojoj nisam govorio ni s tobom.» «Reci mi sad.» «Mislim na umijeće koje bijelci nazivaju politikom, i iz koje smo mi ostali isključeni.» Hendrick se uzvrpolji. «Previše si knjiga pročitao. Taj posao nije unosan. Ostavi ga bijelcima.» «Griješiš, brate. U tom umijeću leže bogatstva pred kojima tvoje drago kamenje može proklubjeti. Nemoj je omalovažavati i rugati joj se.» Hendrick otvori usta da bi mu se ponovno suprotstavio, ali se predomisli i ponovno ih polako zatvori. Nikada nije na to obraćao pažnju, ali bila je to činjenica: njegov brat je posjedovao veliku osobnost. Njegova prisutnost i njegov intenzitet bili su neodoljivi čak i onome tko nije shvaćao značenje njegovih riječi. «Brate, odlučio sam. Odlazimo odovud. Ovo mjesto je premaleno za nas.» Hendrick se složi. Ta ga pomisao nije ni najmanje uznemirivala. Uvijek je lutao i bio je spreman i odmah krenuti. «Ne kažem, brate, da ostavimo samo ovaj kraal, već i ovu zemlju.» »Ostaviti ovu zemlju!» Hendrick se već htjede ustati, ali potom ponovno padne na stolac. «Moramo to učiniti. Ova zemlja je premalena za nas i za drago kamenje.» «Kamo ćemo otići?» Moses podigne ruku. «Brzo ćemo razgovarati o tome, ali prije toga se moraš riješiti dječaka kojeg si doveo k nama. Još je opasniji od samih dijamanata. Može navući na nas policiju. Kad to budeš učinio, bit ćemo spremni da nastavimo razgovor.» Swart Hendrick je bio snažan muškarac, i fizički i psihički. Nije se bojao ničega, bio je spreman na sve i na velika odricanja, no, uvijek je slijedio nekog drugog. Uvijek je postojao netko drugi još odlučniji od njega koji ga je vodio. «Učinit ćemo kako ti kažeš, brate», složi se, instinktivno osjetivši da je pronašao nekoga tko će zamijeniti čovjeka kojeg je ostavio da umre na vrhu brežuljka u pustinji. »Sačekat ću ovdje do zore sutrašnjeg dana», reče dječaku Swart Hendrick. «Ako se do tada ne budeš vratio, znat ću da si na sigurnom.» «Hoću li te ikada ponovno sresti, Hennie?», zapita ga Manfred ražalošćen. Hendrick se dvoumio, gotovo izrekavši obećanje koje nije mogao dati. «Mislim da će se od sada na dalje naši putovi razdvojiti, Manie.» Približi mu se i položi mu ruku na rame. «No, često ću misliti na tebe... i, tko zna, možda će se jednoga dana naši putovi ponovno sresti.» Stisne

dječakova ramena i opazi da su sada bila mišićava, poput ramena odrasle osobe. «Idi u miru, i budi muškarac poput tvoga oca.» Odgurne lagano Manfreda, ali dječak se dvoumio. «Hendrick», prošapće. «Puno bih ti stvari htio reći, ali ne nalazim riječi.» «Idi», reče Hendrick. «Znamo obojica: nije potrebno da mi ih kažeš. Idi, Manie.» Manfred podigne torbu i smotuljak s pokrivačem i iziđe u makiju krenuvši prašnjavim putem. Započne se spuštati prema naselju, prema crkvi koju je na neki način smatrao znamenjem novog života, koji ga je istodobno privlačio i odbijao. Na prvom zavoju se okrene. Nije bilo ni traga velikom Ovambou. Nastavi prema crkvi, na dnu glavne ulice naselja, ne čineći to namjerno, skrene s glavnog puta na sporedni koji je vodio prema svećenikovom domu sa stražnje strane, bio je to isti put koji je prešao sa svojim ocem za posljednjeg posjeta. S obje strane uske ceste rasle su mesnate biljke moroto, i osjećao se smrad poljskih zahoda iza malenih vratašca, u stražnjem dijelu dvorišta kuća. Pred ulaznim vratima svećeničke kuće se zaustavi, dvoumeći se, a potom uđe i krene puteljkom vukući se poput puža. Na pola puta zaustavi ga krik i ogleda se sa strahom oko sebe. Ponovno režanje i snažan glas. Dolazio je iz daščare na dnu dvorišta, možda veliko odlagalište drva. Manfred krene prema daščari i proviri oprezno na vratima. Unutrašnjost je bila mračna no, čim mu se oči naviknu na prostor, Manfred opazi da se radilo o skloništu za alat, ili o laboratoriju, s klinom i batom u jednom kutu i svakom vrstom alata koji je visio na zidovima. Zemljani pod bio je prazan i usred prostorije nalazio se Tromp Bierman, Trublja Božja, klečeći. Na sebi je imao tamne hlače, bijelu košulju i crnu kravatu. Jakna je visjela na nekoliko zuba klina. Razbarušena brada Trompa Biermana bila je okrenuta prema stropu, a on je imao sklopljene oči i podignute i sklopljene ruke u znak molitve, ali njegov je glas bio snažan. «O, Gospode, Bože izraelski, žarko te molim da odgovoriš na molitve tvog slugu po tom pitanju. Kako mogu činiti tvoju volju, ako ne znam koja je tvoja volja? Ja sam samo oruđe u tvojim rukama, ne mogu donijeti tako važnu odluku sam. Spusti pogled, Gospodine Bože, imaj milosti pred mojim neznanjem i glupošću i pokaži mi tvoje namjere.» Tromp se prekine naglo i otvori oči. Golema lavovska glava se okrene i žarke oči poput proroka iz Starog zavjeta opaze Manfreda. Na brzinu dječak skine kapu otvrdnutu od znoja, držeći je objema rukama na prsima. «Vratio sam se, Oom», reče mu. «Kao što si mi rekao da učinim.» Tromp ga je gledao strogim pogledom. Pred sobom je vidio dječaka širokih ramena i mišićava, glavu koverca

zlatne boje i crne obrve ispod njih, čudnovate oči boje topaza. Pokuša pročitati ispod blijede površine tih očiju i osjeti blještavu inteligenciju koja je lebdjela oko dječaka. «Približi se», zapovjedi i Manfred položi torbu i smotuljak te krene prema njemu. Tromp ga dohvati za ruku i prisili ga da klekne. «Klekni, mladiću i time iskaži svoju vjeru. Hvali Gospoda Boga tvojih otaca koji je ispunio moje molitve prema tebi.» Marljivo Manfred sklopi oči i stisne mu ruku. «O, Gospode, oprosti svome sluzi koji se usudio moliti te za savjete za tako nebitne stvari, dok si se ti brinuo o puno važnijim stvarima. Zahvaljujemo ti što si nam povjerio ovog mladića, kojeg ćemo oblikovati i iskovati u mač. Moćnu oštricu koja će se sručiti na tvoje filisteje, oružje koje će djelovati u tvoju slavu, za pravednu i svetu stvar tvoga odabranog naroda, tvog naroda Afrikanera.» Kažiprstom bocne Manfreda. «Amen!», reče mladić trgnuvši se od boli. «Slavit ćemo te svakog dana našeg života, o Gospodine, i molim te da ovog sina obdariš snagom i odlučnošću...» Molitva, isprekidana Manfredovim žarkim amenima, potraja sve dok dječak više nije mogao trpjeti glad, osjećajući vrtoglavicu od umora i snažnu bol u koljenima. Konačno ga Tromp naglo podigne i krene s njim prema vratima kuhinje. «Mevrou», odjekne Truba Gospodnja. «Gdje si, ženo?» Trudi Bierman uđe u kuhinju trkom na taj poziv i zaustavi se bez daha pred dječakom poderane i prljave odjeće. «Moja kuhinja!», stenjala je. «Moja predivna i čista kuhinja. Tek sam oribala pod!» «Gospodin Bog nam je poslao ovog mladića», započne Tromp. «Primit ćemo ga u kuću. Jest će za našim stolom i bit će nam poput vlastitog djeteta.» «Prljav je kao crnac!» «Pa, operi ga, ženo, operi ga.» Upravo u tom trenutku jedna djevojčica klizne sramežljivo u prostoriju iza majčinske pojave Trudi Bierman i odmah, opazivši Manfreda, skameni se poput prestrašene srne. Manfred jedva prepozna Sarah. Udebljala se i iznad laktova je sada bilo čvrstog mesa: nisu se više mogle vidjeti kosti kako vire. Obrazi koji su nekoć bili tako blijedi, bili su bijelorumeni, a bezizražajne oči sada su bile živahne i sjajne, a plava kosa počešljana tako da se sjajila, tvoreći dvije pletenice uvijene u košaricu iznad glave; i na sebi je imala skromnu haljinu, ali čistu i dugu do gležnjeva. Usklikne i potrči prema Manfredu raširenih ruku, ali Trudi je dohvati i protrese. «Lijena djevojko, još nisi dovršila aritmetičke zadatke. Vрати se odmah i dovrši ih!» Gurne ju iz kuhinje i ponovno se obrati Manfredu promatrajući ga i namjestivši usne u grimasu gnušanja. «Izgledaš odvratno», reče mu. «Imaš dugačku kosu poput djevojke. A ta odjeća...» Njen izraz postane još zabrinutiji. «U ovoj

kući žive kršćani! I nije nam po volji ni jedna navika toga tvoga bezbožnog oca, jesi li me razumio?» « Gladan sam, teta Trudi.» «Jest ćeš kad budemo svi jeli, a nikako prije nego što se opereš.» Pogleda u muža. «Menheer, hoćeš li pokazati dječaku kako da koristi grijalicu na drva?» Zatim započne stražariti ispred vrata kupaonice i promatrati ga kako se pere, odbivši svaki njegov pokušaj da je istjera ili buneći se da je voda prevruća. I kad opazi da se nečka, dohvati ona komad sapuna plavkaste boje i nasapuna ga žestoko po cijelom tijelu do najintimnijih i najskrivenijih mjesta. Zatim, pokrivenog ručnikom, izvuče ga u dvorište iza kuće držeći ga za uho i posjedne ga na prevrnutu kutiju od voća i započne mu škarama kratiti kosu. Kad je prošao rukom po glavi, dječak osjeti da ga bode; i bilo mu je pomalo hladno na vratu i iza ušiju. Trudi Bierman podigne odjeću glumeći gnušanje i otvori vrata peći za bojler. Manfred je jedva na vrijeme spasio jaknu i kad žena opazi njegov izraz lica, dok se udaljavao od nje opipavajući kriomice dijamante ušivene u podstavu, slegne ramenima. «Možda nakon dobrog pranja i nekoliko zakrpa može još proći. U međuvremenu ću ti dati nešto stare Trompove odjeće.» Trudi Bierman uze Manfredovu glad kao izazov njenoj spretnosti kuharice. Nastavljala mu je puniti tanjur prije nego što bi dovršio, ostavši pored njega s loncima i kuhačom u ruci. Kad se konačno dječak sagnuo unatrag na stolcu, sit, žena, uz pobjednički sjaj u očima, ode po mliječnu tortu u smočnicu. Kao stranci u krugu obitelji Manfred i Sarah sjedili su na nižim stolcima, u sredini stola, a pored njih su sjedile debeljuškaste kćeri bračnog para Bierman. Sarah je jela hranu tako sporo i igrajući se da je na sebe privukla bijes Trudi Bierman. «Nisam kuhala da bi se ti igrala s hranom, draga gospođice. Ostat ćeš sjediti sve dok ne budeš završila s jelom, uključivši i špinat, pa ako je potrebno i cijelu noć.» I Sarah započne žvakati mehanički, ne skrenuvši pogled s Manfreda. To je bio prvi put što si je Manfred zaradio jelo s dvije molitve, prije i poslije jela, svaka mu je izgledala beskonačno duga. Već je gotovo zaspao na stolcu, kad ga Tromp Bierman probudi sa svojim «Amen!», koji je odjeknuo poput hica iz topa. Kuća je već bila prepuna sa Sarah i mladim kćerima Bierman, tako da je Manfred morao otići spavati u jednom kutu laboratorija u dvorištu. Teta Trudi položi u kutiju nešto malo odjeće, pripremi ležaj na starom krevetu i objesi izbljedjelu krpu na konop kako bi odvojila noćni dio od ostalog. «Ne troši svijeću ni za što», upozori ga Trudi s vrata smočnice s alatima. «Dat ću ti samo jednu mjesečno. Mi smo skromni ljudi, daleko od ekstravagancija tvog

oca, hvala Bogu.» Manfred podigne sivi pokrivač do obrijane glave da bi se zaštitio od hladnoće. To je bio prvi put u njegovu životu da je imao krevet i sobu samo za sebe, i zaspe blaženo među mirisom masti za kotače, petroleja i vatre. Probudi se začuvši da mu netko dodiruje obraz i uzvikne; iz mraka nije mogao razabrati sjenu. Sanjao je ruku svoga oca, izmučenu gangrenom, koja se podizala iz groba da bi ga upozorila: stisne se ispod pokrivača, u strahu. «Manie, Manie, ja sam.» Sarahin glas bio je također prestrašen kao i njegov. Vidio je njenu sjenu kako postaje sve jasnija na mjesečevoj svjetlosti koja je prodirala kroz prozor: bila je tanka i drhtala je u noćnoj košulji. Počešljana kosa padala joj je na ramena poput srebrenog oblaka. «Što radiš ovdje?», promrmlja. «Ne smiješ dolaziti. Moraš otići. Ako te uhvate...» Zastane jer nije uopće znao što se moglo dogoditi, no, instinktivno je znao da bi kazna bila stroga. Time bi njegov nov i ugodan osjećaj sigurnosti i normalnog života bio doveden u pitanje. «Bila sam tako nesretna.» Čulo se po boji glasa da je plakala. «Sve, otkako si otišao. Djevojke su tako zločeste... zovu me smeće. Zadirkuju me jer ne znam čitati i zbrajati kao i one, i stoga što govorim na čudan način. Plakala sam svaku noć otkako si otišao.» Manfreda zaboli srce. Usprkos strahu da bude otkriven, uze ju za ruku i posjedne na krevet. «Sada sam ja ovdje, Sarah», prošapće. «Neću im dozvoliti da ti se izruguju.» Ona je jecala na njegovu vratu i on joj grubo reče: «Ne smiješ plakati, Sarie. Nisi više djevojčica. Moraš biti hrabra.» «Plačem jer sam sretna», reče šmrcnuvši. «Ne plači više, ni kad nisi sretna», zapovjedi joj. «Jesi li me razumjela?» I ona brzo klimne glavom, pokušavši pobijediti suze. «Mislila sam na tebe svaki dan», prošapće. «Molila sam Boga da se vratiš kao što si i obećao. Mogu li se uvući u tvoj krevet, Manie? Hladno mi je.» «Ne», reče on kruto. «Moraš se vratiti prije nego što te uhvate ovdje sa mnom.» «Samo trenutak», zamoli ga i prije nego što se mogao pobuniti već je bila ispod pokrivača pored njega. Zagrli ga snažno. Noćna košulja bila je lagana i njeno je tijelo podrhtavalo od hladnoće: nije imao hrabrosti da je otjera. «Pet minuta», promrmlja. «A potom ćeš morati otići.» Ubrzo je njeno tijelo postalo toplije. Njena kosa, koja je Manfreda gotovo gušila na licu, mirisala je tako lijepo. On se osjećao većim i važnijim, i započne je milovati po kosi, očinski i posesivno. «Misliš li da Bog ispunjava naše želje?», zapita ga ona potihom. «Molila sam što sam više mogla, i evo te, kao što sam i pitala u molitvama.» Utihne trenutak. «Ali, trebalo mi je jako puno vremena i molitve.» «Nisam stručnjak za molitve», prizna joj. «Moj otac gotovo

nikada nije molio. Nikad me nije naučio kako to činiti.» «Pa, sada je bolje da se navikneš», upozori ga. «U ovoj kući svi stalno mole.» Kad je ona konačno kliznula iz prostorije s alatima i vratila se u kuću, ostavila mu je za sobom toplo mjesto na madracu i još jedno toplije u srcu. Još je bilo mračno, kad se Manfred probudio uz uzvik Trube Gospodnje glavom i bradom. »Ostaneš li još deset sekunda u krevetu, dobit ćeš kablič s vodom, mladiću.« I povede ga dok je sav drhtao prema kadi pored štale. «Hladna voda je najbolji lijek protiv grijeha mladih, mladiću«, reče mu Tromp Bierman. «Prije doručka pobrinut ćeš se za konje i očistiti štalu od izmeta, jesi li me razumio?» Dan se pokazao podosta napornim, ispunjen radom i molitvom, naizmjenice radeći u kući i provodeći duge sate u učenju i još duže vremena moleći na koljenima pred ujakom Trompom i tetom Trudi koji su budnim okom pazili na njih. No, usprkos tome u roku od tjedan dana Manfred je uspio promijeniti gotovo neopaženo ali definitivno društvenu organizaciju mladih u kući. Prekinuo je prve pokušaje, tajne, ali neprekidne, sestara Bierman da ga izazivaju hladnim pogledima tih žutih očiju i one su se povukle uz veliko žaljenje. No, što se ticalo školskih knjiga, stvar je bila sasvim drukčija. Sestrične su bile marljive i uživale su u rezultatima života posvećenom prisilnom učenju. Dok se Manfred znojio nad njemačkom gramatikom i nad knjigom iz matematike, one su imale mogućnost da se superiorno osmjehuju na njegove nesigurne odgovore na ispitivanja tete Trudi i to je predstavljalo ohrabrenje koje je Manfredu bilo potrebno. «Pokazat ću im ja», obeća samome sebi i posveti se zadatku da dostigne i nadmaši sestrične tako da mu je trebalo nekoliko dana da opazi kako se odnose prema malenoj Sarah. Zloća sestara Bierman bila je rafinirana i podla; malena šala, grimasa, sabotaza kućanskih poslova, nadimak, ciljano izdvajanje iz igre i šala, mrlja na odjeći koju je Sarah tek ispeglala, nenapravljen krevet, masnoća namazana na tanjurima koje je ona tek oprala, i zlobni osmjesi kad bi se Sarah našla u kazni zbog lijenosti i nepažnje koju je propisala teta Trudi, sva sretna kad je mogla izvršavati svoju svetu dužnost odgojiteljice. Manfred je uzeo sestre Bierman jednu po jednu. Dohvatio ih je za kosu i pogledavši ih u oči s pet centimetara udaljenosti porazgovarao s njima glasom koji je podrhtavao od žara i dovršivši s «i pazite se dobro da to ne izlanete majci». Njihova namjerna zločestoća se naglo prekine i pod Manfredovom zaštitom Sarah ostave sasvim na miru. Na kraju prvog tjedna, nakon pete mise u crkvi jedne dugačke i dosadne nedjelje,

jedna od sestrična se pojavi na vratima prostorije s alatom gdje je Manfred ležao na krevetu i učio njemačku gramatiku. «Moj te tata želi vidjeti u radnoj sobi.» I nakon što je prenijela poruku zamahne rukom jasno istaknuvši da će se dogoditi katastrofa. Manfred stavi glavu pod špinu i pokuša se počešljati pred komadom ogledala koji je visio iznad njegovog kreveta. Odmah mu se čuperci kose naježe. Odustane od namjere i potrči. Do sada nije nikada smio ući u prednje sobe svećenikove kuće. Bile su presvete, a od njih je radna soba svećenika bila sancta sanctorum. Sestrične su ga već obavijestile, s loše skrivenim zadovoljstvom, da poziv nije mogao imati nikakav drugi razlog do kaznu ili nezadovoljstvo. Na pragu se Manfred zaustavi dršćući, siguran da su noćni posjeti u prostoriji s alatima otkriveni i poskoči kad se na sramežljivo kucanje oglasi gromki glas ujaka Trompa. Tada polako otvori vrata i pojavi se na njima. Tromp Bierman sjedio je za pisaćim stolom stisnutih šaka. «Uđi, mladiću. Zatvori za sobom vrata. Što tu stojiš poput drvene Marije!», zagrmi, te sjedne u fotelju. Manfred je ostao stajati pred njim pokušavši naći prave riječi kojima bi izrazio svoje kajanje i žaljenje: no, prije nego što je uspio progovoriti, ujak Tromp ponovno progovori: «Dobro, mladiću, tvoja teta me obavijestila. Njegov glas nije se slagao s opasnim izrazom lica. «Rekla mi je da je tvoje obrazovanje dosta loše, ali da si izrazio želju za poboljšanjem i da se trudiš.» Manfred odahne i otežano je slijedio ostatak razgovora koji je bio neka vrsta poticaja. «Proganjani smo, mladiću. Žrtve smo tlačenja i milnerizma.» Manfred je čuo za Lorda Milnera od svoga oca: bio je poznati engleski guverner koji nije volio Afrikanere, i po dekretu svako dijete koje je govorilo tim jezikom trebao je na kapi nositi natpis: magarac sam, govorim nizozemski. «Samo je jedan način da pobijedimo neprijatelja, mladiću. Moramo postati pametniji, snažniji i beskrupulozniji od njih.» Trublja Gospodnja toliko utone u vlastite riječi da je podizao pogled prema stropu s očima u kojima se ocrtavao fanatizam između vjerskog i političkog, omogućivši Manfredu da se kriomice ogleda oko sebe. Soba je bila prepuna namještaja. Tri zida bila su prekrivena knjigama na vjerske teme ili općenito ozbiljne teme. Najviše je bilo Calvinovih knjiga zajedno s ostalim prezbiterijanskim autorima koji su bili za vjersku vladu: bilo je i djela iz filozofije, povijesti, prava, biografija, rječnika, enciklopedija, zbirka prepjeva i svetih himna na starom nizozemskom jeziku, njemačkom ili engleskom. Četvrti zid, upravo iza pisaćeg stola ujaka Trompa, pokazivao je galeriju slika. Predci ponosna pogleda, odjeveni u

svečanu odjeću, smjestili su se u prvom redu. Ispod njih nalazile su se slike učenih članova crkve, među kojima se mogao prepoznati i Tromp Bierman, niz slika o Trompu, koje su ga prikazivale sve starijeg i zrelijeg, počevši od dječastva dok još nije imao bradu do Trompa s bradom i Trompa odraslog čovjeka sa savršenom bradom. Zatim, nepovezana i gotovo iznenađujuća uramljena slika i gotovo sasvim probljedjela, najveća, smještena na najboljem mjestu, koja je predstavljala mladića nagog do pojasa s uskim hlačama i predivnim pojasom punim medaljona koji se sjajio. Bio je to Tromp Bierman i ne više od prije dvadeset i pet godina, dobro obrijan, s glatkom i sjajnom kosom od briljantina, mišićavim tijelom, stisnutih šaka u klasičnoj boksačkoj pozi. Ispred sebe imao je stolić prepun sjajnih pehara i sportskih trofeja. Mladić se osmjehivao: bio je jako lijep i u Manfredovim očima nevjerojatno žestok i romantičan. «Ti si boksač!», prekine ga naglo, ne mogavši svladati vlastito čuđenje i divljenje, prekinuvši Trompov solilokvij. On klimne glavom, trepne očima vrativši se ponovno u stvarnost, a potom pogleda u tamo gdje je gledao i Manfred. «Ne samo boksač», reče mu Tromp, «već i šampion Južne Afrike u srednje teškoj kategoriji, ako baš želiš znati.» Ponovno pogleda Manfreda i opazi njegov zadivljen izraz. Zatim postane srdačniji i prepusti se valu tih lijepih sjećanja. «Pobijedio si i dobio toliko pehara... i taj pojas?» «Tako je, mladiću. Potukao sam svoje protivnike filisteje.» «Jesi li boksaio samo protiv filisteja, ujače Tromp?» «Svi su bili filisteji, mladiću. Čim bi se uspeli na ring i našli se preda mnoom postajali bi filisteji i bacao bih se na njih bez milosti, poput mača i malja Svemogućeg.» Tromp Bierman podigne šake pred sebe i zamahne njima nekoliko puta sve dok se ne zaustave na nekoliko centimetara od Manfredova nosa. «Time sam si zarađivao kruh, mladiću. Izazivao sam svakoga za deset funta nagrade. Borio sam se protiv Mikea Williamsa i porazio sam ga u šestoj, velikog Mikea Williamsa glavom i bradom«, režio je njišući se i boksajući na stolcu. «Ha! Ha! Ha! Lijevi. Desni. Lijevi. Porazio sam i crnca Jephta i zaradio titulu pobijedivši nad Jackom Lalorom 1916. Još uvijek čujem u ušima taj pljesak kad je Lalor ležao na podu. Ah, kakav lijep pljesak, mladiću, bilo je tako lijepo...» Zastane i ponovno stavi ruke u krilo, dok mu je izraz lica ponovno postajao strog. «Zatim su me tvoja teta Trudi i Gospod Bog izraelski pozvali iz ringa na važan posao.» I sjaj uzbuđenja nestane čežnjivo iz očiju ujaka Trompa. «Postati boksački prvak... bio bi to san za mene», uzdahne Manfred, a pogled ujaka Trompa se usredotoči

zamišljeno na njega. Prouči ga pažljivo od glave do pete. «Želiš li naučiti kako se zadaju udarci?», zapita ga tiho, pogledavši prema vratima kriomice poput osobe koja sprema zavjeru. Manfred mu ne uspije ni odgovoriti, grlo mu je bilo zatvoreno od uzbuđenja, ali snažno klimne glavom i ujak Tromp nastavi istim glasom: «Tvoja teta Trudi ne voli udaranje. I u pravu je! To čine samo nevaljalci. Zaboravi te stvari, mladiću! Razmišljaj na višoj razini.» Nijekao je glavom tako snažno da mu se brada razbarušila. Sva ta snaga služila mu je da potisne želju da ga pouči koja se rodila u njemu, bilo je to očito. Počešlja si bradu prstima i nastavi: «Vrativši se na temu o kojoj sam ti govorio, tvoja teta i ja razmislili smo i odlučili da je bolje da promijeniš ime za sada. Prezivat ćeš se Bierman sve dok se više ne bude govorilo o Lotharu de La Reyju... Tvoja teta je u pravu kad ne želi da se sruče svi na ovu kuću. Sljedeći mjesec, kad bude započeo proces protiv tvoga oca u Windhoeku, stvorit će se velika senzacija, koja bi mogla privući nesreću na tebe i ovu porodicu.» «Proces protiv mog oca?» Manfred je promatrao u ujaka Trompa ne shvaćajući. «Ali, moj je otac mrtav.» «Mrtav? To si, dakle, mislio?» Tromp ustane i krene prema njemu. «Oprosti mi, mladiću», reče položivši mu obje ruke na ramena. «Patio si bezrazložno sve ovo vrijeme. Tvoj otac nije mrtav. Uхватила ga je policija i dvadesetog ovog mjeseca naći će se pred Vrhovnim sudom u Windhoeku. Može biti osuđen na smrt.» Pridrži Manfreda koji je dočekaо vijest poput groma iz vedra neba, i nastavi nježno mrmljajući: «Sada shvaćaš zašto hoćemo da za sada promijeniš prezime.»

Sarah se požurila da ispegla robu, a potom potrči iz kuće. Sada je bila na vrhu hrpe drva, sjedeći s nogama koje su joj visjele, i promatrala Manfreda kako radi sa sjekirom, što joj se jako sviđalo. Bila je to dugačka sjekira koja se trebala držati objema rukama, s glavom obojenom u žarkocrvenu boju i sjajnom oštricom koju je Manfred izoštrio na kamenu dokle god nije rezala najmanje dlake na prsima. Skinuo si je košulju i pružio joj je. Torzo i leđa bili su mu sjajni od znoja. Njoj se sviđao miris Manfredova znoja, nalik na miris svježeg kruha, ili tek izrasle mlade smokve na stablu na žarkom suncu. Manfred postavi novi panj i korakne unatrag. Pljune u dlanove, kao i uvijek i kao uvijek i ona proguta iz simpatije. Zatim ponovno dohvati veliku sjekiru i Sarah se sva napne. «Tablica broja pet», zapovjedi joj i podigne sjekiru napravivši njome širok luk. «Pet puta jedan pet...» Manfred zamrmlja, dok je svijetli komadić drva poletio iznad njegove glave. «Pet puta tri petnaest.» Sjekira je opisala širok crveni luk u

pozlaćenom svjetlu sunca na zalasku, a Sarah je recitala tablicu množenja zvonkim glasom, dok su komadići drva letjeli na sve strane. Panj se razdjeli u dva dijela upravo u trenutku kad je Sarah izrekla da pet puta deset da je pedeset. Manie učini korak unatrag, nasloni se na sjekiru i osmjehne joj se. «Jako dobro, Sarah, ni jedna greška.» Godio joj je kompliment, ali podignuvši pogled, posrami se i skoči s hrpe drva te potrči i nestane u pravcu kuće. Manfred se okrene. Ujak Tromp se pojavio u kutu prostorije i promatrao ga je. «Žao mi je, ujače Trompe», reče pognuvši glavu. «Znam da nije smjela biti ovdje, ali nisam joj uspio reći da ode.» Ujak Tromp se odvoji od zida i približi mu se polagana koraka. Kretao se poput velikog medvjeda dugačkih ruku koje su mu visjele, i kružio je polako oko Manfreda, proučavajući ga neodređena pogleda. Manfred se sagibao, posramljen, a ujak Tromp ga bolno udari po trbuhu palcem. «Koliko imaš godina, mladiću?» Manfred mu odgovori, a ujak Tromp klimne glavom. »Nedostaje još tri godine do cjelokupnog razvoja. Postat ćeš lijep boksač srednje kategorije, rekao bih, a možda i teške kategorije.« Manfred osjeti škakljanje i uzbuđenje, a ujak Tromp se udalji prema hrpi s drvima. Skine svećeničku jaknu i položi je pažljivo na hrpu drva, zatim skine i kravatu i položi je iznad jakne. Vрати se prema Manfredu zasukavši si rukave košulje. «Dakle, želiš postati boksač?», zapita ga i Manfred potvrdi ne mogavši govoriti od uzbuđenja. «Spusti tu sjekiru», zapovjedi mu ujak. Manfred ga poslušao i vrati se pred Trompa. Ujak mu pokaže dlan desne ruke. «Udaraj!», reče mu. Manfred stisne šaku i nesigurno udari u ujakovu ručevinu. «Ne pleteš valja čarape, mladiću, ne mijesiš tijesto. Što si, muškarac ili domaćica? Udaraj, gospođice, udaraj! Tako je bolje, no, ne okreći ga oko glave, kreni odlučno! Jače! Jače! Tako! Hajde! Sada pokušaj s lijevim. Dobro. Desna. Lijeva. Desna.» Ujak Tromp je sada nudio obje ruke, eskivirajući udarce i plešući pred njim, dok je Manfred pohlepno kretao u napad, udarajući u otvorene ujakove dlanove. «U redu», reče Tromp spustivši ruke. «A sada me udari. Udari me u lice. Hajde, hrabro; što jače možeš, baš u nos. Da vidimo hoćeš li me uspjati baciti na pod.» Manfred spusti šake i povuče se. «Ne mogu, ujače Trompe, ne mogu», pobuni se. ! «Što? Što ne mogu, mladiću?» «Ne mogu te udariti. Ne bi bilo ispravno. Ja te poštujem.» «Sada se govori o poštovanju, a ne o boksu, ha? Govori se o pudru i rukavicama. Mislio sam da želiš postati muškarcem, a umjesto toga još uvijek si plačljivo derište.» Namjesti glas tako da Izazvuči siktavo: «Ne bi bilo ispravno, ujače Trompe, to bi bilo (pomanjkanje poštovanja!),

rugao mu se. Odjednom njegova desna ruka krene i pljusne Manfreda po obrazu, lijepa pljuska koja ostavi crvene tragove prstiju na licu. «Nije to poštovanje, mladiću, to je kukavičluk. Evo što si, plačljiva kukavica. Nisi muškarac! Nikad nećeš postati boksač.» Ponovno krene ručeta, tako brzo i neočekivano da je Manfred jedva i opazi. Bol pljuske ispuni mu oči suzama. «Morat ćemo ti dati sašiti haljinicu, gospođice, lijepu žutu haljinicu!» Ujak Tromp ga je pažljivo promatrao u oči, moleći u tišini da se to dogodi, dok je iskaljivao ružne riječi na mladiću koji se povlačio, u nevjerici i nesiguran. Ponovno ga započne napadati i udari ga još jedanput, ozlijedivši mu donju usnu i razbivši mu kožu na bradi, koja započne krvariti. «Hajde, udari me!», istodobno ga je bodrio u sebi, iza bujice riječi vrijeđanja. «Hajde, brani se, molim te!» Sve dok, uz veliku eksploziju sreće koja mu je gotovo prsnula u grudima, ne primijeti da se dogodilo. U Manfredovim se očima naglo upali hladna žuta svjetlost, bezosjećajna poput pogleda lava koji se priprema za napad, i mladić krene na njega. Iako se pripremio i nadao se upravo takvoj reakciji, brzina i divlji nalet napada ga iznenade. Samo stari instinkt boksača spasi ujaka Trompa koji uspije izbjeći užasne udarce čiju snagu osjeti kad su mu prošli pored sljepoočnice i kroz bradu. U prvim trenucima nije bilo vremena za razmišljanje: sve njegove snage i sposobnosti bile su usredotočene na napor da se održi na nogama i da pazi na hladnu životinju koja se sručila na njega. Zatim se iskustvo i spretnost boksača, koji su dugo vremena bili zaboravljeni, vrate i prevladaju, te započne plesati, skakutati, i izbjegavati udarce, nedohvatljiv, braneći se od udaraca i procjenjujući protivnika objektivno. Ubrzo radosno opazi da Manfred je, iako još sirov i neiskusn, izmjenjivao stalno spretnost i snagu lijeve i desne šake. «Prirodno nadaren! Ne favorizira desnu, a povlači ramena prema natrag nakon svakog udarca, a da ga tome nitko nije naučio», radovao se. Zatim ga ponovno započne promatrati u oči i ostane zabezeknut primijetivši jačinu koju je on sam oslobodio. «Ubojica je.» Prepoznao je pogled. «Ima leopardov instinkt koji ubija, jer voli krv i ni zbog čega drugog. Više me ne vidi: vidi samo plijen pred sobom.» Ta razmišljanja odvuku njegovu pažnju. Manfred ga pogodi u biceps, i odmah shvati da će imati dobru masnicu. Dah ga je započeo peći, grlo mu je bilo hrapavo. Srce mu je kucalo kao ludo poput vrapca zatvorenog u prsnom košu. Prošlo je dvadeset i dvije godine što nije zakoračio u ring: dvadeset i dvije godine kuhinje marke Trudi i sjedilačkog života za pisaćim stolom ili govornicom. A sad je pred sobom imao uređaj koji je

neprestano udarao, žutih očiju usmjerenih prema njemu s odlučnošću koja je bila gotovo ubilačka. Ujak Tromp je postajao umoran. Sačeka još desnu šaku nešto širu od ostalih i krene ljevicom, njegov najbolji udarac, kojime je pobijedio crnca Jephtu u trećoj rundi: udarac prodre u Manfredovu obranu i prodrma mu kosti. Manfred padne na koljena, zaprepašten, žučkasta pogleda sada manje ubilačkog, poput osobe koja se budi iz transa. «Da, odlično, mladiću!» Ponovno je Trompov glas bio odlučan no, manje glasan nego inače. «Na koljena! Da zahvalimo Gospodinu.» Ujak Tromp klekne pored Manfreda i zagrlji ga oko ramena. Podigne pogled i glas prema nebu. «Svemogući Bože, zahvaljujemo ti za snažno tijelo koje si dao tvome mladom sluzi. Zahvaljujemo i za njegovu ljevicu, iako shvaćamo da ćemo ga morati još podosta razvijati, i molimo te usrdno da gledaš na naše napore, pogotovo na kretanje nogu. Njegov desni udarac dolazi izravno iz tvoje snage, i bit ćemo ti za to vječno zahvalni, iako ćemo ga morati naučiti da ga ne telegrafira pet dana ranije.» Manfred je još uvijek klimao glavom i masirao si čeljust, no, odgovori na palac uguran među rebra na uvijek isti način: «Amen!» «Započet ćemo odmah s malo trčanja, o Gospode, a napnut ćemo nekoliko konopa u spremnici tako da se nauči na prostor ringa. Molimo te da blagosloviš naš poduhvat i da surađuješ da ga zadržimo u tajnosti pred legitimnom odabranicom tvog sluge, Trudi Bierman.» Gotovo svakog popodneva, uz izliku da mora posjetiti nekog župnika, ujak Tromp je izlazio kroz dvorišna vrata pozdravljajući suprugu na kućnom pragu zamahnuvši široko rukom. Manfred ga je čekao nešto dalje, na cesti za Windhoek, već bosonog i u hlačicama, i započne trčati za ujakom, dok je Tromp pokušavao ohrabriti svog debelog konja da se brže kreće. «Danas deset kilometara, mladiću... stići ćemo do mosta na rijeci i vratit ćemo se natrag, pokušat ćemo skratiti jučerašnje vrijeme.» Rukavice koje je ujak Tromp pronašao i kriomice izvukao iz kovčega iz spremnice u kojoj je Manfred spavao bile su izguljene nakon toliko godina, ali ih pokrpaju, i prvi put kad mu ih zaveže za šake, Manfred ih pomiriši. «Miris kože, znoja i krvi, mladiću. Ispuni si nosnice. Od sada na dalje živjet ćeš s time.» Manfred ih protrlja jednu o drugu i na trenutak u očima zasja ponovno svjetlost, hladna i žuta, koju je ujak već dobro poznao; zatim se osmjehne. «Lijepo izgledaju», reče. «Nema ničeg boljeg», složi se ujak Tromp, povevši ga do teške vreće od platna ispunjene pijeskom koja je visjela u jednom kutu prostorije. «Za početak htio bih vidjeti kako radiš lijevom šakom. Ona je poput još divljeg konja: treba je uvježbavati,

naučiti da ne troši snagu uzalud. Mora naučiti činiti što mi želimo, i prestati šibati zrakom.» Zajedno naprave ring pomalo smanjen zbog nedostatka prostora, postavivši stupice u tlo i cementirajući ih. Zatim prostru platno na pod. Platno i cement su vjerojatno bili od nekoga bogatog župnika kojeg je Tromp pozvao na malenu žrtvu «za Božju slavu i Volb, apel koji nije olako mogao biti ignoriran. Sarah, primorana na tišinu najsvečanijom i najgroznijom zakletvom koju su Manfred i ujak Tromp uspjeli smisliti, dobila je dozvolu da prisustvuje vježbanju u ringu, iako je otvoreno navijala za mlađeg. A Nakon dva puta vježbanja, iz kojih se ujak Tromp izvukao bez ozljeda, no, zadihan poput parnog broda, svećenik započne nijekati glavom. «Beskorisno je, mladiću. Ili trebamo naći drugog sparringpartnera, ili ću ponovno morati započeti vježbati.» Tako je konj ostavljen u štali, a ujak Tromp je započeo trčati pored Manfreda na velike udaljenosti, dok mu se znoj slijevao sa čela na bradu poput prvih ljetnih kiša. Kao pravo čudo izgubi trbuh i ubrzo pod slojevima mekane masnoće koja je prekrivala ramena i prsni koš započinu se isticati tvrdi mišići. Postupno su produžavali borbe s dvije na četiri minute, sa Sarah za štopericom (odnosno srebrenim lukom ujaka Trompa, koji nije baš bio precizan). Trebalo je gotovo mjesec dana da ujak Tromp može samome sebi reći (ne zasigurno Manfredu!) da je dječak zaista počinjao nalikovati na pravog boksača. Njemu, pak, reče: «Sada želim od tebe brzinu. Želim da budeš brz poput mambe, hrabar poput ratela.» Mamba je najstrašnija od svih afričkih zmija. Može biti debela poput ruke muškarca i dugačka do šest metara. Njen otrov ubija odraslog čovjeka u četiri minute, i to je nadasve bolna smrt. Mamba je tako brza da može nadmašiti konja u galopu: njen ugriz je strjelovito brz. A afrički jazavac, kojeg zovu ratel, životinjica je mekanog krzna, ali ustrajna, koja može ozlijediti kao ugrizom psa ili napadom leopardovih pandža. Njegova ravna glava može zadavati jake udarce, a njegova hrabrost može se mjeriti s hrabrošću lava ili kojeg diva. Inače je miroljubiv i strpljiv, no, ako je provociran, napada svaku životinju, čak i goleme. Legenda kaže da afrički jazavac, ako se osjeti ugroženim, vođen tko zna kojim instinktom odmah napada genitalije i svakome ih ugrizom otrgne, čovjeku ili bivolu, lavu ili slonu. «Nešto ti moram pokazati, mladiću.» Ujak Tromp povede Manfreda prema velikom kovčegu od drva prislonjenom na vrata i otvori ga. «To je za tebe. Naručio sam to poštom iz Cape Towna. Stiglo je jučer vlakom.» Položi kožno i gumeno gnijezdo u Manfredove ruke. «Što je to, ujače Trompe?» «Dođi i pokazat

ću ti.» U nekoliko minuta ujak Tromp smjesti lastike i zapita ga: «Evo, što kažeš na to, mladiću?» Povuče se nekoliko koraka promatrajući svoje remekdjelo. «To je najljepši poklon koji sam ikada dobio, ujače Trompe. Ali, što je to?» «Smatraš se boksačem, a ne prepoznaješ punching?«Punching ball tko zna koliko te stajao!» «Zapravo, jako mnogo, mladiću, ali nemoj ništa reći teti Trudi.» «Čemu služi?» «Da razvije brzinu!», uzvikne ujak Tromp započevši udarati po njemu, ritmički, desnom, pa lijevom, ne zaustavivši se ni trenutka, a potom se naglo zaustavi dok se neumorna lopta i dalje nastavila njihati. «Brzina, mladiću! Brz poput mambe! Pred velikodušnošću i entuzijazmom ujaka Trompa, Manfred je trebao smoći svu hrabrost da bi izrekao riječi koje su mu nekoliko tjedana stajale na vršku jezika. Sačeka do zadnjeg trenutka a potom ih ispljune. «Moram otići, ujače Trompe», i opazi sve razočaranje i nevjericu na tom bradatom licu koje je započeo voljeti. «Otići? Želiš li ostaviti moju kuću?» Ujak Tromp se zaustavi naglo u prašini ceste za Windhoek i obriše si znoj ručnikom koji je nosio oko vrata. «Zašto, mladiću, zašto?» «Moj će otac biti procesuiran za tri dana. Moram ići, ali potom ću se vratiti. Uvjeravam te, vratit ću se čim budem mogao.» Ujak Tromp započne ponovno trčati, podižući za sobom oblake prašine. Manfred krene za njim. Nijedan od obojice ne progovori sve dok ne stignu do šumarka gdje su ostavili konja s kolima. Ujak se popne na kola i dohvati uzde. Pogleda u Manfreda koji je ostao na tlu. «I ja bih htio imati tako odanog sina poput tebe», reče mirno, " i krene. Nakon večere i nakon svih molitva, Manfred legne u svoj krevet i započne čitati Goethea na prigušenoj svjetlosti svijeće tako da teta Trudi ne otkrije ekstravaganciju. Goethe, najdraži pjesnik njegova oca, nije uopće bio jednostavan. Manfredov se njemački jako poboljšao: dva puta tjedno teta Trudi je uvela obvezatno komuniciranje u kući, potičući stručne razgovore na koje je svaki član obitelji bio potican, zapravo, gotovo primoran da sudjeluje u njima. No, Goethe je ostajao nešto drugo, naravno, i Manfred se pokušavao snaći među glagolima koje nikad nije čuo, kad mu netko oduzme knjigu iz ruke. »Pokvarit ćeš si vid, čitajući na svjetlosti svijeće, mladiću.» Bio je to ujak Tromp. Manfred sjedne u krevetu. I ujak sjedne na krevet i započne listati knjigu. Zatim progovori ne pogledavši ga u lice. «Rautenbach sutra ide u Windhoek s Fordom T. Nosi stotinu purana na tržnicu, no, iza ima mjesta za tebe. Morat ćeš se ukrasiti s nekoliko puranovih perja i s nekoliko puranovih izmeta, ali te putovanje neće stajati ništa.» «Hvala, ujače Trompe.» Manfred nije mogao naći druge

riječi kojima bi izrazio zahvalnost. Htio ga je zagrliti i poljubiti ga u obraz, ali se suzdrži. «Moglo bi biti drugih troškova», nastavi ujak Tromp malo posramljen. «Ne znam kad ćeš se moći ponovno vratiti, no...» Potraži po džepu i uze Manfredov dlan te ugura u njega nešto. «Ujače Trompe...» «Ne reci ništa, mladiću... pogotovo ne teti Trudi.» Ujak Tromp ustane, ali ga Manfred dohvati za rukav. «Ujače Trompe... vratit ću ti sve to što si učinio za mene:» Znam, mladiću. Jednoga dana vratit ćeš mi to uz mnogo radosti i zadovoljstva...» «Ne, ne, ne jednoga dana, sada. Mogu ti vratiti sada.» Manfred skoči iz kreveta i započne tražiti po kaseti koja mu je služila kao ormar. Pogleda unutra i izvuče torbu za duhan. Vрати se k ujaku i otvori je, sav nestrpljiv od zadovoljstva. «Evo, ujače, pruži dlan.» Nasmijana lica ujak Tromp otvori golemi dlan s prstima poput domaćih kobasica. «Što imaš unutra, mladiću?», zapita ga radosno, no, osmijeh na licu mu se sledi kad mu Manfred u dlan isprazni bujicu dragog kamenja. »Dijamanti, ujače Trompe«, prošapće Manfred. «Dovoljno da postaneš bogat i da kupiš što god želiš.» «Gdje si ih uzeo, mladiću?» Glas ujaka Trompa bio je miran i bez strasti. «Kako si ih pribavio?» «Tata... moj tata. Stavio ih je u podstavu moje jakne. Rekao je da su za mene, da mi omoguće školovanje i sve što je namjeravao učiniti za mene, a nije uspio.» «Dakle, istina je!», reče tiho ujak Tromp. «Sve što pišu u novinama je istina, a ne uobičajene laži Engleza. Tvoj otac je kradljivac, bandit.» Golemi dlan se sklopi nad blagom. «A ti si bio s njim, mladiću. I ti si bio zajedno s njim kad je učinio te strašne stvari za koje ga sada optužuju, i za koje će ga zasigurno osuditi. Jesi li bio s njime, mladiću? Odgovori mi!» Njegov glas je postao jači poput vjetra pred oluju i sada je gotovo režio: «I ti si zgriješio, zajedno s njime, mladiću?» Druga ruka dohvati Manfreda za ovratnik košulje. Približi mladićevo lice na nekoliko centimetara od goleme brade. «Priznaj, mladiću! Reci mi sve do posljednje kapi zlobe koju si počinio. Jesi li bio zajedno s ocem kad je napao te Engleze i pokrao ih?» «Ne! Ne!», reče Manfred zanijekavši glavom poput luđaka. «Nije istina! Moj tata nikad ne bi učinio takvo što. Dijamanti su bili naši. Lijepo mi je to objasnio: samo smo vratili naše.» «Jesi li bio s njim kad je počinio to zlodjelo, Manfrede? Kaži mi istinu!», prekine ga ujak Tromp režeći. «Reci mi! Jesi li bio s njim?» «Ne, ujače Trompe, otišao je sam. A kad se vratio, bio je ranjen. Imao je ruku...» «O, hvala ti, gospode Bože!» Ujak Tromp podigne pogled rema nebu s olakšanjem. «Oprosti mu jer nije znao što čini, o tospode! Bio je uvučen u grijeh od zlobnog čovjeka.» «Moj otac nije zloban», pobuni se

Manfred. «Prevarili su ga i oteli mu sve.» «Tišina, mladiću.» Ujak Tromp ustane svim svojim stasom, predivan i užasan, poput proroka iz Biblije. «Tvoje riječi vrijeđaju Gospodina. Smjesta ćeš ih iskupiti.» Povuče Manfreda i gurne ga prema željeznom nakovnju. «Ne kradi. To je riječ Gospodnja!» Položi jedan od dijamanata u sredinu nakovnja. «Ovo kamenje je voće zla i nosi užasan grijeh.» Zatim dohvati malj od dva kilograma i pruži ga Manfredu «Moraju biti uništeni.» Položi malj u Manfredovu ruku. «Moli za Božji oprost, mladiću. Moli Gospodina i zamahni maljem!» Manfred se našao s maljem u ruci, stišćući ga na prsima, i gledajući u dijamante na nakovnju. «Hajde, mladiću! Uništi tu prokletu stvar, ili budi zauvijek proklet», režio je ujak Tromp. «Udari, u ime Božje! Oslobodi se krivnje i sramote.» Polako, Manfred podigne malj iznad glave a potom se zaustavi. Okrene se i pogleda u ponosnog čovjeka. «Zamahni snažno», nije popuštao. «Odmah!» Manfred udari maljem, na isti način kao što je lomio drva sjekirom. Kad se razarajući malj sručio na nakovanj, mladić ispusti zvuk od napora. Zatim ga polako ponovno podigne. Dijamant se pretvorio u bijelu prašinu, sitnu poput šećera, no, još uvijek punu ostataka njegove vatre i ljepote: malena zrnca su se i dalje sjajila na svjetlosti svijeće. Kad je ujak Tromp rukom očistio nakovanj od ostataka dijamanata, prašina poleti čineći sjajnu dugu na zemljanom podu. Ujak Tromp ponovno položi neprocjenjivo vrijedan dijamant na nakovanj. Predstavljao je pravo bogatstvo, koje je malo tko mogao zaraditi u deset godina teškog rada. «Hajde!», uzvikne i malj se zavrte u zraku te se sruči na malj poput gonga. Dragocjena prašina se rasprši, i zamijeni je drugi dragi kamen. «Hajde!», režio je Tromp, a Manfred je zamahivao maljem, jecajući u grlu na svaki udarac, dok konačno ujak Tromp ne reče: »Blagoslivljan Bog. Gotovi smo!», i padne na koljena s Manfredom pred nakovnjem kao pred oltarom, u dijamantnu prašinu i započnu moliti: «O, Gospode, Isuse Kriste, gledaj na ovo kao na iskupljenje. Ti koji si dao svoj život za naše izbavljenje, oprosti tvom mladom sluzi kojeg je neznanje i dječastvo navelo da zgriješi.» Bila je prošla ponoć i svijeća se otopi u vlastitom vosku. Ujak Tromp ustane i povuče za sobom i Manfreda. «Idi sada u krevet, mladiću. Za sada smo učinili sve što je bilo u našoj moći da ti spasimo dušu.» Pogleda Manfreda kako je kliznuo pod pokrivače. Zatim ga mirno zapita: «Da ti zabranim da odeš sutra u Windhoek, bi li me poslušao?» «Moj otac!», prošapće Manfred. «Odgovori mi, mladiću, bi li me poslušao?» «Ne znam, ujače Trompe, no, mislim da ne bih uspio. Moj tata...» «Imaš već

dovoljno stvari za koje se mora pokajati, i ne želim nadodati još i neposluh. I stoga ti neću zabraniti da odeš. Učinit ćeš što ti savjest i odanost budu naložile. No, za tvoje dobro i za moje, kad stigneš u Windhoek, služi se imenom Bierman, a ne De La Rey!»

«Presuda je danas. Uvijek sam slijedio pravilo da nikada ne pogađam unaprijed kako će se završiti proces», reče Abe Abrahams, sjedeći pred Centaineinim pisačim stolom, «no ovoga puta učinit ću izuzetak: kažem da će taj čovjek završiti na vješalima. Nema ni najmanje sumnje.» «Kako možeš biti tako siguran, Abe?», zapita ga mirno Centaine, i odvjetnik ju pogleda uz osobno divljenje, a potom joj odgovori. Na sebi je imala jednostavnu haljinu, s niskim strukom, a jedino je predivna svila od koje je bila sašivena opravdavala cijenu. Naglašavala je njezin oblik, njene malene grudi, koje su bile u modi i uzak struk pred prozorskim vratima. Jaka afrička svjetlost je činila auru oko glave: sve to mu je otežavalo da se usredotoči na pravne razloge važne da potkrijepe njegovu prethodnu tvrdnju. Zatim pogleda u cigaru, koju je pušio i započne svoj razgovor. «Ponajprije je tu stvar krivnje. Nitko, a najmanje obrana, nije ni pokušavala dokazati da nije kriv poput vraga. Kriv je u namjeri i u izvršenju, prvi je u pripremi, u pokušaju bijega i u svim ostalim otežavajućim okolnostima, od krađe konja koji su pripadali vojsci do ranjavanja policajca s oružjem još iz rata, ručnom bombom. Zapravo je obrana priznala da je njena jedina nada da časní sud izvuče iz šešira kojeg pravnog zeca, što se do sada još nije dogodilo. Centaine uzdahne. Dva dana su ju ispitivali kao svjedoka: iako je ostala mirna i pribrana dok su ju zapljusnula pitanja tužitelja i branitelja, počela se osjećati umorno i započela ju je mučiti grižnja savjesti što je Lothara natjerala na taj očajnički i luđački čin i što je ona sada bila ta koja ga je pravno proganjala. «Osim toga», nastavi Abe zamahnuvši cigarom, «tu su i njegove prethodne krivnje. Za vrijeme rata bio je izdajica i buntovnik, odgovoran za niz zlodjela.» «Ali, pomilovan je za ratna zlodjela«, primijeti Centaine. «Na dekretu je potpis prvog ministra i pečat njegova kabineta.» «Ali, to će zasigurno utjecati na presudu, i to negativno.» Abe je zanijekao glavom poput osobe koja ni malo ne sumnja u to. «Nakon takve amnestije, ponovno okaljati ruke zlodjelom znači ugristi ruku koja ti je oprostila, ugroziti dignitet prava. Uvjeravam te da to sucu neće biti ni malo drago.» Abe pogleda na vršak cigare. Bilo je dva centimetara pepela i bio je zadovoljan sa samim sobom te nastavi: «Osim toga», reče, «čovjek ne pokazuje uopće znakove kajanja... ni sjene: nije rekao nikome gdje je

završio plijen.» Zastane opazivši Centainein izraz lica kad je začula da se spominju dijamanti koje je izgubila u pljački. Brzo skrene razgovor na drugu temu: «Kao četvrto, emotivni aspekti zlodjela, prema ženi koja pripada visokom društvu.» Nasmije se ispod brkova. «Žena koja mu je uništila ruku jednim ugrizom...» Centaine se namršti i prestane se šaliti. «Tvoja hrabrost i tvoje dostojanstvo bit će značajni za donošenje presude u tvoju korist. Jesi li pročitala novine: govore o tebi kao o mješavini između Ivane Orkanske i Florence Nightingale, nagađajući da je agresija imala i druge aspekte koje ti tvoj sram ne dozvoljava da izrekneš. Sudac će ti ponuditi njegovu glavu na srebrenom pladnju.» Centaine pogleda na sat. «Porota će se ponovno sastati za četrdeset minuta. Bolje je da krenemo.» Abe odmah ustane. «Ništa mi se ne sviđa više nego vidjeti kako pravda djeluje... njen dostojanstven i odmjeran korak s klopama i ritualima, polagano djelovanje...» «Ne sada, Abe», prekine ga popravivši si šešir pred ogledalom. Spusti crni veo iznad očiju, a potom stavi pod mišku torbicu od krokodilske kože. «Idemo vidjeti kraj tom užasnom suđenju bez govorničkih bisera s tvoje strane.»

Uspeli su se brežuljkom Abeovim Fordom. Novinari su ih čekali pred ulazom: fotografi su gurali fotografske aparate kroz automobilska stakla i zasljepljivali Centaine bljeskovima. Ona je zaklanjala oči torbicom, no, čim iziđe iz auta bace se prema njoj poput horde vukova, zapljusnuvši ju pitanjima. «Bi li vam bilo drago da ga osude na vješala?» «Možete li prebroditi tako veliki gubitak, gospođo Courteney?» «Mislite li da će sud biti milostiv prema De La Reyju ako im otkrije gdje je sakrio plijen?» «Što osjećate u ovom trenutku?» Abe je pokušao zaštititi, otvorivši si put kroz gomilu i povukavši ju za sobom u relativno mirnu sudnicu. «Sačekaj me ovdje, Abe», zapovjedi mu i klizne hodnikom rezerviranim za svjedoke, odmaknuvši ljude koji su se našli pred ulazom i koji je još uvijek bio zatvoren. Glave se okrenu i pogledaju je, ali ona nije marila i uvuče se u ženski toalet. Ured koji je bio rezerviran za obranu nalazio se pored i Centaine provjeri ne gleda li ju tko, a potom brzo pokuca na ta vrata i klizne u sobu. Zatvori ih za sobom i kad su odvjetnici obrane podigli pogled prema njoj, reče: «Oprostite što smetam, gospodo, no, moram razgovarati s vama.» Nekoliko trenutaka kasnije Centaine se pridruži Abeu koji ju je čekao. «Stigao je i gospodin Malcomess», reče joj i ona na trenutak zaboravi na ostale brige. «Gdje je?», zapita ga, nestrpljiva da ga ugleda. Nije ga vidjela od drugog dana procesa, kad je svjedočio tenorskim glasom od

kojeg su je prolazili trnci. Njegovo je svjedočenje bilo još upečatljivije, jer je sve ispričao smireno i objektivno. Obrana ga je pokušala smesti oko govora o pucnjavi na samo konje i pogotovo na bacanje bombe; no, shvatili su ukratko da nisu mogli očekivati nikakvu prednost i otpustili su ga nakon brzog ispitivanja. Od tog dana Centaine ga je tražila uzalud svojim pogledom. «Dakle, gdje je?», ponovi. «Već je ušao u sudnicu», odgovori joj Abe i Centaine opazi da su otvorili glavni ulaz. «Charlie nam drži mjesto, nije potrebno da ulazimo zajedno sa svom tom gomilom.» Abe je dohvati pod ruku i povede mirno među posljednje koji su ulazili. Ljudi ju prepoznaju i ostave joj mjesta da krene prema trećem redu gdje je Charlie držao slobodna mjesta za njih. Centaine je promatrala ljude u sudnici u potrazi za Blaineovom pojavom. Poskoči kad je gomila otvorila maleni prostor s druge strane sudnice. I on ju je tražio i opazi ju trenutak kasnije: i on se trgne. Pogledaju se nekoliko trenutaka kao da tih nekoliko metara što su ih dijelili stvaraju golem ponor. Nijedan od njih se ne osmjehne, no, niti skrene pogled. Zatim se prolaz zatvori i izgube se iz vidika. Centaine sjedne hineći da traži nešto u torbici da bi se pribrala. «Evo ga!», uzvikne Abe i na trenutak ona pomisli da je mislio na Blainea. Zatim opazi da su čuvari dovodili Lothara de La Reyja. Iako ga je vidjela svakodnevno od početka procesa, još se uvijek nije priviknula na njegov nov izgled. Danas je na sebi imao svijetloplavu košulju i tamne hlače koje nisu imale neku određenu boju. Odjeća je izgledala preširoka za njega, a jedan je rukav bio podignut pribadačom nešto ispod batrljka. Vukao se poput starca, dok ga je jedan čuvar pridržavao da prijeđe stube koje su vodile do njegova mjesta. Sada mu je sva kosa bila sijeda, i obrve su također bile prosijede. Bio je nevjerojatno mršav i njegova je put izgledala kao da u njemu nema života: ispod brade i na vratu imao je nabranu kožu. Sjedne na optuženičku klupu i podigne pogled pogledavši svjetinu. U njegovu izrazu mogao se pročitati patetičan strah dok je promatrao klupe. Zatim Centaine opazi bljesak sreće u njegovim očima i potisnut osmijeh čim je pronašao osobu koju je tražio. Bila je svjedok tome svakoga dana, i po pet puta, tako da se sada odmah okrenula i potražila osobu među svjetinom koja je u tolikoj mjeri privlačila Lotharovu pažnju. «Tišina u sudnici», zarezni vratar. Uz šum svjetine koja je ustajala sa stolaca ušao je sudac Hawtborne s još dva suca. Hawtborne, predsjednik ovoga suda, bio je čovječuljak sijede kose i dobroćudnih očiju poput školskog učitelja: izgledalo je nepojmljivo da

je taj čovjek ciničan oglašivač smrtnih kazna, o kojemu joj je Abe pričao. Ni on ni ostali suci nisu na sebi imali smiješne perike koje su nosili engleski sudci. Nizozemski zakon se temeljio na rimskom i više je sličio na pogrebnu povorku. Tri suca bila su odjevena u jednostavne crne toge s bijelim kravatama i potihom su se dogovarali, dok su svi ostali u sudnici kašljucali ili vukli stopala, ponovno se spustivši na svoja mjesta. Zatim sudac Hawtborne podigne pogled i požuri se sa čitanjem optužbe te nastavi proces. Velika tišina se spusti na sudnicu. Novinari se nagnu nad blokove i čak i odvjetnici u prvom redu se smire i utihnu. Lothar, pak, smrtno blijed, promatrao je suca kao i svi ostali. Tužitelj je čitao vlastite opaske da bi povećao napetost. Toliko je produžio sa čitanjem da je stigao do granice trpeljivosti. Zatim ponovno podigne pogled i bez daljnjeg oklijevanja, zvonkim glasom, usredotoči se na svoju ulogu. Najprije navede optužbe, započevši s najtežim: tri pokušaja ubojstva, dva napada, krađa. Optužba je bila sastavljena od dvadeset i šest točaka za koje se teretilo Lothara i trebalo je gotovo dvadeset minuta da ih pročita. «Javno tužilaštvo je uredno pročitalo optužbe.» Njegov predstavnik crvenih obraza bio je vidljivo zadovoljan komplimentom, a Centaine se bezrazložno osjeti bijesnom opazivši tu oholost. «Porota je bila pogotovo dirnuta dokazima koje je saznala od glavnih svjedoka. Pogotovo je svjedočenje Njegove visosti guvernera bilo od velike pomoći. Prava je sreća što imamo svjedoka takvog značenja koji je u detalje opisao potjeru i uhićenje optuženog, faze u kojoj je on počinio najgora zlodjela za koja danas stoji pred sudom.» Sudac podigne pogled s papira i pogleda prema Blaineu Malcomessu. «Gospodin Malcomess nas se pozitivno dojmio i njegovo je svjedočenje ovaj sud smatrao važnim.» S Centaineinog mjesta vidjela se samo Blaineova glava. Dok je sudac gledao, klempave uši pocrvene i Centaine osjeti nježnost kad to opazi. Ta posramljenost joj je izgledala dirljivom. Odmah zatim, sudac pogleda prema njoj. «Drugi svjedok čije je svjedočenje bilo savršeno jasno jest gospođa Courteney. Porota shvaća da je to za nju bilo teško iskušenje, te joj čestita na hrabrosti koju je pokazala i to ne samo u sudnici. Još jednom imali smo sreće što je svjedočenje bilo jasno, što je uvijek potrebno kada se izriče presuda.» Dok je sudac govorio, Lothar de La Rey okrene glavu i zagleda se u Centaine. Taj pogled, te oči koje su ju optuživale na višoj razini, žena nije mogla izdržati. Spusti pogled na torbicu koju je držala u krilu. «Umjesto toga, obrana je uspjela pronaći samo jednog svjedoka optuženika. Nakon zrelog sagledavanja, zaključili smo da optuženikovi

dokazi ne mogu biti uzeti u obzir. Njegov je stav uvijek ostao negativan i nije htio surađivati. Optuženik tvrdi da je sve počinio sam, a svjedoci, gospodin Malcomess i njegovi ljudi nam potvrđuju da nije djelovao sam.» Lothar de La Rey polako okrene glavu prema sucu i ponovno ga započne promatrati hladnim izrazom lica koji je uznemirivao Hawtbronea prvih pet dana procesa. Sudac mu odgovori istim pogledom i nastavi. «Stoga smo uzeli u obzir sve dokaze koje je ovaj sud skupio i jednoglasno donijeli odluku. Optuženik Lothar de La Rey je kriv za svih dvadeset i šest kaznenih djela za koja je optužen.» Lothar ne trepne okom, ali iz sudnice se podigne jednoglasni uzdah i odmah zatim uslijedi žamor. Tri novinara skoče na noge i potrče iz sudnice. Abe se okrene i pogleda Centaine, klimnuvši glavom. «Rekao sam ti», promrmlja. «To su vješala.» Redari pokušaju uspostaviti mir u sudnici. Sudac im pomogne. «Tišina!, ili ću smjesta dati isprazniti sudnicu!», upozori, i svi utihnu. «Prije nego što pređemo na presudu saslušat ću što god obrana bude htjela dodati u obranu optuženog.» Sudac Hawtborne se okrene i pogleda mladog odvjetnika Lotharove obrane koji je odmah ustao. Lothar de La Rey nije si mogao priuštiti svog odvjetnika. Odvjetnik Reginald Osmond mu je bio dodijeljen od suda i predstavljao ga je službeno. Usprkos mladosti i pomanjkanja iskustva - bio je to prvi proces za njega u kojem se radilo o smrtnoj kazni - Osmond se ponio dosta dobro uzevši u obzir i očajno stanje njegova klijenta. Njegova ispitivanja, iako bez ikakva efekta, bila su vješto vođena i živahna, i nije dozvolio tužilaštvu da si osigura veliku prednost. «Ako mi vi, časni suče, dozvolite, predstavio bih vam još jednog svjedoka u korist optuženog.» «Hajde, hajde, odvjetniče Osmond, kako mislite uvesti još jednog svjedoka na ovom stupnju procesa? Imamo li koji prethodni slučaj te vrste?» Sudac ga je namršteno promatrao: mladić mu je mrsio planove. «Uz poštovanje prema časnome sudu, proces Van der Spuy iz 1923. i proces Alexander iz 1914.» Predsjednik nekoliko trenutaka tiho pročavrlja sa svoja dva suca, a potom podigne pogled gotovo s očajničkim izrazom lica. «U redu, odvjetniče, da čujemo i tog svjedoka.» «Hvala, gospodine.» Osmond je bio tako uzbuđen zbog tog uspjeha da je zamuckivao, pozvavši kao svjedoka gospođu Centaine De Thiry Courteney. U sudnici zavlada tišina. Čak i sudac Hawtborne nije mogao vjerovati svojim ušima. Dok je Centaine ustajala da bi otišla svjedočiti, začuje se glas iz svjetine: «Stavi mu omču oko vrata, ljepotice!» Sudac Hawtborne brzo se oporavi i dođe k sebi prostrijelivši pogledom publiku i

pokušavši pronaći smetalo. «Ne dozvoljavam takve izgrede. Prisjetit ću vas da vas mogu kazniti za povredu suda», zakriješti. Čak su se i novinari umirili i nagnu se nad svoje blokove. Redar povede Centaine na mjesto za svjedoke i ona izreče zakletvu, dok su svi prisutni, zajedno sa sucima, gledali u nju: većina uz otvoreno divljenje, neki, među kojima Blaine i Abraham Abrahams s neshvaćanjem. Odvjetnik Osmond ustane kako bi započeo s ispitivanjem, govoreći tiho i pun poštovanja, uz malo nervoze. «Gospođo Courteney, recite časnome sudu koliko dugo poznajete optuženog...», i tu se odmah ispravi, jer Lothar de La Rey nije više bio optužen, budući da su ga već proglasili krivim «...oprostite, zatvorenika.» «Poznajem Lothara de La Reyja gotovo četrnaest godina.» Centaine pogleda u lice pojavu pognutu na stolcu. «Molim vas, budite toliko ljubazni i opišite nam kako ste se upoznali.» «Bilo je to 1919. i ja sam se izgubila u pustinji. Nakon brodoloma Protea Castlebua sam odbačena na Obalu Leševa. Godinu i pol dana lutala sam pustinjom Kalahari s malenom skupinom Bušmana San.» Svi su poznavali priču: u to doba bila je glavna vijest, no, sada je prepričavanje Centaine osobno s laganim francuskim naglaskom svratilo pažnju svih. Prisjeti se žeđi, straha i osamljenosti koju je propatila, u potpunoj tišini sudnice. Čak je i sudac Hawtborne bio nepokretan, kao da je slijepljen sa stolcem, bradom naslonjenom na ruke, slušajući ju s velikom pažnjom. Bili su svi s njom dok se borila s pijeskom Kalaharija, odjevena u životinjsku kožu, s tek rođenim djetetom u naručju, dok je slijedila tragove potkovanog konja, prvi znak civilizacije koji je vidjela u svim tim mjesecima očaja. Patili su zajedno s njom, i podijelili njenu tragičnu osamljenost u afričkim noćima u pustinji, kad je svaka mogućnost spasenja izgledala nemoguća: hrabрили su ju u mislima da nastavi prema dalekom i još uvijek nevidljivom plamenu logorske vatre; prođu ih trnci zajedno s njom pred lavljim obrisima koji joj se pojavi ispred i zadrhte zajedno s njom, kao da osjećaju i oni riku lava u mračnoj noći. Svjetina uzdahne i začuje se žamor užasa kad je ispričala svoju borbu za vlastiti život i život djeteta: lav koji se sve više približavao, koji ih je tjerao sve do stabla mopani, a zatim se započinjala uspinjati na stablo poput mačke koja ne želi ostaviti ptičicu. Centaine opiše strah u noći, užasnu bol kad je osjetila njegove dugačke pandže na svojoj koži, vukući ju sa stabla. Nije uspjela nastaviti, i tu se umiješa odvjetnik Osmond. «I upravo u tom trenutku se umiješao Lothar de La Rey?» Centaine se trgne. «Oprostite... svega sam se odjednom prisjetila...» «Molim vas da

se ne uzbuđujete previše, gospođo Courteney», reče joj sudac pokušavši joj pomoći. «Sazvat ću ročište drugi dan...» «Ne, hvala vam, časni suče. Nije potrebno.» Ponovno se uspravi i pogleda sudnicu. «Da, upravo u tom trenutku Lothar de La Rey se umiješao. Bio je utaboren u blizini i rika ga je uzburkala. Ubio je lava trenutak prije nego što me htio rastrgati.» «Dakle, spasio vam je život, gospođo Courteney.» «Da, spasio me od užasne smrti, a sa mnom je spasio i moje dijete.»

Gospodin Osmond nagne glavu u tišini, ostavivši da se gledatelji i sudac naslade svom tragičnošću tog trenutka; zatim zapita ljubazno: «A što se zatim dogodilo, gospođo?» «Ostala sam bez svijesti zbog pada. Rana na nozi se inficirala. Ostala sam tako nekoliko dana, sasvim nesposobna da se brinem o sebi i o svome sinu.» «A, kako se ponio tuženi?» «Brinuo se o meni. Liječio mi je rane i udovoljio svim potrebama moga sina i mojim.» «Spasio vam je život po drugi put?» «Da», potvrdi Centaine. «Ponovno me spasio.» «Sada, gospođo Courteney, prošlo je mnogo godina, postali ste bogata žena, jako bogata, nije li tako?» Centaine ostane u tišini, a Osmond nastavi. «A jednoga dana, prije tri godine, osuđeni je došao k vama i pitao vas za financijsku pomoć za svoje poduzeće koje se bavilo preradom ribe. Je li to točno?» «Obratio se mojoj kompaniji, Courteney mining and finance da bi dobio kredit», reče Centaine i Osmond nastavi s ispitivanjem dok je ona ispričala sve do kraja kada je poslala službene osobe da preuzmu tvornicu i ribarice. «Dakle, gospođo Courteney, može se reći da je Lothar de La Rey imao razloga da se osjeti povrijeđenim, a možda i namjerno uništenim vašim postupanjem?» Centaine se dvoumila. «Moje postupanje se uvijek temeljilo na zdravim ekonomskim principima, onima koji su tipični za poslovni svijet. No, usprkos tome, spremna sam priznati da je s Lotharove točke gledanja to moglo izgledati kao namjerno potez da ga uništim.» «Je li vas on tada optužio za to?» Centaine pogleda nokte i odgovori nešto potihom. «Žao mi je, ali vas moram zamoliti da ponovite odgovor.» Pogleda ga ravno u oči i prekinutim glasom reče: «Da, k vragu. Rekao je da sam ga htjela uništiti.» «Gospodine Osmonde!» Bio je to sudac Hawtborne, koji ga je gledao oštra izraza lica. «Inzistiram na tome da svjedokinju poštedite što je više moguće!» Zatim se ponovno opusti u svome stolcu, vidljivo uznemiren Centaineinim govorom, a potom ponovno podigne glas: «Prekidam sjednicu na četvrt sata da bih dao vremena gospođi Courteney da dođe k sebi.» Kad je ponovno nastavila sa svjedočenjem, Centaine se vratila na svoje mjesto, i sjedila mirno čekajući da se

izvrše formalnosti, i da gospodin Osmond nastavi s ispitivanjem. Iz trećeg reda Blaine Malcomess joj se osmjehne, da bi ju ohrabrio, a ona shvati da je morala odmah skrenuti pogled jer bi inače svatko u sudnici shvatio njene osjećaje prema tom čovjeku. I odjednom njene oči odlete prema najdaljem kutu sudnice, neodoljivo privučene drugim očima koje su ju promatrale, i ona protrne, jer je imala nevjerojatan dojam da gleda u još jednog Lothara de La Reyja. Lothara kao što ga je upoznala prije toliko godina, pogleda boje topaza, ponosna i pametna, s predivnim obrvama: mlade oči i nikada zaboravljene. No, te se oči nisu nalazile na Lotharovom licu: Lothar se nalazio na optuženičkoj klupi, nedaleko od nje, nagnut, siv i bez života. Ovo je lice bilo mlado, snažno, puno mržnje, i ona je znala tko je to, znala je sigurnim instinktom majke. Nikada nije vidjela svoga mlađeg sina: po njenoj želji odnijeli su ga čim se rodio i ona odmaknula pogled da ne bi morala susresti njegovo lice ni trenutka. No, sada ga je prepoznavala, i izgledalo je kao da je jezgra njenog postojanja, boli pod njegovim pogledom, te je morala prekriti usta da bi izbjegla kriknuti od boli. «Gospođo Courteney! Gospođo Courteney!» Sudac ju je zvao, uzburvano, i Centaine se primora okrenuti glavu prema njemu. «Je li vam dobro, gospođo Courteney? Možete li nastaviti?» «Hvala, gospodine, dobro mi je.» Njen je glas izgledao kao da dolazi iz velike daljine i trebala joj je sva snaga volje da ponovno pogleda mladića među gledateljima: Manfreda, svog sina. «Dobro. Odvjetniče Osmonde, možete nastaviti.» Bile su joj potrebne sve snage da se Centaine usredotoči na sljedeće pitanje, i pitanja koja su uslijedila, i koja su je prisjećala na dan krađe i na borbu pored presušene rijeke. «Ako shvaćam ispravno, gospođo Courteney, nije vam naudio, sve dok niste pokušali dohvatiti dvocijevku?» «Upravo tako. Do tog trenutka nije me dodirnuo.» «Već ste nam ispričali da ste u ruci imali pušku i da ste je pokušali nabiti.» «Točno.» «I biste li je bili upotrijebili da ste je uspjeli nabiti?» «Da.» «Možete li nam reći, gospođo Courteney, biste li bili zapucali s namjerom da ubijete u tom slučaju?» «Prigovor!», skoči tužitelj. «To pitanje iziskuje pretpostavku. «Gospođo Courteney, možete se suzdržati od odgovora, ako to želite», objasni joj sudac Hawtborne. «Odgovorit ću», reče zvučnim glasom Centaine. «Da, zasigurno bih ga pokušala ubiti.» «Mislite li da je to zatočenik znao?» «Časni suče, ulažem prigovor. Kako bi to mogla znati svjedokinja?» Prije nego što se sudac mogao umiješati, Centaine odgovori: »Poznavao me, poznavao me dobro. Znao je da bih ga bila ubila, ako bi mi se pružila prilika.»

Osjećaji koje su prisutni do tog trenutka potiskivali, sada se oslobode i bilo je potrebno nekoliko minuta da se ponovno umire. U žamoru Centaine ponovno pogleda prema publici: do tada je uspjela suzdržati se i ne učiniti to. Mjesto je bilo prazno. Manfred je otišao i osjeti se zbunjenom. Osmond joj je ponovno započinjao postavljati pitanja i ona izgubi prvo.. «Oprostite mi, možete li ponoviti pitanje? «Gospođo Courteney, pitao sam vas o pušci koju ste namjeravali upotrijebiti protiv mog klijenta, ako...» «Prigovor, gospodine suče. Svjedokinja je samo namjeravala štititi sebe i svoje dobro», oglasi se tužitelj. «Morat ćete ponovno postaviti pitanje, odvjetniče Osmonde.» «U redu, gospodine. Gospođo Courteney, hoćete li nam reći je li moj klijent protiv vas upotrijebio više energije nego što je to bilo potrebno da vas razoruža?» «Oprostite mi.» Centaine se nije uspijevala usredotočiti. Htjela je pogledati među gledatelje. «Ne shvaćam pitanje.» »Zatvorenik je upotrijebio više snage od potrebne da vas razoruža i da vam onemogući da pucate u njega?» «Ne, ne, samo mi je oduzeo pušku i odbacio je.» «A potom, kad ste mu ugrizli ruku... kad ste mu žarili zube u živo meso, i time mu uzrokovali ranu zbog koje mu je kasnije morala biti amputirana ruka, je li vas udario ili povrijedio na bilo koji način?» «Ne.» «Tko zna koliko ga je boljela ruka... No, usprkos tome, nije upotrijebio silu protiv vas, nije li tako?» «Tako je.» Centaine potvrdi. «Bio je...», pokuša naći riječi. «Bio je čudnovato nježan, gotovo ljubazan.» «Shvaćam. A prije nego što ste otišli, zatvorenik se morao uvjeriti da imate dovoljno vode da biste preživjeli, nije li tako? I dao vam je savjete za vaše dobro?» «Provjerio je ima li dovoljno hrane i vode, i savjetovao me da ostanem pored automobila sve dok ne dođu po mene.» «A sada, gospođo Courteney...» Osmond se nećkao. «U novinama je insinuirano da vas je zatvorenik i silovao...» Centaine ga bijesno prekine: »Insinuacije su odvratne i sasvim neutemeljene.« «Hvala, gospođo. Imam još samo jedno pitanje koje bih vam htio postaviti budući da ste dobro poznavali mog klijenta. Bili ste s njime u lovu kad vas je tek bio spasio, i kada si je morao pribaviti meso za vas i dijete. Dakle, vidjeli ste ga kako puca?» «Da.» «Po vašem mišljenju, da je zatvorenik htio ubiti vas ili gospodina Malcomessa, ili bilo kojeg policajca koji su ga slijedili, bi li bio u stanju to učiniti?» «Lothar de La Rey je jedan od najboljih strijelaca koje poznajem. Mogao nas je ubiti sve više puta.» «Nemam drugih pitanja koje bih postavio svjedokinji. «Želite li ponovno ispitati svjedoka? Tužitelj ustane malo u nelagodi: «Nemam pitanja za gospođu Courteney.» «Gospođo Courteney, sud vam

zahvaljuje na novim dokazima što ste mu pružili. Možete se vratiti na vaše mjesto.» Centaine je bila toliko usredotočena na proučavanje galerije gledatelja u potrazi za sinom Manfredom da se spotaknula o stubu. I Abe i Blaine skoče na noge da bi joj pomogli. Prije je stigao Abe, koji je potom povede do njena mjesta. «Abe», šapne mu nestrpljivo. «U galeriji je bio jedan mladić među gledateljima dok sam svjedočila. Plav, oko trinaest godina, iako ih pokazuje šesnaest ili sedamnaest. Zove se Manfred. Manfred de La Rey. Pronađi ga. Želim razgovarati s njim.» «Odmah?» Abe je izgledao začuđeno. u «Da, odmah.» «Neću vidjeti trenutak kad će mu skratiti kaznu...» «Hajde, idi!», grakne ona. «Pronađi mi ga!» I Abe skoči na noge, nakloni se trojici sudaca i potrči iz sudnice upravo u trenutku kad je odvjetnik Reginald Osmond ponovno ustajao. Osmond je govorio iskreno i sa žarom, služeći se Centaineinim riječima, ponovivši njene iste riječi. «Spasio me od užasne smrti, a sa mnom je spasio i moga sina.» Osmond značajno napravi stanku, a potom nastavi: «Osuđeni je smatrao da je zavrijedio zahvalnost i velikodušnost gospođe Courteney. Stavio se pod njeno okrilje kad ju je pitao za kredit, i mislio je, griješeći, no, dobrih namjera, da je njegova vjera u nju izdana.» Njegov spretan zahtjev da smanje kaznu odužio se na pola sata, ali Centaine je mislila više na Manfreda nego na sudbinu njegova oca. Pogled kojim ju je Manfred ošinuo duboko ju je pogodio. Njegova mržnja se gotovo mogla dodirnuti i u njoj je probudila grižnju savjesti za koju je mislila da je odavno zakopana. «Sada će ostati sam, bit će mu potrebna pomoć», pomisli. «Moram ga pronaći. Moram pokušati riješiti njegove brige, na neki način.» Sada je shvatila zašto je toliko godina odbijala svoje dijete, misleći na njega, samo i uvijek kao na Lotharovo kopile, i iz kojeg je razloga uvijek izbjegavala da ga susretne. Bilo je dovoljno da ga pogleda samo na trenutak i da sva njena obrana koju je pažljivo gradila, padne u vodu, osjetivši majčinsku ljubav koju je duboko zakopala u sebi. «Pronađi mi ga, Abe», prošapće i shvati da je Reginald Osmond dovršio svoj zahtjev posljednjim apelom: «Lothar de La Rey se osjećao progonjenim. Uslijed toga, počinio je niz kaznenih djela teških i neoprostivih. No, usprkos tome, časni suce, njegovo ponašanje u različitim okolnostima dokazuje da nije zloban čovjek, štoviše, spreman je na samilost, no, vođen osjećajima previše jakim da im se mogao oduprijeti. Zaslužuje tešku kaznu, društvo to s pravom traži: no, apeliram na vas, gospodo porotnici, da pokažete malo samilosti o kojoj vam je danas gospođa Courteney dala dokaza, i da ovog čovjeka,

koji je već iskupio svoje greške gubitkom jedne ruke, ne kaznite najvećom kaznom koju zakon predviđa.» Odvjetnik sjedne u tišini koja se produži na nekoliko minuta, dok se sudac Hawtborne ne trgne iz neke vrste sna u koji je utonuo. «Hvala, odvjetniče Osmonde. Sad se sud povlači u sobu za savjetovanje. Presuda će biti donesena ovog popodneva u dva sat i pol.» Centaine potrči iz sudnice, tražeći Abea ili svoga sina. Pronađe Abea na stubištu zgrade, kako razgovara s jednim od policajaca na straži. Zastane odmah i krene joj ususret. «Jesi li ga pronašao», zapita ga ona s nestrpljenjem. «Žao mi je, Centaine. Nema traga mladiću kojeg si mi opisala.» «Hoću da ga pronađeš i da mi ga dovedeš pod svaku cijenu, Abe. Posluži se svim ljudima koji ti budu potrebni. Ne zanima me koliko će me to stajati. Pretresi cijeli grad. Učini sve što je u tvojoj moći da ga pronađeš, mora negdje živjeti.» «U redu, Centaine. Odmah ću krenuti na posao. Kažeš da se zove Manfred de La Rey... dakle, povezan je s kradljivcem.» «Sin mu je», reče ona. «Shvaćam», reče zamišljeno Abe. «Mogu li te upitati zašto ga hoćeš tako strasno, Centaine? Što ćeš mu učiniti kad ga pronađeš?» «Ne, ne možeš me to pitati. Ti ga samo pronađi.» «Zašto ga želim pronaći?», zapita se kasnije, istim Abeovim riječima, u nedoumici. «Zašto ga želim pronaći, nakon toliko godina?» Odgovor je bio očit. «Jer mi je sin.» «A što ću učiniti kad ga budem pronašla? Bijesan je na mene. Mrzi me, pročitala sam mu to u očima. Ne zna tko sam, zapravo; pročitala sam i to. Dakle, što ću učiniti kad ga budem pronašla i kad bude stajao preda mnom?» Ponovno odgovori samoj sebi na jednostavan način: «Ne znam. Zaista ne znam.» «Najveća kazna za prva tri kaznena djela iz optužnice jest smrt vješanjem», reče sudac Hawtborne. «Optuženi je već proglašen krivim za ta kaznena djela, ali i za ostala spomenuta u optužnici. Sud se ne bi dvoumio da izreče najveću kaznu, no, izvanredno svjedočenje u istoj mjeri izvanredne gospođe tjera nas na razmišljanje. Činjenice koje nam je gospođa Courteney svojevrijedno iznijela još su važnije, ako uzmemo u obzir da je ta žena štošta propatila zbog optuženog... fizički, emotivno i materijalno... osim toga, morala je pretrpjeti i zle jezike. U trideset i tri godine službovanja na sudu nikada nisam doživio i čuo tako plemenito svjedočenje i smatram da naš sud mora uzeti u obzir primjer koji nam je gospođa Courteney pokazala.» Sudac Hawtborne se nakloni lagano prema Centaine. Zatim skine naočale s nosa i pogleda prema Lotharu de La Reyju. «Neka optuženi ustane», reče. «Lothar de La Rey, vi ste proglašeni krivim za sva kaznena djela koja vam se pripisuju, koji su u presudi skupljena u

jednu kaznu. Kazna koju vam ovaj sud određuje jest doživotna robija.» Prvi put od početka suđenja Lothar de La Rey pokaže osjećaje. Izraz lica se promijeni, jedan kapak mu se započne tresti nekontrolirano, i podigne jedinu preostalu ruku prema sucu u togi. «Radije me ubijte!», uzvikne. «Objesite me, ali nemojte me zatvoriti poput životinje...» Čuvari ga odvuku iz sudnice dok je on spustio glavu, uništen presudom; cijela sudnica je umuknula preplavljena valom ljudske samilosti. Čak je i sudac bio dirnut: tužna lica ustane i polako iziđe iz sudnice sa svojim kolegama. Centaine je ostala sjediti, pogledavši u prazne klupe i ljude koji su u tišini napuštali sudnicu, kao da se radi o pogrebu. «Radije me ubijte!» Znala je da nikada neće moći zaboraviti tu molbu. Pogne glavu i prekrije si oči rukom. U mislima je ponovno vidjela Lothara kakav je bio kad ga je upoznala, tvrd i vitak poput crvenog lava iz Kalaharija, sa svijetlim očima koje su promatrale daljinu u plavkastoj sumaglici, biće beskonačnog prostora preplavljenog bijelom sunčevom svjetlošću. I pomisli na sudbinu koja ga je očekivala sada: ostati zatvoren zauvijek u uskoj ćeliji, gdje je ostatak života morao provesti bez sunca i pustinjskog vjetra. «O, Lothare», uzvikne iz dubine svoje duše, «kako je moguće da si nekoć tako snažan i lijep mogao završiti na taj način? Uništili smo jedno drugo, uništivši i dijete koje smo stvorili u predivnom razdoblju naše ljubavi.» Ponovno otvori oči. Sudnica je bila prazna i pomisli da je ostala sama sve dok ne osjeti prisutnost jedne osobe pored sebe. Odmah se okrene i opazi Blainea Malcomessa. «Sad shvaćam koliko je pravedno da te volim», potiho joj reče. Stajao je iza nje, glave nagnute prema njoj i ona ga pogleda osjetivši da težak teret boli i kajanja postaje laganiji. Blaine joj uze ruku i čvrsto je stisne među svojim. «Borio sam se sa samim sobom otkako smo se razdvojili, pokušavši pronaći snage da te ne vidim više. Gotovo sam uspio. No, ono što si učinila danas sve je promijenilo. Čast, obveza i sve ostalo za mene više nemaju nikakvo značenje kad te promatram. Dio si mene i moram ostati s tobom.» «Kada?» «Što prije», reče joj. «Blaine, u mom dugom životu učinila sam puno loših stvari ljudima, zadala im bol i nesreću. Sada je dosta. I ja ne mogu živjeti bez tebe. Htjela bih te cijelog, no, zadovoljit ću se i manjim dijelom, za dobrobit tvoje porodice.» «Bit će jako teško, možda nemoguće», upozori ju potiho. «No, pristajem na tvoje uvjete. Nećemo nautiti drugima. No, i ja tebe želim tako jako...» «Znam», prošapće mu i ustane te ga pogleda u oči. «Zagrli me, Blaine, samo na trenutak.»

Abe Abrahams je tražio Centaine po hodnicima palače pravde. Stigne do vrata sudnice i odmakne ih u tišini. Centaine i Blaine Malcomess su stajali zagrljeni u hodniku, zaboravivši na svijet koji ih je okruživao. Pogleda ih na trenutak ne shvaćajući, a potom ih zatvori i postavi se na stražu, uzrujan s tisuću strahova i nadanja u njenu sreću. «Zavrjeđuješ ljubav», prošapće. «A ovaj muškarac ti je može pružiti ako Bog da.» «Mora da je zemaljski raj bio otprilike ovakav», pomisli Centaine. «A Eva se morala osjećati kao što se ja sada osjećam.» Vozila je polako, nikada nije vozila tako polako. Iako je njeno srce gotovo prsnulo od nestrpljenja, pokuša se svladati. «Nisam ga vidjela pet dugih mjeseci», reče samoj sebi. «Pet mjeseci čekanja samo će učiniti trenutak susreta još slađim, kad ga budem ponovno mogla zagrliti.» Usprkos Blaineovim najboljim namjerama i svim uvjerenjima, Centaineini uvjeti su prevagnuli. Nisu više bili zajedno nakon nekoliko ukradenih trenutaka u sudnici. Sve to vrijeme ostali su odvojeni više od stotinu kilometara: Blaine je bio vezan uz svoje obveze u Windhoeku, a Centaine u Welteyredenu, boreći se očajnički dan i noć da financijsko carstvo preživi, a sada se nalazilo u agoniji, uništeno gubitkom svih tih dijamanata, od kojih ni jedan nije pronađen. U sebi je Centaine uspoređivala taj gubitak s jednom od Ovaovih otrovnih strijela, malenog Bušman: izgledale su poput igračke, no, bile su u stanju ubiti najveće afričke životinje. Oslabile bi, a potom polako paralizirale žrtvu, koja je na početku teturala nesigurna na nogama, a potom padala ležeći zadihano i čekajući da se olovni znoj smrti proširi venama i arterijama, ili lovčev posljednji udarac. «I ja sam sada u takvom stanju, paralizirana na tlu, a lovci se približavaju.» U tim mjesecima se borila svom svojom odlučnošću i energijom, no, bila je umorna... do kostiju. Pogleda se u retrovizor i jedva se prepozna. Imala je umorne oči, s izraženim borama ispod njih koje šminka nije uspjela pokriti. Bila je maska umora i očaja. «No, danas ću ostaviti u stranu očaj. Neću misliti ni trenutak na njega. Mislit ću na Blainea i na čaroban prizor koji mi priroda nudi.» Ostavila je Welteyreden u zoru i nalazila se na dvjesto kilometara sjeverno od Cape Towna, vozila se golom nizinom Namaqualanda prema oceanu, iako se on još nije nazirao. Kiše su kasno stigle te godine, tako da je i proljetno pupanje okasnilo, i iako je samo nekoliko tjedana preostalo od Božića, veldje još uvijek bio odjeven u svečane boje. Veći dio godine te nizine su bile gole i očišćene vjetrom, slabo naseljene i ne baš privlačne. No, sada su blage uzvisine bile prekrivene neprekinutim plastom vegetacije tako živahne boje da je zbunjivala pogled. Bilo je cvijeća pedesetak različitih vrsta, a svaka vrsta činila je malenu skupinu, pretvarajući krajolik u neku vrstu božanstvenog mozaika, tako sjajnog da je izgledao kao da gori pod plavetnilom neba, koje je gotovo bilo bolno za oči. Cesta je vijugala i nije na svim mjestima bila jednaka, bila je jedina točka po kojoj se mogla orijentirati u tom predivnom kaosu, i koja se brzo gubila

među vegetacijom. Bila je isprekidana travom i poljskim cvijećem koje je klizilo ispod automobila čineći zvuk planinskog potoka. Na vrhu jedne uzvisine Centaine zaustavi vozilo. Pred njom se prostirao ocean, zeleno prostranstvo s bijelim perjanicama, koji je graničio s drugim prostranstvom raznobojnih pupoljaka. Kroz otvoreni prozor morski povjetarac joj razbaruši kosu. Osjeti zabrinutost i bol sakupljenih u tih nekoliko posljednjih mjeseci kako su se rasplinuli pred tom treperavom ljepotom, i radosno se nasmije, zaštitivši si oči pred tom eksplozijom narančastih, crvenih i žutih cvjetova, promatrajući prema dolje, u potrazi za obalom. «Jednostavna je baraka», rekao joj je Blaine u posljednjem pismu. «Dvije sobe bez tekuće vode, kamin na otvorenom i neudoban. No, tu provodim praznike od djetinjstva i obožavam ovo mjesto. Nisam doveo nikoga od kada je umro moj otac. Čim mogu, odem, uvijek sam. Bit ćeš prva.» I uz pismo joj je poslao i kartu kako bi mogla pronaći mjesto. Opazi je odmah, upravo na obali oceana, na rtu male uvale. Slamnati krov pocrnio je od starosti, ali su zidovi bili debeli i okrečeni istom bojom perjanica koje su okrunile zelene valove mora. Nit dima pocrnila je plavo nebo krećući se upravo prema njoj. Osim kuće opazi i malenu ljudsku pojavu u pokretu na grebenu, i odjednom se htjede požuriti. Ali, motor nije htio krenuti. Nije popuštala sve dok nije ispraznila bateriju. «Merde I još jednom merde! Bio je to stari automobil, koji je jedan od odgovornih za imanje Welteyreden dobro iskoristio i koji je zamijenio njen uništen Daimler. Činjenica da se upravo sada pokvario, uzrokovala je da se prisjeti ponovno svih poteškoća koje je jedva uspjela zaboraviti te je žalila za vremenima kad si je mogla priuštiti novi žuti Daimler svake godine. Spusti ručnu kočnicu i ostavi da automobil sam krene nizbrdo. Na taj način uspije ponovno upaliti motor koji oslobodi plavkasti dim, nakon čega brzo krene cestom i ubrzo se zaustavi iza bijele brvnare. Potrči do grebena iznad oceana i započne vikati mašući rukama, uz glasan žubor valova: no, on ju začuje i podigne glavu, opazi ju i potrči joj ususret skačući s jedne skliske stijene na drugu. Na sebi je imao samo hlače kaki boje, i u ruci nekoliko još živih jastoga. Kosa mu je narasla od posljednjeg puta kad ga je vidjela. Bila je mokra i kovrčava od morske soli, a on se smijao, pokazujući bijele zube. Pustio si je brkove. Nije bila sigurna jesu li joj se sviđali, no, ta misao potone u drugim osjećajima i Centaine mu se baci u zagrljaj. «O, Blaine», jecala je. «O, Bože, koliko si mi nedostajao!» Zatim mu ponudi usne na poljubac. Njegovo lice bilo je mokro od morske vode, a njegove usne slane. Brkovi su je škakljali. Ne, uopće joj se nisu sviđali... No, on ju je već podigao i trčao prema brvnari, dok se ona čvrsto držala oko njegova vrata, luđački se smijući od velike želje za njim. Blaine je sjedio na tronošcu pored vatre na otvorenom, gdje je zrak mirisao po drvu mikwood. Centaine je spremala pjenu za brijanje u posudici, da mu obrije brkove, a Blaine se žalio. «Pet mjeseci mi je trebalo da narastu, a

bio sam tako ponosan na njih...», posljednji put se dohvati za vršak brkova. «Izgledam tako energično s njima, nije li tako?» «Ne», reče odrješito Centaine. «Radije bih da me jež poljubi.» Nagne se nad njega i prekrije brkove pjenom iznad gornje usne, a potom se povuče za korak i zagleda se u njega poput slikara koji razmišlja što bi mogao učiniti sa slikom. Stisnut na stolcu Blaine je još uvijek bio gol poput Adama, jer se tek ustao iz kreveta. Odjednom se Centaine zlobno osmjehne. Prije nego što je mogao shvatiti njene namjere i obraniti se, ona je već učinila korak prema naprijed i premazala pjenom najintimniji dio njegovog tijela. On ga pogleda utučeno. «I on?», zapita ju. «Bilo bi to kao da si odrubim nos da bih napakostila svome licu», nasmije se ona. «Ili slično.» Zatim nagne glavu u stranu i izrazi svoje mišljenje: «Mislim da vražićak s brkovima ljepše izgleda od tebe.» «Polako s deminutivima», upozori je, potraživši ručnik. «Budi miran, stari moj, ne namjeravam joj dozvoliti da te vrijeđa», reče, te stavi ručnik oko pasa. «Tako je bolje. Sad se mogu usredotočiti na posao bez odvlačenja pažnje.» Uze u ruku briaćući nož i započne ga brusiti na kožnom pojasu brzim i iskusnim pokretima. «Gdje si naučila? Počinjem biti ljubomoran.» «Moj otac», objasni mu. «Uvijek sam mu sređivala brkove. A sada se dobro drži.» Dohvati mu nos kažiprstom i palcem i podigne ga uvis. Blaine započne moliti kroz nos: «Zahvalni smo ti što ćemo dobiti...» Sklopi oči i trgne se kad oštrica dodirne njegovu kožu. Centaine učini korak unatrag i očisti nož pun pjene i dlaka, položi ga i jagodicom prsta prijeđe preko gornje usne. «Bolje za vidjeti, bolje na dodir», reče mu. «No, još trebaš nešto učiniti.» Poljubi ga. On se složi s njom. Ne prekinuvši poljubac, sjedne mu u krilo. Poljubac se dužinom pokaže poput poljubaca na filmu, na koncu kojeg se ona ustane i pogleda prema dolje. Ručnik je kliznuo. «Evo ponovno brkatog vražićka, vjerojatno u potrazi za nevoljama.» Nagne se i očisti ga od posljednjih tragova pjene za brijanje. «Vidiš, i on je ljepši bez brkova.» Blaine ustane i ponovno ju uze u naručje. «Draga moja, vidjet ćeš ti sada tko ovdje zapovijeda. I položi ju na krevet. Mnogo kasnije sjedili su jedan pored drugoga na krevetu, prekrivenih nogu i sa šarenim pokrivačem na leđima. Promatrali su plamen vatre, osluškujući ocean i vjetar koji se poigravao sa slamom krova. U rukama su držali posudu s ribljom marinadom. «To je moj specijalitet», hvalisao se Blaine. Bila je prepuna velikih komada jastoga i ribe imenom galjoen, koju je upecao tog dana. «U stanju je oživjeti nekoga tko se nalazi korak udaljen od smrti.» Blaine dva puta napuni zdjelice, jer su oboje bili gladni kao vukovi. Zatim Centaine ode do vatre, golog tijela koje se sjajilo na narančastoj svjetlosti, i pruži mu žar kojim on zapali cigaru. Oživjevši vatru vrati se pod pokrivač stisnuvši se uz njega. «Jesi li onda našla onog mladića kojeg si tražila?», zapita je. Abe Abrahams je došao k meni i molio me da mu pomognem, znaš.» Nije mogao znati koliko ju je pogodilo to pitanje, jer je Centaine uspjela sakriti bol i samo je zanijekala glavom. «Ne. Nestao je.» «Bio je to sin

Lothara de La Reyja. Naslutio sam to.» «Da», prizna Centaine. «Bila sam zabrinuta za njega. Nakon očeve presude mora da je ostao sam i bez zaštite.» «Nastavit ću ga tražiti», obeća joj Blaine. «I javit ću ti ako ga budem pronašao», šapne joj i pomiluje ju po kosi. «Nije bilo razloga da se ti brineš za njega.» Ostali su u tišini još neko vrijeme, no, razgovor o vanjskom svijetu je prekinuo čar i uslijedio je niz pitanja i misli koje su morale biti izrečene do kraja. «Kako je Isabelli?», zapita ga ona i osjeti kako se njegovi mišići napinju. Prije nego što joj je odgovorio, Blaine uvuče dim cigare. «Njeno zdravlje se pogoršava. Atrofija živaca u donjem dijelu tijela. Sada se nalazi u bolnici Groote Schur, od ponedjeljka. Čirevi na donjem dijelu kralježnice izgledaju neizlječivi.» «Žao mi je, Blaine.» «Evo kako sam si dobio ovih nekoliko slobodnih dana: poslao sam djevojčice k baki.» «Osjećam grižnju savjesti.» «Da te ne mogu vidjeti, osjećao bih se još gore», odgovori joj on. «Blaine, moramo se i dalje držati uvjeta. Ne smijemo joj nanijeti zlo, ni njoj, ni tvojim djevojčicama.» On ostane u tišini, a potom naglo baci cigaru u vatru s druge strane prostorije. «Izgleda da će morati otići u Englesku. U Guys Hospital imaju kirurga koji čini čuda.» «Kada?» Osjećala je srce u grudima poput topovske granate, teško i zagušujući. «Prije Božića. Ovisi o pregledima koje mora obaviti sada.» «A zasigurno ćeš ti otići s njom.» «Značilo bi to zaboraviti na funkciju guvernera i to bi pokvarilo moje mogućnosti da...», zastane; nikada nije govorio s njom o svojim ambicijama. «O tvojim mogućnostima da postaneš jednoga dana ministar ili čak glava vlade», dovrši Centaine umjesto njega. Okrene se i uze joj lice u ruke te joj pogleda oči. «Znala si?», zapita je. Centaine potvrdi. «Misliš li da sam sebičan?», zapita ju. «Da ostavljam Isabellu samu kako bih ispunio svoje ambicije.» «Ne», odgovori mu ozbiljno. «Znam što je ambicija.» «Ponudio sam se», reče joj, dok su mu se tamne sjene pojavile u zelenim očima. «Isabella nije htjela. Inzistirala je da ostanem ovdje.» Ponovno povuče njenu glavu na svoja prsa i pomiluje ju po kosi. «Predivna je osoba. Ima veliku hrabrost. Bol ju nikada ne ostavlja sada, znaš? Ne može spavati bez laudanuma a treba joj ga uvijek više, jer je bol svakog dana jača.» «Osjećam se jako krivom, Blaine, no, usprkos tome sretna sam što imam mogućnost imati te i biti s tobom. Zapravo joj ništa ne oduzimam.» No, to nije bila istina, i ona je to znala. Ostala je budna dugo, dugo nakon što je on zaspao. Držala je uho naslonjeno na njegova prsa i osluškivala disanje i otkucaje srca. Kad se probudila, on je na sebi imao hlače kaki boje i odlazio je u ribolov na greben s dugačkim ribičkim štapom. «U dvadeset minuta se vraćam s doručkom», obeća joj, ostavivši ju stisnutu u krevetu. No, vrati se još ranije sa srebrenastom ribom dugačkom koliko i njegova ruka koju brzo pripremi i stavi peći. Zatim krene prema njoj i odbaci pokrivač s nje. «Odi na plivanje!», reče joj uz sadistički osmijeh, dok je ona počela vikati. «Ti si lud. Voda je hladna! Umrijet ću od upale pluća!» Nastavila se buniti dok ju je on povlačio do

lokvice s mirnom vodom među grebenima, gdje ju je bacio. Voda je bila prozirna poput zraka, i tako hladna da su im tijela, kad su izišli iz vode, bila ružičasta, a njene bradavice bile su tvrde i tamne poput zrelih maslina. No, sva ta hladnoća je izoštrila tek: pošpricali su limunom bijelo meso ribe i pojeli je u tren oka zajedno s kruhom premazanim maslacem. Konačno siti, sjednu i Blaine ju pogleda. Na sebi je imala samo jednu od njegovih plavih mornarskih majica, koja joj je sezala do koljena. Podigla je svoju buntovničku kosu punu soli svezavši je žutom vrpcom. «Mogli bismo se prošetati», predloži joj. «Ili...» Centaine razmisli nekoliko trenutaka, a potom odluči: «Ili, ili...» «Vaše želje su za mene zapovijed», odgovori joj uljudnim glasom, skinuvši joj odmah majicu. Na pola jutra ležao je na leđima, i, dok ga je Centaine, ležeći pored njega, dražila po usnicama i nosu perjem koje je izišlo iz jastuka. «Blaine», reče mu tiho. «Prodat ću Welteyreden.» On otvori oči, dohvati ju za ruku i odmah sjedne. «Prodati? Zašto?» «Jer moram», odgovori mu jednostavno. «Imanje, kuću i sve što je u njoj.» «Ali, ljubavi, zašto? Znam koliko ti znači. Zašto ga prodaješ?» «Istina je, Welteyreden predstavlja puno za mene», prizna. «Ali, rudnik Hani je još važniji. Prodam li kuću i imanje, imam mogućnost, malenu mogućnost da spasim rudnik.» «Nisam znao», reče joj ljubazno. «Nisam imao pojma da su stvari krenule tako na gore.» «A kako si mogao znati, ljubavi moja?» Pomilova ga po licu. «Nitko to ne zna.» «Ali, ne shvaćam... rudnik Hani... vjerojatno ti donosi dovoljno dobiti da...» «Ne, Blaine. Danas nitko ne kupuje dijamante. Ne kupuje se više ništa, zapravo. I kriva je ova užasna kriza. Naš udio je drastično smanjen. Cijena po kojoj plaćaju drago kamenje danas je samo pola od one koju smo dobivali prije pet godina. Rudnik Hani ne donosi nikakvu dobit. Gubitnik je svaki mjesec. No, uspijem li izdržati dok se svjetska ekonomija ne popravi...», zastane. «Jedina mogućnost koju imam da uspijem sastoji se u tome da prodam Welteyreden. To je sve što mogu prodati. Na taj način moći ću izdržati do polovice sljedeće godine i zasigurno će do tada ova kriza proći.» «Zasigurno je tako!», složi se on. A nakon kratke stanke: «Centaine, ja imam malo novca...» Položi mu prst na usne, tužno se osmjehne i zaniječe glavom. On joj udalji ruku i nastavi: «Ako me voliš, dopustit ćeš mi da ti pomognem.» «Naš dogovor, Blaine», prisjeti ga. «Ne smijemo činiti zlo jedno drugome. Taj novac pripada Isabelli i tvojoj djeci.» «Pripada meni», reče on. «I odlučim li da...» «Blaine! Blaine!», zaustavi ga. «Potrebno mi je milijun funta da se spasim sada! Milijun funta! Imaš li ih? Imaš li tako visok iznos, niži mi ne bi služio ničemu, nestao bi jednostavno u bunaru mojih dugova.» Zaniječe polako glavom. «Tako mnogo?» Zatim prizna zaprepašteno: «Nemam toliko novca. Nemam ni trećinu tog novca.» «Ne govorimo više o tome», reče mu odlučno. «Sada mi pokaži kako se love rakovi za ručak. Ne želim razgovarati o ružnim stvarima, još ovo vrijeme što budemo zajedno. Trebat će ga mnogo u budućnosti.» Posljednje

popodne uspnu se na brežuljak iza brvnare, držeći se za ruke među cvijećem. Pelud im je obojila noge žuto, a pčele su se podizale te se odmah zatim ponovno spuštale. Lutali su brežuljkom. Blaine ubere najljepše cvijeće i napravi krunu za nju. Položi joj je na glavu. «Krunim te za kraljicu u mom srcu», reče i iako joj je to govorio uz smijeh, njegove su oči bile ozbiljne. Vodili su ljubav, gnječeći cvjetove i travke koji su ih obavili mirisnim oblakom. Nakon toga, Centaine, stisnuta u njegovom naručju, reče mu: «Znaš li što ću učiniti?» «Reci mi», predloži joj. «Dat ću im razlog za brbljanje», reče. «Za godinu dana će možda moći reći: Centaine Courteney je popustila, no, trebat će reći i: no, učinila je to sa stilom.» «Što namjeravaš učiniti?» «Veliku gozbu za Božić. Otvoriti na tjedan dana kuću u Welteyredenu, sa šampanjcem i plesom svake večeri!» «Poslužit će i da zavara kreditore», reče on uz osmijeh. «No, mislim da nisi o tome razmišljala, nije li tako? Ti si naivna lisica.» «Nije to jedini razlog. Dat će nam mogućnost da se vidimo, jer ti ćeš doći, nije li tako?» «Ovisi.» Ponovno je bio ozbiljan, i bilo je očito da je sve ovisilo o Isabelli. No, reče joj: «Trebao bih pronaći odličnu izliku da dođem: ali zaista odličnu.» «Ja ću ti je pružiti», odvrati Centaine, sva uzbuđena. »Organizirat ću turnir u polu! Pozvat ću skupine iz cijelog svijeta i sve najbolje igrače. Ti si kapetan državne ekipe, nećeš moći odbiti, zar ne?» «Ne znam kako bih mogao», prizna joj. «Koja lisica, koja lisica!» «Upoznat ću te sa svojim Shasom. Rekla sam ti da me muči, jer te želi upoznati.» «Bit ću počašćen.» «Morat ćeš se priviknuti na to da te obožava kao heroja.» «Mogla bi pozvati i koju ekipu mladih», predloži joj Blaine. »Organizirati turnir i za njih. Rado bih vidio kako tvoj sin igra.» «O, Blaine» Kakva predivna zamisao! Bit će vjerojatno posljednji put što će moći jahati na svome konju. Morat ću ih prodati zajedno s imanjem», uzdahne. Ponovno se sjene spuste u njene oči, i reče: «Rekla sam ti: ostavit ću sve u velikom stilu.»

Shasina ekipa, Welteyreden Invitation, sastavljena od igrača mlađih od šesnaest godina, uspjela je stići u finale, pogotovo zbog hendikepa. Shasa je bio jedini igrač s pozitivnim hendikepom: od ostale trojice, dva su bila «scatch handicaps», a jedan «minus» Sada su se nalazili pred Natal Juniorima, četiri najbolja igrača u toj kategoriji, svi klasificirani s dva ili tri boda, osim kapetana Maxa Theunissena. Taj je ulazio u kategoriju zbog granične dobi za nekoliko mjeseci. Bio je klasičan igrač s pet bodova, najbolji afrički igrač u toj kategoriji: bio je visok, imao je dobro oko i ruku. Znao je na najbolji način iskoristiti sve svoje prirodne nadarenosti u igri. Shasa je bio drugi najbolji igrač u zemlji, sa četiri boda, no, nije još uvijek imao težinu i snagu drugog. Maxa su pomagali i drugi članovi ekipe, također snažni, dok je Shasa bio u ekipi slabića, i nije mogao sve učiniti sam. U pet vremena Max je sakupio devet bodova usprkos Shasinoj obrani, tako da su dvije skupine promijenile konje za posljednji dio natjecanja i našli se

izjednačeni. Shasa skoči sa sedla sav crven u licu od napora, frustriranosti i bijesa. Poviče na konjušara: Abel, nisi dobro osedlao konja!» Konjušar crnac zaniječe nervozno glavom: «Vi ste sve provjerili, gospodičiću Shasa.» «Ne odgovaraj!» no, više nije gledao u Abela. Promatrao je s druge strane polja, prema konjima koji su pripadali ekipi iz Natala, gdje je Max Theunissen bio okružen skupinom obožavatelja. «Sada ću uzjahati Tiger Sharka», uzvikne prema Abelu i dalje ga ne gledajući. «Ali, rekli ste Plum Puddinga!», pobuni se konjušar. «A sada kažem Tiger Sharka. Promijeni sedlo i provjeri opremu.» Plum Pudding je bio maleni konj, i već dosta star, i malo okrugao, no, imao je veliki instinkt za lopticu i uvijek bi se postavljao tako da ju je Shasa mogao lijepo pogoditi. Oni su se jako slagali. No, usprkos tome, zbog već odmakle dobi, Plum Pudding je postajao malo plašljiv. Nisu mu se više sviđale luđačke utrke i plašio se kad se našao pored drugog konja. Shasa je primijetio da je s druge strane polja Max Theunissen dao pripremiti svog crnog pastuha Nemesisa. U posljednja četiri dana s tim je konjem terorizirao sve igrače juniorske kategorije, gotovo ulazeći u faul i zadavajući glavobolju sudcima: na taj način uvijek je uspijevao izbaciti igrače iz njihovog pravca igranja, iako su imali pravo na prednost, «Hajde, Abel, ne stoj tamo poput drvene Marije, osedlaj Tiger Sharka!» Tiger Shark je bio mladi pastuh i za sobom je imao samo godinu dana uvježbavanja: bio je ružna životinja, glave u obliku čekića, i jakih ramena tako da je izgledao gotovo iskrivljeno. Ni njegov temperament nije bio umiljat. Otimao se i grizao bez razloga, katkad je bio težak, i bio je agresivan, što je isticao u utrci: do sada nije nikada izbjegavao kontakt, čak ni najteži. U svakom drugom slučaju Shasa bi se bio povjerio starom Plum Puddingu, ali Max je dao osedlati Nemesisa i Shasa je dobro znao što je to značilo. U zadnje vrijeme palica mu se savila. Odvoji je od ruke i baci na tlo i uzviknuvši svoj broj krene prema sucima da mu je promijene. «Bunty, moraš se požuriti kad napredujemo, i biti spreman da dohvatiš moju lopticu kad ti je bacim. Uvijek zaostaješ!» Shasa se prekine, shvativši da je bio bezobrazan, kad opazi da ga je kapetan državne ekipe (osobno polubog za Shasu), Blaine Malcomess, promatrao. Približio se u tišini i sada se naslanjao na stražnji kotač kola, s prekrštenim gležnjevima i rukama. Na glavi je imao šešir široka oboda i zagonetan poluosmejeh na širokim usnama. Shasa je bio siguran da se nije slagao s njima i pokuša sakriti svoje osjećaje. «Dobar dan, gospodine. Mislim da ćemo izgubiti, bojim se». Pozdravi ga pokušavši se osmjehnuti bez velikog uspjeha. Usprkos naporima da ga u školi pouče suprotno, nije mu se sviđalo gubiti, nikako mu se nije sviđalo. Umjesto da kritizira Shasino loše raspoloženje, Blaine je bio raznježen. Želja za pobjedom bila je glavna stvar na polju za polo. Nije bio siguran da ju je Shasa Courteney posjedovao: za nekoga u njegovim godinama, dobro ju je sakrivao. Uvijek je starijima nudio masku dobro odgojena mladića,

koju mu je majka u privatnoj školi nametnula; no, tko zna što se nalazilo pod tom maskom. Blaine ga je promatrao u posljednja četiri dana. Vidio je da je Shasa bio odličan jahač, prirodno nadaren, imao je oštro oko i snažan udarac. Bio je impulzivan i nije se bojao, tako da je često ulazio u faul i opasno igrao. Ali Blaine je znao da će s iskustvom uspjeti sakriti takvu igru pred sucima. Sljedeća pretpostavka jakog igrača svjetske klase bila je zasigurno fizička snaga koja se trebala razviti s vremenom, uz vježbu i iskustvo. To posljednje bilo je pogotovo važno te su igrači pola postizali vrhunske rezultate u četrdesetoj godini ili tu negdje. I sam Blaine je tek stigao na sam vrh i mogao je računati na još desetak odličnih godina. Shasa Courteney bio je igrač koji je puno obećavao, i sada je Blaine u njemu pročitao želju za pobjedom i bijes pred mogućim porazom i osmijehne se. Prisjetio se što je on odgovorio u Shasinim godinama svome ocu koji ga je tjerao da gubi s više stila: «Ne želim se priviknuti previše!» Blaine zadrži osmijeh i reče tiho: «Shasa, dozvoli mi nekoliko riječi.» «Naravno, gospodine.» Shasa uljudno skinu kapu s glave. «Max će te pobijediti», reče mu mirno Blaine. «Ne daješ sve od sebe. U prva četiri vremena dobili ste četiri gola, a u posljednjem je Max izborio pet bodova.» «Da, gospodine.» Shasa se ponovno namrgodi, i ne primijetivši to. «Razmisli o tome, mladiću. Što se izmijenilo?» Shasa zaniječe glavom, a potom trepne očima kada shvati: «Mjek me vukao prema desnoj strani.» «Točno», složi se Blaine. «Da bi te dočekao na svojoj najjačoj strani. Nitko ga nikada nije napao s te strane, ni jedan jedini put u ovih pet dana. Promijeni mjesto s Buntyjem i kreni s lijeve strane: uđi snažno i samo jednom. Nešto mi govori da Maxu neće prijati isti lijek koji je i on upotrijebio. Mislim da će jedna doza biti dovoljna. Nitko još nije vidio pravu boju njegove jetre: a ja pretpostavljam da je zelena od straha.» «Želite li reći... da namjerno moram učiniti faul nad njim?», zapita ga Shasa, zaprepašteno. Cijeli svoj život učili su ga pravednoj igri, među mladim gospodičićima: nitko mu nije dao takav savjet. «Nemoj ni pomisliti na takvo što!», reče Blaine namignuvši mu. «Želimo samo naučiti gubiti sa stilom, nije li tako?» Otkada ih je Centaine predstavila jednog drugome, jako su se slagali. Naravno da je dobar glas o Blaineu sve učinio mnogo lakšim: već ga je Shasa obožavao i poštivao od samog početka, a sa svojim iskustvom časnika i političara, u stanju da druge natjera da učine što on želi, uspio je na lak način osvojiti simpatije neiskusnog dječaka. Osim toga, Blaine se ozbiljno htio slagati s njime. Ne samo stoga što je Shasa bio sin žene koju je volio, već i stoga što je bio simpatičan mladić i pametan, s puno zanimanja: i stoga, što Blaine nije imao, i znao je da nikada neće imati, svoga sina. «Budi mu uvijek za petama, Shasa i igray s njime kao što je i on igrao s tobom», dovrši savjet i Shasa se osmijehne ozarena lica od radosti i odlučnosti. «Tisuću vam puta hvala, gospodine.» Ponovno stavi kapu na glavu i udalji se s palicom na ramenu; bijele dokoljenke bile su mu zamrljane mašču sa

sedla, a žuta majica mu je bila mokra od znoja. «Bunty, promijenit ćemo mjesta», uzvikne i kad Abel dovede Tiger Sharka, potapša ga po ramenima: «Bio si u pravu, stari mrgude, ja sam provjerio opremu.» Ponovno htjede provjeriti i Abel prasne u smijeh kad Shasa podigne pogled s kopče i reče: «Sada više nećeš moći okriviti mene!» Ne dodirnuvši stremene, uzjaši na Tiger Sharka. Blaine se udalji prema tribini, tražeći pogledom šešir žarko žute boje koji je Centaine nosila. Bila je okružena muškarcima. Blaine prepozna Sira Garryja Courteneyja i generala Smitha, zajedno s ostalim utjecajnim osobama, jednim bankarom, ministrom Hertzogom i ocem Maxa Theunissena. «Uvijek svjetine za gospođu Courteney», našali se, ne mogavši se oduprijeti ljubomori. Centainein poziv nije stigao samo najboljim igračima pola u zemlji, već svim najznačajnijim osobama iz svih područja društvenog života: političarima, profesorima na fakultetima, veleposjednicima, i vlasnicima rudnika, poslovnim ljudima, izdavačima novina, i čak nekim umjetnicima i piscima. Dvorac u Welteyredenu nije ih mogao sve primiti, tako da je Centaine morala iznajmiti cijeli hotel, obližnji Alphen Hotel, koji je također bio dio imanja porodice Cloete. Osim kruga uobičajenih gostiju, bilo je više od dvjestotinjak uzvanika koji su dolazili izvana: Centaine je iznajmila cijeli jedan vlak za one koji su dolazili sa sjevera, s konjima i ostalim, i već su se pet dana neprekidno zabavljali. Ujutro su se odvijali turniri u polu, a nakon toga organiziran je domjenak na otvorenom: popodne su se igrale najvažnije igre, a navečer ples do kasno u noć. Nekoliko orkestara je sviralo jedan za drugim, tako da nije bilo trenutka neispunjenog glazbom. U stankama, modne revije, zabavne točke i licitacija umjetničkih djela u dobrotvorne svrhe, revija za automobile i motore s lijepim vozačicama, potraga za skrivenim blagom, ples s maskama, teniski turniri, bridž, konjske utrke, motociklist koji je vozio krug smrti, kazalište lutaka za mališane i skupina profesionalnih babica koje su se brinule o njima. «A ja sam bio jedini koji zna o čemu se radi u stvarnosti», reče Blaine u sebi pogledavši u daljinu. «To je ludost i u neku ruku amoralno. Nije više njen novac koji troši. Ali ja je volim zbog hrabrosti i snage da se odupre.» Centaine osjeti njegov pogled i okrene glavu prema njemu. Na trenutak su se pogledali, intenzitetom koji se nije smanjio zbog udaljenosti, a potom se ona ponovno obrati generalu Smithu počastivši lijepim osmijehom njegovu posljednju šalu. Blaine je žudio za njom, htio je samo stajati pored nje, udisati miris njena parfema i slušati njen glas pomalo hrapav s blagim francuskim naglaskom; no, umjesto toga odrješito krene prema Isabellinim invalidskim kolicima. Bio je to prvi dan da se Isabella osjećala dovoljno dobro da i sama dođe na turnir, i Centaine je dala sagraditi posebnu rampu da bi mogla stići do prvog reda na tribini. Isabellina majka, sijede kose, sjedila je pored nje zajedno sa četiri prijateljice i njihovim muževima, a dvije kćeri potrče s tribine u susret

ocu čim su ga opazile da se približava i započnu skakutati oko njega uzvikujući od sreće. Zatim se polako ponovno vrate na svoja mjesta pored Isabelle. Blaine poljubi Isabellu u obraz koji mu je ona pružala, ozbiljna i blijeda. Koža joj je također bila hladna: njen je dah imao miris laudanuma. Očne zjenice bile su goleme od droge: davale su joj patetično ranjiv izgled. »Nedostajao si mi, ljubavi«, prošapće mu i bila je to istina. Čim ju je Blaine ostavio, očajnički se ogledala oko sebe da bi pronašla Centaine Courteney, utješivši se pomalo vidjevši ju okruženu obožavateljima, nešto više na tribini. »Morao sam popričati s mladićem«, reče joj Blaine ispričavajući joj se. »Je li ti bolje?« »Hvala, laudanum djeluje.« Osmjehne mu se tako hrabro i tragično da se ponovno nagne nad nju i poljubi ju. Zatim, ponovno ustavši, pogleda kriomice prema Centaine, nadajući se da to nije primijetila, tu prirodnu gestu nježnosti: no, upravo ga je promatrala iako je odmah skrenula pogled. »Tata, ekipe se vraćaju u polje.« Tara ga gurne na sjedalo. »Hajde, Welteyreden!«, uzvikivala je i Blaine se mogao tako usredotočiti na igru, i ostaviti svoju dilemu po strani. Promijenivši mjesto Shasa je prošao s ekipom ispod tribine. Uspravan u stremenima, namještavao si je rubac na vratu pogledavši u Blainea, koji ga je ohrabrivao podignuvši palac. Dječak mu se osmjehne. Zatim ponovno sjedne na konja i okrene Tiger Sharka da bi se suočio s ekipom iz Natala koja je paradirala u bijelim hlačama i bijeloj kapi, čizmama i crnoj košulji kratkih rukava. Izgledali su iskusno i opasno. Max Theunissen se namršti kad opazi da je Shasa promijenio mjesto. Podbode konja i da rukom znak prema broju dva, s druge strane polja, vrativši se na mjesto upravo u trenutku kad je sudac krenuo prema sredini terena i ispustio bijelu lopticu. Posljednje vrijeme započne zbrkom udaraca i lopticom koja se kotrljala među kopitima konja. Zatim iziđe na otvoreno Bunty, podignuvši se u sedlu, i prvi pogodi lopticu. Budući da je posljednji dodirnuo lopticu imao je pravo na prednost, i konj se postavio na najbolji mogući način: ali Max Theunissen okrene Nemesisa i crni pastuh krene u galop. Maxov otac nije uludo potrošio tisuću funta za konja i crna i snažna životinja krene prema Buntyju poput lavine. Bunty se okrene unatrag i Shasa opazi da je probljedio. »Ti si u prednosti, Bunty«, uzvikne mu da ga ohrabri. »Nemoj skrenuti!« no, upravo u tom trenutku opazi Maxa kako podbada konja koji krene u drugom pravcu. Bio je to opasan i nepošten napad i da je Bunty popustio, radilo bi se zasigurno o faulu. No, taktika straha ponovno uspije; Bunty se skloni. Max se pobjednički baci prema loptici, podignuvši se u sedlu podignute palice, sav usredotočen na lopticu koja se kotrljala u travi upravo pred njim, pripremajući se na udarac. Nije opazio Shasu koji je stizao s lijeve strane i nije bio pripremljen na veliku brzinu Tiger Sharka. U savršenom kutu pronađu se udvoje boreći se za lopticu. Budući da ju ni jedan od njih nije posljednji dodirnuo, nije bilo prednosti: čim su se

približili jedan drugome, obojica u galopu, Tiger Shark za glavu iza crnog pastuha, Shasa mu da znak petom i Tiger Shark odgovori u tren oka. Promijeni pravac i naglo krene svom snagom golemih ramena i pomalo deformiranih. Sudar je bio tako iznenađan i snažan da je čak i Shasa, koji ga je očekivao, bio gotovo izbačen iz sedla i završi na vratu Tiger Sharka. Blaine je bio u pravu, lijeva strana bila je slaba strana Maxa Theunissena, koju ju je stalno štiti do tog trenutka: i Tiger Shark je izabrao najbolji trenutak da iskoristi tu slabost. Nemesis se spotakne, i završi s glavom među prednjim nogama. Max Theunissen poleti prema naprijed s uzdama još u rukama. Jedan užasan trenutak Shasa pomisli da ga je ubio. No, spretnošću od straha i prirodnim atletskim sposobnostima, Max uspije napraviti kolut u zraku i pasti na tlo dočekavši se na noge, iako nespretno. Nekoliko trenutaka nije uspijevaao ni govoriti, toliko se prestrašio. U međuvremenu je Shasa zaustavio svoga konja dok su dva suca, sa strane polja, zviždila punim plućima. Max Theunissen se započne histerično derati. «Bio je to faul, namjerni faul. Prepriječio mi je put. Mogao me ubiti!» Max je bio bijel poput krpe i drhtao je, pljuvao i skakutao gore-dolje na istom mjestu poput dječaka koji ne želi slušati, pun ljutnje, straha i frustriranosti. Suci su se dogovarali nasred polja i Shasa osjeti nagon da krene prema njima i da se započne buniti kuneći se u vlastitu nevinost, no, ipak se suzdrži. Okrene Tiger Sharka svim ponosom koji je uspio sakupiti i pogleda ravno pred sebe, ne mareći za povike iz gomile u kojima je osjećao više pljeska nego pogrđnih riječi za šalu učinjenu na isti način kao onaj koji se buni i traži sportsku odanost. Suci se nisu uspjeli dogovoriti. Okrenu se i pozovu odgovornog za igru koji je stajao na tribini i koji se spusti među njih nastavivši se dogovarati. «Lijep udarac, Shasa!», reče mu Bunty približivši mu se u galopu. «Tako će taj smrdljivac imati što napisati kod kuće.» «Mogu me izbaciti iz igre, Bunty», odgovori Shasa. «Nisi mu prepriječio put», zagrije se Bunty. «Ja sam sve vidio!» No, plamen u Shasinim venama se započeo gasiti i odjednom pomisli što bi rekao njegov djed, ili još gore, njegova majka, da ga izbace pred svim tim gostima, osramotivši tako obitelj. Pogleda nervozno prema tribini, no, bila je predaleko da opazi pogled Blainea Malcomessa. Na vrhu tribine opazi žuti šešir svoje majke, misleći da ona neće gledati blagonaklono na taj potez, no, evo jednog suca koji se kretao upravo prema njemu. Zaustavi se i oštro ga pogleda. «Gospodine Courteney!» «Gospodine!» Shasa se uspravi u sedlu, očekujući najgore. «Opomenuti ste službeno zbog opasne igre, gospodine.» «Da, gospodine.» Shasa je zadržao ozbiljno lice koje je odgovaralo situaciji, no, u sebi je uživao. Izvukao se bez ičega! «Vratite se u igru, gospodine Courteney», reče sudac. Nešto prije nego što se okrenuo, opazi Shasin zadovoljan pogled. Još je bilo tri minute igre i Max udari lopticu prema unutrašnjosti polja; no, broj tri iz Shasine ekipe uspije skrenuti lopticu i poslati je prema njemu. «Odlično,

Stuffs!» Shasa je bio tako sretan. Do tada Stuffs Goodman nije učinio ništa što bi ga istaknulo među igračima. Neumoran napad Natala ga je demoralizirao i više od jednoga puta bio je žrtvom teške igre Maxa Theunissena. Bio je to prvi put da je Stuffs udario tako lijepo lopticu. Shasa u galopu pođe u susret loptici i krene u napad. Ali, Bunty je ponovno zaostao, i bez podrške Shasin napad se ugasi u šumi protivnika i ponovno se izrodi zbrka, dok su sekunde letjele. Sudac se umiješa i dodijeli udarac natalskoj ekipi. «Neka sam proklet ako ne uspijemo izjednačiti», reče Bunty nakon što je pogledao na sat i krene u obranu zajedno sa Shasom. «Ma kakvo izjednačenje, ja hoću pobijediti», oglasio se bijesno Shasa. Do sada nisu nikada uspjeli ozbiljnije ugroziti vrata Natala. No, ograničene ambicije Buntyja su ljutile Shasu, i stoga što je Max Theunissen nakon pada oslabio i dva puta je izbjegao Shasu koji je napadao, ostavivši zadaću ostalima da ga zaustave. «Nedostaje samo pola minute!» Usprkos Shasinim nastojanjima da pobijede, Bunty je bio sretan što se igra bliži kraju, no, upravo u tom trenutku dospije do njega loptica, ravna i napeta. Ne pogodi je, i prije nego što se mogao okrenuti, napadač Natala bio je već nad njim i samo je Stuffs Goodman ostajao između njih i mete. Dok je Shasa tjerao konja krećući u pomoć obrani, srce mu se zaustavi. Sve je bilo svršeno. Bilo je previše nadati se da Stuffs pogodi dvije loptice za redom. No, usprkos pomanjkanju povjerenja, Stuffs uđe ravno u srce natalskog napada, blijed poput krpe, ali odlučan boriti se i zamahne palicom koja prođe na pola metra od loptice. No, njegov konj nije odustao. Star od zanata vjerojatno umoran od nespretne igre igrača koji je jahao u sedlu, on baci lopticu, udarivši je kopitom i poslavši je prema Buntyju. Ovaj pogodi još jednom lopticu i započne trčati za njom mašući palicom; no, desni branič natalske ekipe već je kretao u protunapad, i dvojica započinu ponovno zamršeni valcer, pogodivši slabo lopticu svatko po jednom. Tipičan događaj za igru u juniorskoj ligi gdje ni jedan konjanik nema ni snage ni iskustva da pogodi lopticu na odlučujući način. «Dodaj, Bunty!» Na lijevom rubu polja Shasa je čekao podignut u stremenima, dok je Tiger Shark nestrpljivo gledao u lopticu kolutavim očima. «Ovdje, Digger, ovdje!», vikao je Max, podosta udaljen, ali spreman da odmah krene ako bi se loptica oslobodila prema njemu. Konačno Bunty pogodi trećim i posljednjim udarcem tog dana, pogodivši lopticu sredinom tvrde drvene palice. Nije otišla daleko, jer se odbila u kopito konja natalskog braniča i poskočila u pravcu Shase, prema otvorenom. Shasa, reagirajući istog trena, podbode Tiger Sharka i lagano udari lopticu palicom te započne galopirati prema protivničkim vratima. «Ha!», Shasa podbode svoga konja i spusti se u sedlu trčeći za lopticom koja se kotrljala pred njim na nepredvidljiv način. Shasa usredotoči svu svoju pažnju na lopticu. Uspije je udariti još jednom i ona krene prema vratima Natala, na dvjesto metara udaljenosti. Tiger Shark je predivno surađivao,

skrenuvši tako da je Shasa mogao točno pogoditi lopticu. Plum Pudding ne bi učinio bolje u toj situaciji i Shasa je uspije pogoditi. Začuvši zvučno pucketanje drva o drvo, loptica ponovno krene poslušno pred njim. Podigne pogled i opazi natalaska vrata, daleka na dnu polja, i uz divljački nalet sreće shvati da je možda moguće, ne samo izjednačenje, već i pobjeda. «Ha!», vikao je Tiger Sharku, «ha, ha!» I golema životinja krene naprijed. Istovremeno je Max Theunissen na Nemesisu okrenuo konja i krenuo u punom galopu prema njemu. Bio je to najopasniji od kutova. Jašući obojica na snažnim i brzim konjima međusobno su se tjerali: gledatelji odjednom utihnu, ostavši bez daha i ustanu se. Jednom, samo jednom je Shasa bio svjedok frontalnom sudaru dvije goleme životinje u punom galopu. Dogodilo se na selekcijama za ekipu koja je trebala igrati s Argentinom, godinu dana ranije. Bio je na vrhu tribine i s tog je mjesta također začuo jasno kosti kako se lome. Jedan od igrača je umro odmah zatim u bolnici, drugi je ostao bez obje noge. Konji su ostali ležati na zemlji nasred polja i morali su ih ubiti. «Moja!», uzvikne Max Theunissen dok se približavao velikom brzinom. «Idi u pakao, Courteney!», izazove ga Max. Ponovno mu se vratila hrabrost i promatrao je Shasu iznad glave svoga konja. Shasa mu pročita u očima odluku da uzrokuje sudar i započne se dvoumiti. Tiger Shark to osjeti i malo skrene. Gotovo su davali mjesta... i evo, bez najave, Shasa osjeti slijepu i smrtonosnu ljutnju ratnika. Blaine Malcomess opazi to s tribine. Shvati da se nije radilo samo o uobičajenoj hrabrosti već i o nekoj vrsti ludosti... istoj ludosti koja je jednom potaknula njega da krene u nepoznatu zemlju s bombom u ruci prema njemačkim mitraljezima koji su bljuvali vatru. Opazi Shasu kako kontrolira Tiger Sharka i kako ga tjera prema suprotnoj strani, ciljajući ravno prema crnome pastuhu. Shasi se činilo da je vrijeme prolazilo sporije nego uobičajeno. Odjednom mu je pogled postao izrazito oštar: opažao je ružičaste membrane nosnih otvora crnog pastuha koji se trebao svakog časa sručiti na njega: mogao je gotovo prebrojiti balončice od pjene koji su se stvarali na uglovima usta, dlake u nosu, krvne žilice u okrvavljenim očima i broj trepavica. Shasa podigne pogled s nosa pastuha i pogleda Maxu ravno u lice: bilo je zaprepašteno od bijesa. Opazi kapljice znoja na njegovoj bradi, crni prostor između zubiju, i nakrivljene usne u grimasu odlučnosti. Gledao je ravno u Maxove oči i izdrži pogled. Bilo je prekasno, procijeni Shasa: sada više nisu mogli izbjeći sudar. Upravo u trenutku dok je pomišljao na to, opazi naglu promjenu na Maxovu licu, opazi kako su mu obrazi otvrdnuli od užasa, i opazi da se nagnuo u sedlu i povukao Nemesisu glavu, skrenuvši udesno upravo na vrijeme. Shasa ga prijeđe gotovo uz gnušanje još uvijek osjećajući strast, podigne se na stremene i udari precizno palicom, poslavši lopticu između stupova. Blaine je još uvijek bio na nogama dok su se ekipe skupljale ispod tribine. Shasa, kao pobjednik, podigne pogled

tražeći njegovu potvrdu: iako se Blaine ograničio na pozdrav rukom i prijateljski osmijeh, radovao se u gotovo istoj mjeri poput Shase. «Pobogu, taj dječak ima velike sposobnosti», reče samome sebi. «Ali, zaista.» I ponovno sjedne pored Isabelle. Ona opazi njegov izraz lica: dobro ga je poznavala. Znala je koliko si je želio sina i razlog njegova zanimanja za dječaka. Tako se osjećala nepotrebnom i ljutila se. «Taj dječak je neodgovoran i nepažljiv.» Nije se uspjela suzdržati, iako znajući da će ta kritika imati suprotan utjecaj na Blainea. «Ne mari za ostale: no, uostalom, Courteneyjevi su uvijek bili takvi.» «Neki ga zovu jetra», promrmlja Blaine. «Ružna riječ.» Znala je da Blaineovo strpljenje ima granica, no, nije se uspjela suzdržati u pokušaju da ga razljuti. «Isti je poput majke...», i opazi kako ljutnja raste u Blaineovim očima, koji ustane ne ostavivši ju da dovrši. «Idem ti nešto uzeti za jelo, draga.» On ode, a ona mu je htjela doviknuti: «Oprosti... jako te volim!» Isabella nije jela crveno meso koje je izgleda škodilo njenome zdravlju tako da je Blaine promatrao rakove i škampe, morske plodove i ribu koja se nalazila u sredini bifea. Bila je to piramida viša od njega, pravo remekdjelo, osjećajući gotovo strahopoštovanje pred njim. Nije bio jedini koji nije htio prvi pokvariti piramidu: nekoliko uzvanika se divilo tom morskom trijumfu, i tako Blaine ne opazi da se Centaine približavala sve dok ju ne vidi iza sebe. «Što ste rekli mom sinu pretvorivši ga u takvog divljaka, kapetane? Blaine se odmah okrene, pokušavši svladati osjećaj krivnje koji je rastao u njemu kad je ona bila pored njega. «Da, da, vidjela sam vas kako razgovarate s njim prije početka posljednjeg vremena», nastavi ona. «Muški razgovori, bojim se, koji nisu za osjetljive uši.» Ona se lagano nasmije. «Što god da je bilo, funkcioniralo je. Hvala.» «Nema razloga da mi zahvaljujete: dječak je učinio sve sam. Posljednji udarac bio je predivan, rijedak u igrama. Postat će pravi šampion.» «Znate li što sam pomislila vidjevši ga kako igra?», zapita ga potihom. On zaniječe glavom, te se malo približi. «Pomislila sam na Berlin», reče mu, i on ostane u nedoumici na trenutak, a potom shvati. Berlin 1936. Olimpijske igre. Nasmije se. Šalila se: između juniorske lige i seniorske bilo je razlike poput dana i noći. Zatim opazi njen izraz lica i prestane se smijati. «Zaista ste govorili ozbiljno!», uzvikne, zagledavši se zbunjeno u nju. «Naravno da mu više neću moći uzdržavati konje. No, njegovog djeda jako zabavlja gledajući ga kako igra i zasigurno će mu pomoći: a savjetima i ohrabivanjem velikog šampiona...», podigne pogled prema njemu, a Blaineu je bilo potrebno neko vrijeme da dođe k sebi da joj odgovori. «Vi me neprestano začuđujete. Ima li nečeg na svijetu što vas ne zanima?», zapita je služeći se s vi, budući da su bili među svjetinom i netko je mogao čuti dijelove razgovora. No, potom ugleda iskricu u njenim očima i odmah nastavi: «Povlačim pitanje, gospođo...» Pogledaju se s ljubavlju, zaboravivši na ostale koji su ih okruživali. U tom trenutku bili su otkriveniji no ikad. Zatim Centaine prekine kontakt.

«General Smith je pitao za vas», ona promijeni temu razgovora tipičnom spretnošću. «Sjedimo pod hrastovima, iza tribine. Zašto nam se ne pridružite zajedno s vašom suprugom?» Okrene mu leđa, a gomila uzvanika se otvori i odmakne se da prođe. Blaine je polako gurao Isabellu po travnatom tepihu prema skupini koja se smjestila pod hrastovima. Vrijeme se osmjehnulo Centaineinom turniru: Nebo je bilo svijetloplave boje, sa čuperkom srebrenastih oblačića iznad vrha Muizenburga i još jednim gustim pokrivačem iznad Tafelberga. Taj uvijek prisutan oblak prozvan je «stolnjakom». Naravno, bilo je vjetra. Prosinac je bio uvijek vjetrovit, ali Welteyreden se nalazio na mjestu koje je bilo podosta u zavjetrini; prolazeći na visini, jugoistočnjak je milovao vrhove hrastova, dodirujući sasvim lagano haljine gospođa, no, umanjivši toplinu koja bi inače bila zaista nepodnošljiva. Budući da je imao osvježavajuću sposobnost, taj vjetar je dobio nadimak «liječnik». Kad je opazi Blainea kako se približava, Centaine otpusti konobara u bijeloj jakni i osobno natoči šampanjac u Isabellinu čašu. «Hvala ne», odbije nježno Isabella, i na trenutak Centaine osjeti nelagodu, držeći čašu u ruci ispred invalidskih kolica. Odmah joj pomogne Blaine. «Popit ću ga ja.» Centaine mu uzvratu brz osmijeh zahvalnosti, dok su se ostali odmaknuli sa stolcima napravivši mjesta invalidskim kolicima, a predsjednik Standard banke koji je sjedio pored Centaine, nastavljao je monolog na mjestu gdje ga je prekinuo. «Taj prokleti Hoover sa svojom manijom zabadaanja nosa u sve nije samo uništio ekonomiju Sjedinjenih Američkih Država, već i našu. Da je ostavio da stvari krenu svojim tokom, sada bi velika kriza već bila svršena u cijelom svijetu. A umjesto toga, vidite što se dogodilo? U Americi je otišlo u stečaj više od pet tisuća banaka: broj nezaposlenih popeo se na dvadeset i osam tisuća, robna razmjena s Europom se prestala povećavati i sva valuta je pala. Primorala je sve zemlje da ostave zlatan paritet, čak je i Engleska pokleknula pred krizom. Mi smo jedna od malobrojnih nacija koje su još uvijek mogle zadržati zlatan paritet, no, vjerujte mi, to nas počinje skupo koštati. Čini južnoafričku funtu preskupom, bojkotira se izvoz, previše stoji izvlačenje zlata i Bog samo zna dokle ćemo moći ustrajati.» Pogleda cijelu skupinu i opazi generala Smitha. «Što vi mislite o tome, Ou Baas? Koliko dugo ćemo još moći ostati na tome?» Ou Baas se nasmije zatresavši kozjom bradicom dok su mu se oči sjajile. «Dragi moj Alfrede, zašto me to pitaš? Ja nisam ekonomist, ja sam botaničar.» Njegov osmijeh se pokaže zaraznim. Nitko nije mogao ignorirati da je njegov razum bio ispred svog vremena; pokušao je nagovoriti Hertzoga da krene stopama Engleske i ostavi zlatni paritet, večerao je s Johnom Maynardom Keynesom, najvažnijim ekonomistom svog vremena, svakoga puta kada bi bio u Oxfordu; i s njime se dopisivao. «Bolje pogledajte moje ruže, Ou Baas, umjesto da mislite na zlatni paritet», predloži mu Centaine. Osjetila je raspoloženje uzvanika i shvatila da

im se tako ozbiljni razgovori nisu ni malo sviđali. Svakodnevno su se susretali s neprijatnom stvarnošću svjetske krize i s olakšanjem su pobjegli od nje. Razgovor postane laganiji, neobavezan, pogotovo nakon nekoliko čaša šampanjca. Centaine je vodila skupinu prema bezbrižnosti i duhovitosti, iza koje se ipak osjećala nesreća, bolno saznanje da će se sve to svršiti, i da će sve postati samo san: posljednji dah veličanstvene prošlosti pred teškom budućnošću punom opasnosti i nesigurnosti nad kojom Centaine, a ni ostali, ne bi više imali nikakva utjecaja. Blaine pogleda iza sebe i započne pljeskati. Ostali uzvanici učine isto. U tom se trenutku pojavio Shasa. «Živio naš junak», reče netko, i Centaine se također okrene. Shasa je stajao iza njenog stolca, u hlačama i jakni plave boje, kosa mu je još uvijek bila vlažna od tuširanja sa znakovima češlja. Njegov osmijeh je iskazivao umjerenu dozu skromnosti. «O, cheri, tako sam ponosna na tebe...» Centaine skoči sa stolca i poljubi ga zvonko. Dječak pocrveni od nelagode. «Kažem, mama, ne budi Francuskinja, sada», pobuni se. Bio je tako lijep da ga je Centaine htjela i čvrsto zagrliti. No, suzdrži se i da znak konobaru da pruži Shasi čašu šampanjca. On ju pogleda u nedoumici: do sada nikada nije smio piti ništa osim katkad lagano pivo. «Poseban je dan.» Stisne mu ruku i Blaine podigne čašu. «Gospodo, pijem u čast velike pobjede ekipe Welteyreden juniori.» «Hajde!», pobuni se Shasa. «Bili smo devet bodova u prednosti. no, svi su nazdravili, a Sir Garry oslobodi mjesto pored sebe da bi Shasa mogao sjesti. «Dođi, sjedni ovdje, i reci nam što se osjeća kad postaneš šampion.» «Molim te, djede, da mi oprostiš, ali sada moram otići sa svojim prijateljima iz ekipe. Priređujemo iznenađenje za kasnije.» «Iznenađenje?» Centaine naćuli uši. Već je imala prilike vidjeti nekoliko iznenađenja koje je Shasa priredio. Diletantska predstava vatrometa koju je priredio u štali sa slamom nije sasvim uspjela i uzrokovala je požar dva hektara plantaže. «Kakvo iznenađenje, dragi?» «Ako ti otkrijem o čemu se radi, više neće biti iznenađenje, mama. Vidimo se na dodjeli nagrada.» Istrese ostatak šampanjca. «Sada idem.» Centaine podigne ruku da ga zadrži, ali već je otišao prema tribini gdje su ga ostali članovi pobjedničke ekipe Welteyredena već nestrpljivo čekali. Svi se ukrcaju u Shasin stari Ford i krenu puteljkom koji je vodio prema dvorcu. Centaine ih je promatrala sa strahom sve dok nisu nestali iz njena vidokruga i kad se ponovno okrene prema svojim uzvanicima opazi da su Blaine i general Smith ostavili društvo i šetali među hrastovima, razgovarajući poput političara. Škiljila je prema njima. Bili su zanimljiv par i loše odabran: državnik je bio malen, brz i s kozjom bradicom, a ratnik visok, lijep i bez brade. Njihov razgovor se odužio. Bili su sasvim utonuli u njega zaboravivši na ostale, šecujući se naprijed-natrag. «Kad se namjeravaš vratiti u Windhoek, Blaine?» «Moja supruga odlazi brodom u Southampton za tri tjedna. Vratit ću se odmah zatim.» «Ne bi li mogao ostati ovdje još malo, recimo do Silvestrova. Očekujem važne

promjene», reče general Smith. «Mogu li te pitati koje prirode? «Želim te ponovno imati u parlamentu, kratko mu odgovori Smith izbjegavajući mu dati odgovor za sada. «Znam da je to žrtva, Blaine. Radiš odličan posao u Windhoeku, tvoj prestiž i tvoja moć rastu iz dana u dan. Molim te ipak da odustaneš i da podneseš ostavku i da se kandidiraš za ulazak u Gardenski dom za Južnoafričku stranku.» Blaine ne odgovori. Žrtva za koju ga je Ou Baas molio bila je teška. Gardenski dom bio je marginalan. Postojao je rizik, i to veliki, da izgubi mjesto u domu u korist Hertzogove stranke, a i pobjedom bi zaradio samo jedno mjesto u domu; previsoka cijena, a za to bi izgubio vladajuće mjesto, pa iako u bivšoj njemačkoj koloniji koju su tek anketirali. «Mi smo u opoziciji, Ou Baas», ograničio se na odgovor, a general Smith udari štapom po travnatom tlu i razmisli o odgovoru. «Blaine... zakuni se da nećeš nikome reći...» «Naravno.» «Budeš li imao povjerenja u mene, za šest mjeseci ćeš postati ministar.» .. Blaine ga pogleda ne shvaćajući i Smith se zaustavi pred njim. «Vidim da ću ti morati otkriti još nešto.» Uzdahne. Koalicija, Blaine. Hertzog i ja radimo na tome da pripremimo koalicijsku vladu. Izgleda sigurno da ćemo moći izići u javnost u ožujku sljedeće godine, odnosno za tri mjeseca. Ja ću dobiti ministarstvo pravosuđa i izgleda da ću moći odrediti četiri ministara. Ti ćeš biti jedan od njih.» «Shvaćam.» Blaine još uvijek nije mogao vjerovati: bila je to predivna vijest. Smith mu je nudio to što je najviše želio: mjesto u vladi. «Nije mi jasna jedna stvar, Ou Baas: zašto bi Hertzog pregovarao s nama u ovom trenutku? «Zna da je izgubio povjerenje nacije i zna da je njegova stranka postala naporna za vođenje. Njegova je vlada previše arogantna, pa čak i bez ikakva zakona. Ne znaju upravljati.» «Da, da, Ou Baas. Ali, upravo nam to nudi odlučnu priliku! Prošli mjesec dobili smo na regionalnim izborima za Transvaal, i onima u Germistonu. Uspijemo li sada izići na izbore, zasigurno bismo pobijedili. Nismo primorani pregovarati i uvlačiti se u koaliciju s nacionalistima. Možemo pobijediti kao Južnoafrička stranka i postaviti naše uvjete.» Stari general zašuti nekoliko trenutaka s bradicom na prsima i teška izraza lica: «Možda si u pravu, Blaine. Sada bismo mogli pobijediti, ne po našoj zaslugi već po lošoj zaslugi sadašnje vlade. Glasovali bi protiv Hertzoga, a ne za nas. Pobjeda na izborima sada, pobjeda cijele stranke, bila bi sterilna i beskorisna. Bilo bi to instrumentaliziranje, a ja to ne želim učiniti.» Blaine nije znao što bi mu odgovorio. Odjednom osjeti da nije dostojan povjerenja takve osobe. Tako velik i plemenit čovjek kojemu bi mogao okrenuti leđa. «Teška su vremena, Blaine.» Smith je govorio sasvim tiho. «Oko nas se šire olujni oblaci. Potrebna nam je složna nacija, snažna vlada, a ne parlament razdijeljen stranačkim borbama. Naša konomija je na rubu propasti, industrija zlata je također u krizi. Po adašnjim troškovima mnogi od najstarijih rudnika se zatvaraju. Ostali će ih slijediti, a kad se to bude dogodilo, bit će to kraj za Južnu friku koju mi poznajemo i

volimo. A osim toga, pala je i cijena vune i dijamantina, koje izvozimo. Blaine samo potvrdi. Sve te čimbenike odgovorne za krizu dobro je poznavao i činili su srž glavnih briga zemlje. «Nije potrebno naglasiti težinu rezultata upitnika koji je učinila Komisija za plaće», nastavi Smith. «Petina bijelog stanovništva je uništena zbog suše i staromodnih metoda koje se koriste u poljoprivredi, postavši jako siromašni. Dvadeset posto naših obradivih površina izgubljeno je erozijom tla i ljudskim greškama, možda i zauvijek.» «Bijelci siromašni», promrmlja Blaine, «velika masa prosjaka i beskućnika i nezaposlenih bez ičega, bez nade.» «A tu su i naši crnci, razjedinjeni u dvadeset plemena, koja se međusobno ne podnose, i koji se spuštaju u gradove u potrazi za boljim životom, i time raste broj nezaposlenih; umjesto boljeg života pronalaze alkohol, upuštaju se u krađe i prostituciju, i njihovo nezadovoljstvo raste iz dana u dan, odbacuju naše zakone i otkrivaju prvi put atraktivnost političke moći.» «To je problem koji još nismo proučili», složi se Blaine. «Molimo Boga da nas naša djeca i naši unuci ne moraju proklinjati za taj propust.» «Molimo se doista», potvrdi Smith. «A osim toga, pogledajmo i na kaos izvan naših granica, u ostatku svijeta.» Ponovno udara štapom po tlu naglašavajući svaku riječ. «Vojske siromašnih i osiromašenih lutaju bez cilja cijelim kontinentom.» Ponovno udara štapom u pod. «U Njemačkoj Weimarska republika će pasti nakon što je uništila ekonomiju. Stotinu i pedeset milijarda maraka za jednu zlatnu marku: na taj je način uništena uštedevina cijele jedne nacije. I iz tih ostataka podigla se diktatura, koja se temelji na krvi i na nasilju, koja vodi samo zlu.» Ponovno lupi štapom po tlu. «U Rusiji luđak ubija milijune braće, u Japanu vlada anarhija. Vojnici su se već pobunili i napravili puč, osvojili su Mandžuriju i poubijali stanovnike, na tisuće.» Ponovno lupi štapom. «Napad na Englesku banku primorao je Veliku Britaniju da ostavi zlatni paritet. Iz najgorih dijelova povijesti ponovno se pojavio antisemitizam i opasnost je u najciviliziranijim zemljama.» Smith se prekine i pogleda Blainea u lice. «Posvuda samo nesreća i rasulo i smrtna opasnost. Ne želim iskoristiti stanje i razdijeliti zemlju koja je već razdijeljena i bolesna. Ne, Blaine, vrijeme je za koaliciju i za suradnju, nikako za konflikt.» «Kako je moglo tako brzo sve krenuti nizbrdo, Ou Baas? Jučer smo bili sretni i jaki.» «U Južnoj Africi čovjek može biti pun optimizma u ranu zoru, a očajan već u podne.» Smith zašuti nekoliko trenutaka, a potom se uspravi svom svojom malenom veličinom. «Potreban si mi, Blaine. Hoćeš li malo razmisliti?» i Blaine zaniječe glavom. «Ni govora. Možeš računati na mene, Ou Baas.» «Bio sam siguran.» Blaine pogleda preko njegovih ramena gdje je Centaine sjedila pod hrastovima, pokušavši sakriti sreću i pobijediti relativnu posramljenost koja se izrodila iz saznanja da će, za razliku od tog svetog čovječuljka pred njim, izvući korist iz agonije u koju je zapala njegova zemlja. Sramio se da će tek sada, iz očaja i nepremostivih

poteškoća, postati ministar, što je toliko želio. Smithova ponuda značila je i ostaviti osamljeni Windhoek i vratiti se na Rt, predivnu zemlju gdje je osim toga stanovala i Centaine. Zatim njegov pogled skrene na blijedu ženu u invalidskim kolicima. Njena ljepota se gubila u boli i drogama koje je uzimala da bi se borila protiv nje. Sram i osjećaj krivnje su sasvim izjednačili sreću koju je osjećao. Ali Smith ponovno započne razgovor: «Ostat ću gost u Welteyredenu još četiri dana, Blaine. Sir Garry me praktički primorao da napiše moju biografiju i moram pregledati rukopis. Istodobno ću imati niz susreta s Barryjem Hertzogom da bih se dogovorio još o nekim pojedinostima u vezi s koalicijom. Welteyreden je idealno mjesto za te razgovore i bit ću ti zahvalan budeš li ostao na mom raspolaganju. Bit će mi potrebna i tvoja pomoć.» «Naravno.» Uz velik napor Blaine ostavi na stranu svoje osobne osjećaje. «Ostat ću sve dokle god ti budem potreban. Hoćeš li da odmah podnesem ostavku na mjesto guvernera Jugozapadne Afrike?» «Napiši pismo», predloži mu Smith. «Objasnit ću ja Hertzogu razloge i moći ćeš mu ga predati osobno.» Blaine pogleda na sat i stari general odmah reče: «Da, znam. Moraš se spremi za igru. To me podsjeća na serenadu dok je Rim u plamenu, no, uvijek treba paziti i na izgled. Čak sam prihvatio da predajem nagrade... Centaine Courteney je gospođa koja zna nagovoriti. Dakle, vidjet ćemo se kasnije... kad ti budem pružao pehar.» Upravo je tako i bilo: ekipa koju je predvodio Blaine je pobijedila, iako za malo. Odmah se ekipe sakupe ispod tribine gdje su srebrni pehari stajali na stolu, no, opazi da nešto nije bilo u redu: nije bilo juniorske ekipe. «Gdje je Shasa?», zapita Centaine potihom, ali iritirano Cyrila Slainea koji se brinuo za organizaciju turnira. Započne mahati rukama. «Obećao mi je da će biti ovdje.» «Ako je to njegovo iznenađenje...» Uz veliki napor Centaine sakrije ljutnju iza lijepog osmijeha koji namijeni uzvanicima što su je sa zanimanjem promatrali. «U redu, počinjemo bez njih.» Sjedne pored generala Smitha i podigne ruke moleći za malo pažnje. «Generale Smith, gospođe i gospodo, dragi gosti i prijatelji...», zastane i pogleda u nedoumici dok je strašan tutanj ispunio zrak. Svi podignu pogled prema nebu, netko u nedoumici, netko prestrašen, a netko s osmijehom na licu. Odjednom iznad njihovih glava iz najdaljeg kuta polja pojavi se maleni avion koji je letio sasvim nisko. Centaine ga prepozna, bio je to PussMoth. Letio je ravno prema tribini i ljudima koji su stajali ispred nje, sasvim nisko. Zatim, kad je već izgledalo da će se zabiti u svjetinu, podigne se dok su žene vrištale i gotovo svi instinktivno spuste glave. U trenutku u kojem je prelazio iznad nje, Centaine opazi nasmijano Shasino lice na prozoru pilotske kabine i opazi njegovu ruku koja je pozdravljala prisutne. Instinktivno se vrati godinama unatrag, kroz vrijeme i prostor. Lice više nije bilo Shasino, već lice Michaela Courteneyja, njegova oca. Za nju avion više nije bio plav i aerodinamičan, već žut i nespretan kao što su to bili prvi avioni.

Avion napravi široki krug, pojavivši se ponovno iznad hrastova, dok je Centaine bila skamenjena od šoka i straha koji ju je grizao i koji joj se rodio u njenoj duši; vidjela je ponovno taj žuti avion s pokvarenim motorom kako gotovo dodiruje stabla pored dvorca Mort Homme. «Michael!», uzvikne u mislima njegovo ime, i ponovno se prisjeti kako se avion zabio u vrh stabala, preokrenuo se i pao na zemlju. Ponovno se sjeti plamena koji je zahvatio cijelu letjelicu šireći se prema njoj koja je stajala na tratini. «Michael!» Stisnula je zube toliko da ju je zaboljelo, no, to što je sada promatrala bila je plava letjelica koja se spuštala prema tribini, savršeno na travu polja za polo, dok su se krila njihala, i zaustavila se pustivši posljednji oblak plavkastog dima. Vrata kabine se otvore i iz nje iskoče, svi nasmijani, Shasa Courteney i trojica njegovih prijatelja iz ekipe. Bilo je pravo čudo kako su se uspjeli ugurati u letjelicu. »Iznenadenje! Iznenadenje!«, vikali su. «Iznenadenje!» I svi započnu čavrljati i praviti buku, smijati se i pljeskati. Avion je još uvijek predstavljao predivnu novinu, u stanju privući pažnju čak i izabrane i sofisticirane publike poput ove okupljene. Vjerojatno ga je vidjela u stvarnosti samo jedna osoba od pet i ovaj nenadani i glasni dolazak širio je uzbuđenje i smijeh, tako da su se pljesak i glasni komentari podigli kad je Shasa poveo svoje prijatelje prema predsjedničkom stolu da bi primili srebreni pehar iz ruku generala Smitha. Pilot plavog aviona iziđe kroz druga vrata. Bio je gologlav i Centaine ga bijesno pogleda. Nije znala da Jock Murphy uz bezbroj ostalih aktivnosti, zna i pilotirati avionom, no, odluči da će ga obeshrabriti u tome na što efikasniji način. Uvijek je učinila sve što je bilo u njenoj moći da zadrži Shasu daleko od aviona, a bilo je zaista teško. Shasa je imao sliku svoga oca odjevenog u avijatičara, koja je stajala na noćnom ormariću, a sa stropa njegove sobe visio je model SE 5. Tijekom zadnjih pet godina njegova pitanja o letenju i ocu bila su sve učestalija. Trebala je odmah shvatiti koji im je cilj, ali bila je toliko zabrinuta da nikada nije pomislila na mogućnost da Shasa leti bez njene dozvole. Pomislivši na prošlost, opazi da je uvijek namjerno odbacivala tu mogućnost ne želeći misliti na nju, tako da je sada bila još pogođenija njegovim iznenadenjem, koje joj se nije nimalo svidjelo. Sa srebrenim peharom u ruci Shasa na ovaj način dovrši govor: «I na samom kraju, gospođe i gospodo, možda biste mogli pomisliti da je Jock Murphy upravljao avionom. Greška! Nije ni dodirnuo poluge. Nije li tako?», zapita obraćajući se ćelavom instruktoru koji poslušno potvrdi. «Evo!», ozari se Shasa, «odlučio sam postati pilot, poput svoga oca.» Centaine se ne pridruži čestitkama i pljesku. Kako su se naglo stvorili, preobrazivši život u Welteyredenu, gosti su ga i ispraznili, ostavivši za sobom prazno polje za polo, brdo smeća i prazne boce šampanjca, hrpe prljavog rublja u praonici. Centaine se osjećala tužnom i ispražnjenom.

Subotnji vlak stigao je u Cape Town i ostavio jednog gosta, ali ne baš poželjnog. «Taj bijednik mi izgleda poput grobara preodjevenog u poreznika», našali se Sir Garry, odvučavši generala Smitha u sobu koju je koristio kao radnu kad je general dolazio u Welteyreden. Dvojica su bila usredotočena na prve razgovore oko biografije i nisu se pojavila sve do ručka. Gost se spusti na doručak upravo u trenutku kad su se Centaine i Shasa vraćali s jutarnjeg jahanja, izgladnjeli i preznojeni. Proučavao je srebreninu kad su ušli držeći se za ruke, smijući se do suza na jedan od uobičajenih Shasinih viceva. No, to dobro raspoloženje odmah nestane čim opaze uzvanika i Centaine se ugrize za usnu te se uozbilji. «Ovo je moj sin, Michael Shasa Courteney. Shasa, gospodin Davenport iz Londona.» «Drago mi je, gospodine. Dobrodošli u Welteyreden.» Davenport pogleda u Shasu s istim izrazom zadovoljstva koji je pokazao prema srebrenini. «Znači radostan», objasni Shasa. «U nizozemskom, znate: welteyrederi.» «Gospodin Davenport je iz Sothebysa, Shasa», umiješa se Centaine da bi ispunila neugodnu stanku. «Stigao je k nama, da bi me savjetovao oko nekih slika i namještaja.» «A, odlično», reče Shasa, oduševljeno. «Jeste li vidjeli ovo, gospodine?» Shasa mu pokaže ulje na platnu, pejisaž, koji je visio na zidu. «To je najdraža slika moje majke. Predstavlja njeno rodno mjesto, imanje Mort Homme, pored Arrasa.» Davenport si namjesti metalom uokvirene naočale i nasloni svoju trbušinu na obližnji ormarić da bi izbliza procijenio sliku. Tim pokretom otkrije da mu je prsluk prljav od jaja. «Iz 1875. godine, njegova najboljeg razdoblja», primijeti gotovo čeznutljivo. «Naslikao ga je Sisley», priđe mu u susret Shasa. «Alfred Sisley. Podosta poznat umjetnik, nije li tako, mama?» «Cheri, sigurna sam da gospodin Davenport dobro zna tko je Sisley.» Ali Davenport nije slušao. «Mislim da bi se moglo izvući nekih petsto funta, rekao bih», promrmlja, zabilježivši na bloku. Pokret je uzrokovao kišu peruti, koja se spustila na ramena tamnog odijela. «Petsto?», ponovi Centaine osjetivši nelagodu. «Platila sam ga puno više.» Ulije si šalicu kave. Nikada se nije bila priviknula na bogati engleski doručak i krene prema čelu stola. «To je najviša cijena, gospođo Courteney. Prošli mjesec smo imali još boljeg Sisleyja. Ecluse de Marly, koji nije dostigao niti ponuđenu cijenu. Ovom krizom tržište je na strani kupaca.» «O, ne brinite se, gospodine», reče Shasa, skupljajući jaja u tanjuru i stavljajući na njih bacon. «Nije na prodaju. Moja ga majka nikada ne bi prodala, nije li tako, mama?» Davenport nije mario za njegov odgovor i sjedne s tanjurom u ruci pored Centaine. «Ali, Van Gogh koji visi u dvorani je već druga priča», reče joj te se baci na salamu s oduševljenjem. Punih ustiju pročita joj iz bloka: «Žuto i ljubičasto kukuruzno polje: sunce u gornjem kutu slike.» Zatvori blok. «Danas je Van Gogh jako moderan u Americi i usprkos krizi dobro se prodaje. Ne znam koliko će potrajati (osobno mislim da je odvratan slikar), no, dat ću fotografirati sliku i

pokazati je svojim najznačajnijim američkim kupcima. Mislim da ćemo dobiti četiri ili pet tisuća funta.» Shasa je spustio vilicu i zaprepašteno se zagledao u gospodina Davenporta. «Mislim da je bolje da razgovaramo o tome u nekom drugom trenutku, gospodine Davenport», brzo se umiješa Centaine. «Imamo cijeli dan pred nama; sada uživajmo u doručku.» Završe s doručkom u tišini. Kad je Shasa odgurnuo poluprazan tanjur, Centaine ustane s njim. «Kamo ćeš, dragi?» «U konjušnice. Kovač mora potkovati dva konja.» «Idem s tobom.» Krenu puteljkom koji je prolazio pored zidića što je ograđivao najbolji vinograd i zaobiđu stare kolibe robova. Oboje su šutjeli: Shasa je čekao objašnjenje, a Centaine je tražila prave riječi. No, naravno, nije bilo lijepog načina, a ona je previše čekala s objašnjenjem. To je činilo sve još bolnijim. Na ulazu u konjušnice dohvati ga za ruku i okrene ga prema plantaži. «Taj čovjek...», započne i odmah se prekine. Ponovno započne ispočetka. «Moraš znati da je Sothebys glavna kuća za licitaciju na svijetu. Specijalizirani su za umjetnine.» «Znam», osmjehne joj se dječak. «Nisam takva neznalica kakvom me ti smatraš.» Odvuče ga do klupice od hrasta pored izvora. Odlična voda ključala je među stijenama i skupljala se u lokvu pored njih. Šaran kojeg su stavili u nju već je bio dugačak poput Shasine podlaktice, te im se približi nadajući se da će dobiti nekoliko mrvica kruha. «Shasa, ljubavi moja, moraš znati da je taj čovjek došao da bi nam pomogao da prodamo Welteyreden.» Izreče to jasno i glasno, i odmah se veličina stvari sruči na nju poput hrasta koji je munja pogodila. Ostane sjediti pored dječaka, iznenađena i zaprepaštena, uslijed očaja koji je toliko vremena potiskivala. «., «Misliš li na slike?», zapita je Shasa pažljivo. «Ne samo slike, namještaj, srebreninu i tepihe...», reče mu, moravši se zaustaviti na trenutak i uhvatiti daha da bi kontrolirala drhtanje usana, «...već i dvorac, imanje, tvoje konje, sve.» On ju je promatrao otvorenih usta, ne shvaćajući. Otkako je imao četiri godine stanovao je u Welteyredenu: nije se sjećao drugoga doma. «Shasa, sve smo izgubili. Nakon krađe pokušala sam spasiti što se spasiti moglo, no, sada ne mogu izbjeći prodaju Welteyredena da bih platila dugove. Ne posjedujemo više ništa.» Ponovno joj je glas bio isprekidan i morala se na trenutak zaustaviti da bi kontrolirala drhtanje u glasu, te nastavi: «Više nismo bogati, Shasa. Nemamo ništa. Uništeni smo, sasvim uništeni.» Pogleda ga čekajući da brizne u plač kao što je i ona bila na rubu plača; umjesto toga, približi joj se i nakon trenutka čvrstoće, zagrlji ju, tješeći jedno drugo. «Siromašni smo, Shasa...», i osjeti da se on trudio prihvatiti tu novinu, pokušavši naći riječi kojima bi iznio svoje nejasne osjećaje. «Znaš, mama», reče konačno dječak. «Poznajem siromašne ljude. Neke školske drugove... imaju podosta siromašne roditelje... i ne izgleda da ih to previše brine. Također su dobri momci. Jednom kad se navikneš, ne mora biti toliko teško.» «Ja se nikada neću naviknuti», prošapće mu ponosno. «Mrzit ću uvijek siromaštvo

svim svojim snagama.» «I ja!», reče joj on s istim ponosom. «Ah, da sam bar nekoliko godina stariji! Tada bih ti mogao pomoći!»

Ostavi Shasu kod kovača i vrati se polako, zaustavivši se često razgovarajući s crncima, ženama na vratima štale s djecom u naručju, muškarcima koji su ostavljali posao da bi ju pozdravili, osmjehujući im se, jer su za nju predstavljali dio porodice. Napustiti ih bit će još teže i bolnije nego odvojiti se od bogatstva koje su skupili s takvim naporom. Shvati da plače. Sve dok je ostala sa Shasom uspjela je izbjeći suze, ali sada je bila sama, a bol ju je nadjačala i plakala je bez prestanka usred voljenog vinograda. Očaj ju je ispraznio i potrošio sve njene snage i odrješitost. Toliko je radila, ostala je sama tako dugo, a u trenutku definitivnog uništenja bila je umorna, tako umorna, da ju je svaka kost boljela, i znala je da nema više snage da započne sve ispočetka. Znala je da je već pobijeđena: od sada na dalje njen će život biti tužan i bijedan, svakodnevna borba da spasi barem ponos, iako je njen život sveden na prosjački štap. Koliko god voljela Garryja Courteneyja, od sada na dalje morala se predati njegovoj milosti, i sve njeno biće otimalo se toj misli. Prvi put u svom životu nije uspijevala pronaći želju ni hrabrosti da nastavi dalje. Kako bi bilo lijepo leći si i sklopiti oči: osjeti veliku želju za mirom i tišinom. «Htjela bih da je sve svršeno da se više ne moram boriti, brinuti i nadati se.» Želja za mirom postala je neutaživa, ispuni joj svu dušu, opsjedajući ju do te mjere da je izišavši iz vinograda krenula puteljkom ubrzavši hod. «Bit će to kao zaspati... spavati bez sna.» Zamisli samu sebe na svilenim jastucima, sklopljenih očiju, mirnu i radosnu. Budući da je još uvijek bila odjevena poput jahačice, počne trčati. Prijeđe engleski travnjak, potrči u svoju radnu sobu i zadihano otvori prvu ladicu radnog stola. Pištolji su bili dar Sira Garryja. Nalazili su se u kožnoj futroli s njenim inicijalima na mesinganoj pločici na poklopcu. Bilo je to žensko oružje, izrađeno ručno, s predivnim zlatnim urezima na rukohvatu prepunom dijamantima iz njena rudnika. Uze jedan i otvori ga. Metak se već nalazio u cijevi i nabije pištolj. Imala je mirnu ruku i nije više bila zadihana. Osjećala se mirna dok je podizala pištolj, stavljala ga na sljepoočnicu i jagodicom kažiprsta lagano pritislula okidač. Izgledalo joj je kao da lebdi izvan same sebe, gledajući u čin koji je namjeravala učiniti bez osjećaja i uz samo malo žaljenja za uništen život, osjećajući milost prema samoj sebi. «Jadna Centaine», pomisli. «Kakav ružan kraj.» I pogleda na drugu stranu, u ogledalo sa zlatnim okvirom; sa svake strane stajala je visoka vaza: svaka je bila prepuna žutih ruža iz vrta. Njen je lik bio uokviren cvijećem, nalik na mrtvaca u lijesu, a i njeno je lice bilo smrtno blijedo. «Izgledam poput leša.» Izreče to glasno i tada osjeti veliko gnušanje prema samoj sebi. Spusti pištolj i zagleda se u svoj lik u ogledalu, opazivši crvene valove bijesa na svojim obrazima. «Ne, merde!», uzvikne gotovo samoj sebi. «Nećeš se izvući

tako lako.» Otvori pištolj i izvuče metke te ih baci na tepih, gdje su se otkotrljali; zatim baci pištolj na stol i velikim koracima iziđe iz sobe. Sobarice crnkinje začuju njene korake u jahaćim čizmama i odmah se postroje pred ulazom njenog apartmana, osmjehujući se radosno i nagnuvši glave. «Lily, ljenčino, još mi nisi spremila kupku?», reče joj Centaine, i dvije sobarice se pogledaju u oči. A potom Lily krene prema kupaonici, dok je druga sobarica, jako zgodna djevojka, slijedila Centaine skupljajući odjeću koju je gospodarica bacala na tlo. «Gladys, idi s Lily i uvjeri se da je dobro pripremila kadu s dosta vode i jako tople», zapovjedi, a potom nedugo zatim uđe u kupaonicu u svilenoj kućnoj haljini žute boje dok su dvije služavke na rubu kade čekale da provjeri vodu. Centaine stavi u vodu vršak prsta. «Lily, misliš li da sam blesava?», zapita je, a Lily joj se zadovoljno osmjehne. Voda je bila točno toliko topla koliko ju je Centaine željela, a njeno je pitanje bio šaljiv način na koji je uobičajeno izražavala zadovoljstvo. Lily je u ruci imala mirisne soli i baci jednu šačicu u kadu. «Daj ih meni!», reče Centaine i prospe pola paketića u kadu. «Dosta je štednje!» Centaine pogleda mjehuriće koji su se počeli stvarati na rubu kade i klizne u kadu, a dvije služavke smijuljeći se toj ludosti, potrče iz kupaonice dok je Centaine uživala u toploj vodi, utonuvši do brade. Ležeći, ponovno joj se vrati slika pištolja naslonjenog na sljepoočnicu i odmah je odagna. «Jedino što nikada nisi bila, Centaine Courteney, jest da nisi bila kukavica», reče samoj sebi, i ubrzo zatim, odabravši haljinu ljetnih boja, spuštala se stubama. Davenport i Cyril Slaine su ju već čekali. «Stvar će zasigurno potrajati, pa započnimo odmah, gospodo.» Svaki komad namještaja velikog zdanja dobio je broj i opis, procijenjenu vrijednost, a one važnije je trebalo fotografirati i uvesti ih u katalog koji je gospodin Davenport sastavljao. Sve to se moralo obaviti prije polaska broda prema Engleskoj koji je bio za deset dana. Za tri mjeseca trebao se ponovno vratiti i organizirati pravu prodaju. Kad je bilo vrijeme da Davenport krene, Centaine je sve začudila izjavom da ga namjerava ispratiti do drugog kraja brda do broda, što je po prirodnom putu stvari trebala biti Cyrilova dužnost. Polazak broda je predstavljao najuzbudljivije trenutku u svjetskom kalendaru Cape Towna, a brod je bio prepun putnika i prijatelja koji su ih pozdravljali, želeći im sretno putovanje. Na popisu putnika prvog razreda Centaine nije bilo teško pronaći imena koja je tražila. Malcomess, gospođa I., kabina A 16; Malcomess, gospođica T., kabina 17; Malcomess, gospođica M., kabina 17. Blaineova porodica je zaista bila pred polaskom. Kao dogovoreno, nisu se više vidjeli od posljednjeg dana turnira u polu, i sada je oprezno tražila pogledom u salonima broda namijenjenim prvom razredu. Ne uspije ga vidjeti i shvati da je vjerojatno bio u kabini s Isabellom. Pomisao da se nalazi nasamo s njom ju razljuti, i htjede i sama krenuti prema kabini broj 16, uz izliku da želi pozdraviti Isabellu, no, zapravo da joj onemogućiti da ostane

nasamo s Blaineom. No, umjesto toga ostane sjediti za barom prvog razreda i gledati u gospodina Davenporta kako pije gin, osmjehujući mu se i pozdravljajući neumorno poznanike koji su prolazili pred njom, odlučni u namjeri da vide i da budu viđeni. Primijeti zadovoljstvo, toplinu, poštovanje i lijepe riječi kojima su je svi obasipali. Bilo je jasno da je bogat turnir u polu učinio svoje, i nitko nije ni najmanje sumnjao u financijske poteškoće koje su bile itekako teške. Nije bilo glasina koje su se mogle čuti i koje bi joj uništile ugled i položaj u društvu. No, ubrzo će se sve to izmijeniti, shvaćala je to vrlo dobro, i to ju je ljutilo već unaprijed. Namjerno nije marila na jednu gospođu koja se trudila da okupi kod sebe kremu društva Cape Towna, javno odbivši njen uljudan poziv i opazivši kako je tako malena objest povećala poštovanje te žene u njenim očima. No, dok se poigravala na taj način, Centaine je promatrala gomilu ljudi u potrazi za Blaineom. Sirena broda se oglasi i posljednji put, a časnici broda, predivni u svojim bijelim odorama, prolazili su među gostima upozoravajući: «Brod će isploviti za petnaest minuta, tko ne mora otputovati zamoljen je da siđe.» Centaine se rukuje s gospodinom Davenportom i pridruži se ostalima koji su ostavljali brod. Tu sačeka zajedno s mladenačkom gomilom pratitelja i zagleda se u brod pokušavši opaziti Isabellu i njene dvije kćeri. Vrpce od papira živahnih boja vihorile su na laganom povjetracu... i odjednom Centaine opazi Blaineovu stariju kćer. S te udaljenosti Tara je izgledala velika djevojka. Bila je dražesna u svojoj crnoj haljini s pažljivo počešljanom kosom. Pored nje mlada sestra je ugurala glavu između rešetaka zaštitne ograde i pozdravljala je rupčićem ružičaste boje nekoga na molu. Centaine si natkrije oči rukom i opazi iza dviju djevojčica pojavu u invalidskim kolicima. Isabella je sjedila s licem u sjeni, i Centaine je na trenutak izgledala poput osobe iz tragedije: neprijateljska snaga koja ju je trebala mučiti i onemogućiti joj sreću. «O, Bože, kako bih htjela da je mogu mrziti», prošapće, dok je očima slijedila pogled djevojčica i konačno opazi Blainea. Popeo se na konstrukciju velike dizalice. Na sebi je imao tropsko odijelo krem boje, s kravatom zelenoplave boje i šeširom sa širokim obodom kojim je sada pozdravljao porodicu. Jugoistočnjak mu je razbarušio kosu i čuperak mu je pao na čelo: bjelina njegovih zuba isticala se na preplanulom licu. Centaine se povuče u gomili, gdje ga je mogla promatrati bez da je itko primijeti. «On je jedini kojeg nikada neću izgubiti», pomisli, i osjeti olakšanje. «Kad mi Welteyreden i rudnik Hani budu oduzeti, on će još uvijek biti uz mene.» I odjednom prokleta sumnja se ponovno uvuče u njene misli. «Hoće li doista biti tako?» Pokuša je odagnati, no, ne uspije. «Voli li mene, ili voli to što jesam? Bi li me volio da sam obična žena, bez bogatstva, bez društvenog položaja, bez ičega osim sina drugog čovjeka?» I sumnja joj ispuni misli i ona osjeti bol, tako da ju je ponovno počela mučiti kad je Blaine rukom poslao poljubac pojavi u kolicima; započne buljiti u Blaineov izraz lica,

pročitavši na njemu ljubav i zabrinutost za ženu, i osjeti se sporednom. Polako se razdaljina između broda i mola širila. Brodski orkestar na palubi prvog razreda započne svirati "Neka Bog bude s tobom dok se ne budemo ponovno sreli. Brodska sirena se ponovno oglasi u znak rastanka i brod krene prema izlazu iz luke. Odmah zatim brod krene prema sjeverozapadu i Robben Islandu. Oko Centaine ljudi su polako odlazili. U roku od nekoliko minuta ostane sama na molu. Iznad nje Blaine je još uvijek bio na dizalici: promatrao je more ne bi li još na trenutak opazio brod u daljini. Sada više nije bio nasmijan. Nosio je takav teret boli da ju nije mogla ne podijeliti s njime: bila je toliko velika i pomiješa se s njenim sumnjama da je htjela okrenuti se i otići. No, odjednom Blaine spusti šešir i okrene se prema njoj. Osjeti grižnju savjesti što ga je na taj način promatrala, u tako osobnom trenutku: i izraz njegova lica se također natmuri i zatvori se. Je li bio ljut na nju ili još nešto gore? Bilo je nemoguće znati, jer je potrajalo samo trenutak. Skoči s dizalice, dočekavši se lagano na nogama, pokazavši se nadasve spretnim i krene mirno prema njoj u sjeni dizalice, stavivši šešir na glavu, i time onemogućujući Centaine da mu pročita raspoloženje u očima. Kad je stigao do nje, ona je osjećala strah. «Kad se možemo naći nasamo ti i ja?», zapita ju mirno. «Jedva čekam da budemo malo zajedno.» Sve sumnje i svi strahovi nestanu u tren oka i ona ponovno postane radosna i vesela kao kad je bila djevojka. Gotovo joj se zavrtilo od sreće. «Još uvijek me voli», pjevušilo je njeno srce. «Uvijek će me voljeti.»

General James Barry Munnik Hertzog stigao je u Welteyreden u zatvorenom automobilu i bez znakova koji bi otkrivali njegovu funkciju. Bio je stari prijatelj Lana Christiana Smitha. Zajedno su se borili hrabro protiv Engleza za vrijeme Južnoafričkog rata, sudjelujući u mirovnim pregovorima za ujedinjenje koji su uslijedili nakon rata. Obojica su zatim sudjelovali na konvenciji koja je utvrdila Južnoafričku uniju i u prvoj vladi Louisa Botha. Zatim su se njihovi putovi razdvojili. Hertzog se priklonio nacionalizmu koji je bio izražen motom Južna Afrika prije svega, dok je Lan Smith postao velikim državljaninom koji je projektirao britanski Commonwealth igrajući veliku ulogu u stvaranju Društva nacija. Hertzog je bio Afrikaner i izborio se da njegov jezik, afrikans, postane službenim jezikom, kao i engleski. Njegova politika «dvije struje» se suprotstavljala težnji da se njegov narod izgubi unutar velike Južne Afrike, a 1931. je primorao Veliku Britaniju da prizna Westminsterski statut jednako vrijednim u svim dominionima i pravo na odcjepljenje Commonwealtha. Visok i mračan bio je izvanredna pojava kad je ušao u knjižnicu Welteyredena koju je Centaine stavila na potpuno raspolaganje. Lan Smith ustane sa svog mjesta za golemim stolom prekrivenim zelenim stolnjakom i krene mu ususret. «Izgleda», zagrmi rukujući se s njim, «nećemo imati za ove

pregovore vremena koliko smo si zamislili.» General Smith pogleda na svoju skupinu koja se sastojala od Blainea Malcomessa i Deneysa Reitzsa, dva čovjeka od povjerenja i buduća člana nove koalicijske vlade; no, nijedan od njih ne odgovori dok su Hertzog i Nicolaas Havenga, ministar financija, sjeli na drugi kraj stola. Havenga je bio u sadašnjoj vladi otkako su se Hertzogovi nacionalisti popeli na vlast od 1924. «Jesmo li mirni i sigurni ovdje?», zapita sada, pogledavši sumnjičavo dvostruka vrata od ebanovine na jednom kraju knjižnice, a potom pogleda police koje su sezale do stropa, prepune uvezenih knjiga. «Naravno», uvjeri ga Smith. «Možemo slobodno govoriti bez straha da nas netko može čuti. Dajem ti svoju časnu riječ.» Havenga pogleda svog šefa da dobije suglasnost i opazivši potvrdu, započne s razgovorom. «Tielman Roos je dao ostavku u Vrhovnom sudu», izjavi. Zatim ponovno sjedne: nije bilo potrebno reći još što tim iskusnim političarima. Tielman Roos je bio jedan od najvažnijih ljudi u državi. Narod ga je nazvao Lavom sa sjevera i oduvijek je bio jedan od najodanijih Hertzogovih ljudi. Kad su se nacionalisti uspjeli na vlas, postao je ministar pravosuđa i premijer, a izgledalo je da će on biti taj koji će naslijediti Hertzoga na čelu države: no, nestabilno zdravlje i neslaganje o pitanju oko zlatnog pariteta su ga nagnali da se povuče iz političkog života. Sad je dao ostavku na mjesto šefa Vrhovnog suda. «Zdravstveni razlozi?», zapita Lan Smith. «Zlatni paritet», naglasi Havenga ozbiljna glasa. «Namjerava se suprotstaviti našoj politici da ostanemo vezani za njega.» «Njegov je utjecaj golem», izjavi Blaine. «Ne možemo mu dozvoliti da sije sumnje na našu politiku», složi se Hertzog. «Roosovo suprotstavljnje bi u ovoj situaciji moglo biti kobno. Ponajprije bismo trebali zajedno raspraviti o problemu i usuglasiti stavove. Od životnog je značaja da se zajednički suprotstavimo njegovim napadima.» Pogleda Smitha u oči. «Slažem se», odgovori Smith. «Ne smijemo mu dopustiti da pobije našu koaliciju prije nego što ova uopće započne s postojanjem.» «Radi se o pravoj krizi», umiješa se Havenga. «Takvom je moramo i sagledati te se suočiti s njom. Što vi mislite o tome, Ou Baasb «Znate dobro koje je moje mišljenje», reče Smith. «Sjećate se da sam vam odmah predložio da učinimo isto što i Velika Britanija i ostavimo zlatni paritet. Ne želim vam to sada ponovno naglašavati i kriviti vas za to, no, od tada još uvijek nisam promijenio mišljenje.» «Molim vas da ponovno iznesete vaše razloge, Ou Baas.» «Tada sam unaprijed rekao što će se dogoditi s južnoafričkom funtom u odnosu na englesku. Loša valuta uvijek potiskuje dobru i nisam se varao, stvari su zaista krenule tim putem», izjavi jednostavno Smith, dok su ljudi na suprotnom kraju stola izgledali kao da sjede na iglama. «Gubitak kapitala je uništio našu industriju i desetak tisuća radnika ostalo je bez posla.» «Ali i u Engleskoj ima milijuna nezaposlenih», naglasi pomalo iritirano Havenga. «Naše odbijanje da ostavimo zlatni paritet još je više otežalo stanje nezaposlenosti. Dovel

je u opasnost našu industriju vezanu uz ekstrakciju dragog kamenja. Cijena dijamanta je drastično pala, a i cijena naše vune. Toliko je otežalo stanje da nas je dovelo do ove gotovo tragične razine na kojoj se sada nalazimo.» «Budemo li ostavili paritet u ovom kasnom stadiju, koje će koristi od toga imati zemlja?» «Prije svega, i najvažniji razlog, dat ćemo kisika našoj industriji. Bude li i južnoafrička funta izgubila na vrijednosti kao i engleska, što bi se odmah i dogodilo, značilo bi to da bi rudnici dobili sedam funta za jednu zlatnu inču umjesto sadašnje četiri. To je gotovo dvostruko. Rudnici koji su se zatvorili, ponovno bi se otvorili. Drugi bi se proširili. Otvorili bi se novi, koji bi zaposlili na tisuće i tisuće rudara bijelaca i crnaca. Kapital bi se vratio u našu zemlju. A to bi predstavljalo preokret prema boljitku.» O prednostima i nedostacima dugo se razglabalo s Blaineom i Ritzom koji su podržavali starog generala, i polako dvojica političara napuste svoje stavove, a nešto nakon podneva Barry Hertzog naglo izjavi: «Trebalo dobro razmisliti o vremenu. Na burzi će se razviti opće ludilo. Još ima tri radna dana do Božića. Treba dati izjavu tada kad se burza bude zatvorila.» U knjižnici se napetost mogla rezati nožem. Nakon te Hertzogove rečenice Blaine shvati da su prihvatili njihove stavove. Južna Afrika će ostaviti zlatni paritet prije ponovnog otvaranja burze poslije Nove godine. Osjeti predivni osjećaj pobjede i zadovoljstva. Prvi čin nove koalicije mora biti odlučujući da završi dugačku ekonomsku agoniju zemlje, i obećanje za novi prosperitet i nadu. «Uvijek imam dosta utjecaja na Tielmana i zamolit ću ga da ne izrazi svoje stavove do zatvaranja burze», nastavi Hertzog. Sada se već raspravljalo o pojedinostima. Blaine se rukovao sa svima i krene prema svome Fordu, parkiranoj među hrastovima, uz osjećaj da je dao značajan doprinos povijesti svoje zemlje. To ga je i približilo politici, ta svijest da može pridonijeti u mijenjanju svijeta. Za Blainea je tome i služila moć: bio je to uvijek pobjednički mač kojim se borio protiv demona koji su ugrožavali njegovu zemlju i njegove ljude. «Ušao sam u povijest», pomisli, i unutar nje sreća ostala je s njim dok je izlazio automobilom, posljednji, kroz predivna vrata Welteyredena. Namjerno sačeka da se ostali automobili udalje od njegova na putu koji je vodio prema brežuljku Wynberg. Kad su ostali bili izvan vidokruga, približi se rubu i okrene automobil. Prije nego što je došao do glavnih vrata skrene prema puteljku koji se nalazio na rubu imanja i nakon nekoliko trenutaka ponovno je bio na Centaineinom imanju, puteljkom koji nije bio jako prometan, gotovo nevidljiv u malenoj šumici, gdje ostavi automobil. Nastavi pješice i kad opazi bijele zidove brvnare osvijetljene zrakama sunca, gotovo započne trčati. Bila je točno onakva kako ju je opisala. Zaustavi se na pragu. Centaine ga nije čula. Klečala je pred kaminom, zabavljena vatrom. Nekoliko trenutaka ostane ju promatrati s praga, sretan što ju gleda kriomice. Skinula je cipele, stopala su joj bila mekana i ružičasta, gležnjevi tanki, a noge mišićave od jahanja i

šetnja. Osjeti nježnost koju je inače osjećao samo prema kćerima i nakašlje se namjerno. Centaine se okrene i skoči na noge opazivši ga. «Mislila sam da nećeš doći.» Potrči mu u susret, podignuvši lice prema njegovom, s očima koje su se sjajile. Nakon nekog vremena ona prekine poljubac, i ostavši u zagrljaju, počne ga promatrati. «Umoran si», reče mu. «Bio je to dug dan.» «Dođi.» Pruži mu ruku i povede ga prema fotelji pored kamina. Prije nego što je sjeo, skinu mu jaknu i podignuvši se na vrhove prstiju, olabavi mu kravatu. «Uvijek sam ti to željela učiniti», prošapće mu, i objesi jaknu u maleni ormarić, a potom mu ulije whiskey sa sodom. «Je li u redu?», zapita ga, a on ispije gutljaj i klimne glavom. «Odličan.» Ogleda se oko sebe po sobi, opazivši bukete cvijeća u vazama, tek očišćen i ulašten pod i jednostavan, ali jak namještaj. «Dražesno», reče. «Cijeli sam dan radila da bih sve spremila za tebe.» Centaine podigne pogled s cigare koju mu je izabrala među ostalima. «To je bio Annin dom prije nego što se udala za Sira Garryja. Nitko je više nije koristio od tada, i nitko tu ne živi. Sada je ovo naše mjesto, Blaine.» Donese mu cigaru koju je izabrala, uze komadić žara iz kamina i upali mu je. Zatim stavi kožni jastuk pored njegovih nogu i sjedne na njega, položivši mu na koljena ruke i pogledavši ga u lice. «Koliko se dugo možeš zadržati?» «Pa...», reče on, zamišljeno. «Koliko me želiš? Za sat? Dva? Više?» Centaine se uskomeša od sreće te ga još jače zagrlji oko nogu. «Cijelu noć», reče ona. «Cijelu predivnu noć!» Uzela je košaricu hrane sa sobom iz kuhinje u Welteyredenu i zajedno večeraju naravni odrezak i hladnu puretinu, pijući vino iz Centaineinih vinograda. Kasnije, zajedno su jeli grožđe Haneport, izmjenjujući si poljupce nakon svake bobice. «Slatko grožđe», osmjehne joj se on, «ali draži su mi poljupci.» «Na svu sreću, gospodine, volite i jedno i drugo.» Centaine skuha kavu na vatri i ispiju je zajedno ležeći na tepihu pred kaminom, gledajući u plamen i ne govoreći. Blaine ju je milovao po kosi jagodicama prstiju, sve dok se polako to mirno raspoloženje nije pretvorilo u nešto drugo, pa nastavi prstima prema kralježnici i ona zadrhti te ustane. «Kamo ćeš?», zapita ju. «Završi cigaru», reče mu. «A potom me potraži.» Kad je krenuo za njom u sobicu, ona je sjedila u sredini niskog kreveta. Nije ju nikada vidio u spavaćici do tada: bila je blijedožute boje od satena, a čipka oko vrata sjajila se na svjetlosti svijeće poput stare bjelokosti. «Lijepa si», reče joj. «Ti si taj zbog kojeg se osjećam lijepo», odgovori mu ona ozbiljno, pružajući mu ruke. Te noći njihova je ljubav, za razliku od prethodnih puta, bila mirna i odmjerena, gotovo nepokretna. Poznavao ju je dovoljno dobro. Polako i spretno Blaine joj je pružio nježnosti koje su joj bile potrebne, a ona mu se sasvim predala. Nježnošću odagna i njene posljednje rezerve te uđe duboko u nju, zagrlivši ju do te mjere da je i njihova krv izgledala kao jedna, a njihova srca kucala su jednoglasno. Dah jednog punio je pluća drugog, misli jednog lutale su mislima drugog, i Centaine začuje u Blaineovim ustima iste svoje riječi: «Volim te, ljubavi moja! O, Bože,

koliko te volim.» «Volim te. Volim te.» Izljevi sreće na usnama ljubljenog. I stope se u jedno biće. Blaine se prvi probudi. Vani su ptičice pjevušile u cvijeću narančaste boje. Zraka sunca pronašla je put među zastorima i prošavši kroz zrak poput mača zlatnog bandita, sjajila mu se iznad glave. Polako, jako polako, da joj ne smeta, okrene glavu i započne promatrati njeno lice. Odmaknula je jastuk i obraz spustila na plahu. Usne su joj dodirivale njegovo rame, jedna joj je ruka bila naslonjena na njegova prsa. Imala je sklopljene oči, a na kapcima opazi tanke venice. Njeno disanje bilo je gotovo nečujno, da se na trenutak uznemirio, dok se ona u snu ne trgne, namrštivši se, a njegov strah nestane i ostavi mjesto boli, vidjevši na njenom licu znakove zabrinutosti. «Jadna moja ljubavi.» Njegove usne se pomaknu, no, ne izrekavši te riječi: polako, predivno raspoloženje prethodne večeri nestane poput pijeska za vrijeme plime teške stvarnosti. «Jadna moja hrabra ljubavi», nije osjećao takvu bol otkako mu je umro otac. «Kad bih bar mogao nešto učiniti da ti pomognem, sada kad ti je to najpotrebnije.» I dok je u sebi izgovarao te riječi sjeti se nečega i toliko se trgne da se Centaine odvoji od njega. Ponovno se namrštila dok su joj uglovi usana podrhtavali, promrmlja nešto nerazgovjetno i okrene se na drugu stranu. Blaine je i dalje ostao nagnut nad njom, dok su mu svi mišići bili napeti. Čvrsto je stiskao zube, iritiran i zaprepašten samim sobom da se u njemu mogla roditi takva misao. Sada je imao razrogačene oči. Promatrao je svijetli kutak koji je sunce obasjalo no, nije ga ni vidio: jer se osjećao poput čovjeka na kotaču za mučenje. «Čast...» Riječ mu padne na pamet. «Čast i dužnost...», promrmlja u sebi, dok mu je u drugom kutku mozga još jedna riječ izgledala u istoj mjeri jaka: «ljubav». Žena koja je ležala uz njega nije trgovala s njegovom ljubavi. Nije od njega tražila ništa, nije zahtijevala odricanja, samo je dala bez da za uzvrat išta pita. Umjesto da zahtijeva, ostavila ga je slobodnog: ona je od njega tražila da nitko ne pati zbog njihove veze i sreće. Slobodno ga je voljela ne tražeći ništa, ni najmanje obećanje, uvjerenje: a on joj nije ponudio ništa. Do tog trenutka, nije još ništa ni mogao ponuditi za uzvrat. S druge strane, jedan ga je veliki čovjek izabrao, predivan čovjek koji je u njega imao golemo povjerenje. Čast i dužnost s jedne strane i ljubav s druge. Ovoga puta nije imao izlaza. Koga će izdati, čovjeka kojem se toliko divio ili ženu koju je toliko volio? Nije više mogao ostati miran i morao je ustati polako iz kreveta. Centaine trepne očima, a potom ponovno utone u još dublji san. Navečer mu je stavila novi nožić za brijanje i novu četkicu na umivaonik u kupaonici i ta ga draga gesta raznježi još više. Obrrije se i odjene, dok ga je neodlučnost mučila. Vrti se u spavaću sobu na vršcima prstiju i zagleda se u nju. «Mogao bih pobjeći», pomisli. «Nikada ne bi otkrila prijevaru.» Zatim se zamisli nad riječju koju je upotrijebio. Je li bila prijevara spasiti čast, učiniti svoju dužnost? Odagna te misli i donese odluku. Nagne se i dodirne joj kapke. Odmah

otvori oči. Zagleda se u njega još golemim zjenicama, začuđena. Zatim mu se osmjehne, predivnim osmijehom još punim sna i zadovoljstva. «Ljubavi», prošapće mu, «koliko je sati?» «Centaine, jesi li budna?» Odmah sjedne na krevetu i uzvikne: «O, Blaine, već si odjeven, tako rano!» «Slušaj me, Centaine. Jako je važno. Slušaš li me?» Ona klimne glavom, trepnuvši kapcima da bi se sasvim razbistrila i svečano ga pogleda. «Centaine, napustit ćemo zlatni paritet», reče gorkim glasom punim grižnje savjesti i gnušanja prema samome sebi. «Odlučili su to jučer Smith i Hertzog. Kad burza ponovno započne s radom u novoj godini naša valuta više neće biti konvertibilna.» Pogleda ga golemim očima pet sekunda, a potom odjednom shvati, u njenim očima mogao se opaziti bljesak. Odmah zatim opet se zamagle. «O, Bože, ljubavi, koliko te stajalo reći mi to!», izjavi drhtavim glasom od suosjećanja, jer je shvaćala njegov osjećaj dužnosti i časti. «Ti me zaista voliš, Blaine. Sada sam sigurna u to.» On ju je još uvijek promatrao. Nikada nije vidjela takav izraz lica. Izgledalo je gotovo da ju mrzi stoga što joj je to otkrio. Nije uspijevala i dalje promatrati te oči, pa se nagne nad krevetom i pruži mu ruku. «Blaine, neću se koristiti time. Neću upotrijebiti to što si mi rekao...», i on odmah zareži, s grimasom na licu zbog grižnje savjesti. «Tada sam učinio ovu žrtvu ni za što.» «Nemoj me mrziti zbog toga, Blaine, molim te!», molila ga je, i ljutnja nestane s njegova lica. «Mrziti te?», zapita ju tužno. «Ne, Centaine, nikada te ne bih mogao mrziti.» Okrene se i iziđe iz sobe. Htjela je potrčati za njim, pokušati ga utješiti, ali je znala da je to bilo veće od njene ljubavi. Shvati da se osjeća poput ranjena lava, sada je morao ostati sam, i začuje teške korake koji su se udaljavali od brvnare.

Centaine je sjedila za svojim radnim stolom u Welteyredenu. Bila je sama i pred sobom je imala telefon od bjelokosti i mesinga. Bilo ju je strah. To što je namjeravala učiniti stavilo bi ju u neugodan položaj pred zakonima koji su vladali u društvu: nalazila se na putovanju u nepoznat kraj, bez geografske karte, dugačkom putovanju punom opasnosti koje se moglo loše svršiti. Telefon zazvoni i Centaine se trgne, pogledavši u uređaj s velikim strahom. Ponovno zazvoni i ona duboko udahne, a potom podigne slušalicu. «Vaš poziv za Rabkin i Swales, gospođo Courteney», reče joj tajnik. «Gospodin Swales na liniji.» «Hvala, Nigel.» Jasno začuje vlastiti bezizražajan glas i razbistri si grlo. «Gospođo Courteney.» Ona prepozna Swalesov glas. Bio je najstariji član agencije za kupovinu kojom se više puta služila. «Dozvolite mi da vam poželim sretne blagdane.» «Hvala, gospodine Swales.» Njen je glas bio siguran i profesionalan, sada. «Imam zahtjev za kupnju za agenciju, gospodine Swales. Htjela bih da to učinite danas prije zatvaranja burze.» «Naravno», uvjeri je Swales. «Odmah ćemo izvršiti što tražite.» «Kupite mi petsto tisuća akcija East rand propriety minesa», reče. S druge strane žice na trenutak uslijedi tišina.

«Petsto tisuća, gospođo Courteney», ponovi konačno Swales. «ERPM vrijede dvadeset i šest. Ukupno je to šesto tisuća funta.» «Točno», složi se Centaine. «Gospođo Courteney...» Swales je prekine. «Predstavlja li to koji problem za vas, gospodine Swales?» «Ne, naravno da ne. Nikakav problem. Malo ste me iznenadili, to je sve. Pogotovo zbog veličine zahtjeva. Ali, odmah ću se pobrinuti.» «Poslat ću vam ček čim mi budete poslali ugovor o kupnji.» Učini stanku i hladno nastavi: «Jedino ako, naravno, ne želite da vam isplatim unaprijed.» Zadrži dah. Nikako ne bi bila u stanju to i učiniti, ni u mjeri u kojoj je Swales to mogao od nje tražiti. «O, Bože mili, gospođo Courteney! Nadam se da niste pomislili... moram vas zamoliti da mi oprostite što sam vas natjerao na te misli koje sumnjaju u vašu platnu moć. Ne morate se uopće žuriti. Poslat ćemo vam ugovor kao i inače. Vaš kredit kod Rabkin i Swalesa ostaje odličan. Nadam se da ću vam moći potvrditi kupnju do najdalje sutra ujutro. Kao što znate, sutra je posljednji dan rada burze prije božićnih praznika...» Ruke su joj drhtale tako snažno da je s poteškoćom vratila telefonsku slušalicu na svoje mjesto. «Što sam učinila?», prošapće za sebe, ali znala je dobro odgovor: kazneno djelo, prijevaru koja ju je mogla stajati deset godina zatvora. Uvalila se u dug koji ni na koji način nije mogla pokriti. Bio je to korak do propasti i znala je to: usprkos tome, napravila je još jedan dug od pola milijuna funta. Osjeti grižnju savjesti i približi ruku telefonu da povuče zahtjev, ali zazvoni prije nego što to stigne učiniti. «Gospođo Courteney, na liniji je gospodin Anderson iz Hawk.es & Giles.» «U redu, Nigel», reče i začudi se samoj sebi što joj glas nije podrhtavao dok je uobičajenom bezizražajnošću govorila: «Gospodine Andersone, imam zahtjev za kupnju za vašu agenciju.» U podne je telefonirala u sedam različitih agencija u Johannesburgu, ugovarajući kupnju akcija rudnika zlata u vrijednosti od pet i pol milijuna funta. Zatim joj, konačno, pomanjka hrabrosti. «Otkazi dva posljednja poziva, Nigel, molim te», reče mu mirno, i morala je potrčati s rukama na ustima do privatne kupaonice na dnu hodnika. Stigla je upravo na vrijeme. Nagnuta nad zahodskom školjkom povrati; grižnja savjesti, sram i strah, mučili su je sve dok joj trbuh nije ostao prazan, grlo puno boli, a mišići na prsima u grču. Jetra ju je pekla kao da je umočena u kakvu kiselinu.

Božić je uvijek bio jedan od njihovih posebnih dana, otkad je Shasa još bio sasvim malen. No, tog se jutra probudio lošeg raspoloženja. Još uvijek u spavaćici i pidžami, ona i Shasa su si razmijenili poklone u Centaineinoj sobi. Shasa je naslikao vlastoručno razglednicu sa sretnim željama, ukrasivši je suhim poljskim cvijećem. Njegov je dar njoj bio nov Mauriacov roman «Noeud de Viperes», a na prvoj je stranici napisao: «Što god da se dogodilo, uvijek ćemo pripadati jedno drugome, Shasa» Njen poklon za sina bila je pilotska kaciga s naočalama. Shasa

se zagleda u nju iznenađeno. Uvijek se protivila toj njegovoj namjeri da leti. «Da, dragi, ali ako baš želiš naučiti, neću ti to zabraniti.» «Možemo li si to priuštiti, mama? Želim reći, znaš da...» «Ostavi to meni, dragi.» «Ne, mama», reče snažno zaniijekavši glavom. Od sada na dalje ja ću ti pomoći... nisam više dijete, ne želim ti zadavati brige ako je to moguće.» «Mi smo stvorenja pustinje. Preživjet ćemo, ljubavi moja.» No, njeno raspoloženje se brzo promijenilo za vrijeme dana, kad je ponovno morala glumiti veliku damu Welteyredena, dočekujući brojne uzvanike, nudeći cherry i kolače i razmjenjujući darove s posjetiteljima, smijući se i šireći sreću i radost, a potom bi se uz izliku da mora provjeravati služinčad, povlačila u svoju radnu sobu s povučenicima i boreći se s napadima lošeg raspoloženja, lošim slutnjama i sumnjama. Shasa ju je shvaćao i zamjenjivao ju kad bi odlazila. Odjednom je postao zreo i odgovoran i hitao bi joj u pomoć, iako ga nikada nije zamolila za to do sada. Nešto prije podneva jedan je posjetitelj donio vijesti koje su zaista Centaine omogućile da zaboravi, barem na nekoliko trenutaka, loše slutnje. Bio je to velečasni Birt, ravnatelj škole u Bishopsu, koji se približi Centaine i Shasi. «Gospođo Courteney, vi i sami znate koji je glas mladi Shasa stekao u Bishopsu. Na našu žalost, sljedeća je godina posljednja što će provesti s nama, i nedostajat će nam. No, siguran sam da to za vas neće biti iznenađenje da vam priopćim da je izabran kao glasnogovornik svih učenika škole za novu školsku godinu, i da je nastavničko vijeće suglasno s mojim izborom.» «Ne pred ravnateljem, mama!», prošapće sramežljivo Shasa, dok ga je Centaine radosno zagrlila: no, ona nije izostavila ni zvonki poljubac u obraze na način koji je on nazivao francuski, i pretvarao se da mu se nije sviđao. «A to nije sve, gospođo Courteney», reče joj Birt, ozarena lica pred tim prizorom majčinskog ponosa. «Vijeće me zadužilo da vas zamolim da i vi budete naš član. Vi ćete postati prva žena... oprostite, prva dama, koja će upravljati našom školom.» Centaine je htjela odmah prihvatiti tu počasnu titulu, ali ju mogućnost financijske propasti koja je lebdjela nad njom na vrijeme zaustavi. «Počašćena sam, gospodine ravnatelju», reče mu. «No, ima tu osobnih razloga... mogu vam odgovoriti s novom godinom?» «Samo da se ne radi o izlici da odbijete...» «Ne, uvjeravam vas da nije tako. Budem li mogla, prihvatit ću.» Kad je i posljednji posjetitelj otišao, Centaine je mogla povesti porodicu, zajedno sa Sirom Garryjem i Annom, te najprisnijim prijateljima, do polja za polo, gdje se trebao izvršiti sljedeći čin u tradicionalnoj proslavi Božića u Welteyredenu. Sve sluge crnci bili su sakupljeni, zajedno s djecom, starim roditeljima i umirovljenima iz poduzeća, previše starima da i dalje rade, te veliki broj ostalih crnaca koje je Centaine uzdržavala. Svi su bili odjeveni u nedjeljnu odjeću i predstavljali su šarenilo boja i ukusa, djevojčice s vrpcama u kosi, dječaćići koji su jednom u godini na nogama imali cipele. Orkestar imanja, sastavljen od violina, bendža, gitara i harmonika pozdravi

Centaine, a pjesma, pravi glas Afrike, bila je lijepa i meoldiozna. Centaine je imala za svakoga dar, koji je pružala u omotnici. Neke starije žene, s puno godina rada u njenoj službi, zagrle ju, a Centaineina ravnoteža je bila toliko slaba da ju takvi prirodni izljevi ljubavi dirnu i ona ponovno zaplače, što i sve ostale žene učine. Stvar se gotovo pretvorila u tugaljivu orgiju i Shasa da znak orkestru da započne svirati nešto radosno. Izaberu Alabamu, staru pjesmu koja je podsjećala na prijelaz bojnog broda do Rta gdje je 5. kolovoza 1863. Sea Bride uhvaćen u klopku u zaljevu Rta. Zatim Shasa da znak da otvore prvu bačvu vina s imanja, i odmah je atmosfera postala svečanija i veselija. Sve se suze osuše na licu. Kad su se ovce na raznju započele peći i kad se sva mast započela cijediti, otvore i drugu bačvu, a ples postane lud. Parovi su se gubili u vinogradu. Centaine ponovno okupi najbližu porodicu i vrate se u dvorac. Prolazeći pored vinograda, začuju smijeh i uzdahe iza kamenog zida, a Sir Garry radosno primijeti: «Neće nedostajati radne snage u Welteyredenu u skoroj budućnosti. Izgleda da se dobro sije.» «Besramnik si poput njih», odgovori mu Anna, a potom se i ona započne smijati poput ljubavnog para u vinogradu, kad ju je muž uštinuo za bok i šapnuo joj nešto na uho. Taj prizor ispuni Centaine osamljenošću. Pomisli na Blainea i htjede ponovno briznuti u plač. No, Shasa je izgleda osjećao njenu bol, uze je za ruku i nasmije je jednim od njegovih glupih viceva. Porodična večera je također bila dio običaja. Prije jela Shasa pročitao dio iz Novog zavjeta kao što je to uvijek činio od svoje šeste godine. Zatim, s Centaine, darove ispod božićnog drvca podijeli prisutnima i dvorana se ispuni radosnim uzvicima i čuđenjem, i šumom papira. Jelovnik se sastojao od pečenog purana i bogatog crnoga natalskog pudinga. Shasa je u svojoj porciji pronašao zlatnik za dobre želje, kao i svake godine, ne sumnjajući da ga je majka namjerno i kriomice stavljala u njegov tanjur. I kad su se konačno svi ustajali siti i zadovoljni i krenuli prema svojim spavaćim sobama, Centaine klizne kroz vrata i potrči plantažom do brvnare. Blaine ju je čekao. Baci se u njegov zagrljaj. «Moramo biti zajedno, za Božić i sve ostale dane.» Prekine ju poljubivši je i ona se posrami vlastite slabosti. Kad se odvoji iz njegova zagrljaja, ponovno se smijala. «Nisam mogla zapakirati tvoj dar za Božić. Ima nezahvalan oblik, a vrpca ne želi stajati kako treba. Morat ćeš ga prihvatiti au naturel.» «A gdje je?» «Slijedi me, gospodine, i bit će ti uručen.» «To je najljepši poklon koji sam ikada dobio», reče joj on nešto kasnije, «i jako koristan!» Na Novu godinu novina nije bilo, ali Centaine je ostala uz radio. U vijestima još se uvijek nije govorilo o zlatnom paritetu, ni o političkim temama. Blainea nije bilo, jer je cijeli dan bio zaposlen na sastancima i raspravama o sljedećim izborima koji su trebali obnoviti sastav parlamenta za Gardens. Shasa je bio gost u susjedstvu. Bila je sama sa svojim sumnjama i strahovima. Čitala je sve do nakon ponoći, a potom je stajala u mraku, spavajući kratko i

isprekidano, dok su ju noćne more mučile, i budeći se naglo, a potom ponovno utonuvši u mučan san. Puno prije zore odrekne se pokušaja da pronade mir i odjene se da krene na jahanje. Osedla svoga najdražeg pastuha i u mraku krene prema claremontskoj željezničkoj postaji, osam kilometara udaljenoj od posjeda, čekajući na prvi vlak iz Cape Towna. Bila je na peronu, kad su s vagona bacili hrpu novina. Crnci se bace na njih i podijele ih u tren oka. Centaine baci jednome srebrenjak i ne mareći za ostale otvori nestrpljivo novine. Naslov je već bio upečatljiv na prvoj stranici. Centaine se trgne. «Južna Afrika napušta zlatni paritet vrtoglavo raste vrijednost rudnika zlata!» Pročita letimice i retke članka, gotovo nesposobna da shvati ostale vijesti, te se vrati na konju u Welteyreden. Tek pred vratima imanja sasvim shvati što je pročitala: Welteyreden joj je još uvijek pripadao, uvijek će joj pripadati. Podigne se u stremenima i započne vrištiti od radosti, tjerajući konja u galop, preskoči kameni zid i protutnji svom brzinom među vinovim lozama. Konja ostavi u štali i potrči prema dvorcu. Morala je razgovarati s nekim... ah, da je barem Blaine ovdje! Ali, u sobi za objed pronade Sira Garryja, uvijek prvog na doručku. «Jesi li čula vijesti, draga moja?», uzvikne joj čim je ušla. «Čuo sam ih jutros u šest na radiju. Ostavili smo zlatni paritet. Hertzog se konačno odlučio! Za Boga miloga, tko zna kolika se bogatstva raspadaju i rađaju u ovih nekoliko sati. Tko god posjeduje akcije rudnika zlata trostruko će zaraditi ili četverostruko svoj novac. O, draga moja, nešto nije u redu?» Centaine se zavalila u stolac na čelu stola. «Ne, ne!», reče zanijekavši odlučno glavom. «Sve je u redu! Sve je u najboljem redu... odlično, predivno, čudnovato!» Oko podneva Blaine nazove u Welteyreden. Nikada to nije učinio do sada. Njegov je glas zvučio čudno, a veza je bila isprekidana šumovima: ne reče ništa osim: «U pet u brvnari.» «Da, bit ću tamo», odgovori ona, htjela je dodati nešto, ali Blaine je već poklopio. Otišla je u brvnaru sat vremena ranije sa svježim bijelim cvijećem, čistim plahtama za krevet i bocom šampanjca Bollinger; kad je Blaine ušao kroz vrata, ona je sjedila i čekala ga u dnevnom boravku. «Nema riječi kojima bih ti zahvalila», reče mu. «I tako i želim, Centaine», odgovori joj, ozbiljan. «Bez riječi! Nemojmo više o tome. Ja ću pokušati samog sebe nagovoriti da se ništa nije dogodilo; a ti, molim te, ne govori nikada više o tome. Nikada, za sve vrijeme koje budemo proveli zajedno u ljubavi.» «Dajem ti časnu riječ», reče ona, a potom olakšanje i radost prevladaju i ona ga poljubi, smijući se. «Molim te, otvori šampanjac», te podigne čašu i nazdravi: «Životu i našoj ljubavi, dragi.» Burza u Johannesburgu ponovno se otvori 2. siječnja, i u roku od nekoliko sati malo se što moglo obaviti poslova, jer je dvorana bila poput bojnog polja, a burzovni agenti su se međusobno nadglasavali. No, pri završetku tržište je započelo funkcionirati po novim parametrima. Swales je bio prvi od njenih agenata koji je nazvao Centaine. Poput tržišta bio je euforičan i uzbuđen. «Draga moja

gospođu Courteney», (budući daje i sama bila sretna, Centaine nije reagirala na tu prisnost), «draga moja gospođu Courteney, vaša intuicija je bila pravo čudo! Kao što znate i sami, na našu žalost nismo bili u stanju kupiti svu željenu količinu akcija: uspjeli smo sakupiti četiristo četrdeset tisuća akcija ERPM-a po srednjoj cijeni od dvadeset i pet funta. Količina vašeg traženja povećala je cijenu na dvadeset i šest. No...», i začuje kako se jasno hvali u izjavi, «...s radošću vas obavještavam da je vrijednost ERPM-a dostigla pedeset i pet funta i još uvijek raste! Do kraja tjedna mislim da će vrijediti šezdeset...» «Prodajte ih», reče mirno Centaine, i začuje kako je ušutio s druge strane žice. «Ako mi dozvolite savjet.» «Prodajte ih», ponovi ona. «Sve prodajte.» I spusti slušalicu, pogledavši kroz prozor i pokuša izračunati zaradu: no, prije nego što je uspjela izračunati ukupan iznos, telefon ponovno zazvoni i jedan za drugim svi agenti ju nazovu da bi ju izvijestili o odličnim rezultatima. Zatim stigne poziv iz Windhoek. «Doktore Twentymann Jones, tako mi je drago što vas čujem!», odmah ga je prepoznala. «Gospođu Courteney, moram reći da je ovo zaista bilo potrebno», izjavi Twentymann Jones, uobičajenim ozbiljnim glasom. «Rudnik Hani sada će ponovno biti unosan, čak i s De Beersovim udjelom» «Na dobrom smo putu», reče oduševljeno Centaine. «Izvukli smo se iz propasti.» «Bolje je ne prodavati medvjeda jaja prije nego što si ga uhvatio», odvrati joj Twentymann Jones istom mjerom. «Doktore Twentymann Jones, volim vas!», dražesno se nasmije Centaine. S druge strane žice on joj odgovori: «Doći ću čim se budem mogao osloboditi. Sada ima puno posla koji treba obaviti.» Spusti slušalicu i ode u potragu za Shasom. Pronađe ga u konjušnici kako razgovara s konjušarima crncima; sjedio je na suncu i čistio sedlo. «Cheri, idem u Cape Town autom. Hoćeš li sa mnom?» «Što moraš obaviti, mama?» «To je iznenađenje.» Bio je to jedini način da pridobije svu Shasinu pažnju za sebe, koji je odmah ostavio svoj posao i skočio na noge. Njeno dobro raspoloženje bilo je prijelazno. Smijali su se oboje kao ludi kad su nakon nekog vremena ušli kod prodavača Porters Motorsa u Cape Townu. Prodavač im potrči u susret. «Gospođu Courteney, već vas previše dugo nismo vidjeli. Dozvolite mi da vam zaželim sretnu novu godinu!» «Podosta je dobro počela, hvala», osmijehne mu se. »Gospodine Tiims, kad bih mogla dobiti novi Daimler?» «Žute boje, no, to se podrazumijeva.» «I, naravno, s crnim obrubima!» «I uobičajenim dodacima?» «Naravno, sve kao i inače, gospodine Tims.» «Odmah ću telegrafirati u London. Recimo... četiri mjeseca, gospođu Courteney?» «Recimo tri, gospodine Tims.» Shasa se jedvice uspijevao suzdržati, ali kad su bili vani, na pločniku, reče: «Mama, jesi li poludjela? Siromašni smo!» «Cheri, ako je već tako, onda je bolje da se izvučemo na ovakav način.» «A sada, kamo ćemo?» «Do pošte.» Na šalteru za brzogave Centaine sastavi jedan za Sothebys, u Bond ulici. «Prodaja stopirana - stop - molim prekinuti svako poslovanje stop.» Zatim odu u restoran

Mount Nelson na ručak. Blaine je obećao da će se susresti čim mu to bude moguće osloboditi se od političkih sastanaka koji su se odvijali da bi sastavili novu vladu. Bio je od riječi i kad ga opazi pred sobom u šumici brvnare, njeno se lice ozari od sreće. «Što je, Blaine?» «Prošećimo malo, Centaine. Cijeli sam dan u zatvorenom.» Uspnu se padinom brda Karbonkelberg, iza kuće. Na vrhu sjednu na jedan panj promatrajući zalazak sunca koji je bio predivan. «Ovo je najljepši kraj koji smo otkrili u putovanju oko svijeta...», citirala je otprilike riječi Vasca De Game, ali Blaine ju nije ispravio kao što je pretpostavila. «Reci mi sve, Blaine», kaže mu i uze ga za ruku te ga natjera da ju pogleda. «Isabella», reče tužno on. «Jesi li primio njene vijesti?» Centaine se odmah natmuri čim je začula to ime. »Liječnici ne mogu učiniti ništa za nju. Vratit će se sljedećim brodom iz Southamptona.» U tišini je sunce utonulo u more srebrene boje, ukraivši svjetlost svijetu, a Centaineino raspoloženje bilo je u istoj mjeri tmurno. «Koje li ironije», prošapće. »Zahvaljujući tebi imam sve što se može poželjeti na svijetu, osim onog što najviše želim: tebe, ljubavi moja.»

» Žene su gnječile u drvenim posudama svježe proso pretvarajući ga u glatko bijelo brašno i punile kožnu torbu. Noseći je, Swart Hendrick je zajedno sa svojim bratom Mosesom ostavio kraal za mjesečine i uspeo se u tišini na obližnju visoravan. Dok je Hendrick držao stražu, Moses se uspeo na stablo i ponovno uzeo paketiće s dijamantima. Nastavili su vrhom brežuljaka sve dok nije bilo više mogućnosti da ih opaze iz naselja, i čak su i tada ostali na oprezu hodajući među stijenama. Hendrick otvori paketiće i premjesti drago kamenje u posudu koju je napravio od dinje, dok je Moses pripremao kašu od prosa. Pažljivo Hendrick zapali sav papir od paketića u vatri i zatim rasprši pepeo štapom. Učinivši to, da znak bratu i Moses stavi kašu na vatru. Kad je brašno počelo kuhati, Hendrick uze dijamante i baci ih u kašu. — Moses je mrmljao na brzinu dok se kaša kuhala stvrduvši se. Možda se radilo o čaroliji. «Ovo je kamenje smrti. Nećemo od njega izvući nikakvu radost. Bijelci ih previše vole: to je drago kamenje smrti i ludila.» Hendrick nije mario za njegove riječi i nastavi oblikovati malene pogače, stišćući oči zbog dima i smijući se u sebi. Kad su sve pogačice postale smeđe, okrene ih na drugu stranu, ostavivši ih da se kuhaju dok nisu postale tvrde poput cigle. Zatim ugasi vatru i ostavi ih da se ohlade. Nakon toga ih ponovno položi u kožnu torbu i polako se vrata u usnulo naselje. Sljedeće jutro krenu rano na put, a žene ih otprate prvi kilometar puta, jaučući u znak boli i pjevajući pjesme za rastanak. Kad su ostale iza njih, nitko od obojice se ne okrene. Nastave prema niskom smeđem obzoru noseći teret na glavi, u ravnoteži; nisu o tome razmišljali, ali isti prizor odvijao se svakodnevno u tisuće i tisuće naselja diljem Afrike. Nekoliko dana kasnije dva muškarca, neprestance hodajući, stignu do središta za novačenje. Bilo je to

skladište sa samo jednom prostorijom, smješteno na rubu pustinje. Bijeli trgovac povećavao je svoju mršavu dobit kupujući kožu od nomadskih plemena i regrutirajući ljude za Wenu. Bila je to kratica za Witwatersrand native labour association, poduzeće koje se proširilo posvuda u Africi. Od vrhova Zmajevih brda do Zambezija i Chobe, od suhog tla Kalaharija do šuma Niassa. Trgovac se pretvarao da promatra dva oblaka koja su lebdjela u zraku pred njim. Namjerno se tako ponašao: ti bezizražajni i nezainteresirani pogledi bili su najbolja obrana crnca pred bijelcem. «Ime?», zapita trgovac. «Henry Tabaka.» Hendrick je izabrao novo ime kako bi sakrio porodičnu vezu s Mosesom i tako izbjegao bilo koju vezu s Lotharom de La Reyjem i kradom. «Ime?» Trgovac se obrati Mosesu. «Moses Gama.» «Jesi li već radio u rudniku? Govoriš li engleski?» «Da, Basie.» Bili su uljudni i trgovac se nasmije. «Dobro! Vrlo dobro! Bit ćete bogati kad se budete vratili iz Goldija. Imat ćete puno žena i od jutra do večeri ćete se s njima zabavljati, ha?» Još se jednom nasmije i svakome da zelenu kartu Wenele i kartu za autobus. «Autobus će stići svakog časa. Sačekajte vani», zapovjedi, izgubivši svako zanimanje za njih. Već je na njima zaradio svoj postotak od gvineje po glavi, lak i ne baš malen novac, a njegove obveze prema njima bile su svršene. Sačekali su četrdeset i osam sati ispod bodljikavog stabla pored skladišta s limenim krovom. Zatim se pojavi autobus željezničke kompanije. Zaustavi se uz škripu kočnica bljujući plavkasti dim po cesti. Smjeste oskudnu prtljagu na vrh vozila, među mnogobrojne ostale kovčege, koze i kokoši u kavezima, a potom se uspnu na prepun autobus, stisnuvši se na jednoj drvenoj klupici. Autobus krene sa svojim teretom koji je poskakivao. Dva dana kasnije zaustavi se pred vratima od bodljikave žice sabirnog centra Wenele u predgrađu Windhoek: tu je većina putnika, sve mladih ljudi, sišla i započela se ogledavati oko sebe, izgubljeno, sve dok ih debeli crni nadglednik u odori koja se sjajila i s bičem u ruci, užasnim sjambokom, ne stavi u red i oni uđu kroz velika ulazna vrata. Direktor bijelac je promatrao s balkona ureda, uz bocu njemačkog piva u ruci i čizmama na ogradi, hladeći se šešikom širokog oboda. Jedan po jedan, nakon što ih je crnac gurnuo prema njemu, novi radnici prođu pored njega. Samo jednog odbije, bio je sama kost i koža i imao je jedvice snage da se drži na nogama. «Ovaj bijednik umire od TBC-a», reče direktor ispivši gutljaj piva. «Pošaljite ga natrag odakle je došao.» Kad je bio red na Hendricku da se predstavi, direktor položi bocu piva. «Kako se zoveš, mladiću?», zapita ga. «Tabaka.» «Hej, razumiješ engleski!» Direktor stisne oči. Na prvi pogled je otkrivao problematične radnike: to je uostalom bio i njegov posao. Shvaćao je to po očima, s najmanjim bljeskom inteligencije i agresivnosti. Shvaćao je to po hodu i držanju: ovaj golemi crnac bio je problematičniji od svih ostalih. «Traži li te policija, mladiću?», ponovno ga zapita. «Jesi li ukrao govedo? Jesi li ubio svoga brata... ili općio s

tuđom ženom?» Hendrick ga je samo i dalje promatrao. «Odgovori mi, mladiću.» «Ne.» «Kad govoriš sa mnom, zoveš me Baas, jasno?» «Da, Baas», reče oprezno Hendrick. Direktor otvori registar traženih od policije i započne ga polako čitati, navlaživši si palac pljuvačkom i podignuvši oči nenadano kako bi pogledao Hendrickov izraz lica ne bi li nazreo na njemu znakove grižnje savjesti ili straha. Uzalud: ovaj je već imao tmuran izraz lica, tipičan za afričke crnce, u koji nije mogao prodrijeti. «Kriste, kako smrde», reče i ponovno vrati registar na stol. «Odvedi ih», reče obrativši se nadgledniku crncu. Uze bocu i čašu i ponovno uđe u ured. «Bio si nepažljiv, brate moj», prošapće mu Moses dok su ih vodili u redu prema kolibama s limenim krovom. «Kad se susretne bijela, proždrljiva hijena, ne stavlja joj se ruku u usta.» Hendrick mu ne odgovori. Bili su sretne ruke: skupina je bila gotovo cijela, bilo je još tristo crnaca u barakama iza bodljikave žice. Neki su bili tu već deset dana, i tako Hendrick i Moses nisu trebali previše čekati. Te iste večeri jedan vlak s tri vagona stigao je na mrtvi kolosijek koji se nalazio pored tabora. Nadglednici crnci ih probude prije zore. «Sakupite stvari! Shayile! Vrijeme je! Vlak je stigao da vas odveze do Goldija, mjesta sa zlatom!» Ponovno ih poredaju i prozovu. Zatim ih povedu do vlaka koji je čekao. Tu je sve nadgledao bijelac. Bio je visok i preplanuo s košuljom kaki boje i zavrnutim rukavima, a kosa mu je bila plava s crnim šeširom na glavi. Njegove su crte lica bile slavenske, imao je krive zube s mrljama od dima. Imao je oči tmurnoplave boje. Neprestano se smijao poput luđaka. Imao je sjambok oko ruke, i s vremena na vrijeme je bez ikakvog razloga znao zamahnuti bičem i ošiniti gole noge crnaca koji su mu stajali na putu. Bio je to slučajan čin, i iako su udarci bili lagani, također su boljeli. Žrtva bi skočila i uspela se na vlak što prije. Hendrick je stigao pred njega i nadglednik mu se osmjehne još širim osmijehom, otkrivši loše zube. Direktor tabora je već dao do znanja da se radi o golemom Ovambu koji može postati problematičan. «Pazi, ovaj je zloban», upozori ga. «Pazi na njega. Nemoj dopustiti da ti se otme kontroli.» Ošine bičem Hendricka po stražnjem dijelu koljena. «Chechal», zapovjedi nadglednik. «Brzo! Brzo!» Bič se zapetljao oko Hendrickove noge, ali nije je ozlijedio. Nadglednik je bio iskusan, ali ostavio je masnicu na tamnoj i baršunastoj koži. Hendrick se naglo zaustavi, sa stopalom na prvoj stubi vlaka, rukom držeći kvaku, a drugom držeći teret na ramenu. Polako se okrene i zagleda se u oči blijedog nadglednika. «Da!», ohrabri ga potihom ovaj i prvi put u plavim očima nadglednika opazi bljesak zanimanja. Malo izmijeni stav, pronade bolju ravnotežu na vršcima prstiju. «Da!», ponovi. Htio je srediti toga golemog crnca upravo ovdje pred svima. Trebali su provesti pet dana i pet noći u tom vagonu. Bolje je odmah razjasniti stvari od samog početka, dakle. Treba dati primjer drugima, a ovaj crnac mu je pružao pravu priliku za to. Tako će odmah shvatiti što se događa s onima koji pogriješe. Nakon toga, govorilo mu je to

iskustvo, neće mu više smetati. «Dođi ovamo, prljavi crnče», reče mu još tiše, učinivši uvredu još osobnijom i uvredljivijom. Taj dio njegova posla jako mu se sviđao i bio je jako dobar u tome. To crno kopile neće biti u stanju krenuti na put nakon što se bude sukobio s njim: s pet razbijenih rebara, a možda i čeljusti, neće nikome poslužiti. Ali, Hendrick ga je dobio na vremenu. Skoči u vlak jednim laganim skokom, ostavivši nadglednika na peronu već u stavu za napad. Dobro je znao da bi mu zario u vrat ručku biča. Hendrickova gesta ga iznenadi. Pokuša ga ponovno ošiniti bičem po nogama, ali učini to trenutak prekasno i bič ostane u zraku. Slijedeći brata, Moses opazi ubilački pogled nadglednika. «Još nije svršeno», upozori Hendricka dok su stajali svežanj na ležaj i sjeli na tvrdu drvenu klupu. «Vratit će se i potražiti te.» Do pola prijepodneva tri vagona bila su spojena u dugački vlak s običnim vagonima i nakon još sat vremena, stajanja i ponovnog kretanja, krenu prema visoravnima i skrenu prema jugu. Kasnog popodneva vlak se zaustavi pola sata na pustoj postaji gdje su u prvi vagon utovarili dvije vreće s hranom. Pod budnim pogledom nadglednika dvojica slugu podijele svima tanjur s kukuruznom kašom i malo graha. Kad su stigli do Swarta Hendricka, nadglednik bijelac odgurne sluge i osobno preda Hendricku tanjur. «Treba se dobro odnositi s tim prljavim crncem», reče glasno. «Želimo da bude jak da može raditi u Goldiju.» Stavi u tanjur porciju graha više i pruži ga Hendricku. «Evo, prljavi crnče!», ali kad Hendrick pruži ruku da ga ohvati, namjerno ispusti tanjur na pod. Grah koji se još pušio iskropi Hendrickova stopala, a nadzornik pregazi čizmama grah i kašu. Zatim korakne unatrag i počne se smijuljiti. «Hej, nevaljalče, imaš pravo na samo jednu porciju! Ako želiš, možeš polizati pod, u protivnom, bit ćeš gladan do sljedeće porcije.» Sačeka Hendrickovu reakciju, a potom napravi grimasu neslaganja kad se on nagnuo, podigao zdrobljen grah i kašu prstima i vratio ih u tanjur, te započeo jesti i žvakati bezizražajna lica. «Vi ostali crnci, u stanju ste sve jesti, čak i vaša govna», uzvikne i nastavi svojim putem. — Prozori vagona imali su željezne šipke, a vrata na krajevima bila su zatvorena ključem i lancem izvana. Nadzornik je nosio sve ključeve u svežnju koji je nosio o pojasu, i pažljivo je zatvarao vrata za sobom. Iskustvo ga je poučilo da se dobar dio crnaca počinjao kajati, osjećajući strah pred nepoznatim, ne snalazeći se u prostoru koji ih je okruživao, i stoga su pokušavali pobjeći, ponekad bi se čak bacali pod vlak. Nadzornik je kružio svakih nekoliko sati, brojeći pažljivo glave, čak i po noći: namjerno bi se zaustavljao pred Hendrickom, i osvjetljavao mu lice svjetiljkom, da bi ga probudio svaki put kad bi prošao pored njega. Nadzornik se nikako nije umarao da provocira Hendricka. Postala je to neka vrsta izazova, neka vrsta međusobnog nadmetanja. Opazio je to po crnčevim očima, koje su iskrile i odlučnosti snažnog čovjeka, spremnog na borbu. Namjeravao ga je provocirati sve dok se ne pobuni, a potom ga javno

slomiti. «Budi strpljiv, brate», šaptao je Moses Hendricku. «Zadrži svoj bijes. Uzgajaj ga s puno pažnje, a potom ga iskoristi što bolje možeš.» Hendrick je sve više uvažavano savjete brata Mosesa. Bio je pametan i znao je nagovoriti na nešto i uvijek je bio spreman izabrati pravu riječ. Osim toga, bio je prirodno nadaren govornik i drugi su ga slušali kad je govorio. Hendrick je bio svjestan darovitosti svoga brata, i vidio je to i u sljedećih nekoliko dana. Na početku je razgovarao samo s najbližim susjedima, u zagušljivom i prepunom vagonu: govorio im je o mjestu prema kojem su putovali, kako će se bijelci ponijeti s njima, što se očekivalo od njih i koje su posljedice ako ih se ne sluša. Crna lica oko njega slušala su ga pažljivo i ubrzo i najudaljeniji načule uši i zatraže od njega: «Govori glasnije, Gama. Govori tako da te svi mogu čuti.» Zatim Moses Gama podigne glas, jasan i autoritativan, bariton, i svi su ga slušali uz poštovanje. «Pronaći ćemo puno braće crnaca u Goldiju, više nego što biste to i mislili da je moguće... Ima Zulua, Xhosa, Ndebele, Swarija i Niassa, pedeset plemena koja govore jezicima koje nikada prije niste čuli, plemena koja se toliko razlikuju od našeg poput crnaca i bijelaca. Neki su nam neprijatelji po tradiciji, po krvi: čekat će poput hijena da skoče na nas i da nas rastrgaju prvom prilikom. Ponekad ćete se naći ispod zemlje, dolje, gdje je uvijek noć, na milost i nemilost tih ljudi. Da biste se obranili, morat ćete se okružiti ljudima kojima vjerujete: morat ćete se prepustiti zaštiti jačeg, a za uzvrat mu se zakleti vjernošću i poslušom. Ubrzo su se svi složili da je taj najjači, glavni, upravo Moses Gama. U roku od nekoliko dana bio je vođa cijelog trećeg vagona i dok je govorio s njima i odgovarao na njihova pitanja, razbivši njihove strahove, sumnje, procjenjivao ih je, birao ih ili odbacivao. Započne premještati ljude u vagonu i pozove pored sebe one koje je izabrao. Odmah ovima naraste ugled; i sakupe se poput garde oko novog cara. Hendrick ga je promatrao dok je manipulirao ljudima koji su ga okruživali, podvrgnuvši ih svojoj volji i osobnosti. Sve se više divio bratu i bio je ponosan na njega, ostavivši i posljednje rezerve te pružajući mu odanost i svoju ljubav i poslušnost. Zbog svoje bliskosti s Mosesom, i Hendricka su započeli poštivati i ostali. Bio je njegova desna ruka i svi su ga prepoznali kao takvog, i polako je Hendrick započinjao shvaćati da je u nekoliko dana Moses Gama stvorio skupinu ratnika na koju je uvijek mogao računati, i da je to učinio gotovo bez napora. Sjedeći u vagonu prepunom ljudi, koji je smrdio poput kaveza sa životinjama od znoja stotinjak tijela i urina koji se cijedio iz zahoda, Hendrick pomisli na ostale crnce koji su stajali na čelu svojih plemena u povijesti Afrike, i koji su predvodili na početku sasvim male skupine, plemena, a potom horde ratnika, uništavajući i osvajajući sve pred sobom. Mislio je na ljude poput Manatassija, Chake, Mzilikazija, u Shanganu i Angoni, i uz bljesak proročanstva vidio ih je kako sjede na samom početku poput njih oko neke stare vatre, u beskonačnosti afričke zemlje. Vidio ih je kako

zadivljuju malenu skupinu ljudi koja ih je okruživala, kako plijene maštu i duh mrežom riječi i misli, kako ih usplamćuju snovima. «Svjedok sam početka poduhvata koji još uvijek ne shvaćam», mislio je. «Sve što sam do sada učinio, bio je samo početak, svi borci, sva ubojstva i patnje nisu ništa nego vježba. Sada sam spreman za poduhvat, kakav god da jest, a Moses Gama će biti moj vođa. Ne moram poznavati cilj: dovoljno je da ovako nastavi i stići ću.» I pažljivo je slušao dok je Moses imenovao ljude za koje nikada ranije nije čuo i iskazivao je njihove nove misli koje su začuđujuće bile uzbudljive. «Lenjin», govorio je Moses. «Nije čovjek, već bog na zemlji.» I svi su slušali razrogačenih očiju njegovu priču o tom božanstvu, koji je uspio gore na sjeveru sakupiti sva plemena i pobijediti zlobnog cara. Svi su slušali začarani i uzbuđeni pričom o ratu kakav svijet nikada ranije nije vidio, i primitivan instinkt ratnika ponovno se probudi u njihovim venama i započne plamtjeti u njihovu srcu. «Revolucija», tako je Moses nazivao taj rat, i polako ju je objašnjavao ostalima tako da su svi započeli shvaćati da i oni mogu biti dio nje i suzbiti tiranine kao što je to učinio Lenjin sa svojim pristašama. Vrata na početku vagona se otvore naglo i nadzornik bijelac uđe zaustavivši se odmah i pogleda ih s rukama na bokovima. Smijuljio se bez veselja, i gotovo svi spuste glavu i pogledaju u pod, sakrivši oči. Ali oni bliži Mosesu, elita njegovih sljedbenika, započela je shvaćati gdje će se voditi rat i tko je bio kralj kojeg su trebali srušiti. Nadzornik osjeti preokret koji se dogodio u vagonu. Zrak je bio prepun znoja crnih tijela koja se nisu prala već danima, i smrada zahoda. Bio je pun elektriciteta poput zraka u studenome u podne, u danima koji prethode velikim kišama. Brzo skrene pogledom na Hendricka koji je sjedio gotovo u sredini vagona. »Dovoljna je jedna trula jabuka«, gorko pomisli, »da pokvari svu košaru.« Dodirne toljagu koju je nosio za pojasom. Naučio je na svojoj koži da je sjambok previše dugačak da ga koristi u skućenom prostoru vagona. Štap je bio puno efikasniji. Trideset i pet centimetara tvrdog drva s olovnom jezgrom. Savršen da razbije kosti. Da je udario njime u glavu, mogao je ubiti istog trena, ili samo onesvijestiti laganim zamahom ruke. Bio je pravi umjetnik u udarcima toljagom. Kao i sa sjambokom, ali svaki je trebao biti korišten u svoje vrijeme i na svome mjestu. Sada je bilo vrijeme za toljagu. Nadzornik krene vagonom pretvarajući se da ne mari za Hendricka, i gledajući u lice ostale ljude jednog po jednog dok je prolazio i opažao ponos. Zaustavi se pred onima koji su mu otežavali posao. «Trebao sam ga odmah srediti«, pomisli gorko. «Još malo i bit će prekasno. Učiniti to meni, koji volim miran život i stvari koje protječu glatko... ali sada ću se morati umiješati. U prolazu pogleda letimice Hendricka i krajičkom oka opazi da se veliki Ovambo lagano opustio vidjevši da je nastavio središnjim hodnikom. «Dakle, očekuješ to, mladiću. Znaš da se to mora dogoditi, a ja te neću iznevjeriti.» Na drugoj strani vagona se zaustavi. Kao da je

utonuo u misli, i vrati se polako natrag uz smijeh na usnama koji je izgledao kao da se tiče samo njega. Zaustavi se upravo pred Hendrickom. «Pogledaj me, prljavi crnče», pozove ga radosno i Hendrick podigne bradu te se zagleda u njega. «Gdje je tvoj mphaleh, zapita ga. Hendrick je bio iznenađen. Bio je svjestan blaga u dijamantima koje je nosio u torbi i instinktivno podigne pogled prema torbi. «Vrlo dobro», reče nadzornik, uzevši torbu i bacivši je na pod pred Hendricka. «Otvori je», zapovjedi mu nadzornik uz smiješak, držeći jednu ruku na boku, a drugu na toljagi. «Hajde, hajde», ohrabri ga uz sve hladniji i lisičji smiješak, dok je Hendrick ostao nepomičan. «Otvori je, prljavi crnče, pokaži nam što skrivaš.» Bila je to provokacija koja nikada nije ostala bez efekta. Čak i najmirniji od ljudi reagirao bi na te riječi da obrani svoje stvari, ma koliko beznačajne one bile i bez ikakve vrijednosti. Polako se Hendrick nagne i odveže torbu. Zatim ponovno ustane i ostane pasivno sjediti. Nadzornik dohvati torbu i podigne je. Zatim je snažno zatrese, isprazni sve što je bilo u njoj na pod. Najprije se otkotrlja van pokrivač, koji nadzornik otvori vrškom čizama. U torbi se nalazila i jakna od ovčje vune i još nekoliko komada odjeće, te nož od dvadeset centimetara u kožnoj futroli. «Opasno oružje», reče nadzornik. «Znaš li da se oružje ne smije nositi u vlaku.» Podigne nož, uvuče oštricu u otvor na prozoru i slomi je, zatim baci ostatak kroz prozor, iznad Hendrickove glave. Ovaj se ne pokrene, iako ga je nadzornik izazovno promatrao gotovo minutu. Jedinu buku, u vagonu, stvaralo je ritmičko kretanje kotača vlaka po tračnicama i u daljini lokomotiva. Nitko nije promatrao malenu dramu koja se odvijala, svi su gledali ispred sebe okamenjenih lica na kojima su bile bezizražajne maske. «Što je ovo sranje?», reče nadzornik odmakavši čizmom jednu od pogača od prosa smeđe boje. Iako crnac nije pokrenuo ni mišić, nadzornik pročita u njegovim očima prvi znak bijesa. «Tu smo», pomisli. Sad će se pokrenuti. Podigne jednu pogaču i pomiriše je zabrinuto. «Kruh prljavih crnaca», promrmlja. «Nije dozvoljeno. Pravila kompanije ne dozvoljavaju da se nosi hrana u vlak.» Baci pogaču kroz rešetke prozora. Budući da je bila sasvim suha, rasprši se dok se nadzornik i dalje smijuljio i uzimao još jednu. U Hendrickovoj glavi dođe do eksplozije. Kontrolirao se već predugo, a gubitak dijamantata ga je razbjesnio. Baci se na bijelca, ali nadzornik je to i očekivao. Pruži desnu ruku i ugura vršak toljage u Hendrickov vrat. Zatim, dok je ovaj padao na klupu pokušavši doći do zraka, udari ga po glavi, ne sasvim jako, ali dovoljno da padne u nesvijest. Hendrick zatetura, ali ga nadzornik ne ostavi da padne na pod. Lijevom rukom ga zadrži na klupi, a desnom započne mahati toljagom. Proizvodila je zvuk sjekire za drva ponovno se spustivši na Hendrickovu glavu. Otvarala je kožu i mlaz crvene krvi proteče. Nadzornik ga udari tri puta, odmjereno i kao je on to htio, a potom ugura vrh toljage u poluotvorena usta, te mu razbije dva gornja zuba. «Uvijek ih označiti», bio je njegov moto. «Tako

ne zaboravljaju. Tek tada ostavi onesviještenog Hendricka da padne licem prema podu nasred hodnika. Odmah zatim se okrene poput zmije koja se sprema na ugriz i s toljagom spremnom u ruci prođe pored crnaca koji su ga okružili. Brzo svi spuste poglede i jedini je pokret ponovno bilo kretanje vlaka i tijela koja su poskakivala istodobno s vlakom. Lokva krvi se počela stvarati pod Hendrickovom glavom, protječući hodnikom vagona. Nadzornik se ponovno nasmije, pogledavši u čovjeka na podu gotovo očinskim izrazom lica. Prizor mu je zaista dobro uspio, brz i savršen, kao što je i planirao: i osjećao je zadovoljstvo. Taj čovjek pod njegovim nogama bio je njegovo remekdjelo, i bio je ponosan na svoje stvaralaštvo. Podignuvši i ostale pogače od prosa u lokvi krvi baci jednu po jednu kroz prozor. Konačno se nagne nad čovjeka u nesvjestici i obriše toljagu prljavu od krvi u košulju. Zatim ustane i ponovno vrati toljagu za pojas i krene polako hodnikom. Sada je sve bilo u najboljem redu. Raspoloženje se promijenilo, atmosfera je bila ponovno podnošljiva. Više neće imati problema. Obavio je svoj posao i obavio ga je na najbolji mogući način. Iziđe iz vagona i uz smiješak zaključa vrata te stavi lanac. Istodobno u vagonu su ljudi ponovno oživjeli. Moses zapovjedi dvojici da podignu Hendricka, i smjeste ga na klupu. Jedan ode po vodu, a Moses je izvlačio kutijicu iz svoje prtljage. Dok su ostali držali Hendrickovu glavu, Moses na rane na glavi stavi smeđi prah. Bila je to mješavina trava i pepela, i jagodicom kažiprsta ugura prah u otvorene rane. Krvarenje se zaustavi. Mokrom krpom obriše ranjene bratove usne. Zatim mu uze glavu u ruke i sačeka. Moses je promatrao sukob između brata i nadzornika s velikim zanimanjem, gotovo cinički, namjerno zadržavajući i usmjeravajući Hendrickove reakcije sve dok drama nije dosegla vrhunac. Njegova privrženost bratu bila je dosta slaba. Njihov je otac bio bogat čovjek i volio je užitak, te je imao djece sa svih petnaest žena. Moses je imao više od tridesetero braće i sestara. Prema malenom broju od njih osjećao je ljubav, a ostale je volio samo po dužnosti plemena i porodice. Hendrick je bio podosta stariji od njega i ostavio je kraal kad je Moses još bio dijete. Od tada, stigla je do njega pokoja priča o njegovim podvizima, a Hendrickov ugled je porastao uz te priče o divljačkim i očajničkim poduhvatima. Ali, priče ostaju priče sve dok nisu potvrđene, jer se ugled može temeljiti i samo na pričanjima, a ne i na djelima. No, približavao se provjeri. Moses je trebao procijeniti ishod i po njemu odrediti vrstu veze. Bio mu je potreban tvrd čovjek, čovjek od olova, kao desna ruka. Lenjin je izabrao Staljina. I on će izabrati tako snažna čovjeka, nalik na sjekiru, kojom će se služiti u budućnosti. Ako Hendrick ne prođe ispit, Moses bi ga ostavio po strani kao što se ostavlja oštrica koja se lomi pri prvom udarcu o drvo. Hendrick otvori oči i pogleda u brata s velikim zjenicama. Stenjao je od boli, a u očima mu je plamtio bijes. Uz veliki napor uspije ponovno sjesti. «Gdje su dijamanti?», pitao je kroz

zube poput malene zmije u pustinji. «Izgubljeni», reče mu mirno Moses. «Moramo se vratiti po njih», ali Moses zaniječe glavom. «Raspršeni su u travi: nema načina da ih ponovno nađemo. Ne, brate moj, zatvorenici smo u ovom vagonu, ne možemo se vratiti natrag. Dijamanti su izgubljeni zauvijek.» Sada je Hendrick bio miran. Sjedio je na svom mjestu, i jezikom istraživao prazan prostor u ustima, razmišljajući hladnom logikom svoga brata. Moses je čekao, smireno. Ova put neće mu davati nikakve zapovijedi, neće mu pokazati put, niti implicitno. Hendrick je sam morao zaključiti što mu je činiti. «U pravu si, brate», reče konačno Hendrick. «Dijamanti su izgubljeni. Ali ja ću ubiti čovjeka koji nam je ovo učinio.» Moses nije pokazao nikakve osjećaje. Nije ga uopće ohrabrivao. Samo je čekao. «Učinit ću to lukavo. Pronaći ću načina da ga ubijem, i nitko to neće znati, osim njega i nas.» Moses je i dalje čekao. Do sada je Hendrick išao putem koji mu je on pokazao; no, usprkos tome morao je još nešto učiniti. I dalje je čekao sve dok nije čuo ono što je htio. «Slazeš li se da moram ubiti tog bijelog gada, brate moj?» Pitao je za dopuštenje Mosesa Gamu; priznao je da je ovisan o njemu, stavljao se u njegove ruke, i Moses se osmehne i dodirne bratovu ruku želeći ga podržati. «Učini to, brate moj», reče mu. Ako bi se izjalovilo, bijelci bi ga objesili; ako bi mu uspjelo, pokazao bi se da je poput sjekire, snažan čovjek kojeg je on trebao. Hendrick je spavao na klupi ne govoreći bar sat vremena. S vremena na vrijeme masirao bi si sljepoočnice gdje je osjećao bol od udaraca toljagom, osjećao je kao da će mu glava svakog trenutka prsnuti od boli. Zatim ustane i polako krene hodnikom vagona proučavajući svaki prozor, i niječući glavom istodobno stenjući od boli. Vрати se na svoje mjesto i ostane sjediti još neko vrijeme, a potom krene prema zahodu. Zatvori se unutra. U sredini se nalazila rupa kroz koju se mogla vidjeti pruga. Mnogi od onih koji su se koristili zahodom nisu pogodili rupu, tako da je pod bio sklizak od urina i izmeta. Hendrick usredotoči pažnju na prozor. Stakla nije bilo, ali ni željeznih rešetaka: njihovu je funkciju obavljala metalna mreža koja je bila pričvršćena s četiri vijka. Hendrick se vrati i sjedne pored Mosesa. «Bijeli majmun mi je oduzeo nož, treba mi drugi», prošapće. Moses nije postavljao pitanja. To je bio dio ispita. Hendrick je morao sve učiniti samostalno, a ako mu to ne bi uspjelo, morao je sam snositi posljedice svog djelovanja, bez da uvuče u to i Mosesa ili da pita za pomoć. Govorio je potihom s ljudima koji su sjedili oko njega i u roku od nekoliko sekunda jedan nož nađe se u Hendrickovim rukama. Vрати se u zahod i izvuče vijke koji su držali mrežu na prozoru. Sasvim pažljivo skine i platno s prozora, a kad je prozor bio sakriven pogledima s ostalih prozora vagona našavši se u zavoju, pogleda kroz prozor prema gore. Krov vagona imao je podignut rub. Digne ruku i pronađe mjesto na kojem se mogao uhvatiti. Uhvati se i s drugom rukom te se podigne iz vagona, dok su mu noge još uvijek visjele na prozoru zahoda. Pogleda krov vagona i na trenutak ga

prouči, a potom se vrati u zahod. Ponovno vrati na mjesto platno i mrežu, te postavi vijke tako da ih s lakoćom opet može skinuti samo snagom prstiju, i vrati se na svoje mjesto u vagonu. Predvečer je nadzornik s pomagačima crncima donio večeru. Kad su stigli pred Hendricka, osmjehne mu se bez ljutnje. «Kako si lijep, sada, crnčugo! Djevojke će se nadmetati da te poljube u usta.» Okrene se i progovori prema redu crnaca koji su sjedili: «Želi li još netko postati tako lijep poput njega, neka mi se samo javi, učinit ću mu to besplatno.» Nešto prije noći dvojica pomagača vrata se po tanjure. «Sutra navečer bit ćete u Goldiju», reče jedan Hendricku. «Tamo se nalazi liječnik, bijelac, koji će ti njegovati rane.» Na njegovom bezizražajnom licu mogao se primijetiti tračak simpatije. «Nisi trebao naljutiti Tshayela, Razbijača. Naučio si na najgori način, prijatelju.» Ostavivši vagon, zatvori ključem vrata. Hendrick pogleda zalazak sunca kroz prozor. U četiri dana putovanja krajolik se promijenio sasvim: sada su se nalazili u visokom veldu. Tu je trava bila smeđe boje, zemlja je bila crvena i otvarala se u tipične dongase, neku vrstu rupa koje je stvarala erozija, a geometrijska polja bila su ograničena bodljikavom žicom. Imanja su izgledala izgubljena u beskonačnom veldu: poput grotesknih stražara, pazile su na njih vjetrenjače sa svojom željeznom konstrukcijom. Stoka je bila podosta mršava, i s velikim rogovima. Hendricka, koji je proveo cijeli svoj život u pustinji, negativno se dojmio taj niz ograđenog prostora. Bilo je previše ljudi koji su mu smetali! Velika naselja kroz koja je vlak prolazio bila su golema i napućena stanovništvom poput Windhoek, koji je za njega bio najveća metropola koja se mogla zamisliti. «A vidjet ćeš Goldi», reče mu Moses, dok se vani spuštao mrak i svi su se spremali za noć, povukavši si na glave pokrivače da bi se zaštitili od zime koja je ulazila kroz otvorene prozore. Hendrick sačeka nadzornikov prvi krug. Kad mu je svjetiljkom osvjetlio lice, uopće se nije pretvarao da spava, već ga pogleda bezizražajno, i trepne očima. Nadzornik krene dalje, zatvorivši za sobom vrata vagona. Hendrick ustane mirno sa svog mjesta. Pred njim se Moses ukoči u tami, ali ne progovori. Hendrick prijeđe vagon i ode u zahod. Hitro skine vijke koji su zadržavali metalnu mrežu i skine je. Nagne se na prozoru. Hladan noćni zrak ga zapljusne i on sklopi oči da bi ih zaštitio od prašine i iskrica koje je lokomotiva stvarala, i koje su mu pekle obraze i čelo. Ubrzo zatim pronade hvatišta na krovu vlaka. Podigne se bez poteškoća, a zatim uz malo njihanja, skupljenih stopala popne se na krov vlaka. Pronade hvatište u otvoru za ventilaciju i smjesti se nasred vagona, ležeći na trbuhu. Nekoliko trenutaka ostao je zadihano i zatvorenih očiju, boreći se s glavoboljom. Zatim ustane na koljena i započne se polako kretati prema početku vagona. Noćno nebo bilo je vedro. Mjesečeva svjetlost je obasjavala zemlju srebrenastom bojom šireći plave sjene: vjetar mu je fijukao oko glave. Podigne se na noge, zadržavši ravnotežu usprkos trzajima vagona. Nagnut, raširenih nogu,

počne hodati prema naprijed, sve dok nije stigao do kraja vagona. Ležeći na trbuhu, raširenih ruku i nogu, oprezno se nagne s krova. Ispod njega nalazile su se platforme dvaju vagona: prolaz između krovova bio je dugačak kao njegova ruka. Upravo ispod njega platforme su se spajale jedna s drugom kad je vlak ulazio u zavoj. Tko bi se kretao iz vagona u vagon morao je proći ispod Hendricka koji je ležao na krovu. Zareži zadovoljno i okrene se te pogleda unutra. Na visini nogu nalazio se još jedan otvor za ventilaciju. Izvuče si pojas iz hlača, napravi omču i ugura ga u otvor za ventilaciju, zatim u drugi dio uvuče stopalo do gležnja. Tako se vrati u prethodni položaj i spusti se s glavom prema dolje u prolaz između dva vagona. Dodirivao je ogradu platforme. Opazi svjetiljke zaštićene metalnom mrežom i smještene ispod krova koje su savršeno osvjetljivale prolaz. Ponovno se povuče prema gore i ostane gledati s krova. Samo su čelo i oči bili vidljivi od dolje: ali osvjetljenje bi zaslijepilo onoga tko bi pogledao prema gore, i tako mu onemogućilo da opazi Hendricka koji je čekao poput leoparda pored izvora. Prošlo je sat vremena, a potom još jedan, sudeći bar po zvjezdanom nebu. Puhao je hladan vjetar na kojem je već duže vremena Hendrick stoički izdržao, ne dozvolivši samome sebi da mu pažnja popusti. Čekanje je bilo dio lova, ta igra života i smrti koju je sn igrao već stotinu puta. Odjednom, uz buku vlaka na tračnicama, začuje udarac željeza o željezo i zvuk ključa u bravi vrata ispod njega te se pripremi na djelovanje. Čovjek je zasigurno trebao preći prolaz što prije, da se ne zadrži previše u tom opasnom stanju; trebalo je biti brži od njega. Začuje kako se vrata otvaraju, a potom ponovno vraćaju na mjesto: ponovno začuje kako se ključ okreće u bravi. Trenutak kasnije pojavi se ispod njega nadzornikova kapa. Odmah Hendrick skoči prema njemu, bacivši se u prolaz između vagona, dok ga je pojas zadržavao za gležanj. Lothar ga je naučio kako će uhvatiti protivnike i to je sad primijenio, prošavši rukom oko vrata nadzornika, a drugom rukom ispod lakta, imobilizirajući ga u tren oka i povukavši ga prema gore. Bijelac prigušeno krikne ispljunuvši kapljice pljuvačke koje su se zasjale na svjetlosti svjetiljaka. Hendrick je u međuvremenu već vukao nadzornika poput osuđenika na vješalima. Nadzornikova kapa poleti poput šišmiša u noći. Bijelac se otimao, savijao i pokušavao se osloboditi željeznog stiska tih mišićavih ruku, dok mu je plava kosa vihorila na vjetru. Hendrick ga povuče prema gore sve dok ga nije mogao promotriti u oči na nekoliko centimetara udaljenosti i lijepo mu se osmehne i pokaže crnu rupu gdje je do nedavno imao dva zuba, te ostale okrvavljene zube. Na svjetlosti ga bijelac prepozna: Hendrick opazi očajničku iskru u njegovim razrogačenim plavim očima. «Da, prijatelju moj», prošapće. «Ja sam, prljavi crnac.» Povučte čovjeka još dva centimetara prema sebi i nasloni mu glavu na rub krova. Zatim započne pritiskivati vratnu kost. Bijelac se trzao poput probodene ribe, ali Hendrick ga je s lakoćom pridržavao, gledajući ga ravno u oči i

nastavljajući mu pritiskivati glavu unatrag. Hendrick začuje kralježnicu nadzornika kako se sasvim napela. Nije se više mogao saviti prema natrag: još ga nekoliko trenutaka zadrži tako, a potom uz trzaj podigne ga još dva centimetara i kralježnica se slomi poput suhe grančice. Bijelac započne plesati trzajući se u zraku, dok je Hendrick gledao agoniju u tim plavim očima koje su se gasile i postajale mutne i bez života. Hendrick zaljulja leš poput klatna i kad je prešao zaštitnu ogradu prolaza ispusti ga. Završi smrvljen među kotačima vlaka. Ostane ležati neko vrijeme da bi udahnuo malo zraka. Znao je da je tijelo nadzornika smrvljeno u komadićima na tračnicama. Ponovno izvuče pojas i vrati ga u hlače. Zatim se polako puzeći vrati do zahodskog prozora, uvuče stopala, i uz okret se vrati u vlak. Ponovno vrati metalnu mrežu na mjesto i učvrsti vijke nožem. Iziđe iz zahoda i vrati se na svoje mjesto. Moses Gama ga je promatrao dok je pokrivač stavio oko ramena. Hendrick mu klimne glavom i pokrije glavu pokrivačem. Nekoliko minuta kasnije već je spavao. Probude ga povici crnih slugu i trzaji vlaka koji su usmjerili na mrtvi kolosijek. Opazi natpis s imenom mjesta na peronu: Vryburg; ime koje mu ništa nije značilo. Ubrzo se peroni i vagoni ispune plavim odorama željezničke policije i svi crnci su morali izići. Smještene u redovima na peronu, prozovu ih, provjerivši nedostaje li netko. Hendrick pokretom brade pokaže bratu mrlje od mesa i krvi na kotačima. Cijeli dan vagoni su ostali na kolosijeku dok je policija ispitivala sve crnce jednog po jednog u uredu željezničke postaje. Na pola popodneva postalo je jasno da je smrt nadzornika bila nesretan slučaj, jer su ispitivanja izgubila na strogoći. Uostalom, sa svim vratima vagona zaključanim i prozorima s rešetkama, i uz istovjetna svjedočenja dvaju crnaca slugu i svih radnika, jedino je nesretni slučaj mogao doći u obzir. Kasno popodne ponovno ih ukrcaju u vlak i krenu prema Witwatersrandu, predivnim planinama Bijele vode. Hendricka probude uzbuđeni povici ostalih. Kad je, gurajući se laktovima, uspio stići do prozora, prvu stvar koju je opazio, bila je visoka planina, tako velika da je zauzimala sve sjeverno nebo, čudnovata i predivna planina koja je na svjetlosti ranoga jutra izgledala pozlačena. Vrh planine bio je savršeno ravan, a padine simetrične. «Kakva je to planina?», začudi se Hendrick. «Planina iz utrobe zemlje», reče mu Moses. «To je otpad iz rudnika, brate moj. To je planina koju su napravili ljudi od kamenja koje su izvukli iz podzemlja. Posvuda su mogli vidjeti sjajne nakupine ostataka po valovitom travnjaku ili pored vlaka, a uz svaku nalazile su se metalne žirafe dugačkih vratova i vitkog tijela: umjesto glave imale su goleme kotače koji su se vrtjeli neprestano pod blijedim nebom. »Tornjevi za ekstrakciju, objasni mu Moses. «Ispod svakog se nalazi rupa koja seže do utrobe zemlje, do dijelova stijene koji sadrže žuti Goldi za koji se bijelci muče, znoje, a nerijetko i ubijaju.» Dok je vlak nastavio svoj put, vidjeli su čudo za čudom: zgrade više no što su ikada mislili da je

moguće, ulice poput rijeka, prepune bučnih vozila, dimnjaci koji su ispunjavali nebo crnim oblacima poput onih olujnih, i šarenilo ljudi brojnijih od gazela u Kalahariju; crnci sa šljemovima i gumenim čizmama, cijele postrojbe koje su se kretale prema tornjevima i vraćale se prepune blata iz bunara, vukući se umorno. Ulicama su se šetali bijelci, natiskivali su se na peronima postaje, a bilo je i žena u šarenim haljinama. Puno je ljudi ostajalo bez daha gledajući s prozora vagona kuće od crvene opeke koje su sagrađene uz prugu. Bilo je previše odjedanput za njih: uz neprekidne uzvike gledali su s prozora. «A gdje su žene?», zapita odjednom Hendrick. Moses se osmjehne. «Koje žene, brate?» «Crnkinje iz našeg plemena!» «Tu nema žena o kojima ti govoriš. Ima samo isifebi, koje to čine za novac. Tu svi čine sve za novac, za zlato.» Ponovno vlak skrene s glavnog kolosijeka u ograđen prostor, gdje su se dugačke bijele zgrade, koje su izgledale poput vojarna, nizale u nedogled. Iznad vrata mogao se pročitati natpis: «Witwatersrand native labour association - Central rand induction centre.» Radilo se o središnjem centru za sakupljanje radne snage Wendele. Siđu s vlaka i povedu ih u dugačku zgradu, a nekoliko crnaca koji su ih otpratili i pozovu ih da se sasvim skinu. Redovi golih crnaca polako krenu pod očinskim pogledima ljudi koji su se odnosili prema njima srdačno, zabavljeni. «Je li netko od vas sa sobom ponio i stoku», šalio se netko. «U glavi koze, a u pupku ovce.» Umakali su kistove u kantice s mašću protiv parazita i mazali njima glavu i slabine novaka u redu. «Trljajte, trljajte dobro», zapovjede. «Ne želimo buhe i ostale nametnike!» I novaci su se bacili na posao, smijuljeći se i mažući se međusobno ljepljivom mašću. Na dnu goleme zgrade svatko je dobio jedan sapun za pranje rublja. «Vaše majčice možda misle da mirišete poput mimoza u cvatu, ali čak i koze bi se odmaknule od vas kad prolazite niz vjetar.» Crni nadzornici gurali su ih pod tople tuševe. Nakon što su se otuširali, čekali su ih liječnici. Ovoga puta je liječnički pregled bio detaljniji: poslušana su im pluća i sve tijelo je podvrgnuto pregledu. «Što se dogodilo s tvojim licem i tvojom glavom?», zapita liječnik Hendricka. «Ne, nemoj mi reći, ne želim znati.» Već je vidio takve rane. «To su one životinje u vlaku. U redu, poslat ćemo te k zubaru da te izliječi. A što se tiče glave, prekasno je da ti stavim kopče... morat ćeš živjeti s nekoliko ožiljaka. No, izuzev toga, prava si ljepotica.» Potapša Hendricka po mišićavom mesu. «Stavit ćemo te na posao ispod zemlje tako da ćeš dobiti i odštetu.» Podijele im odjeću sive boje za rad i čizme, a potom im posluže dobro jelo. Svi se do sitosti najedu. «Nije kao što sam mislio», reče Hendrick bacivši se na jelo. «Dobra hrana, bijelci koji se osmjehuju, nema udaraca... nije kao u vlaku.» «Brate, samo budala udara i ostavlja gladnu svoju stoku... a ovi bijelci nisu glupi.» Još jedan Ovambo uze prazan Mosesov tanjur i ponovno ga napuni u kuhinji. Nije više morao zapovijedati za tako malene stvari: svaka njegova želja bila je ispunjena gotovo po pravu

rođenja. Već je i smrt malenog nadzornika bila prepričavana tisuću i tisuću puta i postajala je pravom legendom, a time je i prestiž Mosesa Game rastao, kao i njegove desne ruke; ljudi su prolazili jedan pored drugoga bez šale ili vike, a kad bi im se jedan ili drugi obratili, slušali su pognute glave. U rano jutro nakon što su se probudili, ostave uređene ležajeve u spavaonici i nakon bogatog doručka koji se sastojao od kukuruzne torte i jako gustog mlijeka, krenu u školsku dvoranu, dugačak paviljon pod limenim krovom. » «Ljudi iz četrdeset plemena dolaze iz svih krajeva zemlje u Goldi i govore četrdeset različitih jezika, od zulu do chuana, od herero do basuto, a samo jedan na tisuću zna pokoju englesku riječ ili afrikans», objasni potihom Moses svome bratu dok su im se ostali odmicali s puta ostavljajući im mjesto na klupi u dvorani. «Sad će nas naučiti poseban jezik koji se govori u Goldiju, jezik kojim će se svatko, bijelac ili crnac iz bilo kojeg plemena ovdje služiti.» Stari nadzornik Zulu pobrinuo se da ih nauči novi jezik rudnika zlata, fanakalo. Ime je otprilike značilo tako ovako, i bile su to prve riječi koje su novaci čuli za vrijeme rada: «Učini tako, ne ovako». Učitelj Zulu stajao je na podiju pored sveg oruđa koje je bilo potrebno rudaru, uredno poredanog tako da ga može lako pokazivati. Novaci su tada u zboru ponavljali ime oruđa. Šljemovi i svjetiljke, čekići i špice, čavli i rukavice, sigurnosni konopi: sve su te stvari trebali dobro upoznati prije nego što se spuste u prvu smjenu. Ali sada si stari Zulu dodirne prsa i reče: «Mina!». Potom pokaže prema razredu i reče: «Wena!» A Moses povede zbor odgovora: «Ja! Ti!» «Glava!», reče učitelj i «ruka!», «noga». Dodirne si te dijelove tijela, a učenici učine isto oduševljeni. Cijelo jutro učili su jezik, a nakon ručka podijele ih u skupine po dvadeset. Skupina s Mosesom i Hendrickom krenula je prema paviljonu s limenim krovom nalik na jutrošnji. Razlikovao se samo u namještaju: ovdje, dugački stolovi bili su smješteni od zida do zida, a osoba koja ih dočeka bio je bijelac s brkovima, crvenokos i zelenih očiju. Na sebi je imao dugačku halju poput liječničkih i poput njih bio je nasmijan i prijateljski. Pozove ih da se približe stolovima i započne govoriti na engleskom, jezik koji su samo Hendrick i Moses razumjeli, pazeći da to ipak ne pokažu i praveći se da ne shvaćaju. «U redu, momci, zovem se Marcus Archer i psiholog sam. Sad ćemo ustanoviti koji vam posao najviše odgovara.» Bijelac se ponovno osmjehne i da znak crncu slugi koji prevede ovako: «Učinite što vam kaže Bomwu, Crveni. Tako možemo saznati koliko ste glupavi.» Prvi test se sastojao u slaganju komada drva različitih dimenzija i oblika, neka vrsta puzzlea, koji je sam Archer osmislio da bi izmjerio manualne i mehaničke sposobnosti. Vrijeme dopušteno za rad bilo je do šest minuta. Crnac objasni stvar i pokaže: novaci se smjeste oko stolova, a doktor Archer uzvikne: «Enza Sad», i započne štopati vrijeme. Moses dovrši u minuti i šest sekunda. Po urednim registrima liječnika, do sada je ispitao 116.816 radnika i nitko nije uspio dovršiti

igricu u manje od dvije minute i pol. Psiholog se spusti s podija i krene prema Mosesu da vidi kako je smjestio komadiće. Bili su točni: klimne glavom i poruči udubljen u misli bezizražajno Mosesovo lice. Naravno da ga je odmah opazio, već na samom ulazu u prostoriju. Nikada nije vidio tako lijepog čovjeka u svom životu, bijelca ili crnca, a doktoru Archeru se posebno sviđala tamna put. Bio je to jedan od glavnih razloga zbog kojeg je prije pet godina i stigao u Afriku. Doktor Marcus Archer bio je zapravo homoseksualac. Sebi je to priznao samo na trećoj godini studija. Čovjek koji ga je u Magdalene Collegeu uveo u taj svijet istodobno ga je privukao predivnom doktrinom Karla Marxa koju je primijenio Vladimir Iljič Lenjin. Njegov ga je ljubavnik potajno upisao u Komunističku partiju Engleske, a kad je ostavio Cambridge predstavio mu je drugove iz Bloomsburyja. No, usprkos tome, mladi Marcus se nikada nije osjećao sasvim opušteno u intelektualnom Londonu. Nedostajale su mu oštre riječi, polemika i pustolovni duh, i nakon kratke i ne baš uspješne ljubavne veze s Lyttonom Starcheyjem, bio je izbačen iz skupine prijatelja tog razmaženog snoba. Povukao se među divljake fakulteta u Manchesteru gdje je započeo studirati psihologiju, novu znanost. U Manchesteru je pokrenuo dugačku, i sretnu ljubavnu vezu sa sviračem trombona iz Jamajke, ostavivši se veza s Partijom. No, morao se uvjeriti u to da Partija nikada ne zaboravlja na svoje sinove: jer u trideset i prvoj godini kad je već profesionalno bio dovoljno poznat, ali sa slomljenim srcem zbog prekida ljubavne veze sa sviračem, očajan i na dva koraka od samoubojstva, Partija se ponovno pojavi u njegovu životu, i nježno ga povede na pravi put. Rekli su mu da ima dobrih mogućnosti za njegov rad u taboru južnoafričkih rudara, za South African chamber of mines, Društvo vlasnika rudnika. Njegova je privlačnost prema tamnijoj puti postala već poput droge: osim toga, novorođena Južnoafrička komunistička partija morala se razvijati, rasti, a mogla je to učiniti i ako bi on prihvatio taj posao. Osigurana mu je široka sloboda u poslu, jer nitko nije ni sumnjao u to da će već nakon mjesec dana isploviti prema Cape Townu, kao što je to i učinio. U pet godina obavljao je prvi takav posao za Društvo i za uzvrat dobio prestiž i zadovoljstva svih vrsta. Njegove veze s Partijom ostajale su tajne, i naravno, posao koji je kriomice obavljao za njih pokazao se jako dragocjenim. Što je više stario, sve je više cijenio marksističke ideje, a to njegovo opredjeljenje bilo je pojačano i činjenicom da je svojim očima vidio rasističke i klasne razlike. Koje li razlike između crnačkog, siromašnog i izrabljivanog proletarijata i privilegija nadasve bogate buržoazije bijelaca! Nije mu trebalo puno vremena da shvati da u ovoj zemlji, tako lijepoj i bogatoj, sva najgora zla koja su tištila čovječanstvo razvijaju se brzo kao u stakleniku, i postaju iznakažene karikature zla. A sada se Marcus Archer pronašao pred tim aristokratskim mladićem, s licem egipatskog božanstva i baršunastom kožom. «Ti govoriš engleski, nije li tako?», zapita ga i

Moses potvrdi. «Da, govorim», reče polako, a Marcus Archer se morao okrenuti i ponovno vratiti za katedru, jer nije mogao sakriti svoju strast. Prstima koji su mu podrhtavali uze komadić krede i započne pisati po ploči, uzevši si stanku da bi se ponovno vratio k sebi. Psihometrijska ispitivanja potraju cijelo popodne, a novake podijele prema različitim stupnjevima ovisno o rezultatima. Konačno samo je jedan ostao od svih: Moses Gama, koji je sve i najteže ispitate prošao s lakoćom i brzinom prvog. Doktor Archer shvati da je otkrio genijalca. U pet sati se sve završi i novaci radosno iziđu iz prostorije: u posljednjih sat vremena stavio je na tešku kušnju i najpametnije. Samo je Moses ostao koncentriran i kad je prošao ispred katedre, doktor Archer reče: «Gama!» Zapisao si je ime u registar. «Još je jedan zadatak za tebe.» Povede Mosesa do svoje radne sobe na dnu balkona. «Znaš li čitati i pisati, Gama?» «Da, doktore.» «Po jednoj od mojih teorija proučavanjem rukopisa može se saznati nešto i o karakteru osobe», objasni mu. «Htio bih da mi nešto napišeš.» Sjednu jedan pored drugoga za radni stol, a doktor Archer pruži Mosesu papir i pero, čavrljajući ljubazno. «Ovo je tekst koji inače upotrebljavam.» Na papiru koji je pružio Mosesu bila je otisnuta dječja pjesmica. Moses umoči pero u tintu, a Archer se nagne da pogleda. Njegov je rukopis bio širok i lijep, slova su bila lagano špičasta, ali jasna i nagnuta. Sve je pokazivao veliku odlučnost i energiju. I dalje promatrajući u ispisane retke Archer položi, pretvarajući se da je to slučajno, ruku na Mosesovo bedro, intenzivno svjestan tvrdih mišića ispod baršunaste kože. Moses se trgne i mrlja zaprlja papir. Zatim se sabere i dovrši s pisanjem. Položi pažljivo pero i prvi put pogleda Marcusa Archera u zelene oči. «Gama.» Archerov glas je podrhtavao, dok je ruku čvrsto držao na Mosesovu bedru. «Previše si pametan da gubiš vrijeme u kopanju rude.» Zastane, polako se penjući rukom po njegovu bedru. Moses ga pogleda ravno u oči ne izmijenivši ni malo svoj izraz lica, ali polako raširi noge. Marcusu Archeru je srce tuklo od nestrpljenja. «Želim te kao osobnog asistenta, Gama», prošapće mu i Moses porazmisli na tu zanimljivu ponudu. Imao bi mogućnost pregledavati registre sa svim imenima radnika u rudniku zlata: bio bi zaštićen i privilegiran, slobodan da dolazi i odlazi gdje drugi crnci nisu mogli zakoračiti. Prednosti su bile toliko brojne da ih nije ni sve mogao zamisliti odjedanput. Prema čovjeku koji mu je ponudio slobodu nije osjećao gotovo ništa, ni gnušanje ni želju, ali nije mu bilo teško platiti cijenu koju mu je pitao za uzvrat. Želi li bijelac da se odnosi prema njemu kao prema ženi, Moses je bio spreman uzvratiti mu tu uslugu. «Da, doktore, rado bih radio za vas», reče. Posljednju noć koju je proveo u spavaonici, Moses pozove pored sebe sve svoje odabrane ljude. Okupe se oko njegova ležaja. «Ubrzo ćete ostaviti ovo mjesto i otići u Goldi. Nećete ostati zajedno, jer ima puno rudnika u ovim planinama. Neki od vas će se spustiti ispod zemlje, neki će raditi na površini, u kovačnicama, ili postrojenjima za transformaciju rude.

Bit ćemo, dakle, odvojeni neko vrijeme, ali ne zaboravite da smo braća. Ja, kao vaš najstariji brat, neću vas zaboraviti. Imam važnog posla za vas. Potražit ću vas gdje god bili, i kad budete spremni, pozvat ću vas.» «Da, da!», promrmljaju u zboru u znak prihvatanja i poslušnosti. «Tvoja smo braća, i slušat ćemo te.» «Ne zaboravite nikada da ste pod mojom zaštitom i da će svaka nepravda koju izvrše na vama biti osvećena. Uostalom, vidjeli ste što se događa onima koji loše postupaju s našom braćom.» «Vidjeli smo», promrmljaju. «Vidjeli smo... tko nas dodirne, umire.» «Tko nas dodirne, umire», potvrdi Moses. «I bit će kažnjen smrću i brat koji bi nas htio iznevjeriti. Smrt izdajicama!» «Smrt svim izdajicama!», zajedno su uzviknuli, ponovno slušajući Mosesa kao hipnotizirani. «Izabrao sam totem za naše bratstvo», nastavi Moses. «Izabrao sam bivola za totem, jer je crn i moćan i svi ga se ljudi boje. Mi ćemo biti Bivoli!» «Bivoli smo!» Već su bili ponosni što su drukčiji od drugih. «Crni smo Bivoli i svi će nas se bojati!» «A evo i tajnoga znaka prepoznavanja među nama.» Stisne ruku svakome od njih kao što su to činili bijelci, ali laganim pritiskom na srednji prst između prvog i drugog stiska. «Tako ćete prepoznati braću kad vas budu potražili.» U mračnoj spavaonici pozdrave se na taj način, jedan po jedan i to je bio početak novog bratstva. «Dobit ćete moje vijesti vrlo brzo. No, sve dok se ne pojavim, morate činiti što vam kažu bijelci. Morate raditi i učiti što je više moguće, tako ćete biti spremni kad vas budem pozvao.» Moses ih ponovno pošalje natrag i ostane sjediti sam pored Hendricka, govoreći potiho. «Izgubio si maleno drago kamenje bijelaca», reče mu. »Vjerojatno su do sada ptičice i ostale životinjice već pojele pogače i raspršile dijamante posvuda. Prašina će ih prekriti, a nad njima će narasti trava. Izgubljeni su, brate moj.» «Da, izgubljeni su», žalio se Hendrick. «A stajali su me puno krvi, napora i žrtvovanja. Izgubljeni su zauvijek.» «Jer su bili prokleti», utješi ga Moses. «Od trenutka od kada sam te vidio, shvatio sam da će donijeti samo smrt i bol. Da si ih pokušao unovčiti i kupiti si stvari koje inače pripadaju bijelcima, policija bi te odmah bila uhvatila. Bili bi te uhitili, objesili ili poslali u zatvor za cijeli život.» Hendrick je ostao tiho, razmišljajući o toj istini koju mu je brat izrekao. Što je mogao kupiti tim dragim kamenjem? Crncima nije bilo dozvoljeno legalno posjedovati zemlju. Da je imao više od stotinu grla stoke, bio bi sumnjiv. Imao je sve žene koje je htio, i više; a što se tiče automobila, nije to bilo za njega: crnci su trebali paziti da ne privuku na sebe previše pažnju, ako su bili pametni. «Ne, brate moj, ne», reče mu potiho Moses. «Nisu bili za tebe. Zahvali duhovima svojih predaka da su ti oduzeti i vraćeni zemlji koja ih je i izrodila.» Hendrick duboko uzdahne. «No, bilo bi lijepo imati to bogatstvo, čak i u tajnosti.» «Ima važnijeg bogatstva od dijamanta i zlata bijelaca, brate.» «A koje je to bogatstvo?» «Slijedi me i ja ću ti ga pokazati.» «Reci mi o kojem je blagu riječ», nije popuštao Hendrick. «Sam ćeš sve otkriti, ali u svoje vrijeme», osmjehne se Moses. «Ali,

sada, brate, moramo razgovarati o onome što je prvo na redu: blago će uslijediti kasnije. Slušaj Bomwu, Crvenog, moga malog doktora koji voli da se prema njemu obnosiš kao prema ženi. Bomwu te odredio za Goldi koji se zove Central rand Consolidated. To je jedan od najbogatijih Goldija, s velikim brojem dubokih bunara. Otići ćeš ispod zemlje i bit će bolje da se odmah iskažeš dolje. Nagovorio sam doktora da pošalje deset najboljih Bivola dolje u CRC s tobom. Bit će tvoji impiji, tvoja skupina izabranih ratnika. Započet ćeš od njih, ali nemoj se zaustaviti na njima, okupi oko sebe pametne i snažne i hrabre.« «A što ću s tim ljudima?» «Drži ih spremne. Ubrzo ćeš dobiti moje vijesti.» «A ostali Bivoli?» «Po mom savjetu Bomwu je poslao po deset Bivola u sve ostale rudnike na planini. Bit će skupina naših posvuda. Rast će i ubrzo ćemo biti veliko stado Bivola koje ni najgori lav neće htjeti izazvati.»

Prvo spuštanje Swarta Hendricka u utrobu zemlje bilo je iskustvo kojeg se najviše plašio u svome životu. Nije više mogao govoriti, ni misliti, bio je prestravljen i nije uspijevaao ni vrisnuti, ali ni kontrolirati se. Strah je započeo kad se pronašao u redu s ostalim rudarima, svi sa čizmama od crne gume i sivim radnim odijelima, sa šljemovima na glavi i svjetiljkom. Hendricka gurnu prvog prema ulazu. Stigne ispred i pogleda u vis. Trideset metara iznad njegove glave opazi goleme kotače koji su pokretali dizalo. U bunaru su debele žice izgledale poput zmije koja se sjajila. Hendrick se osjećao poput zvijeri koju guraju prema klaonici, okružen gomilom crnaca koji su ga gurali. I evo stiglo je i teretno dizalo, vrata se otvore naglo, bučno. Gurnu ga u dizalo. Vrata se zatvore a pod padne pod njegovim nogama, zaustavivši se odmah zatim. Začuje lupanje nogu iznad njegove glave i opazi da je dizalo stalo na drugom katu da bi primilo još sedamdesetak rudara koji su se natiskivali poput sardina na gornjem katu. Ponovno začuje buku vrata koja se zatvaraju i trgne se kad je zvono zazvonilo dugačkim zvukom koji je označavao spuštanje. Ponovno osjeti da gubi oslonac pod nogama, no, ovoga puta ubrza tako snažno da mu je izgledalo kao da lebdi u zraku. Nije se više uspijevaao kontrolirati. U mračnome dizalu sve je više ulazio u dubinu, a njegov je strah postajao sve veći i veći, svakog trenutka koji je prolazio, a vrijeme mu je izgledalo vječno. Osjećao je kako se guši pod milijun tona stijene koja ga je nadvisivala. Uši su mu zujile od tlaka koji se povećavao nakon svakog kilometra što su se spuštali u dubinu zemlje. Zatim se dizalo tako naglo zaustavi da su mu koljena popustila i obuze ga osjećaj kao da je netko oderaao kožu s njegovih obraza, kao da je od gume. Vrata se otvore i nađe se vani na glavnom sabiralištu: pećini vlažne stijene koja se sjajila i koja je bila ispunjena ljudima, stotinama i stotinama ljudi koji su vrvjeli poput miševa što su se gubili i tisuće i tisuće galerija rudnika, pravih crijeva planine. Bilo je posvuda vode koja se sjajila na svjetlosti svjetiljaka,

tekla je u kanalima i šuštila je pod nogama: sakrivena voda koja je nevidljivo protjecala u mraku ili kapala s visine. Čak je i zrak bio pun vlage, zagušljiv, poput želatinozne juhe: ispunjavao je uši i gotovo oglušivao, protjecao je plućima nakon svakog udisanja poput melase. Hendrickov je strah trajao cijelo vrijeme do mjesta gdje su se rudari dijelili i nestajali u skupinama, u utrobi zemlje. Sporedni kanali bili su prostrani gdje je zlato već bilo izvađeno: galerije koje su bile pojačane drvenom konstrukcijom. Ljudi iz njegove skupine povedu Hendricka prema mjestu sastajanja. Tu je pod golom svjetlošću svjetiljke pričekao nadzornika bijelca, golemog Afrikanera koji je imao i svoje pomoćnike crnce. Ovo sabirno mjesto sastojalo se od sobe od tri kuta, s dugačkom klupom i zahodom ograđenim grubim zastorima od jute. Skupina je sačekala sjedeći na klupi dok ih je pomoćnik prozvao. Zatim glavni nadzornik bijelac zapita jezikom fanakalo gdje je novi radnik zadužen za zračni čekić, i Hendrick ustane. Cronje (tako se zvao nadzornik) postavi se ispred njega. Pogledaju se ravno u oči: bili su podjednako visoki, i obojica su bili veliki i golemi. Nos nadzornika bio je pritisnut, smrskan vjerojatno u kakvoj zaboravljenoj tuči: prouči pažljivo Hendricka od glave do pete. Odmah opazi da mu nedostaju dva prednja zuba i da ima ožiljke na glavi i odmah osjeti poštovanje prema tom crncu. Bili su obojica tvrdi i to odmah prepoznaju jedan u drugome. Gore, gdje je sunce sjalo i povjetarac puhao, bili su bijelac i crnac: ovdje dolje, u utrobi zemlje, samo dva muškarca. «Poznaješ li već zračni čekić?», zapita ga Cronje na jeziku fanakalo. «Poznajem ga», odvrati Hendrick na afrikansu. U bunarima za vježbu, na površini, rukovao je njime dva cijela tjedna. Cronje trepne očima, a potom se osmijehne, sretan što poznaje njegov jezik. «Predvodim najbolju skupinu kamenolomaca cijelog CRC-a», izjavi, još uvijek se osmijehujući. «I ti ćeš naučiti kako se lomi stijena, prijatelju moj, inače ću ja tebi razbiti glavu i vrat. Jesi li me razumio?» «Da», reče Hendrick nasmiješivši se i on njemu. Cronje podigne glas. «Ovamo zaduženi za čekić!» Ustanu. Bilo ih je petorica, svi golemi poput Hendricka. Za zračne čekiće trebala je velika snaga. Predstavljali su elitu rudara, zarađivali su dvostruko više od ostalih (plaćali su ih po učinku) i uživali su veliki ugled. Svi obični rudari su ih poštovali. Cronje upiše njihova imena na ploču koja se nalazila iznad svjetiljke: Henry Tabaka na dnu liste, a Zama, golemi Zulu na prvo mjesto. Kad si Zama skine jaknu i baci je pomoćniku, njegovi golemi mišići se nategnu poput crnih munja na nebu. «Ha!», reče, pogledavši u Hendricka. «Imamo s nama malog šakala Ovambo koji je tek stigao iz pustinje.» Svi se nasmiju. Zama je bio prvi čekić skupine i svi su se smijali njegovim šalama. «Majmun Zulu se češka od vrha planine da bi ga opazili izdaleka», reče mirno Hendrick. Na trenutak zavlada tišina, a potom val nezadrživog smijeha. «Hajde, brbljavci, razbijmo malo stijene», umiješa se Cronje. Pokaže prema hrpi gole stijene gdje je zlatna žila još

bila nedirnuta, siva i bez imalo sjaja. Zlato se nalazilo hermetički zatvoreno u njoj. Strop je bio podosta nizak, čovjek se morao nagnuti da bi stigao do žile: ali prostor je bio dovoljno širok, izgubio se u mraku na stotine metara i s lijeve s desne strane. Čule su se i ostale skupine koje su radile na zlatnoj žili i pokoji blijedi refleks njihovih svjetiljaka koje su bacale nepravilne sjene. «Tabaka!», pozove Cronje. «Ovamo!» Obilježio je bijelom bojom mjesta gdje je trebalo bušiti da bi se postavio eksploziv, naznačivši i nagib i dubinu svake rupe. Stavljanje mina bio je zahtjevan posao koji se morao obavljati nadasve pažljivo i oprezno. Vanjske rupe su se ispunjavale eksplozivom koji je oblikovao pod i stijenke nove galerije. Prsnule bi trenutak prije unutrašnjih, koje su služile da razmrskaju stijenu i proizvedu komade stijene koje je trebalo poslati na obradu. «Započni!», uzvikne Cronje prema Hendricku. Zadrži se nekoliko trenutaka da vidi kako je novi radnik rukovao čekićem. Hendrick se nagne i podigne teški čekić. Bio je nalik golemom mitraljezu. Spretno, Hendrick uvuče olovnu patronu od šest metara u otvor na čekiću, a potom s pomoćnikom (jedva su ga uspjeli podignuti udvoje), usmjere čekić prema stijeni da bi izbušili prvu rupu. Hendrick se postavi iza čekića, držeći svu težinu na desnome ramenu. Pomoćnik učini korak unatrag i Hendrick otvori ventil. Buka koju je stvarao komprimirani zrak da bi se dugački olovni vrh zario u stijenu bila je nepodnošljiva. Cijelo Hendrickovo tijelo se treslo od težine i jačine čekića koji je držao na ramenu, iako se svom težinom naslonio na njega. Glava mu se tresla toliko da mu se pogled mutio, ali on stisne oči i pobrine se da vršak uvuče u stijenu pod kutem koji je bio odredio nadzornik. Sa crne kože slijevao mu se hladan znoj, obavijajući ga nekom vrstom olujnog oblaka koji se miješao s ljepljivim blatom koji mu je teklo niz gola leđa raspršivši se zbog rada čekića. U roku od nekoliko minuta sva koža ga je započela štupati i peći ga. Bila je to muka radnika koji je radio sa zračnim čekićem i svaki trenutak bio je sve neizdržljiviji. Pokuša se odvojiti od tog osjećaja, no, cijelo tijelo bilo mu je posuto užarenim iskricama crne prašine. Dugački olovni vrh uđe polako u stijenu, sve dok nije dostigao označenu dubinu. Zatim Hendrick zatvori ventil, ali ne začuje tišinu. Buka je nastavila šumjeti u njegovim ušima odzvanjajući stotine tisuće puta u njegovoj lubanji. Pomoćnik potrči prema njemu, dohvati vršak i izvuče ga iz rupe te ga postavi na drugi označeni dio. Ponovno Hendrick otvori ventil i odmah započne buka i muka. No, postupno svrbež i peckanje nestanu u neku vrstu navike osjetila, i on je imao osjećaj kao da je ostao bez mesa, kao da su mu ubrizgali kokain ispod kože. Ostao je slijep sa stijenom cijelo vrijeme svoje smjene, šest neprekidnih sati. Konačno, kad su se povukli s tog dijela zlatne žile prekriveni žućkastim blatom od glave do pete i umorni (preko praga osjetila boli), čak je i Zama, golemi Zulu, teturao. Na sabirnom mjestu Cronje upiše pored njihovih imena na pločici broj rupa koje su ostvarili, i ishod je bio da je Zama napravio

šesnaest rupa, Hendrick dvanaest, a treći deset. «Hej!», usklikne Zama za sebe dok su se uspinjali dizalom prema površini. «Nakon prvog pokušaja šakal je drugi čekić!» Hendrick je jedvice smogao snage da mu odgovori: «A nakon drugog bit će prvi!» No, nikada nije uspio pobijediti golemog Zulua. Ostao je onaj koji je lomio najviše stijene od svih. No, na kraju mjeseca, dok je Hendrick sjedio u pivnici poduzeća s ostalim Ovamboima iz bratstva Bivola, Zulu mu se pridruži s dvije krigle piva od po pet litara u ruci koje je rudarska kompanija prodavala svojim radnicima. Bilo je gusto poput kaše i isto tako hranjivo iako nije imalo puno alkohola u sebi. Zama položi pred Hendricka jednu od velikih krigla piva i reče: «Ovaj mjesec smo razbili podosta stijene zajedno, ha, šakalu?» «A sljedeći mjesec ćemo razbiti još više, nije li tako, majmune?» Prasnu u smijeh i podignu pjenušave krigle, te nazdrave i ispiju do posljednje kapi pivo. Zama je bio prvi Zulu koji je ušao u bratstvo Bivola, što nije bilo toliko prirodno koliko se može pretpostaviti, budući da su postojale plemenske prepreke koje je bilo teško preskočiti, kao što je bilo teško uspeti se na visoku planinu. Prošlo je tri mjeseca prije nego što je Hendrick ponovno vidio svoga brata, no, tada je već bio proširio svoji utjecaj među radnicima u CRC-u. Zama je bio njegova desna ruka, i sada su se Bivoli proširili na sva plemena, Zulu, Shangan i Matabele. Jedini kriterij za ulazak u bratstvo bio je da novaci budu snažni ljudi i od povjerenja, a nije bilo loše da su među svojim prijateljima imali i nekakav utjecaj (osam tisuća i nešto rudara crnaca) i bili na nekakvom višem položaju u rudniku: nadzornici, pomoćnici. Neki od ljudi koje su približili odbiju ući u bratstvo. Jedan od njih, stari nadzornik Zulu s trideset godina iskustva i krivo shvaćenim osjećajem dužnosti prema vlastitom plemenu i kompaniji, dan nakon što je odbio ulazak u bratstvo padne u postrojenje za mljevenje rude. Njegovo je tijelo završilo smrskano na tisuće komadića, a nezgoda nije imala svjedoka. „» Čak je i jedan od induna unutarne policije, nakon što je odbio ući u bratstvo, pronađen ubijen na ulazu u rudnik, dok je još jedan izgorio živ u kuhinji. Tri Bivola sudjelovala su toj nezgodi, uzrokovanoj nemarom žrtve osobno. Nakon toga više nije bilo odbijanja. Kad je konačno stigao Mosesov glasnik, kojeg je prepoznao po stisku ruke, nosio je obavijest za sastanak. Hendrick je mogao otići udaljivši se oprezno iz rudnika. Treba znati da je dekretom vlade bilo zabranjeno rudarima crncima da iziđu iz ograđenog prostora. Vlasti u Johannesburgu su, naime, mislile - poput odgovornih u kompaniji - da se ne može ostaviti na tisuće crnaca izvan rudnika, a da oni ne učine koju ludost. Prije toga dobili su pouku od Kineza. Godine 1904. gotovo pet tisuća coolies ušli su u Južnu Afriku da bi nadomjestili manjak nekvalificirane radne snage u rudnicima. No, Kinezi su bili previše pametni i aktivni da bi ostali zatočeni u taborima i radili cijeli život. Ujedinili su se u tajna društva takozvana tongi započeli su val terora i nedjela: krađe, iznuđivanja,

kockanje, klađenje i droga. Tako su 1908. godine svi Kinezi poslani natrag u domovinu, što je državu stajalo mnogo novca. Vlada je bila odlučna u namjeri da se to ne ponovi i tada su tabori zatvoreni i izgredi strogo kažnjavani. No, usprkos tome Hendrick je prošao kroz vrata CRC-a kao da je nevidljiv. Na mjesečevoj svjetlosti nađe se na otvorenom i pronade puteljak koji je bio poluskriven vegetacijom. Ovdje, ispod limenog krova, nalazio se stari zahrđali Ford crne boje. Hendrick se približi oprezno, svjetla se upale i oslijepe ga, i on se naglo ukoči. Zatim se svjetla ugase i on začuje Mosesov glas: «Vidim te, brate.» «Zagrle se s ljubavlju, a potom Hendrick prasne u smijeh. «Ah! Dakle, imaš automobil poput bijelca!» «Automobil pripada Bomwu.» Moses ga pozove da sjedne i Hendrick se rastegne na sjedalu od mekane kože, uzdahnuvši. «Zasigurno je bolje nego hodati.» «A sada mi reci, Hendrick, brate. Što se dogodilo u CRC-u?» Moses je slušao ne prekidajući ga dok ga je Hendrick upoznavao s novostima. Zatim klimne glavom. «Shvatio si što nam treba. Sve teče kao što sam si zamislio Bratstvo mora sadržavati predstavnike svih plemena, a ne samo Ovambo. Treba dostići svako pleme, svaki kutak u taboru.» «To si mi već više puta rekao», pobuni se Hendrick, «ali mi nikada nisi rekao razlog, brate moj. Ja imam povjerenja u tebe, ali ljudi koje sam sakupio, impiji koje sam osnovao, gledaju me i svi mi postavljaju jedno te isto pitanje. Pitaju me: zašto? Koji je cilj, što će dobiti time, što će dobiti u bratstvu?» «A ti, što si im odgovorio, brate?» «Da budu strpljivi», reče Hendrick uz grimasu. «Ne znam odgovor, ali se pretvaram kao da ga znam. A ako ne popuštaju poput djece, onda ih tučem kao što se tuku djeca.» Moses prasne u radostan smijeh, ali Hendrick zaniječe glavom. «Ne smij se, brate. Ne mogu ovako nastaviti u nedogled.» Moses ga potapša po ramenima. «I nećeš to morati učiniti. Ali, sada mi reci, Hendrick, što ti je najviše nedostajalo ovih mjeseci u CRC-u?» Hendrick mu odgovori: «Osjećaj da ispod sebe imam ženu.» «Imat ćeš je prije nego što ova noć prođe. I što još, brate moj?» «Toplinu dobrog pića u trbuhu, a ne tu bljuvotinu koju nama daju.» «Brate moj», reče mu Moses jako ozbiljno, «odgovorio si sam sebi na pitanje koje si mi postavio prije toga. To će ljudi dobiti od bratstva. To su komadići mesa koje ćemo baciti našim lovačkim psima: žene i piće, i naravno, novac, ali za nas koji smo na vrhu organizacije Bivola bit će toga još, puno više.» Upali Fordov motor. Područje s rudnicima zlata u Witwatersrandu prostiralo se u lancu dugom stotinjak kilometara. Najstariji rudnici poput Istočnog Dagafontaina, nalazili su se na mjestu gdje je zlatna žila ponovno bila na određenoj visini. Novi rudnici su pak na zapadu, gdje se žila nalazi na velikoj dubini, ali jako je bogata poput ove u Blyvooruitzichtu. Svi rudnici se nalaze u polukrugu oko kojih se razvilo bogatstvo, i podigli se gradovi. Moses krene Fordom prema jugu, odnosno dalje od rudnika i naselja bijelaca. Cesta je postajala ubrzo puno lošijom. Postala je uža i puna rupa i

lokava nakon zadnje oluje. Započnu zavoji, i niz malenih puteljaka. Svjetla grada ostala su u daljini, ali tu je bila živa neka druga svjetlost. Radilo se o stotinjak logorskih vatra narančaste boje, djelomično zastrtih vlastitim dimom. Ispred svake kolibe od kartona i lima nalazila se jedna takva vatra, a radilo se o predgrađu. Bilo ih je prepuno, i bile su podijeljene gotovo nevidljivim puteljcima. «Gdje se nalazimo», zapita Hendrick. «U tajnom gradu, koji nitko ne prepoznaje, naseljenom ljudima koji ne postoje.» Hendrick je vidio crne sjene među barakama dok su prolazili Fordom pored njih. Svjetla osvjetle prizor: skupinu djece crnaca koji su bacali kamenje na psa lualicu, tijelo koje je ležalo pored puta, mrtvac ili koji pijanac; žena koja je kleknula da isprazni mjehur iza jedne barake: dva muškarca koji su se u tišini tukli: jedna porodica koja sjedi oko vatre i jede iz lončića meso iz konzerve te podignu začuđeno pogled kad opaze automobil; i druge sjene koje su se hitro sklanjale u mraku. Vidjeli su na stotine takvih sjena, osjećajući prisutnost još tisuće i tisuće njih. «To je Drakes Farm», reče mu Moses. «Jedan od nevidljivih gradova koji okružuju Goldi bijelaca.» To amorfno naselje ljudi smrdjelo je po sagorjelom drvu i otvorenoj kanalizaciji, prljavim tijelima i pečenom mesu. Osim toga smrdjelo je po otpadu koji je trunuo u lokvama i po stjenicama koje su se širile u nikada opranim ležajevima. «Koliko ih ima?» «Pet tisuća, deset tisuća. Nitko ne zna točan broj i nikoga nije briga.» Moses zaustavi automobil i ugasi svjetla i motor. Tišina koja je uslijedila nije bila prava tišina: bio je to šum mora u daljini i moglo se čuti dječje stenjanje, lajanje pasa, ženska pjesma, grube muške riječi, razgovori, večera na otvorenom, svađe, stenjanje umirućih, uzdasi ljudi koji su praznili svoje mjehure, hrkali, vodili ljubav, kockali se ili pili. Moses iziđe iz automobila i pozove glasno u noć. Nekoliko desetaka crnih sjena potrči iz baraka. Bila su to djeca, shvati Hendrick, iako nije shvaćao koliko im je godina, i kojeg su spola. » «. «Pazite mi na automobil, zapovjedi Moses, bacivši novčić koji zasvijetli na svjetlosti vatra dok ga jedan dječčić ne dohvati u letu. «Hej! Babah, vikali su. Moses povede svoga brata među barake još nekih pedesetak metara, a ženski glasovi koji su pjevali postanu sve bliži. Bila je to tugaljiva pjesma, koja je dirala u srce i čuo se šum drugih glasova, mnogih glasova, i miris alkohola i pečenog mesa. Stignu do dugačke i niske kolibe, barake podignute različitim materijalom kao i sve ostale. Zidovi su bili iskrivljeni, a sjena krova bila je neravnomjerna i nesigurna na svjetlosti vatre. Moses pokuca na vrata i najprije mu lice osvjetli svjetiljka, a potom ga puste unutra. «Dakle, brate moj», reče Moses uzevši pod ruku Hendricka i krenuvši s njim unutra, «evo nas: ovo je mjesto gdje ćeš dobiti svoju porciju žena i pića.» Baraka je bila puna ljudi da se nisu mogli vidjeti ni zidovi. Dim je bio zaista gust i trebali su vikati da bi se čuli i na metar udaljenosti. Crna lica sjajila su se od znoja i uzbuđenja. Ljudi su bili rudari koji su pili, smijali se, pjevali i dirali žene. Neki su bili mrtvi pijani i ležali su

na podu u svojoj bljuvotini. Žene su bile iz svih plemena, našminkanih lica poput bjelkinja, odjevenih u živahne boje i izazovno: pjevale su, plesale i ljuljale bokovima, hvatajući one s novcem i odvlačeći ih odovud. Moses se nije morao izboriti za mjesto. Zid ljudi se kao čudom otvori pred njim i mnogo žena mu se obrati s poštovanjem. Hendrick ga je slijedio izbliza, cijeneći ga zaista mnogo što je uspio steći takav utjecaj u samo tri mjeseca u Randu. Na vratima sa suprotne strane prostorije nalazio se stražar, ružan muškarac koji se cerio; no, i on prepozna Mosesa i pozdravi ga rukom, a potom mu otvori zastor i pusti da prođe. Prostorija iza zastora nije bila tako puna ljudi, bilo je stolova i klupica za goste. Djevojke su tu bile još uvijek mlade, imale su sjajne oči i svježice lice. Golema crnkinja sjedila je za stolom u kutu, odvojenom od ostalih. Imala je lice u obliku punog mjeseca koje je karakteristično za aristokratske Zulue, ali su joj se crte lica gubile u debljini. Njena je koža bila boje jantara, tamna i sasvim glatka. Imala je masne naslage ispod ruke i goleme narukvice. Pred njom, na stolu, nalazile su se hrpe srebrenjaka i bakrenog novca, i snopovi novčanica različitih boja. Djevojke su neprestano povećavale te hrpe. Kad opazi Mosesa, njeni bijeli i savršeni zubi zablistaju poput skupocjenog porculana. Nespretno ustane, otkrivši golema bedra koja su ju primoravala da hoda raširenih nogu. Krene mu u susret i pozdravi Mosesa kao poglavicu, dodirnuvši si čelo i pljesnuvši rukama u znak poštovanja. «Ovo je Mama Nginga», reče Moses Hendricku. «Glavna je vlasnica javnih kuća i gostionica u Drakes Farmu. A ubrzo će biti i jedina.» Tek tada Hendrick opazi da je poznavao gotovo sve ljude koji su sjedili za stolovima. Bili su Bivoli koji su stigli zajedno s njima vlakom iz Wenele, i koji su prvi primljeni u bratstvo zajedno s njime: pozdrave ga uz iskreno zadovoljstvo i predstave ga onima koje nije poznavao. «Ovo je Henry Tabaka, onaj iz legende... čovjek koji je ubio nadzornika bijelca u vlaku...», i Hendrick odmah opazi poštovanje u očima ostalih. Ovi novi Bivoli bili su rudari iz drugih rudnika, koje su prvi Bivoli uveli u bratstvo i Hendrick shvati da su dobro izabrali ljude. «Već tri mjeseca moj brat nije dodirnuo ženu ni alkohol vrijedne tog imena», izjavi Moses i sjedne na čelo glavnog stola. «Mama Nginga, ne želimo tvoj skokiaan. Ona ga destilira», reče obrativši se Hendricku i doda: «Stavlja unutra ugljen, metilni alkohol, zmije i tko zna što još da mu da jačinu i okus.» Mama Nginga prasne u smijeh. «Moj je skokiaan poznat od Fordsburga do Bapsfonteina. I bijelci ga čak piju... da, čak i oni!» «Možda je dobar za njih, ali ne i za mog brata», izjavi Moses. Mama Nginga pošalje k njima jednu od djevojaka s bocom brandyja s Rta. Moses dohvati djevojku oko struka i posjedne ju na koljena. Zatim otvori košulju koju je nosila i izvuče njene okrugle velike grudi, koje su se sjajile na svjetlosti. «Započinje se odovud, dragi moji Bivoli: s djevojkom i bocom», reče im. «Samo u Goldiju ima pedeset tisuća muškaraca daleko od svojih žena i svi žude za mladim mesom. Ima

pedeset tisuća muškaraca žednih od rada ispod zemlje, a bijelci im zabranjuju da utaže žed ovime», nastavi protresavši bocom smeđe tekućine. «Ima pedeset tisuća crne braće u Goldiju i svi u džepovima imaju hrpu novca. Mi, Bivoli, pobrinut ćemo se da dobiju što žele.» Položi u Hendrickovo krilo djevojku koja se nagne nad njega približivši tamne i sjajne grudi njegovom licu. Kad se zora spustila nad barakom u Drakes Farmu, Moses i Hendrick su koračali krivudavim puteljcima izvan javne kuće prema mjestu gdje su ostavili automobil. Dječaci su i dalje pazili na Ford, poput šakala oko lavlje žrtve. Braća su gotovo cijelu noć razgovarala u javnoj kući Mame Nginga i konačno su usuglasili prve planove. Svakome podijele zadatke i obveze. «Ali, ima još puno posla, brate moj», reče Moses Hendricku i upali motor. «Moramo pronaći alkohol i žene. Moramo pridobiti sve gostionice i javne kuće koje su još uvijek samostalne, a samo je jedan način da u tome uspijemo.» «Znam dobro o kojem je načinu riječ», reče Hendrick. «A imamo na raspolaganju impije da provedemo to u djelo.» «Da, i indunu, glavnu osobu koja će predvoditi impije.» Moses značajno pogleda Hendricka. «Vrijeme je da ostaviš CRC, brate moj. Morat ćeš posvetiti više vremena i energije našem zadatku. Nećeš više gubiti vrijeme i razbijati kamen u utrobi zemlje, svoje ćeš vrijeme potrošiti na razbijanje glava da bi osvojili moć i golemo bogatstvo.» Osmjehne se bratu. «I nećeš više morati stenjati za tim tvojim draguljima. Ja ću ti dati više, mnogo više.» Marcus Archer se pobrine da se Hendricku raskine ugovor s CRC-om i da mu spreme dokumente za put jednim od vlakova koji su vozili rudare svojim domovima nakon isteka ugovora, u daleke gradove i naselja. Ali, Hendrick se nikada nije popeo u taj vlak: samo je nestao iz registara bijelaca i sakrio se u svijetu nevidljivih naselja. Mama Nginga mu je priredila baraku iza javne kuće i djevojku uvijek na njegovu raspolaganju koja je pazila na red i čistoću, kuhala mu ručak i večeru, prala mu i grijala krevet. Nakon šest dana od njegova dolaska u Drakes Farm impiji Bivola započnu s djelovanjem. Cilj je bio jasno objašnjen i podvrgnut raspravi zajedno s Hendrickovim ljudima, i bio je jednostavan i jasan: učiniti od Drakes Farma njihovu utvrdu. Prvu noć izgorjelo je dvanaest gostionica i javnih kuća koje su pripadale konkurenciji. Vlasnici su umrli u plamenu, kao i pijani gosti koji su bili previše pijani da se izvuku van. Drakes Farm bio je previše daleko da vatrogasci stignu na vrijeme, tako da uopće nije bilo pokušaja da se požar ugasi. Umjesto toga, stanovnici naselja se sakupe pred barakama u plamenu promatrajući prizor kao da je priređen za njihovu zabavu. Djeca započnu plesati i vikati pred požarom, smijuljeći se prascima boca alkohola koje su eksplodirale poput vatrometa. Gotovo se sve djevojke spase od požara. One koje su radile pobjegnu van gole, stišćući oko sebe malo odjeće i plačući za gubitkom malenog broja osobnih stvari i ušteđevine, svega što su posjedovale. Ali, odmah pronađu ljubazne muškarce koji su ih utješili i

odveli do Mame Nginga. U roku od četrdeset i osam sati svi lokali ponovno su sagrađeni i djevojke su ponovno imale pune ruke posla. Njihova se sudbina poboljšala: dobro su ih hranili i odijevali i svaka je imala Bivola koji ju je štutio od krađe i nasilnih gostiju. Naravno, ako su pokušavale krasti, istukli bi ih. No, to su i očekivale, bio je to dio tretmana i zamjena za oca ili braću koje su ostavile u rodnom naselju. Hendrick im je dozvoljavao da zadrže dobar dio za sebe i pazio je da im Bivoli ne oduzmu uz neku izliku. «Velikodušnost uzrokuje odanost, a odlučnost rađa ljubav», objasni Bivolima i tu politiku objasni i svim ostalim stanovnicima Drakes Farma. Rudari crnci dolazili su u barakopolis i bili su u istoj mjeri zaštićeni kao i djevojke. U vrlo kratkom roku kradljivci i varalice bili su obeshrabreni. I kvaliteta pića bila je bolja. Otad na dalje sve je bilo destilirano pod osobnim nadgledanjem Mame Nginga. Piće je bilo jako poput slona mužjaka i grizlo je poput hijene, ali nije više osljepljivalo nikoga niti je netko poludio od njega zauvijek: osim toga, budući da se proizvodio u velikoj količini, manje je stajao: s dva šilinga mogao si se napiti do mile volje, ili voditi ljubav s lijepom, čistom djevojkom. Hendrickovi ljudi su čekali na postajama svih autobusa i vlakova koji su dolazili iz unutrašnjosti, skupljajući djevojke koje su pobjegle iz svojih domova ili plemena i uputile se prema blještavilu Goldija. Skretali su najljepše prema bordelima Drakes Farma. Kad je taj izvor postao previše rijedak zbog povećane potražnje, Hendrick pošalje svoje ljude čak u naselja da dovedu djevojke obećavajući im brda i doline. Vlasti u Johannesburgu i policija dobro su znali o tim aktivnostima koje su se izrodile poput gljiva južno od rudnika zlata, ali pored perspektive da ih sravne sa zemljom i pronađu alternativni smještaj tisućama i tisućama beskućnika, izabrali su da ne poduzimaju ništa i da zatvore oči, a da im savjest bude čista, s vremena na vrijeme provodili su akcije, kažnjavanja i uhićenja. No, usprkos tome, kad su se ubojstva, krađe i ostala teška zlodjela čudnovato smanjila u Drakes Farmu, njihova tolerantna nezainteresiranost bila je ohrabrujuća. Policijski upadi prestanu, a naselje se sve više započelo razvijati, uz desetke tisuća rudara, gdje su se mogli zabaviti na miru. Kad su imali dozvolu, radnici su dolazili iz svih dijelova Randa, izostavljajući i njima bliža naselja. No, ostajalo je još oko stotinu tisuća mogućih klijenata koji nisu mogli nikako stići do Drakes Farma i pažnja Mosesa Game usredotoči se na njih. «Ako ne mogu doći, otići ćemo mi k njima», reče Hendricku. Objasni mu što mu je bilo potrebno, i Hendrick se pobrine da kupi kamione iz druge ruke i da zaposli mehaničara crnca koji će ih držati ispravne. Svake večeri jedan je konvoj tih vozila, prepunih djevojkama i pića, odlazio iz Drakes Farma prema okolicama ostalih rudnika, gdje bi se zaustavljali na teško uočljivim mjestima (primjerice u šumarku, ili između hrpe otpada iz rudnika), čekajući na klijente. A ovi su neprestano stizali jer su ih stražari na vratima ulaza u rudarsko

naselje, sada svi Bivoli, puštali proći. Sada je svaki od Bivola dobivao svoj dio bogatstva bratstva. «Dakle, brate, plačeš li još za kamenčićima koje si izgubio?», zapita Moses Hendricka nakon prve dvije godine poslovanja u Drakes Farmu. «Održao si obećanje», nasmije se Hendrick. «Sada imamo sve što jedan muškarac može sebi poželjeti.» «Zadovoljavaš se s mrvicama», zadirkirao ga je Moses. «Što bi se još moglo poželjeti?», zapita Hendrick u čudu. «Tek smo započeli», odvrati Moses. «Što nam je još ostalo da učinimo, brate?» «Jesi li ikada čuo za sindikat?», zapita ga Moses. «Znaš li što je to?» Hendrick je bio zbunjen. Namršti čelo i dobro razmisli. «Znam da bijelci koji rade u rudniku imaju sindikat, pa čak željezničari bijelci; čuo sam za njega, ali jako malo znam o tome. To su stvari koje se tiču bijelaca, i koje nas se ne tiču.» «Griješiš, brate moj», reče mirno Moses. «Sindikat rudara Afrike nas se tiče, i te kako nas se tiče. Zapravo, to je razlog zbog kojeg smo stigli ovdje u Goldi.» «Mislio sam da je to novac.» «Pokušaj malo razmisliti na pedeset tisuća članova sindikata koji plaćaju šiling tjedno: nije li to novac?», zapita Moses, i nasmije se u sebi dok je promatrao brata kako se muči s teškim računom. Pohlepa mu je krivila usne, tako da je prostor bez dva zuba izgledao golem poput bunara u rudniku. «Doista, radi se o golemoj svoti novca!» Moses je dobio poduku u rudniku Hani gdje je uzalud pokušavao osnovati sindikat radnika crnaca. Bili su to jednostavni ljudi, bez imalo smisla za politiku: bili su razdijeljeni odanošću prema svojim plemenima. Nisu se uopće smatrali članovima iste nacije. «Pripadanje različitim plemenima je najveća prepreka koja se nalazi na našem putu», objasni Moses Hendricku. «Da smo samo jedan narod, bili bismo poput golemog crnog oceana, a naša bi moć bila beskonačna.» «Ali, nismo jedan jedini narod», primijeti Hendrick. «Kao ni bijelci, uostalom. Zulu se razlikuje od Ovamboa kao Škot od Kozaka ili Afrikaner od Engleza.» «Hej, vidim da si pročitao neke od knjiga koje sam ti dao!», osmjehne se Moses. «Siguran sam da za Kozake nikada nisu čuo prije nego što si stigao u Goldi.» «Ti si me naučio mnogo toga o ljudima i svijetu u kojem živimo», prizna Hendrick. «Sada mi objasni, molim te, kako ćemo postići da Zulu nazove bratom jednog Ovamboa. Objasni mi kako ćemo se dočepati moći bijelog čovjeka koji nas tako čvrsto drži u šaci.» «Sve su to moguće stvari: ruska nacija bila je razjedinjena u manje nacije kao i mi, afrički crnci. Bilo je tu Azijata i Europljana, Tatara i Slavena, ali su svi pod velikim vođom postali jednom nacijom i svrgnuli s vlasti tiranina koji je bio gori od našeg. Crncima je potreban vođa koji zna što je dobro, a što loše za njih, i pod cijenu da deset tisuća ljudi, pa ako je potrebno i milijun, daju svoje živote za to.» «Vođa poput tebe, brate?», zapita Hendrick. Moses se ponovno zagonetno nasmije. Za sada razgovarajmo o sindikatu rudara», reče. «Nalik smo djeci koja se uče hodanju, korak po korak. Naš narod mora biti primoran učiniti ono što će mu se na duge staze isplatiti, iako je na početku možda

bolno.» «Nisam baš siguran...» Hendrick zaniječe glavom na kojoj su se ožiljci ponosno isticali poput dragulja. «Što tražimo, brate moj? Bogatstvo ili moć?» «Sretnici smo», odvrati mu Moses. «Ti želiš bogatstvo, a ja želim moć. Budemo li postupili po mojim planovima, obojica ćemo imati što želimo.» No, usprkos golemim naporima Bivola u svim rudnicima, osnivanje sindikata se pokaže sporim i teškim. Trebalo je sve činiti u velikoj tajnosti, jer su zakoni, koje je izglasao parlament, postavljali stroga ograničenja što se tiče sindikalnih društava crnaca i zabranjivali su pogotovo kolektivne ugovore. Morali su se suočiti i s neslaganjima samih rudara, koji su sumnjali u pobornike sindikata. Svi su bili Bivoli, pripadali su tajnome bratstvu i nitko ih nikada nije izabrao. Obični rudari nisu bili zadovoljni što bi od plaće trebali odvajati naknadu za sindikat, a da bi osnovali nešto što nisu shvaćali i u što nisu vjerovali. No, postupno, zahvaljujući naporima Bivola i savjetima doktora Marcusa Archera, osnivanje sindikata radnika crnaca se ipak ostvari u svim rudnicima. Odbijanje da se odvoje od šilinga mjesečno ipak je pobijeđeno. Naravno, bilo je gubitaka i puno rudara snađe smrt, ali konačno je sindikat afričkih rudara brojio više od dvadeset tisuća članova. Vlasnici rudnika pronašli su se pred već gotovim činom. Na početku nisu htjeli to prihvatiti, njihov prirodni instinkt bio je taj da odmah razbiju tog raka: ali vlasnici rudnika bili su prije svega poslovni ljudi, čije je glavno zanimanje bilo izvući žuti metal iz utrobe zemlje i sa što manjim problemima da nastave izvlačiti profit. Shvatili su odmah da je sindikalna borba opasna i da će ih sigurno oštetiti, no, pristanu na prve razgovore s predstavnicima sindikata. Bili su pozitivno iznenađeni glavnim tajnikom koji je, iako se sam postavio na tu funkciju, bio inteligentna i razumna osoba. U njegovim tvrdnjama nije bilo ni traga boljševičkoj dijalektici. Više nego radikalna i agresivna, pokazao se spremnim za suradnju i pun poštovanja. «Evo čovjeka s kojim se može razgovarati», rekli su gospodari. «Izgleda da je nadaren za govornika. Glasnogovornik rudara nam je trebao, a ovaj izgleda dovoljno umjeren. Mogao je biti puno gori.» I zaista, prvi susreti urodili su plodom, i uspjeli su riješiti podosta sitnih problema, izluđujućih, koji su se vukli već odavno, uz zadovoljstvo radnika i uz dobit vlasnika. Započevši razgovore, sindikat Mosesa Game započeo je rješavati vrlo brzo svaku vrstu problema i neslaganja s radnicima. Bilo je dovoljno pozvati tajnika i on je intervenirao. Svakoga puta kada bi se to dogodilo, Mosesov se položaj učvršćivao. I, naravno, nije bilo opasnosti od štrajkova ili revolucionarnih podviga rudara. »Shvaćate li, braćo?«, objasni Moses na prvoj sjednici središnjeg komiteta sindikata afričkih rudara, koja se održala pored lokala Mame Nginge. «Ako nas budu napali svim silama dok smo još maleni, uništiti će nas zauvijek. Taj Smith je pravi vrak i on je zaista najjači u vladi. Nije se dvoumio poslati vojsku s mitraljezima na štrajkaše bijelce 1922. godine. Što ne bi bio

spreman učiniti protiv I štrajkaša crnaca, braćo? Zalio bi zemlju našom krvlju. Ne, moramo ih umiriti. Strpljenje je naša velika vrлина: imamo cijelo stoljeće na raspolaganju, dok bijelac živi na dan. S vremenom će crni mravi velda izjesti slonov kostur. Vrijeme je naše oružje, a neprijatelj je bijelac. Budite strpljivi, braćo, i doći će dan kad će bijelac otkriti da nismo tako ukroćeni da vozimo njegova kola, već da smo lavovi koji ričući i žderu blijedo meso.» «Kako su brzo proletjele sve ove godine. Izgleda mi kao da smo jučer stigli vlakom iz pustinje u ova ravna i sjajna brda Goldija.» Hendrick pogleda hrpe otpada iz rudnika dok je Moses vozio stari Ford u rijetkom prometu nedjelje ujutro. Nije vozio ni prebrzo ni previše polako, poštovao je semafore (ta nova čuda koja su tek instalirali na glavnim ulicama) pažljivo promatrajući uokolo. Uostalom, uvijek je tako vozio. «Nikada ne privlači pažnju bez razloga», uvijek je savjetovao Hendricku. «Ne smiješ dati policajcu bijelcu izliku da te zaustavi. Već te mrzi jer imaš automobil, a on si ga ne može priuštiti: želiš li se prepustiti njegovoj moći za samo takvu tričariju? Cesta je prolazila pored polja za golf Johannesburg country duba, zelena oaza usred velda gdje je trava bila uredno pokošena poput tepiha, na zadovoljstvo igrača bijelaca koje su slijedili caddies crnci bosonogi. Između stabala parka već se moglo opaziti sjedište kluba: Moses uspori i skrene prema kraju golf igrališta, prijeđe preko presušene rijeke koju su zvali Sand Spruit River i krene puteljkom na početku kojeg je stajao natpis: Rivonia farm. Slijedili su tu cesticu podižući prašinu u zrak još uvijek suh u visokom veldu, koja se potom spuštala na travu, naprašivši je crvenilom na gotovo teatralan način. Cesta je vodila prema skupini kućica okruženih s malo zemlje, ne više od dva do četiri hektara svaka: kućica doktora Archera nalazila se na samom dnu. Njega uopće nije zanimala zemlja: nije imao ni vrt ni kokošinjac, kao ni ostali vlasnici. Njegova je kuća bila jednostavna i bez velikih zahtjeva, četvrtasta i okružena balkonom: krov je bio slamnat. Nije se vidjela s ceste, jer je bila skrivena u gustoj makiji australskih eukaliptusa. Ispod stabala bila su parkirana četiri automobila. Moses parkira uz njih i ugasi motor. «Da, brate moj, godine su proletjele», složi se. «Uvijek lete za ljude koji imaju pune ruke posla i pogotovo ako imaju težak zadatak. Oko nas svijet se mijenja. Dogodit će se velike promjene. Prošlo je devetnaest godina od sovjetske revolucije, a Trocki je u egzilu. Hitler je ponovno osvojio rajnsko područje, a u Europi se govori o ratu. Ovim će ratom prokletstvo kapitalizma biti zauvijek uništeno i iz njegova pepela pobjednički će se uzdignuti Revolucija.» Hendrick prasne u smijeh pokazujući crnu rupu koju je još uvijek imao umjesto dva prednja zuba. «Te nas se stvari uopće ne tiču.» «Ponovno se varaš, brate. Tiču nas se kao što se tiču i svih ostalih.» «Ne shvaćam.» «Pomoći ću ti», reče Moses, položivši mu ruku na rame. «Dođi, brate, učinimo još korak na putu prema shvaćanju svijeta.» Krenu zajedno prema staroj kući. «Brate, danas je

bolje za tebe ako držiš otvorene oči i načuljene uši, ali usta zatvorena«, upozori ga na stubama koje su vodile prema balkonu. «Na taj ćeš način naučiti više toga.» Marcus Archer izišao je da bi ih dočekaao, ozarena lica od sreće što ponovno vidi Mosesa. Potrči mu ususret i zagrlji ga s ljubavlju, a potom ne odvajajući se od njega pogleda u Hendricka. «Ti mora da si Henry. Često smo razgovarali o tebi.» «Ja vas već poznajem, doktore Archer. Vidio sam vas u Weneli.» «Puno je vode prošlo pod mostom!», reče Archer te mu pruži ruku. «I govori mi ti... Dio si porodice!» Pogleda Mosesa s vidljivim obožavanjem. Podsjećao je Hendricka na mladu koja je oduševljena muževnošću svoga muža. Hendrick je znao da Moses stanuje ovdje s Marcusom, i nije mu smetala ta veza. Shvaćao je koliko je važno za uspjeh savjet i oslonac na čovjeka poput Marcusa Archera i sasvim je prihvaćao cijenu koju je Moses plaćao za to. I sam Hendrick je pokušao učiniti isto, no, nikada kao ljubavnu vezu, već kao oblik mučenja nad uhvaćenim neprijateljem. Po njegovom načinu viđenja nije postojala veća sramota koju je jedan muškarac mogao nanijeti drugome od te; no, usprkos tome, da se našao na bratovu mjestu, bio bi se ponio s crvenim bijelim čovječuljkom na isti način kao što je to učinio i njegov brat. «Moses je bio vragolast što te nije prije pozvao k nama», reče Marcus i potapša Mosesa po ramenu. «Ovdje ima puno važnih i zanimljivih ljudi s kojima si se trebao upoznati već odavna. No, svejedno, uđi sada da ti ih predstavim. Dohvati Hendricka pod ruku i povede ga u kuhinju. Bila je to tradicionalna kuhinja poput onih na selu, s kamenim podom, peći na drva u jednome kutu i hrpama luka, kobasica i dimljene šunke koji su visjeli s greda na stropu. Za dugim stolom od svijetloga drva sjedilo je jedanaest ljudi. Pet bijelaca, ostali crnci, a njihove su godine bile sasvim različite: od žarke mladosti do oprezne starosti. Marcus polako prođe od jednoga do drugoga, predstavljajući ih Hendricku, započevši s muškarcem koji je sjedio na čelu stola. «Ovo je John Dube za kojeg si zasigurno već čuo kao Mafukuzela.» Hendrick odmah osjeti strahopoštovanje prema tom čovjeku. «Hau, Babah, pozdravi starog Zulua uz veliko poštovanje. Znao je da je on bio poglavica te nacije i osnivač i izdavač novina Ilanga Lase Nata, Sunce Nata i prije svega bio je predsjednik Nacionalnog afričkog kongresa, jedine političke organizacije koja je pokušavala razgovarati sa svim crncima Južne Afrike. «Dobro te poznajem», reče Dube Hendricku sasvim smireno. «Obavio si odličan posao s novim sindikatom. Budi nam dobrodošao, sine.» Nakon Johna Dubea, ostali su bili manje zanimljivi za Hendricka, iako se među njima nalazio mladić, vjerojatno mlađi od dvadeset godina, koji je iznenadio Hendricka svojim stasom i ponosnim držanjem. «Ovo je naš mladi odvjetnik...» «Ne još! Ne još!», pobuni se mladić. «Ubrzo će to biti», ispravi se Marcus Archer. To je Nelson Mandela, sin Henryja Mandele iz Transkei.» Dok su se pozdravljali na način koji su se pozdravljali bijelci, koji je Hendricku još uvijek

izgledao bizaran, pogleda u oči studenta prava i pomisli: «Evo malog lava!» Bijelci koji su sjedili za stolom nisu se jako dojmili Hendricka. Bili su odvjetnici, novinar i jedan čovjek koji je pisao knjige i poeziju za kojeg Hendrick nikada nije čuo, ali prema kojem su se ostali odnosili s poštovanjem. Jedina stvar koja je iznenadila Hendricka u tim bijelcima bila je da su se ljubazno odnosili prema njemu. U društvu u kojem je bijelac čak negirao postojanje crnca, osim ako bi mu morao uputiti koju zapovijed, i tada većinom otresito, bila je rijetkost pronaći takvu pažnju, takvo prijateljstvo. Rukuju se s Hendrickom bez imalo zbunjenosti - stvar sama po sebi čudna - i naprave mu mjesta za stolom, natoče mu vino iz iste boce i pozovu ga da se posluži hranom s istog pladnja. Zatim mu se obrate kao njima ravnom, nazvavši ga drugom i bratom. Izgledalo je da je Marcus Archer odličan kuhar. Spremao je jelo na peći na drva, tako začinjeno i ukrašeno da Hendrick nije uspijevaao razabrati nakon kušanja radi li se o ribi, mesu ili divljači. Ali, ostali su pljeskali oduševljeno za svako jelo. Moses je savjetovao Hendricku da ispuni usta hranom i da šuti, odgovarajući samo ako bi bio pitan i tada samo vrlo kratko. No, usprkos tome, ostali su ga svi promatrali impresionirani njegovom veličinom. Njegova ćelava glava, golema poput topničke granate ispunjena golemim ožiljcima, davala mu je opasan izgled čak i na njegov najnježniji pogled. Razgovori su Hendricka jako malo zanimali, no, pretvarao se da pažljivo i oduševljeno sluša dok su ostali raspravljali o stanju u Španjolskoj. Narodna fronta, koalicija socijalista, lijevo orijentiranih republikanaca i komunista nalazila se u opasnosti zbog pobune vojske na čelu s Franciscom Francom i svi su za stolom Marcusa Archera bili protiv te fašističke izdaje. Izgledalo je vrlo vjerojatno da će se stanje pretočiti u građanski rat i svi su dobro znali da se samo iz njega može izroditi revolucija. Dvojica bijelaca, pjesnik i novinar, izjavili su da namjeravaju otići što prije u Španjolsku i stati na stranu revolucionara, a ostali bijelci nisu skrivali svoju zavist i divljenje prema njima. «Sretnici ste, doista! Ja bih rado otišao s vama, ali Partija želi da ostanem ovdje!» Te nedjelje popodne stalno se spominjala Partija. Postupno se društvo usredotoči na Hendricka: izgledalo je gotovo unaprijed dogovoreno. Hendrick osjeti olakšanje što ga je Moses natjerao da pročita Marxov Kapital i neka Lenjinova djela, prije svega. Što učiniti? Država i revolucija. Istina je da su Hendricku više prouzrokovala glavobolju, i nije uspio izvući iz njih više od grube predodžbe stvari: ali Moses se pobrinuo da mu ih prepriča i razjasni glavne pojmove i misli tih velikana. Sada su se svatko pojedinačno obraćali Hendricku i ubrzo shvati da su ga zapravo procjenjivali. Pogleda u Mosesa i, premda se bratov izraz lica nije uopće promijenio, osjeti da je njegova želja bila da se ponaša na određeni način. Je li ga možda htio navesti na šutnju? Nije bio siguran. Upravo u tom trenutku Marcus Archer jasno reče: «Naravno, osnivanje sindikata rudara

crnaca je samo za sebe dovoljan razlog da si osiguramo konačnu pobjedu u revoluciji...» No, njegova je tvrdnja više zvučila poput pitanja. Promatrao je Hendricka čekajući na odgovor i Hendrick nije ni sam znao odakle mu je stigla inspiracija. «Ne slažem se», zareži i svi utihnu, čekajući nastavak. «Povijest radničkih borba nas uči da se radnici zaustavljaju na sindikalnim traženjima, ako ih ne vodi revolucionarna partija, i da se ne bore protiv vlasnika i kapitalističkog društva. Dakle, profesionalni revolucionari su nužni, vjerni svojim idealima, nadareni disciplinom vojničkog tipa, kako bi mogli povesti radnike prema revoluciji i pobjedi.» Bio je to gotovo identičan citat iz Lenjinova djela Što učiniti?. Hendrick je govorio na engleskom. Čak je i Moses bio dirnut njegovom govorničkom spretnošću, dok su se svi ostali međusobno smješkali od zadovoljstva, a Hendrick ozarena lica ponovno ušuti. Bilo je to dovoljno. Više nije trebao reći ništa. Navečer, dok su se ostali pozdravljali u mraku, zahvaljujući jedni drugima, Moses i Hendrick su ostali gosti Marcusa Archera, budući da su dostigli cilj koji je Mosesu Gami ležao na srcu: Hendrick je sada bio član Južnoafričke komunističke partije i Afričkog nacionalnog kongresa. Marcus Archer je pripremio Hendricku sobu za goste. Ležao je na malenom ležaju, začuvši Marcusa i Mosesa da i oni odlaze na spavanje, uz osjećaj da je te večeri posijano sjeme njegove sudbine. Zasigurno su krajnje granice njegove sreće, ali i vrijeme i okolnosti njegove buduće smrti, bili određeni u tim posljednjim satima toga dana. Zaspavši, zapljusne ga val oduševljena i straha. Moses ga probudi dok je vani još bio mrak i Marcus ode s njim po Forda. Veld je bio bijel od mraza: šuštao je pod nogama, dok su se stakla automobila maglila. Marcus čvrsto stisne Hendrickovu ruku. «Samo naprijed, druže», reče mu. «Budućnost je u našim rukama.» Ostave ga u mraku i na hladnoći, dok ih je on još promatrao. Moses se nije vratio ravno u grad. Parkirao je Ford iza hrpe otpada, i on i Hendrick se uspnu na njega, na stotinu i pedeset metara visine. Stignu na vrh kad se sunce pojavilo na obzoru osvjetlivši blijedozlatnom bojom zimski veld. «Sada shvaćaš?», zapita ga Moses dok su stajali rame uz rame na rubu strme planine otpada: i odjednom, poput izlazećeg sunca, Hendrick shvati veličinu bratovih namjera. «Ti se ne zadovoljavaš dijelom svega», reče tiho. «Čak ni lavovskim dijelom», reče, pokazavši rukom na cijeli krajolik koji se prostirao pred njima. «Ti hoćeš sve. Svu ovu zemlju i sve što ona sadrži.» Njegov je glas bio pun čuđenja zbog veličine vizije. Moses mu se osmjehne. Njegov je brat konačno shvatio. Spuste se s hrpe otpada iz rudnika i krenu u tišini prema automobilu. U tišini se vrate u Drakes Farm. Nije bilo riječi da opišu što se dogodilo, kao što nije bilo riječi kojima se točno mogla opisati smrt ili rođenje. Tek kad su izlazili iz grada, i trebali su se zaustaviti na jednome prolazu koji je služio rudnicima, banalnost svijeta se ponovno vrati u njihove živote. Maleni dječčić odjeven u krpe skakućući da bi se ugrijao na jutarnjoj

hladnoći potrči prema njihovom automobilu i ponudi im novine. Moses mu dobaci bakreni novčić i uze novine. Hendrick ih prelista i pokaže prvu stranicu bratu. Na njoj je naslov glasio: «Izabrana južnoafrička ekipa za Olimpijadu u Berlinu — nacija želi puno sreće svojim šampionima.» «Poznajem ovog dječaka, bijelca», uzvikne Hendrick, smijući se punim ustima pred slikom u novinama. «I ja», reče Moses: ali su promatrali dva različita bijela lica u dugačkom redu malenih slika.

Naravno, Manfred je znao da je ujak Tromp imao čudne navike. Kad bi ga mjehur probudio usred noći, i kad bi izlazio iz skladišta i odlazio na zahod u vrtu pored žive ograde, gotovo je uvijek mogao vidjeti svjetlost u ujakovoj radnoj sobi. Jednom kad je ostao duže budan nego inače, Manfred je promijenio put i šuljajući se kroz kupus tete Trudi proškiljio u kuću. Ujak Tromp je sjedio za radnim stolom poput namrgođenog medvjeda, mučeći si bradu prstima, s naočalama na golemom nosu izobličenom od udaraca, mrmljajući nešto u sebi dok je na brzinu pisao na papirima razbacanim po cijelom stolu poput otpada raspršenog nakon uragana. Manfred je pomislio da priprema koju propovijed ne obraćajući pažnju na čudnovatost rada koji se ponavljao svake noći već gotovo dvije godine. I jednog lijepog jutra poštar crnac stigne na svojem biciklu prašnjavom cestom s golemim paketom zapečaćenim više puta. Teta Trudi položi golemi paket na stolić u predsoblju i sva djeca se zagledaju u njega razrogačenih očiju. Zagonetka je trebala biti odgonetnuta u pet sati kad je stigao ujak Tromp a djevojke, predvođene Sarah, mu potrče u susret prije nego što je ušao u kuću. «Tata, stigao je paket za tebe!» Naguravale su se iza njega dok se ujak Tromp pretvarao da pažljivo promatra paket i pročita naglas sve natpise. Zatim uze nožić koji je držao u džepu prsluka, opipa oštricu na jagodici palca, odreže konop koji je držao paket i pažljivo skine papir smeđe boje. «To su knjige!», uzdahne Sarah i djevojke razočarano odu. Samo je Manfred ostao promatrati. Bilo je to šest primjeraka iste knjige, debele knjige s crvenim koricama i naslovom otisnutim zlatnim slovima. Bila je svježija iz tiska. Nešto u načinu na koji se ujak Tromp odnosio prema knjizi promatrajući istodobno Manfreda, mladiću je govorilo o važnosti te knjige za ujaka. Manfred pročita naslov na prvom primjerku: Afrikaner i njegovo mjesto u povijesti i Africi. Bila je napisana na afrikansu, jeziku koji je još uvijek čekao da postane službenim jezikom. Manfred je to smatrao neuobičajenim: sva ugledna djela, čak i ona koja su napisali Afrikaneri, bila su napisana na nizozemskom jeziku. Upravo je htio iznijeti svoju misao, kad pročita ime autora djela i trgne se. «Ujače Trompe! Ti si je napisao!» Starac se osmjehne skromno. No, vidjelo se da je bio jako sretan. «Napisao si knjigu!» «Da, mladiću, čak i stari pas poput mene može naučiti nove smicalice.» Ujak Tromp uze u ruku

hrpu knjiga i premjesti ih u radnu sobu. Položi knjige nasred radnoga stola i podigne pogled te se iznenadi opazivši da ga je Manfred posvuda slijedio. «O, oprosti, ujače Tromp», reče Manfred opazivši da je bio nepažljiv. U toj je sobi bio samo još jednom u svom životu i iz posebnog razloga. «Nisam te pitao, smijem li ući. Mogu li, molim te, ujače?» «Izgleda da si već ušao», reče ujak, te naizgled napravi strog izraz lica. «No, ostani ako želiš.» Manfred se približi radnome stolu s rukama iza leđa. U toj kući su svi naučili gajiti poštovanje prema napisanoj riječi. Naučili su ga da su knjige najveće bogatstvo na svijetu. «Mogu li dodirnuti jednu?», zapita i kad mu ujak Tromp dozvoli, dodirne kažiprstom ime autora: Tromp Bierman. Zatim uze u ruku prvi primjerak bojeći se da svakog trenutka starac ne započne vikati. Ali, budući da se to nije događalo, otvori knjigu i zagleda se u malena slova otisnuta na običnom papiru. «Mogu li je pročitati, ujače, molim te?», zapita ga očekujući odbijanje. Ali, ujak Tromp je bio zabavljen. «Želiš li je pročitati?» Trepne očima pretvarajući se da je iznenađen, a potom se nasmije. «Pa, mislim da sam je i zbog toga napisao... da je pročitaju.» Odjednom prasne u smijeh i oduzme knjigu iz Manfredovih ruku. Sjedne za stol i stavi si naočale na nos, umoči pero i napiše posvetu na prvoj bijeloj stranici. Zatim pročita što je napisao i pruži knjigu Manfredu teatralnom gestom. «Manfredu de La Reyju, Mladom Afrikaneru koji će dati svoj doprinos da učvrsti i zauvijek osigura mjesto koje pripada našem narodu u povijesti ovog kontinenta. Tvoj ujak koji te jako voli, Tromp Bierman.» Stišćući knjigu na prsima Manfred se povuče prema vratima kao da se bojava da će mu je ponovno oduzeti. «Zaista je za mene... je li moja?», zamuckivao je. I kad ujak Tromp klimne glavom: «Da, tvoja je, mladiću», okrene se i potrči iz sobe zaboravivši zbog žurbe zahvaliti se ujaku. Manfred pročita knjigu u tri noći, ostajući budan sve do kasno u noć s pokrivačem na ramenima, i drhtavom svjetlošću svijeće. Bilo je petsto stranica gusto ispunjenih slovima, prepunih citata iz Svetog pisma, ali stil je bio jednostavan i lagan za čitanje, nije bio prepun teških pridjeva ili preobilnih opisa, i govorio je izravno Manfredovom srcu. Završi sa čitanjem prepun ponosa i hrabrosti, snage duha i religioznosti prema svom narodu, i prepun bijesa zbog progona i krađa neprijatelja. Ostane sjediti s knjigom u krilu, promatrajući sjene kako se pomiču, proživljavajući patnje mlade nacije, dijeleći agoniju barikada s kolima, kad su horde crnaca napadale prve hrabre doseljenike, bacajući na njih koplja s ratničkim perjem prema kožnim zaklonima; dijeleći uzbuđenje istraživanja unutrašnjosti, to more nedirnute trave i nenaseljeno, koje su osvojili za sebe; dijeleći na kraju i gorčinu promatrajući kako im arogantni stranci oduzimaju zemlju, i konačno ih dovodeći u političko i ekonomsko ropstvo nametnuto narodu koji je već bio slobodan na zemlji koju je osvojio, plativši visoku cijenu, i u kojoj se već rađao generacijama i generacijama. Kao da je bijes mladića

stigao do njega i pozvao ga, ujak Tromp se približi putem, oglasivši se škripom koraka na šljunku. Proviri s vrata zastavši da mu se oči priviknu na svjetlost svijeće, a potom se približi krevetu. Madrac zaškripi pod njegovom težinom kad sjedne pored mladića. Ostanu u tišini nekoliko trenutaka, a potom ujak Tromp zapita: «Dakle, jesi li je uspio pročitati?» Manfred se morao trgnuti da bi se vratio u stvarnost. «Mislim da je to najljepša knjiga koju sam ikada pročitao i koja je ikada napisana», prošapće. «Važna poput Biblije.» «Ne kuni Boga, mladiću.» Ujak Tromp pokuša glumiti strogost, ali je bilo vidljivo da je jako zadovoljan, i Manfred ne zapita za oprost. Uzbuđeno je nastavio: «Prvi put u svom životu znam tko sam i zašto sam ovdje.» «Dakle, moj trud nije bio uzaludan», promrmlja ujak Tromp i ostanu u tišini oboje još nekoliko trenutaka sve dok starac ne uzdahne. «Napisati knjigu je usamljena pustolovina», reče. «Kao i uzvikivati iz sveg glasa u noći, bez da te itko čuje i odgovori na tvoj zov.» «Ali, ja sam te čuo, ujače Tromp.» «Da, da, mladiću, ti si čuo... ali samo ti.» Ujak Tromp je griješio. Vani, u mraku, mnogi su slušali... Dolazak stranca u naselje uvijek je događaj: dolazak trojice stranaca istodobno je prava rijetkost koja predstavlja nevjerojatnu senzaciju i za sve stanovnike je tema za razgovor i beskonačne pretpostavke. Neznanci su stigli s juga vlakom koji je dolazio jednom tjedno. Bili su povučeni i bezizražajnih lica, odjeveni u tamne kapute, noseći si sami kovčege, prešli su cestu smjestivši se kod udovice Vorster koja je držala mali pansion u svojoj kući s limenim krovom. Vidjeli su ih tek u nedjelju ujutro kad su izišli u bijelim kravatama i crnom odjelu tipičnom za nizozemsku reformiranu crkvu i započnu se približavati rame uz rame prema crkvi, ozbiljni, zatvoreni i pobožni, držeći knjige za molitvu pod miškom desne ruke poput mača, vidljivo spremni da se suprotstave Sotoni i njegovim zločincima. Ušli su u crkvu i sjeli se na prvu klupu kao da na nju imaju pravo: porodice kojima je ta čast pripadala generacijama nisu se pobunile, već su mirno potražile mjesto u posljednjim redovima. Glasine o prisutnosti tri stranca, koji su već dobili nadimak tri kralja, stigle su u svaki kutak župe. Ljudi koji desetljećima nisu odlazili u crkvu odjenuli su se svečano i dovezli se kolima do mjesta iz puke znatiželje. Sva mjesta u crkvi bila su popunjena. Ljudi su stajali uz zidove. Bilo je više svjetine nego za vrijeme svečanosti kad se zahvaljivalo Bogu ili pokojoj zdravoj pobjedi nad hordama Zulua. Pjevanja su bila snažna i predivna. Manfred je sjedio pored Sarah i tako je bio dirnut kristalnom nježnošću njena glasa da se nije mogao suzdržati da je ne poprati svojim tenorom. Čak i pod golemom kapom tradicionalne odjeće Sarah je izgledala poput anđela, sasvim plave kose i dražesna, ozarena lica. Sa svojih četrnaest godina njena se ženstvenost tek rađala, tako da je Manfred osjetio čudnovatu uzbuđenost kad mu se, pogledavši ga iznad molitvenika, osmjehnula uz beskonačno povjerenje i obožavanje. Sveta himna se završi i

svjetina započne kašljucati, a potom se spusti tišina ispunjena napetošću i nestrpljenjem. Propovijedi ujaka Trompa bile su poznate u cijeloj jugoistočnoj Africi, i predstavljale su najveću zabavu na tom golemom teritoriju nakon tek otvorenog kina u Windhoeku, gdje se mali broj prisutnih uopće usudio otići. Ujak Tromp bio je u punoj formi tog dana: tri gospodina u prvome redu provocirala su ga, ako se tako može reći, ne udostojivši se niti ga posjetiti nakon njihova dolaska u mjesto. Dohvati dlakavim rukama rub propovjedaonice i nagne se prema svojim vjernicima poput šampiona u boksu koji se sprema na napad. Prostrijeli ih pogledom, a potom postane blaži, i uz uzdah olakšanja, započne upravo onako kako se i od njega očekivalo: «Grješnici!», zareži ujak Tromp gromkim glasom koji je odzvanjao u cijeloj crkvi. Tri stranca skoče na klupi poput onoga tko tek u trenutku kad začuje pucanj shvaća da je sjeo na top. «Božja kuća je puna grješnika koji se nisu pokajali...» Ujak Tromp je započeo poput trube. Zapljusne ih užasnim optužbama, mučeći ih rezanjem, koje je Manfred osobno zvao glasom, a potom im obećavajući spasenje, i nedugo zatim ponovno se vraćao glasnim optužbama i prijetnjama smrću i prokletstvom, sve dok pokoja žena ne bi briznula u plač, a ostali započnu vikati: «Amen!» «Bogu hvala!» i «Aleluja!» Konačno su svi klečali dršćući dok je Tromp započinjao moliti za njihove duše. Kasnije, svi vjernici su izišli čavrljajući iz crkve uz neku vrstu nervoznog olakšanja, sretni kao da su upravo na sreću izbjegli nekom tragičnom prirodnom fenomenu poput potresa ili tajfuna. Tri stranca izišli su posljednji i na vratima gdje ih je ujak Tromp čekao da ih pozdravi, rukuju se s njim i svatko mu se obrati ozbiljnim riječima. Ujak Tromp ih je saslušao istom ozbiljnošću, a potom se okrene i posavjetuje se s tetom Trudi, te im se ponovno obrati: «Bio bih sretan da budete moji gosti za stolom.» Četiri muškarca se približe kući svečanim koracima, dok su ih teta Trudi i djevojke slijedile na maloj razdaljini. Teta Trudi djevojkama da poseban zadatak i kad su bile izvan pogleda ostalih župljana, potrče prve prema kući da sve prirede. Tri stranca nisu dopustili da njihovo čavrljanje pokvari ručak tete Trudi kao što je i zavrjeđivao. Na jednom kraju stola sjedila su djeca, u tišini. Nakon ručka muškarci su ispili kavu i zapalili lulu na balkonu čavrljajući dalje. Stigao je i trenutak druge mise. Tekst koji je ujak Tromp izabrao za drugu misu bio je: »Gospod ti je pokazao siguran put.« Također ga pročita istom jačinom, odličnim govorom, no, ovoga puta je citirao i dijelove vlastite knjige, uvjeravajući mnoštvo da Gospod voli njihov narod, koji se trebao smatrati izabranim, i da mu je povjerio određeno mjesto u svijetu. Ostajalo je samo da kaže da su imali pravo na ovu zemlju jer su je naslijedili. Više puta Manfred opazi da su tri stranca izmjenjivala poglede slaganja u prvome redu, dok je ujak Tromp jasnije potkrjepljivao svoje teze. Stranci su otišli iz mjesta vlakom prema jugu u ponedjeljak ujutro i tjedni koji su uslijedili bili su za župu nadasve

uzbudljivi. Ujak Tromp je sam čekao poštara na kućnom pragu svakoga jutra. Brzo je provjeravao pisma i svakog je dana postajao sve namrgođeniji. Prošlo je tri tjedna prije nego što je prestao čekati na poštara. Tako da je, kad je pismo konačno stiglo, bio s Manfredom i poučavao ga boksom. Opazi ga na stoliću u predsoblju kad se uputio u kupaonicu da se opere prije večere. Manfred, koji mu je uvijek bio za petama, spazi da tetura kad je vidio pečat od voska najviših crkvenih autoriteta u zemlji. Dohvati obavijest i ode u svoju radnu sobu, zalupivši za sobom vratima, tako da je Manfred ostao vani. Ostao je u sobi dvadesetak minuta, zaključan, uz uvrijeđenu tetu Trudi i gladnu djecu. Zatim iziđe, baci se u molitvu zahvaljivanja dužu od uobičajene. Sarah je kolotala očima čineći smiješne grimase Manfredu koji ju je prostrijelio pogledom. Konačno je ujak Tromp završio s lijepim «Amen!», no, još uvijek nije dohvatio žlicu: obrati se teti Trudi koja je sjedila nasuprot njega. «Draga ženo», reče joj. «Sve ove godine uvijek si bila strpljiva, nikada se nisi žalila.» Teta Trudi pocrveni poput paprike. «Nemoj pred njima, Meneer», prošapće, ali ujak Tromp joj se ponovno osmjehne još ozareniji u licu. «Dali su mi Stellenbosch», reče u savršenoj tišini ostalih. Pogledali su ga razrogačenih očiju. Svi su dobro shvaćali što je to značilo. «Stellenbosch», ponovi ujak Tromp, naslađujući se tom riječju i uživajući u njoj vrškom jezika te je proguta poput prvog gutljaja rijetkog i izvrsnog vina. Stellenbosch je bio gradić, udaljen oko pedeset kilometara od Cape Towna. Tamo su sve kuće bile izgrađene u nizozemskom stilu, bijele poput snijega i sa slamnatim krovovima. Ulice su bile široke, a sa svake strane rasli su golemi hrastovi koje je guverner Van Stel dao posaditi u sedamnaestom stoljeću. Oko grada vinogradi velikih dvoraca činili su predivan mozaik. Radilo se također o malenom gradiću, dražesnom i pitoresknom, no, bio je pravi centar kulture Afrikanera, gdje se razvijalo staro i poznato sveučilište koje je odgojilo i oblikovalo najvažnije sinove u koloniji nizozemskog porijekla. Tu je njihov jezik rođen i još se razvijao, tu su njihovi teolozi još uvijek raspravljali o metafizičkim spekulacijama s vrlo konkretnim posljedicama. I Tromp Bierman je također studirao ovdje i još uvijek se sjećao tih dana ispunjenih radom u sjeni velikih hrastova. Svi najveći ljudi su učili ovdje: Louis Botha, Hertzog, Lan Christian Smith. Svaki važniji građanin iz Južne Afrike završio je ovdje svoj studij. Bio je to Oxford i Cambridge Južne Afrike; a Trompu Biermanu povjerili su odgovornost da vodi tu župu! Bila je to najviša čast koju su mu mogli dodijeliti. Od sada na dalje sva će mu vrata biti otvorena. Imat će golemu moć, i mogućnost da je poveća: postat će promotor, inovator. Sve je sada postajalo moguće; sinodski savjet, služba moderatora; više mu ništa nije bilo nemoguće, sve je bilo na dohvata ruke, nije bilo više ograničenja, ni prepreka. Sve se moglo dogoditi. «Knjiga je ta koja je to učinila...», zamuckivala je teta Trudi. «Nikada nisam mislila... ja nisam

shvaćala...« «Da, knjiga je sve to učinila», nasmije se ujak Tromp. «I trideset godina teškoga rada. Stanovat ćemo u velikoj palači u Eikeboom Streetu i imat ćemo tisuću funta godišnje. Imat ćemo sobu za svaku od djevojaka i Manfreda i pohađat će fakultet na račun Crkve. Držat ću mise velikanima nacije i mladoj inteligenciji. Bit ću član fakultetskog vijeća. A ti, draga moja ženo, imat ćeš za stolom profesore i ministre vlade: njihove supruge bit će ti prijateljice...», zastane posramivši se. «Ali, sada se pomolimo. Molimo Boga da nas blagoslovi u skromnosti: i da nas drži daleko od smrtnih grijeha ponosa i taštine. Svi kleknite!», zagrmi. «Svi na koljena i molite se!» Juha se sasvim ohladila kad im je dozvolio da počnu s jelom. Presele se dva mjeseca kasnije, nakon što je ujak Tromp predao župu svome nasljedniku koji je tek završio teološko učenje ujaka Trompa. Imali su osjećaj da su svi u krugu od stotinu milja oko mjesta došli na željezničku postaju pozdraviti ih i poželjeti im sretan put. Do tog trenutka Manfred nije shvatio koliko ljubavi i kakav je ugled ujak Tromp imao u krilu stanovništva mjesta. Muškarci su bili odjeveni u svoja svečana odjela i jedan za drugim rukovali su se s njime, zahvaljujući mu i poželjevši mu božji blagoslov. Neke su žene plakale, a sve su donosile darove: košare sa šunkama i konzervama, torte i mlijeko, kolače, torbe hrane... bilo je dovoljno za cijelu vojsku. Četiri dana kasnije porodica je presjela na drugi vlak u Cape Townu. Imali su jedva dovoljno vremena da skoknu do Adderley Streeta i pogledaju legendarni Tafelberg, planinu koja je nadvisivala grad, a potom ponovno trkom uspeti se na vlak i voziti se još kratak dio puta do njihova krajnjeg odredišta, u nizini Rta među brežuljcima s vinogradima u podnožju planina. Đakoni i pola kongregacije čekali su ih na postaji u Stellenboschu da bi im poželjeli dobrodošlicu. Porodica naglo opazi da se ritam njihova življenja sasvim promijenio. Već od prvog dana, može se reći, Manfred je bio usredotočen na pripreme za prijemne ispite na fakultetu. Učio je od jutra do večeri dva mjeseca i prođe tjedan dana u ispitima, čekajući uzbuđeno ishod. Pokazao se najboljim u njemačkom, treći u matematici i osmi u općem poretku. Urodile su plodom sve te godine učenja provedenih u porodici Bierman. Na početku godine primili su ga na pravni fakultet. Teta Trudi se svim silama suprotstavila njegovom ulazu u koledž fakulteta. Sada je, primijetila je ona, Manfred imao svoju sobu samo za sebe: a djevojkama će bolno nedostajati, reče, uključivši i sebe među jadne patnice. Ne računajući na to da bi time znatno uštedjeli, iako je Tromp sada imao veliku zaradu. Ali, ujak mu krene u pomoć. Diskretno je dogovorio financijska davanja za koja porodica nije saznala i koja su se odnosila na Manfredov smještaj u studentskom domu. «Biti u kući prepunoj žena postupno bi ga dovelo do ludila. Bolje je da se pridruži svojim vršnjacima i da živi punim plućima studentskim životom.» Tako se Manfred 25. siječnja sav sretan uputio pred predivnu palaču u

nizozemskom stilu, pretvorenu u rezidenciju za studente, Rust en Vrede. U prijevodu je to ime značilo Mir i odmor, i ubrzo shvati ironiju tog imena, u roku od prvih pet minuta, kada su otkrili da je brućoš. Oduzmu mu ime i nadomjeste ga «prdcem» koje je dijelio s devetnaest drugih brućoša kuće. Upozorili su ga da nikad ne govori «ja» već jednostavno «ovdje prisutan prdac»; i da uvijek pita za dozvolu (ne samo starije, već i zidove koledža), prije nego što učini bilo što. Morao je neprestano frfljati gluposti poput: «Časna vrata, ovaj prdac bi htio proći» ili «Časna zahodska školjko, ovaj bi prdac htio sjesti.» Unutar koledža on i ostali brućoši nisu se mogli normalno kretati, već unatraske čak i kada bi se uspinjali ili spuštali stubama. Bile su im zabranjene veze sa članovima porodice ili prijateljima, ali pogotovo s prijateljicama; ako bi ih iznenadili da su samo gledali prema kojoj lijepoj djevojci, oko vrata bi im vezivali karton s natpisom: «Pozor! Seksualni manijak». Svakih sat vremena stariji bi ulazili u njihove sobe i ispremještali i pobacali sve u zrak. Madrac, plahte i pokrivače pobacali bi po podu, a potom na njih bacili sve knjige i odjeću brućoša. Nakon dva do tri puta takve invazije brućoši bi donosili odluku da spavaju na pločicama hodnika, ostavljajući sobu u neredu. Zatim bi stizala inspekcija, na čelu s Roelfom Standerom, gospodskim studentom sa četvrte godine fakulteta. »Najodvratnija ste banda razbojnika koju smo ikada imali u ovom studentskom gradiću«, rekao bi na kraju provjere. «Imate sat vremena na raspolaganju da savršeno počistite vašu sobu; nakon toga ćete morati obaviti dugi marš zbog vašeg nedoličnog ponašanja.» Bila je ponoć kad je Roelf Stander konačno izjavio da je zadovoljan i kad ih je postrojio za marš. I evo, ulicama mirnog gradića šetali su brućoši, vezani konopom oko grla, s rukama zavezanim iza leđa, s jastukom u ravnoteži na glavi i svi u gaćama. Izlazili su iz grada koračajući prema planini. Bio je to najteži put s najviše kamenja: kad bi tko pao, povlačio bi za sobom i brućoša koji je hodao ispred njega i onog koji ga je slijedio. U četiri sata ujutro ponovno su ih vraćali u grad okrvavljenih nogu i s ožiljcima od konopa na vratovima. U koledžu bi ponovno otkrili da je njihova soba neuredna, obavještavajući ih da će Roelf Stander ponovno proći u pet sati ujutro i pregledati sobu. Na fakultetu je predavanje započinjalo u sedam sati: nije bilo vremena ni za doručak. Sve se to smatralo lijepom šalom. Docenti su uvijek zatvarali jedno oko uz izliku da je mladost mladost, a ritual s brućošima je bio dio tradicije koji je novim studentima davao osjećaj pripadništva posebnom društvu. No, usprkos tome, često se događalo da su stariji iskorištavali činjenicu da nije bilo kazna i događalo se da bi i pokojeg brućoša divljački pretukli ili čak namazali katranom, a potom ga nakitili perjem. Manfred začuje nekoga kako se radosno smije nakon takve kazne: nisu pomišljali na to da topli katran na koži može boljeti, da će osoba nakon takve šale završiti u bolnici. Brućoš kojemu je šala bila počinjena nije se nikada više

vratio na fakultet, ali stvari su se potom zataškale. Neki brucoši su se povukli nakon prvih nekoliko tjedana, jer glavni i odgovorni ljudi na fakultetu uopće nisu imali nimalo sluha za osobe nježne građe. Jedna od žrtava, astmatičar, bio je proglašen krivim zbog neposluha prema starijima i optužen je trebao biti kažnjen kaznom *annegatio*. Kaznu su izvršili u zahodu koledža. Četvorica snažnih starijih studenata dohvate jadnika i spuste nekoliko puta njegovu glavu u zahodsku školjku. Bila su prisutna i dva studenta medicine s pete godine koji su provjeravali puls i otkucaje srca žrtve za vrijeme postupka: ali, nisu imali na umu astmu i za dlaku se gušenje utapljanjem nije doista i dogodilo. Samo zahvaljujući injekciji stimulirajućeg lijeka koju su mu dala dvojica što su se našla u panici uspiju spasiti mladića, koji je dan kasnije otišao, kao i ostali, i nikada se više ne vrativši. Manfred, usprkos svome stasu, mišićima i snazi, koji su ga činili prirodnom žrtvom, uspije suzdržati bijes i držati jezik za zubima. Stoički se pustio da ga provociraju, sve dok krajem drugog tjedna mučenja ne ugleda natpis u zajedničkoj prostoriji. «Svi prvaci se trebaju okupiti u 16 sati u dvorani fakulteta za selekciju boksačke ekipe - Roelf Stander, kapetan boksačke ekipe.» Svi studentski koledži bili su specijalizirani u nekom sportu: jedni su igrali rugby, drugi su bili jaki u atletici. Sport Rust en Vrede bio je boks. Zato je Manfreda (osim što je i on sam učio boks) ujak Tromp upisao na ovaj koledž. Bio je to i razlog što je dvorana bila prepuna gledatelja. Bilo ih je tristotinjak koji su sjedili oko ringa kad je stigao Manfred zajedno s ostalim «okovanim» brucošima. Povelili su ih do svlačionica, gdje su se presvukli i ponovno poredali uza zid po visini. Roelf Stander ih pogleda jednog po jednog s popisom u ruci pronalazeći svakome para. Bilo je očito da ih je već procjenjivao i prethodnih dana. Manfred je bio najviši i najsnažniji od svih novih brucoša, bio je na jednom kraju reda i Roelf Stander se zaustavi pred njim. «Nema snažnijeg prdca od ovog», izjavi, a potom utihne proučavajući Manfreda. «Koliko imaš kilograma, prdče?» «Srednje teška kategorija, gospodine», a Roelf stisne lagano oči. Već je u Manfredu vidio najboljeg kandidata, a začuvši ga da govori boksačkim rječnikom, jako se razveseli. «Jesi li već boksaio, prdče moj?», zapita ga, a potom mu uputi grimasu nakon odgovora: «Nikada nisam odigrao susret, samo sam vježbao, gospodine.» «U redu. Ja sam teška kategorija, ali budući da nema tvoje, osim tebe, ja ću ti ponuditi nekoliko mojih udaraca, ako mi obećaš da me nećeš previše izmučiti, prdče moj!» Roelf Stander bio je kapetan ekipe, regionalni prvak amatera i mlada nada južnoafričkog boksa za Olimpijadu u Berlinu 1936. Njegove su riječi bile više nego ironične i prisutni su se gromko smijali. Čak ni Roelf nije uspijevaio potisnuti vragolasti smiješak. «U redu, započnimo s lakim udarcima», nastavi, vodeći ih u dvoranu. Brucoši su sjedili na dugoj klupi na dnu dvorane, odakle se ring loše vidio iza privilegiranih redova starijih gledatelja. Roelf i njegovi pomagači, mahom članovi

boksačke ekipe, navuku rukavice prvoj dvojici i povedu ih u ring. Dok se sve to odvijalo, Manfred se osjeti promatranim. Budući da su stariji bili daleko, slobodno promotri među gledateljima. Zaboravio je koliko je dražesna Sarah, ili se možda u ta dva tjedna toliko proljepšala: njene oči su se sjajile i imala je crvene obraze od uzbuđenja. Dovikivala je njegovo ime mašući čipkastim rupcem. Ostao je mirno, i kriomice joj namignuo dok mu je ona poslala poljubac otpuhnuvši ga s vrhova prstiju i ponovno sjela pored planinske veličine ujaka Trompa. «Oboje su došli!», razveseli se Manfred. Do tada nije osjetio da mu nedostaju. Ujak Tromp okrene glavu i osmijehne se, otkrivši bijele zube među crnom masom brade: zatim ponovno pogleda prema ringu. Započne prva runda. Dva boksača laka poput perca bace se jedan na drugoga mlatarajući rukama poput vjetrenjača, ali jedan je bio puno jači i ubrzo krv zacrveni ring. Roelf Stander zaustavi meč u drugoj rundi i utješi gubitnika potapšavši ga po ramenima. «Bravo, bravo. Nije sramota izgubiti. Uslijedili su drugi susreti, svi uzbudljivi, jer nitko nije htio ispasti nezalica i slabić. No, gotovo su svi bili neiskusni i nespretni. Na kraju je na klupi ostao sjediti samo Manfred. «U redu, prdče!», reče stariji navukavši mu rukavice. «Da vidimo, što znaš.» Manfred spusti s ramena ručnik upravo u trenutku kad je Roelf Stander izlazio iz svlačionice i ulazio u ring. Na sebi je sada imao smeđu majicu i hlačice sa zlatnim rubovima, boje sveučilišta, a na nogama nije imao teniske kao i ostali, već prave visoke cipele za boks. Podigne rukavice da prekine zvižduke i smijeh. «Gospođe i gospodo, za posljednjeg kandidata koji je srednje teške kategorije nema protivnika. Tako ću ga ja osobno isprobati.» Povici i smijeh odmah započnu: među njima se ipak moglo čuti: «Samo polako, Roelf!» i «Nemoj ubiti jadnog prdca!» Roelf se nekoliko puta nakloni da bi im unaprijed osigurao svoju milost, pogotovo se obraćajući klupama gdje su sjedile djevojke s kojih su se čuli uzbuđeni i žarki povici. Roelf je bio visok i lijep, imao je tamne, sjajne oči i naglašenu čeljust. Imao je gustu kosu koja se sjajila od briljantina i njegovane brčiće poput lorda. Kad je Manfred stigao do visine prvih redova, nije se uspio suzdržati da ne pogleda prema Sarah i ujaku Trompu. Sarah je skakala na sjedalu, čvrsto držeći šake na crvenim obrazima. «Udari ga, Manie», uzvikivala je. «Dohvati ga!», dok je ujak Tromp klimao glavom. «Brz poput mambe, mladiću, hrabar poput ratela!», šapne mu na način da ga je samo on mogao čuti. Manfred podigne glavu i prijeđe preko konopa, osjećajući se laganiji i spretniji nego prije. Još jedan stariji student je uzeo na sebe da sudi susret. «U ovom kutu, 84 kilograma težine, kapetan ekipe sveučilišta i šampion amatera regije Rta Dobre Nade... Roelf Stander! A u ovom drugom kutu, 78 kilograma težine», i u znak poštovanja prema heterogenoj i ženskoj publici nije koristio nadimak prdac, «Manfred de La Rey.» Zazvoni gong i Roelf iziđe iz kuta plesnim koracima, ljuljajući se i osmijehujući se iznad podignutih rukavica. Kružili su jedan oko

drugoga proučavajući se pozorno. Plesni okret na jednu stranu, plesni okret na drugu stranu. Smiješak se izgubi. To nije očekivao. Obrana njegova protivnika izgledala je neprobojna. Plava glava skupljena među mišićava ramena, kretao se lagano ringom poput oblaka. «Zna udarati!» Roelf se razbjesni. «Lagao je. Ovaj ovdje je boksač.» Pokuša ponovno zauzeti središte ringa, ali ga protivnik odmah udalji premjestivši se opasno s lijeve strane. Nisu si još izmijenili ni jedan jedini udarac, ali smijeh gledatelja je prestao. Shvatili su da prisustvuju nečemu izvanrednom: opazili su promjenu u Roelfovom stavu i njegov jači napor: i tko ga je dobro poznavao, primijetio je i zabrinute bore koje su se mogle opaziti u uglovima usana i očiju. Roelf zamahne lijevom rukom da ga iskuša, ali ga protivnik nije pokušao ni izbjeći, obranivši udarac bez imalo muke podignuvši rukavicu. Taj kratki kontakt bio je dovoljan da shvati Manfredovu snagu. Pogleda ga u oči: bio je to njegov trik da zavlada nad protivnicima. Oči tog mladića imale su čudnovatu boju, poput topaza: i Roelfa podsjetite na oči leoparda koji je zaklao janjce i kojeg je njegov otac uhvatio jednom u zamku na brežuljcima pored imanja. Bili su jednaki: i, evo, upale se zlatnim, hladnim svjetlom, neljudskim i krvoločnim. Nije bio toliko strah koji je Roelf Stander osjećao u grudima, koliko predosjećaj užasne opasnosti. Pred njim je stajala okrutna zvijer u ringu. Opažao je krvoločnost u njegovim očima i pokušava ga instinktivno izbjeći. Ponovno upotrijebi lijevi udarac, što je bio njegov najbolji udarac, ciljajući ravno u te nemilosrdne oči. Udarac nije pogodio protivnika. Prođe kroz zrak, Roelf se očajnički pokušava pokriti, ali ponudi bok, možda na stotinku sekunda i u tom trenutku nešto prasne u tom otkrivenom dijelu. Udarac nije ni opazio: uopće nije shvatio ni što je, jer nikada nije primio tako snažan udarac. Izgledalo je da mu je u unutrašnjosti sve prsnulo, slomilo mu rebra, paralo mu pluća i istisnuvši mu zrak koji ga je grebao u grlu. Zateturao je unatrag, mučen boli. Konopi su ga zapekli u pojasu i ispod pazuha i ponovno ga odgurnuli prema naprijed. Vrijeme je izgledalo usporeno: pogled mu se razbistrio i izoštrio, kao da mu je tijelo bilo pod efektom kakvog opojnog sredstva: tako da je ovoga puta opazio udarac. Pomisli da rukavica ne sadrži ruku od krvi i mesa, već malj, i prođu ga trnci. No ne uspije ga izbjeći i ovoga puta je udarac bio još jači. Nevjerojatan nije takvu snagu niti mogao zamisliti. Osjeti kako se u njemu nešto lomi i noge mu se rastope poput voska. Htio je kriknuti od boli, ali uspije se svladati. Htio je pasti, ali su ga konopi pridržavali, i ponovno ga odgurnuli prema protivniku. Dok je imao osjećaj da se razbija poput čovjeka od stakla, primi i treći udarac, stigao je strelovitom brzinom, poput lopte, ispred lica. Nije ga niti osjetio. Primi ga izravno i ne shvati više ništa, završi s licem okrenutim prema podu i ostane ležati nepomično. Među gledateljima žena vrisne i odmah se raširi zgranuta uznemirenost. Svi skoče na noge, u nevjerici i uzbuđeni, i započnu

trčati prema ringu, i tapšati Manfreda po ramenima, dok su neki pokušavali, uzalud za sada, da ponovno ožive šampiona koji je završio na tlu. Žene su bile prestravljene. Neke su još uvijek vrištale, zaprepastene i uzbuđene. Htjele su vidjeti! I evo Roelfa Standera kako konačno silazi dolje s ringa viseće glave, ljuljajući se poput deset pijanaca, dok su ga pomagači pridržavali i pokušavali izbjeći da si ne zaprljaju odjeću. Jedva se okrene i pogleda slavjenika Manfreda kojemu su svi pljeskali i pozdravljali ga. Lica žena iskazivala su strah i užas, ali neka i požudu: jedna mu je, dok je Manfred prolazio, dodirnula rame. Ujak Tromp povuče Sarah za ruku da ju umiri, jer je skakala i urlala poput derviša u transu. Izvuče ju na svjetlost dana. Bila je još uvijek sva izvan sebe od velikog uzbuđenja. «Bilo je predivno... tako brzo i tako lijepo. O, ujače Trompe, nikada nisam vidjela ništa ljepše u svom životu. Nije li predivan mladić?» Ujak Tromp promrmlja, ali ne reče ništa, slušajući i dalje njeno čavrljanje cijelo vrijeme do kuće. Tek kad su se uspeli stubama impozantnog ulaza, zaustavi se i pogleda za sobom, kao da traži osobu ili mjesto koje je ostavljao. «Njegovse život promijenio, i naš će se također promijeniti», promrmlja jednostavno. «Molim Boga svemogućega da ne moram nikada žaliti zbog ovoga što se danas dogodilo, jer sam ja jedina odgovorna osoba za sve ovo.» Ritual za ulazak u društvo starijih studenata trajao je tri dana i Manfredu je i dalje bilo zabranjeno da se druži s ostalim brucošima. No, za njih je postao bog, utjelovljavao je njihove nade za spasenje, i svi su se tiskali oko njega da bi pobijedili osjećaj poniženja i manje vrijednosti koji su ih mučili, pronalazeći snagu i odlučnost u njemu. Posljednje večeri je bilo najgore. Povezanih očiju bez prethodnog spavanja, bili su primorani sjediti nepomično na jako uskoj dasci s limenom kanticom na glavi po kojoj je stariji student trebao lupati bez prethodnog obavještanja; izgledalo im je da noć nikako ne prolazi. Zatim, u rano jutro, skinute su im kance i zavoji i Roelf Stander se obrati brucošima: «Ljudi!», započne, i oni trepnu očima začuvši to novo ime koje im je do tada bilo oduzeto, ošamućeni pomanjkanjem sna i zaglušeni udarcima u kanticu. «Ponosni smo na vas... najbolja ste skupina brucoša koja je stigla u koledž otkada sam i ja stigao ovdje kao brucoš. Prošli ste sve ispite ne trepnuvši okom i bez ikakva žaljenja. Dobro nam došli u Rust en Vreder. sada je ovo vaš dom, a mi smo vaša braća.» I stariji studenti zapljusnuli su ih smijehom, rukovanjem i tapšanjem po ramenima. «Hajde, muškarčine! Idemo do bara da vam platimo piće.» Tako je režio Roelf Stander i stotine studenata iziđu držeći se pod rukom, i pjevajući himnu koledža, odlazeći u pravcu hotela Drosdy. Započnu lupati po još zatvorenim vratima sve dok im barmen ne otvori vrata iako nije još bilo doba kad je mogao prodavati alkoholna pića. Prazne glave zbog neprospavanih noći i s pivom u trbuhu, Manfred je imao budalasti osmijeh na licu i da bi se zadržao na nogama naslanjao se na barski

šank. Odjednom osjeti da se nešto trebalo dogoditi i okrene se. Gomila studenata raštrkala se oko njega ostavivši prolaz kroz koji je prolazio Roelf Stander, taman u licu i opasan. Manfredu srce jače zakuca shvativši da je to prvi put da su se ponovno vidjeli nakon susreta od prije tri dana. Zasigurno neće biti zabavno. Položi čašu na šank, razbistri si glavu i okrene se prema ovome da bi mu se suprotstavio. Roelf se zaustavi pred njim i ostali, brucoši i stariji, svi se zguraju da ne izgube ni jednu jedinu riječ. Potrajalo je nekoliko sekunda: nitko se nije usudio ni zucnuti. «Htio bih ti učiniti dvije stvari», zareži Roelf Stander i dok je Manfred već spremao obranu, osmjehne mu se, simpatičnim osmijehom i nadasve srdačnim te mu pruži desnu ruku. «Prije svega, želim ti pružiti ruku; drugo, želim ti platiti pivo. Pobogu, Manie, nikada nisam primio takve udarce poput tvojih.» Svi se započnu veselo smijati i dan se rasprši u oblaku piva i srdačnosti. Stvar se mogla svršiti na tome, jer je vrijeme ispita za brucoše bilo dovršeno, a Manfred je ušao u bratstvo Rusten Vrede, no, ostajala je još pozamašna društvena razlika između studenata na četvrtoj godini, predsjednika studenata i kapetana boksačke ekipe i brucoša. No, usprkos tome, sljedeće večeri, sat vremena prije večere, netko zakuca na Manfredova vrata: bio je to Roelf, u togi i kapi bratstva. Sjedne i započne čavrljati s Manfredom o boksu, o studiju prava, o geografiji jugozapadne Afrike. Kad je zazvonio gong, ustane. «Sutra u jutro u pet dolazim po tebe i idemo zajedno trčati. Za dva tjedna imamo važan susret s Ikeysima.» Na Manfredov začuđen izraz lica započne se smijati. «Još ti nisam rekao? U ekipi si.» Nakon toga svaku večer Roelf je dolazio k njemu prije večere, često s bocom crnoga piva u ruci, u džepu akademske toge koju bi bratski podijelili, postavši sve opušteniji i sigurni u uzajamno društvo, postavši prijatelji. Stvar nije izbjegla ostalim studentima koledža, starijima i brucošima, i Maniejev ugled se poveća. Dva tjedna kasnije susret s Ikeysima je bio određen za sve četiri kategorije, i Manie je trebao prvi put braniti boje sveučilišta. Ikeys je bio nadimak studenata iz Cape Towna, engleskog jezika, bili su tradicionalni protivnici Stellenboscha gdje se govorio afrikans. Studenti ovog sveučilišta zvali su se Maties. Suparništvo između dva sveučilišta bilo je tako snažno da su navijači dolazili na nekoliko kamiona, s bojama sveučilišta, puni piva i oduševljenosti, čineći veliku buku. Ispune polovicu sportske dvorane pjevajući svoje himne, dok su im se navijači Metiesa suprotstavljali sa svojim bojama i pjesmom. Manfredov protivnik bio je Laurie King, iskusan boksač, dobrih ruku i snažne čeljusti: u četrdeset mečeva amatera nikada nije završio na podu. Gotovo nitko nije nikada čuo za Manfreda de La Reyja i malo ga je tko poznavao i njegov prvi korak su shvaćali samo kao nešto prolazno. Laurie King je pak čuo priču o njemu i shvaćao je ozbiljno. Tako se držao daleko dobru polovicu prve runde, sve dok gledatelji nisu započeli zvižditi i psovati. No, sada je već znao o kakvom je

boksaču riječ i pomislio je da nije toliko opasan koliko su govorili, iako se dobro kretao. Uđe u obranu da bi iskusio moć njegovih udaraca. Posljednju stvar koje se kasnije sjećao bile su žute i krvoločne oči, dvije žeravice poput sunca u Kalahariju. Našao se na podu ne znajući ni kako je tamo završio. Iako ga je spasio gong, Laurie King se više nije mogao podići do početka druge runde. Odustane od meča s glavom koja mu je visjela poput pijančeve, dok su ga pomagači pridržavali i odvlačili u svlačionicu. U prvim redovima ujak Tromp je režio poput ranjenog bivola, a pored njega je Sarah vrištala iz sveg glasa plačući od sreće i oduševljenosti. Dan kasnije u afrikanerskim novinama Burger, Građani, izišao je članak u kojem je Manfredu nadjenuto ime «lav Kalaharija». Sportski novinar je u njemu prepoznao veliku nadu. Osim toga, obavještavao je da Manfred nije samo unuk generala Jacobusa Herculesa de La Reyja, junaka u narodu, već je i u rodbinskim vezama s Trompom Biermanom, boksačkim asom, autorom knjiga, i pastorom u Stellemboschu. Na kraju sata sociologije Manfred ugleda Roelfa Standeru i cijelu boksačku ekipu koji su ga čekali. «Ali, zašto nam nisi rekao?», grakne bijesno na njega Roelf. «Tvoj ujak je Tromp Bierman! Dobri Bože, bio je južnoafrički šampion pet godina za redom! U meču s njime su Slater i Black Jephta završili na podu!» «Nisam vam to rekao?», reče Manfred namrštivši se. «Mora da sam zaboravio.» «Manie, ti nam ga moraš predstaviti!», molio ga je vođa ekipe. «Htjeli bismo ga upoznati svi... molim te, molim te!» «Misliš li da bi pristao da bude naš trener, Manie? Pokušaj ga pitati! Svi vrazi, da imamo Trompa Biermana za trenera...» Roelf se prekine, ostavši bez riječi samo na tu pomisao. «Reći ću vam što možemo učiniti», predloži Manfred. »Uspijete li dovući cijelu ekipu u crkvu u nedjelju ujutro, siguran sam da će teta Trudi sve pozvati na ručak nakon mise. A ne znate što vas očekuje! Koeksisters moje tete su rajska hrana.» Tako, čisti i sjajni i svečano odjeveni, boksači studentske ekipe se stvore u crkvi u urednom redu, a njihovi odgovori i zborovi bili su toliko glasni da su se crijepovi na krovu tresli. Teta Trudi je uzela stvar kao izazov za svoje kuharske sposobnosti. Ona i djevojke radile su cijeli tjedan da bi spremile taj ručak. Gosti, mahom mladi ljudi u savršenom fizičkom stanju, tjednima su jeli hranu u koledžu, i bacili su se s oduševljenjem na te specijalitete. Ujak Tromp, na čelu stola, u odličnoj formi i spreman da ispriča svoje najvažnije susrete, na početku je bio pomalo zapostavljen. Djevojke su se crvenjele i posluživale mladićima pečenke, pudinge i bezbroj drugih jela. Na kraju ručka Roelf Stander, prepuna trbuha poput pitona koji je pokušao progutati cijelu gazelu, ustane u namjeri da se zahvali u ime ekipe, no, na polovici zahvale preobrazi sve u strastveni apel ujaku Trompu da im bude počasnim trenerom. Ujak Tromp odagna samu pomisao na takvo što zamahom ruke, ali ga sva ekipa započne usrdno moliti, uključivši i Manfreda. Ujak Tromp zatim pronade cijeli niz isprika, svaku goru od prethodne. Konačno, uz veliki

uzdah, kapitulira. Zatim, prihvativši čestitke, slavlje i rukovanje, da oduška svojoj radosti. «Mladići moji, ne znate s kim ćete imati posla. Ima riječi koje ja uopće ne shvaćam: umoran sam i dosta mi je ili slično», upozori ih. Nakon večernje mise Manfred i Roelf se vrata u Rust en Vrede hodajući ispod hrastova. Roelf je šutio, što je bilo krajnje čudno za njega. Nije progovorio sve dok nisu stigli do ulaznih vrata. Zatim reče zamišljeno: «Reci mi, Manie, koliko godina ima tvoja sestrična?» «Koja?», zapita Manie rastreseno. «Ona debela se zove Gertrude, a ona s bubuljicama je Renata...» «Ne, ne! Manie, ne pravi se blesav!», prekine ga Roelf. «Mislim na onu dražesnu, s plavim očima i zlatnom kosom. Tu ću oženiti.» Manfred se naglo zaustavi i okrene se da bi se suočio s njime, namršten u licu pun bijesa. «Da to više nikada nisi rekao!» U glasu mu se mogao čuti bijes i dohvati Roelfa za ovratnik. «Nemoj nikada koristiti taj prljavi rječnik kad govoriš o Sarah, inače ću te ubiti!» Imao je lice na nekoliko centimetara od Roelfovog. Ta užasna žuta svjetlost sjajila mu je u očima. «Hej, Manfred, što ti je?», zamuckivao je Roelf. «Nisam rekao ništa što bi bilo prljavo. Jesi li lud? Nikada ne bih vrijeđao Sarah.» Bijesna svjetlost polako nestane iz Manfredovih žutih očiju. Protrese glavom kao da je želi razbistriti i reče: «Ona je obična djevojčica, ne bi smio tako govoriti. Djevojčica je i to je sve.» «Djevojčica!», nasmije se nesigurno Roelf, poravnajući si jaknu. «Jesi li slijep, Manie? Nije djevojčica. Najdražesnija je djevojka koju...» Manfred se iritirano udalji i uđe kroz vrata. «Ah!», prošapće Roelf. «Dakle, tako je to!», uzdahne i uvuče si ruke u džepove. Sad se prisjetio ponekog pogleda između Manfreda i Sarah, pokojeg dodira kad bi se naginjala da mu promijeni tanjur, i ponovno uzdahne, osjećajući čežnju. «Ima tisuće i tisuće dražesnih djevojaka na svijetu», reče samome sebi pokušavši odagnati crne misli. «Sve su zaljubljene u Roelfa Standera...» Slegne ramenima, osmjehne se i krene za Manfredom u koledž. Manfred je pobijedio u dvanaest susreta koji su uslijedili završivši ih prije treće runde s protivnikom na podu. Sada su ga sve novine nazivale «lavom Kalaharija.» «U redu, mladiću, pobjeđuj dok možeš», upozoravao ga je ujak Tromp, «ali sjeti se da nisi zauvijek mlad i puno više od mišića vrijedi mozak. Pazi da to nikada ne zaboraviš.» Tako se Manfred posvećivao učenju s istim oduševljenjem kao i za boks. Njemački jezik postao mu je toliko prirodan koliko i afrikans i govorio ga je puno bolje od engleskog koji je mrzio i govorio s jakim naglaskom. Što se tiče prava smatrao je nizozemske zakone, koji su se temeljili na rimskome pravu, sasvim zadovoljavajuće koliko i logiku i filozofiju: čitao je pravne tekstove poput ostale književnosti. Zanimao se jako iza politiku i sociologiju. On i Roelf su neprestano raspravljali, postavši sve bolji prijatelji. Boksачka spretnost ga je odmah pretvorila u studentsku zvijezdu. Neki profesori su se stoga prema njemu odnosili s posebnim privilegijama, a neki su bili još stroži. Unaprijed su smatrali da je tikvan i ostajali bi začuđeni

spoznajom da uopće to nije. «Možda bi nam naš poznati boksač htio dati dokaza o svojim intelektualnim sposobnostima i reći nam nešto o nacionalnom boljševizmu.» Tako je govorio profesor iz političkih znanosti i sociologije, visokoobrazovani čovjek s prodornim očima poput mističara. Rođen u Nizozemskoj, došao je s roditeljima u Afriku kao dijete: a sada je doktor Hendrick Frensch Verwoerd bio jedan od glavnih intelektualaca Afrikanera i borac za prava svog naroda. Držao je predavanje brucosima jednom u cijelom semestru i svoje je napore usmjeravao prema najboljim starijim studentima. Sada se superiorno smijuljio dok je Manfred, ustavši, pokušavao sabrati misli. Doktor Verwoerd sačeka nekoliko trenutaka i već mu htjede dati znak da sjedne - dječak je očito bio minus habens kad Manfred započne s odgovorom, govoreći sasvim jasno i služeći se ispravnim naglaskom (stellenboschki naglasak je isto što i oksfordski za engleski). «Naspram uobičajene ideologije boljševizma koju je stvorio Lenjin, pojam nacionalnoga boljševizma se izvorno upotrebljavao u Njemačkoj opisujući politiku koja se suprotstavljala Versajskom ugovoru...» Doktor Verwoerd trepne očima i prestane se smijuljiti. Mladić nije pao u stupicu i odmah je razdvojio dva pojma. «A znate li nam reći tko je prvi razložio tu političku doktrinu?», zapita Verwoerd iritiranim glasom. «Ideja se pojavila oko 1919. a začetnik je Karl Radek, ako se ne varam. On je predlagao savezništvo poraženih snaga protiv zajedničkih zapadnih neprijatelja, Francuske, Velike Britanije i Sjedinjenih Američkih Država.» Profesor se nagne prema naprijed poput orla koji cilja na žrtvu. «Po vašem mišljenju, bi li ovakva politika mogla biti uspješna i u Južnoj Africi?». Poklonili su si recipročnu pažnju za ostatak predavanja, dok su Manfredovi prijatelji, olakšani svake potrebe da razmišljaju, slušali dosađujući se i ne shvaćajući. Sljedeće subote navečer, kad je Manfred primio sveučilišnu titulu u srednje teškoj kategoriji, doktor Verwoerd ga je gledao u prvom redu. Nikada nije odlazio na sportska nadmetanja, izuzev katkad na rugby utakmice, koje ni jedan stanovnik Južne Afrike što se ponosi svojim narodom ne bi propustio. Nekoliko dana kasnije profesor pozove Manfreda da bi prividno s njime raspravio o svom radu o povijesti liberalizma: no, njihova je rasprava tekla i u drugim smjerovima. Na kraju doktor Verwoerd zaustavi Manfreda na vratima. «Evo vam knjiga koju još možda niste pročitali, reče pružajući mu je. «Držite je do kada želite, i kad je budete pročitali, reći ćete mi vaše mišljenje.» Manfred se žurio da bi stigao na sljedeće predavanje, tako nije pročitao ni naslov. Kad je poslije ušao u sobu, baci je na stol. Roelf ga je čekao da idu trčati i nije uspio prelistati je sve do kasno navečer, kad je već bio u pidžami. Uze je sa stola i opazi da je to knjiga za koju je već čuo. Bila je to izvorna publikacija na njemačkom jeziku. Nije je ostavljao sve dok se nije počelo daniti i divlji golubovi započnu gugutati u prirodi. Zatim sklopi knjigu i ponovno pročita naslov: Mein Kampf, Adolf Hitler. Proveo je

ostatak dana u transu, gotovo religijskom. Kakvo otkriće! Za vrijeme ručka vrati se u sobu i nastavi sa čitanjem. Pisac se obraćao upravo njemu, osobama s germanskom krvlju, arijevcima. Imao je osjećaj kao da je samo za njega i napisana. Jer, zbog čega bi Herr Hitler napisao tako izvrsne tekstove poput ovog: «Smatra se prirodnim i časnim da se mladić nauči mačevanju ili boriti se, no, smatra se vulgarnim kad se posveti boksu! A iz kojeg razloga? Ne postoji nijedan sport koji poput ovog razvija borbeni duh, iziskujući brze odluke, uvježbavajući tijelo u snažnu spretnost... No, prije svega, mlado tijelo se mora naviknuti na udarce... nije funkcija države odgajati koloniju miroljubivih esteta i degradiranih tijela. Da naši intelektualci nisu bili odgajani tako rigorozno po plemićkoj etiketi, da su naučili davati udarce kao u boksu, nikada se ne bi mogla dogoditi njemačka revolucija ulizica, dezertera i ostalog ološa te vrste...» Manfreda prođu trnci kada pročita jasno objašnjene njegove iste principe, koje je teškom mukom uvrstio u osobnu etiku. Osjeti neku vrstu proročanstva. «Uz tjelovježbu mora započeti bezuvjetna borba protiv otrovanih duša. Danas je naš javni život prepun seksualnih podražaja...» I Manfred je patio zbog tih mučenja, vidjevši u njima zamke na putu mladih i čistih. Bio je primoran boriti se protiv nečistih reakcija njegova tijela kad je jednom prigodom vidio neke časopise i filmske plakate... uvijek napisane na engleskom, tom izopačenom jeziku koji je započinjao mrziti... i koji su prikazivali polugole žene. «U pravu si!», izjavi, listajući bijesno stranice knjige. «Zacrtavaš budući razvoj čovjeka u istini. Moramo biti jaki i čisti.» Zatim mu srce ponovno jače zakuca pročitavši i druge istine koje prethodno nije čuo nikada tako jasno izrečene. Vratio se godinama unatrag u tabor s nezaposlenima pored željeznice u Windhoeku i ponovno se prisjeti crteža koji je optuživao Hoggenheimera da vodi narod u ropstvo. Njegovo gnušanje bilo je toliko da je drhtao od bijesa dok je čitao: «Sa satenskom radošću na licu, mladi Židov crne kose postavlja odvratnu klopku nježnoj djevojci čiju će krv zaraziti vlastitom, oduzevši je svome narodu.» Zamisli si bijelo i mekano tijelo Sarah kako leži otvoreno pod golemim dlakavim tijelom Hoggenheimera i osjeti želju za ubijanjem. Zatim pisac tako spretno spomene i venu njegove afrikanerske krvi da Manfred osjeti neizdrživu bol u duši. «Bili su i jesu Židovi ti koji su doveli crnce u Rursku oblast uvijek u tajnosti, s ciljem da unište omraženu bijelu rasu putem neizbježnog izroda...» Prođu ga trnci: «crna opasnost!» To je stoljećima bio poziv na zajedništvo svog naroda u Africi i na taj je poziv njegovo srce jos uvijek odgovaralo. Završi knjigu potresen i izmoren kao što ga nikada nije izmorio ring. Iako je već bilo prilično kasno, ode do čovjeka koji mu je i posudio, razgovarajući strastveno i ozbiljno sve do kasno u noć. Sljedeći dan profesor izreče svoje divljenje prema njemu u visokim krugovima. «Upoznao sam jednu osobu za koju smatram da bi bilo dobro primiti je u naše redove, jer je oštrouman i ubrzo će među našim

narodom imati prestižan i utjecajan položaj.« Na sljedećem sastanku društva odlučeno je da Manfreda de La Reyja, već prijatelja jednog od vođa mladih studenata u Stellenboschu, prime u svoje redove. Pet dana u tjednu Roelf i Manfred su za trčanje izabirali puteljak koji je vodio prema planinama, jako strm i težak. Nakon osam kilometara su se zaustavljali i pili u lokvi ispod vodopada. Roelf je promatrao Manfreda kako je kleknuo na skliske stijene i uronio dlanove u lokvu te velikim gutljajima pio kristalno čistu vodu. «Dobar je to izbor», složivši se s odlukom nadređenih. Lagana majica i hlače koje je Manfred nosio, pokazivali su njegovo snažno i skladno tijelo: plava kosa i crte lica bili su prelijepi. No, ključ njegove osobnosti bile su oči žute boje poput topaza. Čak se i Roelf osjećao pomalo zapostavljenim zbog svog mlađeg prijatelja i njegove sve veće sigurnosti u sebe. «Postat će jak vođa, onakav kakvog trebamo.» Manfred s lakoćom ustane, obrisavši si usta dlanom. «Hajde, diži guzicu«, osmjehne mu se. »Posljednji koji stigne je boljševik.« Ali Roelf se zaustavi. «Danas bih htio porazgovarati s tobom», reče i Manfred se namršti. «Hej, pa i već sada samo neprekidno brbljamo! A, zašto baš ovdje?» «Ovdje nas nitko ne može čuti. I varaš se, Manfrede: neki od nas čine više od pukih razgovora. Pripremamo se na akciju, na tešku borbu, onakvu kakvu ti voliš.» Manfred se okrene, odmah zainteresiran, i sjedne pored njega. «Tko se kreće? Koja akcija?», zapita. Roelf nagne malo glavu. «Tajna elita borbenih Afrikanera, vođe našeg naroda. Radi se o ljudima koji imaju ključna mjesta u državi, u akademskom svijetu i ekonomskom također. Evo tko su, Manfrede. I to ne samo današnji vođe, Manfrede već i glavni vođe sutrašnjice, osobe poput mene i tebe. Evo tko se pokreće, Manie.» «Radi li se o tajnom društvu?», zapita Manfred. «Ne, Manie, puno više od toga, o tajnoj vojsci spremnoj na borbu za naš potlačeni narod, mladići spremni položiti i vlastite živote za veličinu nacije.» Manfreda prođu trnci, dok mu se uzbuđenje koje je pobudila ta vijest u njemu širilo cijelim tijelom. Njegova reakcija bila je oduševljena i spontana: «Vojnici, Manie, izabrani vojnici nacije», nastavi Roelf. «Jesi li i ti jedan od njih?», zapita ga Manfred. «Da, Manie, jedan sam od njih, a i ti. Privukao si pažnju našega vrhovnog savjeta. Zapitali su me da te pozovem k nama i da se priključiš našem maršu prema sudbini, našoj borbi da promijenimo na bolje sudbinu našeg naroda.» «Tko su naši vođe? Kako se zove tajna vojska?» «Sve ćeš saznati. Reći ćemo ti sve kad budeš položio zakletvu za poslušnost», obeća mu Roelf. Zatim mu dohvati ruku i zarije prste u moćan Manfredov biceps, tvrd poput najtvrđeg kamena. «Prihvaćaš li poziv na dužnost?», zapita ga. «Hoćeš li nam se priključiti, Manfrede de La Rey? Hoćeš li odjenuti našu odoru i boriti se u našim redovima?» Nizozemska Manfredova krv, sumnjičava, introvertna te spremna na intrige, bila je naklonjena prihvatiti tu ponudu tajnosti, dok je njegova njemačka krv težila za redom i autoritetom društva ponosnih ratnika. Neka vrsta modernih

Teutonaca, tvrdih i neumornih u njihovoj aktivnosti prema Bogu i Domovini. I iako nije bio svjestan, djelovala je i težnja na lijepu gestu, koju je naslijedio od francuske majke: ukus prema vojnoj pompi, svečanoj odori, orlovima legije koje mu je Roelf nudio. Dohvati i on Roelfovu ruku i pogleda ga dugo u oči držeći ga prijateljski. «Svim srcem», reče polako Manfred. «Pridružiti ću vam se svim srcem.»

Puni mjesec sjajio se visoko iznad planina koje su okruživale Stellenbosch, prekrivši vrhove srebrenim plastom i zamračivši još snažnije usjekline i prijelaze. Južni križ sjajio se također visoko, no, njegova je svjetlost bila zasjenjena još jednim vatrenim križem koji je gorio usred šume. Bio je to prirodni amfiteatar, zaštićen gustim žbunjem koje je raslo posvuda: tajno mjesto, skriveno pred znatizeljnim i neprijateljskim očima, savršeno za njihove ciljeve. Ispod vatrene križa poredali su se «odabrani ratnici». Svi su se sjajili prepuni kopča i metalnih ukrasa: svatko je u ruci pridržavao baklju. Nije ih bilo više od tristo: oni su predstavljali elitu i njihov je izraz bio ponosan i svečan, dok su promatrali maleni broj novaka kako izlazi iz žbunja. Krenu prema generalu koji ih je čekao. Manfred de La Rey je bio prvi koji se izravnao u stav mirno pred vođama. Na sebi je imao crnu košulju, jahaće hlače i sjajne čizme, što je bila odora ove skupine tajnih ratnika, no, na glavi nije imao ništa, a njegova odora nije imala ukrase, već samo bodež za pojasom. General korakne prema naprijed i zaustavi se na pola metra udaljenosti od Manfreda. Bio je snažan i visok čovjek, izražajnog lica. Iako malo širi u pojasu - ispod crne košulje primjećivalo se malo masnih naslaga — ostajao je usprkos tome uzor muškosti, ponosan lav na čijim ramenima je mogla počivati aura zapovjedništva i autoriteta. Manfred ga odmah prepozna, jer je njegovo lice bilo neprestano u novinama. Bio je važna osoba u vladi, guverner jedne regije i njegov je utjecaj bio velik i raširen. «Manfred de La Rey», zapita general na čelu snažnim glasom, «jesi li spreman sklopiti krvavi ugovor?» «Spreman sam!», odvrati Manfred jasno i glasno, i izvuče bodež iz korica. Iza njega, iz redova, iziđe Roelf Stander u cijeloj odori, s kapićom i kukastim križem na desnoj ruci. Izvuče pištolj iz korica, stavi metak u cijev i uperi je prema Manfredu koji ne trepne. Roelf je bio njegov svjedok: pištolj je značio da bi on osobno ubio Manfreda ako bi ovaj iznevjerio krvnu zakletvu koju je sada trebao dati. General pruži Manfredu papir od tvrdog pergamenta. Na vrhu stajao je simbol reda, rog za barut koji su upotrebljavali pioniri njegova naroda. Manfred pridrži papir lijevom rukom, dok je desnom pridržavao bodež pored srca simbolizirajući da je spreman umrijeti za ideale bratstva. «Pred Svevišnjim Bogom i mojom braćom», pročita glasno, «sasvim se prepuštam sudbini koju je Bog namijenio mom narodu. Kunem se da ću slušati zapovijedi svojih nadređenih. Kunem se vlastitim životom da ću održati tajnu o bratstvu Ossewa Brandwag.

U slučaju da izdam svoju braću, svoju zakletvu i svoj narod, neka me osveta proganja sve do groba. Računam na braću da izvrše moje molitve. Krenem li naprijed, slijedite me. Dvoumim li se, ubijte me. Padnem li, osvetite me. Neka mi Bog pomogne!» Manfred prođe oštricom po koži bila. Krv šikne, tamnocrvena krv na svjetlosti baklja. Razlije je po papiru zakletve. General korakne još prema naprijed i zagrlji ga, dok su iza njega redovi glasno uzvikivali od radosti. Pored njega Roelf Stander vrati pištolj u korice. Na trepavicama su mu se sjajile suze, ponosan i dirnut. Kad se general vratio natrag, Roelf potrči i dohvati Manfredovu desnu ruku. «Brate moj», reče prigušenim šapatom. «Sada smo zaista braća.»

Polovicom listopada Manfred je položio ispite na kraju godine i bio je treći od 153 bruceša. Tri dana nakon objavljivanja rezultata, boksačka ekipa iz Stellenboscha, pod vodstvom trenera, otputovala je na međusveučilišno natjecanje. Ove se godine trebalo održati na sveučilištu Witwatersrand u Johannesburgu, gdje su u tom trenutku stizali boksači iz cijele Južne Afrike. Ekipa iz Stellenboscha putovala je vlakom, pozdravljena radosnim studentskim zborovima navijača. Putovanje duže od tisuću i petsto kilometara stajalo je pred njima. Ujak Tromp reče zbogom i pozdravi se od svojih žena poljupcem, započevši od tete Trudi i završivši sa Sarah, najmlađom. Manfred učini isto. Na sebi je imao odoru ekipe i bio je tako visok i lijep da Sarah više nije uspjela izdržati i brizne u plač kad se nagne prema njoj da ju poljubi. Baci mu ruke oko vrata i zagrlji ga svom snagom. «Hajde, hajde, ne budi blesava», šapne joj Manfred na uho. Osjećao se pomalo čudno kad je njezin obraz dotaknuo njegov. «O, Manie, odlaziš tako daleko!» Pokuša sakriti suze zarivši lice u njegov vrat. «Nikada nismo bili toliko daleko jedno od drugog, nas dvoje!» «Hajde, majmunice, ljudi te gledaju», ukori ju nježno. «Poljubi me, a kad se budem vratio, donijet ću ti poklon.» «Ne želim poklon, želim tebe», reče mu ona. Potom podigne slatkasto lice i položi usne na Manfredove. Bile su tople i vlažne, a on je mislio da će se rastopiti. Bila je slatka poput zrele jabuke. Dodir je trajao samo nekoliko trenutaka, ali je Manfred bio toliko svjestan da mu je izgledalo kao da ju golu stišće u naručju. Njegovo tijelo odmah je reagiralo i on osjeti grižnju savjesti i gnušanje prema samome sebi. Oluja niskih strasti bjesnila je u njemu, prsnuvši mu u mozgu poput nezaustavljive rakete. Grubo ju odgurne od sebe i ona se osjeti povrijeđenom: još uvijek je pružala ruke prema njemu dok se on uspinjao na vlak uz radosne povike ostalih članova ekipe. Kad se vlak izgubio u daljini, Sarah se odmakne od ostalih djevojaka i kad su se ove okrenule da bi otišle, ostala je još neko vrijeme promatrajući vlak koji se sve brže približavao planinama. Zatim nestane iza zavoja. Manfred tada uđe u vagon i opazi da ga je Roelf Stander promatrao u nedoumici. Otvori usta kao da je htio nešto reći,

ali Manfred ga prostrijeli pogledom. «Začepi!» Sveučilišno natjecanje bio je turnir od deset dana s pet sudionika za svaku kategoriju, tako da se svatko trebao jedan dan boriti, a drugi ne. U svojoj kategoriji Manfred je bio broj dva, što je značilo da će susresti dotadašnjeg pobjednika prema kraju natjecanja. Taj je bio tek diplomirani inženjer na sveučilištu u Witwatersrandu. Još uvijek nepobijeđen, objavio je namjeru da postane profesionalac odmah nakon Olimpijade u Berlinu, gdje je izgledalo da će završiti. «Lav Kalaharija je pred teškim izazovom u svojoj predivnoj karijeri... Hoće li biti u stanju primati, a ne samo udarati?» To je pitanje koje si svi postavljaju«, bile su to riječi boksačkog kritičara Rand Daily Maila. «Izgleda da nema drugih boksača koji bi bili u stanju onemogućiti im susret, pobijedivši jednog ili drugog, susret između De La Reyja i Rushmorea, u subotu, 20. prosinca 1935. Dinamitni desni udarac Rushmorea pronaći će se pred masakrirajućim udarcima De La Reyja i nijedan ne bi htio izgubiti meč za sve zlato koje se krije u podzemlju Johannesburga.» Manfred je pobijedio prva dva meča s lakoćom. Protivnici, već demoralizirani njegovim ugledom, završe obojica na tlu u drugoj rundi, pod užasnim Manfredovim udarcima. Srijeda je bila Manfredov slobodan dan. Ostavi sobu u studentskom domu sveučilišta u rano jutro, ne doručkujući da bi mogao prvim vlakom otići u Johannesburg. Nalazio se na manje od sat vremena udaljenosti u nizini. Pojede nešto u baru postaje u Pretoriji i nastavi pješice, manje odlučnim hodom nego uobičajeno. Središnji zatvor u Pretoriji bila je ružna četvrtasta zgrada, još tmurnija i odvratnija iznutra. Tu su se izvršavale sve smrtne kazne i doživotne robije. Manfred uđe kroz ulaz za posjetitelje i popriča s nadređenim koji se osmjehne i pruži mu formular koji je trebao ispuniti. Na upit «rodbinska veza sa zatvorenikom«, na trenutak se dvoumio, a zatim odlučno napiše: «sin». Kad vrati stražaru ispunjeni formular, čovjek polako pročita, a potom podigne pogled prema njemu, proučavajući ga. «Svih ovih godina nitko ga nikada nije posjetio«, reče mu. «Prije nisam mogao doći«, pokuša se opravdati Manfred. «Imao sam svoje razloge.« «To svi kažu.« Zatim se izraz stražara promijeni. «Vi ste boksač, nije li tako?» «Upravo tako«, reče Manfred. A potom naglo i instinktivno da mu znak raspoznavanja Ossewa Brandwag i u očima stražara zaiskri iznenađenost. Zatim se vrati na formular. «U redu. Sjednite ovdje, pozvat ću vas kad zatvorenik bude spreman.» Kriomice mu odgovori na znak: i on je bio član OB-a. «U subotu navečer sredi to kopile s crvenim vratom», prošapće mu, a potom se udalji. Rooinek, crveni vrat, bila je pogrдна riječ koju su Afrikaneri upotrebljavali za Engleze. Manfred je ostao začuđen, ali i ohrabren što je OB bio tako raširen. Deset minuta kasnije stražar povede Manfreda u zatvorsku ćeliju obojenu u zeleno, s visokim prozorima na kojima su bile rešetke, i sa stolićem i tri stolca. Na jednome od tih stolaca sjedio je nepoznati starčić. Manfred potraži u očima svoga oca. Neznanaac ustane sasvim polako. Bio je pogrbljen

od godina teškog rada, bio je prepun bora i pjega od sunca. Kosa mu je bila sijeda i tanka poput sivkaste vate. Vrat mu se isticao iz grube zatvorske odjeće nalik na vrat kornjače koji izlazi iz oklopa, a oči su bile bezbojne s crvenim kolutima, a suze su visjele na trepavicama poput rose. «Tata...?», zapita u nevjerici Manfred, opazivši osakaćenu ruku. Starac započne tiho plakati, tresući ramenima. «Tata!», reče Manfred, bez riječi od užasa. «Što su ti učinili?» Potrči i zagrlji svoga oca, pokušavši sakriti očevo lice pred stražarom, pokušavši ga zaštititi, i sakriti vlastite suze i vlastitu slabost. «Tata!, tata!», nemoćno je ponavljao, opipavajući mu rame iznad osakaćene ruke pod odorom. Zatim okrene glavu i pogleda stražara s tihim apelom u očima. «Ne mogu vas ostaviti same.» Čovjek je shvaćao, ali je zaniijekao glavom. «To je pravilo i vrijedi koliko vrijedi i moj posao.» «Molim vas», prošapće Manfred. «Daj mi časnu riječ brata da mu nećeš pomoći da pobjegne.» «Dajem ti časnu bratsku riječ.» «Deset minuta», reče stražar. «Ne mogu vam dati više vremena.» Ode nakon što je zaključao vrata. «Tata!» Manfred povede drhtavog starca do stolca, te klekne pred njim. Lothar de La Rey si obriše suze s obraza dlanom i pokuša se osmjehnuti, ali ponovno osjeti nagon da zaplače. «Pogledaj, plačem poput stare i glupe žene. No, krivo je iznenađenje što te vidim nakon toliko godina. Ali sada je sve u redu. Da te vidim, bar samo na nekoliko trenutaka.» Pogleda intenzivno u Manfredovo lice. «Postao si pravi muškarac. Snažan i lijep, kao što sam i ja bio u tvojim godinama.» Dodirne vršcima prstiju Manfredove crte lica. Imao je hladnu ruku i hrapavu kožu poput morskog psa. «Pročitao sam o tebi u novinama, sine moj. Dozvoljavaju nam da čitamo novine, ovdje. Izvukao sam sve članke o tebi i držim ih pod madracom. Jako sam ponosan na tebe. Svi ovdje su ponosni na tebe, čak i stražari.» «Tata! Kako se odnose prema tebi?», prekine ga Manfred. «Dobri su, Manie, zaista su dobri prema meni.» Spusti pogled dok su mu usne podrhtavale od očaja. «Samo što je., doživotna robija ružna; Manie, i ponekad mislim na pustinju, na daleki obzor i na visoko i plavo nebo...», zastane i pokuša se osmjehnuti. «A potom mislim na tebe, svakodnevno: ne prođe dan da ne uputim Bogu molitvu da pazi na tebe i da te čuva.» «Ne, tata... molim te», molio je Manfred. «Nemoj tako govoriti, rasplakat ćeš i mene.» Ustane i približi stolac očevom. «I ja sam puno mislio na tebe, tata, svakodnevno. Htio sam ti pisati; ali, ujak Tromp je govorio da je bolje da ne pišem...» Lothar dohvati sinovljevu ruku da ga utiša. «Da, Manie, bolje je tako. Tromp Bierman je mudar čovjek.» Osmjehne se što uvjerljivije moguće. «Kako si visok! Imaš kosu iste boje kao što je bila i moja u mladosti. Život će ti biti lijep, osjećam to. Što namjeravaš učiniti u svom životu? Reci mi, ali brzo... imamo malo vremena na raspolaganju.» «Studiram pravo u Stellenboschu. Treći sam na ljestvici nakon ispita prve godine.» «Odlično, sine moj, a zatim?» «Još uvijek ne znam dobro, tata, no, mislim se boriti za naš potlačeni narod.» «Misliš li se dati u

politiku?«, zapita ga Lothar i kad Manfred klimne glavom, reče: «Težak je to put, pun preokreta, pozitivnih i negativnih trenutaka. Meni je uvijek bio draži ravan put, u sedlu konja ili s puškom u ruci.» Nasmije se. «I pogledaj, gdje sam završio.» «I ja ću se boriti, tata. U svoje vrijeme, i na terenu koji ću ja odrediti. » » «Sine moj, povijest je uvijek okrutna prema našem narodu. Ponekad mislim s očajem da je naša sudbina takva da uvijek budemo posljednji i sluge ostalima.» «Griješiš!», prekine ga Manfred isprekidanim glasom. «Doći će i naš dan, već se budi. Nećemo još dugo biti sluge.» Htio je reći sve svome ocu, ali prisjeti se krvne zakletve i ušuti. «Manie.» Njegov se otac odmakne, pogleda na jednu, a potom na drugu stranu poput urotnika, a potom ga dohvati za rukav i šapne mu u uho: «Što je s dijamanlima... Imaš li ih još uvijek?», zapita, i odmah pročita odgovor na licu svoga sina. «Kako su završili?» Lotharovo razočaranje bilo je užasno i bilo je nemoguće gledati ga u lice. «Bili su moje nasljedstvo za tebe, sve što sam ti mogao ostaviti. Gdje su?» «Ujak Tromp ih je pronašao prije mnogo godina. Rekao je da su vražji novac i morao sam ih uništiti.» «Uništiti?», prošapće Lothar, još uvijek razočaran. «Na nakovnju, pod udarcima malja. Sve sam pretvorio u prah, jedan po jedan.» Manfred ponovno opazi na očevu licu kako se rađa stari borbeni duh. Lothar skoči na noge i započne se uzbuđivati. «Tromp Bierman, ako mi dođeš pod ruke! Uvijek si bio prokleta pobožni tvrdoglavac...» Zastane i vrati se na stolac pored sina. «Manie, ima još dijamanta! Sjećaš li se brežuljka u pustinji? Ostavio sam ih tamo, za tebe. Moraš se vratiti i uzeti ih.» Manfred skrene pogled. Sve te godine pokušao je zaboraviti. Bilo je to bolno sjećanje, na loš postupak, kog se sramio osjećajući grižnju savjesti. Pokušao je ne misliti na to razdoblje svog života. Radilo se o stvarima koje su se dogodile prije toliko vremena i gotovo ih je uspio zaboraviti, ali sada, na očeve riječi, prisjeti se smrada gangrene i torbe koja je pala u usjeklinu. «Zaboravio sam put do tamo, tata. Nikada ne bih mogao ponovno pronaći to mjesto.» Lothar je drmao sinovu ruku. «Hendrick!», grakne. «Swart Hendrick zna put, može te on povesti.» «Hendrick.» Manfred trepne očima. Ime koje je gotovo i zaboravio i koje se vratilo iz prošlosti. Zatim, odjednom, ponovno se prisjeti goleme ćelave glave koja je izgledala poput topničke granate. «Hendrick», ponovi. «Tko zna gdje je sada. Vratio se u pustinju: nemoguće je pronaći ga.» «Ne, ne, Manie. Hendrick se nalazi u blizini, u Witwatersrandu. Sada je veliki čovjek, poglavica za svoje ljude.» «Kako znaš, tata?» «Glasine kruže, ovdje znamo uvijek sve o svemu. Oni koji dolaze, nose vijesti i poruke izvana. Hendrick mi se javio, nije me zaboravio. Bili smo prijatelji, jahali smo zajedno više od deset tisuća milja i borili se u stotine borba. Poručio mi je gdje se nalazi, da bih ga mogao naći ako mi uspije pobjeći odovud, iz ovih prokletih zidova.» Lothar se nagne prema svome sinu i dohvati mu glavu rukom te približi uho svojim ustima. «Moraš ga potražiti. Povest

će te na brežuljak od granita pored rijeke Okavango... O, Gospode, kako bih i ja htio ići s vama, u pustinju, jašući na konju s vama!» Ključ se začuje u bravi ćelije i Lothar očajnički protrese svoga sina. «Obećaj mi da ćeš otići, Manie!» «Tata, ti dragulji donose nesreću.» «Obećaj mi, sine moj, obećaj mi! Reci mi da ćeš otići po njih... inače sam sve ove godine uludo proveo u zatvoru!» «Obećanjem ti, oče», prošapće Manfred, dok je stražar ponovno ulazio u ćeliju. «Vrijeme je isteklo, žao mi je.» «Mogu li se vratiti i sutra k svome ocu?» Stražar zaniječe glavom: «Jedan posjet mjesečno.» «Pisat ću ti, tata.» Okrene se i zagrlj Lothara. «Od sada na dalje ću ti pisati svakog tjedna.» No, Lothar klimne samo glavom. Njegov pogled ponovno je bio odsutan. «Da», potvrdi. «Piši mi, s vremena na vrijeme», reče i iziđe iz sobe za posjete. Manfred je ostao začaran gledajući vrata kako se zatvaraju sve dok ga stražar ne potapša po ramenu. «Dođi sa mnom.» Manfred krene za njim do ulaza za posjetitelje osjećajući snažne i različite osjećaje. Tek kad je izišao na sunce, i podigao pogled prema tome vedrome i sjajnome afričkom nebu o kojemu mu je otac upravo pričao s takvom očajničkom čežnjom, različiti osjećaji se rasplinu i ostane samo jedan - osjećaj bijesa. Bijes nemoći koji je tijekom sljedećih dana postao sve snažniji, dostignuvši vrhunac kad je prolazeći između dvaju redova gledatelja i s bojama sveučilišta odlazio u ring, s crvenim rukavicama i velikom željom za ubijanjem.

Centaine se probudi puno ranije od Blainea, kao i uvijek. Svaki trenutak koji je prolazila spavajući uz njega izgledao joj je izgubljenim. Vani je bio mrak, jer se kućica nalazila upravo ispod strmih obronaka visoke planine s ravnim vrhom i skrivala je zoru. Ali, ptičice u ograđenom vrtu već su započele s pjevanjem. Dala je posaditi uz zidić ograde penjačice koje su najviše mamile ptice i svakog ih je dana hranila mrvicama da bi poboljšali međusobne odnose. Trebalo joj je šest mjeseci da pronađe savršenu brvnaru. Morala se nalaziti na diskretnom položaju, s natkrivenim parkiralištem za automobile, da bi sakrila svoj Daimler i novi Blaineoy Bentley, dva automobila koja su privlačila pažnju. Trebala se usto nalaziti na desetak minuta od parlamenta i Blaienovog ureda, u zgradi Herberta Bakera koja je bila namijenjena članovima vlade. Trebala je nuditi pogled na planinu i imati pogled i na sporedne puteljke, tako da ne bi bilo opasnosti da susretnu prijatelje ili poznanike ili, još gore, Blaineove radne kolege, političke protivnike ili novinare. No, prije svega brvnara joj je trebala davati onaj poseban osjećaj... I kad je konačno ušla u nju, nije opazila ni zamrljane tapete, ni stare tepihe: stane u središte glavne prostorije, pogleda uokolo i osmijehne se: «Ovdje je stanovala sretna porodica! Da, u redu je. Uzimam!» Nekretninu je upisala na ime jedne od njenih kompanija, no, nije povjerila nikome drugome zadatak da je i uredi. Učinila je to osobno, od početka do kraja. «Mora postati savršeno

ljubavno gnijezdo kao ni jedno na cijelome svijetu.« Započne svakodnevno raspravljati sa skupinom zidara i obrtnika koji su srušili zidove između četiriju malih spavaćih soba i pretvorili prostor u budoar sa širokim vratima koja su se otvarala prema vrtu. Iza visokog zida koji je opasavao vrt, nalazio se Tafelberg, sa sivim obronkom iste planine. Dala je napraviti dvije odvojene kupaonice za sebe i za Blainea (za njega u talijanskom mramoru krem boje s crvenkastim umetcima i pozlaćenim slavinama u obliku delfina: za sebe neku vrstu beduinske oaze iza zastora od ružičaste svile). Što se tiče kreveta, bio je prava rijetkost: talijanska renesansa s ukrasima od bjelokosti i zlatnim lističima. «Kad ne znamo što bismo činili, možemo organizirati turnir u polu», reče Blaine vidjevši ga. Iznad tog predivnog kraljevskog kreveta Centaine objesi svog Turnera, sasvim svijetlog s pozlaćenim morem. U dnevni boravak objesi Bonnarda osvjetlivši ga svjetlošću kristalnog lusteru koji je izgledao poput božičnog drvca s vrhom okrenutim prema dolje. Zatim u ormar za stolno posuđe stavi svoju najbolju srebreninu. Zaposli u brvnari četvero stalnih slugu, jedan od njih je bio Blaineov osobni sobar, te jednog vrtlara. Šef kuhinje bio je iz Malezije i znao je prirediti najčarobnija jela na bazi curryja i riže, Blaineovu omiljenu hranu. Centaine sklopi ugovor i sa cvjećaricom koja ih je stalno opskrbljivala žutim svježim ružama, a pobrinula se i da konobu ispuni najboljim vinima iz Welteyredena. Dala je instalirati i zamrzivač za salame, sir, kavijar, maslac, jaja i ostalu hranu, kao i za boce šampanjca. No, usprkos svim delicijama i pažnji, mogli su se smatrati sretnicima kad bi zajedno proveli jednu noć mjesečno. Da, bilo je još ukradenih sati koji su Centaine bili dragocjeni kao siromašnoj prosjakinji: zajednički ručak kad bi parlament imao stanku, ponoćni interludij kad bi sjednica u parlamentu završila kasno u noć, pokoje popodne, ah, Bože, kojih li popodneva! - kad je njegova supruga Isabella mislila da igra polo ili da je na sastanku vlade. Sada Centaine polako okrene glavu na jastuku od čipke i pogleda ga. Jutarnje svjetlo ulazilo je u sobu i osvjetljavao njegove crte lica poput bjelokosti. Pomisli da je bio nalik na kakvog usnulog rimskog cara, s tim nosom i usnama. «Manje zbog ušiju!», pomisli i nasmije se u sebi. Nakon tri godine - čudno! - njegova prisutnost je bila dovoljna da se osjeća poput djevojke. Polako ustane, da mu ne smeta, dohvati četku i klizne u kupaonicu. Započne si češljati crnu kosu, pokušavši pronaći sijede vlasi, no, na sreću ih ne pronađe. Opere si zube, a potom oči plavkastim kolirijem sve dok se nisu započele sjajiti. Zatim stavi kremu na lice i obriše suvišno. Blaine nije volio kad je koristila previše sredstava za uljepšavanje. Upotrijebi bide i osmijehne se ponovno, prisjetivši se Blaineovog čuđenja kad ga je prvi put opazio. «Odlično!», uzviknuo je. «Služi za napajanje konja u kupaonici. Zaista je koristan!», ironično primijeti, praveći se Englez prema tom predmetu. Katkad je bio tako romantičan da je izgledao gotovo poput Francuza.

Centaine se osmjehne od nestrpljenja, dohvati kućnu haljinu od svile iz ormara, stavi je na sebe i ode u kuhinju. Posluga je već bila sva uzbuđena jer je gospodar bio prisutan: obožavali su Blainea. «Jesi li ih uspio pronaći, Hadji?», zapita ga Centaine. Malezijski kuhar se nasmije poput žučkastog patuljka pod svojim turbanom i ponosno pokaže dva velika lososa. «Stigli su jučer brodom», reče. «Hadji, pravi si čarobnjak», pohvali ga Centaine. Losos je bilo Blaineovo omiljeno jelo za doručak. «Hoćeš li mu ga pripremiti kako on voli, zar ne?» Volio ga je u mlijeku. Hadji je izgledao gotovo rastuženo Centaineinom sumnjom. Centaine se jako zabavljala glumeći suprugu, i pretvarajući se kao da Blaine pripada samo njoj. Tako provjeri pažljivo Miriam koja je mljela kavu i Khalila koji mu je skidao mrlju s odjela. Zatim se ponovno vrati u spavaću sobu još uvijek u mraku. Bila je bez daha nagnuvši se nad njim i proučavajući njegove crte lica. Nakon toliko vremena, još uvijek je u njoj budio iste osjećaje. «Puno sam vjernija od bilo koje supruge», promrmlja. «Poslušnija, puna ljubavi...» Blaineova ruka poskoči tako naglo da vrisne od užasa. Dohvati je, baci je na krevet i pokrije plahtom. «Bio si budan!», požali se. «Hej, vragolane, ne mogu nikada imati povjerenja u tebe.» S vremena na vrijeme uspijevali su još uvijek jedno u drugome pobuditi veliku žudnju predajući se jedno drugome jačinom čvrste ljubavi. Čuli su kako Hadji postavlja stol za doručak. Pruži mu kućnu haljinu, od kineske svile, dugačke do stopala. Bila je plava, prepuna perlica na pojasu, i s baršunastim rubovima. Izabrala ju je jer je bila egzotična i sasvim različita od njegova uobičajenog načina odijevanja, koji je bio ozbiljan i gotovo strog. «Ne bih je odjenuo ni pred kim na svijetu», rekao joj je. Nakon prvog šoka, započela mu se sviđati. Držeći se za ruke iziđu na terasu, a Hadji i Miriam bili su ozareni od sreće. Naklonivši se, sačekaju da Blaine i Centaine sjednu za stol. Bio je preplavljen suncem. Bacivši brzo pogled oko sebe Centaine se uvjeri da je sve savršeno, od ruža vazi Lalique do soka od svježeg grejpfruta u srebrenom vrču i kristala Faberge. Zatim započne čitati novine. Uvijek je činila iste stvari po istome redu: najprije naslove, a potom vijesti iz parlamenta - koje je Blaine komentirao raspravljajući s njom - a onda ekonomske stranice i burzu. Konačno, sport, s posebnom pažnjom na vijesti koje su se odnosile na polo. «Hej, vidim da si jučer govorio: Energičan odgovor ministra bez portfelja, kažu ovdje.» Blaine se osmjehne i započne jesti lososa. »Energičan? Ma kakvi, «Ljutit» bi bila prava riječ.» «Što mi možeš reći o tim tajnim društvima?» «Izgleda da se vezuju za Hitlerove ideje i njegove političke stavove koji su podosta barbarski.» «Je li stvar ozbiljna?», zapita Centaine srknuvši kavu. Nikada se nije naviknula na bogat engleski doručak. Pomisao na lososa u rano jutro još je uvijek u njoj budila gnušanje. «Izgleda da ne smatraš važnim što postoje. Nisi mi ni pokušao dati detaljniji odgovor.» Pogleda ga ravno u oči. «Ali, radilo se o pretvaranju, zar ne? Nešto mi skrivaš.» Dobro ga je poznavala. On joj

se osmjehne posramljeno. «Ništa ti ne promakne, zar ne?» «Ne možeš mi reći?» «Da, trebao bih.» Namršti se, ali ona nikada nije iznevjerila njegovo povjerenje. «Jako smo zabrinuti», prizna. «Zapravo Ou Baas smatra da se radi o najvećoj opasnosti koja je ikada postojala od pobune De Weta iz 1914. godine, kad je sakupio postrojbe i stao na stranu Kaisera. Radi se o škakljivom političkom pitanju, koje može postati opasno.» Zastane. Centaine shvati da to nije bilo sve, ali je mirno čekala da joj on to kaže. «U redu», reče. «Ou Baas mi je naložio da provedem istragu - sasvim tajno, naravno - o Ossewa Brandwagu, koje je najekstremnije i najveće od tih tajnih društava. Gore je čak i od Broederbanda.» «A zašto je zadužio baš tebe, Blaine? To je podosta teška stvar, zar ne?» «Da, jako teška. Izabrao me jer sam Afrikaner i trebao bih biti pravedan sudac.» «Naravno da sam i ja čula za Ossewa Brandwag. Godinama se priča o tome, no, izgleda da nitko ne zna previše o tome.» «Radi se o nacionalistima, desničarima, antisemitima i anticrncima: misle da su oni krivi za sva zla na svijetu. Održavaju tajne sastanke usred noći, a iz Mein Kampfa crpe inspiraciju.» «Još ga nisam pročitala. Svi govore o njemu. Postoji li prijevod na engleskom ili francuskom?» «Ja sam pročitao poseban prijevod ministarstva vanjskih poslova. Radi se o nizu noćnih mora, agresivnih namjera i čiste gluposti. Dao bih ti svoj primjerak, ali radi se o lošoj literaturi i te ideje bi te navele na gnušanje.» «Možda nije veliki pisac», prizna Centaine, «no, Blaine, što god da je učinio, Hitler je znao ponovno podignuti Njemačku nakon užasne Weimarske republike. Njemačka je danas jedina zemlja u svijetu gdje ne postoji nezaposlenost, a ekonomija cvjeta. Moje akcije Krupp i Farben su gotovo udvostručile svoju vrijednost u devet mjeseci.» Zastane, opazivši njegov izraz lica. «Nešto nije u redu, Blaine?» Odložio je nož i vilicu i promatrao ju je ravno u oči. »Posjeduješ akcije njemačke industrije naoružanja?«, zapita ju mirno i ona potvrdi. «To je najbolji posao koji sam napravila otkad smo napustili zlatni paritet...» Zastane: nije smjela govoriti o tome. «Nikada te nisam zamolio da učiniš nešto za mene, nije li tako?», zapita ju i ona ozbiljno promisli o tome. «Ne, istina je, nikada me nisi pitao.» «Pa, sada te molim. Prodaj te akcije njemačke industrije oružja.» Izgledala je u nedoumici. «Zašto, Blaine?» «Jer je to isto kao da bi svoj novac uložila u širenje raka, ili financiranje Džingis Khanovih pohoda.» Ona mu ne odgovori, ali njene misli odlutaju daleko. Prvi put kad ju je vidio takvu zabrinuo se, trebalo mu je neko vrijeme da shvati da je kad je imala takav izraz lica, računala u sebi. Nakon toga, bio je oduševljen njenom matematičkom spretnošću. Ponovno se Centaine usredotoči na njega i osmjehne mu se. «Po jučerašnjoj cijeni dobit ću stotinu dvadeset i šest tisuća funta. Bilo je i vrijeme da ih prodam. Čim se telegrafski ured bude otvorio, poručit ću brokeru u Londonu da ih sve proda.» «Hvala, ljubavi moja», reče Blaine i nastavi: «Stalo mi je da profit stvarraš na neki drugi način.» «Možda si krivo prosudio stanje, dragi», primijeti

ona. «Možda Hitler i nije takav bauk kao što se to tebi čini.» «Dovoljno je da je onakav bauk kakav kaže da jeste u Mein Kampfu da si zavrijedi mjesto u muzeju strave i užasa.» Blaine pojede komad lososa i zatvori oči, osjećajući se gotovo u ekstazi. Ona ga je promatrala s užitkom. Blaine proguta lososa, otvori oči i kaže da ne želi više razgovarati o tome. «No, ne govorimo više o tim užasnim stvarima kad je jutro tako lijepo.» Osmjehne joj se. «Pročitaj mi sport, ženo!» Centaine hitro prelista novine i pripremi se da pročita naglas, no, odjednom probljedi i zanjiše se na stolcu. Blaine skoči da bi ju pridržao. «Što je, ljubavi?» Bio je jako uzbuđen i gotovo isto tako blijed kao i ona. Ali, Centaine udalji njegove ruke i ostane promatrati, dršćući s novinama koje je držala u krilu. Blaine pogleda stranicu. Na njoj se nalazio članak o nedjeljnoj utrci u Kenihvorthu, gdje je Centainein pastuh Bonheur izgubio za nekoliko stotinka sekunde. No, takva malenkost nije mogla toliko uzrujati vlasnicu. Zatim opazi da je promatrala dno stranice, i slijedeći njen pogled opazi sliku jednog boksača. Bio je u boksačkom stavu, golih šaka namrštena izraza lica koje nije uspijevalo nagrditi njegovu ljepotu. Centaine nikada nije pokazala ni najmanje zanimanje za boks i Blaine se sav začudi. Njegovo čuđenje nije riješio ni naslov članka, koji je govorio o međusveučilišnom nadmetanju u boksu. Pročita didaskalije ispod naslova. «Lav Kalaharija, Manfred de La Rey, mogući pobjednik, priprema se na težak meč.» «Manfred de La Rey.» Blaine polako pročita to ime, pokušavši se prisjetiti gdje ga je čuo. Zatim se sjeti. «To je dječak kojeg si tražila nakon suđenja u Windhoeku! Je li to on?» Centaine ga ne pogleda, već samo klimne glavom nekoliko puta. «A, tko je on za tebe, Centaine?» Preplavi ju oluja osjećaja i odgovori mu ne misleći. Možda, da je imala vremena za razmišljanje, upotrijebila bi drukčije riječi. «Sin mi je. Moj vanbračni sin.» Blaineove ruke se spuste s njenih ramena i ona začuje njegov prigušeni jecaj. «Mora da sam luda!», pomisli Centaine. «Nikada mu nisam smjela to reći. Blaine ne može shvatiti, mrzit će me.» Nije ga htjela ni pogledati u lice. Znala je da se sada vjerojatno njegov izraz izmijenio u izraz čuđenja, a potom mržnje. Spusti glavu i položi na nju ruke. «Izgubila sam ga», mislila je. «Blaine je presavršen da bi prihvati takvo što.» Zatim ju njegove ruke ponovno dodirnu, podignu je na noge, natjeraju je nježno da ga pogleda. «Ja te volim», jednostavno joj reče, a njoj suze orose obraze. I Zagrlji ga snažno, snažno, sakrivši se u njegovim širokim prsima. «O, Blaine, tako si dobar...» «Ako želiš razgovarati sa mnom o tome, tu sam da bih te poslušao. Ne želiš li, mogu shvatiti i to. Znaj samo da... što god da si učinila... moji se osjećaji za tebe neće izmijeniti.» «Želim ti sve ispričati.» Pokuša prestati plakati i pogleda ga u oči. «Nisam ti htjela ništa sakriti. Već sam ti duže vrijeme namjeravala reći sve, ali nikada nisam smogla hrabrosti.» »Zasigurno će ti nedostajati još što, bez sumnje, ljubavi moja, ali hrabrost zaista ne», reče Blaine te je posjedne

pored sebe i uze joj ruke. «Sada mi ispričaj sve», reče joj. «Dugačka je to priča, Blaine, a znam da se vlada sastaje u devet.» «Državni poslovi mogu sačekati», izjavi. «Tvoja je sreća puno važnija.» Tako mu ispriča sve, kako ju je Lothar de La Rey spasio, do otkrića dijamanata u rudniku Hani i Manfredova rođenja u pustinji. Ništa mu ne zataji: ni svoju ljubav prema Lotharu, ljubav osamljene i ostavljene djevojke za svog spasitelja, ni mržnju koju je osjetila kad je otkrila da je Lothar ubio staru Bušmanku kojoj je dugovala život: način na koji se ta mržnja usredotočila na stvorenje koje je nosila u sebi, i koja je učinila to da ga se odrekne ne vidjevši ga uopće, i ostavivši ga odmah s ocem nakon rođenja. «Bilo je to opako», prošapće. «No bila sam zbunjena i prestrašena, bojala sam se da će me porodica Courteney odbaciti u slučaju da dođem sa svojim vanbračnim sinom. O, Blaine, tisuće puta sam se pokajala, i mrzila sam samu sebe koliko sam mrzila i Lothara de La Reyja.» «Želiš li otići u Johannesburg k njemu?», zapita je Blaine. «Mogli bismo otići avionom i vidjeti boks meč.» Taj prijedlog začudi Centaine. «Otići zajedno?», zapita ga. «Nas dvoje, Blaine?» «Nikada te ne bih ostavio samu. Ta te stvar jako muči.» «Ali, kako ćeš se udaljiti od kuće? Sto će reći Isabella?» «U ovom trenutku ti me trebaš više od nje», kratko joj odgovori. «Dakle, želiš li da odemo?» «O, Blaine, da, molim te!» On opazi kako je promijenila raspoloženje. Fasciniralo ga je koliko je brzo mogla promijeniti raspoloženje, kao ostale žene šešire. Sada je bila živahna, zadovoljna i sretna. «Danas popodne Shasa se vraća s jugozapada, pozvat ću Abea da saznam kad je njegov avion poletio. Ako sve bude u redu, možemo krenuti u Johannesburg sutra ujutro. U koliko sati, Blaine?» «Što je brže moguće», reče joj. «Radit ću danas popodne i javiti se Ou Baasu.» «U ovo doba vrijeme bi trebalo biti dobro: možda ćemo susresti koje nevrijeme iznad velda.» Dohvati mu ruku, okrene je i pogleda na Rolex. «Cheri, ako se požuriš još ćeš stići na vrijeme na sastanak vlade u devet.» Otprati ga do garaže, pozdravi ga poput brižljive supruge i poljubi ga kroz otvoren prozor Bentleyja. «Čim stigne Shasa, nazvat ću te u ured», šapne mu u uho. «Budeš li još na sastanku, ostavit ću poruku Doris.» Bila je to Blaineova sekretarica, jedna od malobrojnih osoba koje su znale za njihovu vezu. Nakon što je otišao, Centaine se trčeći vrati kući i nazove telefonom Abea. Veza s Windhoekom bila je slaba, puna šumova: imala je osjećaj da se Abe Abrahams nalazi na drugom kraju svijeta. «Krenuli su odmah u ranu zoru, prije otprilike pet sati», reče joj gotovo nečujno. «I David je s njima, naravno.» «Kakav je vjetar, Abe?» «Povoljan za njih: vjetar od dvadeset do trideset milja na sat.» «Hvala, otići ću po njih na aerodrom.» «Bolje je da ne ideš», reče Abe malo u nelagodi. «Jučer za večerom, nakon povratka iz rudnika, momci su bili jako zagonetni, a jutros nisu htjeli da ih otpratim do aerodroma. Pretpostavljam da su stoga u društvu, ako mi dopuštaš taj eufemizam.» Centaine se namršti instinktivno, iako u sebi nije uspijevala pronaći nikakva razloga zašto

bi se protivila ljubavnim vezama sina Shase. Uvijek bi pronalazila koju izliku: «To je krv De Thiryjevih. Ne može bez toga», govorila bi uz pomalo ponosa zbog velikog uspjeha Shase sa ženama. Oduči promijeniti temu razgovora. «Hvala, Abe. Potpisala sam za nove koncesije u Namaqualandu, možeš sastaviti ugovor.» Razgovarali su o poslovima još pet minuta, a potom je Centaine spustila slušalicu. Obavi još tri poziva, sva poslovna, a potom nazove i svog tajnika u Welteyredenu i izdiktira mu četiri pisma i brzojav sa zahtjevom da proda akcije Krupp i Farben putem agenta u Londonu. Ponovno prekine telefonski razgovor, pozvavši Hadjija i Miriam te im odredi što će raditi u njenoj odsutnosti. Zatim napravi brzu računicu. Dragon Rapid, odličan plavi i srebreni avion, sasvim brz, za koji ju je Shasa praktički natjerao da ga kupi, stići će u i Youngsfeld prije podneva. «Tko zna jesu li se ukusi što se tiče žena malo popravili od posljednjeg puta što sam ga vidjela s jednom.» Iziđe i sjedne u Daimler te krene uz planinu, ispod Distrkt Sixa, odnosno pitoreskne malezijske četvrti s vijugavim ulicama kojima je odjekivao glas mujezina koji je pozivao vjernike na molitvu, zvukovi rogova ribara koji su izvikivali cijene, i vrisku djece, nalik na glasno pjevušenje. Zatim prođe pored bolnice Groote Schuur i sveučilišta koje se nalazilo u predivnoj zgradi koju je Cecil Rhodes poklonila naciji. «Možda je to najljepše sveučilište na svijetu», pomisli. Golemo zdanje od kamena s velikim stupovima isticalo se na pozadini tamnih borova i golog i visokog obronka planine. Ali, na travnjacima odmah iza sveučilišta, trčale su slobodno male skupine životinja, zebre, elandi (jedna vrsta velikih antilopa), i wildebeest (gazele). Sveučilište je ponovno podsjeti na Shasu. Upravo je završio prvu godinu, postigavši lijep uspjeh, iako ne i prvorazredni. «Uvijek sam se klonio najboljih u razredu», komentirao je Blaine. «Previše su pametni za njihovo dobro i za one koji su im bliski. Draži su mi obični smrtnici, koji se moraju oznojiti i namučiti da bi postigli odličan uspjeh.» «Optužuješ me da ga kvarim», osmjehne mu se ona, «ali ti si taj koji uvijek ima spremnu izliku.» «Ljubavi, znaj da nije lako biti tvoj sin.» «Misliš li da nisam dobra prema njemu?», reče, pomalo ljutito. «I previše. Ali, ne ostavljaš mu prostora. Toliko si uspješna, toliko utjecajna: već ti imaš sve. Što može učiniti da ti dokaže da vrijedi?» «Blaine, uopće ga ne tiraniziram.» «Nisam to rekao, već samo da imaš veliku osobnost. I stoga te i volim, da si običan tiranin ne bi mi se svidjela», nasmije se Blaine te ju zagrlji. «Moraš malo popustiti, Centaine, ostaviti mu da učini i koju grešku, i da osvoji koji uspjeh i za sebe. Ako voli veliki lov, iako se ti ne slažeš da on ubija životinje, koje se poslije ne jedu, moraš uzeti u obzir činjenicu da su Courteneyjevi uvijek bili, svi odreda, strastveni lovci i moraš ga ostaviti da i on to čini. Stari general Courteney ubio je na stotine slonova, a i Shasin tata je bio lovac: pusti da dječak ide njihovim tragovima. Znaš, to i polo jedine su stvari koje ti nisi učinila prije njega.» «I letjeti», precizira ona.

«Istina je, i letjeti.» «U redu, pustit ću da ubija životinje. Ali, sada mi reci, Blaine, hoće li ga izabrati u olimpijsku ekipu za polo?» »Iskreno rečeno, mislim da ne, draga.» «Ali, dobar je! I ti si rekao da je odličan.» «Da», prizna Blaine. «Dovoljno je dobar, ima dobro oko i pokret, ali nema iskustva. Da ga izaberu, bio bi zasigurno najmlađi igrač pola koji sudjeluje na Olimpijadi. Ali ne vjerujem da će biti. Clive Ramsay je još uvijek draži kao broj dva.» Ona ga pogleda i on izdrži njen pogled ne trepnuvši. Znao je što misli: da izbor ekipe ovisi i o njenom kapetanu, odnosno o Blaineu osobno. «David će otići u Berlin», nastavi Centaine. «Ali David Abrahams je ljudska gazela», primijeti Blaine, gubeći strpljenje. «Na dvjesto metara, njegovo je vrijeme četvrto u svijetu: a na četrismo je treći. A mladi Shasa se bori za mjesto u ekipi među desetak konjanika najboljih u svijetu.» «Dala bih sve samo da Shasa ode u Berlin.» «Znam dobro», prizna ozbiljno Blaine. Jednom kad je bilo odlučeno da će Shasa studirati tamo, a ne u Oxfordu, Centaine je donirala fakultetu inženjerstva u Cape Townu novi paviljon, koji se sada zvao paviljon Courteney. Da, znao je da ni jedna cijena nije prevelika za nju. «Uvjeravam te, ljubavi moja, da ću dobro paziti...», zastane i ona načuli uši sasvim se usredotočivši na njegove riječi, «i izići iz sobe čim čujem Shasino ime.» «Uvijek je tako krijepostan!», pomisli, okrećući volan Daimlera, osjećajući se frustriranom nakon tih riječi. Aerodrom je bio pust. Parkira Daimlera iza hangara gdje ju Shasa s visine nije mogao opaziti. Zatim uze iz prtljažnika pokrivač i legne ispod stabla na rubu travnate piste. Bio je predivan ljetni dan, pun svjetlosti, s nekoliko oblaka iznad planine i svježim povjetarcem koji je šumio među borovima i ublažavao sparinu. Smjesti se udobno i nastavi čitati Novi svijet Aldousa Huxleyja, koji je pokušavala dovršiti već tjedan dana, prekidajući se s vremena na vrijeme da bi pogledala prema nebu. David Abrahams bio je strastveni pilot gotovo u istoj mjeri koliko i trkač. To ga je i na početku zblížilo sa Shasom. Iako je Abe Abrahams radio za Centaine već dugo vremena i postao njen stari prijatelj, dva dječaka su se «otkrila» tek na fakultetu. Otad su postali nerazdvojni i osnovali su sveučilišni klub pilota kojemu je Centaine poklonila Tiger Moth za vježbu. David je studirao pravo i bilo je samo po sebi razumljivo da će nakon diplome započeti raditi u odvjetničkom uredu svoga oca u Windhoeku, postavši praktički i on Centainein zaposlenik. Ona ga je, stoga, već godinama promatrala, i nije u njemu opazila nikakve poroke, te je odobravala njegovo prijateljstvo sa Shasom. David je bio viši od oca, imao je vitko tijelo trkača i ne baš lijepo, ali simpatično lice, s crnim kovrčama i velikim nosom koji je naslijedio od Abea. Njegova ljepota bile su crne semitske oči i dugačke i nježne ruke kojima je sada upravljao avionom. Letio je tako da je izgledao poput svećenika udubljenog u misu. Odnosio se prema stroju kao prema živom stvorenju, dok je Shasa upravljao poput inženjera, sasvim spretno i sigurno, ali bez Davidove mistične strasti. Strast koju

je David ulagao i u trčanje i u još mnogo stvari u svome životu. Bio je to jedan od razloga zašto ga je Shasa volio. Pridodavao je pokoji začim Shasinom životu, povećavao je zadovoljstvo stvari koje su činili zajedno. Posljednjih nekoliko tjedana bilo bi nepodnošljivo da nije bilo Davida. Uz Centainein blagoslov, koji je bio zanijekan gotovo cijelih godinu dana, a potom zagonetno dobiven u posljednji čas, dvojica su uzela Dragon Rapidi dan nakon posljednjih ispita krenuli za rudnik Hani. Tu je doktor Twentyman Jones dao pripremiti kamione sa stvarima za kampiranje, poslugom, i kuharom. Jedan od geologa poduzeća, koji je volio život na čistome zraku i lov na najopasnije životinje, bio je imenovan za vođu ekspedicije. Njihov krajnji cilj bio je daleki nedodirnuti dio prirode između Angole i Bechuanalanda. Prilaz tom dijelu bio je jako težak i lov je bio zabranjen osim u izvanrednim okolnostima. Ljubomorni lovci su govorili da se radi o privatnom rezervatu za lov članova južnoafričkog parlamenta i vlade. Blaine Malcomess je uspio dobiti i za njih dozvolu. Pod vodstvom staroga geologa i zahvaljujući njegovoj čvrstoj ruci i iskustvu, dvojica mladića ubrzo su shvatila i započela cijeniti netaknutu prirodu i život koji je ona davala. U roku od nekoliko tjedana naučio ih je koje je čovjekovo mjesto u krhkoj ravnoteži okoliša i naučio ih principima etičkog lova. «Smrt svake pojedinačne životinje je tužna stvar, ali i neizbježna. Tragedija bi bila da izumre šuma, močvara ili savana koje hrane sve te vrste», objasni im. «Da kralj i plemstvo u Europi nisu bili pohlepni lovci, danas medvjed, jelen ili divlja svinja ne bi bili u izumiranju. Lovci su bili ti koji su spasili šumu od sječe i pluga seljaka.» Dva mladića slušala su pažljivo pred logorskom vatrom. «Tko lovi iz ljubavi prema životinjama koje goni, zaštitit će ženke i nezrele životinje od ostalih, i spasit će šume od koza i ostalih domaćih životinja. Ne, mladi moji prijatelji, Robin Hood je bio prljavi razbojnik, a šerif od Nothingama bio je u pravu.» Tako su provodili čarobne dane u makiji, udaljavajući se od tabora u ranu zoru, ako ne i ranije, i vraćajući se tek nakon zalaska sunca. Svatko od obojice uspio je ubiti vlastitog lava osjetivši tugu i uzbuđenost lovca: na kraju su obojica bili odlučni u zaštiti te divlje i lijepe zemlje od pohlepnih ljudi neznalica. I Shasa, kojemu je već od rođenja bilo određeno veliko bogatstvo i visok položaj u društvu, shvati koliko će jednoga dana zbog toga imati i odgovornosti. Žene su se pokazale gotovo sasvim suviše, kao što ga je David već bio upozorio: no, usprkos tome, Shasa je htio da i one idu s njima. Jedna za njega, a jedna za Davida. Shasina odabranica imala je gotovo trideset godina. «Na staroj violini sviraju se najljepše pjesme», uvjeravao je Davida. Bila je razvedena. «Nikada ne vježbam na konjima za polo koji mi pripadaju.» Imala je goleme plave oči, crvene usne i nije bila previše inteligentna. David ju je nazvao Jumbo. «Ima toliko tvrdu glavu da bi po njoj mogli hodati slonovi.» Shasa joj je rekao da povede i prijateljicu za Davida. I ona je izabrala visoku i smeđokosu gospođu, također

razvedenu. Bila je nevjerojatno prepuna lančića, narukvica, broševa. Bila je upečatljiva, no, nije mnogo razgovarala, osim kad bi pitala još pića. David ju je nazvao Deva, jer je neprestano bila žedna. No, usprkos tome, dvije žene pokazale su se idealnim, jer su im davale ono što su od njih i tražili uz potrebno iskustvo; danom su uživale u taboru, a navečer, pred logorskom vatrom, nisu sabotirale razgovore već su u njima sudjelovale. «Bio je to možda najzabavniji odmor koji sam ikada doživio», reče Shasa povukavši se i ostavivši Davidu da upravlja Dragon Rapidom. Pogled mu odluta u beskonačnost. Odmah se trgne i pogleda na sat. »Nedostaje još sat vremena prije slijetanja u Cape Townu! Samo nastavi tako dalje!«, reče Davidu i otkopča pojas. «Kamo ćeš?», zapita ga David. «Neću te zbuniti odgovorivši na to pitanje, ali nemoj se začuditi kad budeš ugledao Devu za nekoliko trenutaka.» «Znaš, ti me jako brineš», reče David, ozbiljna izraza lica. «Budeš li ovako nastavio, nešto ćeš razbiti.» «Nikada se nisam osjećao tako dobro», uvjeri ga Shasa i ustane sa sjedala. «Nisam mislio na tebe, mladiću, već na onu jadnicu», reče zanijekavši glavom. Shasa se nasmije i potapša ga po ramenima i uđe u kabinu. Deva podigne pogled prema njemu i prevrne gin tonik na majicu. Jumbo se nasmije, i odmakne se učinivši mjesta Shasi na sjedalu pored sebe. On joj šapne nešto u uho i Jumbo je izgledala malo u nedoumici, s izrazom koji i nije bio tako čudan za nju. «Klub 2000 metara nadmorske visine? O čemu je riječ?» Shasa joj ponovno nešto šapne u uho i ona pogleda kroz prozor prema dolje. «Nebeski Bože! Nisam mislila da smo tako visoko gore!» «Članovi imaju pravo na posebno odličje, reče joj Shasa, «svo od zlata i dragulja.» Jumbo pokaže veće zanimanje. «O, nebesa! Kakvo odličje?» «Vrabicu koja leti, sa zlatnim krilima i dijamantnim očima.» «Vrabicu? A zašto baš vrabicu...» Zastane, dok je započela shvaćati. «Shasa Courteney, užasan si!» Spusti pogled i trepne očima dva ili tri puta, dok je Shasa namignuo Devi koja je sjedila nasuprot njima. «Mislim da ti David želi nešto reći.» Deva se poslušno ustane, sa čašom u ruci i svim zvučnim ukrasima i započne teturati prema pilotskoj kabini. Sat kasnije Shasa se pojavi na nebu aerodroma sa strane planine i sleti sasvim lagano poput nekoga tko maže maslac na toplu krišku kruha. Prije nego što je avion potrošio zalet, okrene njušku prema hangaru i otkotrlja se u tom pravcu. Uđe u hangar i ugasi pokretače. Upravo u tom trenutku opazi žuti Daimler na dnu zdanja. «Svi vrazi, mama je tu! Sakrij ljepotice ispod sjedala!» «Prekasno», zareži David. «Jumbo je već pozdravlja s prozora.» Shasa se pripremi na majčin bijes dok je Jumbo silazila smijuljeći se i pridržavajući Devu koju noge više nisu držale. Centaine ne reče ništa, no, već je pozvala taksi. Kako je znala za dvije žene, Shasa nikada ne bi shvatio, a nije se usuđivao ni pitati: Centaine ih pozove naredničkom gestom ruke, a one se smjeste u taksi dok ih je ona ošinula pogledom i zapovjedila Shasi da stavi prtljagu u prtljažnik

kristalno jasnim glasom. Završivši sve to, otpusti taksi poručivši vozaču da ih preveze gdje god to one žele. Deva se zavalila u sjedalo, ali Jumbo se nagne na prozor i pozdravi Shasu mašući rukom sve dok se ne izgubi iz vidokruga. Shasa, pognute glave, čekao je hladne sarkazme svoje majke. «Jesi li dobro putovao, dragi?», zapita ga nježno Centaine, te mu pruži obraz na poljubac, a dvije djevojke više ni ne spomene. «Odlično!» Shasa poljubi majku s puno zahvalnosti i s vidljivim olakšanjem, osim što je bio sretan što je ponovno vidi, i odmah joj započne prepričavati sve o safariju, ali ona ga britko prekine: «Kasnije», reče. «Sada hoću da se pobrineš da ponovno provjeriš avion jer sutra letimo u Johannesburg.» U Johannesburgu se smjeste u Carltonu. Centaine je posjedovala trideset posto akcija tog poduzeća, i stoga je svaki put kada bi dolazila imala na raspolaganju kraljevsku suitu. Hotelu je bila potrebna sanacija, ali imao je prednost što se nalazio u središtu Johannesburga. Preoblačeći se za večeru Centaine uzme u obzir mogućnost da do temelja sruši zgradu. Dat će izraditi projekt od svojih arhitekta, odluči, a potom odagna razmišljanja o poslovnim stvarima, a ostatak večeri svu svoju pažnju usmjeri na Blainea. Ne mareći za čavrljanja, plesali su do dva ujutro u dvorani za ples koja se nalazila u hotelu. Dan kasnije Blaine je morao susresti gomilu ljudi u Pretoriji — njegova izlika za Isabellu. Tako je Centaine mogla dan provesti sa Shasom. Ujutro su prisustvovali aukciji konja, ali cijene su bile smiješno visoke i nije prodan ni jedan konj. Ručali su u East Africanu gdje je Centaine više od jela uživala u znatizeljnim pogledima drugih žena. Popodne odu u zoološki vrt. Hraneći majmune i vozeći se brodicom po jezeru, raspravljali su o Shasinim budućim planovima, a Centaine je bila jako radosna saznajući da je, čim bude diplomirao i specijalizirao, odlučio preuzeti svoj dio odgovornosti u Courteney mining and finance. Stigli su u Carlton prerano, ostavivši si puno vremena da se presvuku za boks meč. Blaine, već u smokingu, imao je u ruci whiskey i sodu: bio je zavaljen u fotelju i promatrao je Centaine kako se odijeva. Njoj se to jako sviđalo. Bilo je to kao da se igraju mladenaca. Pozove ga k sebi da joj pomogne staviti naušnice, a potom se okrene pred njim, tako da je večernja haljina lepršala oko nje. «Nikada nisam otišla na boks meč, Blaine. Nismo li možda odjeveni previše elegantno?» »Uvjeravam te da je crna kravata obvezatna.« «Bože mili, tako sam nervozna. Ne znam ni što ću mu reći, ako budem imala priliku za to...» Uzdahne. «Jesi li nabavio karte?» Pokaže joj ih uz osmijeh. «Prvi red. Unajmio sam i vozača s automobilom.» Shasa uđe već odjeven, sa šalom od bijele svile na ramenima i kravatom koju nije uredno zavezao kako bi istaknuo da nije samo ljepuška marioneta. «Bože, kako je lijep», pomisli Centaine dok joj je srce jače zakucalo. «Kako da ga spasim od harpija?» Shasa ju poljubi, a potom joj natoči uobičajenu čašu šampanjca prije odlaska. «Hoćete li još jednu čašu whiskeyja, gospodine?», zapita

Blainea. «Hvala, ali nikada ne pijem više od jedne čaše, Shasa», odbije ga Blaine. Shasa ulije sebi ginger, a Centaine pomisli s olakšanjem da alkohol neće predstavljati problem za sina. «Dobro, mama», reče Shasa podignuvši čašu. «Nazdravljam tvom novom zanimanju za plemenito umijeće boksa. Znaš li uopće o čemu je riječ?» «Mislim da se radi o dva mladića koji se pokušavaju međusobno ubiti okruženi konopima, nije li tako?» Blaine prasne u smijeh. «Upravo tako, samo što je krug, zapravo četverokut, Centaine.» Nikada nije koristio umanjene pred Shasom, i često se pitala sumnja li njen sin u karakter njihove veze. Zasiurno je nešto morao znati, ali večeras je imala i previše misli da otvara još i ta vrata u mrak. Popije šampanjac, a potom, predivna u večernjoj haljini, sa sjajnim dijamantima, iziđe, pod rukom dva muškarca, najvažnija u njenom životu, i smjesti se u limuzinu koja ih je čekala. Ulice sveučilišne četvrti oko dvorane bile su prepune parkiranih automobila. Na kolnicima je vrvjela gomila ljudi, studenata i strastvenih navijača boksa koji su se kretali prema mjestu meča, tako da je vozač ostao blokiran u prometu i oni su morali sići tristo metara prije ulaza. Tako i oni krenu zajedno s gomilom koja se kretala pješice. Atmosfera u dvorani iskazivala je nestrpljenje i bilo je jako bučno. Kad su se smjestili u prvom redu, Centaine primijeti s olakšanjem da su svi, u prva tri reda sjedala, bili odjeveni u večernja odjela ili haljine, i da je bilo isto toliko žena kao i muškaraca. Bojala se da će biti jedina. Započnu susreti i Centaine se pokušava pretvarati da je Blaineova objašnjenja zanimaju; no, ti boksači tako lagani podsjećali su je na pijetlove koji su se borili, a brzina udaraca varala je oči. Osim toga, nije došla radi njih. Završi još jedan susret i Blaine, proučivši program, upozori ju da je sada stizao vrhunac. Gledatelji su neprestano uzvikivali, željni krvi. «Evo ga», reče joj Blaine dodirnuvši joj ruku. Centaine se nije mogla okrenuti. Zažali što je uopće došla, nije htjela da je on vidi. Manfred de La Rey popeo se u ring prvi, zajedno s trenerom i pomagačima. Studenti koji su došli iz Stellenboscha zarežali su gotovo ratnički mašući zastavama. Odmah im odgovori krik studenata iz Witwatersranda, čiji je pobjednik boksa kod kuće i imao je puno navijača. Buka je bila golema. Manfred zapleše držeći rukavice iznad glave sa svilenim ogrtačem koji je lepršao na sve strane poput sudske toge. Kosa mu je narasla, i usprkos modi, nije je slijepio briljantinom, već mu je slobodno viorila: nije uzalud prozvan lavom Kalaharija! Imao je izraženu čeljust, gotovo previše, i imao je lijepe crte lica. No, pogađale su oči: jasne, neoprostive i zvjerske, kao one velikog lava po kojem su ga novine i prozvale. Ramena su mu bila jako široka, a bokovi uski, i na cijelom tijelu nije bilo ni trunka masnoće, ili visećeg mesa. Ispod kože mogli su mu se brojiti mišići jedan po jedan. Shasa se ukoči na sjedalu, prepoznavši ga. Stisne zube prisjetivši se jačine udaraca koje mu je taj tip dao dok su još bili djeca, i ponovno osjeti u grlu mrtvu ribu koja ga je gotovo poslala k Stvoritelju. Bilo je kao da

sve te godine uopće nisu prošle. «Poznajem ga, mama», reče joj kroz zube. «To je onaj s kojim sam se posvađao na molu u Walvis Bayju.» Centaine mu položi ruku na njegovu da ga ušutka, ali ne progovori niti ga pogleda. Umjesto toga ukrade Blaineov pogled i to što opazi ju pogodi. Blaineov izraz lica bio je jako tužan, bijes i bol koje je gotovo mogla opipati. Na tisuće milja udaljenosti uspijevaio je biti suosjećajan i shvatiti: ali pred živim dokazom njene afere, mogao je samo misliti na muškarca s kojim je napravila to kopile, i na njen pristanak, zapravo, uz njen pristanak u tom odnosu. Mislio je na njeno tijelo koje je trebalo biti samo njegovo, uz tijelo neznanca i neprijatelja za kojeg je riskirao i vlastiti život. «Bože mili, zašto sam došla?» Mučila se. Zatim osjeti kao da se nešto topi u njoj i znala je odgovor: «Krv moje krvi», pomisli. Prisjeti se težine koju je nosila, i prve znakove života koje je pokazao u njoj, i svih tih trenutaka koji su ju gotovo gušili. Krik nakon rođenja ponovno odjekne u njenim ušima i zagluši ju. «Moj sin!», gotovo uzvikne iz sveg glasa. «To je moj sin!» Predivan gladijator u ringu okrene glavu u njenom pravcu i opazi je. Spusti rukavice i zagleda se u nju s toliko otrova u tim žutim očima, toliko mržnje i bijesa, da ju to pogodi poput željezne šipke u puno lice. Zatim se Manfred de La Rey namjerno okrene i ode u svoj kut. Trojica, Blaine, Centaine i Shasa sjedili su u tišini, usred gomile koja je urlala od uzbuđenja. Nitko nije gledao ostale, samo se Centaine njihala, ugrizavši se za usnu da ne bi drhtala. Pobjednik se također uspnje u ring. Lan Rushmore je bio dva centimetara niži od Manfreda, ali širi u ramenima s većim grudnim košem. Imao je majmunski dugačke ruke i mišićave, a tako kratak vrat da je izgledalo kao da ga uopće nema. Na glavi su mu rasle guste crne kovrče i sve u svemu novopečeni inženjer izgledao je poput jake i opasne divlje svinje. Zazvoni gong i uz buku gomile dva boksača zauzmu središnji prostor ringa. Centaine zastenje instinktivno nakon prvog udarca u meso i kosti. U usporedbi s prethodnim mečevima, ovaj je izgledao poput pravog gladijatorskog prizora. Nije uspijevala definirati koji je boksač bolji, kružili su jedan oko drugoga, izmjenjujući si užasne udarce. Gomila je postajala sve glasnija i glasnija. Odjednom, kao što je i počela, igra tako i završi, boksači se razdvoje i vrate se na svoja mjesta u kutu, među bijelo odjevene pomagače koji odmah započnu s brisanjem i masažom šapćući im riječi ohrabrenja. Manfred popije gutljaj iz boce koju mu je trener, golem s crnom bradom, pružio. Ispere si zube, a potom pogleda prema Centaine, pronašavši ju usred gomile svojim žutim pogledom, i ne spuštajući ga, ispljune vodu u kablič ispod nogu. Centaine shvati da je to bio znak gnušanja koji je posvećen njoj: ispljunuo je sav bijes: prođu ju trnci od straha. Začuje Blainea da je nešto rekao. «Za mene je runda završila neriješeno. De La Rey nije ništa olakšao drugome, a vidi se da ga se Rushmore boji.» Zatim boksači ponovno ustanu na zvuk gonga i započnu kružiti jedan oko drugoga, izmjenjujući si udarce. Izgledali su

umorno, nakon svakog udarca, njihova su tijela bila sjajna od znoja i puna crvenih mrlja gdje su stigli protivnički udarci. Stvar se nastavila još poduže vremena i Centaine osjeti da joj se povraća od primitivnog nasilja tog prizora, zbog buke, mirisa i bijesa koji je borba razvila. «Ovu rundu pobijedio je Rushmore», mirno joj reče Blaine na kraju runde, i Centaine ga je mrzila, čak zbog te mirnoće. Osjećala je da je na čelu imala ljepljiv sloj znoja, ne uspijevajući više kontrolirati gnušanje, dok je Blaine nastavljao: «De La Rey će ga morati srušiti na pod u roku od dvije runde, inače će ga Rushmore postupno uništiti. Svakog trenutka postaje sve sigurniji u sebe.» Htjela je skočiti na noge i pobjeći, ali noge su joj zakazale. Zatim zazvoni gong, i dvojica se vrate pod reflektore. Centaine pokuša skrenuti pogled s njih, ali ne uspije: nastavila je promatrati ih zadivljena i vidi kako se sve dogodilo, svaki detalj, znajući a nikada neće zaboraviti. Opazi crvenu rukavicu kako ulazi u obranu protivnika, opazi glavu drugog kako se saginje unatrag. Opazi svaku kap znoja koja je poletjela s tijela. Začuje udarac i šum nečega što se lomilo, zubi, kosti i uzvikne, ali njen krik gomila prekrije urlicima. Ugura si prste u usta dok su udarci nastavljali padati (tako brzi da su nestajali pred očima, tako brzi da su zujili), a jedno je lice postajalo maska krvavog mesa. Nastavi urlikati promatrajući ubilački bijes u žutim očima sina kojeg je rodila, promatrajući ga kako se pretvarao u zvijer, dok je mladić koji je stajao pred njim postajao marioneta koju noge više gotovo nisu držale, a potom je pao unatraske završivši na podu, otvorenih očiju uperenih prema svjetlima reflektora iznad ringa ne vidjevši ih, i dišući kroz razbijen okrvavljeni nos. Manfred de La Rey, još uvijek na nogama i s ubilačkim pogledom, plesao je iznad njega tako fanatično da je Centaine očekivala da će započeti urlikati poput vuka, ili da se baci na boksača na tlu, da bi ga dokrajčio. «Odvedi me odovud, Blaine», jecala je. «Odvedi me daleko od ovog mjesta.» Njegove je ruke podignu i povedu van, u noć. Iza njih buka gomile postajala je sve slabija. Centaine udahne duboko i pohlepno svjež zrak poput osobe koju su u posljednji trenutak spasili od gušenja. «Lav Kalaharija si je zaradio kartu do Berlina», govorio je golemi naslov. Centaine prođu trnci prisjetivši se prizora, i baci novine te dohvati telefon na ormariću. «Shasa, kad se možemo vratiti kući?», zapita ga čim je čula sinovljev glas još uvijek mamuran od sna. Blaine uđe u kupaonicu, s obrazima bijelim od pjene za brijanje. «Dakle, odlučila si?», zapita ju. «Nema smisla pokušavati razgovarati s njim», odgovori mu. «Jesi li i ti vidio kako me promatra?» «Možda drugi put...», pokuša ju utješiti. No, opazi očaj u njenim očima i snažno ju zagri.

David Abrahams je popravio rekord za sekundu na 200 metara prvi dan vježbanja za Olimpijadu. No, manje je dobro otrčao za sekundu 400 metara. Njegovo je ime odmah uvršteno u ekipu lake atletike. Shasa koje je sjedio pored njega, bio je prvi koji mu je čestitao i

potapšao ga po ramenima. David će otići u Berlin. Dva tjedna kasnije započnu selekcije za olimpijsku ekipu u polu, u Inanda klubu u Johannesburgu, i Shasa uđe u ekipu b mogućih članova, naspram ekipe a, koju je predvodio Blaine, vjerojatnih, u posljednjoj utakmici predolimpijskog turnira. Sjedeći na tribini Centaine je promatrala jednu od Shasinih najboljih utakmica, ali s očajem u srcu shvati da to nije bilo dovoljno. Nije pogriješio ni jedan jedini udarac u prvih pet vremena, a jednom prilikom dohvati loptu pod Blaineovim konjem tako spretno i lijepo da su se svi gledatelji podigli na noge. No, još uvijek nije bio dovoljno dobar, i ona je to znala. Clive Ramsay, Shasin protivnik za mjesto broj dva otići će u Berlin, igrao je dobro cijeli tjedan. Bio je muškarac od četrdeset i dvije godine, s karijerom punom velikih pobjeda: s Blaineom Malcomessom je odigrao bar trideset međunarodnih susreta. Njegova karijera igrača pola je bila na vrhuncu i Centaine je dobro znala da ga nisu mogli ostaviti izvan ekipe da bi uzeli mlađeg igrača, smionijeg, vjerojatno, možda i talentiranijeg, ali manje iskusnog. Gotovo da ih je vidjela kako tresu glavom, svi složni u odluci: «Mladi Courteney će biti u ekipi sljedeći put.» Već ih je mrzila - uključujući i Blainea! - kad gledatelji odjednom uzviknu i svi skoče na noge, pa i ona. Hvala Bogu, Shasa je jasno izišao iz gomile i galopirao sa strane, spreman da se utrukuje s brojem jedan, još jedna mlada nada, koja se sada borila protiv Cliyea Ramsayja u sredini polja. Vjerojatno faul nije bio namjeran, ali učinjen je od želje da se istakne: no, Shasin član ekipe napravio je faul nad Cliveom Ramsayjem, čiji je konj pao na koljena i igrač je poletio na tvrdo tlo. Na rendgenskim zrakama otkrilo se da se radi o frakturi bedrenične kosti i kirurg ga je morao operirati. «Bez igre bar godinu dana», zapovjedio je kad se Cliye Ramsay probudio iz anestezije. Kad su se izbornici sastali, Centaine je strepila nad odlukom. Kao što joj je rekao, Blaine se udalji iz sobe kad je spomenuto Shasino ime. No, ulazeći, dočeka ga gromki glas predsjednika. «Dakle, u redu je, mladi Courteney će zamijeniti Clivea.» Usprkos svemu Blaine osjeti velik ponos i sreću. Shasa Courteney bio je mladić koji se najviše približavao idealnom sinu kojeg nikada nije imao. Čim je mogao, Blaine javi vijest Centaine. «Tek u petak će izvijestiti o tome, ali Shasa ima već u džepu kartu za Berlin.» Centaine nije više znala što bi od radosti. «O, Blaine, ljubavi, kako ću se suzdržati do petka?», uzvikne. «Ah, bit će lijepo otići u Berlin, sve troje zajedno! Možemo uzeti Daimler i voziti se uzduž i poprijeko Europom. Shasa nije nikada bio u Mort Homme. Možemo se zastaviti nekoliko dana u Parizu, gdje ćeš me povesti na večeru kod Laserre! Treba srediti toliko toga, ali možemo o tome porazgovarati u subotu kad se budemo vidjeli.» «U subotu?» Zaboravio je, razumjela je to po boji glasa. »Rođendan Sira Garryja, piknik na planini!» Uzdahne, očajna. «O, Blaine, to je jedan od malobrojnih dana u godini kad možemo legitimno biti zajedno!» «Zar je već rođendan Sira Garryja? Što se

dogodilo? Skratila se godina?», zadirkivao ju je. «Hajde, Blaine, zaboravio si», optuži ga. «Ne možeš me iznevjeriti: ove se godine radi o dvostrukom slavlju, rođendan i izbor Shase za Olimpijadu. Obećaj mi da ćeš doći, Blaine!» «Obećanjem ti, ljubavi, bit ću s vama.» Centaine nikada nije saznala koliko ga je stajalo to obećanje. Isabella mu je to naplatila rafiniranom opakošću. Morfij joj je kvario karakter, stalno je sebi ponavljao Blaine. Inače bi još uvijek bila nježna i ljubazna osoba koju je oženio. Glavni krivac bila je neprekidna bol i droga što je bila razdražljiva, pokušao ju je opravdati i spasiti poštovanje i ljubav koju je osjećao prema njoj. Pokuša se prisjetiti njene nekadašnje dražesti, tako nježne i eterične da je izgledala poput tek procvalog pupoljka: no, ta je dražest nestala već dugo vremena, latice ruže uvele su i mirisale su na propadanje. Slatkasti miris droge osjećao se po cijelom njenom tijelu, miris koji je on mrzio. Sve mu je teže bilo ostati uz nju. Taj pogled, taj loš miris su ga vrijeđali, no, istodobno su ga ispunjavali nemoćnom samilosti i grižnjom savjesti zbog njegove nevjere. Postala je mršava poput skeleta. Nije više bilo mesa oko kostiju nogu koje su izgledale poput štaka, savršeno ravne i bez oblika, isprekidane koljenima završavajući s golemim stopalima, velikim, ali i beskorisnim. Čak su i ruke bile jako mršave. Nije bilo mesa ni na licu. Usne su se povukle prema zubima koji su se sada isticali. Kad se pokušavala nasmijati, izgledala je poput mrtvačeve lubanje, ili još je gore izgledala - što se sve češće događalo - kada bi joj se na licu pojavila koja grimasa ljutnje otkrivajući joj zube i gotovo bijelo meso. I put joj je postala bijela poput riže, i bez imalo života, tako tanka i prozirna da su joj se na rukama i čelu mogle nazrijeti plavkaste vene. Oči su bile jedine još žive na njenom licu. Sada su se u njima mogli opaziti zlobni pogledi, kao da ga mrzi zbog njegovog još uvijek zdravog tijela, dok je njeno bilo uništeno i nije služilo ničemu. «Kako mi možeš učiniti takvo što, Blaine?», zapita ga uz žaljenje kao što se događalo često. «Obećao si mi, Blaine. I sam Bog zna da te i ovako viđam tako rijetko. Radovala sam se ovom vikendu već toliko dugo...», i nastavljala je govoriti, a on ma koliko se trudio da ne misli na to, vidio je njeno tijelo. Prošlo je gotovo sedam godina otkako ju je posljednji put vidio bez odjeće kad je, prije mjesec dana ušao u svlačionicu, misleći da je ona u paviljonu cijeli dan. Umjesto toga bila je gola na krevetu, dok ju je medicinska sestra masirala. Užas mu je vjerojatno ostao na licu i dvije žene su ga opazile pogledavši ga iznenađeno. Na Isabellinim mršavim prsima mogla su se prebrojiti rebra. Grudi su bile sasvim mlohave i visjele su poput vreća kože do pazuha. Noge su bile sasvim tanašne, da je između oba bedra bilo puno praznog prostora. «Odlazi!», uzviknula mu je, i on je odmah skrenuo pogled i gotovo pobjegao iz sobe. «Nemoj više nikada ući ovamo!» A sad je njen glas imao isti histeričan ton. «Odi na taj piknik, budući da baš moraš. Znam dobro da sam ti samo na teret. Znam da ne uspijevaš ostati sa mnom više od nekoliko minuta...» Nije

više mogao izdržati. Podigne ruku da bi je ušutkao. «U pravu si, draga. Bio sam egoist što sam ti to spomenuo. Ne govorimo više o tome, doći ću s tobom.» Opazi pobjednički bljesak u njenim očima, i odjednom, prvi put, osjeti da ju mrzi. Prije nego što se mogao kontrolirati pomisli: «Zašto ne umre? Bilo bi bolje za nju i za sve da umre.» Užasnut samim sobom, prepun grižnje savjesti, potrči odmah prema njoj, nagne se pored kolica i uzevši joj mršavu ruku, poljubi joj usne. «Oprosti mi, molim te.» No, ponovno, nehotice, u mislima mu se stvori njena slika u lijesu. Ležala je lijepa i sretna kao nekada, s predivnom, gustom kosom na bijelom jastuku. Sklopi oči pokušavši odagnati te misli, no, ne uspije: taj prizor ostajao mu je u mislima, čak i kada joj je držao ruku. Ona se dohvati za nju. «Bit će lijepo moći biti neko vrijeme zajedno.» Onemogući mu da se odvoji o nje. »Nemamo više puno mogućnosti da razgovaramo... sve vrijeme provodiš u parlamentu, a ako nisi na sastanku, onda igraš polo.» «Viđamo se svakodnevno, ujutro i navečer.» «Da, znam, ali nikada ne razgovaramo. Nismo uopće razgovarali o Berlinu, a vrijeme ističe.» «A o čemu bismo trebali razgovarati što se toga tiče, draga moja?», zapita ju oprezno, izvukavši se iz njena stiska i sjedne na svoju fotelju, na drugoj strani paviljona. «O mnogočemu, Blaine.» Osmjehne mu se, otkrivši bijelo meso iza napetih usana. Davale su joj prepreden izraz lica, koji je njemu smetao. «Trebamo se dogovoriti oko nekoliko stvari. Kada polazite s ekipom?» «Ne znam hoću li ići s ekipom», reče Blaine. «Možda ću krenuti nekoliko tjedana ranije i posjetiti London i Pariz da bih vodio političke razgovore s tim vladama i nastavio za Berlin.» «Trebaju sve urediti da bih mogla i ja ići s tobom», reče Isabella, i on se trebao dobro kontrolirati jer ga je pažljivo promatrala. «Da», reče, «trebat će organizirati svaku stvar na najbolji mogući način.» Čak i pomisao na to bila je nesnošljiva. Žudio je da ostane malo nasamo s Centaine, i da konačno može biti s njom bez da se mora neprekidno opravdavati i tražiti izlike. «No, prije svega, morat ćemo se uvjeriti, draga moja, da putovanje ne pogorša još više tvoje zdravlje.» «Ti ne želiš da i ja dođem s tobom, zar ne?» Njen je glas postao stroži. «Naravno da nije...» «To je odlična prilika da se konačno oslobodiš mene, ostavivši me ovdje samu...» «Isabella, molim te, smiri se. Nemoj se tako uzbuđivati...» «Nemoj se pretvarati da se brineš za mene! Već devet godina ja za tebe nisam ništa drugo nego samo teret. Sigurna sam da bi htio da sam mrtva.» «Isabella...» Bio je dirnut točnošću te optužbe. «Ne pretvaraj se da si svetac preda mnom, Blaine Malcomess. Možda sam ukliještena na ovim invalidskim kolicima, ali vidim i čujem još uvijek jako dobro.» «Nemam ni najmanju namjeru nastaviti ovu raspravu.» Ustane. «Ponovno ćemo razgovarati o tome kad se budeš umirila.» «Sjedni!», uzvikne ona. «Ne trči ponovno za tom francuskom kurvom!» Blaine se trgne kao da ga je netko udario ravno u lice, i ona nastavi žareći od sreće: «Evo, konačno sam to izrekla! Hvala Bogu! Nemaš pojma koliko sam se puta suzdržala, ali sada sam

sretna što sam ti to rekla u lice i ponovila: kurva! Prostitutka!» «Ako ovako nastaviš, otići ću», upozori je. «Kurva!», reče konačno davši oduška svojoj mucu. «Bludnica! Drolja!» Blaine se okrene i potrči stubama spustivši se iz paviljona. «Blaine!», uzvikne za njim. «Smjesta se vrati natrag!» Ali on je i dalje nastavio prema kući, zatim žena promijeni glas. «Blaine, žao mi je, oprosti mi, ali vrati se natrag, molim te! Molim te, vrati se!» Nije joj to mogao uskratiti. Zaustavi se, i vrati se k njoj, i opazi da su mu ruke podrhtavale od ljutnje i šoka. Stavi ih u džepove i zaustavi se na pragu paviljona. «U redu», reče tiho. «Istina je, veza s Centaine Courteney. Volim je. Ali istina je da smo učinili sve da te poštujemo svake boli i svakog poniženja. Stoga nemoj više nikada razgovarati o njoj na taj način. Da je htjela, bio bih te ostavio već prije nekoliko godina. Neka mi Bog oprosti, ali bio bih te napustio! Samo me ona zadržala ovdje, i još me uvijek zadržava.» Sada je i ona bila dirnuta i utučena koliko i on, ili je on barem tako mislio, sve dok ga ona ne pogleda u oči, shvativši da je to kajanje samo simulirano da bi ga vratila k sebi. «Znam da ne mogu ići u Berlin s tobom, Blaine. Već sam razgovarala o tome s doktorom Josephom, i rekao mi je da bi me putovanje ubilo. No, usprkos tome, znam što smjeraš s tom ženom. Znam da si iskoristio svoj utjecaj da Shasa Courteney uđe u ekipu za Olimpijadu samo da bi joj pružio dobru izliku da bi i ona mogla doći. Znam da planiraš predivno putovanje i ne mogu ti zabraniti da ideš...» On otvori ruke u znak rezigniranosti. Bilo je beskorisno pobuniti se. Isabella nastavi: «No, dobro, uvjeravam te: neće biti medeni mjesec kojem si se nadao za vas dvoje. Već sam rekla djevojkama da će poći s tobom. Tara i Mathilda Janine su izvan sebe od sreće i uzbuđenja. A sada ti odluči: ili si dovoljno bez srca da razočaraš djevojke, tvoje vlastite kćeri, ili ćeš u Berlinu biti babysitter, a ne Romeo.» Njen glas postane još snažniji. «I upozoravam te! Budeš li odbio da ih povedeš sa sobom, reći ću im pravi razlog, Blaine Malcomess! Neka mi je Bog svjedok, jer ću im reći da je njihov voljeni tata lažljivac, varalica i nevjernik!»

Iako su gotovo svi, od najpoznatijih sportskih kritičara, do najžešćih navijača očekivali da će Manfred De La rey otići na Olimpijadu s ekipom za boks, kad je stigla izjava i saznalo se ne samo da je Manfred predstavnik za Južnu Afriku u srednje teškoj kategoriji, već da je i Roelf Stander predstavnik za tešku kategoriju, a ujak Tromp trener ekipe, cijeli grad Stellenbosch - s poznatim akademikima radovao se iskazujući svoj ponos. Imali su prijem u općini i paradu po ulicama grada, dok ih je na sastanku Ossewa Brandwaga general pohvalio i istaknuo ih kao primjer muškosti, ističući njihovu revnost i spretnost u ringu. «Mladići poput ovih vodit će naciju prema legitimnom mjestu na ovoj zemlji», reče im, i dok su gomile u odorama OB-a pozdravljale, s desnom šakom na srcu, Manfred i Roelf su proglašeni časnicima. «Za

Boga i za OB-a», reče general, a Manfred nikada nije osjetio takav ponos i takvu odlučnost da ne izigra povjerenje koje su mu iskazivali. Sljedećih nekoliko tjedana uzbuđenje se nastavilo. Otišli su do krojača da bi im pripremio odore, bijele hlače, zelenu jaknu sa zlatnim obrubima i Panama šešire: tako odjeveni trebali su se predstaviti na olimpijskom stadionu. Uslijedili su i sastanci ekipe, na kojima se raspravljalo o raznoraznim temama, od njemačke etike do sportskog bontona, programa putovanja i proučavanja karakteristika mogućih protivnika s kojima su se trebali suočiti u konačnici. I Manfred i Roelf više su puta dali intervju za novine. Članci o njima našli su se u svim novinama i časopisima zemlje: razgovarali su i na radiju, koji im je posvetio emisiju u popularnom programu Ovo je vaša zemlja. Samo je jedna osoba izgledala izvan te groznice: Sarah. «Tjedni u kojima ćeš biti odsutan izgledat će mi najdužima u mom životu», reče Manfredu. «Ne budi guska», reče joj uz podsmijeh. «Sve će se završiti u nekoliko dana i vratit ću se sa zlatnom medaljom.» «Ne zovi me guskom! Nemoj mi to više nikada reći!» Prestane se smijati. «U pravu si», reče joj. «Zavrjeđuješ drukčije ime.» Sarah je dobila zadatak da mjeri vrijeme. Za vrijeme Manfredovog i Roelfovog večernjeg utrivanja puteljkom koji se penjao prema planinama nedaleko od grada, uzimala je sve kraće puteve bosonoga čekajući ih sa štopericom na dogovorenim mjestima. Uspinjala bi se do potoka i osvježavala ih mokrom krpom ili čašom istisnutog soka od naranče. Čim bi zbrinula trkače, ponovno bi krenula poput strijele prema vrhu ili prema drugoj strani nizine čekajući ih na sljedećem dogovorenom mjestu. Dva tjedna prije polaska Roelf je bio primoran preskočiti trčanje zbog neodgovorne obveze i Manfred je sam trčao. Krene dugačkom i strmom stazom koja se uspinjala prema planini Hartenbosch svom brzinom, gledajući prema vrhu. Sarah ga je čekala, sunce je isticalo njeno vitko tijelo prolazeći kroz laganu haljinu, izgledajući kao da na sebi nije imala ništa. Stigao je svom brzinom zaustavivši se dok mu je srce luđački tuklo, samo djelomično zbog napora. «Kako je lijepa.» Čudio se što je to tek sada opazio. Zbunjeno je gledao u nju osjetivši veliku žudnju za njom, želju protiv koje se uvijek pokušavao boriti i potisnuti je, koju nikada nije htio priznati i koja ga je sada mučila. Krene mu u susret tih nekoliko koraka: bosonoga bila je puno niža od njega, i to je još više povećalo njegovu žudnju. Pruži mu mokru spužvicu, ali kad ju on htjede dohvatiti, približi mu se i započne mu brisati znoj s ramena i vrata. «Prošle noći sanjala sam da smo se vratili u tabor nezaposlenih, prošapće mu brišući mu bicepse. «Sjećaš li se tabora pored željeznice, Manfrede?» Klimne glavom. Nije mogao pričati. «Vidjela sam svoju majku kako leži u grobu. Bilo je užasno, zatim se sve izmijenilo, Manie, nije više bila moja majka, već ti. Bio si blijed i predivan, ali ja sam znala da sam te izgubila... i bilo mi je jako teško i bolno da sam htjela umrijeti zajedno s tobom da bismo ostali zajedno zauvijek.» Manfred ju

zagrla i ona započne jecati na njegovim prsima. Njeno tijelo bilo je mekano, svježe: glas joj je podrhtavao. «O, Manfrede, ja te ne želim izgubiti. Molim te, vrati nam se, ne bih mogla živjeti bez tebe.» «Volim te, Sarie.» Imao je hrapav glas. Ona se trgne u njegovom zagrljaju. «O, Manie!» «Nikada nisam shvatio, ali sada znam.» «O, Manie! Ja sam to oduvijek znala. Voljela sam te od prvog trenutka, od prvog dana, i uvijek ću te voljeti do posljednjeg», reče i pruži mu usne. «Poljubi me, Manie, poljubi me ili ću umrijeti! Njene mekane usne nešto zapale u njemu, tu vatru, tu maglu koja mu zamuti razum i stvarnost. I pronađu se na mekanom ležaju od lišća izvan puteljka, dok ih je lagani povjetarac milovao po goljoj koži: manje sladak zrak, za Manfreda, od njenog mekanog tijela i rosne dubine u koju ga primi i pokrije. Nije shvaćao što se događalo sve dok ne krikne od boli i sreće: ali tada je već bilo prekasno. Sam je odgovarao na taj krik, nemoćan da se povuče. Zapljusnuo ga je snažan val morske struje, koji ga ostavi na mjestu gdje prije nikada nije bio, osjetivši užitak o kojemu nikada nije ni sanjao. Stvarnost i savjest postupno su mu se vraćali, izdaleka, i on se odvoji od nje. Odjene se gledajući je s užasom. «što smo učinili! To je neoprostiv grijeh.» «Ne!» Ona je tresla snažno glavom Još uvijek gola pruži ruke prema njemu. «Ne, Manfrede, nije grijeh kada se dvoje vole. Kako "može to biti? To je Božji dar, nešto lijepo i posvećeno.» Noć prije polaska za Europu s ujakom Trompom i ekipom, Manfred provede kod kuće. Kad su svi spavali, Sarah klizne u njegovu sobu. Ostavio joj je otvorena vrata, nije se pobunio ni kad je Sarah skinula sa sebe spavačicu i uvukla se u krevet. Ostala je uz njega do zore, kad su golubovi, vani, započeli gugutati. Poljubi ga posljednji put i prošapće: «Sada pripadamo jedno drugome... zauvijek.»

Nedostajalo je samo pola sata prije polaska broda, a Centainein apartman bio je prepun: posluga je morala dodavati čaše šampanjca iznad glava gostiju. Jedinu prijatelju koji je nedostajao bio je Blaine Malcomess. Odlučili su da ne daju u javnost činjenicu da idu istim brodom, i da se susretnu samo na otvorenom moru. I Abe Abrahams, ponosan, držeći pod rukom Davida, i doktor Twentyman Jones, visok i tmuran poput marabua, opkolili su Centaine. Stigli su da bi ju pozdravili do Windhoeka. Naravno, bili su tu i Sir Garry i Anna, kao i Ou Baas, general Smith, i njegova mala supruga kovrčave kose koja je sličila na ptičicu. U kutu dvorane stajao je Shasa okružen skupinom ljepotica. Prepričavao je priču koja je uzrokovala jecaje, čuđenje i zabavne povike; no, odjednom izgubi dah i pogleda na palubu. Njegovu pažnju privukla je djevojka koja je prolazila. Vidio ju je samo na trenutak iz profila, vodopad crvenih kovrča: njen hod ga je naveo zanemari svoju elegantnu žensku publiku. Skoči na noge, prolivši šampanjac, ali djevojka je već prošla i uspije vidjeti samo leđa. Imala je jako uzak struk, ali punu okruglu stražnjicu koja se njihala ljuljajući i

haljinu. Uz posljednji korak nestane iza ugla ostavivši Shasu još odlučnijim da vidi njeno lice. «Oprostite, gospođe.» One ispuste razočarane povike. Shasa se spretno izvuče iz kruga i započne se kretati među gomilom ljudi prema vratima apartmana, ali prije nego što je mogao stići do njih, oglasi se sirena i začuje se upozorenje: «Posljednji poziv, gospođe i gospodo. Svi koji ne putuju, neka se iskrcaju!» Znao je tako da više nije imao vremena. «Vjerojatno je bila ružna... lijepa iza, užasna ispred. A osim toga, tko zna putuje li ili ne», utješi samog sebe. Nakon toga već je pozdravljao doktora Twentvman Jonesa, koji mu poželi sve najbolje na Olimpijadi. Pokuša zaboraviti te crvene kovrče i usredotočiti se na svoje obveze. No, nije bilo jednostavno. Naslonivši se na zaštitnu ogradu broda započne promatrati gomilu ljudi na molu i palubi u potrazi za crvenom grivom, ali Centaine ga potapša po ruci. Prostor između broda i mola sve se više širio, a on još uvijek nije opazio ljepoticu. «Dođi, cheri, idemo provjeriti mjesta koja su nam dodijelili u restoranu.» «Ali, mama, ne sjećaš li se da su te pozvali za kapetanov stol?» «Da, ali ti i David ne», primijeti ona. «Dođi i ti, David, idemo vidjeti gdje su vas smjestili, tako da možemo odmah promijeniti mjesta ako vam se ne budu sviđala.» Imala je nešto na umu, shvati Shasa. Inače se nije brinula o tim glupostima: ime koje su nosili već je bila dovoljna garancija da se prema njima odnose na poseban način, uvijek privilegirani. Ako je sada naglašavala to, mora da je imala svoje razloge, i zaista u očima se sjajio makijavelijski bljesak, koji je naučio prepoznavati. «U redu, idemo», reče popustljivo. Trojka se spusti stubama u restoran prve klase, na donjoj palubi. U podnožju stuba skupina osoba koje su često putovale brodom razgovarale su s glavnim konobarom. Novčanice od pet funta nestajale su u džepovima tog gospodina, ne napuhavajući ih ni najmanje, dok su se na popisu mjesta neka imena selila. Po strani skupine Shasa prepozna odmah visoku i poznatu pojavu. Nešto je u njoj govorilo da čeka nekoga, a ozareni osmijeh koji uputi Centaine razjasni Shasi o kome se radilo. «Dobri Bože, mama!», reče Shasa. «Nisam znao da je i Blaine na ovom brodu! Mislio sam da će krenuti kasnije, zajedno s ostalima...», zastane. Opazi da je majka nesvjesno opazivši Blainea jače stisnula njegovu ruku i uzdahnula. «Bilo je sve dogovoreno», shvati uz čuđenje. «Evo zašto je bila tako uzbuđena.» Istina mu se polako započinjala otkrivati. „«Radi se o stvari za koju se za vlastitu majku ne misli, ali ljubavnici su! Svih ovih godina, kako nisam shvatio ranije?» Ponovno se prisjeti niz malenih stvari koje su mu tada izgledale nevažnima, ali sada su pridobile novo, točno određeno značenje. «Blaine i mama! Naravno! Kako sam bio slijep! Tko bi ikada rekao...» Osjeti različite osjećaje. «Od svih muškaraca na svijetu, i ja bih za mamu bio izabrao njega...» I u tom trenutku shvati koliko je Blaine Malcomess za njega nadomjestio oca kojeg nikada nije upoznao. Sljedeća misao bila je odmah puna ljubomore i etičkog

gnušanja. «Blaine Malcomess, stup društva i države, i mama koja se samo mršti i trese glavom kada su moje veze u pitanju... ha, koje varalice, godinama su zajedno, a da to nitko ne zna!» Blaine im krene u susret. «Centaine, lijepog li iznenađenja! Centaine se smijala pružajući mu ruku. «Blaine Malcomess, nisam imala pojma da ste na brodu.» Shasa sarkastično pomisli: «Koji glumci! Sve su vukli za nos godinama. Clark Gable i Ingrid Bergman su sjena u usporedbi s njima.» I odjednom ništa od svega toga mu nije bilo važno. Jedina važna stvar bila je što su uz Blainea bile dvije djevojke koje su dolazile prema Centaine. «Centaine, siguran sam da se sjećaš mojih kćeri. Ovo je Tara, a ovo je Mathilda Janine...» «Tara.» Shasa u sebi ponovi njeno ime. «Tara, baš lijepo ime!» Bila je to djevojka koju je opazio prije na palubi: tisuću puta ljepša nego što se nadao. Tara. Bila je visoka, nekoliko centimetara niža od njega koji je bio visok metar i osamdeset i pet: njene su noge bile poput savitljivih grana vrbe, a struk poput trske na vjetru. Tara. Imala je lice madone, predivan oval, a njena put bila je mješavina kreme i ružinih latica; gotovo previše savršena, no, oživljena crvenom bojom guste kose, imala je široka usta poput oca, i njegove sive oči, tvrde poput čelika, koje su se sjajile snažnom voljom i inteligencijom. Djevojka pozdravi Centaine uz poštovanje, a potom se okrene i pogleda Shasu u oči. «Shasa, i ti se sjećaš Tare, zar ne?», zapita ga Blaine. «Bila je u Welteyredenu prije četiri godine.» Je li zaista to bila ona ista zločesta i dosadna djevojčica? Shasa ju pogleda razrogačenih očiju... djevojčica u haljinici uvijek oguljenih koljena zbog koje se sramio radi njenih djetinjastih šala... Nije mogao vjerovati. Glas mu je podrhtavao u grlu. «Drago mi je što te ponovno vidim, Tara.» «Ne zaboravi, Tara Malcomess», ponavljala je u sebi, «samokontrola i elegancija.» Drhtala je od srama sjećajući se kako ga je proganjala prije četiri godine, poput lutkice koja želi da je netko nahrani. «Bila sam jako živahna», pomisli. No, toliko se zaljubila na prvi pogled u tog dječaka da je još uvijek osjećala odjek te daleke boli. Uspije se pokazati nezainteresiranom promrmljavši: «Ah, da? Upoznali smo se? Mora da sam zaboravila, oprost.» Pruži mu ruku. «Pa, drago mi je ponovno te vidjeti. Zoveš se Shasa, zar ne?» «Da», potvrdi on i dohvati joj ruku kao da se radi o talismanu koji čini čuda. «Zašto se nismo više susreli?», zapita se i odmah shvati: pobrinuli su se Blaine i mama, koji nisu htjeli zamrsiti još više stvari. Još je samo to trebalo da Tara čavrlja s njegovom majkom... Ali Shasa je bio previše sretan da bi se sada ljutio. «Jesi li već odabrala mjesto za stolom?», zapita ju ne ostavljajući joj ruku. «Tata sjedi za kapetanovim stolom», reče Tara klimnuvši zaljubljeno prema ocu. «Tako ćemo mi biti same.» «Ah, mogli bismo jesti zajedno nas četvero», odmah predloži Shasa. «Idemo odmah popričati s maitre.» Blaine i Centaine si razmijene pogled olakšanja: sve je teklo po njihovim planovima, osim nečeg što nisu planirali. Mathilda Janine je pocrvenjela pružajući ruku Davidu Abrahamsu. Od

dvije sestre bila je ona koja je imala manje sreće, jer je od oca naslijedila umjesto širokih usana, golemi nos i klempave uši. Osim toga njena je kosa bila boje mrkve, a ne riđa. «I on ima golemi nos», pomisli ona proučavajući Davida. Odmah zatim njene misli krenu drugim smjerom. «Ako mu Tara otkrije da imam samo šesnaest godina, bacit ću se u more!» Putovanje je bilo oluja osjećaja, puno draži, ali i mučenja za sve njih. U četrnaest dana koliko je trajao prijelaz do Southamptona, Centaine i Blaine su jako malo vidjeli djecu, svakodnevno ih susrevši na sat vremena pored bazena uz piče, i nakon večere da bi otplesali nekoliko plesova. David i Shasa plesali su s Centaine, a Blaine je plesao s kćerima. A potom bi mladići pronalazili uvijek koju izliku i udaljili se prema turističkoj klasi gdje je bilo puno zabavnije, ostavljajući Blainea i Centaine same na palubi. Tara je u svom jednodjelonom kupaćem kostimu zelene boje predstavljala najljepši prizor koji je Shasa ikada vidio. Njene grudi imale su oblik još nezrelih krušaka, a kada je izlazila iz bazena, opazio je rupicu pupka i bradavice ispod kostima, i morao je skupiti svu samokontrolu da ne započne snažno stenjati. Mathilda Janine i David otkrili su da i jedan i drugi posjeduju snažnu smisao za humor, i sve su vrijeme provodili smijući se kao ludi. Mathilda Janine je ustajala svakog jutra u četiri i pol da bi pljeskala Davidu koji je vježbao trčeći pedeset krugova po brodu. «Kreće se poput pantere», pomislila je. «Dugačkim koracima, glatkim i elegantnim.» Svakog jutra izmišljao je pedeset šala koje joj je ispričao kad bi prolazio pored nje. Plivali su jedno za drugim u bazenu i kad su se uspjeli dohvatiti, započnu se boriti u ekstazi pod vodom: no, osim pokojeg tajnog pogleda na vratima kabine koju je Mathilda Janine dijelila s Tarom, nitko nije htio učiniti prvi korak. Iako je David naučio nešto od svoje kratke veze s Devom, nije mu padalo na pamet da iste stvari čini s tako posebnom osobom kao što je Matty. Shasa nije imao takva kočnja. Imao je puno više iskustva, što se tiče seksa, od Davida, i kad je prebrodio početno čuđenje zbog velike Tarine ljepote, započne opsjedati njenu tvrđavu nevinosti. No, njegovi uspjesi bili su još manje spektakularni od Davidovih. Trebalo mu je gotovo tjedan dana da Tara pristane da joj on razmaže kremu po leđima i ramenima. U kasnim noćnim satima, kada bi orkestar započeo svirati posljednju romantičnu pjesmu Poindana ona bi ostajala uz njega, slijepljenih obraza: ali kad bi joj se Shasa pokušao još više približiti, ona se povlačila. Kad bi ju pokušao konačno poljubiti na vratima kabine, držala ga je daleko od sebe i samo bi mu se prigušeno nasmijala, a to je za njega postajalo gore od svih vrsta mučenja. «Glupača je sasvim frigidna», izjavi Shasa vlastitom liku u ogledalu. «U gaćicama ima led.» Pomisao na te dijelove tijela ga uzbudi. Odluči da ju više neće opsjedati. Nije li na brodu bilo još pet-šest lijepih djevojaka, iako ne baš mladih, koje su ga pogledavale pozivajući ga? «Mogao bih se zadovoljiti sa svima njima umjesto da slinim za mis ledene gaćice...»

Ali, nakon pola sata bio je uz nju na boćarskom turniru, ili joj je mazao kremu za sunčanje na leđima prstima koji su podrhtavali od uzaludne žudnje; ili je pokušavao raspravljati s njom o prednostima i nedostacima vladinog programa da ponovno oduzme pravo na glasovanje crncima u regiji Rta. Otkrio je uz veliko iznenađenje da je Tara Malcomess imala razvijenu političku svijest. Iako je Shasa bio uvjeren, što je majka uvijek ponavljala, da će u budućnosti biti i sam član parlamenta, morao je priznati da je njegovo zanimanje i poznavanje zamršenih problema zemlje bilo jako maleno u odnosu na Tarino. Djevojčina mišljenja su ga zbunjivala koliko i njeno tijelo. «Slažem se s tatom: umjesto da ponovno oduzmemo pravo glasa malenom broju crnaca koji ga imaju, trebali bismo ga dati svima», izjavi. «Dati pravo glasa svim crncima?» Shasa nije mogao vjerovati. «Ne govoriš li valjda ozbiljno, nadam se!» «Naravno da mislim ozbiljno. Ne sve odjedanput, ali postupno, ovisno o stupnju civilizacije svakoga. Ne možeš zanijekati politička prava onome tko dokaže da je na visini da ih ostvaruje. Trebalo bi dati pravo glasa svima koji imaju obrazovanje ili posebne odgovornosti: na taj način u roku od dvije generacije svaki muškarac i svaka žena, bilo bijelci ili crnci, postali bi građani u pravom smislu te riječi.» Shasu prođu trnci na tu pomisao. Njegove političke ambicije mogle su biti prve žrtve takve reforme... No, možda je to bila najmanje radikalna misao koju je Tara izrekla. «Kako možeš zabraniti ljudima da posjeduju zemlju u vlastitoj državi ili prodavati vlastiti rad na najbolji mogući način, preko kolektivnog ugovora?» Sindikati su bili Lenjinovo oruđe i stoga vražje. Bila je to opće poznata stvar koju je Shasa sisao zajedno s majčinim mlijekom. «Kriste, pristaša je boljševizma, ali lijepa pristaša!», pomislio je. Da bi prekinuo pouku o tome, podigao bi ju na noge. «Dođi, idemo plivati!» «Običan je fašist neznalica», mislila je ona bijesno, ali kad je vidjela kako su ga promatrale ostale djevojke iza sunčanih naočala, htjela im je iskopati oči. A noću, kad bi u krevetu razmišljala na Shasin dodir, na njegove prste na njenim leđima, na njihova tijela za vrijeme plesa, pocrvenjela bi u mraku od vlastitog maštanja. «Ako mu dozvolim da započne, ne bih ga više uspjela zaustaviti i ne bih ni htjela», pomislila je, učvrstivši još više strogost. «Trebam se ponašati kontrolirano i ostati na daljini», ponavljala je u sebi, kao da se radi o čaroliji protiv želje njenog tijela. Uz čudnovatu podudarnost okolnosti i Bentley Blainea Malcomessa bio je ukrcan u štivu pored Centaineinog Daimlera. «Mogli bismo otići u Berlin automobilom!», izjavi Centaine kao da joj je ta zamisao tek sinula. Četvero mladih odmah pristane oduševljeno i odmah se započnu boriti za mjesta. Centaine i Blaine su se jedva malo pobunili kad su ih primorali da budu zajedno u Bentleyju, dok su dva mladića i djevojke trebali slijediti na žutom Daimleru koji je Shasa trebao voziti.

Od Le Havrea krenu prašnjavim putovima Francuske sjeverozapadno, prema gradovima koji su pobuđivali sjećanja, Amiens i Arras. Trava se zelenila na poljima gdje se Blaine uspio vratiti, ali bilo je beskonačno mnogo bijelih križeva, koji su se sjali na suncu poput tratinčica. «Neka nas Bogu čuva ratova, nadajmo se da čovječanstvo nikada više neće morati propatiti išta slično», promrmlja Blaine i Centaine ga uze za ruku. U mjestu Mort Homme se zaustave na glavnoj cesti pred jedinim hotelom. Kad je Centaine ušla da zapita za sobe, gospodarica je prepozna odmah i započne vikati uzbuđena. «Henri, viensvite! Cest Mademoiselle De Thirydu chateau...», trčala je u susret Centaine da bi ju strastveno poljubila u obraze. Otkáže trgovačkom putniku, i najbolje sobe stavljene su im na raspolaganje. Bilo je potrebno objasniti kad su Centaine i Blaine molili za dvije odvojene sobe, ali u večeri su zajednički uživali te večeri i Centaine osjeti čežnju. Radilo se sve o specijalitetima zemlje, tartufima, uz vino tog mjesta; Madame je sjela pored Centaine i izvještavala ju je o posljednjim novostima u posljednjih dvadeset godina. Ujutro Centaine i Shasa ostave ostale koji su još uvijek spavali i povezu se do dvorca. Bio je samo hrpa crnog kamenja, prekrivenih vegetacijom, i Centaine zaplače za svojim ocem koji je izgorio zajedno s dvorcem radije nego da ga ostavi Nijemaca koji su napredovali prema njemu. Nakon rata imanje je prodano da bi se mogli platiti dugovi koje je starac napravio u svome rastrošnom životu. Sada je pripadao Hennessyju, marki konjaka, starome sigurno ne bi bilo žao, pomisli Centaine uz smiješak. Zajedno se uspnu na terasu iza dvorca u ruševnom stanju i Centaine pokaže Shasi mjesto gdje se nalazio stari aerodrom odakle je njegov otac polijetao u ratne misije. «U onom voćnjaku je tvoj otac polazio. Ja sam ga čekala svakog jutra ovdje. Kad su odlazili u borbu, ja sam ih pozdravljala.» «Njihov je avion bio poznati SE 5, zar ne?» «Na kraju, da, ali na početku su imali Sopwith.» pogleda prema nebu. «Njegov je bio obojen u žuto. Ja sam ga zvala le petit jaune. Sada imam osjećaj da ga ponovno vidim, s kacigom na glavi. Kad je prolazio, skinuo bi naočale tako da sam ga mogla pogledati u oči. O, Shasa, kako je bio mlad, veseo i pun života! Poput mladog orla koji se podiže u letu.» Spuste se s terase i vrate se polako prema mjestu, prešavši preko vinograda. Centaine zapita Shasu da se zaustavi pored malene kamene štale za sijeno, na rubu polja. Mladić je pogleda u nedoumici, kako promatra sa smiješkom krov od sijena te se nakon nekoliko minuta ponovno zagleda vragolasto u njega. Odgovori na njegovu znatiželju: «Tvoj tata i ja smo se uvijek sastajali ovdje.» Shasa osjeti da je to bilo mjesto gdje je on bio začeo, u toj štali za sijeno u srcu strane zemlje. To ga uznemiri vraćajući se u hotel. Na ulazu u naselje pred malenom crkvicom s krovom zelene boje, zaustave se i posjete groblje. Grob Michaela Courteneyja bio je na samom dnu. Centaine je naručila grobnicu iz Afrike i nikada je nije vidjela. Orao od mramora stajao je na ratnoj zastavi, probušen

neprijateljskim mecima. Shasa pomisli da je stil groba možda i previše rječit za jednog borca palog u ratu. Jedno pored drugog pročitaju natpis na grobu: U sjećanje na kapetana Michaela Courteneyja palog u borbi 19. travnja 1917. - nitko nije bio voljen više od njega. Oko groba narastao je korov. Nagnu se i očiste grob. Zatim se zaustave pred grobom pognute glave. Shasa je očekivao da će ostati duboko potresen pogledom na grob svoga oca, ali nije osjećao ništa izvanredno. Taj čovjek je bio prah još prije nego što se rodio. Osjećao se bližim Michaelu Courteneyju na deset tisuća kilometara udaljenosti kada je spavao u njegovom krevetu, nosio staru jaknu od tweeda koja mu je propadala, ili kad je upotrebljavao njegovu pušku Purdey ili njegov pribor za pecanje, ili njegovo zlatno pero. Otišli su pješice od crkve i pronađu župnika. Bio je mlad, ne puno stariji od Shase i Centaine osjeti razočaranje jer je njegova starosna dob prekinula slabu vezu s Michaelom i prošlošću. No, usprkos tome, potpiše dva čeka na golemu svotu novca, jedan za obnovu krova crkve, koji je bio u lošem stanju, a drugi da svake nedjelje, zauvijek, nose cvijeće na Michelov grob. Zatim se vrate Daimleru dok ih je župan pozdravljao blagoslivljajući ih. Sljedeći dan odu do Pariza. Centaine je za sve rezervirala sobu u Ritzu. Blaine i Centaine su imali puno poslovnih obveza. Od jutra do večeri morali su se susresti s državnim dužnosnicima, sudjelovati na poslovnim susretima, proslavama i slično, tako da su mladi ostali sami i ubrzo otkriju da je Pariz bio najromantičniji i najzabavniji grad na svijetu. Uspnu se liftom do prvog kata Eiffelovog tornja, a potom nastave željeznim stubama do vrha, odakle su promartali grad koji se nalazio pred njima. Šetali su rukom pod ruku duž Sene, te iznad i ispod predivnih mostova. Tara je slikala ostale na stubama Montmartre sa Sacre Coeur u pozadini: popili su kavu i pojeli croissants, sjedeći u baru na boulevards, ručajući u Cafe de la Paix, večerajući u Couploe i otišavši u kazalište na Travijatu. U ponoć su djevojke poželile mladićima laku noć i otišle na spavanje u svoje sobe: ali Shasa i David dođu po njih preko terase i oni odu na ples u boites na lijevoj obali, slušajući dobar jazz u kantinama na Montparnasseu, gdje su otkrili trubača crnca koji je bio izvanredan, i malenu brasserie gdje se moglo jesti puževe i šumske jagode u tri sata ujutro. U rano jutro šuljali su se hodnicima hotela da bi povelili djevojke do njihovih soba, i začuli poznate glasove u liftu koji je dolazio na kat. Bace se prema stubama na vrijeme. Dok su djevojke prigušivale smijeh u rupčice, opaze Blainea i Centaine, predivne u večernjoj toaleti, kako izlaze iz lifta i kreću rukom pod ruku hodnikom prema Centaineinoj sobi. Iako su ostavili Pariz teška srca, stigli su do njemačke granice u potpunom oduševljenju. Pokažu putovnice francuskim carinicima i odmah ih puste da nastave prema nejmačkoj granici. Ostave automobile pred rampom i uđu u ured, gdje su odmah primijetili drukčiju atmosferu koja je vladala među carinicima. Dva njemačka

službenika bili su odjeveni u uredne i besprijeorne odore. Na zidu iza njihovog pisaćeg stola isticala se Fuehrerova slika s brčićima. Blaine položi hrpu putovnica na stol sa srdačnim Guten Tag, mein Herr i začne čavrljati s Centaine, dok je jedan od službenika provjeravao putovnice jednu po jednu, uspoređujući osobe sa slikom i pečativši ih vizom s crnim orlom. Putovnica Davida Abrahamsa bila je posljednja. Kad ju je službenik otvorio, zaustavi se i ponovno pročita ime, a potom pregleda i sve ostale stranice putovnice sasvim pažljivo, podignuvši pogled da provjeri Davidovu reakciju. Nakon nekoliko minuta svi utihnu i započnu se u nedoumici promatrati. «Mislím da nešto nije u redu, Blaine», reče mirno Centaine, a Blaine se obrati službeniku: «Problem?», zapita. Službenik mu odgovori na tečnom engleskom iako se snažno osjećao naglasak: «Abrahams je židovsko prezime, zar ne?» Blaine osjeti bijes, ali prije nego što mu odgovori, David učini korak naprijed i progovori: «Da, židovsko je ime!», mirno reče, a službenik klimne glavom, držeći i dalje putovnicu u ruci. »Priznajete da ste Židov?» «Židov sam», odvrati David isto tako mirno. «Na putovnici ne piše», primijeti carinik. «Trebali li pisati?», zapita ga David. Carinik slegne ramenima. Potom ga upita: «I vi, budući da ste Židov, želite ući u Njemačku?» «Želim ući u Njemačku i sudjelovati na Olimpijadi u Berlinu, a pozvala me njemačka vlada. « Ah! Vi ste sudionik na Olimpijadi, židovski sportaš?» «Ne, južnoafrički sam sportaš. Je li putovnica u redu?» Carinik ne odgovori na njegovo pitanje. »Sačekajte ovdje, molim vas.» Iziđe kroz malena vrata s Davidovom putovnicom u ruci. Začuju ga kako raspravlja s nekim u drugoj sobi: svi pogledaju u Taru. Bila je jedina koja je učila njemački za prijemne ispite na fakultetu. «Što kaže?», zapita ju Blaine. «Govore prebrzo... stalno ponavljaju Židov i Olimpijada», odgovori Tara. U tom trenutku vrata se otvore i službenik se vrati zajedno s debeljuškastim čovječuljkom koji je bio njegov nadređeni, budući da je njegova odora bila još sjajnija i bogatija i još se više pravio važnim. «Tko je Abrahams?», zapita. «Ja sam.» «Vi ste Židov? Priznajete da ste Židov?» «Da, Židov sam. Već sam to nekoliko puta rekao. Nešto nije u redu s mojim papirima?» »Sačekajte, molim.» Ovoga puta sva tri carinika se povuku u sobu, ponijevši sa sobom Davidovu putovnicu. Začuju da je telefon zazvonio, i visoki glas časnika. «Što kažu?» Svi se zagledaju u Taru. »Razgovara s nekim u Berlinu», reče djevojka. »Objašnjava stvar.» Monolog u drugoj sobi se završi odrješitim Jawohl, mein Kapitaen ponovivši te riječi četiri puta, svaki put sve glasnije, i uzviknuvši čak Heil Hitler. Zatim telefonski razgovor prestane. Tri službenika se vrata. Časnik stavi pečat u Davidovu putovnicu i pruži mu je. «Dobrodošao u Treći Reich!», izjavi. Zatim sve iznenadi nacističkim pozdravom: «Heil Hitler!», uzviknuvši i podignuvši ruku rema njima. Mathilda Janine se nervozno započne smijuljiti. «Pa, to je izvanredno!» Blaine ju dohvati za ruku i odvede van. Tako su ušli u Njemačku, u tišini i zbunjeno. Zaustave se

ugledavši prvu gostionicu uz cestu i suprotno njenim navikama Centaine uzme sobe prije nego što je pregledala krevete, kupaoalice i kuhinje. Nakon večere shvate da nitko nije htio "kartati ili krenuti u šetnju mjestom: otišli su u krevet prije deset sati. No, usprkos tome, sljedeći dan za doručkom ponovno pokažu malo veselja, a Mathilda Janine ih nasmije pjesmom koju je skladala čast budućih očevih uspjeha, kao i Davidovih i Shasinih na Olimpijadi. Njihovo dobro raspoloženje poveća se prolazeći predivnim njemačkim poljima, naseljima i tvrđavama na vrhu brežuljaka koji su izgledali nalik na one u bajkama Hansa Cristiana Andersena, šume tamnih borova koje su bile suprotnost otvorenim poljima i rijekama iznad kojih su se podizali kameni mostovi. Opažali su skupine mladih u tradicionalnoj odjeći, mladići u kožnim hlačama, Lederhosen i i šeširom s perjem, djevojke u Dirndl. Prilikom prolaska kratke povorke luksuznih automobila pozdravljali su ih mašući rukom. Ručali su u gostionici punoj ljudi, glazbe i smijeha, divlju svinju s prilogom od jabuka i pečenog krumpira, pijući vino koje je u svojoj dubini sakrivalo okus grožđa i sunca. «Izgledaju svi uzbuđen i sretni», primijeti Shasa nakon što se ogledao oko sebe. «To je jedina zemlja na svijetu bez nezaposlenosti i siromaštva», složi se Centaine, ali Blaine ispije gutljaj vina i ne progovori. Tog popodneva ušli su u sjevernu nizinu koja je vodila prema Berlinu. Shasa, na čelu s Daimlerom, odjednom stane na rubu ceste tako naglo da se David uhvatio za staklo, a djevojke iza uzviknu od iznenađenja, uzburjane. Shasa skoči iz automobila, ostavivši upaljen motor i uzvikne: «David! David! Pogledaj! Baš je lijep!» Ostali također iziđu iz auta i pogledaju prema nebu, dok je Blaine zaustavljao Bentley iza Daimlera, i s Centaine, koja je također podigla ruku da bi zaklonila oči od sunca, pogledala prema gore. Pored ceste nalazio se aerodrom. Hangari su bili obojeni srebrenastom bojom. Formacija od tri ratna aviona poreda se i približi pisti za slijetanje. Izgledali su poput morskih pasa, i imali su trbuh i ispod krila obojeno u plavo boje neba, dok je gornji dio bio obojen u mimetičke mrlje. Vrh propelera bio je žute boje. «Što je to?», zapita Blaine dva mlada pilota, koji mu odgovore u zboru: «109, Messerschmitt.» Cijev mitraljeza virila je iz krila, poput produžetka, dok je žuti propeler izgledao poput zlobnog oka. «Što bih dao da mogu upravljati takvim avionom! Ruku... nogu... raj...» Tri ratna aviona se, i dalje poredani, spuste prema aerodromu. «Kažu da lete šesto kilometara na sat... Bože, Bože, pogledaj ih...» Uzbuđenje je prešlo i na djevojke, koje se započnu smijati i pljeskati rukama dok su avioni prošli nisko iznad njihovih glava i sletjeli odmah zatim nedaleko od njih. «Vrijedilo bi ratovati samo da možeš upravljati takvim avionom», uzbuđeno izjavi Shasa. Blaine se jako naljuti, ali ne htjede pokazati to i okrene leđa skupini te se vrati u automobil. Centaine klizne na sjedalo pored njega i ostanu u tišini još pet minuta, a potom mu ona reče: «Ponekad je tako glup... ali još uvijek je mlad, Blaine, ne

zna što govori.» On uzdahne. «I mi smo bili takvi. Vjerovali smo da je rat igra, igra za slavu, koji bi nas pretvorio u heroje. Nitko nam nije govorio o probušenim trbusima od užasa i smradu mrtvih nakon pet dana sunca.» «Više se neće dogoditi», reče odlučno i ponosno Centaine. «Bože, daj da se više nikada ne ponovi!» Očima i u mislima ponovno se prisjeti aviona u plamenu i tijela čovjeka kojeg je voljela, kako se uvija i nestaje. Zatim lice više nije bilo Michaelovo, već lice njegova sina: pomisli na Shasino lijepo lice kako puca poput kobasice pored vatre, i na životne sokove njegove slatke mladosti koji su se raspršili u nepovrat. «Molim te, Blaine, zaustavi», prošapće mu. «Mislím da mi nije dobro.» Mogli su stići u Berlin te iste večeri, ali jedan od gradíća kroz koje su prolazili imao je slavlje i Centaine je saznala, informirajući se, da se radilo o slavlju u povodu zaštitnika grada. «Zaustavimo se ovdje, Blaine», predloži i oni se pridruže slavlju. Tog popodneva kretala se povorka: statua sveca koju su nosili uličicama grada, iza nje orkestar i sasvim plava, andelska djeca u tradicionalnoj odjeći. «To je Hitlerova omladina», objasni Blaine. «Neka vrsta starih boyscouta iz Baden Powella, ali s naglašenijim nacionalnim težnjama i njemačkim domoljubljem.» Nakon parade uslijedio je ples na trgu pod svjetlom bakalja. U kutovima su stajala kola-cisterne koja su služila bezbroj čaša piva i šampanjca, dok su konobarice sa čipkastim pregačama i bijelim i crvenim obrazima poput zrelih jabuka kružile uokolo poslužujući tanjure prepune hrane: meso, ribu i dimljeni sir. Sjednu se za stol na trgu, dočekani svečanim povicima i zdravicom najbližih, i započnu piti pivo, plesati i udarati takt čašama piva. Zatim odjednom atmosfera se izmijeni. Smijeh susjeda postane namješten i usiljen, i u svim pogledima mogla se pročitati napetost. Orkestar nastavi svirati previše glasno i oni koji su plesali, ako se to može reći, započnu glumiti ulogu onih koji plešu. Na trgu su se pojavila četiri ružna čovjeka u smeđoj košulji, s remenima prekriženim na prsima. Kružili su od stola do stola skupljajući dobrovoljni prilog u kutijicu. Svi su ga davali, ali ugurali bi novčić kroz rupicu ne pogledavši ih u lice. Kad bi četvorka prelazila na sljedeći stol, oni koji su sjedili oko prethodnog, odahnuli bi od olakšanja. «Tko su?», zapita radoznalo Centaine. «Sturmabteilungen, dobri sluge Nationalsocijalističke stranke, odvrati joj Blaine. «Pogledaj ovoga.» Vojnik je imao lice glupavog seljaka, golem i brutalan. «Kad zatreba, mesar se uvijek nađe, nije to toliko bitno: nadajmo se samo da lice nove Njemačke ne sličí njegovom.» Vojnik je primijetio njihovo zanimanje koje oni nisu pokušali sakriti, i četvorica krenu ravno prema njihovom stolu, odlučno i prijeteći. «Dokumente», reče nacist. «Hoće da mu pokažemo dokumente», prevede Tara. Blaine mu pruži putovnicu. «Ah! Strani turisti!» Vojnici promijene način obraćanja. Medvjed se osmijehne i ponovno vrati Blaineu putovnicu uz nekoliko uljudnih riječi. «Kaže: Dobro došli u raj nationalsocijalističke Njemačke», prevede Tara, a Blaine klimne glavom. «Kaže da ćemo sada

vidjeti koliko je sretan i ponosan njemački narod i još nešto što nisam razumjela.« «Reci mu da im želimo da ostanu sretni i ponosni zauvijek.« Vojnik se ozari od sreće, i pozdravi udarivši petom u petu. «Heil Hitler!», reče glasno i pozdravi na nacistički način, a Mathilda Janine prasne u neizdrživ smijeh. «Ne mogu se suzdržati«, reče kad je Blaine strogo pogleda, i zaniječe glavom. «Umirem od smijeha kad ih vidim da se tako pozdravljaju.« Vojnici odu s trga i osjeti se olakšanje koje se proširi. Orkestar se ponovno izvuče iz ukočenosti, a plesači nastave plesati. Ljudi se ponovno započnu gledati u lice i prirodno se osmijehivati. Te noći Centaine se pokrije debelim pokrivačem od gušćjeg perja i stisne se uz Blainea. «Jesi li primijetio?«, zapita ga. «Ovdje ljudi izgledaju na rubu plača ili histeričnog smijeha.» Blaine ostane neko vrijeme u tišini, a potom reče: «U zraku osjeća smrad koji me brine... miris zaraze.» Prođu ga trnci i stisne se malo jače.

S Daimlerom na čelu letjeli su autocestom predgrađem glavnog grada Njemačke. «Koliko vode, koliko kanala, koliko stabala...» «Grad se podiže na mreži kanala», objasni Tara. «Zbog rijeka među brežuljcima koji se nalaze istočno i zapadno..» «Kako to da uvijek sve znaš?», prekine ju Shasa, šaleći se, ali ne previše, jer je zaista bio na rubu očajja. «Za razliku od nekoga kojeg poznajem, imam neko obrazovanje«, odvrati ona. «Bolje rečeno, nisam baš neznalica.« «O, kako boli», reče David pretvarajući se da umire. «Dobro, gospođice Sveznam», izazove ju Shasa. «Ako je tako, reci mi što znači onaj natpis tamo.» Pored autoceste nalazio se bijeli natpis. Slova su bila crna, i Tara prevede glasno: «Kaže: Židove, idi svojim putem do Jeruzalema odakle si i došao.» Shvativši što je upravo pročitala, pocrveni od posramljenosti i položi ruku na Davidovo rame koji je sjedio ispred nje. «O, Davide, oprosti mi, nisam smjela izreći te ružne riječi.» David pogleda ravno ispred sebe. Nakon nekoliko trenutaka osmijehne joj se.

«Dobro došli u Berlin», prošapće. «Središte arijevske civilizacije.» «Dobro došli u Berlin! Dobro došli u Berlin!» Vlak kojim su prešli pola Europe klizio je prema postaji uz oblake pare. Povici dobrodošlice bili su gotovo prekriveni zvukom orkestra koji je svirao marš. «Dobro došli u Berlin!» Gomila ljudi krene naprijed kad se vlak zaustavio, a Manfred de La Rey, sišavši iz vlaka, nađe se okružen nasmijanim licima, djevojkama s vijencima cvijeća, pljeskom i tapšanjem po ramenima, pitanjima novinara i bljescima fotoaparata. I ostali sportaši, kao i on odjeveni u jaknu zelene boje sa zlatnim rubovima, hlačama, cipelama i bijelim šeširima, bili su okruženi skupinom za prijem. Nakon nekoliko minuta zbrke jedan glas nadvisi ostale. «Pažnja, molim! Pažnja, molim vas.» U orkestru se oglasi bubanj dok se jedan čovjek u svečanoj odori tamne boje i naočalama s metalnim okvirom probijao kroz gomilu. «Prije svega dozvolite mi da vas srdačno pozdravim u ime našeg Fuehrera i njemačkog naroda. Dobro nam došli na jedanaestu

Olimpijadu modernih vremena. Znamo da predstavljate hrabrost i duh južnoafričke nacije i želimo vam svima uspjeha i puno, puno medalja!« Uz pljesak i smijeh glasnogovornik podigne ruke. «Čekaju vas automobili koji će vas odvesti do vašeg smještaja u olimpijskom naselju, gdje je sve spremno da vaš boravak bude ugodan i da ga pamtite. A sada imam čast i zadovoljstvo predstaviti vam osobu koja će sljedećih tjedana biti vaš vodič i prevoditelj...» Pozove nekoga među gomilom i jedna mlada žena mu se približi, okrenuvši se da bi se suočila sa sportašima koji odmah iskažu svoje oduševljenje. «Predstavljam vam Heidi Kramer.» Bila je visoka i snažna, ali jako ženstvena. Iako je imala junonske grudi i bokove, bila je dražesna poput plesačice. Imala je kosu boje jutra u Kalahariju, pomisli Manfred, i kad se osmjehne, pokaže savršene zube, koji su izgledali kao da su od porculana. Imala je oči koje se nisu dale ni na koji način opisati, još više plave od samog afričkog neba u podne i bez imalo dvojbe Manfred procijeni da je to najljepša žena koju je —ikada vidio. Zatim u sebi zamoli Sarah za oprost: ali, usporedivši ju s ovom njemačkom valkirijom, Sarah je izgledala nježna tigrasta mačkica, dok je Heidi izgledala poput mlade pantere. «A sada će se Heidi pobrinuti za vašu prtljagu i otpratiti vas do automobila. Od sada na dalje, bude li vam nešto potrebno, bilo što, pitajte Heidi! Bit će vaša maćeha i starija sestra.» Svi prasnu u smijeh plješćući dok je Heidi, s osmijehom na licu ali u potpunosti efikasna, situaciju uzela u svoje ruke. U roku od nekoliko minuta skupina nosača u odori nosila je prtljagu ekipe, a Heidi ih je vodila peronom kroz predivnu postaju prema izlazu gdje ih je već čekao red velikih crnih Mercedesa. Manfred, ujak Tromp i Roelf Stander uđu u jedan automobil, a vozač je već htio krenuti, kad mu Heidi da znak da sačeka. Potrči prema automobilu. Imala je visoke petice i stoga morala je napeti noge ističući time savršene listove i vitke gležnjeve. Ni Sarah ni bilo koja druga djevojka koju je Manfred poznavao u svojoj zemlji nije nosila tako visoke petice. Heidi otvori prednja vrata i uvuče glavu u automobil. «Imate li što protiv ako se odvezem s vama, gospođo?», zapita uz predivan osmijeh. Svi zaniječu glavom govoreći da nemaju ništa protiv, čak i ujak Tromp. «Uđite! Uđite! Uđite!» Sjedne pored vozača, zatvori vrata i odmah se okrene te ih promotri, položivši ruke na naslon sjedala. «Tako sam uzbuđena što vas mogu upoznati!», reče na svom engleskom s jakim njemačkim naglaskom. «Puno sam pročitala o vašoj zemlji, o afričkim životinjama i Zuluima, i jednog ću dana zasigurno otići i posjetiti je. Morate mi obećati da ćete mi sve ispričati o vašoj lijepoj zemlji, a ja ću vam ispričati sve o svojoj lijepoj Njemačkoj.» Svi se slože, oduševljeni, i ona pogleda u ujaka Trompa. «A sada, dopustite mi da pogodim... Vi ste zasigurno Tromp Bierman, trener boksačke ekipe!» Ujak Tromp se topio od sreće. «Odlično! Pogodili ste!» «Vidjela sam vašu sliku», prizna ona. «Kako bih mogla zaboraviti takvu izvanrednu bradu?» Ujak Tromp

prasne u smijeh. «Ali, sada mi morate predstaviti i ostale.» «Ovo je Roelf Stander, naš predstavnik u teškoj kategoriji», reče ujak Tromp. «A ovo je Manfred de La Rey, srednje teška kategorija ekipe.» Manfred opazi malu reakciju s njene strane začuvši njegovo ime, lagano i gotovo nevidljivo treptanje očima, lagani osmijeh: a potom se ponovno otvoreno nasmije i reče: «Postat ćemo dobri prijatelji.» Manfred joj odgovori na njemačkom. «Naš narod Afrikanera uvijek je bio odan prijatelj Nijemcima.» «Ali, vi govorite jako dobro naš jezik!», izjavi Heidi, ushićeno. «Gdje ste ga tako dobro naučili? Znete li da izgledate baš poput Nijemca?» Manfred se osmjehne. «Bili su to majka i baka moga oca.» «Ako je tako, imat ćete razloge za zanimanje prema našoj zemlji», reče. Zatim ponovno započne govoriti na engleskom objašnjavajući i pokazujući im grad kako su prolazili Mercedesom s olimpijskim znakom na haubi. «Ovo je poznata ulica Unter den Linden, ulica koju mi Berlinci najviše volimo.» Bila je široka i prekrasna, s lipama koje su rasle u središtu ulice i dijelile dva smjera. «Dugačka je više od kilometra i pol. Ovo iza nas je Kraljevska palača, a dolje su Brandenburška vrata.» Visoke kolone spomenika bile su prepune zastavica, od vrha do dolje. Golemi bijeli, crveni i crni kukasti križevi nalazili su se na zastavama uz zastave s pet olimpijskih krugova i zajedno su se viorile na proljetnom povjetarcu. «Ovo je kazalište», reče Heidi pokazujući na palaču. »Sagrađeno je 1741...», započne objašnjavati. »Pogledajte kako vam građani Berlina iskazuju dobrodošlicu!«, uzvikne oduševljeno. «Pogledajte! Pogledajte!» Berlin je bio grad parola, zastava i nasmijanih lica. Sa svih javnih zgrada, sa svih trgovina, i svih kuća vijorile su se zastave. Bilo ih je nekoliko tisuća, s kukastim križevima i olimpijskim krugovima. Kad su konačno stigli do rezidencije u olimpijskom naselju koja im je bila namijenjena, počasna straža Hitlerove mladeži ih je čekala s bakljama. A osim toga bio je tu i orkestar koji ih dočeka notama njihove himne, Glas Južne Afrike. Unutra, Heidi preda svakome šarenu knjižicu u kojoj su se nalazila objašnjenja koja su se odnosila na organizaciju i na smještaj, do tančina tipično njemački. Svatko je dobio bonove, bedževe i sve što je bilo potrebno da mogu ući u svlačionice i ostalo. Brojevi autobusa koji su ih vozili, bili su uvijek jasno popisani. «Ovdje ćete imati na raspolaganju kuhara i dvoranu za jelo samo za vas. Šef će vam prirediti jela koja želite, pogotovo ako se hranite na poseban način. U bilo koje doba dana i noći na raspolaganju su vam liječnik i zubar. Možete se služiti praonicom rublja, radijom, telefonima, maserom, a imate i tajnicu daktilografkinju...» Sve je bilo organizirano do u detalje i ostali su bez riječi pred tom efikasnošću i organizacijom. «Potražite vaše sobe, čiji je broj označen na knjižici i pronaći ćete vašu prtljagu. Smjestite se i odmorite. Sutra ujutro ću s vama autobusom posjetiti sportske objekte Reichssportfelda, olimpijskog kompleksa. Nalaze se na petnaestak kilometara odovud, tako da ćemo krenuti odmah nakon

doručka, u osam i trideset. U međuvremenu, što god vam zatreba, obratite se meni.» «Znam ja što bih te pitao da učiniš za mene», reče potihlo dizač utega zakolutavši očima, a Manfred stisne šake zbog tih sirovih riječi, iako ga Heidi nije čula. «Do sutra», završi veselo i ode u kuhinju kako bi porazgovarala s kuharom. «To je zaista lijepa žena!», reče ujak Tromp uz divljenje. «Zahvaljujem Bogu što nosim takvo odijelo, i što sam već star i sretno oženjen, i imun na sve hvalospjeve i Evine napasti.» Započnu ga svi zadirkivati i žaliti ujaka Trompa koji je već postao ujak svih. «Pa, u redu!», zareži ponovno strogo. «Svi na posao, prije večere trčat ćete još petnaest kilometara.» Kad su se spustili na doručak, Heidi ih je već čekala, svježa i nasmijana. Odgovori na sva pitanja, podijeli poštu koja je stigla iz Južne Afrike, riješi hitro desetak malenih problema, i nakon što su se najeli, otprati ih sve zajedno do autobusne postaje. Većina sportaša već je stigla u olimpijsko naselje sa svih strana svijeta, i vladalo je uzbuđenje. Muškarci i žene u trenirkama trčali su ulicama, obraćajući se jedni drugima na tisuće i tisuće različitih jezika: njihove izvanredne sportske sposobnosti mogle su im se pročitati na licu i u pokretima koje su činili. Kad je južnoafrička ekipa stigla na stadion, njegove dimenzije ostavile su sve bez daha. Beskonačan broj dvorana, bazena na zatvorenom okruživalo je stadion lake atletike. Redovi mjesta za sjedenje izgledali su također beskonačni, a olimpijski podij na drugom kraju stadiona bez baklje koja još uvijek nije stigla, imao je osjećaj svečanosti tom hramu posvećenom kultu ljudskog tijela. Trebalo im je cijelo jutro da posjete stadion. Imali su tisuće i tisuće pitanja koja su htjeli postaviti, a Heidi je znala sve odgovore. Više puta Manfred se našao hodajući uz nju i kad su razgovarali zajedno na njemačkom, nešto bi se rodilo među njima, čak i usred gomile, bio je to osjećaj intimnosti. Nije bila samo njegova mašta, jer je i Roelf primijetio da je Manfred bio objekt posebne pažnje. «Dakle, sviđaju ti se pouke iz njemačkog?», zapita ga naivno za ručkom, smijući se do suza na Manfredovo režanje. Gosti su dobili sparring partnere koje su pronašli u boksačkom društvu grada i sljedećih dana ujak Tromp je započeo s treninzima. Manfred je rušio te jadnike, nizom udaraca u zaštitu koja je štitila glavu i trbuh. Čak i s takvim oklopima nitko nije izdržao više od jedne runde ili dvije, a potom bi molio za milost. Manfred bi se, odlazeći u kut, ogledao oko sebe i ubrzo zatim bi opazio Heidi Kramer koja je promatrala njegove treninge sa čudnovatim crvenilom oko vrata i pogledom tih nevjerojatnih plavih očiju; držala je pomalo otvorena usta, iz kojih je gotovo nevidljivo virio jezik. No, usprkos tome, našao se nasamo s njom tek četiri dana nakon početka treninga. Završio je teški dio u dvorani i nakon što se otuširao i odjenuo sveučilišnu majicu, izišao je kroz glavna vrata stadiona. Stigao je gotovo do autobusne postaje, kad ga ona pozove i potrči prema njemu. «I ja se također vraćam u naselje, moram razgovarati s kuharom. Idemo li

istim autobusom?» Bilo je očito da ga je čekala. Osjeti se počašćenim, ali i nervoznim. Imala je lijepi hod, a kosa joj je lepršala oko glave poput plahte od zlatne svile. Hodajući uz njega, često ga je promatrala. «Vidjela sam i boksače ostalih zemalja», reče mu, «pogotovo srednje teške kategorije i vidjela sam i tebe.» «Znam, opazio sam te», reče namršteno da bi sakrio sramežljivost. «Ne moraš se bojati nikoga, osim Amerikanca.» «Cyrus Lomax», potvrdi on. «Da, Ring Magazine ga smatra najboljim boksačem u svojoj kategoriji amatera na svijetu. I ujak Tromp je otišao vidjeti ga. Kaže da je zaista dobar. Spretan i moćan, a budući da je crnac, zasigurno je i izdržljiv.» «Jedini je kojeg ćeš morati pokušati pobijediti za zlato», složi se ona. Zlato... u ustima te djevojke takve riječi su bile poput neodoljive glazbe. «A ja ću navijati za tebe.» »Zahvaljujem ti, Heidi.» Uđu u autobus. Muškarci su promatrali Heidi s divljenjem, a Manfred je bio ponosan što je ona uz njega. «Moj stric je veliki ljubitelj boksa. Poput mene, siguran je da imaš dobre mogućnosti da pobijediš crnca. Rado bi te upoznao.» «To je ljubazno s njegove strane.» «Večeras se kod njega održava mali prijem. Zamolio me da te pozovem.» «Dobro znaš da nije moguće. Moj program treninga...» «Moj stric je jako važan i utjecajan čovjek», nije popuštala ona, nagnuvši glavu u jednu stranu i osmjehnuvši mu se dražesno. «Bit će jako kratko: obećavam ti da ćeš biti kod kuće prije devet.» Opazi kako se dvoumio i nastavi: «Usrećio bi moga strica... a i mene.» «I ja imam ujaka, ujaka Trompa...» «Dobijem li dozvolu od njega, hoćeš li doći?» U sedam, kao dogovoreno, Heidi ga je čekala u Mercedesu pred ulazom u olimpijsko naselje. Vozač mu otvori stražnja vrata i Manfred sjedne na kožno sjedalo pored nje. «Heidi mu se osmjehne.» Hej, predivan si tako elegantan!« Ali i ona nije bila loša. Očešljala je kosu tako da se sada sjajila poput zlata: ramena i dobar dio njenih prekrasnih grudi bili su otkriveni i savršeni. Haljina za koktel plavkaste boje naglašavala je savršeno boju njenih predivnih očiju. «Lijepa si», reče začuđen samim sobom. Nikada ranije nije dao kompliment jednoj ženi: no, radilo se više o činjenici nego o komplimentu. Ona spusti pogled, skromna gesta za ženu koja je vjerojatno navikla na muške komplimente. «Rupertstrasse, molim», zapovjedi vozaču. Vozili su se polako Kurfuerstendammom, promatrajući pločnike prepune ljudi koji su odlazili u noćni život, a potom uđu brže u mirnije ulice elegantne četvrti, zapadni dio Gruenewalda. Bio je to dio milijunaša, u predgrađu grada, i Manfred se opusti naslonivši se na sjedalo i okrenuvši se promatrajući lijepu ženu koja je sjedila pored njega. Govorila je radosno, postavljajući mu pitanja o njegovom životu, porodici i zemlji. Ukratko, shvati da je poznavala Južnu Afriku puno bolje nego što se to moglo očekivati od nje, i zapita ju kako zna toliko stvari. Poznavala je povijest ratova, borba i pobuna i borbu njegovog naroda protiv barbarskih plemena crnaca: nije joj bilo nepoznato ni englesko tlačenje Afrikanera, i užasne

opasnosti zbog ugroženosti postojanja njegovog naroda. «Englezi», uzdahne djevojka vidljivo ogorčena. «Ima ih posvuda i posvuda donose ratove i bol. U Africi, Indiji, i Njemačkoj. I mi smo bili potlačeni i proganjani. Da nije bilo našeg voljenog Fuehrera, još uvijek bismo bili pod utjecajem Židova i Engleza.» «Zaista je velik čovjek, vaš Fuehrer», prizna Manfred, a potom citira: «Moramo se boriti da bismo opstali...» «Ali, to je iz Mein Kampfa», usklikne ona. «U stanju si citirati riječi našeg Fuehrera!» Manfred shvati da je u tom trenutku njihova veza postala snažnijom. «Tim riječima je izrekao sve što i ja osjećam i u što vjerujem», reče joj. «Veliki je čovjek koji zaslužuje da vodi naciju.» Kuća u Rupertstrasse bila je odvojena od ceste velikim parkom na obali jednog od Havelovih jezera. Na ulaznom puteljku čekale su tamne limuzine s vozačima, puno ih je imalo zastavicu s kukastim križem, i vozače u odori. Svi prozori goleme rezidencije bili su osvijetljeni, i kad se vozač zaustavio, začuju val glazbe, glasova i smijeha. Manfred pruži Heidi ruku i uđu kroz glavna vrata širom otvorena, prešavši atrij popločen bijelim i crnim mramornim pločama, i zidovima prepunim lovačkih trofeja, zaustavivši se pred dvoranom za prijem, već prepunom uzvanika. Gotovo su svi muškarci bili u odori, svečanoj naravno, koja se sjajila ukrasima i ordenima, dok su žene bile elegantno odjevene po zadnjoj modi. Smijeh i razgovori utihnu dok su se uzvanici okrenuli dočekavši i nove goste, zadivljeni, jer su Manfred i Heidi bili zaista lijep par. Zatim se razgovor nastavi. «Evo strica Sigmunda», reče Heidi. Dohvati Manfreda za ruku i povede ga prema jako visokoj osobi, u crnoj odori, i koji im odmah krene u susret čim ih opazi. «Draga moja Heidi», reče nagnuvši se i poljubivši joj ruku. «Svaki put kad te vidim, sve si ljepša.» «Manfred, ovo je moj stric, kapetan Sigmund Boldt. Stric Sigmund, ovo je Herr Manfred de La Rey, poznati južnoafrički boksač.» Kapetan Boldt se rukuje s Manfredom. Imao je sijedu kosu, - počešljanu strogo prema natrag na licu intelektualca, koščatom, s ravnim, aristokratskim nosom. «Heidi mi je spomenula da imate njemačke korijene», reče upitno. Na sebi je imao crnu odoru sa srebrenim lubanjama na ovratniku. Kapak mu je treptao, stalno suzeći, tako da se rupčićem neprestano morao brisati. «Istina je, kapetane. Snažne su moje veze s vašom zemljom», odvrati Manfred. «Ah, pa vi savršeno govorite njemački.» Kapetan ga dohvati za ruku. «Tko zna koliko njih vas večeras želi upoznati, ali recite mi, što mislite o onom crncu boksaču, Amerikancu Cyrusu Lomaxu? Koju ćete taktiku upotrijebiti protiv njega?» Već provjerenom spretnošću ili Heidi ili stric dolazili bi i izvlačili bi ga iz skupine uzvanika da bi ga predstavili sljedećoj skupini, i kad je Manfred odbio šampanjac, sluga mu donese čašu mineralne vode. No, ostavili su ga više nego uobičajeno s gostom, kojeg je Heidi predstavila kao generalom Zollerom, visokim časnikom u odori sive boje, koja je na ovratniku imala znak kukastog križa: čovjek koji je iza bljedila pokazivao živahnu

inteligenciju. Ovaj je Manfreda ispitao u najmanje detalje o političkim i društvenim pitanjima u Južnoj Africi, i pogotovo o osjećajima Afrikanera prema Velikoj Britaniji i Kraljevini. Dok su razgovarali, general Zoller je pušio cigaretu jednu za drugom. No, nije se radilo o običnim cigaretama, imale su jak miris trave. Manfredu je bio simpatičan: cijenio je njegov narod i znao je svaki detalj južnoafričke povijesti. Vrijeme s njim prošlo je jako brzo, a potom mu Heidi, kao i uvijek, dodirne ruku. «Oprostite, generale Zoller, ali, obećala sam treneru boksačke ekipe da ću vratiti pobjednika u devet sati.» «Bilo mi je jako drago što sam vas upoznao, mladiću», reče general i pruži mu ruku na pozdrav. «Naše zemlje bi trebale biti veliki prijatelji, veći nego što su trenutačno.» Manfred ga uvjeri: «Učinit ću sve što je u mojoj moći da to jednoga dana postane stvarnost.» «Sretno, Herr de La Rey.» Ponovno u automobilu Heidi primijeti: «Jako si se svidio mojem stricu i njegovim prijateljima, a pogotovo generalu Zolleru.» «I meni je bilo zabavno.» «Voliš li glazbu, Manfrede?» Pitanje ga iznenadi. «Neku da, ali ne razumijem se previše.» «Voliš li Wagnera?» «Da, jako.» «Stric Sigmund mi je poklonio dvije karte za koncert berlinske filharmonije za sljedeći petak. Mladi dirigent Herbert von Karajan ravnat će orkestrom koji će izvoditi Wagnera. Znam da tog popodneva imaš prvi susret, ali poslije bismo mogli proslaviti.» Na trenutak se dvoumila, a potom nastavi: «Možda ću ti izgledati drska, ali uvjeravam te...» — «Ne, ne. Bio bih počašćen otići s tobom, bez obzira izgubim li ili pobijedim.» «Pobijedit ćeš», jednostavno mu reče «Znam da ćeš pobijediti.» Ostavi ga u olimpijskom naselju i sačeka da uđe, a potom ponovno zapovjedi vozaču da se vrati u Rupertstrasse. Kad je stigla u stričevu kuću, uzvanici su odlazili. Mirno sačeka da ih sve pozdravi i zatim, na njegov znak, krene za njim. Njegov način ophođenja s njom bio je sasvim drukčiji, postao je otresit i autoritativan. Krenu prema malim vratima na dnu dvorane i uđe prije nje. Heidi ga je slijedila i zatvorila za sobom vrata, a potom ostane čekati. Kapetan Boldt ostavi ju da sačeka, a on ulije u dvije čaše konjaka, i jednu pruži generalu Zolleru, koji je sjedio u fotelji pored kamina. Imao je dosje na koljenima i još je uvijek pušio svoje cigarete. «Dakle, Freulein», reče kapetan Boldt smjestivši se u fotelju i dajući joj znak rukom da sjedne na kauč. «Sjednite. Odmorite se, u stričevoj ste kući.» Ona mu se osmijehne, ali ostane sjediti napeto na rubu kauča, kapetan Boldt se ponovno obrati generalu. «Mogu li vas zapitati što mislite o subjektu?» General Zoller podigne pogled sa spisa. «Izgleda da ima nekih nejasnoća oko majke. Je li zaista Njemica kao što on tvrdi?» «Mislím da je nemoguće potvrditi to. Ne možemo saznati majčinu nacionalnost, iako sam zaposlio sve naše državljane u Južnoj Africi. Svi misle da je umrla pri porodu u pustinji. No, usprkos tome, s očeve strane imamo dokumente koji potvrđuju da je njegova baka bila Njemica, a i otac se borio na strani Kaisera za vrijeme posljednjeg rata u Africi.» «Da, vidio sam», reče general. «Koje je

osjećaje izrazio s vama, Freulein?» «Jako je ponosan na svoje njemačke korijene, i smatra se prirodnim saveznikom njemačkog naroda. Veliki je obožavatelj Fuehrera i u stanju je citirati napamet dugačke dijelove iz Mein Kampfa.» General započne kašljati i otežano disati, i zapali još jednu cigaretu. Zatim ponovno usredotoči svoju pažnju na crvene korice s orlom i kukastim križem na prvoj stranici. Ostali su mirno čekali desetak minuta, sve dok se general ponovno ne obrati Heidi: «Koji ste odnos izgradili s njime, Freulein?» «Kao što mi je zapovjedio kapetan Boldt, odnosila sam se prema njemu sa simpatijama. Na nekoliko diskretnih načina pokazala sam mu da me zanima. Pokazala sam mu strast i određeno znanje o boksu, i veliko zanimanje za njegovu zemlju i njegove brige.» «Freulein Kramer je jedna od naših najboljih agentica na terenu», objasni kapetan Boldt. «Naš odsjek pobrinuo se da ju pouči povijesti Južne Afrike i boksu.» General klimne glavom. «Nastavite, gospođice», zapovjedi i Heidi nastavi. «Izrazila sam mu simpatije za njegove političke težnje, i jasno sam mu dala do znanja da sam mu prijateljica i da bih mogla postati još nešto.» «Je li među vama bilo intimnosti bilo koje vrste?» «Ne, gospodine generale. Smatram da bi se subjekt prestrašio da djelujem tako brzo. Kao što znamo iz njegovog dosjea, dolazi iz stroge sredine. Osim toga, kapetan Boldt nije mi zapovjedio da mu se seksualno namećem.» «Dobro», potvrdi general. «Ova stvar je od velike važnosti: sam Fuehrer zna o operaciji. On smatra, kao i ja također, da je južni rt Afrike od velikog značaja, taktičkog i strateškog, u našim planovima u osvajanju svijeta. Kontrolira putove za Indiju i Istok, a da Sueski kanal kojim slučajem ostane zatvoren, jedini put preostao bi onaj uz Rt Dobre Nade. Osim toga, podzemlje Južne Afrike prava je pravcata riznica s blagom, koja sadrži tvari od životne važnosti za ratnu industriju: krom, dijamante, minerale: ima svega. Nakon prve procjene subjekta, odlučio sam da treba nastaviti. Dakle, od sada na dalje operacija će biti uvrštena pod crvenim i imat će podršku odsjeka.» «Vrlo dobro, generale.» «Tajno ime operacije je Bijeli mač, Das weisse Schwert.» «Jawohl, mein General.» «Gospođice Kramer, od sada na dalje ćete se samo brinuti o tome. Prvom prilikom imat ćete seksualnu vezu sa subjektom tako da ga ne uzbunite niti povrijedite, već da učvrstite njegove stavove.» «Vrlo dobro, gospodine generale.» «U svoje vrijeme možda će biti potrebno da sa subjektom razvijete i bračnu vezu. Imate li razloga koji bi vam to onemogućili?» Heidi se nije dvoumila: «Nikakvih, gospodine generale. Možete računati na moju odanost i moj osjećaj dužnosti. Učinit ću što god bude potrebno.» — «Vrlo dobro, Freulein.» General Zoller se zakašlje i očajnički potraži zraka, a potom nastavi hrapavim glasom: «Sada je, kapetane, na nama da pobijedi i primi zlatnu medalju na Olimpijadi. To bi uvelike pridonijelo njegovom ugledu u svojoj zemlji, osim ideološkog aspekta pobjede arijevcu nad osobama nižih rasa.» «Shvaćam, gospodine generale.» «Ima li koji ozbiljniji protivnik za titulu

u srednje teškoj kategoriji?» «Ne, generale. Jedini bijelac koji je u stanju pobijediti jest on. Možemo učiniti da sve susrete sude članovi Stranke koji će se držati naših instrukcija. No, ako ostane ležati na podu, ne možemo učiniti tko zna što...» »Naravno, Boldt. Učinite sve što je u vašoj moći, a vi, gospođice Kramer, obavještavajte kapetana o napredovanju subjekta.«

I Courteneyjevi i Malcomessi su odsjeli u luksuznom hotelu Bristol, umjesto u olimpijskom naselju, gdje je otišao samo David, popustivši svome treneru. Dakle, Shasa ga je rijetko viđao posljednjih dana teških priprema prije početka igri. Mathilda Janine je natjerala Taru da je svakodnevno otprati na pripreme atletičara, odlazeći s njom za uzvrat na pripreme za polo. Tako da su djevojke većinu svog vremena provodile između podosta udaljenog polja za polo i olimpijskog stadiona, iako je Tara znala brzo voziti Bentley zelene boje koji je pripadao njenom ocu. Kratka stanka u treniranju izgleda da je pozitivno utjecala na Davida. U tih pet dana trčao je izvanredno, stoički izdržavši na pozive Mathilde Janine da «pobjegnu na sat ili dva», od trenera. «Imaš odlične mogućnosti, Davide», rekao mu je trener, pogledavši na vrijeme posljednjeg sprinta prije proslave za otvaranje Olimpijskih igara. «Daj sve od sebe i vidjet ćeš da ćeš doma odnijeti medalju.«

I Shasa i Blaine bili su zadovoljni konjima koji su im stajali na raspolaganju. Kao i sve ostalo, centar za jahanje (štale, konjušari i oprema) bili su savršeni. Pod Blaineovim vodstvom, koji je imao željeznu ruku na polju za polo, ekipa se odmah započela pripremati i uvježbavati i ubrzo postane složna poput družine konjanika. Između treninga odlazili su promatrati kako igraju ostale ekipe, s kojima su morali igrati. Amerikanci nisu marili na troškove i povelu su konje sa sobom preko Atlantika. Argentinci su ipak bili puno bolji, jer su povelu konjušare, odjevene poput pravih gauchosa. «Te ekipe moramo pobijediti», upozori ih Blaine. «Ali, i Nijemci su prilično jaki, i Englezi, kao i uvijek, udaraju poput kovača.» «Možemo ih sve pobijediti», reče Shasa ponudivši ostalima svoje «široko» iskustvo, «s malo sreće.» Tara je bila jedina koja je ozbiljno shvatila njegove riječi. Promatrala ga je s tribine kako jaši brzinom strijele galopirajući poput centaure, lijep, spretan, bijelih zuba koji su se sjajili na preplanulom licu. «Zašto mora biti tako glupav?», pitala se po stoti put, misleći na njegovu sigurnost u sebe i aroganciju. «Kad bih se bar mogla pretvarati da ne postoji... kad bar život ne bi bio tako dosadan i banalan bez njega...»

U devet sati u jutro 1. kolovoza 1936. godine veliki olimpijski stadion, najveći na svijetu, ugostio je više od stotinu tisuća ljudi. Travnati tepih bio je poput baršuna smaragdne boje. Uokolo, atletska staza od crvene zemlje. Iznad nje, u visini, počasna tribina, koja je dominirala nad

tradicionalnom stazom kojom su prolazili sportaši. Na drugom kraju stadiona nalazio se olimpijski oltar s tripodom još uvijek bez baklje. Na ulazu u stadion prostirao se Maifeld, slobodan prostor, usred kojeg se podizao toranj s natpisom: Ich rufe die Jugend der Welt, zovem mlade svijeta. Sportaši su defilirali Kaiserdammom, koji je tog dana nazvan Triumphalis. Na nebu iznad stadiona lebdio je Hindenburg, vukući za sobom zastavu s olimpijskim krugovima. Žamor se proširi svežim jutarnjim zrakom. Polako se sve više približavao, postavši sve glasniji. Kaiserdammom se kretala povorka otvorenih Mercedesa, sjajnih poput ogledala, među dva krila smeđih košulja, više od pedeset tisuća, koji su zadržavali bezbrojnu gomilu što je prolaskom prvog Mercedesa klicala od oduševljenja. Povorka se zaustavi pred sportskom legijom. Iz automobila iziđe Adolf Hitler. Na sebi je imao smeđu košulju, hlače i čizme poput ostalih. No, zbog toga nije prolazio neprimijećen, štoviše: skromna odjeća, bez imalo ukrasa, još ga je više isticala u masi svećanih odora koje su ga okruživale, i koje su odmah krenule za njim između dvaju krila sportaša do ulaza u stadion. «Evo luđaka», pomisli Blaine Malcomess kad je Hitler prošao pored njega na pet koraka udaljenosti. Bio je isti kao na slikama, crni čuperak, brčići. Ali Blaine nije bio spreman na intenzitet njegova i pogleda, gotovo mesijskog, koji se spustio nad njim, stotinku sekunde, a potom odleprša dalje. Osjeti kako ga prolaze trnci i naježi se, jer je upravo vidio oči proroka Starog zavjeta... ili luđaka. Iza njega nalazili su se svi njegovi najbliži suradnici. Goebbels u laganom ljetnom odijelu, Goering u predivnoj plavoj odori maršala Luftwaffea (prolazeći pozdravi sportaše podignuvši pozlaćeni štap). U tom trenutku zvono na vrhu maifeldskog tornja započne sakupljati mladež cijelog svijeta. Hitler i njegovi suradnici nestanu u tunelu ispod tribine, i nekoliko minuta kasnije začuju se prve note njemačke himne koje su uvele snažan zbor Deutschland ueber alles. Redovi sportaša započnu se pripremati na ulaz u paradi. Izronivši iz tunela u potpunom mraku, Shasa pogleda u Davida, koji je marširao pored njega. Osmjehnu se jedan drugome, uzbuđeni, dok je orkestar i zbor sada pjevao olimpijsku himnu. Zatim pogledaju ispred sebe, visoko podignute glave, i započnu marširati na predivnu glazbu Richarda Straussa. U redu ispred Shase također je svećano marširao Manfred de La Rey, koji je pak promatrao točkicu u smeđoj košulji u središtu počasne tribine, okružen prinčevima i kraljevima. Stigavši ispod nje htio je podignuti desnu ruku i uzviknuti Heil Hitler!, ali se suzdrži. Nakon dugih rasprava ipak je prihvaćen prijedlog Blainea Malcomessa i pristaša Engleza u ekipi. Umjesto njemačkog pozdrava južnoafrički predstavnici na olimpijskim igrama su samo okrenuli glavu u običan pozdrav. Njemački gledatelji ih izviždaju. Manfreda su pekle oči zbog uvrede koju je nanio velikom čovjeku koji se nalazio na počasnoj tribini. Bijes mu je ostao u duši za ostatak predivne svećanosti otvaranja igara: paljenje olimpijske baklje, Fuehrerov govor,

let pedeset tisuća bijelih golubova u istom trenutku, podizanje zastava zemalja koje su sudjelovale, predstava gimnastike i plesa, reflektori i vatromet, glazba i vojna parada aviona maršala Goeringa koji su zatamnili nebo trešteći poput grmljavine. Te večeri Blaine i Centaine su večerali sami u apartmanu hotela Bristol. Oboje su bili izmoreni uzbuđenošću tog dana. «Kuju su predstavu upriličili svijetu!», primijeti Centaine. «Nitko to nije očekivao.» «Trebalo se očekivati», odvrati Blaine. «Nacisti su eksperti za takve manifestacije. Čak ni stari Rimljani nisu bili tako rafinirani u potrazi za efektima.» «Meni se jako svidjelo», reče Centaine. «Poganska proslava, ali odlična propaganda. Herr Hitler koji svijetu prodaje nacističku Njemačku i novu rasu nadčovjeka. Nažalost, moram se složiti s tobom da je predstava bila predivna, uz mrvicu nastrane prijetnje koja je sve učinila još imrepsivnijim.» «Ti si stari cinik.» «Spomenula si moju veliku prednost», reče joj i promijeni temu razgovora: «Već su odredili protivničke ekipe. Imali smo sreće. Nisu nam zapali Argentinci ni Jenkiji.» Protivnici su im bili Australci, ali njihova nada u laku pobjedu odmah se rasplinula. Od početka susreta započeli su mahati poput očajnika palicama, natjeravši Blainea i Shasa da stanu u obranu. Prva tri vremena stalno su kretali u napad, ne dozvoljavajući Blaineovoj ekipi da se ponovno organizira. Shasa je pokušavao kontrolirati vlastiti instinkt, koji je bio takav da je htio letjeti u napad, i staviti se u službu ekipe. Odmah je odgovarao Blaineovim povicima koji mu je zapovijedao «kreni lijevo», ili «Zatvori rupu», ili «u obranu», kompenzirajući pomanjkanje iskustva. U tim trenutcima se učvrsti povjerenje i međusobno razumijevanje, koje se razvijalo toliko vremena: zapravo je postojao i rizik da se sasvim prekine, ali na početku četvrtog vremena Blaine zareži zadovoljan prolazeći pored mladića broj dva. «Nemaju više piva, Shasa. Sada ćemo vidjeti kako se snalaze u obrani.» Shasa dohvati u letu sljedeći visoki Blaineov kros, podignuvši se u stremenima i zamahnuvši palicom da bi u visini susreo lopticu svog kapetana. Kontrolirajući je, krene u napad i primora Australce u neorganiziranu obranu, galopirajući linijom faula. Stigavši do kraja polja udari loptu unatrag koja padne upravo pred Blaineova konja, koji izbori bod. Bio je to odlučujući trenutak u susretu i konačno proslave pobjedu tapšanjem po ramenima, u sedlu izmorenih konja. No, oduševljenje se pretvori u smrtnu tugu kad su saznali da su njihovi sljedeći protivnici Argentinci. David Abrahams je započeo loše, stigavši tek četvrti na četristo metara. Matilda Janine otišla je na spavanje niti ne večeravši te večeri, ali dva dana kasnije bila je presretna: njen trkač pobijedio je na dvjesto metara i ušao u polufinale. Prvi protivnik Manfreda de La Reyja bio je Francuz Maurice Artois, nepoznat boksač u svojoj kategoriji. «Brz poput mambe, hrabar poput ratela», hrabrio ga je ujak Tromp pred gong. Heidi Kramer sjedila je u četvrtom redu s kapetanom Boldtom. Kad je Manfred izišao iz kuta i zauzeo središte ringa, drhtala je od neočekivanog uzbuđenja.

Kretao se poput mačka. Do tog trenutka bilo joj je teško glumiti zanimanje za taj sport. Bili su joj mrski zvukovi, mirisi i prizori. Smrad znoja, životinjsko režanje, okrvavljeno meso, krv posvuda, sve ju je to odbijalo. Sada, u društvu toliko odabranih i elegantnih gledatelja, a i ona sama u čipkastoj večernjoj haljini, namirisana i sretna, nije više smatrala da je taj sport tako strašan, osjećala je čak uzbuđenje zbog kontrasta s divljačkim nasiljem u ringu. Manfred de La Rey, taj ozbiljan mladić, jake volje, tmuran i pomalo nespretan kad je bio lijepo odjeven i u otmjenom društvu, tu se pretvarao u predivnu zvijer, i primitivnu okrutnost koju je predstavljao, žuti sjaj njegova pogleda pod crnim trepavicama dok je mijenjao crte lica Francuzu, a potom ga obarao na tlo, budili su u njoj perverzno uzbuđenje. Shvati da se uzбудila, stisnuvši bedra, dok joj se možda skupocjena haljina smočila. Uzbuđenje ne nestane ni kasnije dok je sjedila s Manfredom u udobnoj fotelji slušajući junačku teutonsku glazbu Richarda Wagnera u kazalištu. Lagano se pomakne dok njena ruka nije sasvim lagano dodirivala Manfredovu. Osjeti kako se trgnuo, pokušavši se odmaknuti, ali potom se predomislio i ostao na tom mjestu. Bio je to sasvim lagani dodir, no, oboje su ga bili svjesni. Još jednom kapetan Boldt je stavio na njeno raspolaganje Mercedes za tu večer. Vozač ih je čekao. Kad je Manfred sjeo pored nje, opazi da se lagano trgnuo. i «to je?» «Ništa.» Opipa mu rame snažnim prstima. «Boli li te ovdje?» «Napetost mišića, sutra ću biti ponovno u izvrsnoj formi.» «Hans, povezi nas k meni», zapovjedi vozaču, i Manfred ju pogleda uznemireno. «Majka mi je odala jednu od svojih tajna... radi se o biljnoj masti, zaista čini čuda.» «Nije potrebno...», pobuni se on. «Moj se stan nalazi na putu prema naselju. Neće dugo potrajati, a osim toga, Hans će te povesti do olimpijskog naselja.» Dvojila je na koji način ostati na samo s njime; ali sada je odlučila bez imalo oklijevanja. Ostao je tih cijelo vrijeme i ona osjeti njegovu napetost, izbjegavajući ga dodirivati. Manfred je mislio na Sarah. Pokušavao je zamisliti njen lik, ali bio je kao u magli: ništa drugo nego slatkasta mrlja. Htio je zapovjediti Hansu da ga poveze do olimpijskog naselja, ali nije uspio. Iako je znao da ne priliči ostati sam s mladom i privlačnom ženom, pokuša uvjeriti samoga sebe da se radilo o sasvim nevinoj stvari. No, potom se prisjeti njenog dodira ruke i ukoči se. «Boli li te još uvijek?», zapita ona krivo razumjevši njegov pokret. «Malo», odvrati on pomalo drhtavim glasom. Bilo je sve teže, nakon borbi. Mnogo sati nakon meča ostajao je napet i nervozan. Te je trenutke njegovo tijelo biralo za sotonske šale. Primijeti da mu se upravo to i sada događalo: osjećaj krivnje i griznje savjesti zarumene mu obraze. Tko zna što bi pomislila ta čista germanska djevica da je primijetila tu odvratnu nadutost. Otvori usta i htjede joj reći da bi radije otišao u naselje, ali ona je već rekla vozaču da se zaustavi. «Hvala, Hans, ostavite nas ovdje i sačekajte pred ulaznim vratima.» Bila je već na pločniku: nije mogao ništa drugo nego da krene

za njom. U atriju je bilo mračno. «Žao mi je, Manfrede, stanujem na posljednjem katu, a nema lifta.» Uspinjanje mu je dozvolilo da ponovno zagospodari sobom. Heidi ga pozove da uđe u sasvim mali stan. «Ovo je moje carstvo», reče. «Danas je sasvim teško pronaći stan u Berlinu.» Pokaže mu prema krevetu. «Sjedni tamo, Manfrede.» Skine jaknu koju je imala iznad bijele košulje i podigne se na vrhove prstiju da je objesi u ormar. Grudi su joj se njihale kad je pružila ruku. Manfred skrene pogled. Cijeli je zid bio ispunjen knjigama: opazi Goetheova djela i prisjeti se da je to bio najdraži očevo pjesnik. «Misli na bilo što drugo», reče samome sebi, «na bilo što, ali ne misli na te goleme grudi ispod lagane košulje.» Otišla je u kupaonicu i on začuje vodu kako teče i zvuk stakla. Vratila se sa zelenom bočicom u ruci i zaustavi se smijući se ispred njega. «Morat ćeš skinuti jaknu i košulju», reče mu, a on joj ne uspije odgovoriti. Nije na to mislio. «To se ne dolikuje, Heidi.» Ona se tiho osmjehne i kroz smijeh reče: «Ne budi sramežljiv, Manfrede, pomisli da sam ja medicinska sestra» Nježno mu skine jaknu. Grudi su joj se još uvijek njihale, gotovo mu dodirujući lice, a potom se ona povuče i smjesti jaknu na naslonjač stolca. Zatim, nakon nekoliko trenutaka, položi na nju i košulju. Zagrijala je bočicu i mast je odmah započela djelovati na koži, čim ju je nanijela na bolno rame i započela masirati snažnim i znalačkim prstima. «Opusti se», prošapće mu. «Pronašla sam mjesto, ovdje je, osjećam to. Mišić je napet. Opusti se, ostavi da se bol postupno raspline.» Polako povuče prema naprijed mladićevu glavu. «Nasloni se na mene, Manfrede. Ovako.» Stajala je pred njim i tako smjestila bokove da se on čelom naslonio na njen trbuh. Imala je topao i mekani trbuh i gotovo hipnotičan glas: mladić se osjećao dobro. «Kako si snažan i tvrd, Manfrede, kako si bijel i tvrd i lijep...» Prošlo je nekoliko trenutaka prije nego što je on shvatio što mu je rekla: no, njeni su prsti bili neodoljivi, i razum ga je sasvim napustio. Bio je svjestan samo ruku i njenog glasa, također laskavog i neodoljivog, a potom primijeti još nešto, mlaki miris koji se oslobađao iz prepona na koje je njegovo lice bilo naslonjeno. Iako ga ne prepozna kao miris mlade, zdrave žene, fizički uzbuđene i spremne za ljubav, njegova je reakcija bila instinktivna i prikladna. Nije više bilo moguće odoljeti. «Heidi», reče glasom koji je podrhtavao. «Volim te. Bože moj, oprosti mi, ali jako te volim.» «Da, mein Schatz, znam», prošapće mu ona. «I ja tebe volim.» Polegne ga nježno na krevet i ostavši iznad njega, započne polako otkopčavati košulju. Kad je legla iznad Manfreda, njene goleme svilene grudi s bradavicama poput rubina, izgledale su mu nešto najljepše što je ikada vidio. «Volim te», uzvikne više puta te noći, svaki put drukčijim glasom, sa čuđenjem, zbunjenošću i ekstazom, jer ono što je ona te noći učinila s njim i za njega nadmašivalo je svu njegovu maštu.

Prvog dana finala u lakoj atletici Shasa je uspio nabaviti ulaznice za djevojke, ali mjesta su bila na vrhu sjevernog krila. Mathilda Janine je posudila dalekozor koji je pripadao Shasi i promatrala je pažljivo golemi prostor ispod njih. «Ne vidim ga», žalila se. «Nije još izišao», uvjeri ju Shasa. «Prije njih trče sto metara.» Ali, bio je uzbuđen kao i ona. U polufinalu David Abrahams je trčao odlično dvjesto metara, i stigao drugi iza velikog trkača Jessea Owensa, «antilope od ebanovine», osiguravši si na taj način ulaz u finale. «Tako sam nervozna da osjećam da će mi pozliti», reče Mathilda Janine ne spuštajući dalekozor. S druge strane Shase nalazila se Tara, uzbuđena, ali iz drugih razloga. »Nevjerojatno je!«, izjavi skandalizirana, tako brzo da se Shasa iznenađeno okrene prema njoj. «Što je?» «Kako, nisi slušao?» «Što zapravo želiš, David će se svakog trena pojaviti...» Zagluši ga pljesak. Svi gledatelji ustanu dok su trkači u finalu na sto metara započeli utrku. U deset sekunda dođu do cilja i uzvici se promijene: uz ovacije za pobjednika pomiješaju se i razočarani povici. «Evo! Slušaj ih na trenutak!», reče Tara dohvativši Shasu pod ruku. Pored njih, neki su gledatelji uzvikivali: «Ponovno je pobijedio još jedan američki crnac.» A još bliže: «Amerikanci bi se trebali sramiti što za njih trče te crne zvijeri.» «Odvratni rasisti!», uzvikne Tara ogledavši se oko sebe pokušavši opaziti osobu koja je to uzviknula. Ne uspije i ponovno se obrati Shasi. «Nijemci prijetite da će poništiti sve medalje koje su zaslužili crnci, Židovi i ostale rase koje smatraju manje vrijednima», reče glasno. »Odvratni su.« «Smiri se», prošapće Shasa. «Nije te briga?», izazove ga Tara. «David je Židov.» «Naravno da me briga», reče on mirno, pogledavši oko sebe, posramljeno. «Ali sada šuti, Tara, ovo nije trenutak za to.» «Mislim da...», reče Tara još glasnije na Shasino upozorenje. Ali, upravo u tom trenutku Mathilda Janine glasno usklikne: «Evo ga! Evo Davida!» Shasa skoči na noge uz olakšanje. «Hajde, Davide, hrabro naprijed! Trči poput gazele!» Trkači u finalu na dvjesto metara sakupili su se s druge strane stadiona i zagrijavali su se pored starta. «Ah, David, David, neopisiv si!», uzdisala je Mathilda Janine. «Način na koji to tvrdiš ga savršeno opisuje», šalio se Shasa, a kao odgovor primi šaku Mathilde Janine po ruci. Trkači se postave na start i sudac podigne pištolj u zrak. Još jednom golemi stadion utihne dok su se trkači skupili, napeti i koncentrirani. Pištolj ispali, gotovo nečujan na toj udaljenosti, a izgledalo je kao da su trkači krenuli nekoliko trenutaka prije. Stadion je postajao sve bučniji, dok su trkači ubrzavali savršeno poredani, mašući rukama i nogama. Ubrzo se red razbije, produživši se u sredini. Spretna crna pantera probije se naprijed dok je gomila već izgovarala jednoglasno njeno ime. «Jesse Owens», ponavljala je masa ljudi, dok je crnac prošao kroz cilj ostavivši za sobom sve ostale. «Što se dogodilo?», uzvikne Mathilda Janine. «Jesse Owens je pobijedio», uzvikne Shasa, da ga može čuti. «Vidjela sam, ali, gdje je David?» «Ne znam, nisam vidio, sve se dogodilo previše

brzo.» Sačekali su sasvim uznemireni izjavu. («Achtung! Achtung», zatutnji glas. «Jesse Owens, Carter Brown...», potom, nevjerojatno, «...David Abrahams.» Mathilda Janine krikne. «Pridržite me, jer ću se onesvijestiti! David je dobio broncu!» Još je uvijek uzvikivala i skakala gore-dolje kad se David uspeo na podij i kad su mu uručili brončanu medalju. Četvorka proslavi pobjedu te večeri, u dnevnom boravku Centaineinog apartmana u Bristolu. Blaine održi kratki govor i čestita Davidu, dok se ovaj sretno smijuljio, zadovoljan i ponosan što se nazdravljalo u njegovo ime šampanjcem. Samo zato jer se radilo o Davidu Shasa ispije cijelu čašu izvrsnog Bouingera iz 1929. koji je Centaine nabavila za tu priliku. Zatim je popio još jednu čašu pjenušca u Cafe am Kudamm, na uglu Kurfuerstendamma na nekoliko koraka od hotela: a potom četvero mladih krene rukom pod ruku ulicama Berlina u potrazi za zabavom. Ovdje je za sada bilo posvuda znakova propadanja koje su nacisti osuđivali: boce Coca-Cole na stolovima kafića, jazz glazba u lokalima, plakati s likom Clarka Gablea i Myrne Loy... Zaustave se u još jednom baru i ovoga je puta Shasa naručio schnaps. «Hej, polako s time», šapne mu David u uho. Znao je da Shasa gotovo nikada nije pio, i to nikada više od čaše vina ili piva. «Davide, mladiću moj, ne događa se svaki dan da tvoj stari prijatelj osvoji medalju na Olimpijadi«, odvrati mu Shasa. Pod preplanulim licem bio je sav crven, a oči su mu izgledale kao da ima groznicu. «Pazi da te neću nositi doma na ramenu», upozori ga David. Spuste se Kudammom. Shasa je do suza nasmijao djevojke zbijajući šale. » » «Ah, so, menie lieblings, ofo biti posnati kaffe Kranzlers, uči piti maleni čaša šampo?» «Ne izgleda mi poput njemačkog», primijeti Tara. «A ti izgledaš mrtav pijan.» «Mrtav pijan, tko, ja? Ma kakvi!», reče Shasa i odvuče ju u lokal. «Dosta šampanjca, Shasa», pobuni se David. «Dragi mladiću, nećeš valjda dopustiti da nazdravim u tvoje ime čašom piva?» Zapucketa prstima i konobarica stigne s bocom hladnog šampanjca i ulije im ga u četiri čaše. Čavrljali su i smijali se tako da nisu vidjeli zašto je nastala nagla tišina u prepunom lokal. «O, Bože moj», reče Tara. «Evo ih, naši!» Ušlo je sedam smeđih košulja. Vjerojatno su dolazili s neke proslave, jer su dvojica nosila dvije smotane zastave. Bilo je očito da su bili polupijani: teturali su ulazeći u bar. Neki gosti plate i odmah odu. Šestorica teturajući sjednu za slobodni stol pored njih, i naruče pivo. Vlasnik bara, ne želeći imati problema, odmah ode do njihova stola i pozdravi ih uljudno. Čavrljali su neko vrijeme, a zatim ih vlasnik pozdravi na uobičajen način s Heil Hitler! Oni se odmah ustanu i odzdrave na isti način, samo glasnije, dok je pod podrhtavao pod njihovim nogama. Mathilda Janine koja je popila čašu šampanjca započne se smijuljiti. Šest smeđih košulja je pogleda. «Prestani Matty», molio ju je David, još više privukavši pažnju. Mathilda Janine je kolutala očima i postala je sva crvena, ali nije uspijevala prestati se smijuljiti. Zapravo, njen smijeh preraste u

histerično stenjanje. Smeđe košulje ustanu i približe im se prijetećih pogleda. Glavni među njima, časnik srednjih godina, reče nešto, a Tara mu odgovori na školskom njemačkom. «Ah», reče časnik na engleskom s jakim naglaskom. »Englezi ste.» «Moja sestra je glupava djevojčica», reče Tara prostrijelivši je pogledom, ali Mathilda Janine se i dalje nastavljala smijati usprkos rupčiću koji je držala na ustima. «Englezi su», reče časnik, objasnivši time svu ludost. Htjeli su otići, ali najmlađi od njih promatrao je Davida. «Zar niste vi onaj trkač koji je dobio broncu na dvjesto metara», zapita na lošem engleskom. «Da, naravno, David Abrahams.» David potvrdi skromno. «David Abrahams, židovski trkač.» Ovaj nije popuštao, a David probljedi. Dvojica koja su govorila engleski objasne stvar ostalima, ponovivši Jude, nakon toga se svi zagledaju u Davida neprijateljskim pogledima i stisnutih šaka. Časnik zapita gromkim glasom: «Ne srame li se Englezi i Amerikanci da im crnci i Židovi dobivaju medalje?» Prije nego što su drugi mogli išta odgovoriti, Shasa ustane, osmjehujući se uljudno. «Momci, u krivu ste. On nije Židov, već Zulu.» «Kako je to moguće?», zapita časnik u nedoumici. «Zulu su crni.» «Ponovno griješite, stari moj! Zulu se rađaju bijeli, postaju crni kad iziđu na sunce. Ali ovoga smo vječno držali u hladu.» «Šalite se», optuži ga časnik. «Naravno da se šalim!», reče Shasa imitirajući njegov naglasak. «A tko se ne bi šalio vidjevši ono što ja vidim?» «Shasa, za ime Boga, sjedni», reče mu David. «Umukni ili smo nadrljali.» Ali Shasa je bio pijan od šampanjca, uživio se u ulogu i zarije prst u časnikova prsa. «Tražite li Židove, dragi moj mladiću, upozoravam vas da ovdje jedini Židov to sam ja.» «Obojica ste Židovi?», zapita časnik, stišćući prijeteći očima. «Ne pretvarajte se da ste blesavi! Sad sam vam objasnio, on je Zulu, a ja sam Židov.» «To je laž», reče časnik. Sada su već svi gosti slušali razgovor. Oni koji su znali engleski prevodili su ostalima. Shasa se osjeti ohrabren publikom. «Vidim da ću vam morati dokazati. Dakle, da vas uvjerim odat ću vam jednu od stoljetnih tajna židovstva koje se ljubomorno čuvaju: jeste li se ikada pitali gdje završava kožica koju nam rabin odreže dok smo još maleni?» «Umukni Shasa», reče David. «O čemu govori?», zapita Mathilda Janine sa zanimanjem. «Shasa Courteney, ne budi odvratan», reče Tara. «Molim?», zapita časnik osjećajući malo nelagodu. Ali svi su se ostali smijuljili: opake šale bile su svakodnevnica u Kudammu, a ovoga puta su se zbijale na gotovo nevjerojatan način usmjerene prema tim vražjim uhodama. «No, dobro, reći ću vam», reče Shasa ne mareći za Davida i Taru. «Stavljamo ih u sol, poput srdela, i šaljemo u Jeruzalem. Tamo, u svetoj šumi, na dan Uskrsa, rabin ih sadi u dugome redu, a potom se dogodi čudo; čudo! Započnu rasti, i rasti...» Smeđe košulje promatrale su njegovu ruku koja se podizala u nedoumici. «A potom znate što se dogada?», zapita Shasa dok je časnik, nehotice, zanijekao glavom. «Kad postanu velike budaletine, šaljemo ih u Berlin da stupe u SA!» Pogledaju ga u

nevjerici, ne shvaćajući jesu li dobro čuli, i Shasa iskoristi trenutak i završi svoju predstavu: «Tamo ih nauče da govore Heil... Kako se ono zove taj tip?» Časnik zareži i zamahne da ga udari u lice, ali Shasa uspije izbjeći udarac, no, izgubi ravnotežu i padne na pod prevrnuvši stol. Boca šampanjca se počne kotrljati prolivši se, dok su dva smeđekošuljaša skočila na Shasu i započela ga tući. David mu pritrči u pomoć, ali jedan drugi vojnik ga dohvati za ruke. David uspije osloboditi desnu ruku, okrenuti se i udariti ga direktno u nos. Čovjek jaukne od boli i ispusti Davida, te dohvati krvavi nos, ali odmah ostala dvojica dohvate trkača te mu stave ruke iza leđa. «Ostavite ga!», vikala je Mathilda Janine, skočivši na ramena vojnika. Spusti mu kapu na oči i započne ga vući za kosu objema rukama. «Ostavi Davida, svinjo!» Vukla je svom snagom i ovaj se okretao oko sebe pokušavši se osloboditi nje. Žene su vikale, stolovi i stolci su letjeli posvuda. Vlasnik si je lomio ruke, stojeći na vratima kuhinje, radeći patetične grimase. «Shasa Courteney», vikala je Tara bijesno. «Smjesta prestani! Ponašaj se poput razbijača!» Shasa se nalazio ispod reda crnih košulja, pokušavajući izbjeći udarce, te ona nije mogla čuti njegov odgovor, da i jest odgovorio. Nacisti su nakon prvih nekoliko trenutaka čuđenja sada uživali u svom elementu. Tući ljude bio je njihov posao. Ubrzo je Mathilda odletjela s nacističke glave, bačena u kut. Tri vojnika podizala su Shasu na noge, držeći mu ruke iza leđa, i gurajući ga prema vratima kuhinje. Prema Davidu su postupili na isti način: onaj s razbijenim nosom slijedio ih je proklinjući, dok mu se krv cijedila na smeđu košulju. Vlasnik se odmakne na brzinu dok su nacisti gurali Davida i Shasu udarajući ih po cijeloj kuhinji, ne pazeći na kuhare ni konobarice, i gurnuli ih u stražnju ulicu, prevrnuvši smeće. Dva su se uzalud pokušala obraniti i zaštititi. Smeđe košulje si ne izmijene ni jednu jedinu riječ, zapovijed. Nije im bilo potrebno za takve uobičajene poslove. Bili su profesionalci, a to je bio njihov najdraži sport. Hitro ukliješte dvije žrtve i dok su ih dvojica pridržavala, druga dvojica su ih tukla, udarajući ih po licu, a potom po tijelu, a potom ponovno po licu, zadihani od davanja udaraca. Mathilda Janine ih je slijedila i ponovno pokušala potrčati Davidu u pomoć, ali je jedan jedini zamah ruke gurne u kante za smeće, a vojnik nastavi svoj posao. Tara, u kuhinji, vikala je na vlasnika bara. «Pozovite odmah policiju! Jeste li me čuli? Pozovite policiju! Vani ubijaju dvije nevine osobe!» Vlasnik učini grimasu. «Ne služi ničemu, gospođice. Policija neće doći.» Shasa se stisne i oni ga ostave da padne na pod. Zatim ga započnu udarati nogama u trbuh, u leđa i bokove čizmama sa željeznim kopčama. I vojnik koji je udarao Davida se umorio. Bio je sav znojan i zadihan. Korakne unatrag, odmjeri udarac i zabije posljednji udarac u Davidovu viseću glavu. Udari ga ravno u usta, i glava mu poleti unatrag, udarivši u zid. Zatim ga ostave da padne na tlo. David je nepomično ležao, ne pokušavajući ni izbjeći udarce nogom, i vojnicima to dosadi. Nije bilo

ni malo zabavno udarati nekoga nogama koji nije ni vikao, ni molio za milost. Hitro podignu kape i zastave i pobjegnu, prošavši ispod nosa dva policajca koji su stajali na uglu zviždučući i gledajući u krovove kuća. Mathilda Janine padne na koljena pored Davida i uze mu glavu u naručje. «Davide, reci nešto, reci nešto!», plakala je. Tara iziđe iz kuhinje s mokrom krpom u ruci i nagne se nad Shasu, pokušavši sakriti zabrinutost. Bilo je potrebno podosta vremena da žrtve ponovno pokažu znakove života. Shasa se podigne u sjedeći položaj i stavi glavu između koljena, ošamućen. David se nasloni na lakat i ispljune okrvavljeni zub. «Je li sve u redu, prijatelju moj», zapita ga Shasa razbijenih usana. «Nemoj me više nikada braniti», grakne David, «jer će me drugi put ubiti.» Mathilda Janine mu pomogne da ustane, ali sada kad je Shasa ponovno došao k sebi, Tara je već mislila kako će ga kazniti. «Bio je to odvratniji prizor, Shasa Courteney. Izrekao si niz grozota i gluposti i zaslužio si udarce koje si primio.» «Nemoj sada pretjerivati», reče Shasa. Pridržavajući jedan drugoga, dvojica su hodali ulicom, prošavši pored policajaca još su dobili prigovor. «Što je rekao?», zapita Shasa Taru. «Da će vas sljedeći put uhititi zbog tučnjave», preveđe Tara hladno. — Dok su se vraćali uspinjući se Kurfuerstendamom kojim su dolazeći silazili veseli i sretni, uz užasavajuće poglede prolaznika, Tara se odvoji od njih hodajući na nekoliko koraka ispred njih dok je Mathilda Janine brižljivo pridržavala dva ranjenika. U liftu hotela Bristol Mathilda zapita Shasu o čemu je govorio kad je pričao o komadiću kože, jer nije dobro shvatila. Dvojica se još više nagnu, prasnuvši u gromki smijeh. «Molim te, Matty, nemoj reći više ni riječi», molio je David. «Kad se smijem, boli me posvuda.» Tara prostrijeli sestru pogledom. «Sačekaj da sve ispričam tati kako si se ponijela, lijepa gospođice. Tko zna kako će se naljutiti.» I zaista se naljutio, ali nikada kao i Centaine Courteney. Ishod tučnjave bila su četiri razbijena rebra i iskrivljena vratna kost. Kasnije joj je ušlo u naviku da ga krivi što su dva dana kasnije u susretu s Argentincima izgubili zbog Shasine odsutnosti. Osim dva zuba manje David je imao samo površinske masnice i uganuća. «Pa, niste tako loše prošli», prizna Centaine konačno. «Bar novine nisu o tome pisale. Samo je nedostajalo još i to da neki novinar zapiše vaše dogodovštine...» Varala se. Jer, među gostima u Karanzleru slučajno se našao južnoafrički korespondent za Reuters: njegov članak izišao je u Jewish Timesu u Cape Townu. U njemu je stajalo kako je Shasa branio svog prijatelja Židova, brončanu medalju na Olimpijadi, i kad su se vratili kući, Shasa otkrije da je postao mala zvijezda. Zamolili su njega i Davida da drže malen govor za stolom Prijatelja Siona. «To je zakon neplanirane posljedice», reče Blaine obraćajući se Centaine. «Koliko ima židovskih birača?», zapita ga Centaine ponovno i u mislima napravi kratak račun, dok se Blaine nasmijao. »Nepopravljiva si, draga moja.»

Za olimpijsko finale koje je trebalo odlučiti pobjednika u srednje teškoj kategoriji, dvorana sportova Reichssportfeld bila je prepuna. Od svlačionica do ringa smeđe košulje su bile počasna straža da bi osigurale boksačima ulaz u ring. «Mislili smo da je bolje da pozovemo SA», prošapće kapetan Boldt Heidi Kramer. Sjedili su na rubu ringa, i izrekavši to značajno pogleda četiri suca. Bili su svi Nijemci i svi članovi Stranke, što je kapetana Boldta stajalo podosta napora i nekoliko kompromisa. Manfred de La Rey se prvi popeo u ring. Na sebi je imao svilene hlače zelene boje i majicu također zelenu sa simbolom gazele. Imao je kratko ošišanu kosu koja je izgledala poput pozlaćene kacige. Letimice pogleda gledatelje u prvom redu i odmah podigne rukavice iznad glave odgovarajući na uzvikne oduševljenja koji su ga dočekali. Postao je ljubimac njemačkih gledatelja: i te večeri bio je pobjednik nadmoćnije bijele rase. Odmah opazi Heidi Kramer, jer je znao gdje je tražiti, ali ne osmijehne joj se. I ona ga pogleda ozbiljna lica, no, mladić osjeti energiju što je ona bila prisutna. Zatim pogleda na drugu stranu i odjednom zadrhti. S ljubavlju se pomiješa bijes. Ta je žena bila ovdje! Mislio je na Centaine, koju je on uvijek nazivao «ta žena». Sjedila je na tri sjedala dalje od njegove ljubavi Heidi. Njena je kosa gusta i crna bila jedinstvena i na sebi je imala svilenu haljinu žute boje i puno dijamanta. Bila je elegantna i sofisticirana. Mrzio ju je toliko da je u ustima osjećao gorčinu poput pelina. «Zašto me slijedi posvuda?», zapita se. Već ju je opazio nekoliko puta za vrijeme svojih mečeva, uvijek u društvu tog visokog i arogantnog muškarca s golemim nosom i klempavim ušima. Centaine ga je promatrala tim zbunjajućim i zagonetnim pogledom tamnih očiju koje je već dobro poznavao. Namjerno joj okrene leđa, pokušavši joj pokazati da je mrzi i prezire. I pogleda Cyrusa Lomaxa u ringu. Amerikanac je imao jako mišićavo tijelo boje bijele kave, ali glava je bila sva afrička: nalikovao je starinskim brončanim kipovima prinčeva Ashanti. Razmaknute oči, debele usne u obliku luka, širok nos. Na sebi je imao majicu na crte crvene i plave boje i izgledao je jako opasno. «Ovaj je najgori od svih», upozorio ga je ujak Tromp. «Budeš li uspio pobijediti njega, više nećeš imati protivnika.» Sudac ih pozove u središte ringa i predstavi ih publici, koja odmah započne navijati za Manfreda. Ovaj se vrati u svoj kut osjećajući se snažnim i nepobjedivim. Ujak Tromp mu namaže vazelinom obraze i trepavice i ugura mu u usta zaštitu za zube. Udari snažno Manfreda po leđima, poput osobe koja goni bika i prošapće mu u uho: «Brz poput mambe! Hrabar poput ratelah Manfred klimne glavom, popravivši zaštitu za zube jezikom. Na zvuk gonga skoči na noge i krene pod reflektore, u sredinu ringa. Amerikanac mu krene u susret proučavajući ga poput crne pantere. Borili su se izjednačeno, jer su bili slični. Međusobno si izmijene teške udarce na kratkoj udaljenosti, braneći ih, neke izbjegnu koji su snagom mogli uništiti čovjeka zauvijek. Naslućivali su obostrane namjere gotovo

natprirodnom koncentriranošću. Pomičući glavom povlačeći se gotovo neprimjetno, naginjući se, davajući si zalet uz pomoć konopa, braneći se rukavicama i podlakticama, izbjegavajući udarce, bili su brzi, agresivni i obojica opasni. Gong označi kraj prve runde. Ostale su slijedile, do pete, šeste, sedme. Manfred nije nikada bio primoran boriti se tako dugo. Uvijek je pobjeđivao u prvim rundama s protivnikom na podu, No, pomogne mu intenzivni trening kojim ga je mučio ujak Tromp, zahvaljujući kojem je sada imao dovoljno daha i snage. Još se uvijek osjećao snažnim i neranjivim, i znao je da se treba brzo dogoditi. Amerikanac se umarao. Njegovi udarci više nisu bili tako brzi kao i prije. Greška je bila u zraku, i Manfred je čekao susprežući nestrpljenje da vidi Amerikančevu krv. Stigla je na pola sedme runde. Amerikanac udari lijevi direkt sasvim brzo. Ne vidjevši ga, ali zahvaljujući gotovo životinjskoj intuiciji, Manfred se povuče i zarije bradu u prsa. Udarac se pokaže previše kratkim. Manfred se nalazio na vršcima prstiju, s težinom prema naprijed, no, bio je spreman krenuti u napad, desnom rukom već u poziciji sa šakom tvrdom poput kovačevog malja. Amerikanac je bio previše spor da bi došao k sebi, u stotinki sekunde. Sedam teških runda su ga umorile i zakasni samo trenutak, otkrivši desni bok. Manfred ne opazi prazninu, bila je previše uska, no, osjeti je zahvaljujući instinktu i iskustvu. Po položaju ramena, kutu ruke i glave... prolaz u protivničku obranu je postojao. Sve se odvijalo jako brzo: prije nego što je mogao misliti, već je udarac krenuo, instinktivna odluka već je donesena, a bila je da protivnika dokrajči. Udarac se rodi u velikom mišićnom tkivu bedara, ubrzavši poput kamena u prački prema stražnjici, leđnoj moždini i ramenu: zatim se pretoči u desnu ruku poput rijeke koja protječe uskom usjeklinom. Uđe u obranu Amerikanca i završi na sljepoočnici takvom snagom da Manfred zareži. Bilo je u njemu toliko snage: svi treninzi, iskustvo, snaga i hrabrost, srce i treptanje svakog mišića na tijelu mladog boksača; i pogodi točno na pravo mjesto. Manfred opazi to jer začuje kako se kosti ruke lome poput suhih grančica: bol je bila poput užarenog bljeska i prijeđe na glavu i tamo prsne. Ali u boli je osjećao i sreću pobjede jer je znao da je gotovo. Pobijedio je. Plamen boli započeo je plesati pred njegovim očima i potraži Amerikanca na podu, ali ne nađe ga. Gotovo mu se učinilo da mu je srce stalo u grudima. Cyrus Lomax još je uvijek stajao na nogama. Dobio je težak udarac i teturao je, nije vidio, imao je noge koje su mu podrhtavale i glavu punu lijevanog čelika. Bio je na rubu knock outa, ali se još uvijek držao na nogama. «Dokrajči ga!», vikala je gomila ljudi. «Ubij ga!» Manfred je znao da je bilo dovoljno jako malo, još sam jedan udarac desnom rukom, jer je Amerikanac bio pečen... Još jedan desni udarac: ali više nije imao desne šake, bila je smrvljena u rukavici. Amerikanac je teturao poput pijanca, odbijajući se na konopima, s koljenima koja su se tresla: no, uz posljednji napor i snagu volje uspio je ponovno doći k

sebi. «Lijevi.» Manfred pozove svu hrabrost koja mu je ostajala. «Moram ga udariti lijevom.» Ošine ga lijevim direktom, ali Amerikanac ga uspije izbjeći, zagrlivši ga i dohvativši se za njega poput nekoga tko tone. Manfred se pokušava osloboditi tog zagrljaja, dok je masa grmjela kao da je poludjela i sudac zakriješti: «Break! Break!» Ali Amerikanac uspije izdržati upravo dovoljno vremena. Kad ih je sudac razdvojio, Cyrus Lomax je započeo ponovno vidjeti dobro. Uspije se izvući povukavši se očajničkim lijevim udarcima koje mu je Manfred pokušavao zadati, i spasi ga gong. «Što je, Manie?», zapita ga ujak Tromp u kutu. «Imao si ga u šaci... što ti se dogodilo?» «Ruka», promrmlja Manfred usred boli. Ujak Tromp dodirne šaku iznad rukavice i Manfred gotovo urlikne. Podlaktica mu je sve više oticala. «Pitat ću za kraj», reče ujak Tromp. «Ne možeš boksati u ovakvom stanju.» Manfred zareži: «Ne!» Promatrao ga je ponosno tim žutim očima, bacivši pogled na Amerikanca kojeg su pomagači pokušavali reanimirati u drugom kutu. Davali su mu soli, hladili ga ledom, udarali po obrazima, hrabрили ga riječima. Začuje se gong, bio je to početak osme runde i Manfred tužno opazi da je Amerikanac već pokazivao novu energiju i novu koordinaciju. Još je uvijek bio prestrašen, povlačio se, čekajući Manfredov napad, ali svakog trenutka koji je prolazio, hrabrio se. Na početku je ostao zbunjen Manfredovim izbjegavanjem desnih udaraca, ali potom uz bljesak divljačke sreće u očima shvati. «Gotov si», zareži mu u uho, držeći ga u zagrljaju. «Nemaš više desne, bijelče i sad ću te ja uništiti.» Njegovi udarci započeli su boljeti, i Manfred se morao povući. Zatvori mu se lijevo oko i osjećao je okus krvi u ustima. Amerikanac ponovno udari lijevim direktom i Manfred instinktivno obrani desnom, primivši udarac u rukavicu: bol je bila zasljepljujuća, tlo mu podrti pod nogama. Sljedeći put nije pokušavao obraniti Amerikančev udarac koji mu uđe u obranu i pogodi ga u oko u već lošem stanju. Manfred osjeti kako mu lice otječe. S jedne je strane vidio samo crveno. Zazvoni gong označivši kraj osme runde. «Ima ih još dvije», šapne ujak Tromp stavljajući mu ledenu oblogu na lijevo oko. «Vidiš li sada, Manie?» Manfred potvrdi i na gong ustane da bi ušao u devetu rundu. Amerikanac mu nestrpljivo krene u susret, previše nestrpljivo, jer spusti desnu ruku za odlučujući udarac i Manfred ga udari lijevim direktom od kojeg zatetura. Da je još uvijek imao desni udarac, mogao ga je dokrajčiti, ali desni nije služio ničemu i Lomax mu pobjegne, povukavši se i bježeći po cijelom ringu, udarivši Manfreda po već ranjenom oku u nadi da će mu ponovno otvoriti ranu. Uspio je posljednjim udarcem devete runde. Krv šikne na Manfredovo lice i prsa. Prije nego što je sudac mogao provjeriti ranu, gong se ponovno oglasi i Manfred se dovuče do kuta. Ujak Tromp mu krene u susret. «Odustajem», reče pred užasnom ranom. «Ne možeš nastaviti, riskiraš izgubiti oko.» «Ako odustaneš, neću ti to nikada oprostiti», reče mu Manfred. Glas je bio nizak, ali plamen u žutim očima je dao ujaku

Trompu do znanja da je govorio ozbiljno. Stari mu očisti ranu i stavi na nju hemostatičnu mast. Sudac pogleda Manfredovo oko, okrenuvši mu lice prema svjetlu. «Jeste li u stanju nastaviti?», zapita ga mirno. «Za Volk i za Fuehrera», odgovori mu Manfred potihom i sudac klimne glavom. «Vi ste hrabar čovjek», reče i pokaže da se meč nastavljao. Posljednja runda bila je užasna. Amerikančevi udarci sručili su se na Manfreda poput udaraca čekićem, stvarajući mu masnice po cijelom tijelu. Svaki udisaj i izdisaj bili su muka, peklo ga je u plućima, paralo mu mišiće i ligamente u grudima. Bol u slomljenoj desnoj ruci se širila cijelom rukom i miješala se s boli sve težih udaraca. Jedino oko koje mu je ostajalo otvoreno se zamagli i više nije vidio udarce. Zvonilo mu je u ušima poput tisuću sirena, ali ustrajao je, ostavši na nogama. Lomax ga je uništavao, lice mu je bilo maska krvi i smrskanog mesa, ali on je i dalje ostajao na nogama. Gledatelji su bili zaprepašteni, žed za krvlju pretvorila se u milost i užas. Vikali su sucu da prekine susret, koji je sada bio užasno masakrirajući, ali Manfred je ostajao na nogama, pokušavajući još uvijek udarati lijevom rukom, dok su se udarci protivnika nastavljali. Na kraju, ali prekasno, zaista prekasno, zazvoni gong i Manfred je još uvijek bio na nogama. Stajao je u središtu ringa, teturajući, ne videći, ne čuvši, ne nalazeći put da se vrati do kuta. Ujak Tromp mu potrči u susret i zagrlji ga nježno, plačući. Suze su mu padale ne osjećajući sram dok je vodio Manfreda u kut. «Jadni moj mladiću», šaptao je. «Nisam te smio pustiti. Morao sam odustati.» U drugom kutu Cyrus Lomax je bio okružen svojim navijačima koji su se smijali i tapšali ga po ramenima. Čekajući na "posljednju riječ sudaca, Lomax je kratko zaplesao pobjednički ples, bacivši zabrinut pogled prema čovjeku kojeg je izmrcvario. Nakon proglašenja pobjednika, namjeravao je otići k njemu i izraziti mu svoje divljenje prema hrabrosti koju je pokazao. «Achtung! Achtung!», reče sudac u mikrofon, s pločicama sudaca u ruci. Njegov je glas odzvanjao dvoranom. «Gospođe i gospodo, pobjednik zlatne olimpijske medalje u srednje teškoj kategoriji je... Manfred de La Rey, iz Južne Afrike.» Proširi se tišina i nevjerica, koja potraje tri otkucaja Manfredova srca. Zatim se začuje niz zvižduka i povika neslaganja, povici i pogrдне riječi. Cyrus Lomax je trčao kao lud ringom, drmajuci konope, obasuvši suce psovkama i pokazujući im šake. Stotine gledatelja krenu prema ringu i htjede izraziti neslaganje tom odlukom. Kapetan Boldt da znak nekome koji se nalazio na dnu dvorane i skupine u smeđim košuljama se spuste prema ringu, odmaknuvši gomilu. Otvore si prolaz za boksače do svlačionica gdje brzo povedu Manfreda. Na mikrofon je, u međuvremenu, sudac pokušavao objasniti odluku: «Sudac meča Krauser je dodijelio pet runda De La Reyju, jednu neizjednačenu, i četiri Lomaxu...», ali nitko ga nije slušao i povici gomile bili su glasni od megafona.

«Ta žena je pet ili šest godina starija od tebe», reče pazeći na riječi ujak Tromp. Šetali su vrtovima Tegela i u zraku se osjećala jesen. «Tri godine je starija od mene», odgovori mu Manfred. «No, to nije važno, ujače Trompe. Važno je da ju ja volim, a i ona voli mene.» Imao je desnu ruku još uvijek u gipsu i privezanu oko vrata. «Manie, nemaš ni dvadeset i jednu godinu, ne možeš se oženiti bez pristanka tutora.» «Ti si moj tutor», reče mu Manfred okrenuvši se i pogledavši ga u oči žutim bljeskom u zjenicama. Ujak Tromp odmah spusti pogled. «Kako ćeš uzdržavati svoju ženu?», zapita ga. «Ministarstvo kulture Reicha dodijelilo mi je stipendiju da završim studij prava u Berlinu. Heidi ima dobar posao u ministarstvu obavještavanja i stan, a ja ću se boriti kao profesionalac da bih preživio dok ne budem počeo raditi kao odvjetnik.» «Vidim da si sve isplanirao», uzdahne ujak Tromp. Manfred potvrdi. Obrva mu je još uvijek bila unakažena crnom krastom: ožiljak će mu ostati cijeli život. Dodirne je prstom, a potom reče: «Ti mi nećeš zanjekati dozvolu, zar ne, ujače Tromp? Tako ćemo se vjenčati prije tvog polaska. Oboje želimo da nas ti vjenčaš.» «Počasćen sam.» Ujak Tromp je izgledao zaprepašteno. Dobro je poznao mladića, i znao je da je bio ustrajan, kad bi donio koju odluku, i bilo je teško da se predomisli. Nastavljati s raspravom samo bi još više učvrstilo njegovu odluku. «Ti si mi poput oca», reče jednostavno Manfred. «Više od oca. Tvoj blagoslov je za mene neprocjenjiv dar.» «Manie! Manie!», usklikne ujak Tromp. «Ti si sin kojeg nikad nisam imao! Želim samo da budeš sretan. Što mogu reći da bih te nagovorio da sačekaš malo, i da se ne bacaš u to?» «Ništa me ne bi moglo zaustaviti...» «Manie, pomisli na tetu Trudi...» «Znam da želi moju sreću», kratko mu odgovori Manfred. «Da, naravno. Ali pomisli na malenu Sarah...» «Koje veze ima ona s tim?», zapita Manfred namrštivši se i osjetivši malo grižnje savjesti. «Sarah te voli, Manfrede. Uvijek te voljela, čak sam i ja to opazio.» «Sarah je moja sestra i ja je također volim, ali to je bratska ljubav. Heidi pak volim kao što muškarac voli ženu, i ona voli mene.» «Mislim da griješiš, Manie. Uvijek sam mislio da ćete jednog dana ti i Sarah...» «Dosta, ujače Tromp. Ne želim te slušati. Vjenčat ću se s Heidi... sa tvojom dozvolom i blagoslovom, nadam se. Hoćeš li nam učiniti taj vjenčani dar? Molim te, ujače Trompel!» Starac potvrdi, ali bio je tužan. «Dajem ti svoj blagoslov, sine moj, i vjenčat ću vas s veseljem u srcu.» Heidi i Manfred vjenčali su se na obalama jezera Havel, u vrtu kapetana Boldta u Gruenewaldu. Bilo je pozlačeno jesensko popodne, sa žutim i crvenim lišćem koje je nagoviještalo jesen. Da bi mogli sudjelovati na vjenčanju, i ujak Tromp i Roelf Stander su odgodili putovanje. Ujak Tromp je održao jednostavan obred, a Roelf Stander je bio kum. Heidi je bila siročica i Sigmund Boldt zamijeni oca u tom trenutku. Došlo je nekoliko Heidinih prijatelja, većinom kolege i nadređeni u ministarstvu obavještavanja i propagande, ali bilo je i nekih dalekih rođaka u crnim odorama SS, plavim Lufhvaffe ili sivim Wehrmachta, i dražesne

djevojke, neke u tradicionalnoj tirolskoj nošnji, tako dragoj nacističkoj stranci: Dirndl. Nakon kratkog i jednostavnog kalvinističkog obreda organiziranje domjenak na otvorenom koji je mladencima poklonio kapetan Boldt, ispod stabala u svome vrtu, uz kvartet u tirolskoj nošnji. Svirali su narodne pjesme koje je stranka voljela. Manfred je bio toliko sretan zbog vjenčanja da nije primijetio uzbuđenje koje se odjednom razvilo među gostima, ni osjeća je kojima je kapetan Boldt primio malenu skupinu koja je dolazila iz kuće. I kvartet započne svirati taktove brzog marša nacističke stranke, pjesmu Horsta Wessela. Svi uzvanici skoče na noge, i pozdrave vojnički, i iako je Manfred ostao zbunjen i prestao plesati, i on pozdravi vojnički pored Heidi. Kad su pridošlice zakoračili na drveni podij za ples svi uzvanici ih pozdrave uz nacistički pozdrav uskliknuvši jednoglasno: «Heil Hitler!» Tek tada Manfred shvati što se događalo, i nevjerovatnu čast koju su on i Heidi imali. Čovjek koji im se približavao bio je odjeven u bijelu jaknu, zakopčanu do grla, ukrašenu s jednostavnim željeznim križem za zasluge. Njegovo je lice bilo blijedo, energično i četvrtasto: crna kosa padala mu je na visokom čelu, a ispod velikog i izraženog nosa imao je pažljivo njegovane brčiče. Nije bilo izvanredno to lice, ali oči su bile drukčije od svih drugih koje je Manfred ikada vidio: ulazile su u dušu izvanrednim intenzitetom, stizale do srca i ostajale tu zauvijek. Uputi mu nacistički pozdrav desnom rukom u gipsu i Adolf Hitler se osmjehne, klimnuvši glavom: «Čuo sam da ste dobar prijatelj Njemačke, Herr Manfred de La Rey.» «Njemačke sam krvi, vjeran prijatelj vaše zemlje i vaš žarki pristaša. Ne nalazim riječi kojima bih izrazio veliku čast koju osjećam, što ste prisutni ovdje među nama.» «Čestitam vam na hrabrosti kojom ste pobijedili crnog Amerikanca.» Adolf Hitler mu pruži ruku. «I čestitam vam na vjenčanju s lijepom kćeri Reicha.» Manfred prihvati Fuehrerovu ruku zdravom lijevom rukom i osjeti neopisivu sreću u tom trenutku. «Želim vam veliku sreću», nastavi Hitler. «Neka vaš brak još više poveže vaš i naš narod.» Fuehrerova ruka bila je svježja i suha, snažna i elegantna ruka i Manfredovi osjećaji postanu toliko snažni preplavivši sa. «Zauvijek, moj Fuehreru, veze među nama trajat će zauvijek!» Adolf Hitler još jednom potvrdi i čvrsto stisne Heidinu ruku, osmjehnuvši se na njene suze radosnice i ode naglo kao što je i došao, uz jednu riječ i osmijeh za mali broj najvažnijih uzvanika. «Nikada nisam sanjala...», prošapće Heidi, stišćući se uz Manfredovu ruku. «Moja je sreća potpuna.» «To je veličina», reče Manfred pogledavši Hitlera kako odlazi. «To je prava veličina. Teško si je zamisliti da je običan smrtnik, a ne bog.» Sarah Bester se vozila biciklom glavnom ulicom Stellenboscha, sasvim brzo zbog rijetkog prometa, osmjehujući se i pozdravljajući rukom sve koje je prepoznavala na pločniku. Školske knjige bile su zavezane na nosaču prtljage. Suknja za gimnastiku sezala joj je do koljena i morala je držati ruku na šeširu koji je bio dio školske odore da ne bi poletio.

Tog jutra dobila je svjedodžbu i bila je izvan sebe od sreće i želje da teti Trudi pokaže da je s petog mjesta prešla na drugo među najboljim u razredu. Ravnateljica je još zabilježila na svjedodžbi: «Vrlo dobro, Sarah, nastavi tako.» Bila je to posljednja godina: u listopadu je trebala napuniti sedamnaest godina i upisati se na fakultet. Kako li će Manfred biti ponosan na nju! Njegovo ohrabrivanje i uzor bili su ti koji su je natjerali da se ističe u školi. Započne misliti o njemu, maštajući dok je vozila bicikl među hrastovima. Bio je daleko već dugo vremena, ali ubrzo se trebao vratiti kući: tada će mu sve reći i sve će biti u redu. Neće više imati razloga za brigu i nesane noći provedene plačući. Morao se brzo vratiti, Manfred: tako snažan, ljubazan i zaljubljen. Tada će sve biti u redu. Maštala je da je već udana za njega i da mu sprema doručak, pere košulje, popravlja čarape, odlazeći nedjeljom zajedno s njim u crkvu, da ga zove Meneer kao što je to činila teta Trudi s ujakom Trompom, da spava zajedno s njim svaku noć, budi se uz njega svakoga jutra, promatrajući njegovu predivnu plavu kosu na jastuku pored njenog. To je bila njena jedina želja. «Samo Manfred», prošapće. «Uvijek i samo Manfred. On je jedini kojeg sam imala na svijetu i jedini kojeg želim.» Opazi poštara na vratima i pozdravi ga s bicikla. «Ima li nešto za nas, gospodine Grobler?» Poštar se osmjehne i izvuče kuvertu iz kožne torbe. «Brzjav», reče svečano. »Brzjav iz Europe... ali nije za tebe, već za tvoju tetu.» «Potpisat ću ja da smo ga primili!» Sarah potpiše na poštanskom bloku, nasloni bicikl na zidić i potrči prema ulazu. «Teta Trudi!», uzvikne. «Stigao je brzjav! Gdje si?» U zraku je lebdio zamaman miris i shvati gdje će pogledati. «Brzjav!», reče ušavši naglo u kuhinju. Teta Trudi je kuhala marmeladu od smokava i bresaka. «Sto mu gromova! Koja je to buka! Moraš naučiti kako se ponašaju prave gospođice, Sarie, nisi više djevojčica...» «Brzjav! Pogledaj, pravi brzjav! Prvi je koji primamo!» Čak je i teta Trudi ostala bez riječi. «Imam prljave ruke, Sarah, otvori ga ti.» Sarah otvori omotnicu. «Smijem li ga pročitati?», zapita. «Da, da, čitaj. Tko ga šalje?» «Ujak Tromp... potpisan je s: Tvoj vjerni muž Tromp Bierman» «Stara luda glava, platio je četiri suviše riječi», promrmlja teta Trudi. «Reci mi što piše.» «Piše: Moram te izvijestiti da se Manfred...», Sarah naglo zastane. Probljedi poput mrtvacu, zagledavši se u papirić koji je držala u ruci. «Hajde, čitaj, dijete, čitaj», ohrabri ju teta Trudi. Sarah ponovno započne gotovo mucajući: «Moram te izvijestiti da se Manfred vjenčao njemačkom djevojkom po imenu Heidi Kramer. Završit će studij u Berlinu i neće se vratiti sa mnom. Ne sumnjam da mu i ti želiš sve najbolje. Tvoj vjerni muž Tromp Bierman.» Sarah podigne pogled s brzjava i one se pogledaju. «Ne mogu vjerovati...», prošapće teta Trudi. «Naš Manfred! Ne može biti. Ostavio nas je...» Zatim opazi Sarahino lice. Bilo je sivo poput pepela u kaminu. «O, jadna Sarah!» Debeljuškasto lice tete Trudi preplavi sažaljenje. Htjela ju je zagrliti, ali djevojka je već pobjegla, dok je brzjav pao na kuhinjski pod. Uze

bicikl i skoči na sjedalo. Započne pedalirati ostavši podignuta iznad sjedala. Imala je razrogačene i suhe oči, još uvijek u šoku. Iziđe iz gradića prošavši pored starog imanja Lanzareca krenuvši prema planinama. Kad je uspon postao previše strm, siđe s bicikla i nastavi pješice šumicom, do vrha prvog brežuljka. Tu iziđe na puteljak i baci se na iglice bora, točno na mjestu gdje je dušom i tijelom svoju ljubav poklonila Manfredu. Ponovno došavši do zraka, ležala je mirno, ne plačući, ne jecajući, jednostavno pritišćući lice u prostor uz lakat. Dok je poslije podne prolazilo, vjetar započne puhati sa sjeverozapada, a oblaci se sakupe oko vrhova gdje je Sarah ležala. Pred zalazak sunca započne padati kiša i ubrzo se sva smočila. Nije podigla glavu ni trenutak, ostala je ležati dršćući od zime poput šteneta koje se izgubilo, dok je srce vrištalo u mraku: «Manfrede, Manfrede, kamo si otišao? Zašto sam te morala izgubiti?» Nešto prije zore ekipa za traženje koja ju je tražila cijelu noć pronađe djevojku i ponovno ju vrati u nizinu noseći ju na nosilima. «Upala pluća, gospođo Bierman», reče liječnik teti Trudi nakon drugog pregleda sljedeće noći. «Morat ćemo se boriti da joj spasimo život, do kojeg joj izgleda nije stalo.» Teta Trudi odbije da Sarah prime u novu gradsku bolnicu. Njegovala ju je osobno, provodeći dane i noći u njenoj sobici, brišući joj znoj sa čela i lica kad se temperatura penjala, držeći joj ruku za vrijeme kriza, i ne udaljavajući se ni kad bi završile i kad je Sarah ležala blijeda i izmučena, s borama ispod očiju i kostima na licu koje sa se isticale. Šestog dana, kad se Sarah mogla ustati u sjedeći položaj na krevetu i jesti juhu bez tetine pomoći, liječnik je još jednom pažljivo pregleda iza zatvorenih vrata sobice. Zatim ode u kuhinju tete Trudi razgovarajući s njom mirno i ozbiljno. Kad je otišao, teta Trudi ode u njenu sobicu i sjedne uz krevet na stolac na kojemu je bdjela dane i noći. «Sarah.» Uze je za mršavu ruku. Bila je lagana, krhka i hladna. «Kad si posljednji put imala mjesečnicu?», zapita je. Sarah ju je gledala ne odgovorivši joj neko vrijeme, a potom prvi put brizne u plač. Goleme suze kotrljale su joj se polako niz lice, a krhka ramena započela su se u tišini tresti. «O, dijete moje», reče teta Trudi, zagrlivši ju i podignuvši joj glavu koju nasloni na svoje grudi. «Jadno dijete, reci mi tko je bio.» Sarah nastavi plakati u tišini, a teta Trudi je započne milovati po kosi. «Moraš mi reći...» Odjednom se zaustavi. Shvatila je! «Manie! Bio je to Manie!» Nije se radilo o pitanju, ali potvrda je stigla istog trena: bolni jecaj oslobodi se od izmučenih Sarahinih prsa. «O, Sarie... o, jadna, mala Sarie!» Nenamjerno teta Trudi se okrene i pogleda malenu uokvirenu sliku na noćnom ormariću bolesne djevojke. Bila je to slika Manfreda de La Reyja u boksačkim hlačicama, napravljena kod fotografa, i on je stajao u klasičnoj boksačkoj pozi sa srebrenim pojasom južnoafričkog šampiona amatera. Posveta je ovako glasila: «Maloj Sarie od njenog starijeg brata Manfreda.» «Koja užasna stvar!», uzdahne teta Trudi. «Što sada?» Sljedeće popodne, dok je teta Trudi

bila u kuhinji skidajući masnoću s mesa koje su joj poklonili neki vjernici, Sarah uđe bosonoga. «Ne bi se smjela još ustajati, Sarie», reče joj strogo teta Trudi. Ali, Sarah je ni ne pogleda i ona utihne. Spavačica joj je visjela, preširoka, na ramenima: morala se nasloniti na stolac jer je bila još uvijek jako slaba. Zatim se ohrabri i prođe kuhinjom poput mjesečara. Ode do peći i željezom podigne poklopac. Plamen se pojavi iz rupe. Tek tada teta Trudi opazi da je djevojka u ruci imala Manfredovu fotografiju. Izvadila ju je iz okvira i sada ju je promatrala nekoliko trenutaka. Zatim je baci kroz otvor u peć. U tren oka papir se nabere i izgori. Manfredova slika postane siva poput duha, a potom je plamen zatamni. Vrškom željeza Sarah rasprši pepeo slike, i nastavi i dalje kad od nje više nije ostalo ništa. Zatim vrati poklopac na mjesto i spusti željezo. Zatetura gotovo se prevrnuvši na peć, ali teta Trudi ju zadrži i posjedne je na stolac. Sarah ostane sjediti u tišini dugo vremena. «Mrzim ga», reče odjednom, polako. Teta Trudi nagne glavu nad mesom nastojeći sakriti oči. («Moramo razgovarati, Sarie», reče potihom. «Moramo odlučiti što nam je činiti.» «Znam što ću učiniti», reče Sarah, a njen glas pogodi tetu Trudi. Nije to više bio glas pametne djevojke, već glas žene koja je izgubila vjeru u život, tvrd i beznadan.

Jedanaest dana kasnije Roelf Stander se vratio u Stellenbosch, a šest tjedana kasnije on i Sarah sa se vjenčali obredom na način nizozemske reformirane crkve. Sarahino dijete rodilo se 16. ožujka 1937. Bio je to težak porod, jer je dijete bilo veliko, a majka uska u bokovima i još uvijek ne sasvim zdrava nakon preboljele upale pluća. Roelf je posjeti odmah nakon poroda. Nagne se nad kolijevku i pogleda lice novorođenčeta. «Mrziš li ga, Roelf?», zapita ga iz kreveta. Imala je slijepnju kosu od znoja i sve ju je boljelo, bila je izmučena. Roelf nije progovorio nekoliko trenutaka, razmislivši o pitanju koje mu je postavila. Zatim zaniječe glavom. «Ono je dio tebe», reče joj. «Nikada ga ne bih mogao mrziti.» Pruži mu ruku i on se približi krevetu i uze je. «Dobra si osoba, Roelf, a ja ću ti biti dobra žena. Obećavam.»

«Znam dobro što namjeravaš reći, tata.» Mathilda Janine je sjedila pred Blaineom u njegovu uredu. «Zaista?», reče Blaine. «Hajde, da čujemo, što namjeravam reći?» «Ponajprije», reče Mathilda Janine podignuvši kažiprst, «reći ćeš da je David Abrahams lijep mladić, odličan student prava i sportaš na svjetskome glasu, koji je dobio jednu od samo dvije južnoafričke medalje na Olimpijadi u Berlinu. Zatim ćeš reći da je ljubazan, ozbiljan i dobro odgojen, da ima odličan smisao za humor, i da odlično pleše, da ima svoju posebnu draž i da bi bio odličan muž za svaku djevojku. Zatim ćeš reći: ali, i namjestit ćeš ozbiljno lice.» «Jesam li namjeravao izreći sve to?», prodrma Blaine glavom, začuđen. «U redu, sada kažem ali... i postanem ozbiljan. Nastavi ti, Matty, molim te.» «Ali, kažeš ozbiljno, Židov je. Ističući to i svojim izrazom lica.» «To i nije baš jednostavno za moje mišiće na licu! Odlično, nastavi.» «Moj

drugi tatica ne bi bio tako nespretni, dodavši: Samo, Matty, nemoj me krivo shvatiti, neki od mojih najboljih prijatelja su Židovi. Nije li tako tata?» «Nikada.» Blaine pokušava ne prasnuti u smijeh. Iako je zaista bio zabrinut, nije mogao odoljeti dosjetljivošću svoje mlade kćeri, koja nije bila previše lijepa, ali jako simpatična. «U pravu si, nikada ne bih izgovorio takvo što.» «Ali, rekao bi, mješoviti brakovi su uvijek najteži, Brak je i sam po sebi složen, bez da se k tome dodaju razlike u vjeri, običajima i pogledima na svijet.» «Koje li mudrosti s moje strane», potvrdi Blaine. «A ti što bi mi odgovorila?» «Otkrila bih ti da se već godinu dana spremam kod rabina Jacobsa. Krajem mjeseca postat ću Židovka.» Blaine se trgne. «Prvi put si nešto sakrila preda mnom.» «Rekla sam mami.» «Shvaćam.» Djevojka se radosno započne smijati, pokušavši sve navući na šalu: «A potom bi rekao: Ali Matty, još si djevojčica.» «A ti bi odgovorila: Još malo pa ću navršiti osamnaest godina.» «Natmurenim izrazom lica bi me pitao: Može li se znati koju ti budućnost može pružiti David?» «A ti bi odgovorila: započet će krajem godine raditi za Courteney kompaniju, s osobnim dohotkom u visini od dvije tisuće funta.» «Kako znaš?» Matty je ostala iznenađena. «David je to rekao samo meni...» Zastane, naslutivši izvor te informacije i započne se vrtjeti na stolcu, u nelagodi. Odnos njena oca s Centaine Courteney smetao ju je više nego što je to ona htjela samoj sebi priznati. «Voliš li ga, Matty?» «Da, tata, volim ga svim srcem.» «I već si dobila dozvolu majke... to je sigurno.» Sve te godine Tara i Mathilda Janine su se specijalizirale u iskorištavanju porodičnih nesuglasica. Mathilda Janine potvrdi, osjećajući grižnju savjesti, i Blaine izabere cigaru iz kutije na pisaćem stolu. Dok ju je pripremao, namršti se. «To nisu stvari koje se treba olako shvatiti, Matty.» «Nisam to olako shvatila. Dvije godine poznajem Davida.» «Uvijek sam mislio da ćeš imati sjajnu karijeru...» «Moja karijera će se sastojati u tome da usrećim Davida i da mu darujem puno djece.» Blaine upali cigaru i razbistri glas. «Dobro, ako je tako, onda će biti bolje za tebe da pošalješ Davida k meni na razgovor. Moram mu reći kako će završiti ne bude li se brinuo o mojoj djevojčici.» Mathilda Janine se okrene i potrči oko pisaćeg stola, skoči ocu u zagrljaj i baci mu ruke oko vrata. «Najbolji si tata što si jedna djevojka može poželjeti.» «Kad ti popuštam», reče joj on, a Mathilda Janine ga je grlila sve dok je nisu zaboljele ruke, a njega vrat.

Shasa i David odletjeli su u Windhoek po Abea Abrahamsa i suprugu za vjenčanje. Ostatak Davidovih rođaka i većina prijatelja, među kojima doktor Twentyman Jones, stigli su u Cape Town vlakom. S prijateljima i porodicom Mathilde Janine Malcomess, bilo je toliko ljudi da je sinagoga u Gardensu bila prepuna. David je htio da mu Shasa bude vjenčani kum. Ali, bilo je već dosta teško nagovoriti rabina Jacobsa da prihvati Mathildino prihvaćanje nove vjere, više iz razloga

vezanih uz vjenčanje, nego iz vjerskih: nije se moglo prokrijumčariti još i kuma, iako ljubaznog, te se Shasa morao zadovoljiti da pridržava jedan kraj baldahina huppah. No, Shasa je uspio održati zabavan govor na svečanoj večeri koju je Blaine upriličio u svojoj kući u Newland Avenue. Vjenčanje je dalo povoda da se Shasa pomiri s Tarom Malcomess s kojom je uvijek s vremena na vrijeme bio posvađan. Njihov je odnos u dvije godine od Olimpijade u Berlinu bio prepun oluja i pomirenja. Čak ni oni nisu znali koji su njihovi osjećaji jednog prema drugome. Imali su uvijek oprečna mišljenja u svemu. Politika je bila njihov najdraži teren za borbu, ali i sudbina siromašnih i potlačenih, u zemlji gdje ih je bilo mnogo, bila je česta tema dugačkih rasprava i svađa. Tara je imala puno kritika naspram klase bijelaca koji su vladali, bogati i bezosjećajni, i o nepravедnosti sistema koji je omogućavao mladome čovjeku, čije su jedine vrline bile lijepo lice i bogata majka, da se šepiri s petnaest konja za polo, Jaguarom SS zelene boje poput engleskih sportskih automobila, s posebnim motorom od tri i pol litre i letjelicom De Havilland Tiger Moth, dok su djeca crnaca, na tisuće, patila od gladi i rahitisa. No te teme zasigurno nisu bile jedine oko kojih su se svađali. Tara je imala sasvim jasne stavove o takozvanim «sportašima» koji su jahali veldom naoružani puškama u potrazi za lijepim i nevinim pticama, nije niti prihvaćala oduševljenje mladih ljudi pred sve gušćim oblacima rata na međunarodnom nebu, naslađujući se oduševljenošću borbe. Prezirala je, osim toga, razmažene mladiće koji su bili sretni kad bi diplomirali osrednjom ocjenom, kad su im sredstva i inteligencija mogli dopustiti, uz malo više napora, da završe fakultet inženjerstva s najvišom ocjenom, što nije bilo moguće velikom broju njih koji su to isto željeli. S druge strane Shasa je smatrao svetogrđem da djevojka tako lijepa lica i savršenog tijela pokušava sakriti svoje vrline i predstavljati se kao kći proletarijata. Nije mu niti bilo drago što je ta ista djevojka sve vrijeme provodila učeći, ili u naseljima siromašnih, koja su nicala oko grada poput gljiva nakon kiše, dijeleći posude s juhom djeci crnaca. Pogotovo je mrzio studente medicine ili tek diplomirane liječnike, koji su svi od prvog do posljednjeg bili boljševici, i s kojima je ona provodila većinu vremena kao neplaćena medicinska sestra, a niti podučena u bolnicama volontarijata, gdje je nje govala prljave pacijente crnce, koji su bolovali od zaraznih bolesti, tuberkuloze, sifilisa, dizenterije, deliriuma tremensa i ostalih odvratnih posljedica siromaštva i neznanja. «Sveti Franjo je bio pravi sretnik što se nije morao nadmetati s tobom, jer bi izgledao poput Atile.» Njeni su mu prijatelji bili dosadni i nije blagonaklono gledao na njihov način odijevanja u obične krpe i njihove revolucionarne brade. «Nemaju stila, Tara. Ne sramiš li se hodati ulicama u njihovom društvu?» «Njihov je stil, stil budućnosti, i određuje ih čovječnost.» «Sada i govoriš poput njih, sto mu gromova!» No, usprkos tome, ove svađe bile su malene u usporedbi

s njihovim različitim stavovima prema djevičanstvu Tare Malcomess. «Pobogu, Tara, kraljica Viktorija mrtva je već trideset i sedam godina. Živimo u dvadesetom stoljeću.» «Hvala ti na pouci iz povijesti, Shasa Courteney, no, pokušaj li još jednom uvući ruku ispod moje haljine, slomit ću ti ruku na tri različita mjesta.» «Znaš, ono što imaš ispod nje, nije ništa posebno. Sve to imaju.» «Stoga ti preporučam da me ostaviš na miru i da se obratiš njima.» «To je jedina stvar koju si večeras izrekla da ima smisla», zakriješti Shasa frustriran i bijesan, te upali motor Jaguara. Iziđe iz šumice ostavivši bez daha ostale parove u automobilima parkiranim pored hama u spomen Cecilu Johnu Rhodesu. Spuste se vijugavim puteljkom planine svom brzinom, i Shasa zakoči pred masivnim vratima kuće Malcomess. «Ne brini, mogu i sama otvoriti vrata», reče hladno Tara i lupi ih takvom snagom da se trgnuo. To se dogodilo prije dva mjeseca, i svakoga dana Shasa je mislio na nju. Znojeći se u rudniku Hani ili nad ugovorom s Abeom Abrahamsom u uredu u Windhoeku, ili promatrajući blatnjave vode rijeke Orange, Tarin lik neprestano je bio u njegovim mislima. Pokuša zaboraviti na nju leteći Tiger Mothom tako nisko da je podizao prašinu nad Kalaharijem, ili se upuštajući u zamršene i opasne akrobatske točke, ali čim bi sletio na zemlju, Tara je ponovno bila u njegovim mislima. Lovio je lava Kalaharija s crvenom grivom po pustinji, ili se usredotočivši na zamršene poslove kompanije Courteney, učeći sa svojom majkom, promatrajući njene metode rada, sve dok ona nije stekla dovoljno povjerenja u njega i prepustila mu rukovođenje nekim manjim poduzećima. Igrao je polo gotovo bijesno, tjerajući do granice izdržljivosti sebe i svoga konja, i istom energijom se posveti zavodjenju bezbroj žena - mladih i zrelih, lijepih i ružnih, neudanih i udanih, iskusnih i neiskusnih - ali kad ponovno ugleda Taru Malcomess imao je osjećaj da je bio živ samo na pola u tih nekoliko mjeseci što su bili razdvojeni. Za vjenčanje je Tara stavila običnu odjeću koja je bila odora intelektualaca ljevičara. Bila je predivna djeveruša, u svilenoj haljini sivoplavkaste boje koja nije zasjenila ljepotu njenih očiju. Promijenila je frizuru, sada je imala kratku kosu: kovrče su joj poput krune padale niz lice, ostavljajući otkriveni zatiljak i dugačak vrat: to je isticalo njen stas i dužinu i savršene ruke. Pogledaju se na trenutak i Shasa je imao osjećaj kao da je između njih prošla munja. Na trenutak je znao da je i on njoj nedostajao i da je također mislila na njega, i također tako često. Odmah zatim ga pozdravi, i ponovno svoju pažnju pokloni muškarcu koji je stajao pored nje. Shasa ga je poznavao. Zvao se Hubert Langley i bio je u skupini mladića kojima je Tara slomila srce. Na sebi je imao jaknu od tweeda s kožnim zakrpama na laktovima, dok je većina uzvanika bila u odijelu već od ranog jutra. Bio je dva ili tri centimetara niži od Tare, nosio je naočale s metalnim okvirima i imao je plavu kosu koja je već postajala rjeđa. S bradom je sličio na mokro pile: predavao je sociologiju na fakultetu. Nekoć se Tara povjeravala

Shasi i otkrila mu je da je Huey (tako gaje zvala) član Komunističke partije. «Za pohvalu, nije li tako?», rekla mu je uz puno poštovanja. «Jako je pametan i sasvim angažiran.» »Klasičan biser u svinjcu, reklo bi se», komentirao je Shasa, i time potaknuo još jednu svađu. Sada, promatrajući ga kako je položio svoju ručtinu punu sunčanih pjega na Tarinu podlakticu, gotovo joj dodirujući obraze brčićima i šapućući joj nešto «pametno» u uho, Shasa shvati da bi ga najradije polako ugušio. Probije se kroz goste da bi se umiješao, ali Tara ga dočeka sasvim hladno, dobro skrivajući osjećaje koji su je mučili. Nije ni mislila da joj je toliko nedostajao sve dok ga nije vidjela, tako duhovit, i pogotovo tako ljutito lijep. «Nećemo ponovno učiniti iste greške», upozori samu sebe, dok je on dohvatio stolac i sjeo na drugu stranu, osmjehujući joj se i zadirkujući ju dok ju je promatrao uz otvoreno divljenje, neodoljivo kao i uvijek. Podijelili su mnogo toga, prijatelje, mjesta, zabavu i tučnjave, i on je dobro znao kako ju nasmijati. Djevojka shvati da će sve biti izgubljeno bude li ju nasmijao, i pokuša ustrajati, ali on je bio toliko spretan te se ona napokon predala i prasnula u smijeh. Odmah se Shasa pridruži njenom smijehu, ostavivši Hueyja po strani. S balkona Mathilda Janine opazi stariju sestru i baci joj buket. Tara nije učinila ni jedan jedini pokret da bi ga uhvatila, ali Shasa ga dohvati u letu i pruži ga Tari uz naklon, uz pljesak uzvanika koji su bili upoznati s njihovim stalnim svađama. Čim su David i Matty otišli starim Davidovim Morrisom, vukući za sobom stare cipele i prazne konzerve, Shasa nagovori Taru da ode s njim. Nije ponovno učinio grešku i odveo je na planinu sa spomenikom Rhodesu, gdje se dogodila posljednja povijesna borba. Krene prema uvali Hout i zaustavi Jaguara na vrhu stijene. Dok je sunce zalazilo, prsnuvši crveno i narančasto poput tihe bombe u zelenom Atlantiku, zagrle se žudeći za pomirenjem. Tarino tijelo bilo je podijeljeno u dva dijela nevidljivom, ali dobro čuvanom granicom, na visini struka. Kad je bila dobre volje, kao primjerice u tom trenutku, gornji dio završavao je ispod struka. Ali južnije od granice prostirala su se strogo zabranjena mjesta, restrikcija koja je oboje ispunjavala napetošću kad bi se u zoru razdvajali, kao i ovoga puta, posljednjim poljupcem pred Tarinim vratima. To posljednje pomirenje potraja četiri mjeseca i bio je to pravi rekord za njih. Nakon što je sastavio popis na kojem je mnogo prednosti života samca izbrisano jednim jedinim retkom na suprotnom polu - «ne mogu živjeti bez nje» - Shasa zapita Taru Malcomess da se uda za njega, ali njen odgovor ga ošine. «Ne budi blesav, Shasa, osim neke vrste odvratne i životinjske fizičke privlačnosti nemamo ništa zajedničkog ti i ja.» «Što govoriš?», pobuni se Shasa. «Imamo iste korijene, govorimo istim jezikom, smijemo se istim stvarima...» «Ne, Shasa, ti se ne brineš o drugima...» «Dobro znaš da namjeravam ući u parlament...» «Jer želiš karijeru, ali nije ti stalo do siromaha, osoba kojima je potrebna pomoć, onih koji se ne mogu zaštititi.» «Stalo mi je

do siromaha...« «Stalo ti je samo do Shase Courteneyja i to je sve.» Njen je glas bio poput bodeža. «Za tebe je siromah onaj koji si ne može priuštiti više od pet konja za polo.» «Posljednji put kad sam ih izbrojio, tvoj je otac imao petnaest konja za trening.» «Ostavi na miru mog oca!», vrisne. «Učinio je više on za crnce ove zemlje...» Podigne ruke nastojeći ju smiriti. «Hajde, Tara: znaš i sama da sam najveći obožavatelj tvog oca. Nisam ga htio kritizirati, već samo pokušati nagovoriti te da se udaš za mene.» «Beskorisno je, Shasa. Mislim da veliko bogatstvo zemlje treba podijeliti, oduzeti Courteneyjevima i Oppenheimerima i dodijeliti...» «Sada govori Hubert Langley, a ne Tara Malcomess. Bilo bi bolje za tvog prijatelja komunista da misli kako će stvoriti novo bogatstvo umjesto da dijeli staro. Budete li uzeli sve što Courteneyjevi i Oppenheimeri posjeduju, bit će vam dovoljno samo za jedno jelo za sve, svatko će dobiti samo maleni dio, a nakon toga svi ćemo ponovno biti gladni, uključivši i Courteneyjeve i Oppenheimere.» «Zar ne vidiš? Zar ne vidiš?», pobjednički je uzvikivala. «Ti si sav sretan što su drugi gladni, a samo ti sit!» Shasa je drhtao od nepravedne osude i htjede krenuti u protunapad, ali opazi u njenim očima sivozelene boje bljesak polemike i promijeni taktiku. «Da smo vjenčani», reče skromno, «mogla bi utjecati na mene, nagovoriti me na tvoj način razmišljanja...» »Bila je već spremna na jednu od njegovih uobičajenih, zabavnih svađa, i malo je to pogodi. «Lukavi mali kapitalist!», reče. «Ovo nije fer udarac!» «Ne želim se boriti s tobom, draga djevojko. Zapravo, htio bih učiniti upravo suprotno.» Morala se nasmijati. «Evo još nešto što ne volim u tebi, razmišljaš onime što ti je u gaćama.» «Još uvijek nisi odgovorila na moje pitanje: želiš li se vjenčati sa mnom ili ne?» «Sutra u devet moram predati seminarski rad, a večeras u šest počinjem raditi u bolnici. Molim te, sada me vrati kući, Shasa.» «Da ili ne?», zapita je. «Ni da, ni ne», odgovori. «Možda jednog dana, budem li opazila veliko poboljšanje u tvojoj društvenoj svijesti, i zasigurno ne prije diplome.» «Dakle, još dvije godine.» «Osamnaest mjeseci», ispravi ga ona. «Ali, ne radi se o obećanju, samo o nečemu možda velikom poput kuće.» «Ne znam hoću li uspjeti toliko čekati.» «Ako je tako, onda zbogom, Shasa Courteney.» Nisu uspjeli oboriti rekord od četiri mjeseca, jer je za tri dana Shasa primio poziv. Bio je sa svojom majkom i enologom koji je upravo stigao iz Francuske u Welteyreden. Razgovarali su o etiketama posljednjeg Cabernet Sauvignona kad Centainein tajnik uđe u ured. «Poziv za vas, gospodine Shasa.» «Sada sam zauzet, recite da ponovno nazovu.» Nije ni podigao oči s različitih ponuđenih etiketa. «Gospođica Tara na telefonu, i kaže da je hitno.» Shasa pogleda Centaine. Ona je uvijek govorila da je posao na prvom mjestu, i da se ne smije miješati s ni jednom društvenom, sportskom ili drugom aktivnošću, ali ovoga puta mu da dozvolu, klimnuvši glavom. «Samo minutu.» Potrči van i vrati se gotovo odmah. «Što se, do vraga, dogodilo?», zapita Centaine

skočivši na noge kad je opazila njegov izraz lica. «Tara», reče on. «Tara.» «Je li joj dobro?» «U zatvoru je.»

U prosincu 1838. na jednoj od pritoka Bivolje rijeke, kralj Zulu Dingaan poslao je svoje impije ratnike naoružane kopljima i kožnim štitovima na krug kola Vortrekkersa predaka Afrikanera koji su prvi stigli na ovo tlo. Kotači kola bili su međusobno vezani okovima, a prostori između kola bili su ispunjeni dračom. Vortrekkers su se borili na barikadama puškama: svi su bili veterani od nekoliko sličnih borba, hrabri ljudi, i najbolji strijelci na svijetu. Uništili su horde Zulua, ispunivši rijeku leševima od obale do obale i zacrvenjevši vodu, tako da se rijeka potom zvala Blood River, Krvava rijeka. Tog dana uništena je moć carstva Zulu, a vođe Vortrekkersa, stojeći na bojnom polju, zakleli su se Bogu da će svake godine slaviti dan pobjede svečanim obredima u ime zahvalnosti, zauvijek. U liturgijskom kalendaru kalvinističke crkve Afrikanera postao je to najvažniji obred nakon proslave Božića. Slavile su se nacionalne težnje, odavala se čast njihovim junacima i precima. Tako je stogodišnjica sjećanja na taj dan imala posebno značenje za Afrikanere, i za vrijeme dužeg slavlja predsjednik Nacionalističke partije izjavi: «Sramotno je da su bijelci primorani raditi i živjeti uz podređenu rasu: crnačka krv je zla krv, i moramo se zaštititi od nje. Potrebna nam je još jedna velika pobjeda da bismo spasili bijelu rasu.» Mjesecima koji su uslijedili doktor Malan i njegovi pristaše nacionalisti predložili su niz novih rasističkih zakona vladi. Od zabrane mješovitih brakova do fizičke segregacije bijelaca od crnaca, bilo Azijata ili Afrikanaca. Osim toga, predložilo se da se oduzme pravo glasa crncima koji su ga dobili, i da se to pravo ubuduće daje samo bijelcima. Do polovice 1939. godine Hertzog i Smith uspjeli su odbiti te prijedloge zakona. Južnoafrički matičari započeli su razlikovati različite skupine rasa. «Mješanci s Rta i ostali mješanci» Nije se radilo, kao što se može pomisliti, o novim generacijama mješanaca između bijelaca i domorodačkih plemena, već više o posljednjim ostacima plemena Khoisan, Hotentota, Bušmana i Damara, zajedno s onima što su imali podrijetlo od azijskih robova koje je Nizozemska istočnoindijska kompanija dovodila na Rt Dobre Nade. Radilo se općenito o simpatičnom narodu, korisnim i radišnim članovima složenog društva. Većinom su bili maleni ljudi, svijetle puti i s bademastim očima na orijentalnim licima. Bili su veseli, pametni, i duhoviti, ljubitelji proslava i glazbe, spretni i marljivi radnici, dobri kršćani ili muslimani. Stoljećima su imali europski odgoj, u odličnom odnosu s bijelcima od vremena ropstva. Njihova utvrda bio je Rt, a njihovo društvo imalo je bolje ekonomske mogućnosti od ostalih obojenih rasa. Imali su pravo glasa, iako odvojeno od bijelaca, i mnogi od njih, spretni obrtnici i maleni trgovci, dostigli su bolji životni standard od mnogo bijelaca. No, većina je radila kao posluga ili obični radnici i zarađivali su jedva

dovoljno da prežive: ti ljudi postali su crna zvijer doktora Malana i nacionalističkih pokušaja da nametnu rasnu segregaciju u regiji Rta kao i u svima ostalima. Hertzog i Smith savršeno su znali da mnogi od njihovih birača simpatiziraju nacionaliste, i suprotstaviti im se strogo moglo je značiti ugroziti krhku koaliciju Ujedinjene stranke. Iako s gnušanjem, izrade nov prijedlog koji je uzimao u obzir segregaciju, koja bi što manje izmijenila društvenu ravnotežu i sankcionirala javno stanje koje je de fakto i postojalo, umirivši stranku i onemogućivši nacionalistima da prevladaju. «Naš je cilj održati sadašnje stanje», objasni general Lan Smith. Tjedan dana kasnije nakon tog objašnjenja, velika masa crnaca, kojima su se pridružili i bijelci sakupi se mirno na Greenmarker trgu u središtu Cape Towna izražavajući neslaganje s predloženim zakonom. Ostale organizacije kao Južnoafrička komunistička partija, Afrički nacionalni kongres, trockisti Stranke za nacionalnu slobodu i organizaciju afričkog naroda nanjušili su krv u zraku i njihovi pristaše se pridruže prosvjednicima. Ispod na brzinu podignute bine za govore, stajala je i Tara Malcomess. Pored nje, ali malo niži, nalazio se Hubert Langley, zajedno sa svojim studentima s fakulteta. Promatrali su govornika slušajući očarano. «Ovaj je odličan», prošapće Hubert. «Pitam se kako to da nisam nikad čuo za njega.» «Dolazi iz Transvaala», objasni mu jedan od studenata koji ga je već slušao. «Jedan je od glavnih vođa Afričkog nacionalnog kongresa u Witwatersrandu.» Hubert klimne glavom. «Znaš li kako se zove?» «Gama, Moses Gama. ime mu pristaje: onaj koji vodi svoj narod iz potlačenosti.» Tara pomisli da je rijetko kad vidjela ljepšeg muškarca, crnca ili bijelca. Bio je visok i vitak, s licem mladog faraona: pametan, plemenit i ponosan. «Živimo u dobu boli i velike opasnosti», govorio je Moses Gama takvim glasom od kojeg su Taru prolazili trnci. Moses napravi stanku, raširi ruke i potom nastavi: «Postoji generacija čiji su zubi poput mačeva koji hvataju i proždiru siromašne i nemoćne, kao da žele zemlju očistiti od njih.» «Odličan je!» Taru ponovno prođu trnci. «Prijatelji, mi smo siromašni i nemoćni. Ako svatko od nas ostane sam, slabi smo, a oni s oštrim zubima poput mačeva će nas odmah uništiti. Ali, zajedno smo jaki. Ujedinimo li se, možemo izdržati.» Tara se pridruži pljesku, nastavivši pljeskati sve dok više nije osjećala ruke, dok je govornik čekao mirno da se gomila umiri i utihne. Zatim nastavi: «Svijet je poput golemog lonca punog ulja koje se počinje grijati. Kad ulje bude započelo ključati, izliti će se, i pretvoriti se u golemi plamen, koji će se podignuti do neba, a potom više ništa neće biti kao i prije. Svijet koji mi poznajemo, promijenit će se zauvijek. Samo jedno je sigurno, sigurno kao i izlazak sunca ujutro: budućnost je u narodu i Afrika pripada Afrikancima! Tara opazi da je histerično plakala, urlala i pljeskala. Nakon Mosesa Game ostali govornici su izgledali dosadni. Kad ga potraži u gomili ljudi, primijeti da je Moses Gama nestao. »Čovjek poput njega ne može se zadržati previše na

istom mjestu», objasni joj Hubert. «Mora neprestano mijenjati mjesto i time izbjeći policiji. Generali ne idu na frontu: previše su dragocjeni da ih se iskoristi kao meso za topove. Lenjin se vratio u Rusiju kad je rat bio završen. No, budi sigurna da ćemo ponovno čuti Mosesa Gamu.» Oko njih gomila se pridruživala povorci iza orkestra od petnaest instrumenata - svaka prilika je dobra za svirku za crnce Rta - i u redovima od po četiri ili pet prosvjednika koji su se držali pod rukom, povorka napusti trg. Orkestar je svirao Alabamu, šireći svečanu atmosferu, a ljudi su se smijali i pjevali: izgledalo je više poput parade nego kao prosvjed. «Mirno i uredno», ponavljali su organizatori. «Ne želimo sukobe s policijom. Otići ćemo do parlamenta i predati peticiju prvom ministru.» Povorka je bila sastavljena od dvije do tri tisuće ljudi, više od očekivanog. Tara je marširala u petom redu upravo iza doktora Goolama Goola, s njegovom kćeri Cissie i ostalim istaknutim crncima. S orkestrom uvijek na čelu, skrenuli su u ulicu Adderley, glavnu ulicu grada. Krećući se prema parlamentu, povorka postane još gušća znatiželjnicima tako da su vođe koji su pokušali skrenuti u ulicu parlamenta bili na čelu pet tisuća ljudi. Kolona je bila dugačka više od pola kilometra, i polovica prosvjednika bila je tu da bi slušala glazbu i nasmijala se u društvu, više nego iz političkih razloga. No, na početku ulice koja je vodila prema parlamentu čekala ih je policija. Put im je prepriječen kordonima policajaca naoružanih palicama i sjambokom, poznatim dugačkim bičem od kože, a ostale postrojbe stajale su iza njih u rezervi, pred ulazima u parlament. Povorka je bila primorana zaustaviti se pred policijskom barijerom. Doktor Gool da znak orkestru da prestane sa svirkom i zatim krene prema inspektorijima i započne s njim razgovarati, dok su se fotografi i novinari započeli skupljati oko njih kako bi sudjelovali u pregovorima. «U ime crnaca regije Rta želim uručiti peticiju prvom ministru», započne doktor Gool. »Doktore, vi ste na čelu prosvjeda koji nije odobren i moram vas zamoliti da ih obavijestite da se razidu u miru», odgovori mu policijski inspektor. Nitko od njegovih ljudi nije imao vatreno oružje i atmosfera je bila gotovo prijateljska. Trubač orkestra ispusti zvuk koji je zvučio još glasnije zbog samog instrumenta, i koji je bio nalik zvuku prdca, i inspektor mu se nasmije mašući kažiprstom poput školskog učitelja: gomila prasne u smijeh. Bili su već navikli na takve odnose. Doktor Gool i inspektor započnu dugačke pregovore, raspravljajući smireno ne mareći za usklrike gomile, sve dok nisu odlučili da pozovu predstavnika parlamenta. Doktor Gool mu pruži peticiju i vrati se natrag obrativši se prosvjednicima. Puno je znatiželjnika već odustalo od dosade i otišlo: ostao je samo mali broj ljudi koji su organizirali povorku. «Prijatelji, peticiju smo poslali prvome ministru», reče im doktor Gool. «Uspjeli smo u našim namjerama i možemo se staviti u ruke generala Hertzoga. Budući da je to dobar čovjek i prijatelj naroda, zasigurno će učiniti što je pravedno. Policiji sam obećao da ćemo sada svi otići našim kućama i

da neće biti nemira.» «Nisu se niti udostojali razgovarati s nama», uzvikne Hubert Langley. «Neka nas čuju», uzvikne drugi i podignu se povici slaganja i neslaganja. Povorka je započela gubiti red, i pretvorila se u lelujavi val. Nekoliko sekunda nastane smutnja, a potom vođe ipak pridobiju sakupljene ljude i povorka se započne smanjivati, osim jezgre od tristo-četiristo ljudi. Bili su svi mladi, bijelci i crnci, puno studenata, a Tara je bila jedna od malobrojnih djevojaka. Policija krene odlučno prema njima i udalji ih od barikade, ali povorka skrene prema District Sixu, dijelu grada gdje su stanovali samo crnci, koji su gravitirali prema centru grada, ali koje je segregacionistički zakon htio preseliti zbog nesigurnosti granica. Mladi prosvjednici kretali su se čineći lanac, pjevajući i uzvikujući parole, a policija ih je slijedila i branila im da se vrate u centar, gurajući ih prema njihovim četvrtima. «Afrika Afrikancima!», uzvikivali su. «Ispod kože svi smo iste boje.» «Kruha i slobodu!» Zatim studenti Huberta Langleyja postanu poetični i započnu pjevati staru pjesmu potlačenih koju ih je on naučio: Kad su Adam i Eva kopali zemlju gdje su tada bili plemići, Tko su tada bili plemići? Nakon toga, orkestar započne svirati moderniju pjesmu «Moje su oči vidjele slavu dolaska Gospodina.» Nakon toga svi započnu pjevati pjesmu Nkosi sikela Africa», Gospodine spasi Afriku. Ušavši u prepune ulice District Suca, bande malih razbojnika započnu sa zanimanjem promatrati a potom se pridruže zabavi. Pomiješaju se u masu pravi pravcati nasilnici, osobe koje su imale otvorene račune pred zakonom i običnim kriminalcima. Jedna cigla poleti iznad redova povorke i razbije staklo trgovine čiji su vlasnici bili bijelci, poznati po visokim cijenama i navici da ne daju robu na dug. Masa zatrepti: jedna žena uzvikne, muškarci su započeli zavijati poput vukova. Netko skoči u izlog trgovine i započne uzimati muška odjela. Zatim se ponovno začuje kako se razbija staklo. Policija skupi redove i krene naprijed. Tara je očajnički pokušavala ponovno pozivati na red, moleći ljude u trgovini, ali oni su je gurali prema masi, koja ju je gotovo pregazila. «Vrati se kući, bijelo lice», dovikne joj mladi kriminalac. «Ne želimo te ovdje», a potom skoči u izlog i zagrlj mašinu za šivanje Singer «Stani! Spusti je!», uzvikne Tara dok je izlazio iz trgovine. «Sve ćeš pokvariti. Zar ne vidiš da oni baš to i žele?» Stisnutih šaka baci se prema čovjekovim prsima, koji se povuče korak unatrag pred takvim zaletom. No, ulica je bila prepuna ljudi, kriminalaca, prosvjednika i prolaznika, svi zbunjeni, iritirani i prestrašeni. Policija započne svoj napad, mašući dugačkim palicama. Gomila započne bježati. Tara potrči iz trgovine, upravo u trenutku kad je golemi policajac u plavoj odori udario palicom malenog krojača crnca, koji je jedvice uspio ponovno doći do svoje robe koju su mu ukrali. Policajac ga udari palicom po glavi, i mali čovječuljak padne na pločnik. Ponovno se pripremao na nov udarac, kad se Tara ne razmišljajući baci na njega. Izgledala je poput lavice koja brani svoje laviče. Policajac je bio nagnut prema naprijed, i

bio je okrenut prema njoj leđima, tako da ga je Tara uspjela izbaciti iz ravnoteže. Padne na pod, ali Tara ga je dohvatila za palicu i njegov se pojas razbije. Tako se odjednom našla naoružana pobijedivši neprijatelja proletarijata, tog lakeja buržoazije u plavoj odori, koji je ležao ispred nje. Dok je bila u trgovini, policijski blok je prošao i sada je bio okrenut leđima. Udarci palica po mesu i užasni povici žrtava ju razbjesne. Tamo su bili siromašni, i nemoćni, i potlačeni, a ovdje njihovi protivnici. Tu se nalazila s palicom u ruci i Tara Malcomess.

Inače je Shasi s Jaguarom bilo potrebno nešto više od pola sata od Welteyredena do policijske postaje u Ulici Victoria. No, tog popodneva je uložio gotovo sat vremena, i svu sposobnost nagovaranja. Policijska barikada zabranjivala je ulaz svima u Ulicu Zvezdarnice na krajnjem jugu Grand Parade, gdje se uzdizala stara utvrda. Oblak crnog dima prekrilo je District Six raspršivši se u pravcu zaljeva. Policija je bila napeta i nervozna. «Ne možete proći», reče policajac jasno pokazujući na Jaguar. «Ovdje ne ulazi nitko. Oni bijednici crnci bacaju opeke i pale sve ispred sebe.» «Upravo sam primio poziv, moja zaručnica je ostala blokirana u gradu i treba me. Moram pod svaku cijenu stići k njoj, pustite me da prođem.» «Zapovijedi su zapovijedi, gospodine, žao mi je.» Policajac nije bio sam: uz njega bilo je još šest policajaca, od kojih četvorica zadužena za regulaciju prometa, crnaca. «Gospodine, što biste učinili da vas vaša majka ili supruga trebaju dolje?» Policajac ga pogleda sumnjičavo. «Reći ću vam što vam je činiti, gospodine. Moji će ljudi sada na trenutak otvoriti cestu, okrenuti se na drugu stranu i pretvarati se da nisu ništa vidjeli.» Ulice su bile puste, ali pune otpada, kamenja, opeka i krhotina stakla, koji su se usitnjavali pod kotačima Jaguara. Shasa je vozio brzo, zaprepašten viđenim štetama, stišćući oči, crvene od dima koji je svakih stotinu metara zaklanjao ulicu. Jednom ili dvaput opazi sjene u sporednim ulicama, ili na prozorima zgrada koje nisu bile oštećene, no, nitko ga ne pokuša zaustaviti ili napasti. Usprkos tome, osjeti olakšanje kad je stigao do policijske postaje u Victoria Roadu, ušavši pod zaštitom postrojba što je brže mogao. «Tara Malcomess.» Policajac na ulazu prepozna odmah ime. «Poznajemo je, poznajemo je! Morali smo ju zatvoriti u četvero, tu gospođicu.» «Zašto je uhićena, gospodine?» «Samo da pogledam...» Provjeri u registru. «Do sada samo ovo: sudjelovanje na neodobrenom prosvjedu, tučnjava i prijetnja policajcu.» «Spreman sam platiti kauciju za nju.» «Mislím da će vas to skupo stajati.» «Njen otac je kapetan Malcomess, ministar.» «Zašto mi to niste prije rekli? Hoćete li pričekati koji trenutak, molim, gospodine.» Tara je imala modricu na jednome oku i poderanu jaknu: kovrčava kosa sjajila se u ćeliji kad podigne pogled prema Shasi i upita: «Što se dogodilo Hueyju?» «Što se mene tiče, može ostati u paklu zauvijek», odvrati joj Sasha. «Onda ću ostati i ja s njim», izjavi Tara bijesno. «Bez njega neću izići odovud.» Shasa

prepoznala u njenim crtama lica madone tvrdoglavost i uzdahne. Sve ga je to stajalo stotinu funta, pedeset za Taru i pedeset za Hueyja. «Ali, radije ću biti proklet nego da ga prevezem», reče Shasa. «Pedeset okruglih dovoljno je za tog boljševika. Može se vratiti pješice u svoj brlog.» Tara se smjestila u Jaguaru držeći prekrížene ruke, spremna na svađu. Nisu razgovarali dok je Shasa upalio motor i krenuo ostavivši tragove na putu. Umjesto da krene prema južnim četvrtima bogatih bijelaca, krene u pravcu Vražjeg Vrha i zaustavi se na lijepom mjestu gdje se otvarao lijep vidik na District Six. «Što ti pada na pamet?», zapita ga Tara kad je on ugasio motor. «Ne želiš li pogledati što ste učinili? Zasigurno si ponosna.» Zavrti se nelagodno na sjedalu. «Nismo to bili mi», promrmlja. «Učinili su to kriminalci i zlikovci.» «Draga moja Tara, takve su revolucije. Kriminalci crpe hrabrost i uništavaju već postojeće društvo, kršeći zakone i red, sve dok se vode ponovno ne istaknu i vrate red. Nisi li učila Lenjina?» «Za sve je kriva policija.» «Da, uvijek je kriva policija. Lenjin nas uči.» «Nije kako ti misliš...» «Zašuti!», prodere se on. «Jednom prekini s pričom i poslušaj me. Do sada sam trpio tvoje ponašanje poput Ivane Orleanske: bilo je glupavo i naivno, ali sam podnosio jer te volim. Ali, ne izgleda mi baš zabavno što si započela paliti kuće ljudi i bacati opeke i bombe.» «Kako se usuđuješ govoriti mi na taj način», krikne ona. «Tara, pogledaj tu rijeku i taj požar. To su ljudi za koje kažeš da ih želiš zaštititi, ljudi kojima kažeš da želiš pomoći. To su njihove kuće koje sada gore.» «Ja nisam mislila...» «Naravno da ne. Ali, sada ću ti reći jednu stvar za koju je bolje da je zauvijek zapamtiš: budeš li pokušala uništiti ovu zemlju koju volim, i nautiti narodu, postat ćeš moj neprijatelj i borit ću se protiv tebe do smrti.» Ona umukne, ostavši dugo u tišini, skrenuvši pogled i konačno smireno reče: «Sada me odvedi kući, molim te.» Napravi dugački krug oko Kloof Neka i obale Atlantika izbjegavajući dio gdje su se odvijali prosvjedi. Nisu više razgovarali sve dok se nisu zaustavili pred kućom Malcomessovih u Newlandu. «Možda si u pravu», reče Tara. «Možda smo zaista neprijatelji.» Siđe iz automobila i pogleda ga trenutak, nepomičnog za volanom. «Zbogom Shasa», reče tiho, tužno, i uđe u kuću. «Zbogom Tara», prošapće on. «Moja voljena neprijateljice.»

Svi Courteneyjevi bili su okupljeni u dvorani Weltyeredena. Sir Garry i Anna sjedili su na dugačkom kauču, presvučenim damastom na crte u stilu Regency. Stigli su iz Natala da bi zajedno proslavili rođendan Sira Garrvja, a tjedan dana prije otišli su na tradicionalno pješaćenje i piknik na Tafelberg. Bilo je veselo, a s njima je bio i general Smith, Ou Baas, kao što je to činio svake godine. Sir Garry i Lady Anna računali su da će se vratiti kući nekoliko dana ranije, ali užasna vijest o ulasku njemačkih vojnika u Poljsku ih je zadržala u Welteyredenu još nekoliko dana. Tih tmurnih dana porodica je osjećala potrebu da ostane složna.

Bračni se par držao za ruke kao da su tek vjenčani. Od posljednjeg rođendana Siru Garryju je kozja bradica posijedila. Možda je to bila nesvjesna imitacija njegova prijatelja, generala Smitha. Davala mu je profesionalnu auru i dodavala njegovim blijedim i finim crtama lica poseban izgled. Nagne se lagano prema naprijed na kauču, prema svojoj ženi, naćulivši uši prema radiju koji je Shasa Courteney namještao tražeći stanicu. «BBC je na frekvenciji od četrdeset i jedan metar», reče mu suho Centaine, pogledavši na sat ukrašen dijamantima. «Ah!», osmjehne se Shasa kad je nestao šum i začulo se otkucavanje Big Bena. Kad je ovaj završio s odjekivanjem, spiker progovori. «Umjesto dnevnih vijesti emitirat ćemo govor prvog ministra Nevillea Chamberlaina...» «Pojačaj, cheri», zapovjedi nestrpljivo Centaine: i sudbonosne riječi, teške i odmjerene, odjeknu elegantnom dvoranom. Svi su slušali u tišini. Brada Sira Garryja se tresla i nakon nekog vremena on skinje naočale i započne grickati štangicu. Pored njega Anna se uznemirila na kauču. Njeno lice postajalo je sve više crveno, poput opeke, a stisak šake sve snažniji dok je gledala u radio. Centaine je sjedila u fotelji pored kamina. Izgledala je poput djevojčice s tankim strukom. Imala je trideset i devet godina, ali ni jednu sijedu vlas u kosi: njen ten bio je još uvijek savršen, imala je tek nekoliko sitnih bora na rubovima očiju koje su skupocjene kreme maksimalno omekšale. Držala je lakat naslonjen na fotelju, dodirujući si obraze kažiprstom i nije skidala pogled ni trenutak sa svog sina. Shasa je šetao gore-dolje prostorijom, od niše s radijom do zastora, na podu prepunom skupocjenih orijentalnih tepiha. Dolazio bi do velikog klavira pored polica s knjigama, na drugom kraju sobe, a potom bi se okrenuo i velikim koracima vraćao prema radiju, s rukama iza leđa i pognute glave, udubljen u misli. Centaine je mislila da jako sličiću ocu. Iako je Michael bio stariji i ne tako lijep, imao je iste kretnje: prisjeti se kako je mislila da je Michael besmrtni, mladi bog, i ponovno osjeti strah u duši. Isti strah kojem se nije mogla suprotstaviti ni tada — dok je slušala radio iz kojeg su izlazile riječi rata u predivnoj kući koju je sagradila za sebe, poput utvrde protiv svijeta. «Nikada nismo na sigurnom, nema sigurnog zaklona», pomisli. «Ponovno je izbio rat i ne može se spasiti koga se voli. Shasa i Blaine... obojica će otići u rat, a ja ih neću moći zadržati. Posljednji put umrli su Michael i tata: ovoga puta može se to dogoditi Shasi i Blaineu. Bože, Bože, koliko ga mrzim! Mrzim rat, i mrzim zle ljude koji ga podržavaju. Molim te, Bože, poštedi nas ovaj put. Uzeo si mi Michaela i oca, molim te poštedi Shasu i Blainea. Oni su jedini koje imam na svijetu: molim te, nemoj mi ih oduzeti!» Spor i duboki glas odjekivao je dvoranom, a Shasa nasred sobe je protrnuo. Okrene se i pogleda radio, dok je glas govorio: «I stoga vam u dubokoj boli javljam da se Velika Britanija i Njemačka sada nalaze u ratu.» Emisija se završi i odmah zatim začuje se tužna komorna glazba. «Gasi, cheri», reče polako Centaine i uslijedi tišina.

Nekoliko sekunda nitko se ne pokrene. Zatim odjednom Centaine ustane. Veselo se osmjehne i dohvati Shasu pod ruku. «Ljudi, ručak je na stolu», uzvikne veselo. «Uz tako lijepo vrijeme jest ćemo na terasi. Shasa će otvoriti bocu šampanjca i znajte da sam uspjela pribaviti i svježe kamenice.» Nastavila je veselo sve dok nisu sjedili za stolom sa čašama u ruci i odjednom usiljeno veselje nestane iz nje. Obrati se Siru Garryju s izrazom mučenja na licu. «Mi nećemo ući u rat, nije li tako, tata? General Hertzog nam je obećao da će nas držati izvan svega. Rekao je da je to engleski rat. Nećemo morati slati naše muževe ovoga puta, nije li tako, tata?» Sir Garry joj uze ruku. «Ti i ja znamo koja je bila cijena prošli put...» Glas mu se prekine i nije uspio izreći Michaelovo ime. Nakon nekoliko sekunda se oporavi. «Htio bih te utješiti, draga moja. Htio bih ti reći ono što želiš čuti.» «Nije pravedno», reče nesretno Centaine. «Nije nimalo pravedno!» «Nije pravedno, slažem se s tobom. Ali, u inozemstvu vlada užasna tiranija, veliko zlo koje će proždrijeti i naš svijet, ako joj se ne budemo suprotstavili.» Centaine se naglo ustane i potrči u kuću. Shasa htjede potrčati za njom, ali ga Sir Garry zadrži za ruku, i deset minuta kasnije Centaine se vrati. Oprala si je lice i ponovno našminkala i smijala se, ali u njenim očima se primjećivao grozničavi bljesak dok je sjela na čelo stola. «Budimo veseli», osmjehne se. «To je zapovijed. Nema tužaljka, tmurnih misli ni riječi... bit ćemo zadovoljni...», zastane i prestane se smijati, jer je upravo u tom trenutku htjela reći: «jer je to možda posljednja prilika da budemo svi zajedno.»

Četvrtog rujna 1939. godine, na dan kad su Velika Britanija i Francuska objavile rat Njemačkoj, general Bary Hertzog održao je govor u parlamentu pred članovima Južnoafričke unije. «U tuzi i boli moram vas obavijestiti da je parlament još uvijek neodlučan što se tiče našeg ulaska u rat između Velike Britanije i Francuske s jedne strane i Njemačke s druge.» Zastane i skine naočale te započne promatrati lica u klupama parlamenta i nastavi ozbiljna glasa. «Mislim da se ultimatum koji su engleska i francuska vlada uputile Njemačkoj zbog okupacije Poljske trupama Wehrmachta ne tiče naše zemlje i nije opasnost za sigurnost Južnoafričke unije...» Opozicija je dovikivala riječi slaganja, a doktor Malan, sa svojim žabljim licem i naočalama, osmjehne se dobronamjerno, dok su Smithovi ljudi izražavali, isto tako bučno, svoje neslaganje. «Radi se o stvarima između Njemačke i Poljske», nastavi Hertzog, što ne daje ovoj zemlji ni najmanje razloga da se pridruži objavi rata Velike Britanije. Stoga predlažem da Južna Afrika ostane neutralna: da Velikoj Britaniji ostavi vojnu bazu u Simonstownu, ali što se ostalog tiče, da ostane sa svim zaraćenim stranama u uobičajenim odnosnima, kao da nema nikakvog rata.» Prvi ministar, iako je već bio podosta star, bio je dobar govornik koji je imao dar nagovaranja, i dok je nastavljao objašnjavati svoje razloge za

neutralnost, Blaine Malcomess, u prvom redu, ispitivao je reakcije Smithovih pristaša koji su sjedili pored njega. Znao je koji su bili odlučni poput njega i Smitha da podrže Veliku Britaniju, i koji su bili u nedoumici. Dok je Hertzog nastavljao svoj govor, osjeti da se sve više širio stav koji je podržavao Hertzoga i osjeti sram zbog odluke koju je parlament upravo pokušavao izglasati. Bijes nije bio toliko izražen koliko sram. General Hertzog je još uvijek govorio, a Blaine slušajući ga jednim uhom, napiše ceduljicu i pošalje je Ou Baasu. Potom ponovno usredotoči svu pažnju na slušanje riječi prvog ministra. «Na kraju, govoreći o moralnim aspektima njemačke invazije Poljske, treba naglasiti da se može čak smatrati legitimnom uzme li se u obzir sigurnost njemačke države...» Blaine osjeti iritiranost i, više nego što primijeti, osjeti naglu promjenu raspoloženja onih koji su se već priklanjali neutralnosti. «Pretjerao je», napiše Blaine na drugi papirić. «Sada čak pokušava obraniti Hitlerovu agresiju: pobijedili smo.» Pošalje papirić generalu Smithu, koji ga pročita i potvrdi, a potom ustane i sam započne objašnjavati svoj stav. «Velika Britanija je naš prijatelj, naš stari i dragi prijatelj: moramo joj se prikloniti do kraja», reče jasno i glasno. «Invazija Poljske vuče za sobom posljedice koje se ne tiču samo Gdanjska i koridora, već se tiču svih slobodnih ljudi u svijetu.» Kad je konačno trebalo glasovati za neutralnost, nacionalisti doktora Malana masovno su glasovali za neutralnost, dok je trećina Hertzogove stranke (zajedno s ministrima) slijedila njegove stavove. No, usprkos tome, tog je dana Smith bio pravi pobjednik i njegovi pristaše - Reitz, Malcomess, Stuttford i ostali - osamdeset glasova prema šezdeset i sedam: Južna Afrika objavila je rat nacističkoj Njemačkoj. U očajničkom pokušaju da preokrene opću odluku Hertzog je raspustio parlament i raspisao nove izbore, ali glavni guverner Sir Patrick Duncan odbije prijedlog i prihvati ostavku prvog ministra. General Lan Cristian Smith bio je pozvan da formira novu vladu i povede naciju u rat. «Ou Baas neće me pustiti u rat», reče gorko Blaine. Centaine mu potrči u susret na vršcima prstiju i zagrli ga u njihovom ljubavnom gnijezdu. «O, hvala Bogu, Blaine! Hvala Bogu nećeš ići u rat! Toliko sam molila i On me poslušao. Ne bih mogla preživjeti da vas obojicu izgubim, tebe i Shasu... ne bih izdržala.» «Uopće nisam ponosan što ostajem kod kuće dok ostali odlaze.» «Već si jednom ratovao, hrabro», reče mu. «Šest tisuća puta si ovdje potrebniji nego mrtav tko zna gdje u stranoj zemlji.» «Ou Baas me uvjerio u to», uzdahne on. Zagrli ju oko struka i podignuvši ju jednom rukom odnese u dnevni boravak, i ona shvati da noćas neće voditi ljubav. Bio je previše dirnut. Noćas će razgovarati, i bila je njena dužnost saslušati ga, dok on bude govorio o svojim strahovima i sumnjama. Oslobodio se svih tmurnih misli bujicom nepovezanih riječi, dok je ona sjedila uz njega slušajući ga mirno a on ju je s vremena na vrijeme grlio s velikom ljubavlju. «Naše je stanje teško. Kako možemo objaviti rat s većinom od samo trinaest

glasova, pred opozicijom koja mrzi Ou Baasa i rat koji nazivlju «engleskim ratom»? Bojkotirat će nas na svakom koraku, dok je i narod teško podijeljen. Imamo unutrašnjih neprijatelja koji su jako opasni poput nacista: Ossewa Brandwag, Crnokošuljaši i Sive košulje, Deutscher Bund u jugoistočnoj Africi: nalazimo se okruženi neprijateljima. Ulije mu još whiskeyja i sode i približi mu kristalnu bocu. Te večeri bila je to već druga čaša a ona ga nije nikada ranije vidjela da pije. «Pirow nas je iznevjerio. Sada je prešao na njihovu stranu, a godinama je bio uz nas.» Oswald Pirow bio je ministar obrane u Hertzogovoj vladi. «Dali smo mu pedeset i šest milijuna na raspolaganje da sastavi modernu vojsku, ali on nam je stvorio jednu od kartona. Uvijek smo vjerovali njegovim uvjerenjima, ali sada kad više nije ministar otkrili smo da nas je ostavio bez modernog naoružanja, uz šaku starih tenkova i aviona za muzej, te s vojskom od sto pedeset tisuća ljudi. Pirow je odbio naoružati naciju za rat u koji on i Hertzog nisu htjeli da uđemo.» Noć je prolazila, ali nitko nije htio spavati. Kad Blaine odbije treći whiskey, Centaine ode u kuhinju i skuha kavu, a on krene za njom. Dok su čekali da voda zavrije, zagrlili su se i čvrsto ju stisne. «General Smith mi je povjerio ministarstvo unutrašnjih poslova u novoj vladi. Jedan od razloga jest i taj što sam bio pročelnik u komisiji za Ossewa Brandwag i ostale tajne organizacije. Bit će to moj zadatak onemogućiti im bojkotiranje naših priprema za rat. Ou Baas je sebi ostavio ministarstvo obrane, i već je obećao Engleskoj vojsku od pedeset tisuća volontera spremnu za rat u Africi.» Pili su kavu u dnevnom boravku i dok je Centaine ulijevala u šalice, zazvoni telefon, a oni se trgnu: šalice se prevrnu. «Koliko je sati, Blaine?» «Deset do jedan.» «Ja neću odgovoriti. Ostavimo da zvoni», reče Centaine zagledavši se u telefon koji nije prestajao zvoniti, ali Blaine ustane. «Samo Doris zna da sam ovdje», reče joj. «Morao sam joj reći u slučaju da...» Nije trebao više ništa dodati. Doris je bila njegova tajnica i znala je gdje ga može naći. Centaine podigne slušalicu. «Govori gospođa Courteney», reče. Saslušala trenutak. «Da, Doris, ovdje je.» Pruži slušalicu Blaineu i udalji se. On je ostao slušajući nekoliko trenutaka, a potom smireno reče: «Hvala, Doris, bit ću tamo za dvadeset minuta.» Spusti slušalicu i pogleda Centaine. «Žao mi je, Centaine.» «Pridržat ću ti ogrtač.» Pomogne mu da ga navuče na sebe, i zakopča ga dok je on govorio: «Radi se o Isabelli.» Ona se iznenadi. «Liječnik je sada s njom i pozvao me. Doris mi nije ništa drugo rekla, ali mora da je u teškom stanju.» Kad je Blaine izišao, Centaine vrati kavu i šalice u kuhinju i počne ih prati. Rijetko se osjećala tako osamljenom. Brvnara je bila hladna i tiha, i nije uspijevala zaspiti: vrati se u dnevni boravak slušajući Verdijevu Aidu na gramofonu. Bila je to uvijek njena najdraža opera, i slušala je te predivne arije; prepusti se sjećanjima iz prošlosti koje je ta glazba pobuđivala; Michael, Mort Homme i drugi rat koji je prošao. Preplavi ju čežnja. Na kraju zaspe na fotelji, stisnuta u

kućnoj haljini, a telefon je naglo probudi. Odgovori još mamurna od sna. «Blaine!» Prepoznala mu je glas. «Koliko je sati?» «Prošlo je četiri.» «Nešto nije u redu, Blaine?» Sada je bila sasvim budna. «Isabella», reče joj. «Pitala je za tebe.» «Za mene?» Centaine je bila zbunjena. «Želi te vidjeti.» «Ali, ne mogu, Blaine, dobro znaš.» «Umire, Centaine. Liječnik kaže da neće izdržati do večeras.» «O, Bože, Blaine, tako mi je žao!» Iznenadi se uz čuđenje da joj je zaista bilo žao. «Jadna Isabella...» «Hoćeš li doći?» «Želiš li da dođem, Blaine?» «To je njena posljednja želja. Budemo li joj to odbili, nosit ćemo još teži teret grijeha.» «Onda dolazim odmah», reče i spusti slušalicu. U nekoliko minuta si opere lice, presvuče se i lagano našminka. Automobilom prođe gotovo pustim ulicama i stigne pred veliku kuću Malcomessovih u Newland Avenue, jedinu s upaljenim svjetlima. Blaine joj krene u susret i ne zagrli ju, ali joj jednostavno reče: «Hvala, Centaine.» Tek tada opazi da je iza njega, u atriju, stajala Tara. «Bok, Tara», pozdravi je. Djevojka je plakala. Njene goleme oči sive boje bile su sasvim crvene i otečene, a bila je tako blijeda u licu da joj je rida kosa izgledala poput plamena u šumi. «Jako mi je žao za tvoju majku.» «Uopće nije istina», odvrati Tara hladna izraza lica, i odmah brizne u plač: potrči u jecajima, i začuje se kako je zalupila vratima na dnu hodnika. «Jako je potresena», reče joj Blaine. «Molim te, oprostí joj.» «Shvaćam», reče Centaine. «Znam da djelomično to i zaslužujem.» On zaniječe glavom, i reče joj samo: «Molim te, dođi sa mnom.» Uspeli su se stubama u polukrugu, a Centaine ga tiho zapita: «Što joj je, Blaine?» «Degeneracija kralježnice i živčanog sustava traje već godinama. Sada k tome ima i upalu pluća i ne može joj se oduprijeti.» «Pati li?», zapita Centaine. «Da», odgovori joj. «Uvijek je puno patila, više nego što jedna normalna osoba može podnijeti.» Krenu širokim hodnikom prekrivenim tepisima do posljednjih vrata, koja Blaine otvori nakon što je pokucao. «Naprijed, molim.» Soba je bila velika i umirujućih boja, zelene i plave. Zastori su bili navučeni i jedna noćna svjetiljka bacala je prigušenu svjetlost na noćnom ormariću. Čovjek pored nje bio je zasigurno liječnik. Blaine povede Centaine do velikog bračnog kreveta i iako se pokušala pripremiti, opazivši ju trgne se. Žena na jastucima izgledala je već poput leša. Sjećala se Isabelline izvanredne ljepote. Sada je bila poput leša koji ju je promatrao, sa žučkastim bljeskom zubi: gotovo gnusan prizor. Efekt je bio još veći od riđeg oblaka još uvijek predivne kose. «Bili ste ljubazni što ste prihvatili poziv.» Centaine se morala približiti krevetu da bi mogla čuti njen glas. «Stigla sam odmah čim su mi poručili da me želite vidjeti.» Liječnik se umiješa ozbiljna glasa: «Možete se zadržati samo nekoliko minuta, gospođa Malcomess se mora odmarati.» Ali Isabella odmahne rukom s nestrpljenjem i Centaine opazi sasvim tanku ruku poput ptičje nožice prekrivenu smežuranom i žutom kožom s mrežom plavkastih venica. «Želim razgovarati nasamo», prošapće. «Molim vas, iziđite, liječniče.» «Molim te, nemoj se umarati,

draga«, reče joj Blaine. Njegova ljubaznost prema umirućoj prouzrokuje u Centaine malo ljubomore koju nije uspjela sakriti. Blaine i liječnik iziđu smireno i zatvore za sobom vrata. Prvi i put dvije suparnice su ostale same, licem u lice. Već je toliko godina ta žena bila teret u Centaineinom životu, tjerajući ju da gaji najsravnije osjećaje: ljubomoru, bijes i ljutnju. Ali, sada, kad se nalazila uz njezin krevet, dok je umirala, sve to više nije postojalo. Osjećala je samo veliku samilost. «Približi se, Centaine», prošapće Isabella, slabim pokretom ruke. «Teško mi je govoriti.» Centaine instinktivno klekne pored kreveta, tako da su im oči bile sasvim blizu. Osjeti veliku potrebu da se pokaje što joj je prouzrokovala toliku nesreću, i da je pita za oprost, ali Isabella prva progovori: «Rekla sam Blaineu da se želim pomiriti s tobom, Centaine. Rekla sam mu da sam shvaćala da niste mogli ne zaljubiti se jedno u drugo, i da sam shvaćala da ste me pokušali poštediti što je više moguće. Rekla sam mu i da sam bila svjesna da nisi bila opaka, jer si ga mogla natjerati da me ostavi, nisi mi nikada htjela nanijeti tu krajnju sramotu: iako više nisam bila žena, dopustila si mi da zadržim svoj ponos.» Centaine osjeti sažaljenje. Suze joj navru na oči. Htjela ju je zagrliti, to jedno umiruće stvorenje, ali nešto što opazi u njenim očima joj to onemogućuje: ponosna svjetlost koja je još uvijek bila živa, pred kojom je Centaine samo spustila glavu u tišini. «Rekla sam Blaineu da si mu poklonila sreću koju mu ja nisam mogla pružiti, no, usprkos tome, velikodušno si mi ostavila dio njega.» «O, Isabella, ne znam kako bih ti rekla...» Centainein glas je podrhtavao. Isabella je ušutka gestom ruke. Izgledalo je kao da sakuplja sve snage za veliki napor. Malo boje joj se vrati u obraze, a ponos joj zablista u očima. «Rekla sam mu sve to da te navede da dođeš ovamo. Da je otkrio moje prave namjere, zasigurno te ne bi pozvao.» Podigne glavu s jastuka i njen glas postane poput siktanja zmije. «Sada ti mogu reći koliko sam te mrzila, sve sate ovih dugih, dugih godina: mogu ti reći da me mržnja i držala na životu do sada, da ti onemogućim da imaš moga muža i sada kad umirem ova je mržnja stotinu puta veća...» Zastane zadihano, a Centaine se povuče pod njenim pogledom. Shvati da je Isabella poludjela zbog duge i teške agonije koju je propatila, dok su je ljubomora i mržnja svakodnevno grizle. «Ako prokletstvo jedne umiruće ima neku jačinu», nastavi Isabella. «ako je tako, ja te proklinjem, Centaine Courteney, svojim zadnjih dahom. Nadam se da ćeš i ti doživjeti istu muku koju si ti meni zadala, i upoznati bol kao što sam je ja upoznala. Dan kad te moj muž bude odveo pred oltar, ja ću stići k tebi...» «Ne!», uzvikne Centaine, i skoči na noge, povukavši se prema vratima. «Prestani, molim te! Umukni!» Isabella prasne u histeričan smijeh. «Budi prokleta, i neka je prokleta i tvoja izvanbračna veza. Proklinjem svaki trenutak koji ćete provesti zajedno, kad mene više ne bude. Proklinjem i sjeme koje će ti usaditi u utrobu, proklinjem svaki poljubac, svaki dodir... proklinjem tebe i tvoje potomstvo,

proklinjem sve što te se tiče. Oko za oko, Centaine Courteney! Prisjeti se ovih riječi: oko za oko!» Centaine potrči prema vratima i otvori ih širom, trčeći hodnikom. Blaine se uspinjao stubama. Pokuša je zaustaviti, ali ona mu se izvuče svom snagom i potrči van, gdje je parkirala Daimler. Vozila je satima i satima, munjevitom brzinom, ostavljajući za sobom visoki oblak prašine na jutarnjem nebu, a potom shvati da se nesvjesno vraćala u pustinju, mističnim brežuljcima koje su maleni Bušmani nazivali Mjesto cijeloga života. Prošla su dva mjeseca prije nego što se Centaine vratila iz Kalaharija. Sve to vrijeme Blaine nije mogao razgovarati s njom, iako je pokušavao, ona nije odgovorila na njegova pisma, kao ni na telefonske pozive preko Abea Abrahamsa i Twentyman Jonesa. Pročita u novinama obavijest o smrti Isabelle Malcomess dva tjedna nakon izdavanja novina, u rudniku Hani: i novine su uvećavale njen osjećaj izoliranosti i strah pred nesrećom ili tragedijama koji je rastao u njoj nakon što ju je Isabella proklela na samrti. Zatim se konačno vrati u Windhoek samo na Shasino nagovaranje. Kad je stigla, imala je kosu punu prašine pustinje i bila je preplanula, ali izmorena i još uvijek jako pogođena. Mora da je Shasa primio njen brzojav i stoga ju je čekao. No, ne dočeka ju na stubama ulaza, iako je vjerojatno čuo buku Daimlerova motora koji se približavao. Shvati razlog kad ga je vidjela u radnoj sobi okrenuvši se od prozora odakle je promatrao njen dolazak. Bio je u odori. Zaustavi se namrštena na pragu. Promatrala ga je kako joj dolazi u susret, a sjećanja su je ponovno odvela u prošlost i na susret s drugim mladićem, visokim i prelijepim koji je na sebi imao odoru kaki boje sa sjajnim pojasom i remenom preko prsa, kačketom i na prsima krilima pilota. «Hvala Bogu, mama, stigla si», dočeka je Shasa. «Morao sam te vidjeti prije polaska.» «Kada?», zapita ga, očajna. «Kada odlaziš?» «Sutra.» «Kamo? Kamo su te poslali?» «Ponajprije u Roberts Heights», reče joj - bio je to aerodrom gdje su se mladi piloti uvježbavali, u Transvaalu - «da bih naučio letjeti ratnim avionima, a potom, kako me budu poslali. Poželi mi sreću, mama.» Opazi narančaste oznake na ovratniku koje su razlikovale dragovoljce koji su se sami prijavljivali za rat i u stranim zemljama. «Da, ljubavi, želim ti puno sreće», reče, znajući da će joj slomiti srce dok ga bude promatrala kako odlazi.

Buka motora, Rolls Royce Medina, odzvanjala mu je u glavi, iako je imao slušalice radija na pilotskoj kožnoj kacigi. Krov njegova aviona, Hawker Hurricane bio je otvoren, i stoga je vjetar puhao ravno u glavu, ali mogao je uživati u pogledu beskrajnog plavetnila afričkog neba koje ga je okruživalo. Mimetička boja (boja dina u pustinji) nije uspijevala sasvim sakriti obris aviona. Shasa je predvodio skupinu. Njegovo je napredovanje odmah stiglo. Bilo mu je prirodno zapovijedati, dobro je naučio lekciju Centaine Courteney. Bilo mu je

dovoljno osamnaest mjeseci da postane kapetan eskadrile. Letio je u košulji kaki boje, hlačicama i velsoken na nogama, jer ljeti je u Abesiniji bilo jako toplo. O pojasu je imao pištolj Webley, podosta staromodno oružje za pilota modernog aviona, ali započeo ga je nositi sa sobom otkako je vidio fotografije. Jedna skupina pilota završila je u naselju među planinama gdje su shufti, abesinski banditi, oborili i zarobili dva pilota. Pilote su povjerali ženama u naselju. Ponajprije su ih kastrirali, a potom oderali kožu užarenim željezom i tako spretno izvadili crijeva da su bili još uvijek živi kad su im ih vadili. Konačno, razbili su im čeljust, a žene su urinirale u njihova usta, ugušivši ih. Stoga su sada svi piloti nosili pištolje, za obranu ili da ih ne uhvate žive. Toga dana zrak je bio jasan i čist, nebo izrazito plavo. Vidljivost je bila beskonačna. Ispod njih prostirala se abesinska ravnica, isprekidana golemim planinama s ravnim vrhom presijecanim dubokim mračnim usjeklinama: kamen i pustinja poput plašta staroga i izmorenog lava. Tri ratna aviona zadrže visinu. Poletjeli su nekoliko minuta prije iz Yirga Alema, odgovorivši na slab i očajan apel preko radiostanice pješaštva. Shasa je krenuo prema sjeveru opazivši brzo tanku bijelu nit ceste koja je vijugala među planinama puno niže od njih. Odmah zatim ponovno započne promatrati nebo sa svih strana kao što to rade piloti ratnih aviona, ne zaustavivši se ni jednom niti si dozvolivši da pogleda izbliza, pomičući glavom na sve strane. Stoga ih prvi opazi. Bili su malene crne mrlje izgubljene u tako izraženom plavetnilu od kojeg su zaboljele oči. «Popaj zove Špinat, Popaj zove Špinat!», grakne u mikrofonske radiostanice. «U jedanaest sati neprijateljski avioni, više od deset, izgledaju lovci bombarderi. Buster! Buster!» Bila je to zapovijed da krenu svim snagama. «Vidio sam ih», odmah odgovori David Abrahams. Bilo je izvanredno što su uspjeli ostati zajedno, od dana otkako su ušli u vojsku u Roberts Heightsu, preko svih prepreka u istočnoj Africi sve do sada kad su se borili sa South African Corps Dana Pienaara, potiskujući Talijane kroz planine prema Addis Abebi. Shasa pogleda prema njemu. David je letio s njegove desne strane. I njegov je lovac bio otvoren i osmjehnu se jedan drugome. Veliki kljunasti Davidov nos bio je sasvim crven i oljušten od sunca. Kopče kožnog šljema visjele su nezakopčene ispod brade. Bio je to lijep osjećaj imati ga uza se. Zatim obojica zatvore avione pripremajući se za napad i pogledaju ispred sebe. Shasa je poveo eskadrilu prema suncu, klasična taktika lovaca. Mrlje su se u međuvremenu pretvorile u poznate obrise trimotornih lovaca. Bili su zaista neprijateljski bombarderi. Shasa ih prebroji dvanaest, četiri klina od po tri. Letjeli su kao i uobičajeno prema Kerenu, gdje je južnoafričko napredovanje bilo ukliješteno u prolazu među visokim planinskim obrocima. Upravo u tom trenutku Shasa opazi bombe kako padaju s bombardera na čelu. Sada je vidio eksplozije bomba, koje su podizale prašinu oko poredanih vozila poput mrava u dubokoj

usjeklini. Ti jadni bijednici dolje morali su trpjeti lijepu tuču. Dok su se lovci spuštali, drugi val bombardera započne ispuštati bombe. Izgledale su poput golemih, sivih jaja s perajama i spuštale su se prividno sporo, dok je Shasa posljednji put pogledao nebo u potrazi za mogućim talijanskim lovcima u zasjedi. Ali plavetnilo je bilo neokrnjeno i on ponovno usredotoči pogled na ciljnik. Izabere bombardera koji je predvodio treći val, nadajući se da će njegov napad zasmetati bombama. Lagano se nagnuo i naciljao prema bombarderu. Stigao je na tristo metara udaljenosti, ali nije još ispalio. Mogao je već razlikovati oznake na bombarderu, snopove carskoga Rima. Dva pilota bombardera pogledala su prema dolje. Dvjesto i pedeset metara. Sada je vidio i osobu za mitraljezom. Bio mu je okrenut s leđa i vidio je njegov šljem, gledao je sasvim na drugu stranu. Još uvijek nisu opazili avione smrti koji su se bučno spuštali prema njima, s desne strane. Dvjesto i dvadeset metara. Sada je Shasa vidio dim kako izlazi iz motora neprijateljskog aviona. Čovjek za mitraljezom još uvijek nije primijetio opasnost koja im je prijetila. Dvjesto metara. Opazi kako se donja vrata otvaraju. Bombarder se spremao ispustiti smrtonosni teret. Sada je Shasa čak razlikovao i srebrene vijke na avionu i velika krila obojena u plavo. Držao je čvrsto među koljenima ručku za usmjerivanje paljbe i izvuče osiguranje s mitraljeza Browning na krilima. Sto i sedamdeset metara. Promijenivši neznatno smjer pedalom, ponovno pokuša naciljati prema bombarderu. Mrštio se od usredotočenosti, s donjom usnom među zubima. I, evo, opazi užarene bisere pred njuškom aviona. Čovjek za mitraljezom u drugom bombarderu ga je konačno opazio i zapucao prema njemu. Sto i pedeset metara. Strijelac za mitraljezom i piloti prvog aviona upozoreni, opaze ga. Pokušavali su što brže naciljati prema njemu. U ciljniku Shasa je vidio lice strijelca puno užasa u posljednjem bombarderu. Sto metara. Ostavši namršten Shasa palcem pritisne dugme za rafalnu paljbu. Hurricane se započne tresti pod odskokom osam Browninga koji su zakočili lovca, a Shasa odleti prema naprijed, dok su ga pojasevi pridržavali za sjedalo. Rijeke metaka, bijelih i prepunih iskrica, sruče se na bombardere, dok je Shasa provjeravao ciljnik. Talijanski strijelac ne uspije zapucati. Prozirna kabina se rasprši, a koncentrirana vatra je sasvim uništi. Pola glave i ruka odlete kao da su dio krpene lutke, izgubivši se u zraku. Odmah Shasa usmjeri mitraljeze, ciljajući prema srebrenim krugovima propelera i prema početku krila, slabe točke bombardera. Jasni obrisi krila rastope se poput svijeće. Glicerini gorivo šiknu iz motora, a krilo se polako počne odvajati od kostura aviona, sve dok se odjednom sasvim nije odvojilo, počevši padati poput mrtvog lista. Bombarder se prevrne i počne padati, nakrivljen u stranu, zbog krila koje je nedostajalo, sijući nebom tragove dima, plamena i pare. Shasa usredotoči svu svoju pažnju sljedećoj eskadrili. Okrene svoj Hurricane ispraznivši veći dio

krvi iz mozga zamagljena pogleda. Napne mišiće i stisne zube da bi izdržao ubrzanje, a potom se vati k sebi izravnavši se prema sljedećem bombarderu, krenuvši ravno prema njemu. Dva aviona su letjela golemom brzinom. Prednji dio bombardera se toliko uvećao da je odmah ispunio sav Shasin vidokrug, koji ispusti rafal i poskoči kao da je naletio na kamen na vodi. Ponovno se vrati izazovno u napad, razbivši talijansku eskadrilu i raspršivši ih po nebu, spuštajući se i pucajući sve dok više nije vidio neprijateljske avione oko sebe, što je bilo karakteristično za avionsku borbu. Oko njega prostiralo se beskonačno plavetnilo neba, a on se znojio od povišenog adrenalina. Čvrsto je stiskao polugu, takvom jačinom da su ga boljele ruke. Pogleda indikator. Tih nekoliko trenutaka borbe ispraznili su mu pola spremnika. «Popaj zove Špinat. Ponovno se vratiti u eskadrilu.» Odmah mu odgovore. «Šefe, tu je broj tri.» Bio je to mladi Le Roux s trećeg lovca. «Jedva mi preostaje benzina za povratak.» «U redu, vrati se natrag sam, ako je tako», zapovjedi Shasa. Zatim ponovno pozove: «David, David, čuješ li me?» Promatrao je nebo u potrazi za Davidom, dok su ga prve sumnje hvatale. «Odgovori mi, odgovori mi», ponovi i pogleda prema dolje, u potrazi za oblakom dima na tlu iznad palog aviona. Ali začuje u ušima Davidov odgovor i ponovno mu srce zakuca. «Šefe, ovdje broj dva, oštećen sam.» «Davide, gdje si, zaboga?» «Oko deset milja istočno od Kerena, na dvije tisuće metara visine.» Shasa pogleda istočni dio neba i gotovo odmah opazi neku vrstu perja sačinjenog od dima neposredno iznad plavog obzora, prema jugu. «Vidim dim, Davide. Vidiš li požar?» «Da, na motoru.» «Izdrži dok ne dođem.» Shasa svom brzinom skrene i ubrzo se nađe iznad Davida. Ali više ga nije opazao. «Je li u lošem stanju, Davide?» «Da, podosta», reče David. I evo ispred sebe Shasa opazi Huricanea u plamenu. Letio je tako da udalji plamen od kabine. Spuštao se takvom brzinom pokušavajući zbog pomanjkanja kisika sam ugasiti vatru. Shasa se spusti na njegovu visinu i zadrži se iznad njega, na stotinjak metara udaljenosti. Savršeno je vidio rupe metaka na krilu u trupu aviona. Jedan od talijanskih bombardera uspio je ispaliti lijep rafal. Boja je bila crna i smežurana gdje ju je plamen izjeo, a znak je stizao gotovo do kabine. David ju je užurbano pokušavao otvoriti. «Ne uspije li, živ će izgorjeti», pomisli Shasa, ali upravo u tom trenutku uspije, i poklopac klizne s lakoćom. David pogleda u svim pravcima. Zrak oko njegove glave bio je preplavljen valovima topline unutrašnjeg požara, koji se nije vidio: jedini trag bila je crna mrlja, poput onih koje ostavlja pegla, na košulji kaki boje. «Ništa, moram se baciti», reče u mikrofon. Shasa, koji ga je promatrao, pročita riječi na njegovim usnama sekundu prije nego što ih začuje u uhu. Ne ostavivši mu vremena za odgovor, David skine kacigu, podigne ruke u znak pozdrava, potom okrene Hurricane u plamenu i baci se iz otvorene kabine. Padao je raširenih ruku i nogu, kružeći poput zvrka, sve dok odjednom se nad njim ne otvori klobuk, i

započne padati sve sporije i sporije. Shasa promijeni pravac i opazi ga kako se njiše na 1800 metara iznad zemlje. Vjetar ga je nosio nježno prema jugu. Shasa smanji brzinu postupno se spuštajući zajedno s njim i započne kružiti oko Davida zadržavajući udaljenost iz sigurnosti, promatrajući iz otvorene kabine i pokušavajući procijeniti gdje će sletjeti, a potom ponovno usredotoči pažnju na avion i provjeri gorivo u spremniku. Strelica je jedva prelazila crvenu liniju. Davidov zapaljeni avion pao je na prašnjavu nizinu u podnožju brežuljka i eksplodirao u jednom jedinom plamenu nalik na zmajevu riku. Shasa promotri tlo. Ispod njega nalazile su se visoravni željeznosive boje koje su završavale u tamnijim vrhovima. Među stijenama nalazile su se kamene usjekline, oštre poput krokodilovih ljusaka, a potom, odmah iza posljednjeg lanca, malo manje oštra dolina: spuštajući se primijeti na obroncima tragove primitivne poljoprivrede. David će sletjeti na posljednjoj visoravni ili možda čak u dolini. Shasa stisne oči. Ljudske nastambe! Skupina koliba sa slamnatim krovom nalazila se na kraju doline, i na trenutak osjeti radost. Zatim se prisjeti slika... tih osakaćenih i izmučenih tijela iznad svake ljudske mjere i stisne zube pogledavši Davida koji se i dalje spuštao njišući se padobranom. Ponovno okrene smjer, spuštajući se u dolinu, i poravna avion na tridesetak metara visine. Skupina ljudi trčala je prema dolini. Dolazili su iz naselja: bilo ih je dvadesetak i više u sivim dugačkim tunikama koje su lepršale oko crnih nogu. Kosa im je bila tako kovrčava da je izgledala poput oštrog tamnog grmlja i bili su naoružani, neki s modernim puškama koje su vjerojatno pokupili s bojnog polja, neki sa starijim modelima pušaka. Dok je Hurricane letio nisko trojica ili četvorica njih se zaustavi i zagrle pušku, naciljajući prema Shasi. Opazi bljesak iz pušaka, ali nije mu izgledalo da je pogođen. Nije bilo sumnje što se tiče njihovih loših namjera. Naoružani ljudi trčali su prema nizini i mjestu gdje su mislili da će padobran sletjeti. Shasa se još više spusti, prema ljudima koji su trčali za Davidom i ispali iz svojih osam Browninga, koji se sruče na Afrikance podignuvši prašinu i ubivši četvoricu ili petoricu. Zatim je bio primoran podignuti se da bi prešao brežuljke na dnu doline, a vraćajući se natrag, opazi da su se shufti ponovno sakupili i ponovno trčali za Davidom koji se sada nalazio na visini od tristo metara, savršeno u ciljniku ratnog oružja. Bilo je jasno da će sletjeti na padinama doline. Shasa se spusti s namjerom da se vrati u napad, ali ovoga puta skupina shufta se rasprši prije nego što je on mogao ispaliti vatru i zakloni se iza stijena. Tako su mitraljezi Browning podigli puno prašine ali nisu ubili nikoga. Ponovno se podigne i poravna avion, te se nagne i pogleda gdje će David dodirnuti tlo. Padobran je prešao vrh brežuljka za nekoliko metara i spusti se na tlo na drugoj strmoj padini. Zatim pogleda prema dolje i opazi skupinu shufta kako se približava uzvikujući. Shasa opazi da je izvukao pištolj, zatim zaklonivši si oči pogleda u Hurricane koji je kružio iznad njega. Shasa se spusti gotovo

do njega, i ubrzano mu pokaže da se spusti. David ga je pogledao ne shvaćajući. Izgledao je sasvim malen i izgubljen na tom pustom brežuljku, i Shasa mu se približi dovoljno da bi opazio rezignaciju na njegovu licu dok mu je slao pozdrav za rastanak. I okretao se da bi se suočio sa skupinom divljaka koji su se penjali po njega. Približavajući se Shasa ispalio nekoliko rafala prema njima, koji su se još jednom raspršili potraživši zaklon. Bili su na kilometar udaljenosti od Davida: uspio ih je zadržati nekoliko dragocjenih trenutaka. Ponovno promijeni smjer i ispusti kotače i s njima, koji su se dobro vidjeli, preleti još jednom peko Davida i ponovi znak koji mu je pokazao ranije, pokazujući na dolinu. Ovoga puta David shvati i opazi nadu u njegovim očima. Okrenuo se i započeo odmah trčati prema dolje velikim koracima, skačući s jedne stijene na drugu poput gazele. Na kraju doline Shasa promijeni smjer i izravna avion. Opazi da je David bio na pola padine, i da su mu shufti pokušavali prepriječiti put: odmah zatim morao je svu svoju pažnju posvetiti slijetanju. U posljednji trenutak ugasi motor, ostavivši avion da lebdi u zraku. Na metar udaljenosti od polja dodirne snažno zemlju, i poskoči dva puta. Sletio je. Riskirao je da se zabije, ali sada je bio dolje, a David je gotovo stigao do početka doline. Odmah shvati da neće uspjeti. Četiri shufta koji su trčali brže od ostalih odvojili su se od skupine i zasigurno će prepriječiti put Davidu. Jedan se zaustavio i započeo pucati, podižući prašinu pored Davida koji je trčao. Shasa okrene avion, držeći ga na jednome kotaču da bi si olakšao manevriranje. Kad je bio okrenut ravno prema četvorici shufta na čelu, ubrza na trenutak i Hurricane podigne rep. Bio je u najboljem položaju za paljbu prema tim banditima i učini to. Oluja metaka sruči se na tlo padajući na ljude koji su trčali. Dvojica padnu okrvavljenih tunika, treći se grčio u agoniji, pod oblakom prašine. Posljednji bandit se bacio na tlo i Hurricane se vrati na tlo. Sada mitraljezi više nisu mogli ispaliti rafale. David je bio na stotinjak metara udaljenosti, i trčao je poput rakete. Shasa krene prema početku doline. Pogleda iz kabine prema prijatelju. «Hajde, Davide!», uzvikne. «Ovoga puta želim zlatnu medalju, mladiću!» Jedan metak se odbije od krova aviona. Shasa se okrene. Shufti su stigli na rub polja, trčali su i s vremena na vrijeme kleknuli na tlo ispalivši pokoji metak. Još jedan hitac fijukne pored njegova uha, natjeravši ga da spusti glavu. «Hajde, Davide!» Čuo je već i njegovo disanje, jače od motora Rolls Roycea na minimumu. Metak probuši platno krila. «Hajde Davide!» Imao je košulju mokru od znoja i sjajno i prljavo lice. Dostigne Hurricanea i skoči na krilo uz okret. Avion se nagne od težine. «Skoči mi u krilo», uzvikne mu Shasa. «Uđi unutra!» David skoči na njega, zadihan. «Ne vidim ništa, uzmi ti ručku, a ja ću se pobrinuti za pedale.» Osjeti Davidove ruke na instrumentima i prepusti mu ih. «Na lijevo», uzvikne David isprekidana glasa od napora. I Shasa pritisne pedalu još dva centimetara. Uz vihor prašine

motor dostigne najveću snagu i poskoče na polju okrenuvši se poput pijetla, jer je Shasa ispravljao nasumce, slijedeći Davidove upute. Shasa više ništa nije vidio. David ga je pritiskivao na sjedalu i zaklanjao mu vidik. Okrene glavu i pogleda s jedne strane, gubeći smisao za orijentaciju što je avion više ubrzavao, odgovarajući odmah na Davidove naputke. Svi shufti koji su se uspjeli spasiti sada su pucali prema njima, ali udaljenost je sve više rasla. Hurricane se našao u zraku. Trzaji i skokovi naglo završe: uspjeli su uzletjeti. «Uspjeli smo!», uzvikne Shasa, začuđen tim uspjehom. Dok je uzvikivao, dobio je veliki udarac u lice. Metak je bio komad željeza koji je već pripadao ručki lonca: golem poput palca, ispaljen iz puške Trower iz 1779. uz pomoć šačice crnoga praha. Pogodi kabinu i odbije se Shasi u lice. Pogodivši ga sa strane nije mu ušao u mozak. Shasa nije niti izgubio svijest. Izgledalo mu je da je pogođen u lijevo oko snažnim udarcem malja. Glava mu poleti na suprotnu stranu, gdje je udario njome. Osjeti arkadu iznad obrva kako se otvara. Krv i komadići mesa i kože zaslijepe ga viseći mu na licu poput zastora. «Davidel!», uzvikne. «Pogodili su me! Više ne vidim!» David se okrene i pogledavši ga krikne od užasa. Krv je šiktala iz rane dok je vjetar puhao prema Davidovom licu. «Ne vidim više», nastavljao se žaliti Shasa. Njegovo je lice bila crvena maska krvi i mesa. «Ne vidim više, o, Davide, ne vidim više!» David skine svileni šal s vrata i položi ga Shasi u ruku. «Pokušaj zaustaviti krvarenje», uzvikne mu iznad buke motora. Shasa stisne šal i pritisne ga na ranu, dok je David mislio samo na to da sretno stignu kući, leteći nisko i gotovo dodirujući smeđe brežuljke. U četvrt sata stigli su do aerodroma u Yingen Alemu gdje su u slijetanju kosili stabla. David sleti što je bolje mogao i otkotrlja se do ambulante koju je pozvao preko radiostanice. Izvuku Shasu iz kabine poškropljene krvlju. Zatim ga David i medicinski tehničar, pridržavajući ga i vukući za sobom, povedu poput slijepca u ambulantu. U roku od četvrt sata Shasa je već primio anesteziju i ležao je na stolu u bolnici tabora, ispod šatora, dok ga je kirurg operirao. Kad se probudio iz anestezije vidio je sve crno. Podigne ruku i dodirne si lice. Bilo je zavijeno. Uhvati ga panika. «David!», pokuša uzviknuti, ali glas mu je bio prigušen. «Ovdje sam, Shasa, ovdje sam!» Glas je bio blizak i potraži ga opipavajući. «David! David!» «Sve je u redu, Shasa, brzo ćeš ozdraviti.» Shasa pronađe njegovu ruku i povuče ju. «Ali ne vidim! Slijep sam!» «To su samo zavoji», uvjeri ga David. ». . . «Liječnik kaže da će sve biti u redu.» «Ne lažeš li, ha, Davide?», zapita ga Shasa. «Reci mi da neću oslijepiti!» «Nisi oslijepio», prošapće David, a na sreću Shasa nije mogao vidjeti vlastito lice dok mu je to govorio. Očajnički Shasin stisak oslabi postupno, i nakon nekoliko trenutaka sredstva protiv boli započnu djelovati i on ponovno zaspi. David sjedne pored Shasinog kreveta, ostavši uz njega cijelu noć: unutrašnjost šatora bila je topla poput peći. Obriše znoj s vrata i prsa prijatelja i uze mu ruku kad u snu

začuje stenjanje: «Mama... jesi li tu, mama?» Nakon ponoći liječnik zapovjedi Davidu da ode na spavanje, ali on odbije. «Moram biti ovdje kad se bude probudio. Moram mu to ja reći, barem to.» Izvan šatora urlicali su šakali. Bila je već zora. Kad su prve zrake svjetlosti pale na šator, Shasa se probudi ponovno i pozove odmah: «David?» «Tu sam, Shasa.» «Jako me boli, Davide, ali ti si mi rekao da je sve u redu, zar ne? Sjećam se toga.» «Da.» «Brzo ćemo ponovno letjeti zajedno. Poduzeće Courteney Abrahams se ponovno otvara...» Čekao je odgovor, ali budući da nije dolazio, njegov glas se promijeni: «Nisam valjda oslijepio, ha? Ponovno ćemo letjeti na lovcima?» «Nisi oslijepio», reče mu tiho David. «Ali nećeš se vratiti na lovce. Otići ćeš kući, Shasa.» «Reci mi istinu», zapovjedi Shasa. «Ne pokušavaj me poštediti, to samo pogoršava stvari!» «U redu, reći ću ti sve. Metak ti je ošteti lijevo oko: liječnik ga je morao izvaditi.» Shasa podigne ruku i dodirne u nevjerici lijevi dio lica. «Vidjet ćeš odlično desnim okom, ali više nećeš moći letjeti na Hurricaneu. Žao mi je, Shasa.» «Da», prošapće Shasa. «I meni.» David se vratio navečer. «Znaš, kažu da ćeš dobiti medalju.» «Hvala lijepa», reče Shasa. Ostali su u tišini neko vrijeme, a potom David nastavi: «Spasio si mi život, Shasa.» «Ma kakvi, ma kakvi. Prestani, Davide.» «Sutra će te prenijeti na obalu Dakote. Za Božić ćeš biti u Cape Townu. Poljubi Matty i dijete za mene, sretnice!» «Odmah bi se mijenjao s tobom», reče Shasa. «Pa, to znači, kad se budeš vratio, proslavit ćemo zajedno.» «Mogu li nešto učiniti za tebe? Bilo što...», reče David ustavši. «Da. Potraži za mene bocu whiskeyja.»

Kapetan podmornice se odvoji od periskopa i da znak Manfredu de La Reyju. «Pogledajte i vi.» Manfred se nagne i pogleda. Nalazili su se na manje od dvije milje od obale. Spuštala se večer, a sunce je zalazilo iza kopna. «Prepoznajete li ovo mjesto?», zapita na njemačkom kapetan Uboota. Manfred mu ne odgovori odmah: bio je previše uzbuđen. Prošlo je pet godina otkako je ostavio tu voljenu obalu, a njegovo je srce bilo prepuno sreće. Znao je da nikada ne može biti sasvim sretan ako nije u svojoj Africi. No, usprkos tome, godine provedene u inozemstvu nisu bile ružne. Bila je uz njega Heidi, a od prije godinu dana i mali Lothar, koji je nosio ime njegova oca: oni su bili najznačajnije osobe u njegovu životu. Zatim je tu bio i ured i posao. Dvije obveze, a svaka je tražila velike napore. Studij prava okrunjen je nizozemskom diplomom rimskog prava i međunarodnog prava na berlinskom sveučilištu. Ostalo je ulazilo u vojne vježbe. Ponekad su ga te obveze držale daleko od obitelji mjesecima, ali sada je bio odličan i spreman operativni agent njemačkog Abwehra. Postao je spretan u raznim poslovima. Postao je radiotehničar i iskusan poznavatelj eksploziva i oružja: deset puta skakao je padobranom, od kojih pet noću, i naučio je upravljati avionima, postao je kriptograf, izvrсни strijelac puškom i pištoljem, iskusan u borbi. Sve u svemu, bio je

nepogrješivi ubojica, fizički i psihički spreman na to. Osim toga, postao je izvanredan govornik, s darom nagovaranja, a poblize je upoznao i vojnopolitičku povijest svoje zemlje tako da sada Južnoafrički ustav nije imao tajna za njega i bio je u stanju iskoristiti sve slabe točke. Sada je bio spreman za zadatak koji su mu nadređeni povjerili. Znao je da je mogućnost utjecaja pojedinca na povijest jedne zemlje minimalna vjerojatnost; no, sada je mogao postati velikan, i osjećao se sposoban za svoj zadatak. «Da», odgovori na njemačkom kapetanu podmornice. «Prepoznajem tu obalu.» Na toj obali gotovo nenaseljenoj proveo je cijelo jedno bezbrižno ljeto zajedno s Roelfom Standerom čija je porodica posjedovala pet tisuća hektara zemlje, i pet milja obale. Manfred i Roelf pecali su s tih stjenovitih litica, loveći goleme kabeljou, koje su podizali voligom iz oceanskog zagrljaja. Poznavali su svaki pedalj tih brežuljaka gdje su odlazili u lov na bushbucka. U uvali okruženoj crnim liticama sa žutim pijeskom plivali su goli, a potom legli na žal razgovarajući o budućnosti i maštajući o ulozi koju su trebali imati u njoj. Tamo, ispod brežuljaka, obasjanih posljednjim zrakama sunca, opazi kućicu gdje su proveli taj predivan odmor. «Da», ponovi. «To je to mjesto.» «Sačekat ćemo dogovoreno vrijeme», reče kapetan podmornice i da zapovijed da spuste periskop. Nepomična na otvorenom moru, podmornica je čekala ugašenih motora uronjena u dubine od dvadeset metara u tamnim vodama, dok je sunce zalazilo za obzorom, a nad afričkim kontinentom se počela spuštati noć. Manfred prođe uskim hodnikom Uboota do prostora koji je dijelio sa časnicima i započne se spremati za odlazak na kopno. Tijekom tjedana plovidbe iz Bremerhavena naučio je mrziti taj ratni uređaj. Mrzio je skučen i prepun prostor, neprestano podrhtavanje motora. Nikada se nije navikao na zatvoreni prostor ispod površine hladnih voda oceana i mrzio je smrad nafte i ulja i ostalih ljudi ukliještenih s njim. Žudio je za svježim zrakom u plućima, za jakim afričkim suncem. Brzo skine sa sebe bijeli pulover i plave hlače mornarice i navuče na sebe odjeću seljaka Afrikanera: siromašnog bijelca ili bywoner. Još uvijek je bio preplanuo od sunca: kosa mu je narasla, a brada, dugačka i nenjegovana, davala mu je stariji izgled. Pogleda se u maleno zrcalo u kabini. «Ne bi me prepoznali ni moji», reče naglas. Obojio je kosu i bradu u crno, istu boju koju su trepavice imale prirodno. Nos mu je još uvijek bio kriv: nikada se nije vratio na mjesto nakon olimpijskih finala s Amerikancem Lomaxom, kao ni obrva. Bio je drukčiji od plavog sportaša koji je prije pet godina ostavio zemlju. Spusti si šešir na oči, klimne zadovoljno glavom prema liku u zrcalu, a potom klekne i uze ostatak opreme ispod ležaja. Nalazila se u gumenim vrećicama, zatvorenim izolir vrpcom. Manfred pogleda na sat. Imao je još malo vremena da pojede nešto. Mornar ga pozove: s ustima punim kruha i kobasice Manfred potrči u prostoriju s komandama Uboota. «Svjetla na kopnu», reče kapetan davši znak Manfredu da pogleda kroz periskop.

Bila je noć. Kroz leću Manfred opazi jasno tri logorske vatre u uvali, dvije na rtu, a jednu usred žala. Uboot izroni iz tamnih voda. Dok je podmornica još uvijek izlazila na površinu, kapetan i Manfred se uspnu ljestvama i iziđu na palubu. Noćni zrak bio je poput balzama i svjež, a Manfred udahne pohlepno nekoliko puta promatrajući uvalu dalekozorom. Kapetan da znak svom pomoćniku koji Morzeovom slovima označi V i V, inicijale Das weisse Schwert Bijeloga mača, što je bilo tajno ime ratne operacije. Nekoliko trenutaka kasnije jedna se vatra ugasi, a potom i druga, i ostala je gorjeti samo središnja na žalu. «To je odgovor koji smo prethodno dogovorili», promrmlja Manfred. «Molim vas, naredite da mi donesu stvari na palubu, gospodine kapetane.» Nakon pola sata u mraku, stigne do njih glas. «Bijeli mač?» «Približite se», uzvikne Manfred na afrikansu. Malena brodica na vesla klizne mračnim vodama. Na brzinu Manfred stisne ruku kapetanu Uboota, a potom ga pozdravi s «Heil Hitler». Zatim se spusti ljestvama. Kada je rub brodice dodirnuo podmornicu, spretno skoči u nju, održavši se u ravnoteži na središnjem sjedalu. Veslač na pramcu ustane i pozdravi ga: «Manie, jesi li to zaista ti?» «Bok, Roelf», reče Manfred zagrlivši ga na brzinu. «Jako sam sretan što te ponovno vidim. Ali, sada se pobrinimo za stvari i natovarimo ih u brodicu.» Mornari s podmornice bace im vreće od gume koje su Manfred i Roelf dohvatili u letu i smjestili ih ispod pramca. Zatim dohvate vesla, Manfred uz Roelfa. U tren oka se udalje od Uboota ostavši promatrati podignutih vesala kako je ponovno uranjao ispod površine, brz i zastrašujući, ostavivši na površini pjenu. Započnu veslati prema obali, a Manfred tiho zapita Roelfa: «Tko su oni?», pokaže prema ostalim veslačima. «Ljudi od povjerenja. Iz ovih krajeva su, i poznajem ih cijeli život. Svi su naši», reče. Nisu više razgovarali, sve dok nisu izvukli brodicu na obalu, sakrivši je među grmljem. «Idem po kamion», reče Roelf. Nekoliko trenutaka kasnije opazi žuta svjetla na cesti koja je vodila prema morskome žalu. Roelf zaustavi kamion - u lošem stanju - pored brodice na suhom. Tri seljaka mu pomognu da istovari stvari i natovare ih na kamion, a potom prekriju sijenom i platnom. Zatim sjednu na teret dok se Manfred ukrcao pored vozača. «Prije svega, reci mi što je s mojom porodicom», reče Manfred. «Kasnije ćemo imati dovoljno vremena da razgovaramo o poslu.» «Ujak Tromp se uopće nije promijenio. Drži takve mise... Sarie i ja idemo u crkvu svake nedjelje.» «Kako je Sarah?», prekine ga Manfred. «A dijete?» «Ne znaš sve novosti!», osmjehne se Roelf. «Sada imamo troje djece, dva dječaka i jednu djevojčicu od tri mjeseca. Ubrzo ćeš vidjeti sve.» Jednog po jednog ostave ostale putem, zahvalivši im i rukujući se, sve dok nisu ostali sami. Nakon nekoliko kilometara poljskim puteljkom krenu prema Riversdaleu. Zatim skrenu prema Cape Townu, tristo i pedeset kilometara zapadno, i nastave vožnju cijelu noć, vozeći naizmjenice i zaustavivši se u Swellendamu da natoče gorivo. Četiri sata kasnije

prolazili su preko planina i spustili se prema širokoj ravnici. Još se jednom zaustave nekoliko kilometara pred Stellenboschom, u kantini. Iako je bilo tri sata ujutro, direktor ih je čekao. Pomogne im da istovare gumene vreće i smjeste ih u kantu. «Ovo je Sakkie Van Vuuren», reče Roelf predstavivši mu direktora poduzeća za proizvodnju vina. «Dobar je prijatelj i pružio nam je sigurno mjesto da sakrijemo stvari koje su ti potrebne.» Povede ih do posljednjeg reda golemih bačava. Svaka je sadržavala tisuću litara crnog vina, ali jedna je bila prazna, kao što je direktor i pokazao, pokucavši po njoj. Osmjehne se. «Ja sam osobno obavio posao», reče, otvorivši bačvu. i «Nitko neće otkriti tvoje stvari ovdje.» Uguraju ih i zatvore bačvu. Bila je ista kao i ostale pune vina «Spremni smo djelovati u određeno vrijeme. Ali, kad će to biti?», zapita čovjek Manfreda. «Brzo, prijatelju moj», obeća mu Manfred. «Jako brzo.» Zatim on i Roelf nastave kamionom do Stellenboscha. «Lijepo je vraćati se kući.» «Ostat ćeš samo noćas, Manie», reče mu Roelf. «I ovakvog bi te zasigurno netko prepoznao.» Parkira kamion u dvorištu trgovca rabljenim automobilima pored željezničke pruge i ostavi ključ ispod tepiha. Ostatak puta propješače, četiri kilometra pustim ulicama do Roelfove kuće, koja se nalazila u redu istih kuća. sa slamnatim krovom. Ušli su na stražnja vrata u kuhinju, gdje je poznati lik ustao od stola i krenuo im u susret da bi ih pozdravio. «Ujak Tromp!», uzvikne Manfred. Starac raširi ruke i Manfred potrči k njemu i zagrli ga. «Koje lice bandita imaš s takvom crnom bradom!», osmjehne se ujak Tromp. «Po onome što vidim, Amerikanac ti je namjestio nos zauvijek.» Manfred pogleda preko njegova ramena i opazi na vratima kuhinje ženu. To ga je i zbunilo: ženu, a ne djevojku. Imala je lik na kojem se odražavala tužna mudrost, a njen je izraz bio bez radosti. «Sarah?» Manfred joj se obrati. «Kako si, sestrice?» », «Nikada nisam bila tvoja sestra, Manfrede», reče mu ona. «No, odlično sam, hvala.» Ne učini ni jedan jedini pokret da ga zagrli i Manfred se začudi što ga je tako hladno dočekala. «Jesi li sretna, Sarah?» «Imam predivnog muža i troje lijepe djece», reče, pogledavši u Roelfa. «Ali, vjerojatno ste gladni», odmah skrene razgovor Sarah. «Sjednite, pripremit ću vam doručak.» Tri muškarca sjednu za stol u kuhinji i započnu čavrljati. S vremena na vrijeme Manfred bi pogledao prema Sarah koja je bila zauzeta pripremanjem doručka i mrštio se, preplavljen sjećanjima i grižnjom savjesti. Zatim ponovno dođe k sebi i usredotoči se na razgovor. «Vijesti su dosta dobre, Englezi su opkoljeni u Dunkerqueu, a Francuska i zemlje Beneluxa su pale. Njemačke podmornice pobjeđuju u Atlantiku, i čak su Talijani pobjednici u Sjevernoj Africi.» «Nisam znao da si i ti s nama, ujače Tromp», umiješa se Manfred. «Naravno, sine. I ja sam domoljub. Sada je Ossewa Brandwag jak, i ima četrdeset tisuća članova. Četrdeset tisuća izabranih ljudi na važnim mjestima u društvu, dok je Lan Smith poslao sto i šezdeset tisuća ljudi u inozemstvo. Stavio se u naše ruke.» «Naši vođe znaju o tvom dolasku,

Manie», reče mu Roelf. «Znaju da nosiš osobno Fuehrerove vijesti, i nestrpljivi su da te susretnu.» Sarah Stander ostajala je mirna za svojim poslovima, okrećući bifteke i razbijajući jaja. Nije se okretala, nije skretala pažnju na sebe, ali je mislila: «Ponovno si došao da bi donio tugu i patnju u moj život, Manfred de La Rey. Svaka tvoja riječ, svaka tvoja gesta, otvaraju rane za koje sam mislila da su odavno zacijelile. Došao si da bi uništio ono malo života što si mi ostavio. Roelf će te slijepo slijediti u tim ludostima. Došao si dovesti u opasnost mog muža i moju djecu...» Njena mržnja prema njemu postajala je sve snažnija i otrovnija, hranjena lešem ljubavi koju je on ubio.

Manfred je putovao sam. Nije bilo barikada na cestama, kontrole dokumenata, pregledavanja ili pitanja policije. Južna Afrika bila je tako daleko od glavnih središta rata da nije morala uvažati ništa, osim goriva i bijelog brašna. Bonovi za kupnju primarnih živežnih namirnica bili su nepoznati. S kovčegom u ruci, Manfred je kupio kartu za drugu klasu do Bloemfonteina, sjedišta provincije Slobodne države Orange. Putovanje od tisuću kilometara koje je proveo s još pet putnika.

Ironijom sudbine urota za državni puč dogodila se u palači vlade provincije, u podnožju Artillery Hilla. Kad je Manfred ušao u predivan ured guvernera, morao se prisjetiti koliko je bila raširena njihova tajna organizacija. Kapetan OB-a krene mu u susret i pozdravi ga. Malo se promijenio od posljednjeg puta kad je davao zakletvu krvlju, u noćnom ritualu na svjetlosti bakalja. Još uvijek s malo trbuha danas je bio odjeven u sivo odijelo. Srdačno pozdravi Manfreda, osmjehnuvši mu se i rukujući se s njime. «Čekao sam te s nestrpljenjem, brate, ali prije svega moram ti čestitati na napredovanju i na odličnom poslu koji si obavio ovdje.» Zamoli Manfreda da uđe u prostran ured i predstavi ga petorici ljudi koji su sjedili za velikim stolom. «Svi su braća, povezani zakletvom. Možeš otvoreno govoriti», reče Manfredu, koji shvati da se nalazio pred najuglednijim vođama organizacije. Sjedne na drugi dio stola nasuprot kapetanu, i sabere misli na trenutak prije nego što započne: «Gospodo, nosim vam osobni pozdrav Fuehrera njemačkog naroda, Adolfa Hitlera. Dao mi je i zdatak da vas uvjerim da je usko prijateljstvo između Afrikanera i njemačkog naroda uvijek isto, i da je spreman podržati na sve načine našu borbu da bismo ponovno vratili naše pravo koje Afrikanerima pripada po pravu rođenja i osvajanja.» Manfred je govorio odlučno i razgovjetno. Pripremio je govor uz pomoć ljudi u njemačkom ministarstvu i toliko ga je puta ponavljao sve dok nije dostigao govorničko savršenstvo Sada je promatrao svoj uspjeh na licima slušatelja. «Fuehrer savršeno zna da je zemlja ostala bez najvrjednijih ljudi koji su simpatizirali Smitha i Engleze. Gotovo stotinu i šezdeset tisuća ljudi naoružanih do zuba otišli su na sjever, da bi se borili preko granice. To nam olakšava zadatak.» «Ali, Smith je razoružano nas», umiješa se slušatelj. «Oduzeo nam je sve puške,

pištolje, pa čak i stare topove na trgovima. A pobuna je nemoguća bez oružja.» «To je središnji problem», prizna Manfred. «Da bismo uspjeli, treba nam novac i oružje. Pa... doći ćemo do njih.» «Hoće li nam ih poslati Nijemci?» «Ne», zaniječe Manfred glavom. «To je bilo uzeto u obzir i zatim odbijeno. Prevelika je udaljenost, luke su čuvane i nije moguće iskrcati veliku količinu oružja na takvoj negostoljubivoj obali. No, čim budemo uspjeli kontrolirati luke, podmornice će nas opskrbiti oružjem a za uzvrat ćemo ih mi pustiti u luku za gorivo. Time ćemo zabraniti prolaz brodovima Velike Britanije.» «Da, ali gdje ćemo si pribaviti oružje za pobunu?» «Od Lana Smitha», reče Manfred, a svi ga u nedoumici pogledaju upućujući mu poglede prepune sumnje. «Ako se slažete, naravno: sastavit ću i obučiti malu skupinu stormjagtersa. Napast ćemo državne oružarnice i skladišta baruta. To vrijedi i za novac: uzet ćemo ga u banci.» Ta ih zamisao začudi. Pogledaju u Manfreda razrogačenih očiju, a on nastavi: «Djelovat ćemo brzo i odlučno, uzet ćemo oružje i podijeliti ga. Zatim, u određeno vrijeme, podignut ćemo pobunu četrdeset tisuća domoljuba! - odmah ćemo zauzeti sve institucije moći: policiju i vojsku, i mas medije, željeznice i mostove. U svim ovim sektorima imamo već naše ljude na ključnim mjestima. Bit će dovoljno organizirati pobunu na način da bude brza, istodobna i da je nitko ne može ugušiti.» «A koji će biti znak?», zapita ga kapetan OB-a. «Bit će nešto što će ostaviti cijelu zemlju bez daha. Ali, još je rano govoriti o tome. Znajte samo da je taj znak već odlučeno, i odlučeno je i tko će ga dati.» Manfred pogleda slušatelje ozbiljno i otvoreno. «Ja ću imati tu čast. Obučeni sam upravo za to i djelovat ću sam, bez pomoćnika. Kasnije će preostati samo da prihvatite uzde moći, te narod povedete na stranu pobjedničke njemačke vojske i povedete ga prema veličini koju su mu neprijatelji previše zanijekali.» Zatim utihne, proučavajući njihove izraze lica. Opazi njihovo domoljublje i novu svjetlost u očima. «Gospodo, imam li vaše odobrenje? Mogu li krenuti na posao?», zapita. Kapetan pogleda sve prisutne koji klimnu glavama. Ponovno se obrati Manfredu: «Imaš naše odobrenje i naš blagoslov. Učinit ću da ti svaki član našeg društva pomogne u svemu što ti zatreba.» «Hvala, gospodo», reče Manfred, mirno. «A sada, dozvolite mi da citiram riječi koje je Adolf Hitler napisao u Mein Kampf, njegovoj velikoj knjizi: «Svemogući Bože, blagoslovi našu ruku kad bude došlo vrijeme. Pravedan kao i uvijek, presudi Ti zavrjeđujemo li ili ne slobodu. Gospode, blagoslovi našu borbu.» «Neka bude tako!», uzviknu svi i skoče na noge, pozdravivši tipičnim pozdravom za OB položivši šaku na prsa. «Neka bude tako!»

Zeleni Jaguar bio je parkiran na polju, pored ceste, na vrhu jednog brežuljka. Izgledao je kao da je ostavljen tamo već tjednima. Blaine Malcomess parkira Bentleyja iza Jaguara i krene pješke prema brežuljku. Nikada nije bio ovdje, ali Centaine mu je dobro objasnila

put. Pogleda prema dolje. Nizbrdica je bila strma, ali ne i nemoguća. Vidio se puteljak koji je vijugao spuštajući se dalje do uvale Smitswinkel: na obali mora nalazilo se tri-četiri brodice o kojima mu je Centaine govorila. Skine jaknu i baci je na sjedalo automobila. Nizbrdica je bila više nego dovoljna da se ugrije. Zatvori vozilo i krene puteljkom. Došao je ne samo zato što ga je Centaine pozvala, već i stoga što je jako volio Shasu Courteneyja i bio je ponosan na njega kao da mu je rođeni sin. Puno puta mislio je na njega kao na sina kojeg je posvojio, ili na zeta. Spuštajući se puteljkom ponovno osjeti duboko žaljenje no, više od žaljenja bila je to bol - da se ni jedna od njegovih želja nije ostvarila. « On i Centaine još se uvijek nisu vjenčali, a Isabella je već bila mrtva gotovo tri godine. Sjećao se još uvijek Centaineinog bijega od Isabelle u agoniji, sjećao se kako ga je puno mjeseci nakon toga izbjegavala, čineći uzaludnima pokušaje da ju vidi. Očito je da joj se te večeri dogodilo nešto užasno. Čak i nakon pomirenja Centaine mu nikada nije htjela govoriti o tome, nije mu niti dala naslutiti što se dogodilo između nje i umiruće. Blaine je mrzio samoga sebe što je položio Centaine u Isabelline ruke. Nije joj smio vjerovati. Štetu koju je učinio nikada se više nije uspjela sanirati. Blaineu je bila potrebna godina dana strpljenja da bi dovoljno umirio Centaine da ponovno postane njegova ljubavnica i zaštitnica, uloga koja joj se nekada toliko sviđala. Nije htjela ni čuti za brak. Kad bi malo inzistirao, ona bi postala tužna i odmah bi se uznemirila. Bilo je gotovo kao da je Isabella još uvijek živa i kao da ima nekakvu čudnovatu moć još uvijek iz groba djelovati na nju. Ništa nije toliko žarko želio kao da mu Centaine postane suprugom, pred Bogom i ljudima; ali, već je sumnjao da će se taj san ostvariti. «Molim te, Blaine, nemoj me to sada pitati. Ne uspijevam govoriti o tome. Ne mogu ti reći razlog. Bili smo sretni na ovaj način toliko godina, nemojmo sve pokvariti.» «Ali, ja te molim da mi postaneš suprugom, molim te da potvrdimo našu ljubav, nikako da je uništimo!» «Molim te, Blaine, razgovarajmo o nečemu drugome. Bar za sada nemojmo više razgovarati o tome.» «Kada, Centaine, reci mi kada bismo mogli razgovarati o tome?» «Ne znam. Zaista ti ne bih znala reći, ljubavi moja, jedino znam da te jako volim.» A potom i veza između Shase i Tare... Bili su poput dvije izgubljene duše koje se traže tumarajući u mraku. Bilo je vidljivo da su očajnički trebali jedno drugo; shvatio je to odmah. Više puta je pomislio da će se pomiriti, ali nikada nisu uspjeli u tome, uvijek je nešto krenulo krivim putem u posljednji trenutak udaljavajući se jedno od drugog i razdvajajući se uz puno čežnje. Nije vidio razloga takvome ponašanju, je li moguće da su toliko ponosni i tvrdoglavi da same sebe povrjeđuju? Bez drugog oboje nije živjelo, nesposobni iskoristiti njihove velike sposobnosti i sasvim rijetke pogodnosti koje su stekli rođenjem. Evo dvoje mladih ljudi, punih ljepote i talenta, snage i energije, trošeći ih uludo u potrazi za nečim

što nije postojalo, u nemogućim snovima, ili očaju ili nemoći. «Ne mogu se pomiriti sa svim tim», govorio je Blaine samome sebi. «Moram to onemogućiti pa i pod cijenu da me zamrže.» Stigao je do kraja puteljka i zaustavio se ogledavši se oko sebe. Odmor mu nije bio potreban, iako je spuštanje bilo naporno, s gotovo pedeset godina bio je pun energije i u formi kao malo koji tridesetpetogodišnjaci. Uvala Smitswinkel bila je ukrašena polumjesecom visokih brežuljaka: s jedne strane se otvarala prema False Bayju. Zaštićena sa svih strana, njene su vode bile uvijek mirne, poput voda jezera, i tako jasne da su se mogle opaziti alge kelp, na dubini od deset metara. Bilo je to tajno mjesto i sasvim dražesno, a Blaine si priušti nekoliko minuta uživajući u prirodi koja ga je okruživala. Vidjele su se četiri drvene kuće, podosta udaljene jedna od druge, smještene na litici iznad maloga morskog žala. Bile su napuštene, kao što se moglo zaključiti po daskama zabijenim na prozorima. Posljednja je bila kuća koju je tražio, i krene žalom prema njoj. Približivši se, primijeti da su prozori bili otvoreni, ali zastori, izbljedadjeli i nagrizeni od morske soli i sunca, bili su navučeni. Na malom balkonu rešetka je držala mreže za ribolov, vesla i štap za pecanje. Blaine se uspne stubama i uđe kroz otvorena vrata u jedinu prostoriju kuće. Uza zid nalazila se ugašena peć. Iznad, prljava tava. Tanjuri i čaše bili su prepuni ostataka koji su se nalazili na središnjem stolu, crnom od mrava. Daščani pod bio je jako prljav i prepun pijeska. Pored prozora nalazila su se dva kreveta na kat. Gornji nije imao madrac; dolje, pak, nalazila se hrpa sivih pokrivača. Na njima je ležao Shasa Courteney. Bilo je gotovo podne i još uvijek je spavao. Pored njega, na podu, bila je boca whiskeyja, gotovo prazna, i čaša, prema kojoj se ruka usnulog mladića još uvijek pružala. Na sebi je imao stare hlače za rugby i bio je preplanuo od sunca poput kupača i sjajan poput stola od mahagonija. Dlake na ruci bile su svijetle od sunca i kovrčave. Bilo je jasno da se nije brijao već duže vrijeme, a kosa mu je bila raspršena po prljavom jastuku. No, preplanulost je sakrila svaki znak prljavštine. Spavao je mirno, radosna lica, što uopće nije bio odraz njegovog unutrašnjeg stanja i što ga je natjeralo da se izolira tamo, u tu odvratnu kolibu, napustivši prinčevsku rezidenciju u Welteyredenu. Još je uvijek bio predivan mladić, osim užasne rane na oku, koja je bila još užasnija zbog kontrasta s ostatkom. Arkada iznad obrve bila je skraćena, gdje ju je metak smrskao. Ožiljak je prelazio preko kapka. Prazna duplja bila je jako duboka, a ispod trepavica moglo se primijetiti crvenkasto tkivo umjesto oka. Bilo je nemoguće gledati takvu ranu i ne osjećajući samilost, i Blaineu je trebalo neko vrijeme da smogne malo odlučnosti. «Shasa!», pozove ga oštrim glasom. Shasa promrmlja u snu, i trepne kapcima. «Probudi se, dragi, moramo razgovarati», reče prodrnavši ga. «Odlazi», promrmlja Shasa, još uvijek u polusnu. «Odlazi odovud i ostavi me samog.» «Probudi se, pobogu!» Shasino zdravo oko se otvori i zagleda se zbunjeno u njega. Nakon

nekog vremena njegov izraz lica se izmijeni. «Što radiš ovdje?» Okrene glavu da bi sakrio ranu i potraži među pokrivačima crnu krpu. Još uvijek okrenute glave, stavi si je, a potom se ponovno okrene prema Blaineu, spreman da se suoči s njime. Crni povez davao mu je izgled gusara, i na nekakav čudan način još je više isticao njegovu ljepotu. «Moram proliti malo vode», promrmlja i iziđe. Dok je bio vani, Blaine obriše prašinu sa stolca i približi ga zidu. Sjedne na njega, naslonjen na zid, i zapali jednu od svojih dugih crnih cigara. Shasa se vrati u baraku podignuvši hlače i sjedne na krevet s glavom među rukama. «Usta mi izgledaju poput jame», izjavi dohvativši bocu s poda. Ulije u čašu posljednjih nekoliko kapi whiskeyja, i ispije jedan gutljaj, a potom baci bocu na pod koja se otkotrlja u neodređenom pravcu prema košu za smeće pored peći. Uze čašu. «Hoćeš li?», zapita, a Blaine zaniječe glavom. Shasa ga pogleda preko ruba čaše. «Izraz lica kojim me promatraš može značiti samo jedno», reče Shasa. «Ili si tek nanjušio goluba ili se ne slažeš s mojim ponašanjem.» «Takvi vulgarni izrazi mora da su novost kod tebe, kao uostalom i piće. Čestitam ti na objema stvarima, savršeno pristaju tvojemu novom izgledu.» «Da, idi k vragu, Blaine Malcomess!», odvrati izazovno Shasa, podignuvši ponovno čašu. Srkne whiskey, protresavši se dok mu je snažno piće klizilo niz grlo, uživajući u alkoholnim parama. «Poslala te mama», reče, kao da iznosi činjenice. «Rekla mi je gdje ću te naći, ali nije me ona poslala.» «To je ista stvar», reče Shasa, ponovno približivši čašu usnama i isпивši je do posljednje kapi. «Želi da se vratim i da ponovno kopam dijamante za nju, berem grožđe... pobogu, ništa ne shvaća.» «Shvaća puno više nego što to ti misliš.» «Gore ima ljudi koji se bore... David i ostali, lete nebom, dok sam ja invalid i primoran sam ostati na ovoj odvratnoj zemlji.» «Ti si sam odabrao da se valjaš u smeću», reče Blaine pogledavši prljavu baraku. «A onda se još i žališ?» «Odlazi, sklanjaj mi se s očiju», prosikće Shasa. «Gubim strpljenje.» «Sa zadovoljstvom, uvjeravam te», reče Blaine ustavši. «Krivo sam te procijenio. Došao sam da bih ti ponudio posao, važnu ratnu operaciju, ali jasno je da nemaš hrabrosti za takvo što.» Krene prema vratima i zaustavi se na pragu. «Htio sam te pozvati i na proslavu u povodu Tarinih zaruka s profesorom Hubertom Langleyjem. Mislio sam da bi ti bilo zabavno, ali ostavimo sada to.» Iziđe odlučnim koracima i nakon nekoliko sekunda Shasa krene za njim do trijema. Ali, Blaine je već krenuo puteljkom. Uspinjao se ne okrećući se unatrag, i kad je nestao iza vrha, Shasa odjednom osjeti osamljenost i tugu. Do tada nije shvaćao važnost Blainea Malcomessa u svom životu. Sada je shvaćao da se uvijek oslanjao na njegove savjete i na njegovo iskustvo, čak i izvan polja za polo. «Htio sam postati kao on», reče glasno. «Ali, sad to više nije moguće.» Dodirne si crni povoj na oku. «Zašto baš ja?» Sjedne na prvu stubu trijema i zagleda se u mirnu zelenu vodu. Polako procijeni Blaineove riječi. Nudio mu je posao, važnu ratnu operaciju.

Zatim pomisli na Taru koja se udaje za Huberta Langleyja. Tara... prisjeti se njenih sivih očiju, predivne riđe kose, i val sažaljenja nad samim sobom ga preplavi. Vratu se u baraku i otvori ormar. U njemu se nalazila još jedna boca whiskeyja. «A ostale? Gdje su završile, jesu li ih popili miševi?» Otvori bocu i potraži čašu. Bile su sve prljave u umivaoniku. Podigne bocu prema usnama, a potom srkne i zagleda se u nju. Osjeti gnušanje i osjeti prema njoj fizičku i moralnu odbojnost. Isprazni bocu u umivaonik, zagledavši se u smeđu tekućinu kako nestaje kroz otvor. Kad nije ostalo više ni kapi, ponovno osjeti želju za pićem, tako snažnu da osjeti prijezir prema samome sebi. Grlo ga je peklo, a ruke podrhtavale. Sve stanice njegova tijela žudjele su za pićem, a oko ga je peklo toliko da je dugo morao treptati kapcima. Baci bocu i ona se razbije o zid, i potrči van, na sunce, do morskog žala. Skine si crni povoj i hlače te se baci u zelene i hladne vode mora, započevši plivati svom snagom. Kad je stigao do početka uvale, svi su ga mišići boljeli, a zrak ga je pekao u plućima. Okrene se i ne usporivši ritam plivanja vrati se na morski žal. Čim osjeti tlo pod nogama, vrati se prema otvorenom moru i nastavio je tako satima i satima, sve dok nije više uspio mahati rukama i morao se vratiti na obalu plivajući po mornarski, izmoren. Baci se s licem prema pijesku, ostavši ležati poput mrtvaca. Tek u pola popodneva skupi dovoljno snage da se vrati u baraku. Na pragu se zaustavi zagledavši se u nered koji je stvorio. Dohvati metlu i baci se na posao. U zalazak sunca završio je s pospremanjem. Jedinu stvar koju nije uspio učiniti bio je krevet. Sveže prljave plahte i pokrivače namjeravajući ih predati u praonicu Welteyredena. Zatim uze lonac s vodom kišnicom iz cisterne i stavi je na peć da se zagrije. Obrije se pažljivo, stavi čistu odjeću koju je uspio naći i ponovno vrati crni povoj na oko. Zatvori baraku i sakrije ključeve na uobičajeno mjesto. Zatim sa svežnjem prljavog rublja uđe u auto. Jaguar nije htio upaliti i pomogne si nizbrdicom.

Centaine se nalazila u svojoj radnoj sobi, sjedila je za radnim stolom, pred hrpom dokumenata. Skoči na noge kad Shasa uđe i ne potrči mu u susret samo stoga što se uspjela kontrolirati. «Bok, cheri, jako lijepo izgledaš. Bila sam zabrinuta... nije te bilo pet tjedana.» Crni povoj na oku ju je još uvijek pogađao. Svaki put kad bi ga opazila, prisjetila bi se posljednjih riječi Isabelle Malcomess. «Oko za oko, Centaine Courteney, zapamti to. Oko za oko.» Uspije se smiriti i zagrlji mirno svoga sina. «Sretna sam što si se vratio kući, dragi», reče i pruži mu obraz na poljubac. «Blaine Malcomess mi je ponudio posao, ratni zadatak. Mislim da ću ga prihvatiti.» «Sigurna sam da se radi o važnoj stvari», potvrdi Centaine. «Sretna sam za tebe. Pokušat ću se izvući sama dok tebe nema.» Shasa se sarkastično osmjehne. »Siguran sam da ćeš se savršeno snalaziti sama, kao i uvijek, mama, u posljednje dvadeset i dvije godine...»

Dugačak red teretnih vagona uspinjao se prema prolazu. Na strmoj padini lokomotive su širile paru srebrenu boju, a planine na rijeci Hex odgovarale su na odjek tih neuobičajenih uzdaha. Uz krajnji napor stignu do prolaza i rasprše se. Šezdesetak kilometara nakon prolaza vlak uspori, a potom se zaustavi na malenoj postaji odakle je polazio vlak prema rijeci Touws. Tu su se željezničari trebali zamijeniti. Nova postava dočeka onu koja je s radosnim pozdravima izlazila prema uredu šefa stanice, a potom zauzme svoja mjesta na vlaku. Odvoje lokomotivu na čelu i ostave je na manevarskom kolosijeku. Nije više bila potrebna: ostatak linije (tisuću i šesto kilometara prema sjeveru, do rudnika zlata u Witwatersrandu) bilo je u ravnici i nije bilo velikih uspinjanja i silaženja. Lokomotivu će vratiti u podnožje planine i pomoći sljedećem vlaku da se ponovno uspne do postaje. Željezničari koji su završili s poslom pođu sretni što će se vratiti svojim kućama na vrijeme za toplu kupku i večer u krugu obitelji. Samo je jedan strojovođa ostao na peronu i promatrao robu koja je ponovno odlazila prema sjeveru. Dok je vlak prolazio, prebroji vagone, provjerivši jesu li još uvijek bili u istom redu kao i prije. Vagoni broj dvanaest i trinaest bili su zatvoreni, obojeni u srebreno da bi se razlikovali na suncu. Sa strane su se nalazili crveni križevi i natpis koji je padao u oči - Eksploziv. Ti vagoni natovareni su u tvornici u Somerset Westu i pripadali su Afričkoj kompaniji eksploziva. Sadržavali su dvadeset tona želatine koju je trebalo uručiti rudnicima zlata angloameričke grupe. Dok je vlak prolazio, strojovođa uđe u ured šefa željezničke stanice, koji se još nalazio na klupici, s kapom na glavi i sa crvenozelenom signalnom palicom pod miškom. Strojovođa uze telefonsku slušalicu sa zida i okrene ručicu. «Centrala», reče u mikrofon na afrikansu. «Molim vas, spojite me s jedan šest u Matjesfonsteinu.» Sačeka da ga centrala spoji s traženim brojem. «Slobodno govorite.» Ali nije progovorio sve dok ne začuje da je žena spustila slušalicu. «Govori Van Niekerk», reče. «Ovdje Bijeli mač.» Od odgovora mu se kosa nakostriješi na glavi, iako ga je očekivao. «Vlak kasni dvadeset i tri minute. Krenuo je odovud prije dvije minute. Vagoni dvanaest i trinaest.» «Odlično obavljen posao.» Manfred de La Rey spusti slušalicu i pogleda na sat, a potom se osmjehne dvjema ženama koje su ga promatrale zabrinuto u kuhinji seoskog imanja. «Hvala, Mevrouw», reče starijoj. »Zahvaljujemo vam na pomoći. Nećete imati nikakvih problema, dajem vam časnu riječ.» «Navikle smo na nevolje, Meneen, ponosno mu odgovori starica. «Godine 99. rooinikke su zapalili kuću i ubili mog muža.» Manfred je imao motocikl ispred štale, sjedne i ode. Prešao je kilometar ili dva do glavne ceste. Zatim skrene prema sjeveru, a nakon nekoliko kilometara već je vozio uz prugu. U podnožju brežuljka puteljak i pruga su se razdvajali: kolosijeci su se penjali brežuljkom i nestajali s druge strane. Manfred zaustavi motocikl i provjeri je li cesta slobodna. Zatim krene drugim poljskim putem slijedeći prugu iza brežuljka. Još se jednom

zaustavi, i pogleda oko sebe. Bili su dosta daleko od udovičinog imanja da ne bi privukli sumnju na staricu. Brežuljak je sakrivao ovaj dio pruge od ceste, koja je ipak bila dovoljno blizu da bi mu dozvolila brz bijeg u oba smjera. Uzbrdica će usporiti lokomotivu gotovo do brzine ljudskog koraka. Ponovno krene dalje slijedeći tragove kotača koji su zgnječili travu. Kamioni su bili skriveni iza prvog brežuljka, u zaklonu guste šumice. Bilo ih je četiri: jedan od tri tone, dva od četiri, a jedan je bio veliki Bedford od deset tona. Bilo je teško napuniti ih gorivom. Nalazili su se na samo stotinu koraka od željezničke pruge. Ljudi su čekali među kamionima, ležeći u travi; no, začuvši da se približava motocikl ustanu i potrče mu u susret. Roelf Stander je bio na čelu skupine. «Vlak će proći u devet i pol», reče mu Manfred. «Vagoni koji nas zanimaju su dvanaesti i trinaesti. Dakle, brojite.» Jedan član bande bio je željezničar koji izračuna udaljenost između lokomotive i vagona s eksplozivom. Roelf i Manfred krenu sami prema željezničkoj pruzi označiti mjesta. Manfred je mislio zaustaviti vlak tako da vagoni s eksplozivom budu ispred mrlje šumarka koji je zaklanjao kamione. Izbroje korake od tog mjesta i Manfred smjesti karike ispod pruge. Zatim se on i Roelf vrate natrag i na tračnicama, na mjestu koje je željezničar odredio, postave petarde, koje su pri prolasku vlaka trebale osloboditi crvenu signalizacijsku svjetlost. Kad su dovršili, bilo je već mračno, tako da su mogli nastaviti s daljnjim poslom. Pozovu ljude da iziđu iz zaklona i pošalju na svoja mjesta za napad. Bili su svi mladi, izabrani zbog fizičke snage. Bili su odjeveni u seljačke rite tamne boje, i naoružani bizarnom kolekcijom pušaka koje su uspjeli sakriti pred Smithovim ljudima: dvocijevke i stari Mamnlicher i LeeEnfeld iz prošlih ratova. Samo su Roelf i Manfred u rukama držali moderne Lugere, koji su stigli iz Njemačke podmornicom u gumenoj vreći. Manfred stane na čelo manje skupine, dok je Roelf predvodio istovarivače, i počnu čekati u tami. Manfred ga prvi začuje. Bio je poput dalekog šapta u noći, gotovo nerazgovjetan, i upozori svoje ljude s tri zvižduka. Zatim spoji žice s kutijom baterije. Veliko oko kiklopa lokomotive koja se približavala zasvijetli u dolini. Ljudi u zasjedi spuste maske na lice i sklone se u travnati rov pored pruge. Lokomotiva postupno uspori i brektanje postane dublje na početku uspinjanja. Uspinjala se otežano, prešavši prvu skupinu ljudi u zasjedi. Odmah zatim pregazi prvu signalizacijsku raketu, zapalivši ju. Raketa osvijetli veld na stotinu četvornih metara crvenom treperavom svjetlošću. Manfred začuje metalnu škripu kočnica i lagano se opusti. Strojovođa je djelovao automatski: nije bilo potrebno iskočiti s tračnica. Zasvijetli i druga raketa, uz veliki prasak, oslobodivši crveni plamen među kotačima lokomotive: ali vlak je već uvelike kočio, škripeći na tračnicama i oslobađajući, uz zvižduke, perjanice pare iz sigurnosnih ventila. Dok se još uvijek kretao, Manfred skoči na nogostup i uperi Lugar u lice zbunjenog strojovođe i ložača. «Ugasi svjetiljku i

«kotlovnici i skači iz vlaka!», zapovjedi licem skrivenim ispod maske. Podignutih kočnica dva željezničara skoče iz vlaka držeći ruke u vis. Odmah ih pregledaju i zavežu. Manfred potrči prema središnjem dijelu vlaka i stigne do vagona s eksplozivom, kad su Roelfovi ljudi već započeli istovarivati sanduke koje su si dodavali iz ruke u ruku do kamiona. «A što je s rezervnim stražarom na vlaku?», zapita Manfred. «Već je zavezan poput salame», odgovori Roelf. Manfred se vrati trkom do lokomotive. Hitro odstrani eksplozivnu kapsulu koju je postavio na tračnice, sretan što nije bila potrebna. Kad se vratio, prvi kamion bio je već sasvim krcat. «Odvežite ga!», uzvikne Roelf. Jedan od šestorice se uspne u kamion, upali motor i ode ugašenih svjetala. Drugi kamion se približi vagonu s eksplozivom i odmah ga započnu krcati. Manfred pogleda na sat. «Dvanaest minuta», mislio je. Bili su brži nego što su pretpostavili. Strojovođa, ložač i stražar bili su zavezani i zatvoreni u kabini pratnje dok se istovarivanje eksploziva brzo nastavilo bez neočekivanih poteškoća. «Gotovo», uzvikne Roelf. «Nema više mjesta.» «Četrdeset minuta», reče Manfred. «Odlični ste! A sada, svi bježite!» «A ti, što ćeš učiniti?» «Odlazite! Ja ću sam paziti na sebe.» Pogleda Bedford kako se okretao i udaljavao u mraku sve dok nije stigao do ceste među poljima i upalio svjetla. Zatim nestane i zvuk. Ostao je sam. Da su Roelf i ostali znali što je namjeravao sada učiniti, možda bi se dvoumili, ili pokušali ga nagovoriti da to ne učini. Manfred se uspne na vagon s eksplozivom. Još je uvijek bio napola pun. Bili su u stanju izvući samo dio, dok je drugi vagon, trinaesti, ostao netaknut. Ostalo je barem dvadeset i pet tona eksploziva na vlaku. Namjesti sat na petnaest minuta i smjesti ga između eksploziva i metalnog zida vagona, gurnuvši ga u kut u kojem se nije lako mogao vidjeti. Zatim skoči na tlo i potrči prema lokomotivi; nitko od trojice ljudi zavezanih u kabini pratnje nije bio član Ossewa Brndwaga. Da ih ostavi na životu zasigurno bi opasno posvjedočili protiv njih. Nije osjetio veliku samilost prema njima: bili su obične žrtve rata. Skoči u kabinu lokomotive i popusti kočnice. Zatim, postupno, poveća pritisak. Kotači započnu kliziti, a potom vlak naglo krene uzbrdicom. Manfred blokira polugu na pola snage. Zatim skoči iz vlaka i zagleda se u vlak kako prolazi ispred njega. Postupno je ubrzavao. Kad je prošao, vrati se motociklu. Sjedeći na sjedalu pričekava eksploziju, pogledavajući nervozno na sat. Konačno, prasak nije bio ništa više od narančaste munje na sjevernom obzoru. Manfred zatim spusti polugu za pokretanje i motociklom krene prema jugu u mrak noći. Bio je to dobar početak, pomisli, ali bilo je još toliko toga što je trebalo učiniti.

Blaine podigne pogled. Shasa je ušao u njegov ured i sada se dvoumio na pragu. Na sebi je imao pilotsku odoru, s ukrasima i oznakama. «Dobar dan, Shasa», reče mu Blaine. «Deset je sati, mogu li ti ponuditi čašu whiskeyja?» Shasa trepne kapcima. «Došao sam da bih vam se

ispričao za svoje ponašanje jučer. Zaista neoprostivo, gospodine.«
«Izvoli sjesti», reče Blaine i pokaže mu fotelju pred policama s knjigama. «Ponekad se svi ponašamo poput idiota. Trik je u tome da shvatimo pogrešku. Primam tvoju ispriku.» Shasa sjedne i stavi nogu na nogu, a potom ih ponovno vrati. «Nešto ste spominjali nekakav zadatak, gospodine?» Blaine potvrdi i ustane. Krene prema prozoru i pogleda u vrt. Stara gospođa hranila je golubove bacajući im mrvice s jednog kartona. Pogleda ju i ponovno razmisli o toj stvari. Je li možda ostavljao da ljubav prema Centaine Courteney i posinku zamagli osjećaj dužnosti? Stvar je bila od životnog značaja za sigurnost države: Shasa je možda bio premlad i neiskusn za taj zadatak? Preispita se. Ali, bile su to stvari kojima se već posvetio, tako da se ponovno okrene prema radnom stolu. Sjedne i uze u ruku crni dosje. «Radi se o državnoj tajni», reče, držeći dosje u rukama. «Sasvim tajnoj i vrlo važnoj istrazi.» Pruži dosje Shasi. «Ne smije izići iz ovog ureda, dakle, pročitaj ga ovdje. Sada moram otići do generala Smitha.» Pogleda na sat. «Vratit ću se za sat vremena i razgovarat ćemo o tome.» No, podosta je zakasnio i kad se vratio, Shasa je još uvijek čitao. Pogleda Blainea s fotelje s otvorenim dosjeom na koljenima i ozbiljna izraza lica. «Što ti se čini?», zapita ga Blaine. «Već sam čuo o OB-u», odgovori Shasa, «kao i svi, uostalom. Ali, nisam mislio da se radi o takvoj stvari. Radi se o pravoj tajnoj vojsci, gospodine, tajnoj vojsci među nama. Ako se pokrene...», zastane tražeći riječi, «mogla bi se dogoditi revolucija, građanski rat, s većinom našim vrijednih ljudi koji se sada bore na sjeveru.» «Već su započeli», reče potihom Blaine. «Do danas su se, u tipičnom stilu Afrikanera, svađali međusobno, ali nešto se dogodilo među njima što je ojačalo njihovu vezu i stavove.» Zastane i započne razmišljati, a potom nastavi: «Hej, Shasa, samo je po sebi razumljivo da stvari koje si govorimo ovdje ne smiju izići iz ove prostorije, niti najužoj obitelji.» «Naravno, gospodine.» Shasa je izgledao potišten pod velikom težinom stvari. «Jesi li pročitao o eksploziji vlaka na željezničkoj liniji rijeke Touws, prije dva tjedna?» «Da, gospodine, tragičan incident. Tri željezničara odletjeli su u zrak.» «Ne mislimo da se radi o slučajnosti. Tri leša nalazila su se u kabini, i izgleda da su bili zavezani. Osim toga, dio eksploziva je vjerojatno istovaren iz vlaka, a ostatak je zapaljen kako bi se prekrila krađa. Shasa prigušeno zazviždi. «Mislim da je to samo početak. Mislim da je započela nova faza, i da će se stvari od sada na dalje promijeniti, i to na gore. Kao što sam ti rekao, mora da se nešto dogodilo. Treba otkriti o čemu se radi i iskorijeniti to.» «Kako mogu pomoći, gospodine?» «Radi se o teškom zadatku, koji se tiče cijele države. Moram kontaktirati sa čelnicima policije svih provincija i s vojnom špijunažom. Cijela operacija se mora organizirati i koordinirati. Ukratko, treba mi pomoćnik, koji će se brinuti o tim vezama, a to je mjesto koje nudim tebi.» «Počašćen sam, gospodine, ali ne shvaćam zašto ste izabrali baš mene. Vjerojatno

postoje osobe koje su sposobnije...» «Nas dvojica se dobro poznajemo, Shasa», prekine ga Blaine. »Surađivali smo godinama. Dobar smo tim. Vjerujem ti. Znam da imaš mozga i hrabrosti. Ne treba mi policajac: treba mi netko tko shvaća u tren oka moje misli i slijedi moje zapovijedi.« Odjednom Blaine prasne u smijeh. «Ali, na kraju krajeva... ti si taj koji traži posao, zar ne?» «U pravu ste, gospodine.» «Sada se nalaziš na dopuštenju zbog bolesti, ali odmah ću se pobrinuti da te smjeste u Avijaciju ministarstva unutarnjih poslova. Zadržat ćeš čin i plaću kapetana eskadrile, ali sada ćeš biti izravno podređen meni.» «Shvaćam, gospodine.» «Shasa, jesi li pokušao letjeti otkako si izgubio oko?» Otvoreno je govorio o tome, uopće nije pokušao izbjeći te riječi: nitko, ni njegova majka, nisu to još učinili. Shasino poštovanje prema tom čovjeku postane još veće. «Ne, gospodine», odgovori. «Šteta, moglo bi te se zapitati da se brzo premještaš iz jednog kraja na drugi kraj države.» Primijeti Shasin izraz lica i opazi odlučnost na zatvorenim čeljustima. «Morat ću se priviknuti samo na daljine», promrmlja Shasa. «Stvar navike.» Blaine osjeti sreću i olakšanje. «Pokušaj igrati malo polo», predloži mu. «Udarati loptu bit će dobra vježba. Ali, sada pređimo na ozbiljne stvari. Policijski službenik zadužen za istragu bio je glavni inspektor Louis Nel, pripada policiji Cape Towna. Predstaviti ću ti ga. Prvoklasna je osoba koja će ti se zasigurno svidjeti.» Razgovarali su i razmišljali još sat vremena o tome što im je činiti, a potom ga Blaine pozdravi. «Za sada mislim da imaš dovoljno posla. Budi ovdje u mom uredu sutra u jutro u osam i pol.» No, kad Shasa stigne do vrata, zaustavi ga. «Ah, još nešto, Shasa... za petak navečer, poziv još uvijek vrijedi. U dvadeset sati. Večernje odijelo ili odora. Pokušaj doći, molim te.»

Sarah Stander je ležala sama u mesinganom krevetu, u mraku. Veća djeca spavala su u drugoj sobi: kolijevka s posljednjom djevojčicom nalazila se pored nje. Spavala je poput anđela. Zvono odbroji četiri sata u jutro. Začula je otkucavanje svakog sata od ponoći nadalje. Htjede ustati i provjeriti jesu li djeca pokrivena — mali Petrus se trzao pod pokrivačima — no, upravo u tom trenutku začuje kako se ulazna vrata polako otvaraju. Zadrži dah, osluhnuvši. Začuje Roelfa kako ulazi, skida odjeću sa sebe u kupaonici, a potom vrata spavaće sobe zaškripe, a madrac se spusti pod njegovom težinom. Pretvarala se da spava. Bio je to prvi put da je dolazio kući tako kasno. Otkada se Manfred vratio, jako se promijenio. Ležala je mučena nesanicom u mračnoj sobi. «On donosi nesreću. Sve će nas unesrećiti. Mrzim te, Manfrede de La Reyje.» Pored nje, dobro je znala da ni Roelf nije spavao. Bio je napet. Sati su prolazili polako, a ona je ostajala nepomično ležati. Zatim djevojčica započne stenjati; uze je u krevet i nahrani je. Mlijeko koje je imala uvijek je bilo dobro i malena se najede, podrigne i odmah zaspi. Ponovno ju vrati u kolijevku, i u

trenutku u kojem je ponovno htjela leći, Roelf pruži ruku prema njoj. Nitko od njih ne progovori, i ona se natjera da ga primi. Mrzila je sve to. Nikada nije bilo kao s Manfredom, tih nekoliko puta kojih se dobro sjećala. No, usprkos tome, te noći Roelf se ponio na drugi način. Bio je brz, i gotovo brutalan, i završi odmah uz divljački krik, zatim se okrenuo na drugu stranu i odmah utonuo u dubok san. Ona je ležala nepomično osluškujući njegovo hrkanje. Za doručkom ga mirno zapita: «Gdje si bio jučer?» On se odmah razljuti: «Začepi, ženo», uzvikne joj u lice. «Nisi moja babica.» «Jesi li se umiješao u kakvu opasnu ludoriju», nastavila je ne mareći za upozorenje. «Imaš troje male djece, Roelf. Ne možeš si dozvoliti ludosti...» «Dosta, ženo!», zagrmi. «To su muške stvari. Ne miješaj se.» Ne dodavši ništa više iziđe i ode na sveučilište, gdje je bio asistent na fakultetu prava. Sarah je znala da će za deset godina dobiti i katedru, ako se prije toga ne dogodi kakva nesreća. Očistivši kuću i napravivši krevete, stavi djecu u velika kolica i krene prema središtu grada. Zaustavi se jednom da bi razgovarala sa ženom Roelfovog kolege, i kod jedne gdje je kupila lizaljke za veću djecu. Dok je plaćala, opazi goleme naslove na prvoj stranici novina. «Uzet ću i novine.» Prijeđe cestu i sjedne na klupicu te se udubi u čitanje glavnih vijesti dana o vlaku. Zatim odloži novine i ostane sjediti razmišljajući. Dan ranije Roelf je izišao nakon ručka. Eksplozija se dogodila u deset i pol. Izračuna vrijeme i udaljenosti, i začuđena, opazi da su se slagali. Osjeti grč u trbuhu. Ponovno stavi djecu u kolica i krene prema pošti. Ostavi kolica pored telefonske kabine u staklu, gdje ih je mogla promatrati. «Centrala, molim vas, povežite me s policijom u Cape Townu.» «Ostanite na vezi.» Odjednom, veličina onoga što je namjeravala učiniti ju pogodi. Kako je mogla položiti Manfreda de La Reyja u ruke policije, ne izdavši, istodobno, i svoga muža? No, usprkos tome bila je uvjerena da treba onemogućiti Roelfu da nastavi raditi te užasne stvari koje će biti uzrok njihove propasti. Bila je njena dužnost upravo prema mužu i djeci. »Policijska postaja u Cape Townu. U čemu vam mogu pomoći?» «Radi se o...», započne Sarah, ali potom se ugrize za jezik. «Nije bitno. Žao mi je što sam vas uznemirila», i poklopi. Potrčavan i brzo se vrati kući s kolicima. Sjedne za kuhinjski stol i započne tiho plakati, u nevjerici, sama i nesigurna. Nakon nekog vremena obriše oči pregačom i skuha si kavu.

Shasa zaustavi automobil pred kućom Malcomessovih, ali ne iziđe odmah iz njega. Ostao je sjediti i razmišljati o potezima koje je trebao učiniti. «Vjerojatno ću ponovno ispasti budala», pomisli, pomaknuvši retrovizor te se pogleda. Brzo se počeslja i namjesti crni povoj na oku. Zatim siđe iz automobila. Ulica je bila prepuna parkiranih automobila. Radilo se o velikom slavlju, s dvjesto ili tristo uzvanika, ali Blaine Malcomess je bio važan čovjek, a zaruke njegove kćeri bile su događaj. Shasa prijeđe ulicu. Glavni ulaz bio je širom otvoren, ali svejedno je

bilo teško ući: čak i atrij je bio prepun ljudi, a proslava je bila na samom vrhuncu. Orkestar crnaca svirao je The Lambeth Walk, a Shasa, proškiljivši unutra, opazi puno parova kako plešu i skakuću veselo. Krene prema baru. Čak ni Blaine Malcomess nije mogao nuditi whiskey: nije ga se više moglo pronaći. Sada je bilo patriotski piti brandy iz Cape Towna, ali Shasa naruči ginger. «Moja karijera pijanca je kratko trajala», pomisli prolazeći kroz gomilu uzvanika sa čašom u ruci, pozdravljajući stare prijatelje, ljubeći u obraz žene, od kojih je puno njih poljubio i na drukčije načine u nekoliko navrata. «Drago mi je što te vidim, Shasa.» Pretvarale su se da ne vide njegov crni povoj: nakon nekoliko sekunda Shasa je nastavljao, u potrazi za njom. Bila je u dvorani za jelo s kuharom crncem i konobarom, i pripremala je stol. Podigne pogled, opazi ga i odmah nepomično stane. Na sebi je imala sasvim laganu večernju haljinu ružičaste boje, a riđa kosa sezala joj je do ramena. Shasa je zaboravio njene oči koje su se sjajile poput sivih bisera. Otpusti gestom ruke poslugu dok se on približavao sasvim polako. «Bok, Tara, vratio sam se», reče. «Saznala sam. Tu si već više od mjesec dana. Mogao si i...», zastane i pogleda mu lice. «Čula sam da si dobio medalju», reče, dodirnuvši mu lagano vrpce na prsima, «i da si bio ranjen.» Otvoreno ga je gledala, ne izbjegavajući njegovo lijevo oko. Zatim se osmjehne: »Izgledaš snažno i buntovnički. «Uopće se ne osjećam snažno i buntovnički.» «Shvaćam», potvrdi. »Promijenio si se.» «Misliš?» i, «Da, nisi više...», zaniječe glavom, ljuta na samu sebe što ne nalazi pravu riječ. «Nisi više onaj lijepi bezobraznik.» «Želim razgovarati s tobom», reče joj. «Ozbiljno.» «U redu», složi se ona. «Što je?» «Ne ovdje», reče Shasa. «Previše je ljudi.» «Sutra, onda?» «Sutra je prekasno. Dođi sa mnom sada.» «Shasa, jesi li lud? Ovo je moje slavlje... moja proslava zaruka.» «Doći ću s Jaguarom pred sporedni ulaz. Stavi nešto na sebe, hladno je.» Parkira Jaguar uza zid. Tamo su se inače zaustavljali i pozdravljali nadugo. Ugasi svjetla. Mislio je da neće doći. Njegovo je iznenađenje bilo prirodno, a njegovo olakšanje snažno kad je ona otvorila vrata i sjela na sjedalo pored njega. Presvukla se, sada je bila u hlačama i majici. Bilo je očito da nije imala namjeru vratiti se na proslavu. «Kreni!», reče mu. »Odlazimo odovud!» Ostali su u tišini neko vrijeme. Shasa je škiljio ispod svake svjetiljke; gledao je ispred sebe, uz lagani osmijeh, a zatim ona progovori. «Prije nikada nisi trebao ništa i nikoga. To sam mrzila.» On joj ne odgovori. «Sada sam, pak, sigurna, da sam ti potrebna. Opazila sam to čim sam te vidjela. Sada me konačno trebaš.» Shasa umukne, riječi su bile suviše. Umjesto toga uze joj ruku. «Sada sam spremna za tebe, Shasa», reče mu. «Odvedi me gdje možemo biti sami, sasvim sami, ti i ja.» Bilo je dovoljno mjesečine koja je osvijetlila puteljak. Zadržavala se uz njega da ne bi pala i spuste se smijući se kao ludi. Na pola nizbrdice se zaustave i poljube. Uđu u kućicu i on upali petrolejsku svjetiljku. S olakšanjem opazi da je posluga iz Welteyredena sve očistila po njegovim zahtjevima. Ležaj je

imao čiste plahte i pokrivače, a pod je bio opran. Tara se zaustavi nasred sobe, prekriženih ruku, kao da se želi zaštititi, velikih i sjajnih očiju. Kad ju je uzeo u naručje, započne drhtati. «Shasa, molim te, budi nježan. Strah me», prošapće. Bio je strpljiv i jako nježan, ali ona nije mogla usporediti njegovu golemu sigurnost i spretnost. Opazila je samo da je primjećivao sve njene osjećaje, tako da uopće nije osjećala sram zbog svoje golotinje, i svi ostali strahovi nestanu, kao i sumnje pod tim nježnim rukama i mekanim i zaljubljenim usnama. Čak ga je katkad preduhitrila i odmah naučila voditi malenim pokretima i pokojim stenjanjem i krikom ohrabrenja. Na kraju podigne pogled prema njemu sa čuđenjem, i prošapće hrapava glasa: «Nikada nisam mislila... nikada nisam ni sanjala da je tako lijepo. O, Shasa, tako sam sretna da si se vratio k meni!»

Ogranak u Fordsburgu Standard Banke služio je svim rudnicima zlata u Central Randu. Sve tjedne plaće desetine tisuća rudara izlazile su iz te banke čiji je šef računovodstva bio član OB-a. Zvao se Willem De Kok i bio je čovječuljak koji je na licu imao velike naočale: ali, njegov je izgled varao. U roku od nekoliko minuta Manfred de La Rey otkrije da je bio jako lukav, sasvim odan tajnome društvu i pun hrabrosti za tako maleno tijelo. «Novac stiže četvrtkom popodne između pet i šest. Imaju kombi uz pratnju policijskih agenata na motociklima. To nije pravi trenutak za djelovanje, jer bi se zasigurno dogodila pucnjava.» «Shvaćam», reče Manfred. «Prije nego što nastavite, recite nam, molim vas, koliko novca dolazi?» «Između pedeset tisuća i sedamdeset tisuća funta, osim posljednjeg četvrtka u mjesecu, kad dolaze plaće službenika. Tada iznos doseže i sto tisuća funta. Osim toga, u sefu uvijek imamo otprilike dvadeset i pet tisuća funta za obične transakcije.» Bili su okupljeni u kući jednog od nadzornika rudnika zlata u Crown Deepu. On je skupio ljude za krađu. Bio je golem čovjek crvenog lica pijanca. Manfred je ipak bio sumnjičav prema njemu, iako nije imao konkretne razloge da mu ne vjeruje: bojao se da bi se pod pritiskom taj čovjek mogao pokazati nevjernim. «Hvala, Meneer De Kok. Molim vas, nastavite.» »Direktor filijale, gospodin Cartwright, otvara stražnja vrata zgrade i novac se nosi u nutra. Naravno, u to vrijeme banka je zatvorena za ostale. Gospodin Cartwright i ja, zajedno s dva starija blagajnika, brojimo novac i pišemo specifikaciju. Zatim odložimo novac u podrum banke gdje ostaje pod ključem cijelu noć. Ja imam ključ i znam polovicu kombinacije: gospodin Cartwright ima drugi ključ i poznaje drugu polovicu kombinacije.» «Evo trenutka», reče Manfred. «Kad policija bude otišla, i prije nego što novac bude zaključan u podrum.» «To je jedna mogućnost», prizna De Kok. «No, usprkos tome, tada je još uvijek dan, a ulice su pune ljudi. Gospodin Cartwright nije baš osoba za podcjenjivanje. Puno toga bi moglo krenuti krivim putem. Mogu li vam reći što bih ja učinio?» «Naravno,

gospodine De Kok, i hvala vam na pomoći.» Nedostajalo je deset minuta do ponoći, a gospodin Peter Cartwright ustane. Dug sastanak bio je dovršen. Bio je vođa lože i na smokingu je još uvijek imao ritualnu pregaču. Parkirao je automobil, kao i uvijek, u sporednu ulicu: ali noćas, dok je odlazio prema njemu, osjeti nešto tvrdo iza zatiljka i hladan glas koji ga je upozoravao: «Imam pištolj, gospodine Cartwright. Ne učinite li što vam se kaže, pucat ću vam u glavu. Ođite do banke.» Direktor filijale učini što su mu zapovjedila dva maskirana čovjeka koja su sjedila iza njega. U posljednje vrijeme uslijedio je niz pljačkaka banaka u Witwatersrandu, a za vrijeme jedne ubili su i stražara. Cartwright nije sumnjao u opasnost koja mu je prijetila. Čim je sišao iz automobila Morris oni se stisnu uz njega držeći uperen pištolj i gurnu ga prema vratima banke. Jedan od njih pokuca brzo na vrata i uz golemo čuđenje direktora vrata se odmah otvore. Tek kad se našao unutra, shvati kako su ušli pljačkaši. Opazi šefa računovodstva Willema De Koka u pidžami i kućnoj haljini, razbijene glave i zaprepaštenog lica od užasa. Očito su ga podigli iz kreveta. «Žao mi je, gospodine Cartwright», prošapće. «Primorali su me.» «Ne brinite, računovođo», grakne Cartwright, grub i zbog vlastitog straha. Zatim se njegov izraz lica promijeni opazivši dvije žene: mala debela žena De Koka i njegova voljena Mary s viklerima na glavi i kućnoj haljini. «Peter!», stenjala je. «O, Peter ne dozvoli im to!» ! «Prestani, Mary. Nemoj se tako ponašati pred njima.» Cartwright pogleda prema pljačkašima. Bilo ih je ukupno šest, zajedno s onima koji su ga doveli, ali njegova navika da procjenjuje ljude odmah mu otkrije vođu: visoki i snažan čovjek, s gustom crnom bradom koja je izlazila ispod rupca kojim je prekrivio lice. Iznad opazi dva sasvim svijetla oka, nalik na ona velike zvijeri. Njegov se strah pretvori u užas kad pogleda te žute oči, jer u njima ne opazi ni najmanju samilost. «Otvorite vrata», zapovjedi na engleskom uz jak naglasak. «Nemam ključa», reče Cartwright. Muškarac sa žutim očima dohvati gospođu Cartwright za ruku i baci ju na koljena jednim potezom. «Ne činite to!», grakne Cartwright, dok je čovjek položio pištolj na sljepoočnicu žene. «Moja žena je trudna», doda odmah zatim. «Dakle, o vama ovisi.» «Otvori mu sef, Peter. Pusti da uzmu novac. I tako nije naš», vikala je Mary. «Pripada banci. Daj im novac.» Započne nesvjesno urinirati ispod kućne haljine. Cartwright krene prema blindiranim vratima, marke Chatwood, obojenih u zeleno, i izvuče ključeve koje je držao zajedno sa satom u džepu. Pun ljutnje i poniženja ubaci kombinaciju i okrene ključ. Stane u stranu dok je De Kok prilazio vratima i učinio isto. Zatim, dok su svi gledali u vrata koja su se polako otvarala, pogleda prema svom radnom stolu. Držao je pištolj u prvoj ladici s desna. Bio je to Webley kalibra 55, uvijek nabijen. U tom trenutku njegov bijes zbog njihova odnosa prema ženi nadjačao je užas i strah. «Uzmite novac!», zapovjedi trojici pljačkaša vođa sa svijetlim očima. Tri muškarca se bace u podrum s vrećama u

rukama. «Moja žena», reče Cartwright. «Moram joj pomoći.» Nitko mu to ne onemogućiti da ju pridrži i povede do radnoga stola. Nježno je spusti na stolac, neprestano ju tješeci da bi prekrio zvuk ladice koja se otvarala. Uze pištolj i uvuče ga u džep pregače. Zatim se povuče, ostavivši ženu za stolom. Imao je ruke na visini ramena, i krene do De Koka koji je stajao uza zid. Obje žene bile su izvan opasnosti. Sačeka da trojica pljačkaša iziđu iz podruma, s vrećama punim novčanica. Još se jednom pažnja svih usredotoči na goleme vreće, i Cartwright uvuče ruku u džep pregače od bijele kože, izvuče pištolj i ispali. Nastavljao je pucati čak i kad su ga pogodili metci Lugera; posljednji metak završio mu je u cementnom podu. Klizne uza zid mrtav u lokvi krvi.

«Krvava krađa u banci, dvoje mrtvih u Witwatersrandu, sve navodi na OB.» Sarah Stander opazi velika slova koja privuku njenu pažnju. Uđe u trgovinu i nakon što je kupila uobičajene lizaljke djeci, kupi i novine. Ode u park i dok su dva mališana trčala travnjakom, a djevojčica spavala u kolicima, dok ju je majka ljuļjala nogom, pročita pohlepno članak na prvoj stranici. «Direktor banke u Fortsbergu, Peter Cartwright, ubijen je iz puške jučer u noći, dok je pokušavao onemogućiti pljačkašima krađu u podrumu banke. Ostao je ubijen i jedan pljačkaš, dok je drugi teško ranjen, i uhićen je. «Po prvim procjenama, ostali pljačkaši su pobjegli s više od sto tisuća funta. «Službenik policije izjavio je jutros da su prva preslušavanja ranjenog pljačkaša jasno pokazala odgovornost OB-a u toj krađi. «Ministar unutarnjih poslova, kapetan Blaine Malcomess, izjavio je da je u Cape Townu pokrenuo istragu o aktivnostima OB-a. Svi građani koji nešto znaju o tome mogu se povezati s lokalnom policijskom postajom ili nazvati sljedeće brojeve: Johannesbrug 78114; Cape Town 42444. Ministar jamči maksimalnu sigurnost osobama koje se budu javile.» Ostala je sjediti gotovo pola sata, pokušavši se odlučiti između vjernosti obitelji i obvezi prema domovini. Bila je zbunjena, užasno zbunjena. Jesu li bile pravedne pljačke banaka, vlakova i ubijanje nedužnih osoba u ime slobode i pravde? Bi li postala izdajica pokušavši spasiti muža i djecu? A ostali nedužnici koji će sigurno izgubiti svoje živote ako bi Manfredu de La Reyju dozvolila da nastavi, nisu značili ništa? Bilo je jednostavno zamisliti si građanski rat u zemlji. Pogleda u novine i napamet nauči broj telefona. Ustane, pozove djecu i krene s kolicima prema ulici. Na pločniku, krenuvši u poštanski ured, opazi starog gospodina Obernholstera, koji je bio službenik u pošti, kako je promatrao kroz prozor. Znala je da je jedan od njih: vidjela ga je u odori OB-a jednom kada je došao po Roelfa prije jednog sastanka. Preplaši se. Svi telefonski pozivi prolazili su kroz poštanski ured: Obernholster se lako mogao uključiti u razgovor, i prepoznati njen glas. Ne zaustavi se, već nastavi do mesnice. Kupi kilogram bifteka, što je Roelf jako volio, i vrati se brzo kući,

razmišljajući o tome što će učiniti. Uđe u kuhinju i začuje muške glasove u Roelfovoj sobi koju je koristio kao ured. Prepoznaje, uz snažnije kucanje srca, Manfredov glas. Razljuti se što je još uvijek tako djelovao na nju. Manfred nije dolazio već tri tjedana, i shvati da joj je nedostajao, i da je svakodnevno mislila na njega, osjećajući mržnju i gorčinu, ali i žudnju za njim. Započne spremati ručak za Roelfa i djecu, ali muški su glasovi stizali do nje sasvim razgovijetno i jednom začuje Manfreda kako govori: «Prekjučer u Johannesburgu...» Dakle, bio je u Johannesburgu. Krađa u banci se dogodila prije dva dana: dakle, imali su dovoljno vremena da se vrate vlakom ili automobilom. Pomisli na dvije osobe koje su ubijene. Pročitala je u novinama da je direktor banke imao dvoje malodobne djece i ženu u drugom stanju. Zapita se kako se mogla sada osjećati ta žena, s mrtvim mužem i troje djece koje je sama morala podići. Zatim je ponovno muški glasovi zbune, i ponovno načuli uši. Riječi koje je začula je ispune strahom. «Kad će se sve ovo svršiti?», stenjala je. «O, koliko bih željela da prestanu! Koliko bih željela da Manfred ode i da nas ostavi na miru...» no, ta ju je pomisao ispunjavala istodobno i očajem.

Shasa se vrati u Witwatersrand sam, leteći Rapideom, i sleti u Youngsfeld noću. S aerodroma se automobilom poveze ravno do Blaineove kuće u Newlands aveniji. Tara mu otvori vrata, ozarivši se od sreće vidjevši da je to bio on. «O, ljubavi, toliko si mi nedostajao!» Poljube se strastveno sve dok ih Blaineov glas ne navede da se naglo odvoje. «Slušaj, Shasa, nevoljko prekidam važne stvari, ali kad budeš imao malo slobodnog vremena rado bih čuo tvoje izvješće.» Tara je bila crvena kao paprika i bijesna. «Tata! Špijunirao si nas!» «Nije bilo potrebno špijunirati te, predstava je bila javna. Dođi Shasa.» Povede ga u svoju radnu sobu i zamoli ga da sjedne. «Hoćeš li nešto popiti?» «Da, ginger, jedan ginger.» «Kako smo nisko pali», šalio se Blaine ulivši si prst whiskeyja i pružajući Shasi čašu. «A sad, reci mi, što mi nisi mogao objasniti preko telefona?» «Mislim da smo imali sreće, gospodine.» Po Blaineovoj zapovijedi Shasa je otišao u Johannesburg avionom čim je pljačka u banci bila povezana s OB-om. Bio je na glavnom trgu, dok su ispitivali pljačkaša kojeg je policija uhitila. «Kao što znate, taj tip je bio službenik u rudniku Crown: zove se Thys Lourens i poznat je član OB-a. Nije zasigurno neka velika glava, a po meni zna potegnuti. Rekao sam policijskom inspektoru da želite odgovore...» Kad su razgovarali o poslu, Shasa se odnosio prema Blaineu bez prisnosti, uz poštovanje koje se dolikuje prema ministru unutarnjih poslova. «Nadam se da ga niste mučili», namršti se Blaine. «Ne, gospodine, nije bilo potrebno. Taj Lourens nije bio tako snažan koliko je izgledao. Bio je dovoljno prisjetiti ga da je za ubojstvo predviđena kazna vješanjem, ali da smo se mogli nagoditi, ako bi započeo govoriti. Veći dio razgovora prenio sam vam već telefonski,

jutros.» «Da. Nastavite.» «Izdao je trojicu pljačkaša koje su uhitili prije nego što sam ja krenuo iz Johannesburga. No, vođa bande bio je tip kojeg je upoznao tri godine prije. Nije znao kako se zove, ni gdje ga je mogao pronaći.» «Je li ga barem opisao?» «Da. Dosta je velik i snažan, crne kose i brade, spljoštena nosa, ožiljak iznad oka... Dosta detaljan opis. Ali, povjerio nam je još nešto što može biti također važno...» «O čemu se radi?» «O tajnome imenu. Vođa je poznat pod imenom Bijeli mač, a zapovijed za suradnju s njim stigla je od samog vrha organizacije.» «Bijeli mač...», ponovi Blaine. «Izgleda poput tipa iz stripova.» «Nažalost, jako je opasan», nastavi Shasa. «Zapovjedio sam inspektoru koji ga je ispitivao da ne govori o tome do nove zapovijedi.» «Vrlo dobro», reče Blaine i srkne iz čaše. Bio je sretan da se povjerenje u Shasu Courteneyja pokazalo dobrim. «Bijeli mač... pitam se je li to odlučujuća karika lanca koju smo tražili, katalizator koji je pokrenuo OB.» «Mogao bi biti, gospodine. Svi uhićeni teroristi ga se strašno boje. Bilo je očito da je on pokretač svega i nestao je bez traga. Nema traga ni novcu... A radi se o više od sto i dvadeset i sedam tisuća funta.» «Lijep iznos», promrmlja Blaine. «A moramo pretpostaviti da je ušao u kase OB-a zajedno s eksplozivom iz vlaka.» »Predložio bih vam da držimo u tajnosti sve informacije za javnost i pred svima koji nisu izravno uključeni u istragu.« «Slažem se. No, usprkos tome htio bih čuti tvoje razloge, i potom ću ti reći svoje.» «Prije svega, ne smijemo dozvoliti da on zna da mi znamo za njega.» Blaine se složi. «Da, naravno.» «Drugi razlog jest da će nam tajnost dozvoliti da kontroliramo jesu li naši svjedoci povjerljivi.» «Ne pratim te», namršti se Blaine. «Nakon vašeg apela u novinama, stigao je beskonačan broj poziva, nažalost, gotovo svi su pozivi bili neprihvatljivi. Budemo li proširili tajno ime, svi će ga koristiti.» «Shvaćam. Upotreba tajnog imena razjasnit će da svjedok nije običan mitoman.» «Upravo tako, gospodine.» «U redu, za sada ćemo ime držati u tajnosti. Ima li još što?» «Za sada ne.» «Dakle, dopusti mi da ti ispričam što se dogodilo dok tebe nije bilo. Razgovarao sam s prvim ministrom i odlučili smo da OB proglasimo političkom organizacijom. Tako će se svi državni službenici, zajedno s policajcima i vojnicima, morati povući iz organizacije.» «To neće promijeniti njihove stavove», primijeti Shasa. «Naravno da neće», složi se Blaine. «Uvijek ćemo imati četrdeset do pedeset posto zemlje protiv nas, i koji će simpatizirati nacističku Njemačku.» «Ne možemo li ići dalje na isti način, gospodine. Vi i Ou Baas morate ih natjerati da se otkriju.» «Da, znamo. Čim bude završena istraga, kad budemo imali popis njihovih članova, dovoljno iscrpan, uništiti ćemo ih.» «Namjeravate li ih uhititi?» Shasa je bio zaprepašten. «Da. Bit će proglašeni neprijateljima države za vrijeme trajanja rata.» Shasa zazviždi prigušeno. «Podosta drastično, gospodine. Moglo bi to donijeti nove poteškoće.» «Iz tog razloga ih moramo sve zajedno uloviti. Ne možemo si dozvoliti da ostavimo nekoga na slobodi.» Blaine ustane. «Vidim da si jako umoran, Shasa, i

siguran sam da ti gospođica Tara također nešto želi reći. Čekam te sutra u jutro u mom uredu u osam i trideset.« Odu do vrata radne sobe i Blaine doda: «Ah, da, tvoj djed Garry stigao je u Welteyreden.» «Stigao je na proslavu rođendana», osmjehne se Shasa. «Jedva čekam da ga ponovno vidim. Nadam se da ćete i vi doći s generalom Smithom, na uobičajen piknik.» «Ne bih izostao ni za što na svijetu!» Blaine otvori vrata radne sobe, i iznenadi Taru koja je čekala, i pretvarala se da traži knjigu u knjižnici. Blaine se nasmiješi. «Tara, pusti da barem malo spava noćas, jesi li me razumjela? Ne želim sutra ujutro imati posla sa zombijem.» Sastanak u Blaineovuom uredu, sljedećeg jutra, potrajao je više nego što su to očekivali. Nakon toga premjeste se u ured prvog ministra gdje je Smith osobno ispitivao Shasu. Njegova pitanja bila su tako precizna da se Shasa osjetio izmoren od napora slijedeći brzi tok misli Ou Baasa. Otišao je s olakšanjem, sa Smithovim upozorenjem u ušima: «Moramo pod svaku cijenu uhvatiti tog gospodina, taj Bijeli mač, i prije nego što ponovno počini koju štetu. Pobrini se ti da poruka stigne do osoba koje su odgovorne za sigurnost države.» «Da, gospodine.» «A osim toga, želim one popise na mojem radnom stolu do sljedećeg vikenda. Moramo uhititi sve te fanatike i onesposobiti ih.» Bilo je kasno jutro, kad je Shasa stigao u glavni stožer pri ministarstvu unutarnjih poslova i parkirao Jaguara na mjestu koje je bilo rezervirano za njega. Operativna dvorana nalazila se u prostranom podzemlju. Na vratima se nalazio policajac na straži i Shasa potpiše registar. Mogle su ući samo osobe s popisa. Budući da su mnogi policajci bili članovi OB-a, ili su bili njihovi simpatizeri, inspektor Louis Nel pažljivo je izabrao suradnike. Bio je tih čovjek, povučen i gotovo ćelav, čije mu godine i služba nisu dozvoljavale da krene kao volonter, što ga je jako mučilo. No, usprkos tome, Shasa je ubrzo otkrio da je bio simpatičan čovjek i vrijedan poštovanja, iako se nije lako zadovoljavao. Zajedno su odlično radili. Nel je na sebi imao košulju i razgovarao je na telefon s cigaretom u ustima. Zaklopi slušalicu i pozove Shasu rukom. «Gdje si, do vraga, bio? Već sam htio poslati po tebe», ukori ga. «Sjedni, moram ti nešto reći.» Shasa sjedne na ugao stola, dok je inspektor nastavio s telefonskim razgovorom, i zagleda se u prepunu operativnu dvoranu. Inspektor Nel imao je na raspolaganju osam detektiva i nekoliko stenografa. Prostorija je bila puna dima i kucanja pisaćih strojeva. Još jedan telefon zazvoni na inspektorovom radnom stolu, koji je jednim pogledom zadužio Shasu da odgovori: «Podigni slušalicu... ta prokleta baba na centrali ih sve šalje k meni.» «Shasa podigne slušalicu. «Dobar dan, operativni odsjek protiv terorizma. U čemu vam mogu pomoći?», reče, i kad ne dobije odgovor, ponovi rečenice na afrikansu. «Halo, želim razgovarati s nekim...» Osoba koja je zvala bila je žena, mlada i jako uznemirena. Govorila je na afrikansu nesigurnim i drhtavim glasom. «U novinama piše da želite vijesti o OB-u. Želim razgovarati s nekim.» «Zovem se

Courteney», reče Shasa na afrikansu. «Kapetan eskadrile Courteney. Drago mi je što želite surađivati s policijom. Možete govoriti sa mnom.» Pokušao je biti što srdačniji i umirujući. Shvaćao je da je žena bila prestrašena, možda je gotovo htjela promijeniti mišljenje i spustiti slušalicu. «Ne žurite se, imamo vremena. Ja vas slušam.» «Vi ste u policiji.» «Da, gospođo. Hoćete li mi reći vaše ime, molim vas?» «Šalite li se? Neću vam ga reći.» Shvati svoju grešku. «Naravno, u pravu ste. Nije potrebno da mi kažete kako se zovete», reče joj brzo, i uslijedi duga tišina. Začuo je kako je duboko uzdisala. «Imate vremena, ne žuri nam se», ponovi. «Recite mi ono što mi želite reći.» «Kradu puške», reče gotovo šapatom žena. «Jeste li mi u stanju reći o kojim se puškama radi?», zapita oprezno Shasa. «To su puške koje se proizvode u metalmehaničkoj radionici u Pretoriji.» Shasa se ukoči držeći čvrsto telefon u ruci. Gotovo sve oružje i streljivo proizvodi se u Pretoriji, u željezari. Bila je to jedina tvornica koja je posjedovala potrebne strojeve, velike preše na paru, i ostalo što je bilo potrebno da se čelik pretvori u puške i topove. Čak su se i meci proizvodili u Pretoriji, u drugom postrojenju, ali kasnije su ih utovarivali. «To je jako važna informacija», nastavi oprezno. «Znate li kako će ukrasti oružje?» «Stavljaju željezo u drvenu ambalažu, a kradu puške», prošapće žena. «Tko to čini? Znate li tko je odgovorna osoba?» «Ne poznajem one u tvornici, ali znam tko je vođa.» «Trebali bismo saznati njegovo ime», reče Shasa pokušavši je nagovoriti, ali žena je i dalje šutjela. Shvaćao je dobro da se bori sa samom sobom i sada je nagovarati ne bi bilo dobro. «Hoćete li mi reći tko je?», zapita je. «Razmislite, ne morate žuriti.» «Zove se...», žena se dvoumila, umukne još jedan trenutak, a potom progovori u jednome dahu: «Zovu ga Bijeli mač.» Shasa osjeti da ga sve svrbi, kao da su ga buhe napale. Srce mu jače zakuca. «Oprostite, kako ste rekli?» «Bijeli mač. Zove se Bijeli mač», ponovi žena i prekine razgovor. «Halo! Halo!», uzvikne Shasa u slušalicu. «Jeste li još uvijek na vezi? Nemojte prekinuti!» Ali nije više bilo odgovora. Shasa se nalazio pored radnog stola Blainea Malcomessa kad je ministar unutarnjih poslova nazvao glavnog inspektora policije u Johannesburgu. «Čim budete u rukama imali nalog za pretres, zatvorite tvornicu. Nitko više neće smjeti ući ili izići. Već sam razgovarao s vojnim kapetanom u Transvaalu. Sasvim će vas podržati, on i general komesarijata. Hoću da započnete s pretresom što prije: otvorite sve sanduke s oružjem u skladištu i provjerite na registrima proizvodnje. Ja ću u međuvremenu stići avionom. Polazim odmah: pošaljite pred mene policijsko vozilo na aerodrom u Roberts Heights u...», pogleda Shasu, «pet popodne. U međuvremenu držite sve u tajnosti s vašim ljudima. Još nešto, pripazite pri biranju policajaca, tako da budete sasvim sigurni da ne pripadaju tajnome društvu OB-a.» Shasa ga poveze na aerodrom svojim Jaguarom. Kad su stigli u hangar u Youngsfieldu, Blaine je bio sretan što konačno može rastegnuti

dugačke noge. «Gotov je najgori dio putovanja», promrmlja. Policijski inspektor čekao ih je i gledao kako slijeću s kontrolnog tornja aerodroma u Roberts Hightsu. Krene im u susret čim su se spustili s Rapidea. «Kako teče istraga?», zapita ga Blaine odmah nakon stiska ruke. «Jeste li već pronašli nešto?» «Ništa, ministre», zaniječe inspektor glavom. «Provjerili smo više od šesto sanduka s puškama. To je posao za koji treba mnogo vremena. Za sada izgleda da je sve u najboljem redu.» «Koliko sanduka ima u skladištu?» «Devetsto i osamdeset.» «Dakle, provjerili ste ih više od polovice», reče Blaine. «Pa, svejedno ćemo skočiti do skladišta.» Popravi si kapu i zakopča kaput do vrata jer je na aerodromu puhao hladan vjetar koji ga prisjeti na snijeg na Drakensbergu, i travu u visokom veldu, bijelu od mraza za kasne zime. On i Shasa uspnu se u crni policijski Packard i nitko ne progovori za kratko vrijeme do središta Pretorije. Na ulaznim vratima tvornice nalazio se dvostruki lanac policajaca i vojnika. Provjere dokumente osoba u Packardu nimalo impresionirani, bar naizgled, Blaineovim položajem. Glavni inspektor pretresa bio je u uredu direktora tvornice. Nije mu puno više rekao od onog što su i znali. Do sada nisu uspjeli pronaći ni najmanji trag krađe u proizvodnji oružja. «Dozvolite mi da malo pogledam», reče Blaine svim prisutnima - Blaine, Shasa, inspektor i direktor tvornice - krenu prema glavnoj dvorani. Bila je golema. Izvorno je trebala služiti za popravak materijala državne željeznice, zatim se razvila i modernizirala da proizvede lokomotivu primarnim materijalom. Sada je dugački lanac proizvodnje proizvodio sve vrste oružja za rat u sjevernoafričkom pustinjском području. Rad u tvornici nije se prekidao. U golemim dvoranama prekrivenim valovitim limom odjekivali su udarci preša na paru i buka bušilica. «Koliko ima radnika?» Blaine se trebao derati da ga čuju. «Gotovo tri tisuće. Rade u tri smjene. Proizvodimo oružje za ratne potrebe.» Direktor ih je ispratio do posljednje dvorane tvornice. «Tu proizvodimo lagano oružje», vikne. «Odnosno, metalne dijelove. Dijelovi u drvu se proizvode izvan tvornice. «Pokažite nam kako teče pakiranje», zapovjedi Blaine. «Tamo je trulež, ako uopće postoji.» Nakon montaže i kontrole, cijele puške, British Long Service, 4 Mark 1, zamatane su u uljni papir, a potom deset po deset položene u drvenu ambalažu zelene boje ministarstva rata, i skladištene u nekoliko skladišta. Kad su ušli, nekoliko agenata u odori radilo je uz pomoć bar pedeset radnika u radnoj odjeći. Otvarali su sve sanduke provjeravajući sadržaj. Pregledani sanduci nalazili su se na suprotnom kraju skladišta, a Shasa odmah opazi da je nedostajalo još samo pedesetak koje još nisu provjerili. Glavni skladištar ustane odmah sa stolca za radnim stolom i krene Blanieu u susret. «Ne znam tko ste vi, ali ako ste vi ta budala koja je zapovjedila ovo, zavrjeđujete udarac u stražnjicu. Izgubili smo jedan dan proizvodnje. Vani čeka vlak, a u luci Durban nekoliko brodova ne može isploviti jer moraju prenijeti ovo oružje našim

momcima na sjever.« Shasa ostavi društvo i ode do agenata koji su radili. «Nemate sreće?«, zapita jednog od njih. «Sve je ovo izgubljeno vrijeme«, promrmlja čovjek ne podignuvši glavu, i Shasa u tišini optuži samoga sebe. Gubitak jednog dana proizvodnje, u ratu, značilo je veliku odgovornost. Razočaranje se povećava kad je promatrao i posljednje drvene sanduke koje su otvarali. Policijski agenti se okupe s jedne strane, a radnici s druge i iziđu kroz visoka vrata da bi nastavili posao na lancu. Policijski inspektor se vrati k svojim ljudima, koji ga dočekaju obeshrabreno. «Ništa, gospodine ministre, žao mi je.» «Trebali smo to učiniti«, reče Blaine pogledavši prema Shasi. «Nitko nije kriv.» «A, da? Naravno da je netko kriv!«, umiješa se glavni skladištar namršteno. «Sada kad ste se zabavili, mogu dati nalog da natovare oružje na vlak?» Shasa ga pogleda. U tom čovjeku i njegovom ponašanju bilo je nečega što je loše zvučilo. Prođu ga trnci. Bio je previše grub i nije gledao u oči. «Jasno je», pomisli. «Ako zaista krađu puške, to čine ovdje, a on je umiješan u to do grla.» Njegove misli ostavile su razočaranje i beskoristan napor. «U redu», složi se Blaine. «Išli smo u lov na leptire. Možete ponovno nastaviti s radom.» «Trenutak, gospodine», mirno se umiješa Shasa, obrativši se glavnom skladištaru: «Koliko ste vlakova natovarili?» I, evo, ponovno taj pogled koji je lutao i dvoumljenje. Taj čovjek se spremao na laž. Zatim, nesvjesno pogleda blok na radnome stolu, pored vrata koja su vodila prema vlaku. Shasa ga na brzinu dohvati. «Vidim da ste natovarili tri vlaka», pročita. «Gdje su?» «Već su otišli», promrmlja glavni skladištar. «Vratite ih natrag», umiješa se radosno Blaine. Blaine i Shasa se smjeste ispod svjetiljaka na platformi od cementa. Vagon stigne i otvori ga. Bio je prepun zelenih sanduka za puške. «Ako ih ima, bit će na dnu», primijeti Shasa. «Odgovorni će učiniti sve da se što prije otarase tereta koji ih može okriviti. Bit će vjerojatno prvi sanduci koje su natovarili na vlak.» «Da vidimo sanduke na dnu», zapovjedi suho Blaine. «Sada izvucite ovaj sanduk i otvorite ga», zapovjedi Blaine pokazujući na jedan od njih na dnu vagona. Otvori ga, a jedan policajac spusti poklopac na cementni pod. «Gospodine!», izjavi. »Pogledajte ovo!« Blaine se približi i pogleda u otvoreni sanduk. Odmah zatim pogleda prema skladištaru. Glavni skladištar je već odlazio prema dalekim vratima. «Uhitite tog čovjeka!», uzvikne Blaine, uzbuđeno. Dva policajca potrče i dohvate ga. Otimao se i borio, ali ga povuku natrag. Blaine se obrati Shasi, s ponosom u očima. «Dobro, mladiću moj, nadam se da si zadovoljan. Evo, poklonio si nam puno posla i bezbroj besanih noći.»

Petnaest ljudi sjedilo je oko velikog stola u vladi slušajući u tišini izvješće Blainea Malcomessa. «Nema načina da s odlučnošću tvrdimo koliko je pušaka ukradeno. Od prvog u mjesecu još su dva vlaka otišla, a još ni jedan od njih nije stigao u Kairo. Još uvijek ne znamo ništa, ali

mislimo da u obje pošiljke nedostaju puške. Vjerojatno je ukradeno oko dvije tisuće pušaka i milijun i pol metaka.» Ljudi oko stola započnu se uznemirivati, ali nitko ne progovori. «Ovo je, naravno, alarmantno. No, usprkos tome najteže je to što je ukradeno tridesetak ili pedesetak mitraljeza Vickers, i to na isti način.» «Nevjerojatno», promrmlja Denis Reitz. «Koliko je dovoljno za narodnu pobunu. Može se dogoditi nova 1914. Moramo se pobrinuti da ni riječ svega ovoga ne dopre u javnost jer bi prouzrokovala paniku.» »Moramo uzeti u obzir«, nastavi Blaine, «tone i tone eksploziva koji su ukrali s vlaka. Gotovo je sigurno da će ga iskoristiti da prekinu cestovne veze ili da unište naš ionako loš vojni potencijal. Dogodi li se pobuna...» «Oprosti, Blaine», prekine ga prvi ministar podignuvši prst. «Moram ti postaviti nekoliko pitanja. Prije svega, imamo li kojih indicija o tome kad se spremaju za državni udar?» «Ne, gospodine prvi ministre. Možemo samo pokušati otprilike odrediti dan. Pretpostavljam da namjeravaju to učiniti prije nego što brodovi stignu u Kairo, gdje će otkriti manjak oružja.» «A kada će puške stići u Kairo?» »Otprilike za dva tjedna.» «Dakle, radi se i danima, a ne tjednima.» «Bojim se da je tako, gospodine prvi ministre.» «Još jedno pitanje, Blaine. Kako stojite s istragom? Imamo li već popis pripadnika OB-a?» «Nije dovršen, no mislim da su nam sve ključne osobe organizacije poznate, ali, naravno, ne možemo biti sigurni.» «Hvala, Blaine.» Prvi ministar započe se vući za kozju bradicu. Njegov je izraz bio gotovo vedar, njegove plave oči mirne. Svi su čekali da nastavi. «Ima li važnih osoba na popisu?» «Guverner Slobodne države Orange.» «To se znalo.» «Deset članova parlamenta, među kojima i jedan bivši ministar.» «Imaju imunitet«, promrmlja Smith. «Ne možemo im ništa.» «Zatim imamo i visoke suce, barem četiri generala, državnih dužnosnika i šefa policije.» Blaine pročita popis i prije nego što je završio, prvi ministar je već donio odluku. «Ne možemo čekati, bio bi to rizik», reče. «Osim parlamentaraca, želim naloge za uhićenje za sva imena na popisu. Potpisat ću ih čim budu spremni. U međuvremenu hoću da organizirate istodobno uhićenje svih njih, i da razmislite o tome gdje ćemo ih smjestiti.» «Imamo logore koje smo pripremili za talijanske ratne zatočenike u Baviansportu i Pietermaritzburgu», predloži Blaine. «Odlično», složi se Smith. «Želim da budu iza bodljikave žice što prije. I želim da što prije pronađete puške i eksploziv. Što prije!»

«Ne možemo više čekati», reče Manfred de La Rey. «Svakog sata opasnost je sve veća. Svaki dan koji puštamo da prođe približava nas porazu.» «Još uvijek nismo spremni. Treba nam vremena», umiješa se jedan od ljudi iz vagona prvog razreda. Bilo ih je osam, uključivši i Manfreda. Ukrkali su se u brzi vlak prema jugu zaustavljajući se nekoliko puta u tristo kilometara. Glavni kontrolor je bio simpatizer OB-a i stajao je u hodniku, a bilo je i nekoliko stormjagtersa koji su

stražarili da se nitko ne približi. «Obećao si nam još deset dana da obavimo pripreme.» «Nemamo deset dana na raspolaganju, dragi moj. Nisi li čuo što je rekao?» «Nemoguće je to učiniti», ponovi tvrdoglavo čovjek. «Može se!», podigne glas Manfred. «Mora se učiniti!» Guverner Orangea umiješa se odlučno: «Dosta, gospodo, ostavimo taj žar borbe za naše neprijatelje.» Uz očit napor Manfred promijeni boju glasa: «Oprostite mi na grubosti, no, usprkos tome, ponavljam vam da nemamo više vremena. Krađa pušaka je otkrivena i deset naših ljudi uhićeno je. Naš informator u ministarstvu kaže da je raspisano više od dvije tisuće naloga za uhićenje koji se sada nalaze na potpisu i vjerojatno će ih izvršiti sljedeće nedjelje. To znači da nam preostaje četiri dana.» «Svi znamo», reče ponovno guverner, «to što sada moramo odlučiti jest možemo li si priuštiti napad ili moramo odustati od njega. Saslušat ću stavove svih i potom ćemo glasovati. Poštovat ćemo odluku većine. Da čujemo generala Koopmana.» Svi se zagledaju u generala. Bio je u civilu, ali njegovo je držanje jasno bilo vojničko. Prostre kartu zemlje na stolic i posluži se njome kako bi objasnio svoje stavove, govoreći sasvim profesionalnim glasom i bez strasti. Ponajprije pokaže red borbe vojske, smještaj postrojba, aviona i topništva koje je ostalo u zemlji, a zatim nastavi: «Kao što vidite, dva mjesta s najvećom koncentracijom postrojba su Roberts Heights i Durban, gdje čekaju na vlakove koji donose ratni teret. S gotovo sto i šezdeset tisuća ljudi u inozemstvu, oružane snage koje vlada ima na raspolaganju ne prelaze broj od pet tisuća ljudi. Nema modernih aviona, osim Harvarda, kojih ima pedeset. To nam dozvoljava da imobiliziramo postrojbe na mjestu gdje se nalaze barem za prvih nekoliko dana, odlučujućih, dok se ne uspnemo na vlast. Možemo uništiti ceste i željezničke mostove, pogotovo one na rijeci Vaal, na Orangeu i Umzindusi.» Nastavi istim glasom još deset minuta a potom završi: «Imamo naše ljude na svim ključnim mjestima, do glavnoga stožera, koji su u stanju zakačiti brzi odgovor vojske. Zatim će moći uhititi ljude vjerne Smithu i povesti vojsku na našu stranu koja će podržati novu republikansku vladu.» Jedan za drugim, prisutni su izrazili njihove stavove. Manfred je bio posljednji. «Gospodo», započne. «U posljednjih dvanaest sati bio sam u vezi s njemačkim Abwehrom preko predstavnika portugalske Angole. Podržava nas Fuehrer osobno. Podmornica Altmark se nalazi na manje od tristo milja od Cape Towna, s više od petsto tona oružja. Čeka samo na naš znak da nam krene u pomoć.» Govorio je mirno i nagovarajuće, i osjeti da mu se priklanjaju. Na kraju uslijedi kratka tišina, a potom guverner reče: «Sada poznajemo sve činjenice i moramo donijeti odluku. A ona jest: prije nego što vlada uspije uhititi i zatvoriti nas i ostale legitimne vođe Volka, ostvarimo naš plan. Pobunimo se i srušimo sadašnju vladu, uzmimo moć u naše ruke i povedimo naciju prema slobodi i pravdi. Svakog ću pojedinačno zapitati. Možete odgovoriti s da ili ne.» «Da», reče prvi. «Ja kažem da.» «Ek stem. I ja

kažem da.» Konačno, guverner Orangea izbroji glasove. «Odluka je jednoglasno donesena. Nitko nije protiv napada.» Zastane i pogleda Manfreda de La Reyja. «Govorio si nam o znaku koji će prethoditi pobuni. Nešto što će zbuniti zemlju. Možeš li nam reći o čemu se radi?» «Znak će biti ubojstvo izdajice Lana Cristiana Smitha», reče Manfred. Svi se zagledaju u njega u tišini. Bilo je očito da nitko nije očekivao takvo što iako su i mislili na nešto veliko. «Svaki detalj tog političkog ubojstva već je određen», nastavi Manfred da bi ih ohrabrio. «U Berlinu su proučena tri različita plana, za tri različita dana, ovisno o tijeku događaja. Prvi plan za najbliži datum je za nas idealan. Smith će biti ubijen u subotu. Za tri dana, dan prije nego što naše vođe budu uhićene po njegovoj zapovijedi.» Tišina se protegnula na minutu, a potom ga guverner zapita: «Gdje? Kako ćete izvršiti atentat?» «Nije potrebno da to znate. Sve ću učiniti sam, i bez pomoći. Na vama će biti, pak, da djelujete odmah i energično čim se sazna za vijest. Morat ćete uskočiti u prazninu koju će on ostaviti i domoći se vlasti.» «Neka bude tako», reče mirno guverner. «Bit ćemo spremni u pravom trenutku, i neka nam Bog pomogne u borbi.» Od osam ljudi u kupeu, samo je Manfred ostao u vlaku nakon što je vlak stao u Blemfonteinu, nastavivši dugo putovanje prema Cape Townu. «Imam dozvolu za držanje vatrenog oružja na imanju», reče Sakkie Van Vuuren, iz kantine. «Upotrebljavamo ga za pucanje na majmune koji se spuštaju s planine i jedu grožđe i povrće.» Povede ga u kantinu. «Tko god da čuje hitac u planini neće se obazirati na to. Ali, ako pitaju, kaži da si radnik u mojem poduzeću i pošalji ih k meni.» Otvori praznu bačvu i povuče se dok je Manfred otvarao jednu od gumenih vreća. Najprije izvuče radioprijemnik, i stavi u njega novu bateriju koju mu je pribavio Van Vuuren. Radio se nalazio u platnenom ruksaku koji je olakšavao transport. Otvori drugu vreću i izvuče kutiju s puškom. U njoj se nalazio Mauzer model 98, s izvanrednim mehanizmom za pucanje koji je dozvoljavao metku od 173 grama brzinu od 800 metara u sekundi. A što se tiče streljiva, napravio ga je za tu pušku jedan od najiskusnijih tehničara Deutsche Waffen und Munitionsfabrik, a ciljnik je bio Zeissov. Manfred ga montira na pušku i nabije je. Zatim ponovno stavi ostatak streljiva u praznu bačvu. Van Vuuren ga povede u nizinu među planinama Hottemtots Holland s Fordovim kamionom, i kad je cesta završila, ostavi ga na tom mjestu, i vrati se natrag sam vijugavom i stjenovitom cestom. Manfred ga je promatrao kako nestaje, a potom stavi ruksak i pušku oko vrata i započne se penjati. Imao je dovoljno vremena na raspolaganju, nije se trebao žuriti, ali volio je teške staze, i uspinjao se dugačkim koracima, uživajući u potocima znoja koji su mu tekli po obrazima i tijelu. Prijeđe prvi lanac brežuljaka, spusti se u šumovitu dolinu. Stigavši gotovo do vrha, zaustavi se, i izvuče radio, zagleda se u antenu i okrene je prema sjeveru. Zatim sjedne na panj i pojede sendvič koji mu je spremila malena Sarah. Dogovoreni sat za

radijsku vezu s agentom Abwehra u Luandi, glavnom gradu Angole, bilo je 15 sati i stoga je morao čekati. Nakon što je pojeo, stavi Mauzer u krilo i započne rukovati s njime s puno ljubavi, ponovno pronašavši prisnost koju je nekada imao. Nacilja prema različitim metama. U Njemačkoj je vježbao s istom puškom, i znao je da je do tristo metara udaljenosti mogao izabrati čak i u koje ljudsko oko pucati. No, bilo je važno provjeriti ciljnik, nakon drmanja na putovanju. Trebala mu je meta koja bi se što više približavala ljudskom obliku, ali odakle je sjedio nije vidio ništa što bi bilo tog oblika. Spusti pušku i usmjeri svu pažnju na radio. Potraži u bloku stranicu gdje je kodirao poruku. Odmah započne slati, pritišćući mesingano dugme brzim i glatkim pokretima, znajući da će operater u Luandi prepoznati njegov stil te on više neće morati pružati daljnje dokaze. «Baza Orazo, ovdje Bijeli mač.» Nakon četvrtog poziva odgovore. Zvuk mu je stizao u slušalice jasno i glasno. »Slušam te, Bijeli maču.« »Potvrđujem plan broj jedan. Ponavljam, plan broj jedan.« Nije bilo potrebno mnogo riječi koje bi samo uvećale mogućnost da neprijatelj sazna za njihove poruke. Još prije nego što je napustio Berlin sve je već bilo spremno s njemačkom točnošću. »Primljeno, plan jedan se ostvaruje. Puno sreće. Doviđenja.« Ponovno vrati antenu na mjesto, ugura radio u ruksak i htjede ga već staviti na leđa, kad začuje odjek smijeha. Manfred se baci na tlo iza stijene i dohvati Mauzer. Vjetar je puhao prema njemu i sačeka. Ležao je nepomično gotovo pola sata, sasvim usredotočen na okolinu, promatrajući dolinu: zatim opazi pokret između stijena prekrivenih mahovinom i grmovima. Pavijani su se kretali u uobičajenom redu, pet mužjaka na čelu, ženke s malenima u sredini i tri golema siva mužjaka iza njih. Maleni su se držali tako da su im glave visjele na visini trbuha majke, i gledali su uokolo gologlavi. Oni veći jahali su na majkama poput konjanika. Tri mužjaka u pozadini slijedili su ostale gegajući se i ogledavajući se oko sebe. Manfred izabere najvećeg majmuna i nacilja prema njemu. Pusti da se približi uzbrdicom sve dok nije bio na tristo metara od njega. Odjednom se pavijan popne na vrh sive stijene dimenzija malene kućice. Sjedne na nju, s laktovima na koljenima, u gotovo ljudskom položaju, i širom otvori usta zijevnuvši. Žuti zubi bili su oštri i golemi poput ljudskih prstiju. Pažljivo Manfred stisne okidač dok mehanizam ne proradi. Zatim usmjeri teleskopski ciljnik na čelo pavijana, zadržavši ga za stotinku sekunde. Jedva dodirne okidač, još uvijek usredotočen na čelo majmuna, a rukohvat puške poskoči unatrag. Hitac odjekne cijelom dolinom, udaljivši se poput grmljavine. Pavijan padne sa stijene dok su se ostali razbježali urličući nizbrdicom. Manfred ustane, stavi ruksak na leđa i krene prema stijeni. Pronađe pavijana u podnožju kamena koji se još uvijek grčio u agoniji: imao je smrskanu lubanju. Krv mu je izlazila iz glave i slijevala se na kamen. Manfred okrene mrtvog pavijana nogom i zadovoljno klimne glavom. Specijalni metak s konkavnim vrhom bio bi smrskao glavu čovjeku s

istom lakoćom, a puška je bila sasvim točna na tristo metara udaljenosti. «Spremniji nego što jesam nikada više neću biti», promrmlja Manfred i spusti se s planine.

Shasa više nije otišao kući, niti vidio Taru otkako se vratio s Blaineom nakon otkrića krađe pušaka u Pretoriji. Cijelo vrijeme nije nikada ostavio operativnu dvoranu. Jeo je u menzi policije i krao nekoliko sati sna u improviziranoj spavaonici iznad dvorane. Ostatak vremena provodio je u pripremi velikog istodobnog uhićenja koje je Smith potpisao. Samo u provinciji Rta nalazilo se gotovo stotinu i pedeset osoba koje je trebalo uhititi, a za svakoga je bio potreban nalog za uhićenje, adresa, službenici i agenti koji su to trebali i izvršiti. Izabrali su nedjelju, jer su gotovo svi članovi bili kalvinisti, pobožni, članovi reformirane nizozemske crkve, i tog jutra otići će sigurno na misu. Moglo se stoga pretpostaviti da su kod kuće, i da misle na vjeru i da se neće previše opirati uhićenju. U petak točno u podne Shasa se sjeti da je piknik u povodu rođendana njegova djeda bio točno dan kasnije, i nazove Centaine, u Welteyreden, iz operativne dvorane policije. «O, dragi, koja loša vijest, djedu će biti jako krivo. Neprekidno pita za tebe... uostalom, svima nedostaješ!» «Žao mi je, mama, ali zaista ne mogu.» «Ne možeš li nam se pridružiti na samo sat vremena?» «Zaista je nemoguće. Vjeruj mi, mama, jako mi je žao.» «Možeš li barem prošetati s nama do planine, Shasa, barem da nazdraviš šampanjcem prije polaska. Zatim se možeš vratiti odmah i urediti te važne stvari. Učini to za mene, dragi, pokušaj!» Shvati da se dvoumio. «Bit će s nama i Blaine i general Smith. Obećali su mi obojica. Ako stigneš u osam, i kažeš Stotinu ovih dana djedu, obećavam ti da ću te u osam i trideset ostaviti da odeš.» «U redu, mama», popusti, smijuljeći se u slušalicu. «Zar ti nije dosadno da uvijek pobjeđuješ?» «To je teret koji nosim sa sobom cijeli život, dragi», našali se ona. «Do sutra, dakle.» «Do sutra», reče joj Shasa. «Volim te, dragi.» " «I ja, mama.» Ponovno spusti slušalicu, osjetivši grižnju savjesti što je popustio, i htio je nazvati Taru i reći joj da može ići s njom na piknik kad ga jedan od tajnika pozove u drugu sobu. «Kapetane Courteney, poziv za vas.» «Tko je?» «Nije se predstavila. Žena je», i Shasa se osmijehne prolazeći dvoranom. Tara ga je preduhitrla za trenutak. «Halo, Tara, jesi li to ti?», reče u slušalicu, ali mu odgovori nervozan uzdah. Ukoči se odmah i spusti glas, pokušavši ga učiniti prijateljskim i ohrabrujućim te nastavi u afrikansu. «Govori kapetan eskadrile Courteney. Je li to gospođa s kojom sam već razgovarao?» «Da. Ja sam.» Prepozna glas, mlad, nesiguran i jako zabrinut. «Jako sam vam zahvalan, to što ste učinili spasilo je živote mnogih nedužnih.» «Ali, nisam pročitala vijest u novinama, prošapće žena. «Nije bitno, možete biti ponosni na ono što ste učinili», reče joj, a potom gotovo inspirirano doda: «Pale bi mnoge žrtve, čak žene i djeca, znate?» Začuvši riječ djeca odluči se. Reče:

«Opasnost još postoji. Planiraju nešto strašno. Bijeli mač će učiniti nešto vrlo brzo, jako brzo. Čula sam ga kako govori da će to biti znak, i da će tada izvršiti svoj napad...» «Možete li mi reći o čemu se radi?», zapita Shasa pokušavši ju ne prestrašiti, zadržavši nizak i srdačan glas: «Što planiraju?» «Ne znam. Znam samo da će se to dogoditi brzo.» «Ne možete li otkriti o čemu se radi?» «Ne znam. Mogu pokušati.» «Za dobrobit svih, žena i djece, hoćete li pokušati otkriti što namjeravaju učiniti?» «Da, pokušat ću.» «Uvijek ću biti na ovom broju...», a potom se odjednom prisjeti obećanja koje je dao Centaine, «ili na ovom drugom broju...», i da joj broj Welteyredena. «Ponajprije pokušajte ovdje, a ne pronađete li me, na drugi broj.» «Shvaćam.» «Ne možete li mi reći tko je Bijeli mač?» Bio je to rizik koji je uzeo u obzir. «Poznajete li njegovo pravo ime?» Odmah se linija prekine. Poklopila je slušalicu. Shvati da ju je posljednjim pitanjem sasvim prestrašio i osjeti da je pogriješio. «Nešto što će pogoditi cijelu zemlju.» Te riječi mučile su ga cijelo vrijeme i odjekivale mu u glavi.

Manfred je vozio Ulicom De Waal, pored fakulteta. Vozio je polako. Bila je ponoć i ulice su bile gotovo puste, osim nekoliko uobičajenih pijanaca petkom koji su odlazili kućama teturajući. Automobil koji je vozio bio je anonimn Morris, s puškom u prtljažniku, ispod platna. Na sebi je imao plavo radničko odijelo željezničara iznad kojeg je nosio ribarsku majicu i težak kaput. Odlazio je na svoj položaj da ga nitko ne bi uočio danju na planini s puškom u ruci. Za vrijeme vikenda obronci Tafelberga ispunjavali su se planinarima, ljudima koji su odlazili u šetnju, promatračima ptica, zaljubljenima i djecom. Skrene u Rhodes aveniju i krene uzbrdicom, prošavši botanički vrt u Kristenboschu. Sada je planina zauzimala polovicu neba punog zvijezda. Cesta je vijugala kroz gustu šumu. Prije prolaza Constantia uspori i pogleda u retrovizor da bi se uvjerio da ga nitko ne slijedi. Zatim ugasi svjetla i brzo krene sporednim puteljkom. Nastavio je ljudskim korakom, najprije do vrata. Bilo je to mjesto stražara šume. Zaustavi automobil s upaljenim motorom i iskuša ključ koji mu je dao Roelf. Imao je prijatelja u šumarima. I zaista, ključ je bio pravi. Manfred otvori vrata i nastavi dalje automobilom. Zatim zatvori vrata, ali ne i ključem i samo ih zatvori na pola. Zatim nastavi uspinjući se cesticom kojom su se služili šumari. Prijeđe Okvir, puteljak na tristo metara visine koji je kružio oko Tafelberga poput zavoja. Nastavi još nekoliko kilometara, i stigne upravo ispod ravnog vrha, koji je davao ime planini, okrene automobil i sakrije ga u usjeklini, izvan pogleda ljudi. Iz haube uze Mauzer i pažljivo ga stavi u platno. Zatim zatvori vrata automobila i spusti se do Okvira pješice, s puškom u ruci. Upotrebljavao je svjetiljku što manje, i tada samo na nekoliko trenutaka promatrajući puteljak. U roku od dvadeset minuta započne se uspinjati puteljkom koji je vodio ravno do usjekline skeleta i osvijetli na kratko drvo na

kojem je stajalo Puteljak Smith. Više od pokazivača smjera izgledalo je poput nadgrobno spomenika i nasmije se ispod brkova. Stari general se uspeo ovim putem do vrha. Manfred se hitro penjao, ne odmarajući si ni trenutak, Usjeklinom skeleta punih 400 metara: prođe i Breakfast Rock na vrhu i nađe se na ravnome terenu. Tu se zaustavi na trenutak pogledavši ispod sebe. Puno niže nalazila se nizina Constantia koja se sjajila u noći. Okrene joj leđa i započne s posljednjim pripremama. Došao je dva dana prije i proučio područje i već je izabrao mjesto odakle će pucati, procjenjujući udaljenost s tog mjesta do mjesta gdje se mogao vidjeti čovjek nakon uspinjanja s ravnog vrha. Sada se smjesti. Bio je to prolaz između dviju stijena, zaklonjen ponekim grmom. Položi platno na tlo i legne prilično udobno. Stavi se u položaj za pucanje, smjesti rukohvat Mauzera uz obraz i nacilja prema puteljku, na 250 metara udaljenosti. S teleskopskim ciljnikom vidio je sve grančice na grmlju što je raslo pored puteljka, na laganoj svjetlosti koja se penjala iz nizine. Zatim spusti pušku na platno pored sebe, spremnu za upotrebu. Potom podigne ovratnik kaputa do ušiju i stisne se. Čekanje na hladnoći bit će dugo, i da bi mu vrijeme prošlo brže, ponovno u mislima ponovi plan koji je bio potreban da stigne do tamo, i mogućnosti da sutra, nešto prije ili poslije deset sati, njegova žrtva stigne do vrha puteljka koji je nosio njegovo ime. Dosje Lana Cristiana Smitha sastavljen u Abwehru u Berlinu, koji je proučio tako pohlepno, pokazivao je da je uvijek u posljednjih deset godina general održao naviku penjanja na vrh sa svojim starim prijateljem. Sada je sudbina cijele nacije ovisila o rođendanskom pikniku.

Shasa prođe kroz ulazna vrata Anreitha automobilom i skrene prema dvorcu. Bilo je puno automobila parkiranih pred Welteyredenom, među kojima i Blaineov Bentley. Parkira i svoj Jaguar i pogleda na sat. Bilo je osam i deset. Kasnio je i mama će se naljutiti, bila je fanatik točnosti. Iznenadi ga kad mu je potrčala u susret i zagrlila ga. Sve društvo, dvadesetak ljudi, doručkovalo je na terasi: bio je to jedan od poznatih doručaka u Welteyredenu. Bife je bio prepun hrane i srebrenine. Posluga s crvenim turbanima i dugačkim bijelim kanzasima ozari se vidjevši Shasu. Čak su i gosti započeli žamoriti i radosno ga pozdravljati. Bili su prisutni svi koje je Shasa volio: djed Garry, na čelu stola, živahan poput patuljka. Anna pored njega, s crvenim i nasmijanim licem, poput prijateljskog buldoga; Blaine, Tara, lijepa kao onoga proljetnog dana; Matty, prepuna pjegica i kose boje mrkve; Ou Baas, i naravno, mama. Samo je David nedostajao. Shasa ih pozdravi jednog po jednog, smijući se i čavrljajući, grleći ih, ljubeći i stišćući ruke. Kad je na red došla Tara, crvena poput paprike, sa stola se začuje zvižduk i smijeh. Uruči djedu poklon i ostane pored njega dok je on otvarao paket. Bilo je to prvo izdanje Burchells Travels, i svi radosno zaplješću. Zatim se rukuje s Ou Baasom i ozari se na njegove

pohvale: «Dobro obavljaš svoj posao, Kerel.» Konačno izmijeni nekoliko riječi s Blaineom, a potom si napuni tanjur i stane između Tare i majke. Odbije šampanjac. «Danas moram raditi», i udari Taru nogom dok se smijao i šalio sa svima ostalima. Prebrzo se svi ustanu, a žene odu po ogrtače, dok su muškarci odlazili prema automobilima i provjeravali jesu li košare za piknik već na svom mjestu. «Šteta što ne možeš otići s nama, Shasa. Htio sam popričati s tobom, ali Blaine mi je objasnio da obavljaš važan posao», reče mu Sir Garry. «Pokušat ću doći sutra navečer, kad bi se sve trebalo malo umiriti.» «Neću se vratiti u Natal prije nego što budem mogao nekoliko sati provesti s tobom. Ti si jedini unuk kojeg imam, ti ćeš dalje nositi naše ime Courteneyjevih u budućnost!» Shasa osjeti duboku ljubav prema tom mudrom i ljubaznom starcu: možda i činjenica da su obojica doživjeli sakaćenje, Shasa s okom, a Sir Garry s nogom, još je više učvrstila njihovu vezu. «Već godinama nisam dolazio u Theunis kraal», reče Shasa naglo. «Mogu li doći nekoliko tjedana k vama?» «Ništa me ne bi učinilo sretnijim», reče Sir Garry zagrlivši ga, i u tom trenutku im se pridruži general Smith. «Još uvijek brbljate, stari Garry, zar nikada ne staneš? Dođi sada, moramo se uspeti na planinu, a posljednji koji stigne do vrha odlazi u starački dom.» Dva stara prijatelja se osmjehnu jedan drugome. Izgledali su kao braća, obojica vitki, ali energični, i obojica s kozjom bradicom, i sijedom kosom. «Naprijed!» Sir Garry je podigao štap za pješačenje. Dohvati generala pod ruku i sjedne zajedno s njim u Centainein Daimler. Daimler krene, a Bentley za njim. Tara pošalje poljubac Shasi prolazeći pored njega. On ostane na ulaznim stubama i sve je izgledalo mrtvo kad su otišli. Vрати se u kuću i popne se u sobu, gdje uzme košulju i rublje za presvlačenje. Vrativši se dolje, uđe u Centaineinu radnu sobu i telefonira. Odgovori mu jedan od časnika na dužnosti u operativnoj dvorani. «Ima li poruka za mene, časniče?» «Ostanite na vezi, gospodine, idem provjeriti.» Vрати se nekoliko sekunda kasnije. «Da, jedan gospodin, telefonski poziv prije deset minuta. Jedna žena... nije htjela reći kako se zove.» «Hvala, časniče.» Shasa spusti slušalicu, opazi da je drhtao. Jedna žena... nije htjela reći kako se zove. Zasiurno je to bila ona. Ali, zašto ga nije pokušala zvati ovamo? Broj je imala. Ostanе pored telefona, zapovjedivši u mislima da zazvoni. Ali to se nije dogodilo. Nakon pet minuta hodao je sobom gore-dolje, i stalno gledao u telefon. Bio je neodlučan, nije znao bi li se vratio u operativnu dvoranu ili ostao ovdje, čekajući: a što ako bude upravo sada nazvala? Morao je časniku reći što mu je činiti. Ali, blokirao bi vezu. «Hajde!», molio je. «Hajde, hajde!» Pogleda na sat. Čekao je već trideset i pet minuta. «Moram otići. Ne mogu ostati ovdje cijeli dan.» Ode do radnoga stola i pruži ruku prema telefonu, koji je upravo u tom trenutku zazvonio. Nije ga očekivao i skoči. Dohvati slušalicu. «Kapetan eskadrile Courteney», reče na afrikansu. i «Jeste li to vi, Meyrouh «Ostavila sam kod kuće broj telefona, i morala sam se

vratiti po njega», reče. Osjećalo se da nije imala daha, zasigurno je trčala. «Nisam mogla zvati ranije... bilo je ljudi, moj muž...» Zastane. Previše je govorila. «U redu je, ne brinite se, sve je u redu.» «Ne», odgovori ona. «Namjeravaju učiniti groznu stvar... užasnu...» «Želite li mi povjeriti o čemu se radi?» »Namjeravaju ubiti generala...« «Generala?» «Ow Baasa... generala Smitha.» Nije se odmah mogao sabrati, a potom nastavi: «Znate li kad to namjeravaju učiniti?» «Danas. Danas će ga ubiti.» «Ali, nije moguće...» Nije htio vjerovati. «Ou Baas danas ide na Tafelberg. Otišao je na piknik s...» «Da, da!» Žena je jecala. «Otišao je na planinu. Bijeli mač ga čeka na planini.» «O, bože mili!», prošapće Shasa. Osjećao se gotovo paraliziran. Imao je teške noge kao da su od cementa ili olova. Na trenutak je ostao bez daha. «Hrabra ste žena», reče joj. «Hvala vam na svemu.» Spusti slušalicu i otvori ladicu Centaineinog pisaćeg stola. U kutiji su se nalazila dva pištolja s izrezbarenim rukohvatom. Uze jednog iz baršunasto zelene podloge i provjeri je li nabijen. Imao je i rezervne metke. Uze ih, i stavi u džep. Ugura pištolj za pojas hlača. Zatim krene prema vratima. Taj pištolj bio je gotovo nepotreban, budući da je bio malog kalibra, i primoravao je da se puca na malenoj udaljenosti. Ali, lovačke su puške bile pod ključem u ormaru, a i streljivo je bilo pod ključem, a ključevi su bili u automobilu, tako da je bilo potrebno previše vremena za bolje naoružanje. Ostali su krenuli prije četrdeset minuta, sada su mogli biti već na pola puta. Sve osobe koje je volio bile su dolje, a čekao ih je ubojica. Potrči stubama i skoči u Jaguar. Odmah upali motor i okrene ga sasvim naglo, tako da je pijesak odletio prema prozorima kuće i krene puteljkom sa stotinu kilometara na sat. Usprkos brzini bilo mu je potrebno četvrt sata da stigne do ulaza u botanički vrt u Kristenboschu i ostavi automobil parkiran kod direktora. Ostala vozila bila su već tamo, poredana, Daimler, Bentley i Packard Denvsa Reitzsa: ali više nije bilo nikoga. Pogleda prema planini iznad njega. Vidio se puteljak kako izlazi iz šume, i kako vijuga Usjeklinom skeleta, a od dolje je izgledao poput mravinjaka, a Breakfast Rock vodio je prema ravnome vrhu. I evo reda točkica kako izlaze iz šume. Kao i uvijek djed i Ou Baas su bili na čelu, tako da bi pokazali ostalima koliko su bili još u formi. Opazi i majku, odjevenu u žuto, Taru s haljinom boje tirkiza: dvije mrlje na sivozelenoj podlozi planine. Bili su puno iza dvojice na čelu. Započne trčati. Krene prvim laganim usponom, pazeći da se ne umori previše; stigne do Okvira i zaustavi se da dođe do daha. U međuvremenu je promatrao puteljak u visini. Od tamo je postajao puno strmiji, vijugao je među drvećem, slijedeći potok: uspinjao se s jedne stijene na drugu kao po golemim stubama. Krene korakom, ali imao je cipele s tankim potplatima, cipele za grad, i često je klizio. Kad iziđe iz šume, bio je zadihan i košulja mu je bila mokra od znoja. Nedostajalo mu je još tristo metara do vrha, ali odmah opazi da je bio puno bliži društvu koje je odlazilo na piknik. Još uvijek su bili

raštrkani po puteljku. Dvojica na čelu bili su djed i Ou Baas - na toj razdaljini bilo je nemoguće razlikovati ih, ali treći je zasigurno bio Blaine, koji je zaostajao namjerno da ne bi primorao dvojicu staraca na još teže uspinjanje. Ostatak društva ih je slijedio na lijepoj udaljenosti, žene posljednje i prilično odvojene. Duboko udahne i započne vikati. Žene se zaustave i pogledaju prema dolje. «Stoj!», vikne svim glasom koji je imao u tijelu. «Stoj!» Jedna mu zamaše - vjerojatno Matty - a potom se nastave uspinjati. Bilo je očito da ga nisu prepoznale, nisu shvatile što je govorio. Mislile su da se radi o jednom planinaru. Gubio je dragocjeno vrijeme i dvojica na čelu su gotovo bili na samom vrhu. Shasa se započne uspinjati svom snagom, skačući s jednog kamena na drugi poput koze, ne mareći za bol u plućima i mišićima nogu, nastavivši ubrzavati samo snagom volje. Tara se okrene kad je bio na tri metara od nje. «Shasa!», uzvikne, radosna i iznenađena što ga vidi. «Što radiš ovdje?» Krene i prođe je ne zaustavivši se. «Ne mogu se zaustaviti», zareži, prošavši i Annu, a potom i mamu. «Što je, Shasa?» «Kasnije!» Nije imao daha za trošenje, sav njegov život bile su noge, u lošem stanju. Znoj mu se cijedio na zdravo oko, i maglio mu pogled. Opazi dvojicu na čelu kako kreću na posljednji dio puta do vrha, i zaustavi se pokušavši uzviknuti, ali nije uspio viknuti dok su djed i Ou Baas skrenuli s Blaineom koji ih je slijedio. Hitac odjekne, prigušen udaljenošću, ali Shasa ga prepozna. Bio je Mauzer. Odakle, ne zna, ali skupi novu energiju i skoči na sljedeći kamen te nastavi s uspinjanjem. Činilo mu se kao da taj jedan jedini hitac odjekuje tisuću puta u njegovoj glavi. Začuje krik, a možda i divljačku zadihanost samoga sebe, ili buku cirkulacije krvi u ušima.

Manfred de La Rey ostao je sakriven cijelu noć. S izlaskom sunca ustane i malo se rastegne gimnasticirajući, kako bi zagrijao mišiće. Napravi nekoliko koraka udaljivši se s puta, isprazni mjehur i skine kaput i majicu. Kupio ih je iz druge ruke od trgovca u Ulici parada, i nisu imale etiketa, ni drugih karakteristika koje bi bile u stanju razotkriti ga. Skupi ih i sakrije ispod kamena. Zatim se vrati u skrovište i legne na platno. Nekoliko vlati trave su ga smetale, iščupa ih i ponovno nacilja prema izlazu na ravninu. Bio je već dan i ništa mu nije zaklanjalo pogled. Dohvati pušku i izvuče metak, provjeri ga i stavi u cijev rukom. Ponovno nacilja. Zatim pritisne dugme osiguranja palcem i nasloni pušku na platno, pred sebe. Ukoči se ne pomičući se. Strpljiv poput leoparda u zasjedi na stablu iznad potoka, samo njegove žute oči izgledale su žive, i tako prođe nekoliko sati, ne opustivši se ni trenutka. Kad se dogodilo, dogodilo se tako naglo da je iznenadilo svakoga drugog promatrača. Nije bilo buke, niti glasova, niti koraka: udaljenost je bila prevelika. Odjednom se pojavi obris na vrhu puteljka pod plavim nebom. Manfred ga je čekao. Približi oko leći. Odmah zatim opazi čovjeka uvećanog, savršeno pod ciljnikom. Bio je starac, uskih

ramena, s bijelom košuljom i starim panama šeširom, požutjelim od starosti. Bijela kozja bradica sjajila se na proljetnom suncu. Križ teleskopskog ciljnika bio je na prsima nešto ispod otvorenog ovratnika. Manfred je odlučio ne riskirati metak u čelo, već gađati u srce. Dodirne okidač i Mauzer odjekne u njegovim ušima. Opazi da je metak pogodio čovjeka. Manfredov vid bio je tako oštar da je opazio metak kako izlazi iz prsnog koša: iziđe kroz leđa starca uz mlaz krvi i tkiva nalik na nojevo perje. Kad je mršavo tijelo nestalo, padajući u travu, oblak krvi lebdio je još uvijek, proziran na jutarnjem zraku: nakon stotinke sekunde i taj nestane. Manfred skoči na noge i započne trčati. Pripremio je svaki metar bijega do Morrisa, i divljačka uzbuđenost učinila je da leti. Netko dovikne za njim, primitivni urlik boli i čuđenja, ali Manfred se ne zaustavi da bi ga vidio. Shasa je stigao na vrh svom brzinom. Dva muškarca bili su nagnuti nad tijelom koje je ležalo u travi pored puta. Podignu pogled i pogledaju se začuđeno. Shasa pogleda u tijelo koje je ležalo na tlu. Za takvu izlaznu rupu bio je potreban dumdum metak. Na leđima se nalazila rupa u koju je mogao uvući dvije ruke. Nije bilo nade, bio je mrtav. Shasa se ukoči. Bilo je vremena za bol kasnije: sada ga je trebao osvetiti. «Jeste li vidjeli tko je pucao?» «Da!», reče Blaine skočivši na noge. «Vidio sam ga samo nakratko. Pobjegao je prema Oude kraal Kopu. Bio je odjeven u plavo.» Shasa je dobro znao taj dio planine: znao je sve puteljke, sve usjekline i svaki pedalj zemlje između Constantia Neka i Sedla. Ubojica je napravio krug oko kopjea, krenuvši prema sporednom vrhu brežuljka koji se podizao u ravnici. «Kreće se prema puteljku šumara», pomisli Shasa. «Pokušat ću mu prepriječiti put kanalom Nursery.» «Pazi, Shasa», uzvikne za njim Blaine. «Ima pušku, vidio sam ga.» Puteljak za šumare bio je jedini kojim je mogao stići do planine automobilom, razmišljao je Shasa dok je trčao: i atentat je bio planiran tako precizno da je ubojica vjerojatno imao spreman automobil za bijeg. Nije ga zasigurno ostavio kod šumara. Puteljak je činio široki krug oko Oude kraal Kopa, a potom se vraćao prema vrhu planine i nalazio se djelomično uz kanal Nursery: nekoliko kilometara nakon toga spajao se s puteljkom za šumare. No, postojao je još jedan puteljak koji je vodio uz kop. Bilo ga je teško pronaći, a greška bi ga dovela u škripac pred procijep; no, da ga uspije naći, dobio bi pola kilometra. Pronađe ga i krene trkom. Na dva mjesta vegetacija ga je zaustavljala, i morao se probijati kroz granje. Zatim potrči i skoči iznad rupe duboke tristo metara. Dočeka se na koljena i podigne nastavivši trčati. Odjednom se nađe na glavnome putu i gotovo se sudari s ubojicom u plavome radnom odjelu koji je dolazio trčećim korakom prema njemu. Opazi na trenutak široka ramena protivnika i ostao je impresioniran njegovom spretnošću. Odmah zatim našli su se na tlu boreći se divljački, i držeći čvrsto jedan drugoga, kotrljajući se padinom. Sudar je uzrokovao pad puške ubojice, ali Shasa opazi odmah da je što se tiče fizičke snage,

ovaj bio puno jači, bio je mišićav i zadržti. Susreo se sa smrću. Usprkos njegovoj očajničkoj obrani, čovjek ga priklješti i stane na njega. Njihova lica bila su na nekoliko centimetara. Muškarac je imao gustu crnu i znojnu bradu, razbijen nos i crne i guste obrve. Ali, oči su bile te koje su sledile krv u Shasinim žilama. Bile su žute i tako poznate. Uspije izvući ruku i odgurnuti ubojicu dovoljno da dohvati svoj pištolj koji je nosio za pojasom. Nije stavio metak u cijev, ali oružjem udari protivnika u sljepoočnicu. Ubojica popusti stisak, i padne unatrag. Shasa se podigne na koljena, pokušavši očajnički ugurati metak u cijev. Uspije i podigne pištolj. Tako opazi da su boreći se stigli do ruba procijepa. Nalazio se na koljenima upravo na rubu. Dok je pokušavao naciljati prema crnoj glavi ubojice, ovaj se pribere od ošamućenosti i udari Shasu u prsa. Shasa padne unatrag. Pištolj okine ne pogodivši nikoga i mladi Courteney počne padati s planine. Upravo je pogledao u procijep, stotinjak metara, ali nakon što je prošao tek tri, ostane visjeti na jednom stablu koje je raslo izvan malog ponora. Dohvati se za rub, s nogama koje su visjele u prazno, još uvijek ošamućen i zbunjen. Na rubu opazi glavu ubojice: čudnovato, žute oči pogledaju ga na trenutak, a potom nestanu. Shasa začuje teške cipele na puteljku i shvati da je odlazio po pušku. Odmah zatim osjeti da ju je nabio. «Želi me dokrajčiti», pomisli, i tek tada se sjeti da još uvijek ima u ruci pištolj. Dohvati se očajnički za vrh stabla i lijevim laktom nacilja pištoljem prema gore. Još jednom se poprsje ubojice pojavi iznad njega s Mauzerom u ruci, ali bilo je teško ciljati iz tog kuta i Shasa je morao prvi ispaliti. Začuje lagani metak pištolja kako pogađa meso i ubojicu koji zastenje i nestane iz njegova vidokruga. Odmah zatim se začuju povici u daljini. Bio je to Blaineov glas. Začuje i korake ubojice koji su se udaljavali trkom prema puteljku. Trenutak kasnije, Blaine se nagne nad rub procijepa i opazi Shasu. «Izdrži!» Blaine je bio sav crven od trčanja i imao je isprekidan glas. Skine pojas s hlača i spusti ga prema Shasi, koji ga omota oko ruke. Iako je Blaine bio krepostan, savršeno razvijenih prsa i desne ruke jer je igrao polo, trebalo mu je nekoliko sekunda nadljudskog napora da uspije povući Shasu do ruba provalije. Ostali su ležati rame uz rame nekoliko trenutaka, a potom Shasa ustane teturajući i krene puteljkom, trčeći na groteskni način za bjeguncem. Za deset koraka Blaine ga prođe trčeći svom snagom, i njegov primjer da Shasi novu snagu. Potrči brže tako da je Blaine ponovno ostao iza njega. «Krv!», reče ministar unutarnjih poslova, pokazujući crvene mrlje na kamenu usred puteljka. «Pogodio si ga!» Iziđu na puteljak koji su upotrebljavali šumari, i krenu nizbrdo, rame uz rame, pomažući jedan drugome. Nisu stigli do prvog potoka kad začuju motor automobila u šumici ispod njih. «Ima automobil!, zadihano će Blaine, dok je motor bučio sve snažnije i snažnije, a zatim se udaljavao sve brže. Noge ga više nisu držale. Shasa se spotakne odmah nakon što je započeo s trčanjem, i

pao je nasred puteljka. U šumarskoj postaji nalazio se telefon. Shasa pozove inspektora Nela u operativnoj dvorani i opiše mu ubojicu. «Trebamo se požuriti, taj tip je zasigurno planirao bijeg.» Klub planinara držao je nosila u postaji šumara, budući da je planina svake godine odnosila mnoge živote, što alpinista, što izletnika. Šumar mu da šest radnika, crnaca, koji su odnijeli u dolinu mrtvo tijelo i ponovno ih povede do vrha Usjekline skeleta. Stigle su i žene: Anna i Centaine se zagrle plačući. Mrtvac je bio prekriven stolnjakom za piknik. Shasa klekne pored tijela i podigne stolnjak. U smrti crte lica Sira Garryja Courteneyja su olabavile: nos je bio zakrivljen, a kapci spuštteni, ali na licu se opazio nježan ponos kojim je sličio kakvom krhkom rimskom caru. Shasa ga poljubi u hladno i glatko čelo. Kad je ponovno ustao, general Smith mu položi ruku na rame ne bi li ga utješio. «Žao mi je, moj mladiću», reče mu stari vojnik. «Taj metak je trebao pogoditi mene.»

Manfred de La Rey iziđe s ceste, jednom jedinom rukom. Nije ostavljao volan, i dok se otkopčavao, ostavio je upaljen motor. Metak je ušao nešto ispod pazuha, naprijed. Prošao je kroz mišiće na prsima i krenuo prema gore. Nije vidio rupu kroz koju je izišao, dakle, još je uvijek bio u tijelu. Opipavajući se polako iza ramena opipa nadutost, koja, kad ju je lagano dotaknuo, tako ga zaboli da vrisne. Metak je bio ispod kože, i izgledalo je da nije ušao u prsni koš. Stavi čist rupčić pod ruku, na ulaznu rupu i zakopča si zatim radno odijelo. Pogleda na sat. Nedostajalo je još nekoliko minuta do jedanaest sati, a prošlo je dvadeset i tri otkako je pucao na generala da bi poklonio narodu slobodu. Bol rane postane slabija od vala pobjede. Vрати se na cestu vozeći polako oko planine, glavnom ulicom koja je prolazila Woodstockom. Na vratima željezničke postaje pokaže propusnicu i uđe u parkiralište, zaustavivši Morris pred mjestom gdje su se odmarali strojovođe koji nisu radili. Ostavi pušku ispod sjedala automobila. Ubrzo će na to misliti netko drugi, i na automobil i na pušku. Uđe u zgradu na stražnja vrata: u maloj dvorani prijatelji su ga već čekali. Roelf skoči na noge zabrinut, vidjevši odmah mrlje krvi na plavom odijelu. «Ranjen si? Kako je bilo?» «Smith je mrtav», reče Manfred i njegova divljačka radost prijeđe i na ostale. No, nisu uzvikivali od sreće, nisu niti govorili o tome: ostali su sjediti i šutjeti, naslađujući se tim trenutkom u kojem se završavala jedna stranica povijesti. Nakon nekoliko sekunda, Roelf prvi progovori: «Ti si ranjen.» Dok je jedan stormjagter izišao da bi odvezao automobil, Roelf pomogne Manfredu da skine radno odijelo. Više nije teklo puno krvi, ali meso oko rane bilo je naduto i smrskano. Ulazna rupa bila je mala crna rupica iz koje je izlazila ružičasta tekućina, gotovo prozirna. Roelf dezinficira ranu i previje je zavojima. Budući da Manfred gotovo više nije mogao pomicati lijevu ruku, Roelf se pobrine i odreže mu bradu. Bez nje, Manfred je

izgledao puno mlađi: bio je lijep i uredan, ali blijed i slab zbog gubitka krvi i otvorene rane. Pomognu mu da stavi na sebe drugo radno odijelo, čisto, i šljem ložača. «Vidjet ćemo se ubrzo», reče mu Roelf. »Ponosan sam što sam ti prijatelj. Od sada na dalje tvoje postojanje će biti puno slave.» Strojovođa im se približi. «Moramo otići», reče. Roelf i Manfred se rukuju, a potom Manfred ode sa strojovođom iz zajedničke dvorane prema lokomotivi koja je u daljini čekala.

Policija je zaustavljala sve vlakove koji su se kretali prema sjeveru u postaji Worcester. Otvarali su i pregledavali sve vagone: jedan agent se penjao na lokomotivu. Provjerio je i nju. «Što se događa?», zapita strojovođa. «Dogodilo se ubojstvo. Ubili su neku važnu osobu na Tafelbergu. Imamo opis ubojice: na svim cestama ima policije, a mi provjeravamo vlakove, brodove i avione.» «Koga su ubili?», zapita Manfred, a agent slegne ramenima. «Ne znam, prijatelju, ali sudeći po zbruci i panici mora da je bio jako važan tip.» Spusti se iz lokomotive. Nekoliko minuta kasnije znak postane zelen i vlak iziđe iz postaje krenuvši prema sjeveru. Stigavši u Bloemfontein Manfredovo rame bilo je sasvim naduto poput dinje, a bol je bila neizdrživa. Sjedio je u kutu kabine, stenjući tiho i cvokoćući zubima, na rubu nesvijesti. Roelf je već nazvao i već su ga čekali prijatelji koji su ga trebali kriomice izvesti iz postaje. «Kamo ćemo?» «K liječniku», odgovore mu. Stvarnost se pretvori u mrak i bol. Osjeti odvratan smrad kloroforma, i kad je došao k sebi, nalazio se u krevetu u sobi, koja nije gotovo imala nikakvog namještaja. Rame je bilo svježije previjeno, i usprkos mučnini osjećao se u formi. Pored prozora sjedio je neki muškarac, i čim opazi da se Manfred probudio, približi mu se. «Kako se osjećate?» «Ne baš loše. Došlo je do pobune? Jesu li naši na vlasti?» Čovjek ga pogleda na čudnovat način. «Zar ne znate?», zapita ga. «Znam samo da smo uspjeli...», započne Manfred, ali već mu je čovjek pokazivao novine. Pročita golemi naslov na prvoj stranici: «Barbarski atentat na Tafelbergu - Teroristi ubili poznatog povjesničara - Smith stavlja izvan zakona Ossewa Brandwag i potpisuje šesto naloga za uhićenje.» Manfred se zagleda u njega ne shvaćajući neko vrijeme i čovjek mu reče: «Ubili ste krivu osobu. Sada Smith ima izliku koju je tražio: svi naši vođe već su uhićeni, a i vas traže. Pregledavaju zemlju uzduž i poprijeko, ne možete ostati ovdje, policija može stići svakog trenutka.» Manfred je morao otići i napustiti grad na krovu kamiona, ispod smrdljive kože. Ossewa Barndwagje desetkovan uhićenjima, a članovi koji su ostajali na slobodi bili su prestrašeni i potreseni. Nisu mislili ni na što drugo nego da se spase. Nitko ga nije htio. Plan nije predviđao ubojstvo druge osobe, već samo prvog ministra, i brz državni udar koji bi pobuna podržala. Nakon toga Manfred se trebao uzdići poput nacionalnog junaka i bio bi glavni pristaša nove republike. Umjesto toga, sada je bio bjegunac, slab i u groznici, s tjeralicom od pedeset

tisuća funta koja mu je visjela oko vrata. Nitko nije htio imati posla s njim: bio je previše opasan, i svi su ga se oslobađali čim bi smogli načina da to učine i natovarili ga na grbaču nekome drugom. U popisima uhićenih, pritvorenih nakon državnog naloga za uhićenje, koje su novine dale u javnost, bilo je puno osoba koje je poznao. Pročita i Roelfovo ime, i ime njegova strica Trompa Biermana. Zapita se kako će sada živjeti Sarah i teta Trudi, i djevojke; ali, više nije uspijevaio misliti ili usredotočiti se na nešto, jer ga je očaj paralizirao. Upozna strah ranjene i proganjane životinje. Trebalo mu je osam dana da stigne do Johannesburga. Nije svjesno izabrao Witwatersrand kao sklonište, učinile su to prilike, i brzina onih koji su mu pomagali, i tjerovali ga prema tom dijelu zemlje. U vlaku, kamionu, i kasnije, nakon što su mu se snage polako počinjale vraćati, pješice, uspije stići do grada. Imao je adresu, posljednju vezu s bratstvom, i ode tramvajem, promatrajući brojeve kuća u prolazu. Njegov je broj bio 36. Bio je dio polukruga kuća nešto udaljenih od ostalih. Ustane i spremi se za izlazak, kad ispred kuće opazi plavu odoru policajca. Zatim se vrati ponovno na sjedalo i spusti se tek na posljednjoj stanici. Tu ode u maleni grčki kafić s druge strane ceste. Naruči kavu, plativši je posljednjim novčićima koji su mu ostali u džepu i polako je počne ispijati, pokušavajući razmisliti o svemu. U posljednjih tjedan dana izbjegao je stotine policijskih automobila, ali osjećao je da je njegovoj sreći došao kraj. Nije bilo više mjesta gdje se mogao sakriti: sljedeća etapa bit će vješala. Pogleda kroz prljav i mastan izlog kafića i opazi natpis na cestovnom znaku. Nešto se u njemu probudi, njegovo sjećanje, zatim odjednom osjeti kako mu raste moral i osjeti tračak nade. Iziđe iz kafića i krene cestom čijeg se imena sjetio. Četvrt je bila sve gora, na svakom koraku, pretvorivši se u grad baraka gdje se nisu mogla vidjeti bijela lica. S prozora gostionica ili smrdljivih ulica, promatrala su ga bezizražajna crna lica, kao što je to bilo karakteristično za Afriku. Pronađe ono što je tražio. Radilo se o trgovini koja prodaje sve. Bila je prepuna crncima, veselim i bučnim, sa ženama koje su držale djecu na leđima: svi su se cjenkali s velikim žarom za šećer, sapun, petrolej i sol. Ali, buka se smanji i pretvori se gotovo u tišinu kad je bijelac ušao u prostoriju. Svi se odmaknu ne pogledavši ga u oči. Vlasnik je bio stari Zulu sijede brade. Prestane posluživati jednog kupca i krene prema Manfredu, naginjući glavu da bi čuo njegove želje. «Dođi sa mnom, nkosy», reče mu i povede ga u stražnji dio trgovine. «Morat ćeš sačekati», reče, «možda i dugo vremena», i ostavi ga samog. Manfred sjedne na hrpu vreća šećera. Bio je gladan, umoran i rame ga je ponovno počelo boljeti. Zaspe i probudi ga ruka na ramenu i glas koji mu je govorio u uho. «Kako si me uspio pronaći?» Manfred se pokuša ponovno ustati. «Rekao mi je otac», odgovori mu. «Bok, Swart Hendrick.» «Koliko je godina prošlo, maleni Manie.» Golemi Ovambo mu se osmjehne otkrivajući zube koji su mu

nedostajali; glava puna ožiljaka, bila je crna i sjajna poput topovske granate. «Puno godina, ali nikada nisam sumnjao da ćemo se ponovno vidjeti. Ni jednom, u svim tim godinama. Bogovi pustinje su nas povezali zajedno, maleni Manie. Znao sam da ćeš doći.»

Dvojica muškaraca sjedili su u malenoj sobici u stražnjem dijelu kuće Swarta Hendricka. Bili su sami: Kuća je bila jedna od malobrojnih u kvartu Drakes Farm. Sagrađena od opeke, iako dosta grube, kuća nije bila viša od ostalih. Već odavna je Swart Hendrick naučio da se ne ističe previše zbog policije koja bi mogla primijetiti njegovo bogatstvo. Tu su žene radile i šivale, dok su se djeca igrala i trčala uz povike, uvijek oko njih. Swart Hendrick je imao šest žena u gradu koje su živjele zajedno u slozi. Ljubomora zapadnjačkih monogamnih žena bila im je sasvim nepoznata. Starije žene aktivno su surađivale u biranju mlađih, dok im je prestiž rastao i njihovim brojem; nisu se ni ljutile kad bi muž slao svojim ženama na selo namirnice, niti kad bi Swart Hendrick s vremena na vrijeme odlazio u naselje da bi povećao broj svog potomstva. Sve su se smatrale dijelom iste porodice. Kad su djeca na selu bila dovoljno velika da odu u grad, dolazili bi radi boljeg obrazovanja nalazeći puno novih majki koje su se spremno brinule o njima, s istom ljubavlju i disciplinom kao i na selu. U kući su pravi ljubimci bila mala djeca. Evo jednog kako trči u naručje Swartu Hendricku, koji je sjedio na izrezbarenom stolcu. Iako je bio utonuo u razgovor s Manfredom, pomiluje ga s ljubavlju. Kad je posuda s pivom ostajala prazna, zapljesnuo bi rukama, i jedna od najmlađih žena, najdražesnija Zulu licem oblika punog mjeseca, dolazila bi i donosila mu drugu, pružajući mu je klečeći pred njim. «Dakle, maleni Manie, razgovarali smo o svemu, rekli što smo si imali za reći, i nalazimo se opet pred istim problemom.» Swart Hendrick podigne posudu s pivom i potegne gutljaj. Pucne usnama i obriše si nadlakticom pjenu s njih, a potom pruži posudu Manfredu. »Problem je sljedeći: na svim postajama i cestama nalaze se policajci koji te traže. Raspisali su tjeralicu i to kakvu tjeralicu, maleni Manie: pedeset tisuća funta. Koliko životinja ili žena si može muškarac kupiti s tim novcem?» Zastane, ostavivši otvorenim retoričko pitanje, i mudro se zagleda u Manfreda. «Pitaš me da ti pomognem da ostaviš Johannesburg i pređeš rijeku na sjeveru. No, što bi mi učinila policija da me uhvate? Odmah bi me poslali na vješala zajedno s tobom, ili bi me poslali samo da cijeli život razbijam kamenje u zatvorima Ou Baasa i kralja Georgea?» Swart Hendrick uzdahne. «To je teško pitanje, mali Manie. Možeš li mi ti odgovoriti?» «Bio si mi poput oca, Hennie», reče mirno Manfred. «Ostavlja li otac svoje dijete hijenama ili pticama grabljivicama?» «Ako sam tvoj otac, maleni Manie, reci mi, zašto je tvoje lice bijelo, a moje crno?», osmjehne mu se Hendrick. «Nema dugova između tebe i mene, svi su podmireni već duže vrijeme.» «Ti i moj otac bili ste braća.» «Koliko je

ljeta prošlo od tada», naglasi Hendrick, tužno prodrnavši glavom. «A sada se svijet i oni koji u njemu žive sasvim promijenio.» «Ima nečega što se nikada ne mijenja i uvijek ostaje jednako nakon svih godina, Hennie.» «A što je to, djetesce s bijelim licem koje govori da sam mu ja otac?» «Dijamanti, crni oče... dijamanti se nikada ne mijenjaju.» Hendrick se složi. «Dakle, govorimo o dijamantima.» «Puno dijamanata», naglasi Manfred. «Vreća puna dijamanata sakrivenih na kraju svijeta, na mjestu koje samo ti i ja poznajemo.» «Rizik je golem», reče Hendrick svome bratu. «Sumnja kruži u mojim mislima poput lava koji proždire ljude u šumici. Možda su dijamanti zaista tamo gdje on kaže da jesu, ali lav sumnje ostaje u zasjedi u meni. Otac je bio tvrd, beskrupulozan čovjek: a imam osjećaj da je i sin postao poput njega. Govori o prijateljstvu, ali ne osjećam više toplinu u njemu.» Moses Gama se zagledao u vatru: njegove oči bile su tmurne i neprobojne: «Pokušao je ubiti Smitha», razmisli glasno. «On je tvrd Boer poput onih iz prošlosti, onih koji su uništili naš narod na Krvavoj rijeci, i oteli moć velikim vođama. Ovoga puta su poraženi, kao 1914. ali nisu uništeni. Ponovno će se boriti, ti tvrdi Boeri, kad bude završio rat bijelaca preko oceana. Tada će se spustiti na bojno polje protiv Smitha i njegove stranke. Tako to čini bijelac; proučio sam njihovu povijest: kad se vrati mir, često ponovno izbija rat. Osjećam da će nakon sljedeće borbe bijelci sami svrgnuti Smitha s vlasti, a tvrdi Boeri će izvući deblji kraj, a ovaj mladić, bijelac je jedan od njih.» «U pravu si, brate», složi se Hendrick, «nisam uspijevao vidjeti tako dobro u budućnost: on je neprijatelj našeg naroda. Ako on i oni poput njega dođu na vlast, upoznat ćemo najgore ropstvo. Bolje je da ga predamo osobama koje ga traže.» Moses Gama podigne plemenitu glavu i pogleda starijeg brata ravno u oči iznad naočala. «Loša strana mase jest da ne vide prostrani obzor: ne vide dalje od vlastitog trbuha i kurca», reče Moses. «Ti si pokazao istu slabost. Zašto se, brate, ne pokušaš uzdići od te niskosti? Zašto ne pogledaš u budućnost?» «Ne shvaćam.» «Najveća opasnost našeg naroda jest strpljivost i pasivnost. Mi smo veliko stado u rukama lukavog pastira. Drže nas mirne vladajući despotski nad nama, a najveći dio nas ne poznaje ništa bolje, i zadovoljan je onime što ima. Ali, pastir nas muze, i proždire po njegovoj želji. On je naš neprijatelj, jer je ropstvo u kojem nas drži toliko naporno da je nemoguće navesti stado na pobunu.» «Ako je naš neprijatelj taj pastir, što reći za one koje si nazvao tvrđim Boerima?» Hendrick je bio u nedoumici. «Nisu li oni još gori neprijatelji? «Sloboda našeg naroda zapravo ovisi o njima. Oni su ljudi koji ne poznaju pretvaranja. Osmijeh i ljubazna riječ koje prekrivaju brutalnost nisu im u krvi. To su ljudi puni bijesa, mržnje i straha. Mrze domoroce i Židove, mrze Engleze, ali najviše mrze i boje se crnačkih plemena, jer nas je mnogo, a njih malo. Mrze nas i boje nas se, jer su nam ukrali što je s pravom bilo naše. I neće biti u stanju maskirati tu mržnju. Kad

budu došli na vlast, naučit će naš narod što znači ropstvo. Njihovim ropstvom preobrazit će plemena iz stada u divljačke bivole koji se ne zaustavljaju ni pred čim. Moramo moliti da se taj tvoj mladić bijelac dočepa vlasti i da njegovi stavovi pobijede. O tome ovisi budućnost našeg naroda.» Hendrick je dugo gledao u vatru, a potom podigne čelavu glavu i pogleda zbunjeno u brata. «Ponekad mislim, o sine moga oca, da si najmudriji u cijelom našem plemenu.» Swart Hendrick pozove sangomu, čovjeka vrača u plemenu. Ovaj priredi toplu mast i užasno smrdljivu za Manfredovo rame, koje u deset dana u potpunosti ozdravi. Tako je ponovno bio u stanju kretati se. Taj isti sangoma priredi biljnu tinkturu za Manfredovu kožu koja pocrni poput plemena na sjeveru. Žute oči nisu predstavljale nikakav problem, jer su među rudarima koji su se vraćali iz rudnika sunčane naočale predstavljale statusni simbol, zajedno sa šljemovima iz Wanele koje su mogli ponijeti sa sobom nakon isteka ugovora i koje su neki od njih stalno držali na glavi, od planina do ekvatorijalnih šuma. Dokumente potrebne za putovanje koji su služili Manfredu ispisao je jedan od Bivola, zaposlen u uredu za plaće ERPM-a, i bili su dakle originali. Kad se popeo na vlak za Wenelu, na sebi je imao naočale za sunce, i kožu iste boje kao i ostale osobe koje su ga okruživale. Bili su to svi Hendrickovi Bivoli, koji su pazili da ostane uvijek u sredini. Bilo mu je čudno, ali i utješno, da ga kontrolori bijelci nisu ni gledali. Budući da je bio crnac, njihov pogled je klizio ne dodirujući ga. Manfred i Hendrick siđu s vlaka u Okahandji i zajedno sa skupinom drugih radnika uđu u autobus koji ih je trebao povesti do Hendrickova naselja. Dva dana kasnije ponovno su krenuli na put, sada pješice, prema sjeverozapadnim pustim krajevima. Prethodno godišnje doba dobro je namočilo tlo, i pronašli su vodu u nekoliko bara u Okavangou. Nakon dva tjedna pješaćenja opaze na obzoru red kopjea u fatamorgani poput karavane deva na moru. Krećući se prema uzvisinama Manfred shvati koliko mu je nepoznata pustinja. Hendrick i njegov otac bili su dio nje, ali Manfred je od samog početka živio uvijek na selu ili u gradu. Nikada ne bi mogao pronaći mjesto bez Hendrickove pomoći, štoviše, nikada ne bi uspio preživjeti više od nekoliko dana na tom teškom tlu bez velikog Ovamboa. Kopje prema kojem Hendrick povede Manfreda izgledao je jednak kao i svi drugi. Tek kad se uspnu strmim obroncima započne se prisjećati. Manfred je gotovo mogao ponovno vidjeti očeve crte lica izmučene groznicom, i ponovno osjeti smrad gangrene od koje mu je trulilo meso. Prisjeti se još jedne nove boli, teških riječi koje je otac morao izgovoriti da bi ga spasio; ali odmah ih odagna pokušavši izbjeći patnju. Ne dvoumeći se, ode do usjekline na vrhu brežuljka i klekne iznad nje. Osjeti kako mu je srce jače zakucalo kad je, nagnuvši se nad otvorom, opazio da torbe više nema. «Kamo su pak otišli, ti dijamanti?», nasmije se cinično Hendrick vidjevši Manfredovo razočaranje. «Jesu li ih pojeli šakali?» Manfred nije mario za njega i iz

ruksaka izvuče čvrsti konop, na čiji kraj stavi kuku i spusti je u usjeklinu. Radio je strpljivo, premještajući se usjeklinom dok je Hendrick, stisnut u malom hladu stijene, promatrao. Ponovno savije kuku koja se deformirala i spusti konop u otvor. Polako je premještao goredolje konop. Nakon pola sata kuka pronade torbu. Ovoga puta je ne izgubi. Manfred podigne konop centimetar po centimetar, osjećajući da platno grebe o stijenu. Polako se pojavi torba. Započne je podizati, zadržavajući dah posljednja dva metara. Čim je opazi izvan otvora, trulo platno se raspadne a sjajni dijamanti se rasprše po stijeni. Po dogovoru podijele dijamante u dvije hrpice iste veličine i povuku vlat sijena kako bi se odlučili tko će prvi birati. Pobjedi Hendrick i izabere. Manfred položi svoju hrpu u torbu za duhan koju je kupio upravo radi toga. «Bio si u pravu, maleni Manie», prizna Hendrick. «Pogriješio sam što sam sumnjao u tebe.» Večer kasnije stignu do rijeke spavajući rame uz rame pored vatre. Sljedeće jutro pokupe stvari i pogledaju se u oči. «Zbogom, Hennie. Možda će se naši putovi ponovno sresti.» «Već sam ti rekao da su naši bogovi pustinje vezali nas dvojicu zajedno. Vidjet ćemo se ponovno, siguran sam.» «A ja se nadam.» «Oni će odlučiti hoćemo li se sresti kao otac i sin, kao braća, ili kao smrtni neprijatelji», reče Hendrick, stavivši si zavežljaj na rame. Ne okrenuvši se, udalji se prema jugu, prema pustinji. Manfred ga je promatrao sve dok nije sasvim nestao. Zatim se okrene i krene slijedeći rijeku, prema sjeveroistoku. Te večeri stigne u naselje: dva mladića ga prevezu preko rijeke na portugalsku stranu i pozvoni na vrata njemačkog konzulata. Čekao je tri tjedna u Luandi na zapovijedi Abwehra iz Berlina. Polako shvati da je kašnjenje namjerno: nije uspio u zadatku koji su mu povjerili, a u nacističkoj Njemačkoj neuspjeh je bio neoprostiv. Proda jedan od dijamanata manjih dimenzija za samo mali djelić prave vrijednosti i sačeka odgovor. Svakog jutra odlazio je u njemački konzulat gdje ga je vojni ataše pozdravljao ne skrivajući prijezir. «Još uvijek nema zapovijedi za vas, Herr de La Rey. Morate se strpiti.» Manfred je dane provodio u kafićima, a noći u sobama pansiona razmišljajući o svim pojedinostima njegova neuspjeha, na ujaka Trompa, i na Roelfa u koncentracijskom logoru, na Heidi i dijete u Berlinu. Na kraju su zapovijedi ipak stigle. Dali su mu njemačku diplomatsku putovnicu i on se ukrca na brod, portugalski trgovački brod koji je plovio do Kanarskih otoka. Od tamo avionom stigne do Lisabona. Tu se susreo s istim prijezirom. Rekli su mu da se snađe za smještaj i da sačeka na zapovijedi koje nikako da stignu. Napiše nekoliko osobnih pisama kapetanu Boldtu i Heidi. Iako je ataše u konzulatu rekao da može nastaviti put s diplomatskom putovnicom, nije dobivao nikakav odgovor. Ponovno je prodao mali dijamant i zakupio lijepi stan na rivi rijeke Tago, provodeći duge dane, čitajući, pišući i učeći. Započne raditi na dva istovremena književna projekta, povijesti politike Južne Afrike i autobiografiji, obje za sebe, a nikako za

javnost. Naučio je portugalski, uzevši sate kod jednog portugalskog učitelja u mirovini koji je stanovao u istoj zgradi. Nastavio je s treninzima kao kad je bio profesionalni boksač, i ubrzo upozna sve knjižare grada gdje je kupovao knjige iz područja prava koje je uspio nabaviti na engleskom jeziku, njemačkom ili portugalskom i učio je. Ali, još uvijek mu je ostajalo dovoljno slobodnog vremena te je žudio da i sam sudjeluje u ratu koji je bjesnio cijelim svijetom. Rat krene lošim putem za sile osovine. Sjedinjene Države ušle su u rat i započele bombardirati njemačke gradove. Manfred pročita o užasnom bombardiranju Koelna i po stoti put napiše Heidi pismo. Tri tjedana kasnije, u povodu uobičajenog posjeta njemačkom konzulatu, vojni ataše mu pruži pismo. Pun sreće, prepozna Heidin rukopis. Pisala mu je da nije od njega primila ni jedno pismo i da je mislila da je mrtav. Čudila se i osjećala je olakšanje što je zdrav i uz pismo poslala mu i fotografiju malog Lothara i nje. Opazi da se malo udebljala, ali njena ljepota se još više povećala od posljednjeg puta kad ju je vidio. U nešto više od tri godine njegov se sin preobrazio u živahnog dečkića, koji je po svemu sudeći trebao postati snažan i lijep. Fotografija, u crnobijelom, nije pokazivala boju njegovih očiju. Manfred je žudio od želje da ih ponovno vidi oboje. Napiše Heidi dugačko i strastveno pismo, u kojem joj je objašnjavao njegovo stanje i ohrabrivao ju da učini sve da si pribavi putovnicu i dođe zajedno s djetetom u Lisabon. Između redaka napiše joj da je u stanju i uzdržavati ih i da ih je htio uključiti u svoje buduće planove.

Heidi de La Rey ležala je budna oslušujući bombardere. Već su tri noći letjeli nad gradom. Centar grada bio je sasvim razrušen, postaja, kazalište... uništeni, a po informacijama koje su joj bile dostupne, u ministarstvu za propagandu čula je o savezničkim pobjedama u Francuskoj i Rusiji. Znala je za tristo tisuća njemačkih vojnika koje su Rusi zarobili. Pored nje spavao je mrmljajući u snu i neprestano se okrećući kapetan Sigmund Boldt koji joj je smetao više od američkih bombardera. Imao je dobrih razloga za zabrinutost, pomisli. Svi su bili zabrinuti nakon neuspjelog atentata na Fuehrera. Vidjela je film o kažnjavanju izdajica, sve detalje užasne agonije obješenih tijela na mesarskim kukama: jedan od njih bio je general Zoller. Sigmund Boldt nije sudjelovao u zavjeri, ona je bila sigurna, ali budući da je bio veliki prijatelj nekih urotnika, riskirao je dosta. Heidi je bila njegova ljubavnica gotovo godinu dana, ali već je započela opažati znakove umaranja u njemu. Znala je da su dani njene moći i utjecaja odbrojani. Ubrzo će ponovno ostati sama, bez posebnih namirnica za sebe i za malog Lothara. Osluhne bombardere. Napad je bio gotov i tutanj motora se udalji te se pretvori u zujenje komaraca. U tišini koja je uslijedila pomisli na Manfreda i na pisma koja joj je napisao i na koje nikada nije odgovorila. Bio je u Lisabonu, a u Portugalu nije bilo

bombardera. Ujutro za doručkom povede razgovor sa Sigmundom. «Mislim prije svega na malog Lothara», objasni mu i opazi malo olakšanje u kapetanovu izrazu. Možda je već mislio kako će se otarasiti nje bez velikih napora. Tog poslijepodneva napiše Manfredu pismo i pošalje ga na njemački konzulat u Lisabonu, poslavši mu njenu sliku s djetetom. Kapetan Boldt je brzo djelovao. U ministarstvu je još uvijek imao dovoljno utjecaja i pribavio joj je dokumente potrebne za putovanje u roku od tjedan dana, te ju otprati do Tempelhofa s crnim Mercedesom. Pred avionom poljubi ju pri rastanku. Tri dana kasnije Sigmund Boldt je uhićen u svojoj kući u Gruenewaldu. Tjedan dana kasnije je umro, buneći se da je nedužan, tijekom ispitivanja Gestapoa. Maleni Lothar de La Rey prvi put opazi Afriku s palube portugalskog broda koji je ulazio u luku Table Bay. Nalazio se između majke i oca, držeći ga za ruku, i uzbuđeno je vikao na zvukove sirene kojom su drugi brodovi pozdravljali ulazak njihova broda u luku. Rat je bio završen već dvije godine, ali Manfred je poduzeo sve mjere opreza prije nego što je svoju porodicu poveo u Afriku. Prije svega pisao je ujaku Trompu, koji je izišao iz koncentracijskog logora nakon rata, saznajući od njega sve porodične i političke novosti. Teta Trudi je bila dobro i dvije djevojke su se udale. I Roelfa su oslobodili zajedno s ujakom Trompom, te se vratio na posao na sveučilištu. On i Sarah bili su sretni i zadovoljni: još jedno dijete trebalo se roditi do kraja godine. I što se tiče političkog života, stvari su krenule na bolje. Iako je OB i ostale organizacije raspušten, njihovi članovi su se upisali u stranku doktora Daniela Malana, učvrstivši je i pomladivši. Jedinstvo Afrikanera nikada nije bilo tako čvrsto. Profilirala se reakcija protiv Smitha i Ujedinjene stranke. Mnogima je izgledalo da je prvi ministar više gledao na interese britanskog Commonwealtha, nego na interese Južne Afrike. Osim toga, Smith je počinio političku grešku pozvavši englesku kraljevsku obitelj da posjeti zemlju. Njihov posjet je još više polarizirao neslaganje između anglofonaca i Afrikanera. Čak i mnogi pristaše Smitha našli su se uvrijeđeni zbog tog posjeta. Doktor Hendrick Frensch Verwoerd koji je ostavio katedru u Stellenboschu i postao izdavač Vaderlanda, posvetio je posjetu kraljevske obitelji maleni članak na kraju novina u kojem je upozoravao građane da će zbog posjeta stranih gostiju možda biti blokiran promet u gradu. Prilikom kraljevskog govora u južnoafričkom parlamentu doktor Malan i svi njegovi pristaše nacionalisti namjerno su iz protesta napustili dvoranu. Ujak Tromp je ovim riječima završavao svoje pismo: «Budući da smo izišli iz oluje, osnaženi i čišći kao narod i odlučniji nego ikad, očekuju nas veliki dani, Manie. Vрати se kući. Potreban si nam.» No, usprkos tome, Manfred se nije odmah pokrenuo. Najprije je napisao pismo ujaku Trompu, upitavši ga prikrivenim riječima za Bijeli mač koji je ostavio za sobom. Nakon nekog vremena dobio je njegovo uvjerenje da nitko ništa nije znao o tom maču. Diskretno se raspitujući

o tome među prijateljima, nitko više nije postavljao pitanja o tome, i što je najvažnije, nitko nije znao tko je to. Možda je tajna nestala zauvijek. Ostavivši Lisabon, Heidi i dječaćića, Manfred vlakom ode do Zuericha gdje je prodao ostatak dijamanata. Cijene su bile visoke radi poslijeratne euforije, i mogao je ostaviti dvjesto tisuća funta na tajnom bankovnom računu u Švicarskoj. Porodica se iskrca u Cape Townu ne privukavši pažnju, iako je Manfred, kao olimpijska zlatna medalja, ako je to htio, mogao biti dočekan na svečani način. Smireno posjeti stare prijatelje, stare članove OB-a i političke saveznike, uvjerivši se da nema loših iznenađenja za njega prije nego što je dao intervju za Burgera. Ispriča novinaru da je vrijeme rata proveo u Portugalu, neutralnoj zemlji, budući da je odbio boriti se i za jednu i za drugu stranu, no, sada se vratio u domovinu s namjerom da dade svoj doprinos sudbini zemlje, pokušavši ostvariti snove svakog Afrikanera: stvaranje slobodne južnoafričke republike od svih stranaca. Rekao je sve točno što je imao za reći, i bio je olimpijski prvak u zemlji gdje su se sportski rezultati nadasve cijenili. Bio je lijepa izgleda, pametan i pobožan: imao je privlačnu ženu i lijepo dijete. Imao je prijatelje na važnim položajima i svakodnevno je sebi stvarao nove. Otkupi dio već uglednoga zajedničkoga odvjetničkog ureda u Stellenboschu. Stariji članovi bili su odvjetnik Van Schoor, jako aktivan na političkom planu i pripadnik Nacionalističke stranke. On uvede Manfreda u stranku. Manfred se baci na posao u odvjetničkom uredu, ne zanemariivši ni stranku i upotrijebivši svu inteligenciju i odlučnost. Pokazao je velike kvalitete u organizaciji poslova i sposobnosti sakupljanja velikih svota novca i na kraju 1947. postane član Broederbonda. Broederbond, ili Bratstvo, bilo je tajno društvo Afrikanera. Nije bilo nasljednik OB-a, zapravo, katkad je bilo čak i oštar konkurent: prednost je davalo konkretnim stvarima, prezirući parade, baklje i koreografiju. Broederbond je radio diskretno, preko sastanaka malenih skupina u kućama i uredima moćnih osoba. Članovi su bili samo najpametniji i najbolji ljudi. Elita Afrikanera. Kao i raspadnuti OB, društvo je bilo također tajno. Za razliku od OB-a tražilo se od članova puno više od same afrikanerske pripadnosti. Svaki član morao je biti i vođa, sa svojom pratnjom, barem mogućom. Manfred je odmah izvukao korist od članstva. Kad je započela predizborna kampanja 1948. Manfred de La Rey postao je službeni kandidat nacionalista u dosta nesigurnoj izbornoj jedinici Hottentots Holland. Dvije godine prije toga, na parcijalnim izborima, Smithova Ujedinjena stranka pobijedila je u osobi mladoga ratnog heroja, pripadnika bogate porodice engleskog podrijetla. Bio je to Shasa Courteney, kojeg je morao pobijediti. Manfredu de La Reyju ponudili su manje nesigurnu izbornu jedinicu, ali namjerno je izabrao Hottentots Holland. Htio se ponovno naći pred Shasom Courteneyjem. Savršeno se sjećao njihovog susreta na ribarskom molu u Walvis Bayju. Od tada njihove su sudbine izgledale

povezane, na sasvim kompleksan način, i Manfred je osjećao da se mora suočiti sa svojim protivnikom licem u lice i konačno završiti s njim. Da bi bolje upoznao svog političkog protivnika, Manfred započne istragu o porodici Courteney, pogotovo o Shasi i njegovoj majci Centaine de Thiry Courteney. Gotovo odmah otkrije da je bilo nejasnoća u njenoj prošlosti, koje su postajale sve veće, umjesto da se razbistre, što je više istraživao. Stoga zaposli privatnog detektiva u Parizu, koji je trebao saznati sve o Centaineinoj porodici. Posjećujući neprekidno oca, jednom mjesečno, u zatvoru u Pretoriji, spomene ime Courteney i zamoli krhkog starca da mu otkrije sve što je znao. Na početku predizborne kampanje Manfred se osjećao sigurnim. Imao je asa u rukavu, francuska istraga urodila je plodom; baci se na posao sa zadovoljstvom i odlučnošću.

Centaine de Thiry Courteney, na vrhu Tafelberga odvoji se od ostatka društva. Od dana Sir Garryjevog ubojstva planina ju je rastuživala uvijek, čak i kad bi je promatrala kroz prozor radne sobe u Welteyredenu. Bio je to prvi put što se vraćala od onog tragičnog dana i samo stoga što nije mogla odbiti Blaineov poziv. Osim toga, govorila je samoj sebi, «dovoljno sam snob i drago mi je što ću upoznati englesku kraljevsku obitelj.» Ou Baas je razgovarao s kraljem Georgeom, pokazujući mu različitost krajolika štapom za šetnju. Bio je odjeven kao i obično kad je odlazio u šetnju, a Centaine osjeti bol opazivši njegovu sličnost sa Sirom Garryjem. Okrene se na drugu stranu. Blaine je bio u maloj skupini koja je okruživala princeze. Prepričavao je priču koja je nasmijala Margaret Rose. «Kako je dražesna», pomisli Centaine. «Koji temperament! Prava je engleska ruža.» Princeza se obrati mladiću koji ih je slijedio. Centaine ih je upoznala neposredno prije: bio je vojni pilot, kao i Shasa, lijep muškarac s nježnim crtama lica. Opazi tajni pogled koji su si dvoje izmijenili i shvati da su bili zaljubljeni. Odmah zatim vrati joj se loše raspoloženje. Misleći na dvoje zaljubljenih, pogleda Blainea. On to ne opazi. Bio je opušten i šarmantan, ali njegova kosa već je imala podosta sijedih vlasi. Na preplanulom licu već je imao duboke bore oko očiju, usta i velikoga orlovskog nosa. Još je uvijek bio njen dragi, stari lav: tijelo još uvijek mišićavo, bez trbuha: ali već je bio na pragu starosti i to se vidjelo. «O, Bože mili», pomisli. «I ja ću za nekoliko mjeseci imati četrdeset i osam godina.» Podigne ruku i dodirne si glavu. I u njoj je bilo malo sijedih vlasi, ali tako spretno obojenih da je izgledalo kao da je to afričko sunce koje stvara taj efekt. No, kad je bila sama, zrcalo joj je jasno govorilo tešku istinu koju je pokušala ublažiti kremama, šminkom i puderom. «Koliko nam vremena preostaje, ljubavi moja?», zapita se u sebi, tužna. «Jučer smo bili mladi i besmrtni, ali danas jasno vidim da sve stvari imaju svoj kraj.» Upravo u tom trenutku Blaine je potraži pogledom. Opazi njen izraz lica i natmuri se. Pozdravi se s ostalima i

krene joj u susret. «Zašto si tako ozbiljna, a dan je tako lijep i svečan?», zapita ju uz osmijeh. «Mislila sam da si zaista besramnik, Blaine Malcomess», odgovori mu i njegov osmijeh nestane. «Što je, Centaine?» «Imaš zaista puno hrabrosti kad vodiš svoju ljubavnicu pred kraljevsku obitelj», prošapće. «Mora da je to užasan prekršaj, i stoga bi zavrijedio da ti odrube glavu u londonskom Toweru.» On je pogleda na trenutak, a potom se opet započne osmjehivati radošću dječaka. «Draga moja gospođo, valjda postoji način da izbjegnemo taj užasnoj sudbini. A što biste rekli da ja izmijenim vaš položaj i umjesto konkubine postanete mojom ženom?» Nasmije se. Centaine je to jako rijetko činila, ali katkad je Blaine bio zaista predivan. «Koje izvanredno mjesto i koje izvanredno vrijeme za bračnu ponudu. A još izvanrednije mi se čini prihvatiti je.» «Što misliš što bi rekao kraljevski par da te sada poljubim ovdje?» Nagne se prema njoj, a ona korakne unatrag. «Ludače! Pričekaj dok budemo kod kuće», zaprijeti mu, «i vidjet ćeš.» Uze ju pod ruku i pridruže se ostalima. «Welteyreden je jedna od najljepših kuća na Rtu», složi se Blaine, «ali ne pripada mi, a ja želim povesti svoju ženu u moj dom.» «Ne možemo stanovati u Newlandu», izjavi Centaine dok je Isabellin duh prolazio pred njenim očima. «Što kažeš na brvnaru?», osmjehne joj se on da bi odagnao sjećanje na Isabellu. «Imamo predivan veliki krevet, što nam još treba?» «Zadržat ćemo je», složi se ona, «i s vremena na vrijeme odlaziti.» «Tajni vikendi, uh!» «Znaš da si pomalo vulgaran? »Pa, gdje ćemo stanovati? »Pronaći ćemo novo mjesto, naše i posebno.« I pronašli su ga. Radilo se o nekoliko hektara planine, plaže i obale, s predivnim pogledom na uvalu Hout i zeleni i hladni Atlantik. Kuća je građena u viktorijanskom stilu, dao ju je sagraditi početkom stoljeća vlasnik rudnika u Witwatersrandu; no, trebalo ju je sanirati, i Centaine se odmah baci na posao. No, zadrži ime imanja, Rhodes Hill. Za nju je bilo najvažnije to što se nalazila na dvadeset minuta udaljenosti od vinograda u Welteyredenu. Shasa je postao predsjednik kompanije Courteney nakon rata, iako je Centaine i dalje bila član savjeta i nikada nije izostajala sa sastanaka. Sada su se Shasa i Tara preselili u veliki dvorac u Welteyredenu, koji je Centaine ostavila prazan, ali Centaine im je odlazila u posjet svake nedjelje, čak i češće. Kad opazi da je Tara mijenjala sav namještaj i vrt, osjeti bol, ali uspije odšutjeti. Često, tih dana, pomisli na stari par Bušmana koji su ju spasili od mora i pustinje, i na pjesmu koju je Owa pjevao Shasi dok je bio beba: Njegove će strjelice letjeti do zvijezda I kada ljudi budu izrekli njegovo ime Čut će se nadaleko I pronaći će dobru vodu, Ma kamo god otišao, pronaći će dobru vodu. Iako nije nikada u potpunosti razumjela Bušmane, shvati da je taj blagoslov Owa urodio plodom. Uz njen strog odgoj Shasa je stigao do «dobre vode» njegova života. Postupno, uz Davidovu pomoć u Windhoeku, Shasa je uspio u kompaniju uvesti nov mladenački duh, snagu i pustolovinu. Iako su stari lavovi Abe Abrahams i Twentyman Jones

brundali, a Centaine s vremena na vrijeme primorana stati na njihovu stranu i natjerati na glasovanje o najčudnovatijim planovima i punim rizika koje je Shasa predstavljao društvu, kompanija se sve više širila i jačala. Čak i doktor Twentyman Jones, taj pesimist po prirodi, promrmlja: «Mladić ima glavu na ramenima.» Potom, pogođen vlastitim riječima, doda: «Ali, teško je zadržati mu je ondje!» Kad je Shasa postao kandidat Ujedinjene stranke za izbornu jedinicu Hottentots Holland, i pobijedio na parcijalnim izborima nacionalističkog kandidata, Centaine se ostvare snovi koje je gajila za njega. Zasigurno će mu ponuditi neko važnije mjesto na sljedećim izborima, možda mjesto tajnika za rudnike i industriju. Možda će kasnije postati ministar, a potom, tko zna... od tih misli zadrhti. Nije bilo prepreka. Njen je sin bio zaista sretnik. Čak je i crni povoj na oku koje je izgubio u ratu još više jačalo njegovu osobnost, bio je to i način da si dobavi simpatije ljudi koji su ga slušali bez poteškoća. Bio je bogat, ambiciozan i pametan, a ona i Tara su ga podržavale. Sve, je bilo moguće za njega. Zahvaljujući nekoj vrsti dijalektike, Tara Malcomess Courteney zadržala je svoju društvenu svijest iako je sada upravljala Welteyredenom poput prave gospođe. Tipična je i njena tvrdoglavost da zadrži djevojačko prezime i nastavi s radom u bolnicama i dobrotvornim organizacijama, kojima je sada davala veće iznose nego što je Shasa htio. S istom strašću predavala se majčinskim obvezama. Prvo troje djece bili su dečkići, sasvim zdravi i živahni. Po redu rođenja Sean, Garrick i Michael. Četvrti porod, lak i gladak, bio je njeno remekdjelo, djevojčica kojoj da ime Isabella, po majci. Od prvog puta kad ju je uzeo u naručje, Shasa je ostao sasvim opčinjen malenom. — Do tog trenutka Tarin duh i njena bogata osobnost spasili su Shasu od dosade koji bi inače odmah pristao na pozive drugih žena koje su ga neprekidno salijetale. Centaine, svjesna činjenice da je u Shasinim venama tekla vatrena krv De Thiryjevih, ostala je bez riječi kad je Tara zabavljeno odgovorila na jedno od njenih upozorenja: «Ali, mama, Shasa uopće nije takav.» Centaine je dobro znala da je baš bio takav. «Mon dieu, započeo je sa četrnaest godina.» Ali se opusti kad je u njegov život ušla djevojčica u osobi Isabelle de Thiry Malcomess Courteney. Rođenjem djevojčice Centaine se osjećala puno sigurnijom. Sada je sjedila ispod hrastova pored polja za polo u Welteyredenu, samo kao gost kuće i imanja koji su još uvijek bili gotovo onakvi kakve ih je ona oblikovala, bila je počasni gost, ali i sretna. Crnkinje babice brinule su se o djeci: Michael je imao tek godinu dana, a Isabellu je majka još uvijek dojila. Sean je jahao poput vihora poljem za polo. Bio je sa Shasom u sedlu i vikao je od uzbuđenja i sreće dok je otac tjerao konja u galopu prolazeći kroz vrata i zaustavivši se naglo, te ponovno krenuo prema njima. Osjećajući se na sigurnom dok ga je otac zagrlio lijevom rukom, Sean je vikao: «Jače, tata, jače!» U Centaineinom naručju Garrick je skakutao s nestrpljenjem. «Sad je na meni red!», vikao je. «Sada je red na meni!»

Shasa stigne u galopu, i zastavi naglo konja. Dok se Sean držao za sedlo, buneći se, spusti ga bez milosti na tlo i dohvati drugog sina te krene u galop s njime. Bila je to igra koju su obožavali: umorili su dva konja, a potom otišli na ručak. Začuje se motor koji se spuštao iz smjera dvorca i Centaine uz otkucaj srca prepozna Blaineov Bentley. Odmah dođe k sebi i krene mu u susret, ali kad opazi njegov izraz lica, požuri se k njemu. «Što je, Blaine?», zapita ga i pruži mu obraz na poljubac. «Nešto nije u redu?» «Ne, ništa», uvjeri je on. «Nacionalisti su proglasili popis njihovih kandidata za izborne jedinice na Rtu, to je sve.» «Tko je tvoj izravni protivnik?» Sada je načulila uši. «Ponovno stari Van Schoor?» «Ne, draga moja, mlada krv. Jedan za kojeg možda nikada nisi ni čula, David Van Niekerk.» «A koga su izabrali za Hottentots Holland?» Opazi da se dvoumio, ali ona nije popuštala: «Tko je, Blaine?» Uze ju pod ruku i povede ju polako prema stolu za čaj gdje se sakupljao ostatak obitelji. «Život je zaista čudan», reče. «Blaine Malcomess, zapitala sam te i želim točan odgovor, a ne pokoju filozofiju iz kućne radinosti. Tko je?» «Žao mi je, draga», promrmlja sa sažaljenjem. »Izabrali su kao kandidata Manfreda de La Reyja.» Centaine ostane bez riječi. Naglo problijedi. Blaine ju zadrži opazivši da se zanjihala. Od početka rata Centaine nije više vidjela odbačenog sina, niti je imala vijesti o njemu.

Shasa započne s predizbornom kampanjom sastankom u sjedištu mladih izviđača u Somerset Testu. On i Tara odvezu se automobilom. Bio je lijep gradić na pedeset kilometara od Cape Towna, u podnožju prolaza Lowry među oštrim planinama Hottentots Holland. Tara je insistirala da uzmu stari Packard: nije se osjećala ugodno u Shasinom novom Rollsu. «Kako se možeš voziti takvim automobilom koji košta koliko je potrebno da nahraniš, odjeneš i obrazuješ stotinu djece crnaca od kolijevke pa do groba?» Ovoga puta Shasa prepozna praktičnu mudrost da ne pokazuje svojim biračima bogatstvo koje posjeduje. Tara je bila idealan savjetnik, nasmije se Shasa. Ambiciozni političar nije mogao naći bolju ženu: majku četvero djece, koja je uvijek govorila bez dlake na jeziku, koja je imala jasne stavove i osjećaj za predrasude i reakcije na njih. Bila je i prelijepa, s tom predivnom riđom kosom i osmijehom koji bi obasjao i najdosadniji sastanak političara. Usprkos četvero djece u nešto više od četiri godine, još uvijek je imala predivno tijelo: tanak struk i lijepe bokove: samo grudi su postale malo veće. «Ima takve grudi da Jane Russell može nestati», pomisli, nasmijavši se glasno, a ona ga pogleda. «Prepoznajem ga: to je tvoj smijeh svinje. Nemoj mi reći na što misliš, da čujem radije tvoj govor.» On joj prenese govor, a ona mu je davala male savjete: «Tu bih stala; tu moraš izgledati ponosan i odlučan; ispustila bih ovaj dio u kojem spominješ carstvo, nije u modi.» Tara je još uvijek brzo vozila automobil i stoga im nije bilo potrebno puno vremena do sjedišta

izviđača. Na ulazu dvorane nalazili su se plakati sa Shasinim slikama. Bilo je prepuno ljudi. Sva mjesta bila su zauzeta, a nekoliko desetaka mladih stajalo je na nogama. Izgledali su poput studenata, i Shasa se zapita imaju li dob za glasovanje. Zatim Shasa ustane, visok i elegantan u plavom odijelu, ne previše novom, ali modernom, s lijepom bijelom košuljom - samo su neotesanci nosili šarene košulje - i s kravatom pilota da bi sve podsjetio na ratne operacije. Crni povoj je naglašavao što je žrtvovao za domovinu, a njegov otvoreni i šarmantni osmijeh blješti je. «Dragi prijatelji», započne i ne uspije nastaviti. Preplave ga zvižduci, vika i smijeh. Shasa pokuša sve okrenuti na šalu, i da znak direktoru orkestra, ali mu osmijeh vrlo brzo postane umjetan, a buka umjesto da se smanji, postajala je sve jača. Na kraju ipak je započeo sa svojim govorom, vičući u pokušaju da ga svi čuju. Protivnika je bilo oko tristo, i uzvikivali su nacionalističke parole, a neki su imali slike Manfreda de La Reyja. Nakon nekoliko minuta, najstariji, u prvim redovima, osjetivši kako raste tenzija, pozovu žene i započnu odlaziti kroz sporedna vrata, ostavljajući iza sebe povike i smijeh koji su postajali sve glasniji. Odjednom Tara Malcomess Courteney skoči na noge pored Shase. Crvena od bijesa s tvrdim sivim očima koje su sijevale poput bajuneta dovikne im: «Kakvi ste vi ljudi? Je li ovo pravedno? I nazivate se kršćanima? Gdje je vaša milost? Dajte mu šansu!» Njen je glas dolazio posvuda, a i ljepota također. Protivnike zahvati plemićka sumnja i dvojica sjednu, smijući se. Buka se započne smanjivati, ali jedan golemi muškarac crne kose ustane iz redova gledatelja i obrati se ostalima koji su smetali: «Hajde, idemo momci, pošaljimo ovog gospodičića u Englesku odakle je i došao.» Shasa prepozna čovjeka. Bio je predstavnik nacionalista u svojem gradu kojeg je upoznao u olimpijskoj ekipi u Berlinu 1936. Proveo je veći dio rata zatvoren u logoru. Bio je profesor prava na sveučilištu u Srtellenboschu i Shasa mu odgovori na afrikansu: «Profesore Standeru, vjerujete li zaista u zakone i slobodu govora?» Nije ni dovršio rečenicu, a već opazi prvu bačenu stvar. Padne upravo pred Taru i prsne na stolu: bio je to paketić smeđe boje, koji je sadržavao pseći izmet. Odmah zatim započnu bacati trula jaja, povrće i voće, toaletni papir i ribu. Iz prvih redova ustanu pristaše Ujedinjene stranke i započnu vikati da bi ponovno vratili red, ali bilo je potrebno nešto drugo. Roelf Stander pozove svoje i odmah se započnu tući. Stolci su letjeli, žene vikale, a muškarci psovali, udarajući se u noseve, kotrljajući se po podu. «Dođi za mnom! Uhvati se za mene!», reče Shasa Tari. Zatim potraži put do vrata dok su ga drugi udarali na sve strane. Jedan od njih završi na podu nakon desnog udarca koji mu je Shasa zadao i pobuni se živahno na podu: «Hej, ja sam na tvojoj strani», ali Shasa je mislio samo da izvede Taru na sigurno. Izvuku se iz dvorane i potrče prema Packardu. Nitko od njih dvoje ne progovori, sve dok Tara ne krene velikom ulicom vozeći prema Taflebergu. Tek tada ga zapita

koliko ih je bacio na pod. «Tri njihova i jednog našeg», i prasnu u nervozan smijeh. »Kampanja je započela podosta živahno.» Izbori 1948. su se odvijali u cijeloj zemlji u jako napetim okolnostima. Nikada predizborna kampanja nije bila tako borbena. Ubrzo je postalo jasno da se nacija našla na raskrižju. Smithovi ljudi bili su opterećeni i osjećajima i srdžbom koju su gajili nacionalisti prema njima. Crnih birača bilo je vrlo malo, a među bijelcima su Afrikaneri bili u većini. Smith je računao na njihove moderne struje, koje su se obično priklanjale Englezima. Ali, dan izbora se približavao i sve je više izgledalo jasno da će ovoga puta val histerije nacionalista zahvatiti gotovo sve. Nad Ujedinjenom strankom sve su se više skupljali oblaci poraza.

Tri dana prije izbora Centaine se nalazila u vrtu nove kuće i vodila poslove sanacije i sadnju nekoliko grmova žutih ruža, kad tajnik trkom stigne do nje. «Gospođo, gospodin Duggan.» Andrew Duggan je bio izdavač najčitanijih dnevnih novina u Cape Townu na engleskom jeziku, Cape Argus. Bio je Centainein dobar prijatelj, koji je često dolazio k njoj, ali njegov iznenadni posjet nije bio njegov običaj. Centaine je imala razbarušenu kosu, ispod rupca, i bila je crvena, znojna i bez šminke. «Reci mu da me nema», zapovjedi mu. «Gospodin Duggan kaže da se radi o jako važnoj stvari. Rekao je: radi se o pitanju života ili smrti, gospođo.» «Dobro, reci mu da ću za pet minuta doći.» Stavi na sebe jutarnju haljinu, i stavi malo pudera na lice, a potom se pridruži Andrewu Dugganu u dvorani, dok je on promatrao Atlantik. Centainein pozdrav bio je manje prijateljski nego inače: nije mu pružila obraz na poljubac. Andrew zamoli za oprost. «Znam, znam, Centaine, nisam se najavio, ali morao sam s tobom razgovarati što je prije moguće, a nisam razgovor mogao obaviti telefonski. Reci mi da mi opraštaš, molim te.» Centaine se smekša i osmjehne se. «Ali, naravno, opraštam ti, i da ti to i dokažem, ponudit ću te šalicom čaja.» Natoči mu je i sjedne pored njega na kauč. «Pitanje života ili smrti?», zapita ga. «Točnije, o životu i rođenju.» «Zanimljivo. Nastavi, Andy, molim te.» «Centaine, dobio sam izvanredne dokumente i izgledaju originali, po kojima ću morati izdati članak i vijest koja te se tiče. Radi se o osjetljivim stvarima za tvoju porodicu, koje bi imale loše odraze na tebe i Shasu. Zaključci koje možemo izvući iz tih dokumenata, ako su pravi, užasni su...» Pogleda ju kao da ju pita za dopuštenje da nastavi. «Nastavi», reče Centaine mirno, iako nije to i osjećala. «Da skratim priču, Centaine, rekli su nam da je tvoj brak s Blaineom prvi i jedini brak.» Centaine osjeti kao da ju je netko ošinuo, «što znači da je Shasa vanbračni sin.» Podigne ruku da mu da znak da prekine. «Reci mi samo nešto, je li tvoj izvor informacija nacionalistički kandidat za izbornu jedinicu u Hottentots Hollandu ili njegov čovjek? Sigurna sam da jest, griješim li?» Izdavač pogne glavu u znak potvrde, ali odgovori:

«Mi ne otkrivamo naše izvore. Nije to običaj naše izdavačke kuće.» Ostali su u tišini neko vrijeme, dok ju je Andrew Duggan gledao u lice. Koja predivna žena, neukrotiva, čak i pred katastrofom. Žalostila ga je pomisao da će on biti taj koji će ju uništiti. Prepoznao je njene ambicije i simpatizirao je s njima; i po njegovu mišljenju, Shasa Courteney je mogao puno dati naciji. «Ti imaš već u svojim rukama te dokumente, naravno?», zapita Centaine. Ovaj zaniječe glavom. «Zadržao ih je kod sebe. Dat će mi ih samo ako se obvežem da ću ih izdati prije izbora.» «Hoćeš li to učiniti?» «Ako nisi u stanju dokazati da nisu točni, morat ću to učiniti. Radi se o konkretnim stvarima i od javnog značaja.» «Daj mi vremena do sutra u jutro», zapita ga, ali on se nećkao. «Kao osobnu uslugu... molim te, Andy.» «U redu», prihvati on. «To ti ne mogu odbiti.» Ustane. «Žao mi je, Centaine, već sam ti oduzeo previše vremena.» Odmah nakon što je Andrew Duggan otišao, Centaine ode gore, okupa se i presvuče. Pola sata kasnije već je bila za volanom svog Daimlera i vozila je prema Stellenboschu. Prošlo je pet sati kad se zaustavila pred odvjetničkim uredom Van Schoor i De La Rey. Vrata su se odmah zatim otvorila, jer je jedan od ortaka ostao raditi do kasno. «Odvjetnik De La Rey je već izišao.» «Jako je važno. Ne možete li mi dati njegovu kućnu adresu?» Bila je to ugodna kućica na obali rijeke s malenim vrtom pored parka imanja Lanzarec. Vrt je bio jako uređen i pun cvijeća, iako je prvi snijeg zabijelio obližnje planine. Jedna joj žena krene u susret i otvori joj vrata. Bila je plava i visoka, lijepe glave i snažna, s golemim grudima. Otvori vrata na pola i pogleda ju uz osmijeh na licu. «Željela bih razgovarati s Meneer de La Reyjem», reče Centaine na afrikansu. «Recite mu da je ovdje gospođa Malcomess.» «Moj muž radi i ne volim ga uznemirivati. Uđite, vidjet ću hoće li vas primiti.» Ostavi Centaine u dnevnom boravku, uređenom u njemačkom stilu, s tamnocrvenim tapetama i teškim baršunastim zastorima. Centaine je bila previše nervozna da bi sjela. Ostala je stajati usred sobe i zagleda se u slike koje su visjele iznad kamina ne vidjevši ih, osjetivši da je netko promatra. Okrene se odmah i opazi dječaka, od sedam ili osam godina, s plavim kovrčama, ali obrve su i oči bile tamne. «Bile su to njene oči, shvati odmah Centaine. To je bio njen unučić. Instinktivno to shvati, i od šoka zadrhti. Pogledaju se. Zatim se ona pribere i polako mu se približi. Pruži mu ruku, osmjehujući se. «Bok», reče mu. «Kako se zoveš?» «Ja sam Lothar de La Rey», odgovori veselo. «I imam uskoro osam godina.» «Lothar!», pomisli, i to je ime prisjeti na stare osjećaje. No, uspjela je zadržati osmijeh na licu. «Kako si lijep...», započne, i htjela ga je pomilovati po obrazima, kad se žena pojavi na vratima, iza nje. «Što radiš ovdje, Lothie?», uzvikne. «Nisi pojeo do kraja večeru! Vрати se odmah za stol, hajde, trči!» Dječak potrči i žena se osmjehne Centaine. «Žao mi je, u tim su godinama jako znatizeljni», reče. «Moj muž će vas primiti, Mevrouw. Molim vas, slijedite me.» Još uvijek pogođena što je upoznala svog unuka, Centaine se nije

pripremila na ponovni šok što se našla licem u lice sa svojim sinom. Dočeka ju stojeći iza radnoga stola prepunog dokumenata, i promatrajući ju tim žutim očima. «Neću vam reći da ste dobrodošli u ovu kuću, gospođo Malcomess.» Govorio je engleski. «Vi ste neprijatelj moje porodice i moj.» «Nije istina», odgovori Centaine, uz tanak glas, pokušavajući očajnički ponovno kontrolirati samu sebe. Manfred nastavi: «Vi ste pokrali i uništili moga oca, učinili ste ga invalidom, pola života je zbog vas proveo u zatvoru. Da ga sada možete vidjeti, starac, zatvoren u ćeliju, ne biste dolazili k meni i molili za uslugu.» «Jeste li sigurni da sam došla zbog usluge?», zapita ga i on se gorko nasmije. «A zašto biste inače došli?» Vi ste me uvijek slijedili, od prvog dana kad sam vas vidio u sudnici. Opazio sam da ste se zagledali u mene, slijedili me, htjeli me napasti poput gladne lavice. Znam da se nadate da ćete me uništiti kao što ste uništili i mog oca.» «Ne», zaniječe glavom, ali on nastavi bez milosti: «A sada, imate hrabrosti i dolazite k meni moleći me da vam pomognem. Već znam što želite.» Otvori ladicu i izvuče van dosje. Otvori ga i rasprši papire po stolu. Centaine opazi da se radilo o francuskim izvodima iz matične knjige rođenih i starim novinskim člancima. «Hoćete li da vam ih pročitam ili ćete sami? Što mi je više potrebno da dokažem svijetu da ste kurva, a da je vaš sin kopile?», zapita ju i ona se trgne na te riječi. «Kakvi su to dokumenti», reče Centaine tiho. «Da», reče on. «Cjeloviti i nepobitni, rekao bih. Imam ovdje sve dokaze koji...» «Ne», umiješa se ona. «Nemate sve dokaze. Vi znate za samo jednog od moja dva vanbračna sina. Upravo sam i stoga došla k vama.» Prvi put Manfred je izgledao u nedoumici. Zatim protrese glavom. «Zaista ste bez srama», primijeti. «Cijelom svijetu govorite o vašim grijesima.» i «Ne govorim to cijelome svijetu», reče Centaine. «Samo pred osobom koja je izravno zainteresirana. Samo pred vama, Manfred de La Rey.» «Zaista vas ne razumijem.» «Objasnit ću vam zašto sam vas posvuda slijedila, jer, kao što ste vi rekli, pazila sam na vas poput lavice. Nikako poput lavice koja traži žrtvu, već poput lavice koja pazi na svoje mlade. Vidite, Manfrede, ali sada ti mogu reći ti, vidiš Manfrede, drugi moj sin to si ti. Rodila sam te u pustinji, a Lothar te odveo prije nego što sam te mogla pogledati u lice. Sin si mi, a Shasa je tvoj pobratim. Ako je on kopile, i ti si to. Uništiš li njega ovim oružjem, uništiti ćeš i sebe. «Ne vjerujem vam!», reče povlačeći se pred njom. «Laži, sve su to samo laži! Moja majka je bila njemačka plemkinja. Imam njenu sliku, evo je, na zidu!» Centaine baci pogled na sliku. «To je bila Lotharova supruga», prizna. «Ali umrla je dvije godine prije nego što si se ti rodio.» «Ne. Nije istina. Ne može biti istina.» «Pitaj oca, Manfrede», reče mu polako. «Idi u Windhoek i provjeri datum smrti te žene.» On shvati da je bila istina. Sjedne u fotelju i rukama pokrije lice. «Ako ste vi moja majka, zašto vas onda tako mrzim?» Približi mu se. «Uvijek manje od mržnje koju sam gajila prema samoj sebi što sam te napustila.» Nagne se i poljubi ga u glavu.

«Kad bi barem...», prošapće. «Ali, sada je prekasno, doista prekasno. Kao što si i sam rekao, neprijatelji smo, dijeli nas ocean. Nitko od nas ne može se približiti jedno drugome, ali ja te ne mrzim, sine moj. Nikada te nisam mrzila.» Ostavi ga za radnim stolom i iziđe polako iz sobe. Dan kasnije Andrew Duggan je nazove oko podneva. «Moj izvor se povukao, Centaine. Rekao mi je da su dokumenti izgorjeli. Mislim da je netko našao put kako da ga zadrži, ali ne shvaćam nikako na koji je način to postigao.»

Dana 25. svibnja 1948. dan prije izbora, Manfred je održao veliki govor u dvorani za sastanke nizozemske reformirane crkve u Stellenboschu, pred velikim nacionalistima. Nitko iz opozicije nije mogao ući u dvoranu, pobrinuli su se za to redari koje je vodio Roelf Stander. No, kad je Manfred ustao i htio započeti svoj govor, ovacije slušatelja potrajale su pet minuta. Zatim se umire i saslušaju pažljivo Manfredove planove za budućnost nacije. «Pod Smithom ta naša zemlja bi se ispunila generacijom kopiladi boje kave: jedini bijelci ostali bi Židovi, ti isti Židovi koji sada u Palestini ubijaju na svakom uglu neđužne britanske vojnike. Kao što dobro znate, Smith se pobrinuo da prizna izraelsku državu. To se moglo i očekivati: njegovi vlasnici su i vlasnici rudnika zlata, Židovi...» Slušatelji su uzvikivali: «Skandal! Skandal!» Govornik je zastao, a potom nastavio: «Alternativa koju vam mi nudimo jest projekt, zapravo, više od projekta... vizija, plemenita vizija veličine koja će garantirati preživljavanje čiste krvi našeg naroda. Radi se o viziji koja istodobno štiti i ostale narode ove zemlje, crnačka plemena, mješance. Ovu izvanrednu koncepciju izradila je skupina najznačajnijih ljudi naše zemlje, ljudi poput doktora Theophilusa Doengersa, doktora Nicolaasa Diederichsa i doktora Hendrika Frenscha Verwoerda, briljantnih ljudi, i vama dobro poznatih.» Svjetina započne oduševljeno pljeskati. Manfred popije gutljaj vode, pogleda u sažetak, a potom nastavi: «Radi se o idealističkom konceptu, pažljivo proučenom i sasvim efikasnim, koji će dopustiti različitim rasama da žive u miru, s poštovanjem i u blagostanju, zadržavši svatko vlastiti identitet i kulturu. Stoga smo ovu politiku proglasili separatističkom. Radi se o našoj viziji, koja će našu zemlju povesti prema veličini: viziji koja će ostaviti bez daha svijet, i bit će primjer svim ljudima dobre volje, posvuda. Politika je to koju mi zovemo apartheid. Dragi prijatelji, to što vam mi nudimo, sjajna je vizija apartheida.» Nije uspio govoriti još nekoliko minuta, ali kad su se svi utišali i ta se tišina produži, nastavi konkretnije: «Naravno, prije svega treba oduzeti pravo glasa crncima i mješancima koji sada imaju to pravo.» Nakon sat vremena govora, gomila ga je nosila pobjednički na rukama.

Tara je bila uz Shasu čekajući osobe zadužene da prebroje glasove za izbornu jedinicu Hottentots Holland. Dvorana je bila prepuna uzbuđenih ljudi. Pjevali su, smijali se i zadirkiivali: nacionalistički

kandidat nalazio se s druge strane dvorane, pored visoke i plave žene, okružen osobama koje su ga podržavale. Službenik njegove stranke započeo mu je mahati rukama, ali Shasa okružen ljudima nije to primjećivao. Tara ode vidjeti što je htio. Vratila se nešto kasnije, ozbiljna lica, i kad je Shasa opazi, krene joj u susret. «Što je, ljubavi?» «Upravo su nazvali iz Transvaala», reče mu u uho. «Ou Baas je pobijeden u Standertonu. Nacionalistički kandidat je pobijedio!» «O, Bože mili, ne!» Shasa je bio zaprepašten. «Ou Baas je držao izbornu jedinicu već dvadeset i pet godina. Ne mogu ga baš sada izbaciti!» «Englezi su izbacili Winstona Churchilla», primijeti Tara. «Nikoga nije briga za heroje.» «To je znak», promrmlja Shasa. «Padne li Smith, padamo svi.» Deset minuta kasnije stigla je vijest. I ministar unutarnjih poslova Blaine Malcomess je poražen za tisuću glasova. «Tisuću glasova...», računao je Shasa. «Smanjenje od gotovo deset posto. Što će se sad dogoditi?» Službenik zadužen za izbore iziđe iz ureda s rezultatima u ruci. Svi utihnu istog trena, sasvim uzbuđeni. «Gospođe i gospodo, ishodi izbora za izbornu jedinicu Hottentots Holland su sljedeći», započne. «Manfred de La Rey, Nacionalistička stranka: 3126 glasova. Shasa Courteney, Ujedinjena stranka: 2012. Claude Sampson, nezavisni kandidat: 196.» Tara uze Shasu za ruku i povede ga prema automobilu. Sjednu, ali Tara ne upali odmah motor. Bili su oboje zbunjeni i potreseni. «Ne mogu vjerovati», prošapće Tara. «Imam osjećaj kao da se nalazim na poludjelom vlaku bez strojovođe, koji leti ne zaustavljajući se prema crnome ponoru. Jadna Južna Afrika», uzdahne Shasa. «Samo Bog zna što nas čeka u budućnosti.»

Moses Gama bio je okružen ljudima. Sobica s limenim zidovima bila je prepuna. Bili su to ljudi koje je predvodio Swart Hendrick. Prostoriju je osvijetljavala samo jedna petrolejska lampa koja mu je osvijetlila i lice. «Pravi je lav među ljudima», pomisli Hendrick, usporedivši ga s najstarijim kraljevima poput Chaka i Mzilikazija i velikim slonovima iz davnih vremena. Takvi su vjerojatno bili ratnički savjeti, na taj su način odlučivali tijek borbe. «Sad tvrdi Boeri slave pobjedu u cijeloj zemlji», reče Moses Gama. «Ali, ja vam kažem, sinovi moji, da već vidim pepeo njihovog uništenja iza pohlepe i oholosti. Neće biti jednostavno i trebat će možda puno vremena. Trebat će nam teška borba, dugačka borba, gorka i krvava, ali sutrašnjica pripada nama.»

Novi ministar pravosuđa izišao je iz ureda i krenuo hodnikom Union Buildinga, ministarskom zgradom, koju je projektirao Sir Herbert Baker i sjedištem južnoafričkog parlamenta i vlade. Izgledala je poput utvrde i podizala se na kopjeu koji je dominirao nad Pretorijom. Vani je bio mrak, ali gotovo su svi uredi bili osvijetljeni. Radilo se do kasno u noć. Uzeti u svoje ruke moć bio je težak i naporan zadatak, ali Manfred de La Rey se radovao poslu. Bio je itekako svjestan časti koju su mu dodijelili. Bio je mlad, neki su govorili previše, za mjesto ministra;

no, pokazat će svima da je povjerenje dobro uloženo. Pokuca na vrata ministarstva i otvori ih kad čuje dozvolu za ulaz: «Uđi! Naprijed!» Charles Robberts Blackie Swart bio je gotovo div. Goleme ruke izgledale su kao da zauzimaju cijeli radni stol. «Manfred». Osmjehne mu se i reče mu: «Evo ti mali poklon koji sam ti obećao.» Uze omotnicu s pečatom Južnoafričke unije i pruži mu je. «Neću ti nikada moći izreći koliko sam ti zahvalan, ministre», reče mu Manfred uzevši omotnicu. «Pokušat ću to sljedećih godina, radeći pošteno i ne štedeći se.» Vrativši se u ured, Manfred otvori omotnicu i pogleda u dokument koji je imao pred sobom. Polako, uživajući u svakoj riječi, pročita dekret o amnestiji za Lothara de La Reyja, osuđenog na doživotnu robiju. Manfred ponovno vrati dokument u omotnicu. Sutra će je osobno uručiti direktoru zatvora i uzeti oca za ruku, te ga odvesti van, na sunce. Ustane i ode do sefa, ubaci kombinaciju i sef se otvori. Na prvoj polici nalazila su se tri dosjea, uze ih i krene prema radnome stolu. Jedan dosje bio je iz službe za sigurnost. Drugi je bio iz policije. Treći je bio od ministarstva pravosuđa. Trebalo je vremena, i pažljivog razmišljanja da bi iz arhive uništio svaki trag njihova postojanja. Bili su to jedini dosjei koji su postojali o Bijelome maču.» Pročita ih sasvim pažljivo, uzevši si sve vrijeme koje mu je bilo potrebno. Završio je nakon ponoći. Sada je znao da svi dokumenti nikada nisu povezali Bijeli mač s Manfredom de La Reyjem, zlato na Olimpijadi i sadašnjeg ministra pravosuđa. Uze tri dosjea i krene u ured pored svoga. Uključi stroj koji je upravo služio tome i uništi svaki papir, pretvorivši ga u crne vrpce. Pomiješa ih u košu za smeće i razmisli o tome što je upravo pročitao. «Dakle, postojala je izdajica», promrmlja. «Izdali su me. Žena, mlada žena, koja je govorila na afrikansu. Znala je sve, od pušaka u Pretoriji do atentata na planini. Samo je jedna žena mogla znati sve to.» Jednoga dana će joj se osvetiti. Manfredu se nije žurilo: bilo je beskonačno mnogo dugova koje je trebalo podmiriti. Iziđe iz ministarstva i ode do službenog automobila, Forda crne boje na koji je zbog službe imao pravo. Vratiti se u predivnu službenu rezidenciju u elegantnoj četvrti Waterkloofa. Uspne se stubama u spavaću sobu, pazeći da ne probudi Heidi. Bila je ponovno u drugom stanju i njen je san bio dragocjen. Ležao je u mraku ne mogavši zaspati. Imao je puno misli, previše planova, previše stvari koje je morao obaviti. Osmjehne se zadovoljan samim sobom. «Tako je mač moći konačno u našim rukama. Sada ćemo vidjeti čija je zemlja, tko su gospodari, a tko sluge. Platit će nam.»

O piscu

Wilbur Smith rođen je 1933. u Brokeri Hillu, u Sjevernoj Rodeziji danas Zambija kao dijete engleskih doseljenika. Odrastao je i studirao u Južnoj Africi, diplomiravši ekonomiju na Sveučilištu Rhodes.

Posvetio se isključivo književnom radu od 1964. godine, nakon uspjeha svojih prvih knjiga, od tada je objavio tridesetak romana, zasnovanih na brižljivim bibliografskim pripremama i strastvenim istraživanjima najudaljenijih kutaka planeta. Naime, Smith od studenog do veljače obično putuje Australijom i Novim Zelandom, dok ljeti krstari Afrikom ne bi li upoznao njene najdivljije i najnepristupačnije krajeve. Ostali mjeseci u godini posvećeni su pisanju.

U svom spisateljskom radu Smith se do smrti supruge Danielle 1999. godine pridržavao točno određenog rituala: radio je od osam ujutro do tri popodne i sve što bi napisao tijekom dana davao je na čitanje Danielle kojoj su posvećena mnoga njegova djela. Nakon dvogodišnje stanke izazvane tom obiteljskom tragedijom nastavlja svoj književni rad objavivši novi dio svoje sage o drevnoj egipatskoj civilizaciji, roman Plavi horizont posljednje je njegovo djelo.

Živi u gradiću Constatia, u blizini Cape Towna, u vili na ranču Leopard Hill, koji je zapravo rezervat egzotičnih životinja.

